
Gemeente
Amsterdam
Begroting
2023

Dit is een publicatie van de Gemeente Amsterdam
Postbus 202, 1000 AE Amsterdam
www.amsterdam.nl
Vormgeving: OBT, Den Haag
Fotografie: Fotobank Amsterdam, Arjan Langeveld, Elsbeth van Dam en Ella Krommendijk
Datum: 22 september 2022

Inkomsten

Waar komt het vandaan?

€ 3.192,3 miljoen
Inkomsten binnen de gemeente

+

€ 3.489,6 miljoen
Inkomsten uit het Rijk

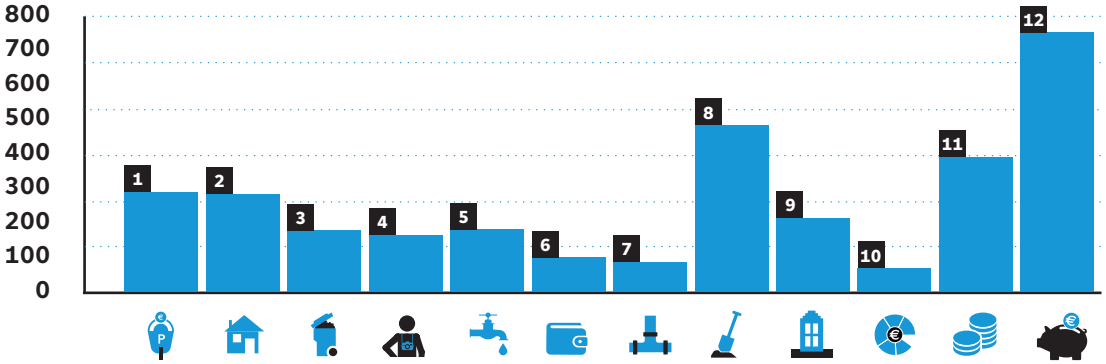

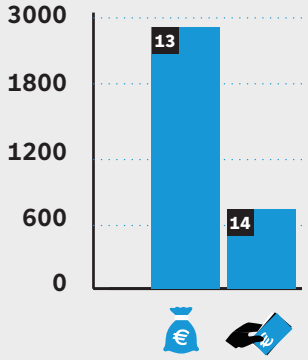

Lokale heffingen — € 1.281,4 miljoen

1	Parkeergelden	€ 289,0 miljoen
2	OZB	€ 283,0 miljoen
3	Afvalstoffen-heffing	€ 177,4 miljoen
4	Toeristenbelasting	€ 165,0 miljoen
5	Drinkwater	€ 180,5 miljoen
6	Leges	€ 99,9 miljoen
7	Rioolheffing	€ 86,7 miljoen

Andere inkomstenbronnen — € 1.910,8 miljoen

8	Grondopbrengsten en winstnemingen	€ 482,5 miljoen
9	Erfpacht	€ 213,8 miljoen
10	Dividend	€ 68,3 miljoen
11	Overig	€ 390,6 miljoen
12	Onttrekkingen aan reserves	€ 755,7 miljoen

Inkomsten uit het Rijk — € 3.489,6 miljoen

13	Gemeentefonds	€ 2.783,7 miljoen
14	Specifieke uitkeringen	€ 706,0 miljoen

Inkomsten TOTAAL

€ 6.681,9 miljoen

Uitgaven

Waar gaat het naar toe?

€ 6.681,9 miljoen

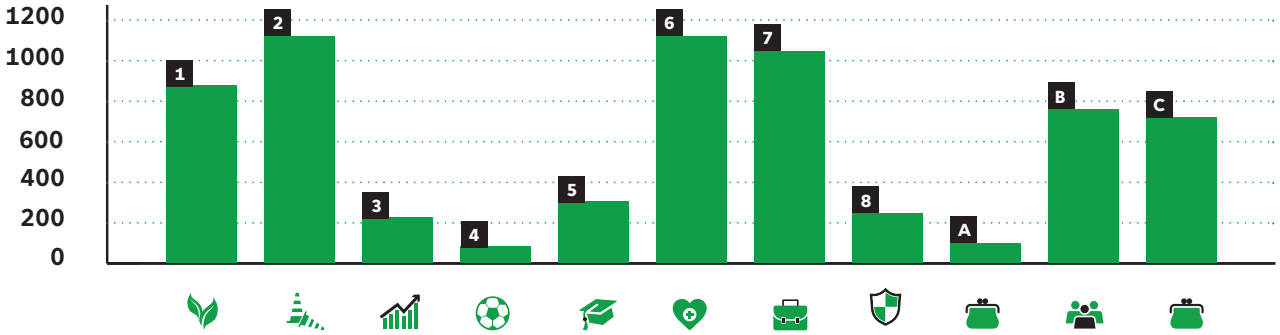

De gemeente Amsterdam heeft de grootste gemeentebegroting van Nederland. De begroting geeft een beeld van de inkomsten en uitgaven van de gemeente Amsterdam. Zo is inzichtelijk waar onze inkomsten vandaan komen en waar we deze weer aan uitgeven. Hiervoor wordt het geld verdeeld over acht beleidsprogramma's. Deze programma's lichten we verder toe in hoofdstuk 3 van de begroting, waar we per programma-onderdeel onder andere ingaan op de belangrijkste ontwikkelingen, de beoogde resultaten en de financiële toelichtingen.

1	Bouwen, Wonen en Duurzaamheid	**€ 887,1 miljoen**
2	Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer	**€ 1.149,6 miljoen**
3	Economie, kunst, cultuur en erfgoed	**€ 227,1 miljoen**
4	Sport	**€ 81,0 miljoen**
5	Onderwijs	**€ 306,6 miljoen**
6	Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	**€ 1.170,7 miljoen**
7	Sociale zaken en Armoede-bestrijding	**€ 1.040,5 miljoen**
8	Veiligheid	**€ 248,2 miljoen**
A	Algemene dekkingsmiddelen	**€ 104,5 miljoen**
B	Bestuur en organisatie	**€ 771,7 miljoen**
C	Toevoegingen aan reserves	**€ 694,8 miljoen**

Uitgaven TOTAAL

€ 6.681,9 miljoen

Voorwoord 6

Leeswijzer 7

1 Bestuurlijke hoofdlijnen 9

2 Financiële hoofdlijnen 12

3 Programma's 24
3.1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid 25
3.2 Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer 56
3.3 Economie, Kunst, Cultuur en Erfgoed 93
3.4 Sport 107
3.5 Onderwijs 117
3.6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit 128
3.7 Sociale zaken en Armoedebestrijding 147
3.8 Veiligheid 160
3.A Algemene dekkingsmiddelen 170
3.B Bestuur en organisatie 179

4 Programma's 200
4.1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid 201
4.2 Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer 210
4.3 Economie, Kunst, Cultuur en Erfgoed 222
4.4 Sport 226
4.5 Onderwijs 228
4.6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit 231
4.7 Sociale zaken en Armoedebestrijding 238
4.8 Veiligheid 243
4.A Algemene dekkingsmiddelen 246
4.B Bestuur en organisatie 253

5 Verplichte en overige paragrafen 261
5.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 262
5.2 Financiering 270
5.3 Lokale heffingen 283
5.4 Verbonden partijen 290
5.5 Onderhoud kapitaalgoederen 298
5.6 Grondbeleid 317
5.7 Investeringsparagraaf 322
5.8 Subsidieoverzicht 330
5.9 Bedrijfsvoering 336

6 Afkortingen- en begrippenlijst 347

7 Bijlagen 356
7.1 Overzicht van baten en lasten 357
7.2 Baten en lasten per programmaonderdeel 359
7.3 Taakveldenraming 372
7.4 Reserves 375
7.5 Voorzieningen 384
7.6 Begrotingsregels 389
7.7 Overzicht incidentele baten en lasten 394
7.8 Brugstaat 399

Voorwoord

Beste Amsterdammer,

Voor u ligt de Begroting 2023. Net als vorig jaar presenteren wij deze begroting in onzekere en onstuimige tijden. Vorig jaar was het de coronapandemie, waarvan de nasleep nog steeds zichtbaar is in de gemeentefinanciën. Sindsdien zijn daar de oorlog in Oekraïne, stijgende energieprijzen, rentestijgingen, hoge inflatie en stijgende bouw- en grondstofkosten bijgekomen. Steeds meer Amsterdammers raken in de knel door de rap stijgende kosten voor levensonderhoud. Amsterdammers met een laag inkomen en de lagere middeninkomens kunnen rekenen op onze hulp. Ook willen we de woon- en klimaatcrisis aanpakken. Dit vraagt om keuzes en wendbaarheid.

We investeren ongelijk in de Amsterdammers die dat het hardst nodig hebben. Hoe het met eenieder van ons afzonderlijk gaat, bepaalt in hoge mate hoe het met ons gezamenlijk gaat. Amsterdam is niet een stad waar het recht van de sterkste geldt. We zien om naar elkaar en steunen hen die het nodig hebben. We zijn een sociale stad waarin we gelijke kansen bieden, zodat iedereen mee kan (blijven) doen. Deze keuzes ziet u terug in de begroting.

De komende jaren investeren we ruim 4 miljard in de stad, waarvan aankomend jaar 1 miljard in het ontwikkelen van nieuwe woongebieden, noodzakelijk onderhoud zoals kades en bruggen, de energietransitie, wonen, in scholen, sportfaciliteiten, speeltuinen, parken, buurthuizen, kunst- en cultuurvoorzieningen en infrastructuur. Ondanks dat ook de gemeentefinanciën flink zijn geraakt, is het ons gelukt om dit jaar een sluitende begroting te presenteren. Vanaf 2026 lukt dit niet meer als het Rijk de plannen doorzet om minder geld uit te keren aan gemeenten voor al hun taken.

Laten we in deze lastige tijd elkaar steunen en helpen waar dat kan, omdat alle Amsterdammers samen deze prachtige stad maken!

Met vriendelijke groet,

Hester van Buren
Wethouder Financiën

Leeswijzer

Dit is de begroting van de gemeente Amsterdam. Dit is de eerste begroting van een nieuwe bestuursperiode. Voor het grootste deel kent deze begroting dezelfde opzet als die van vorig jaar. In deze leeswijzer lichten we kort alle onderdelen van de begroting toe.

De Begroting 2023 bestaat uit de volgende onderdelen:

Hoofdstukken 1 en 2 - De bestuurlijke en financiële hoofdlijnen

In deze hoofstukken is een beschrijving van de bestuurlijke en financiële hoofdlijnen voor 2023 en de daaropvolgende jaren opgenomen.

In de bestuurlijke hoofdlijnen geven we een beeld van de bestuurlijke keuzes die ten grondslag liggen aan deze begroting. In de financiële hoofdlijnen wordt op hoofdlijnen een beeld gegeven van de budgettaire situatie en de keuzes die zijn gemaakt om tot een meerjarig sluitende begroting te komen.

Hoofdstuk 3 - Programma's

De Begroting 2023 is opgebouwd uit 8 genummerde beleidsprogramma's (onderverdeeld in programmaonderdelen), het overzicht A (Algemene dekkingsmiddelen) en het overzicht B (Bestuur en organisatie).

Alle programma's beginnen met relevante hoofdpunten uit het coalitieakkoord voor het programma in 2023, een samenvatting van de programmaonderdelen, de belangrijkste investeringen en de thema's per programma. Vervolgens worden per programmaonderdeel de belangrijkste acties uit het coalitieakkoord in 2023 beschreven. Ook beschrijven we onder andere wat we willen bereiken, wat we daarvoor gaan doen, en welke beleidskaders er gelden. Ook wordt per programmaonderdeel inzicht gegeven in de financiën, de verbonden partijen die bijdragen aan het realiseren van het beleid, in de risico's en beheersmaatregelen.

Hoofdstuk 4 - Verdieping op de programma's

In de programmabladen in hoofdstuk 3 is een toelichting geschreven op de (stand van) baten en lasten per programmaonderdeel voor 2023. In het verdiepende hoofdstuk 4 gaan we verder in op de ontwikkelingen in de baten en lasten in 2023 ten opzichte van de laatst vastgestelde begroting bij de Viermaandsrapportage 2022.

Hoofdstuk 5 - Paragrafen

De begroting bevat naast programma's ook een toelichting op programma overstijgende onderwerpen, zoals investeringen die de gemeente heeft gedaan of van plan is te doen. Deze programma overstijgende onderwerpen worden beschreven in de paragrafen. Een deel van deze paragrafen is verplicht vanuit het BBV (art. 9 lid 2 BBV):

- weerstandsvermogen en risicobeheersing
- financiering
- lokale heffingen
- verbonden partijen
- onderhoud kapitaalgoederen
- grondbeleid
- bedrijfsvoering

Daarnaast kent deze begroting een aantal niet-verplichte paragrafen:

- investeringsparagraaf
- subsidieoverzicht

Hoofdstuk 6 - Afkortingen en begrippen

In hoofdstuk 6 worden de afkortingen en veelvoorkomende begrippen uit de begroting opgesomd en toegelicht.

Hoofdstuk 7 - Bijlagen

In de bijlagen zijn de financiële overzichten op detailniveau opgenomen.
In bijlage 7.1 is een overzicht van de baten en lasten per programma opgenomen.
In bijlage 7.2 worden de baten en lasten weergegeven op één aggregatieniveau lager: op het niveau van programmaonderdeel. Bijlage 7.3 bevat de taakveldenraming (de verdeling van de baten en lasten over de taakvelden zoals voorgeschreven in het BBV).
In de bijlagen 7.4 en 7.5 geven we een overzicht van de reserves en voorzieningen. De begrotingsregels zijn opgenomen in bijlage 7.6. Bijlage 7.7 bevat de incidentele baten en lasten. Ten slotte bevat bijlage 7.8 de brugstaat.

De losse bijlagen bij de begroting bevatten het projectenportfolio (het overzicht van de investeringsprojecten) en de doelenboom.

1

Bestuurlijke hoofdlijnen

Voor u ligt de Begroting 2023. In de begroting staat wat we als gemeente willen bereiken, wat we daarvoor doen, hoeveel geld we daaraan uitgeven en waar het geld vandaan komt.
Amsterdam staat voor grote uitdagingen en opgaven. Of het nu gaat om het klimaat, ongelijkheid, huisvesting, of de koopkracht, iedere Amsterdammer wordt erdoor geraakt. Als stad en als gemeentebestuur willen we daar iets aan doen. We willen Amsterdammers helpen en de stad klaar maken voor de uitdagingen van nu en in de toekomst.
In het coalitieakkoord zijn onze ambities opgenomen. Maar in een samenleving en in een wereld die snel verandert, is het belangrijk om snel in te spelen op die veranderingen. Dat doet de stad en deze coalitie binnen de huidige financiële mogelijkheden.

Extra steun voor hen die het hardst getroffen worden

De stijging van de energieprijzen en de inflatie raken iedereen en alle onderdelen van de begroting. Om te zorgen dat alle activiteiten van subsidiepartners en van de gemeente zelf op hetzelfde niveau kunnen doorgaan, is de vergoeding voor de loon- en prijsontwikkeling bijgesteld.

Het Rijk heeft een stevig maatregelenpakket aangekondigd om met ingang van 2023 de pijn van met name de lage inkomens te verlichten.

In aanvulling daarop neemt Amsterdam de volgende maatregelen:

- **Amsterdams noodfonds van € 20 miljoen voor MKB-ers en maatschappelijke organisaties die in de knel komen door de hoge energieprijzen**
  We reserveren € 10 miljoen voor het steunen van MKB-ers en € 10 miljoen voor het steunen van maatschappelijke organisaties zoals sportverenigingen en kunstinstellingen die hard zijn geraakt door de hogere energieprijzen. De criteria voor het fonds en het soort steun worden nog uitgewerkt. De steun die wij bieden is mede afhankelijk van de maatregelen waar het Rijk mogelijk nog mee komt bij Prinsjesdag.
- **Verhogen van de inkomensgrens voor minimavoorzieningen van 120% naar 130% van het sociaal minimum, met ingang van 1 januari 2023**
  Deze maatregel betekent dat met ingang van 1 januari 2023 ook werkende minima, minima met een inkomen tussen 120% en 130% van het sociaal minimum, gebruik kunnen maken van de gemeentelijke regelingen voor minima. Dit is hard nodig in deze tijd van hoge energieprijzen en algemene inflatie. Bovendien laat onderzoek van het Nibud zien dat hierdoor de armoedeval afneemt, met name bij werkende minima met kinderen. Dit is nog meer van belang nu de armoedeval in 2022 groter is geworden door de eenmalige energietoeslag. De kosten van deze maatregel bedragen jaarlijks circa € 5 miljoen (incl. uitvoeringskosten). Het eerste jaar zullen de kosten iets lager zijn, omdat het enige tijd duurt voordat iedereen op de hoogte is van de regeling en een aanvraag doet.
- **Extra kindtegoed op de stadspas (€ 25 - € 100 afhankelijk van de leeftijd van het kind), eenmalig in 2022**
  Het bestrijden van kinderarmoede blijft een prioriteit van het college, zeker ook op dit moment. Het kindtegoed is een tegoed dat ouders ontvangen op de Stadspas van hun kind, en is bestemd voor bijvoorbeeld kleding en schoolspullen (te besteden bij tientallen retailers in Amsterdam). De hoogte van het tegoed is afhankelijk van de leeftijd van het kind en varieert tussen € 25 en € 200. We verhogen het kindtegoed met een bedrag dat oploopt van € 25 voor het jongste kind tot € 100 voor de oudste categorie (12-14). Dit sluit aan bij de constatering van het Nibud dat ouders met kinderen in de middelbare schoolleeftijd over het algemeen het moeilijkst kunnen rondkomen. De kosten worden begroot op circa € 1,5 miljoen en ruimte hiervoor wordt gezocht in de lopende begroting 2022.
- **Verhoging van de energiecomponent met €100 voor Amsterdammers met een chronische ziekte en een laag inkomen, eenmalig in 2022**
  Amsterdammers met een chronische ziekte en een laag inkomen kunnen de Regeling Tegemoetkoming Meerkosten (RTM) aanvragen voor de meerkosten die zij maken vanwege hun chronische ziekte (die niet worden vergoed via de zorgverzekering). De vergoeding bestaat uit een basisbedrag (€ 25) en een aantal componenten voor specifieke kosten, o.a. meerkosten energie (€ 20 per maand). 14.375 Amsterdammers ontvangen deze energiecomponent in het kader van de RTM (peildatum juni 2022). We betalen in 2022 eenmalig een extra bedrag van € 100 uit. Kosten zijn circa € 1,5 miljoen en de ruimte hiervoor wordt gezocht in de lopende begroting 2022.
- **Extra subsidie aan maatschappelijke organisatie die minima(kinderen) ondersteunen, eenmalig in 2022**
  De gemeente werkt samen met maatschappelijke organisaties om minimahuishoudens en/of specifiek kinderen in minimahuishoudens te ondersteunen.
  We trekken extra middelen uit voor een eenmalige extra subsidie voor 2022.
  De kosten van deze maatregel bedragen eenmalig € 500.000 en de ruimte hiervoor wordt gezocht in de lopende begroting 2022.
- **Een pauzeknop/tijdelijke aflosstop in de schuldsanering, in het vierde kwartaal 2022**
  Amsterdammers die in de schuldsanering zitten en in de knel komen door de hoge energieprijzen, hoeven in het vierder kwartaal van 2022 tijdelijk de maandelijkse aflossing aan de Kredietbank van hun minnelijke schuldregeling niet (volledig) te betalen. Dit gebeurt op aanvraag. Eenzijdig en generiek stopzetten voor de hele groep is niet uitvoerbaar (klanten/werkgevers maken vaak zelf de betalingen over). Schatting van de kosten bij aflosstop op eigen verzoek is € 100.000 tot het einde van het jaar 2022 en de ruimte wordt gezocht in de lopende begroting 2022.

Uiteraard werken we ook verder aan energiebesparing in bestaande woningen. We nemen maatregelen om energie te besparen (en daarmee energiearmoede tegen te gaan) via kleine aanpassingen aan de woning (denk bijvoorbeeld aan tochtstrips), die bewoners zelf of met hulp (bijvoorbeeld van de Fixbrigade) kunnen uitvoeren. Over het plan voor het isolatieoffensief, waar in het coalitieakkoord € 32 miljoen voor is uitgetrokken, wordt de raad in oktober geïnformeerd.

Sociale stad, duurzame toekomst en verantwoorde groei

Op 1 juni 2022 is het coalitieakkoord vastgesteld. Dat akkoord is de basis van de Begroting 2023. Het coalitieakkoord heeft drie prioriteiten: ongelijk investeren voor gelijke kansen, het aanpakken van de wooncrisis en het bestrijden van de klimaatcrisis. Voor een belangrijk deel bouwen we voort op de plannen en activiteiten uit de vorige collegeperiode, met nog meer focus op activiteiten en projecten die aan de drie prioriteiten bijdragen. De plannen uit het coalitieakkoord worden de komende tijd verder vormgegeven en aan de gemeenteraad voorgelegd.
Voor het college blijft de verantwoorde groei van Amsterdam topprioriteit. We streven naar het jaarlijks bouwen van 7.500 woningen en wel zo duurzaam en betaalbaar mogelijk. Belangrijk blijft dat we een complete stad bouwen, met genoeg voorzieningen zoals scholen, cultuur, sport en groen. Daarom investeert dit college fors. Tegelijkertijd zijn we realistisch en zien we dat de uitdagingen groter worden, zoals de bouwkostenstijging en de tekorten aan materiaal en arbeidskrachten. Dit zal de komende jaren het tempo van de uitvoering beperken.
In de begroting vindt u een eerste uitwerking van de plannen en de ombuigingen uit het coalitieakkoord.

Niet alles kan, we moeten keuzes maken

De eerstkomende jaren is de financiële situatie nog positief, vooral dankzij extra incidentele middelen vanuit het Rijk. Vanaf 2026 heeft Amsterdam echter een tekort in de begroting van € 90 miljoen. Dit gat in de begroting ontstaat doordat gemeenten vanaf 2026 fors minder geld ontvangen van het Rijk. Gemeenten zijn in gesprek met het Rijk over dit ‘ravijn’ in de middelen en dringen aan op een oplossing.

Als het Rijk de verlaging van de middelen daadwerkelijk doorzet, zullen we bovenop de ombuigingen uit het coalitieakkoord nog scherpere keuzes moeten maken.
We bereiden ons hier de komende tijd op voor met de bestuursopdracht Inzicht in beleid, geld en keuzes. Doel is dat we in staat zijn om tijdig onze uitgaven bij te sturen. Doel van de bestuursopdracht is ook meer inzicht te krijgen in de doelmatigheid en doeltreffendheid van ons beleid. Hiermee leggen we een basis voor het periodiek evalueren van ons beleid.

In deze begroting is een meerjarig pakket (2022-2026) opgenomen van voorgenomen investeringen van ongeveer € 4,1 miljard. Het is een actualisering en indexering van het pakket dat vorig jaar bij de begroting is vastgesteld. In 2023 gaat het om ongeveer € 1 miljard. Niet alle investeringen die we willen doen, passen op dit moment binnen de investeringsruimte. Dat geldt voor alle domeinen. We stellen een bestuursopdracht op om tot een passend investeringsprogramma te komen. Hierin houden we de investeringen tegen het licht en beoordelen we of ze op dit moment noodzakelijk zijn, of ze wenselijk zijn, of ze op een andere manier kunnen worden uitgevoerd of dat ze kunnen worden uitgesteld. Investeringen die energiereductie mogelijk maken krijgen prioriteit. Verder onderzoeken we of er private partijen zijn die (een deel van) bepaalde investeringen voor hun rekening willen nemen. Ook bekijken we of de investeringsruimte kan worden vergroot. Daarbij zijn drie zaken van belang: Kunnen we de jaarlijkse kosten zoals rente, afschrijving en beheer en onderhoud betalen, kunnen we het geld voor de investeringen lenen en is de schuld ook in de toekomst houdbaar en tot slot is er voldoende capaciteit in de organisatie en in de markt om de investeringen te realiseren? Bij de Voorjaarsnota 2023 vindt – op basis van de uitkomsten van de bestuursopdracht – nadere besluitvorming plaats.

Gezonde financiën en wendbaarheid in de toekomst

Gezonde financiën zijn nodig om te zorgen dat we niet alleen de vraagstukken van nu aankunnen, maar ook die van de toekomst. Gezonde financiën betekent een meerjarig sluitende begroting, een buffer voor het opvangen van risico’s en een houdbare schuld.

Het baart ons zorgen dat de begroting niet sluit in 2026. We vertrouwen erop dat het Rijk snel met oplossingen komt voor het ‘ravijn’. Positief nieuws is dat de algemene reserve, de buffer voor risico’s, in 2024 weer voldoende gevuld zal zijn. Door de coronacrisis was deze onder het gewenste niveau gekomen.
We investeren veel in het onderhoud, de verbetering en de groei van de stad. Hierdoor loopt de schuld op van € 7,0 miljard in 2022 naar € 9,1 miljard in 2026. Dit betekent een stijging van de schuldquote exclusief erfpacht van 58%in 2022 naar 82% in 2026. Bij de Voorjaarsnota 2023 bepalen we welke ontwikkeling van de schuldquote we verantwoord vinden.

We leven in een onzekere tijd en dat vraagt van ons dat we wendbaar blijven. We zullen soms terug moeten komen op de keuzes die in het verleden zijn gemaakt. Keuzes zijn ook nodig met het oog op een houdbare schuld en een sluitende begroting. Die keuzes zullen we als collectief maken, waarbij we de effecten van de keuzes in samenhang bezien.

2

Financiële hoofdlijnen

Inleiding

Op 31 mei 2022 presenteerden we ons coalitieakkoord. De coronacrisis heeft stevige sporen nagelaten in de financiën van Amsterdam. Om de stad door de crisis heen te loodsen zijn in 2020 forse kostenbesparende maatregelen afgesproken. Daarvan hebben we er in het coalitieakkoord een aantal teruggedraaid om de Amsterdammers zo goed mogelijk te ondersteunen. De oorlog in Oekraïne, rentestijgingen, toenemende inflatie en stijgende bouw- en grondstofkosten zetten de begroting verder onder druk. Bij de Voorjaarsnota 2023 zal het college van b en w aan de gemeenteraad de uitkomsten van de bestuursopdracht voorleggen, gericht op meer inzicht in beleid, geld en keuzes.

In deze begroting staan de verwerking van het coalitieakkoord, prijs- en rentestijgingen, de herziene uitkering uit het gemeentefonds en de voorgenomen investeringen centraal.

De financiële hoofdlijnen gaan in op de volgende onderwerpen:

- Het financieel beeld van de programmabegroting en de belangrijkste bestuurlijke keuzes die we daarbij maken.
- De gemeentebalans, oftewel de gemeentelijke bezittingen en de financiering daarvan.
- De ontwikkeling van het risicobeeld.
- Wijzigingen in de zogenoemde ‘doelenboom’, begrotingsstructuur en rechtmatigheid.

2.1 Ontwikkeling baten en lasten

De gemeentelijke baten (exclusief onttrekkingen reserves) zijn in 2023 € 5,9 miljard. De baten kunnen globaal worden onderverdeeld in drie categorieën:

- Inkomsten van het Rijk
- Lokale heffingen
- Overige eigen middelen

De inkomsten van het Rijk bestaan uit de algemene uitkering uit het gemeentefonds en specifieke uitkeringen. De algemene uitkering mogen gemeenten vrij besteden aan de gemeentelijke taken en we mogen hierin dus eigen afwegingen maken. Dit in tegenstelling tot de specifieke uitkeringen, die gemeenten moeten besteden aan bepaalde taken (medebewindstaken).

De lokale heffingen bestaan uit enerzijds specifieke wettelijke taken zoals riool-, drinkwater- en afvalstoffenheffing en anderzijds uit gemeentelijke belastingen die in principe vrij besteedbaar zijn zoals onroerendezaakbelasting (OZB), toeristenbelasting en parkeerbelasting.

De overige eigen middelen zijn de inkomsten uit bezit zoals erfpacht, dividend en grondopbrengsten door verkopen. De onderstaande figuur geeft dit grafisch weer.

Figuur 2.1. Inkomsten per categorie Begroting 2023
(bedragen x € 1 miljoen)

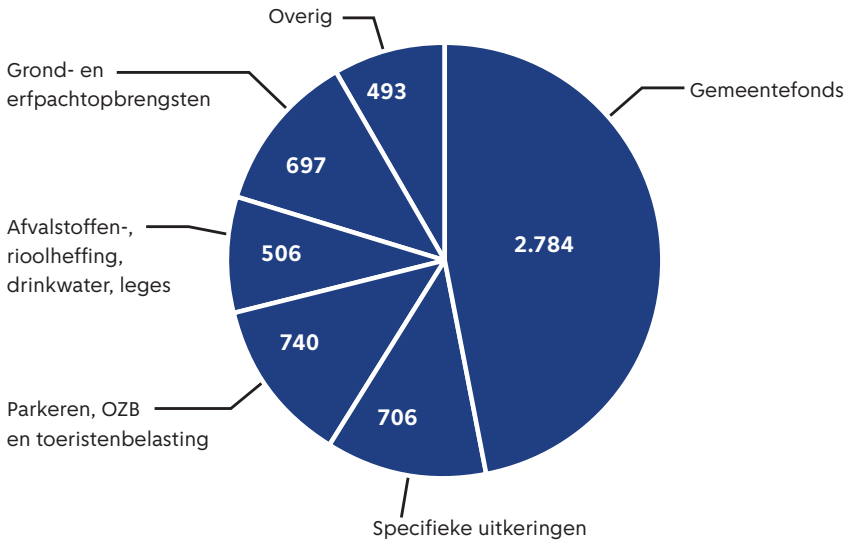

In onderstaande grafiek die meerdere jaren weergeeft, zien we een verhoging van de lokale heffingen parkeren, OZB en toeristenbelasting in de komende jaren. Op de algemene uitkering uit het gemeentefonds is een verbetering zichtbaar van € 2,7 miljard in 2022 tot ruim € 2,9 miljard in 2025. Vanaf 2026 zullen gemeenten echter minder geld ontvangen van het Rijk, dit lichten we later toe.

Figuur 2.2 Ontwikkeling inkomsten meerjarig

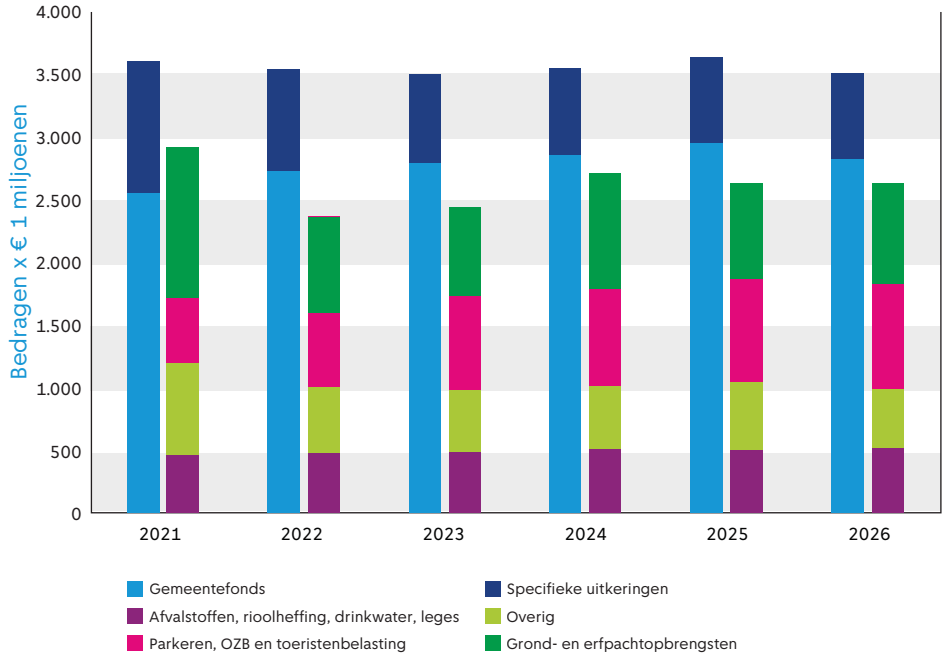

De verdeling van de lasten (uitgaven) over de programma's in de begroting maakt duidelijk aan welke opgaven het geld wordt besteed. Onderstaande figuur laat zien hóe we het geld in de begroting inzetten. De totale uitgaven (exclusief de toevoegingen aan reserves) bedragen in 2023 € 6,0 miljard.

We onderscheiden 6 categorieën:

- Personele lasten: salarislasten inclusief werkgeverslasten voor het gemeentelijk personeel en inhuur.
- Goederen en diensten: uitgaven voor de aanschaf van goederen en diensten, zoals beheer en onderhoud.
- Inkomensoverdrachten: dit zijn uitgaven die de gemeente heeft aan uitkeringen (met name bijstand), vergoedingen (met name aan instellingen voor Wmo en jeugdzorg) en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen.
- Kapitaallasten: rente- en afschrijvingslasten voor gemeentelijke bezittingen die meerdere jaren meegaan (gebouwen, bruggen, werktuigen).
- Subsidies: de lasten voor subsidies in de programma's.
- Overige lasten: bijvoorbeeld toevoegingen aan voorzieningen.

Figuur 2.3. Uitgaven per categorie Begroting 2023

(bedragen x € 1 miljoen)

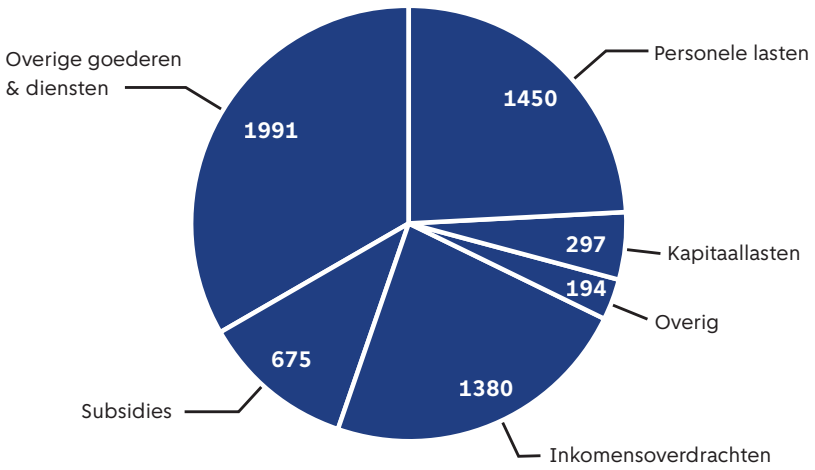

In het meerjarig beeld blijven de begrote lasten exclusief toevoegingen aan reserves in de begroting de komende jaren vooralsnog stabiel.

Figuur 2.4 Ontwikkeling lasten (uitgaven)

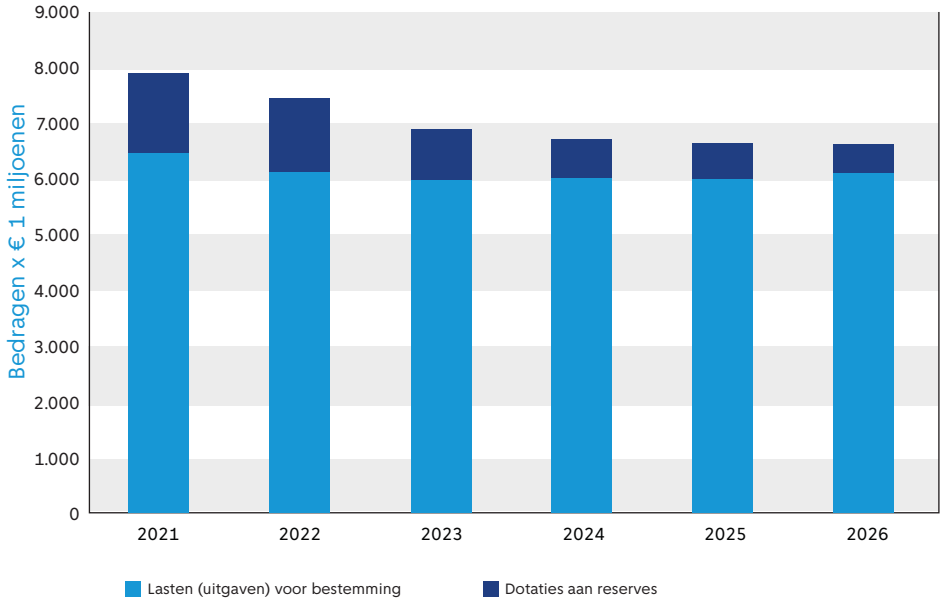

Gemeentefonds
Meer dan de helft van de Amsterdamse inkomsten komen van het Rijk via specifieke uitkeringen en de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Drie keer per jaar actualiseert het Rijk de gemeentefondsuitkeringen die we ontvangen en communiceert dit via zogeheten circulaires. De meest recente is de meicirculaire. Deze verscheen kort na de presentatie van het Amsterdamse coalitieakkoord. Uit die circulaire volgde een hoger dan verwacht positief beeld voor de jaren 2023 tot en met 2025. Dit heeft twee hoofdoorzaken. Het Rijk trok meer geld uit voor Defensie vanwege de oorlog in Oekraïne en verhoogde het wettelijk minimumloon en de AOW. De uitkering die gemeenten uit het gemeentefonds ontvangen gaat hand in hand met de uitgaven van het Rijk. Als het Rijk meer uitgeeft, ontvangen gemeenten ook meer. Daarnaast zit er in de meicirculaire ook een compensatie voor de inflatie. Gebaseerd op de inflatiecijfers uit het voorjaar van 2022 ontvangen we op deze wijze extra middelen uit het gemeentefonds.

Geen structureel sluitende begroting vanaf 2024
Het positieve beeld blijft echter beperkt tot de jaren 2023 tot en met 2025. Vanaf 2026 is er voor gemeenten sprake van een financieel tekort omdat de algemene uitkering uit het gemeentefonds drastisch terugvalt. Waar de algemene uitkering normaal gesproken jaar op jaar groeit, is deze voor 2026 en verder vastgeklikt op een vast bedrag. Hierdoor vallen de jaar-op-jaarontwikkelingen weg en valt de algemene uitkering die we vanaf 2026 van het Rijk ontvangen met bijna € 200 miljoen terug. Dat leidt ertoe dat we nu geen structureel sluitende begroting kunnen opleveren. Het is de bedoeling dat er een nieuwe financieringssystematiek komt voor de gemeenten, maar hoe dat vorm gaat krijgen is nog niet duidelijk.

Daarnaast wordt het geld uit het gemeentefonds per 1 januari 2023 op een andere manier tussen de gemeenten verdeeld (vanwege de herijking van het gemeentefonds). Ten opzichte van de eerdere verdeling ontvangt Amsterdam hierdoor jaarlijks € 34 miljoen minder aan gemeentefondsgeld.

Structurele exploitatieruimte

Figuur 2.5 Structurele exploitatieruimte

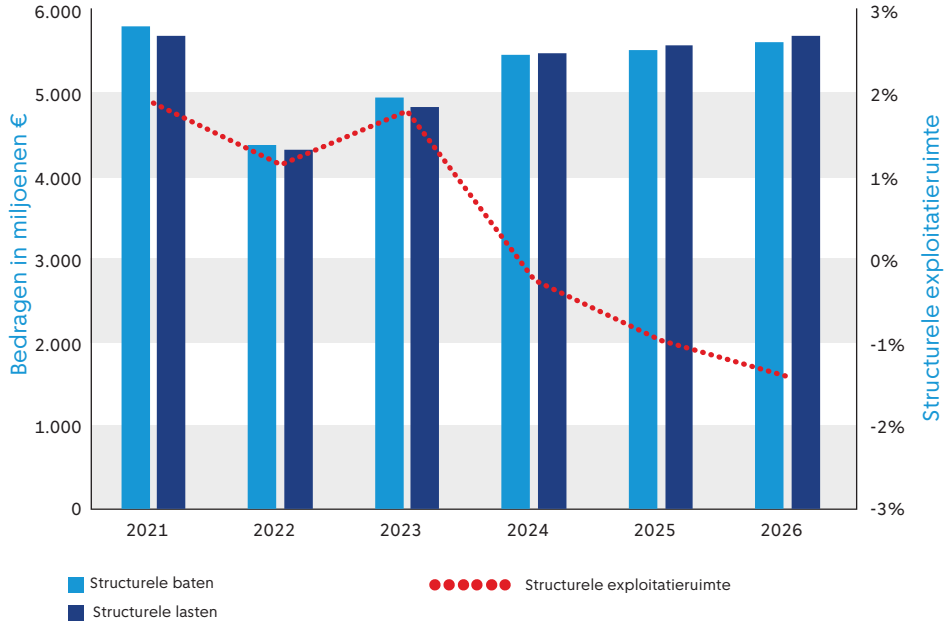

De structurele exploitatieruimte is een maatstaf voor het verschil tussen structurele baten en lasten. De maatstaf geeft aan hoeveel ruimte we hebben om onze structurele lasten te dragen. Het percentage geeft aan hoeveel de structurele lasten nog kunnen stijgen of de structurele baten kunnen dalen, voordat we de structurele lasten niet meer volledig kunnen dragen. Er is geen norm voor het niveau van dit kengetal, een negatief percentage geeft echter aan dat de begroting niet structureel sluit.
Dit betekent eigenlijk dat je incidenteel geld nodig hebt om de structurele lasten te bekostigen. Een negatief saldo kan leiden tot een negatieve beoordeling van de toezichthouder, de provincie Noord-Holland.
Het structureel saldo bedraagt 1,8% in 2023. Vanaf 2026 bedraagt het structureel saldo -1,4%. Hieruit blijkt dat we, door het terugvallen van de inkomsten uit het gemeentefonds, vanaf 2026 niet meer structureel sluiten en niet genoeg geld hebben om de structurele uitgaven te bekostigen. Omdat er in de jaren hiervoor incidenteel wel genoeg geld beschikbaar is, maar dus niet structureel, is het structurele saldo ook in 2024 en 2025 negatief.

2.2 Financieel beeld en bestuurlijke keuzes

Het coalitieakkoord vormt het belangrijkste uitgangspunt voor de Begroting 2023 en is verwerkt in de begroting. De besluitvorming over de begroting is, naast het coalitieakkoord, niet uitgesproken rijk aan beleid. Wel vinden we, door de ingrijpende gevolgen van de gestegen energiekosten voor inwoners met lage inkomens, het midden- en kleinbedrijf en maatschappelijke organisaties, extra inzet bovenop het coalitieakkoord en de maatregelen van het Rijk nodig. Daarvoor richten we een tijdelijk Amsterdams noodfonds op en verhogen we structureel de inkomensgrens voor minimaregelingen naar 130% van het sociaal minimum.

Tabel 2.1 geeft de aanpassingen aan de begroting en het financiële beeld van de Begroting 2023 weer. Het beginsaldo van de Begroting 2023 is het eindsaldo van de Viermaandsrapportage 2022 inclusief een toevoeging aan de reserve om de voor de komende jaren benodigde investeringsruimte voor een groter deel te financieren met eigen vermogen en zo de groei van de schuld te matigen. Hiertoe is besloten in de Begroting 2022. Het coalitieakkoord is de basis voor beleidsontwikkelingen in deze begroting en dat akkoord is hieronder in een kader uitgelicht.

Tabel 2.1 Financieel beeld Begroting 2023

(bedragen x € 1 miljoen; +=meevaller, -=tegenvaller)

	2022	2023	2024	2025	2026
Eindsaldo Viermaandsrapportage 2022*	**-37,1**	**-60,3**	**-134,3**	**-150,9**	**-210,9**
Coalitieakkoord					
Lokale Heffingen	0,0	46,4	68,2	82,3	92,3
Ombuigingen	38,0	60,0	129,4	142,5	109,5
Intensiveringen	0,0	-82,8	-92,6	-95,5	-103,9
Meerjarig incidentele intensiveringen	-0,8	-76,2	-76,2	-76,2	-76,2
Ontwikkelingen na coalitieakkoord					
Amsterdams noodfonds	-20,0				
Minimaregelingen naar 130% sociaal minimum		-5,0	-5,0	-5,0	-5,0
Gemeentefondsontwikkelingen	93,4	229,7	351,9	406,5	215,6
Prognose Septembercirculaire	0,0	46,7	46,7	46,7	46,7
Rentelasten	5,2	-7,6	-20,0	-36,7	-50,6
Actualisatie nominale ontwikkeling	0,0	-131,8	-138,6	-146,2	-153,7
Kasschuiven	44,8	-17,6	-15,5	-1,9	-9,8
Overig**	-11,0	12,5	4,4	7,0	-4,0
Resultaat naar algemene reserve	-112,5	-14,1	-118,4	-172,6	60,0
Totaal geraamd resultaat	0,0	0,0	0,0	0,0	-90,0

**Incl. toevoeging investeringsruimte vanaf 2024 zoals besloten in de Begroting 2022*
***Kapitaallasten, dividend en programmalasten*

De verwerking van het coalitieakkoord in de begroting lichten we hieronder in een kader toe. Zoals we hierboven in het kader over het gemeentefonds al aangaven, zorgt de gemeentefondsuitkering voor een grote meevaller. Deze meevaller is hard nodig voor de grote uitdagingen door de stijgende lonen, prijzen en rente. De inflatie is in de afgelopen periode erg hoog geweest waardoor ook de gemeente hogere kosten heeft bij een gelijkblijvende productiviteit. Vanwege het hoge inflatiepercentage vinden we het verstandig om de stijgende loon- en prijsontwikkelingen in de begroting mee te nemen en daarom hebben we compensatie voor deze kosten in onze begroting verwerkt. Ook houden we rekening met hogere bouwkosten bij investeringsprojecten.

De rentelasten zijn de komende jaren hoger door de stijging van de rentepercentages in de afgelopen periode.

Met kasschuiven verplaatsen we budgetten naar het jaar waarin we de activiteiten waarvoor het budget bedoeld is, gaan uitvoeren. Bijvoorbeeld door een aangepaste planning. Wanneer de kasschuiven van de verschillende jaren opgeteld worden is het totaal nul, per saldo is er geen financieel effect.

De overige ontwikkelingen zijn relatief beperkt en bestaan met name uit:

- kapitaallasten (rente- en afschrijvingslasten van investeringen) zijn geactualiseerd zodat deze goed aansluiten op de actuele planning en realisatie van investeringsprojecten.
- dividend dat iets naar beneden is bijgesteld.
- hogere programmalasten doordat uitvoeringskosten hoger zijn dan eerder verwacht. Ook leidt het terugdraaien van de besparing op het actieplan Wonen en bouwen zoals besloten bij het herstelplan “Samen Sterker uit de Crisis” tot hogere programmalasten, hierdoor kan bijvoorbeeld de uitvoering van het huisvestingsbeleid voor leraren, politie en ouderen doorgaan.

We verwachten met de septembercirculaire 2022 extra compensatie van het Rijk voor de hoge inflatie in de afgelopen periode. Vanwege het hoge inflatiepercentage vinden we het verstandig om deze verwachting in de begroting mee te nemen zodat de begroting ook kan worden aangepast voor deze ongewone loon- en prijsontwikkelingen. Door de inzet van de algemene reserve in de afgelopen jaren om de effecten van de coronacrisis op te vangen, bereikte deze per eind 2021 een dieptepunt. In 2021 hebben we voor € 216 miljoen aan tekorten als gevolg van de coronamaatregelen opgevangen met de algemene reserve. Door het toevoegen van de verwachte overschotten in de jaren 2022 tot en met 2025 laat de algemene reserve de komende jaren een stevig herstel zien, onder andere door de ontvangen coronacompensatie. Door het herstel van de algemene reserve als gevolg van de overschotten is het niet meer nodig om de algemene reserve aan te vullen met eigen baten uit de overstapregeling voor eeuwigdurende erfpacht, zoals we met het herstelplan voor ogen hadden (€ 150 miljoen in 2022 en € 200 miljoen in 2023). Vanaf 2026 zien we weer een tekort ontstaan en een daling van de algemene reserve. Van dit verwachte tekort in 2026 is € 60,0 miljoen eenmalig en € 90,0 miljoen structureel.

Amsterdams coalitieakkoord 2022-2026

De basis van de besluitvorming over de Begroting 2023 is de financiële verwerking van het coalitieakkoord. Het coalitieakkoord bevat een financiële tabel met daarin de financiële keuzes over lokale heffingen, ombuigingen en intensiveringen. De financiële tabel hebben we in deze begroting verwerkt.

Bij de Voorjaarsnota 2023 leggen we de uitkomsten van de bestuursopdracht Inzicht in beleid, geld en keuzes voor. Alle begrotingsprogramma's worden doorgelicht onder regie van een bestuurlijk team.

Met ingang van de Begroting 2023 worden de parkeeropbrengsten volledig ondergebracht in de algemene middelen en niet langer geoormerkt voor uitgaven voor de verbetering van verkeer- en vervoerssystemen en de openbare ruimte. De benodigde budgetten voor verkeer, vervoer en openbare ruimte brengen we onder bij de desbetreffende beleidsprogramma's in de begroting. Hiermee versterken we de integrale afweging van budgettaire middelen. We borgen meerjarige zekerheid over de beschikbaarheid van budget en creëren flexibiliteit om te kunnen schuiven tussen jaren. Daarmee blijft geld beschikbaar voor de programma's, projecten, producten en pilots als vertraging optreedt.
De ontwikkelingen van de lokale heffingen zijn verwerkt in programma A. Algemene dekkingsmiddelen.
De ombuigingen hebben we geplaatst bij de betreffende beleidsprogramma's, onderstaande tabel 2.2 geeft aan welke ombuiging in welk programma is verwerkt.

De middelen die samenhangen met de intensiveringen hebben we zo mogelijk geplaatst bij de betreffende beleidsprogramma's, zie onderstaande tabel 2.3. In veel gevallen is doorverdeling op dit moment nog niet mogelijk. Dit komt doordat de activiteiten nog niet concreet zijn uitgewerkt of nog niet duidelijk is bij welk programmaonderdeel het geld thuishoort. In dat geval is het geld centraal geplaatst in programma A. Algemene dekkingsmiddelen en volgt doorverdeling bij de Voorjaarsnota 2023 of een andere begrotingswijziging.

Tabel 2.2 Verwerking ombuigingen coalitieakkoord naar programma

(+ is saldoverbeterend / bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026	Programma
Capaciteitsreductie PMB en IB			2,0	5,0	10,0	ntb
Aanpassen referentiennormen groen en sport			2,0	5,0	10,0	10,0
Onderwijs, waarvan:			1,9	4,5	4,5	5
Reduceren vervangende huisvesting			0,3	0,3	0,3	5
Cultuurcoaches onderbrengen bij cultuureducatie			0,9	0,9	0,9	5
Afloop programma Impuls schoolpleinen				1,1	1,1	5
Reduceren VLOA			0,7	1,7	1,7	5
Taakstelling VVE				0,5	0,5	5
Bestandsreductie bijstand en uitname egalisatiereserve		10,0	10,0	2,0	5,0	7
Optimaliseren opvangketen			1,5	1,5	1,5	6
Zorg (o.a. WMO)			3,0	5,5	5,5	6
Sport: verhogen bezettingsgraad en tariefverhoging			1,0	1,0	1,0	4
Armoede: aanbod stadspas			0,5	0,5	0,5	7
Overlap jeugd en veiligheid			0,5	1,5	1,5	6
Subsidietaakstelling			8,5	8,5	8,5	ntb
OBA verplaatsen naar Zuidoost				5,0	5,0	3
Ramingsbijstelling Europese subsidies		10,0	10,0	10,0	10,0	ntb
Legeseffect invoering Omgevingswet en Wet kwaliteitsborging voor het bouwen			-5,5	-5,5	-5,5	ntb
Taakstelling leges			2,0	2,0	2,0	ntb
Uitname Amsterdams Kimaat- en Energiefonds	30,0					1
Taakstelling reserves		30,0				ntb
Algemene reserve			30,0	30,0	30,0	A
Temporisering taakstelling investeringen			50,0	50,0		A
Uitname surplus en verhoging winstafdracht Vereveningsfonds	8,0	10,0	12,0	16,0	20,0	A
Totaal ombuigingen	**38,0**	**60,0**	**129,4**	**142,5**	**109,5**	

Tabel 2.3 Verwerking intensiveringen coalitieakkoord

(- is saldoverslechterend / bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026	Programma
Aanpak Binnenstad		-3,3	-3,3	-3,3		8
Programma bruggen en kademuren (exploitatie)		-25,0	-25,0	-25,0	-25,0	2
OBA		-1,0	-1,0	-1,0	-0,8	3
Lerarenagenda, kansenaanpak en PIEK-aanpak			-5,3	-5,3	-4,0	5
Volwasseneducatie		-2,0	-2,5	-2,5	-1,9	7
Preventief Interventieteam (PIT)			-1,0	-1,0	-0,8	5
Leerlingenvervoer					-2,3	5
Cultuurcoaches			-1,0	-1,0	-0,8	5
Gezonde schoollunches		-0,4	-1,0	-1,0	-1,6	5
Schoolveiligheid			-1,0	-1,0	-1,0	5
Kenniscentrum ongelijkheid			-1,3	-1,3	-1,3	5
Werk		-9,0	-9,0	-9,0	-6,8	7
Armoedebestrijding		-7,0	-7,0	-7,0	-5,3	7
Jongerenwerk		-2,0	-2,0	-2,0	-1,5	6
Terugdraaien eigen bijdrage voormalige ambulante ondersteuning dagbesteding				-0,7	-0,7	6
Anti-discriminatiebeleid		-1,5	-1,5	-1,5	-1,1	6
Opvang		-2,0	-2,0	-2,0	-1,5	6
Zonne-energie			-1,0	-1,0	-1,0	1
Luchtkwaliteit			-2,0	-2,0	-2,0	1
Gebiedsontwikkeling		-2,0	-2,0	-2,0	-1,5	1
Reiniging		-2,0	-2,0	-2,0	-1,5	2
Fractiebudgetten		-1,0	-1,0	-1,0	-1,0	B
Raadsondersteuning bij griffie		-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	B

2.3 Balans

De balans laat aan de ene kant de materiële en financiële bezittingen van de gemeente zien en aan de andere kant hoe deze zijn gefinancierd. In de paragraaf Financiering staat een vereenvoudigde balans.

Bezittingen

De bezittingen van de gemeente bestaan voor een belangrijk deel uit erfpachtgronden en daarnaast activa zoals de Noord/Zuidlijn, (school)gebouwen, bruggen, kades, tunnels, riolering en drinkwatervoorziening. Onderstaande grafiek laat de verhouding in ons bezit zien, tussen erfpachtgrond en overige activa.

Figuur 2.6 Activa

(bedragen x € 1 miljoen)

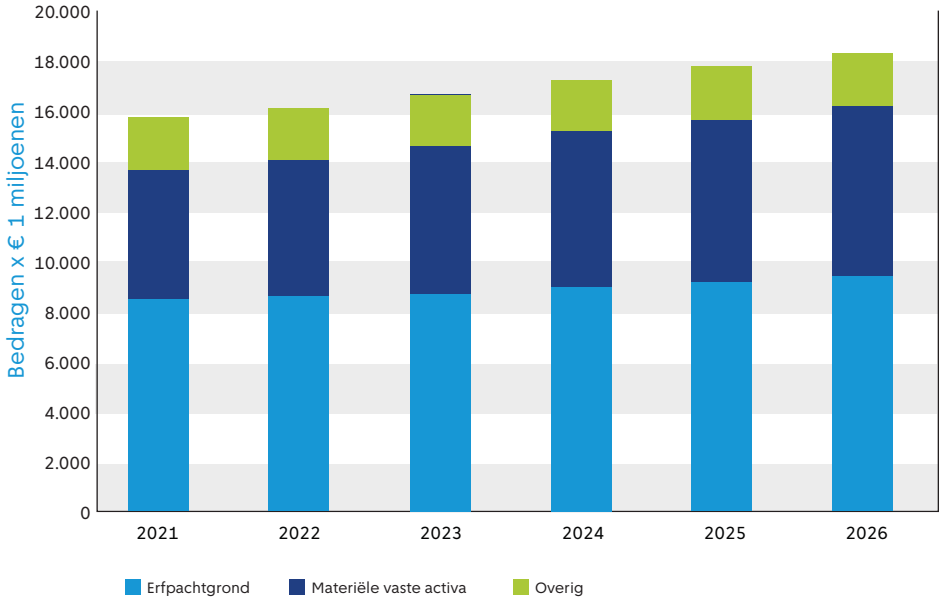

We investeren jaarlijks vele miljoenen euro's om de stad in goede staat te houden, te verbeteren en uit te breiden. Per saldo nemen de afgelopen jaren onze materiële bezittingen toe. Dit komt voort uit de grond die we produceren en in erfpacht uitgeven en de investeringen die we doen, verminderd met afschrijvingen en verkopen. Op grond schrijven we niet af, omdat grond zijn waarde behoudt.

In 2023 investeren we voor in totaal circa € 1.013 miljoen. Dit is verdeeld naar drie investeringsdomeinen (openbare ruimte en mobiliteit, maatschappelijke voorzieningen en bestuur en organisatie en overig) en erfpachtgrond. De overprogrammering in de investeringsdomeinen bedraagt € 160 miljoen. De verdeling van alle investeringen is als volgt:

Figuur 2.7 Investeringen 2023
(bedragen x € 1 miljoen)

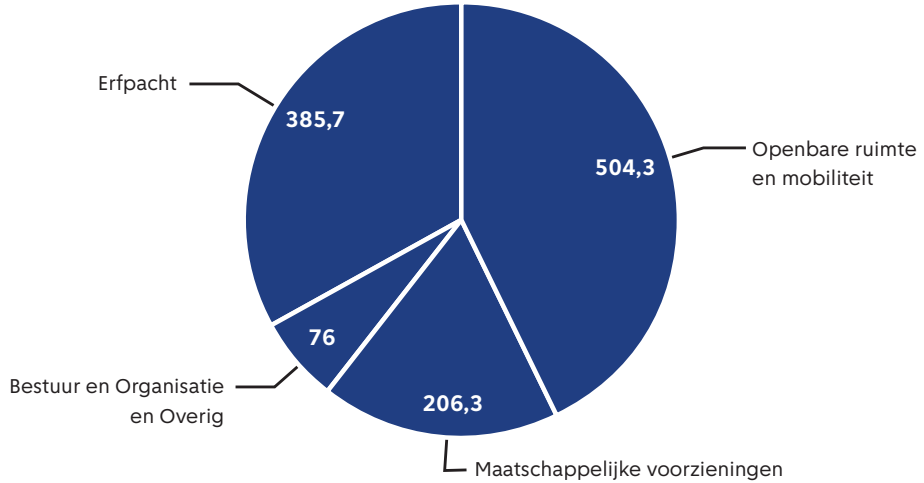

In de paragraaf investeringen en in de programmabladen staan nadere toelichtingen over de investeringen in 2023 per domein en per programma.

In de meerjarige periode 2021 – 2026 is het beeld van de uitgaven in de investeringsdomeinen en voor erfpachtgrond als volgt:

Figuur 2.8 Investeringen per domein
(bedragen x € 1 miljoen)

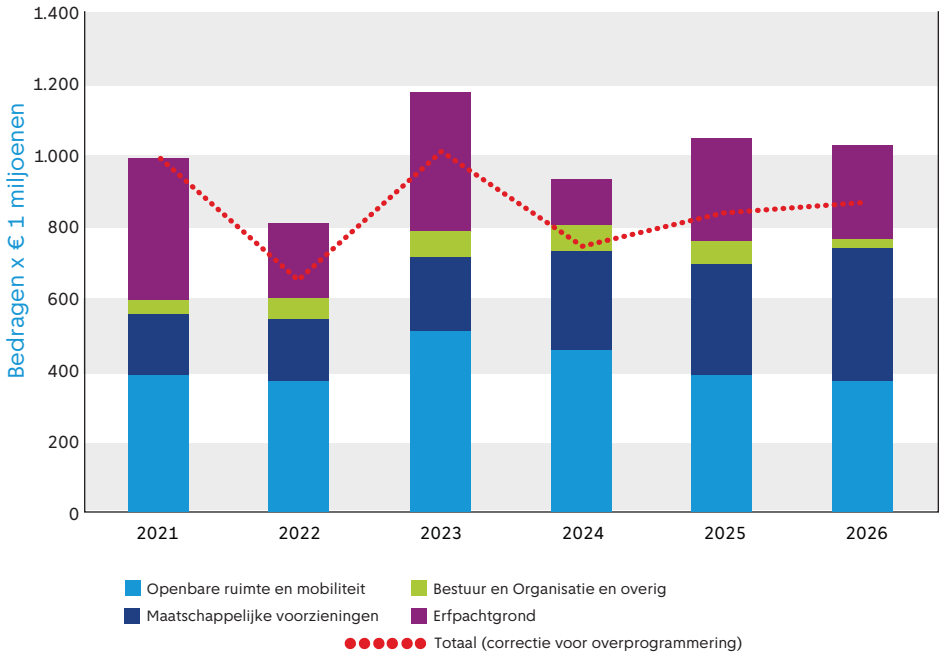

De basis voor de omvang van de investeringsruimte voor 2022-2026 is de afspraak in het coalitieakkoord: *Het investeringsplafond voor 2026 is opgehoogd tot het gemiddelde van 2022-2025.* Dit zorgt voor een ophoging van de investeringsruimte met € 640 miljoen voor de jaarschijf 2026. Daarnaast is de meerjarige investeringsruimte 2022 – 2026 geïndexeerd vanwege de toegenomen inflatie.
De meerjarige investeringsportfolio's worden jaarlijks bij de begroting geactualiseerd, passend binnen de beschikbare ruimte. Ze omvatten de geraamde uitgaven voor het huidige jaar en de komende vier jaar, van zowel lopende als nieuwe investeringen.
De investeringsruimte voor de portfolio's is vanuit drie perspectieven begrensd: betaalbaarheid, financierbaarheid en realiseerbaarheid.

De financiële bezittingen van de gemeente, zoals deelnemingen (in bijvoorbeeld Schiphol en het GVB) en verstrekte leningen, vertonen door de jaren heen een redelijk stabiel beeld. In 2023 kan de verkoop van AEB zijn beslag krijgen mits de autoriteit Consument en Markt de transactie goedkeurt. In dat geval leidt dit tot een afname van het financiële bezit.

Financiering

Met de ingestelde meerjarige investeringsruimte in het nieuwe investeringsstelsel is de ontwikkeling van onze schuld getemperd, maar de schuld blijft de komende jaren stijgen. Onderstaande figuur geeft de voorspelde ontwikkeling van onze schuld gedurende de komende collegeperiode weer. Vooral door onze investeringsambitie stijgt onze schuld al enige jaren sterk, en we verwachten nu dat de schuld in 2026 uitkomt op € 9,1 miljard. Dit betekent in 2026 een netto schuldquote van 144%, wat neerkomt op een schuldquote van 82% exclusief erfpacht. In 2020 en 2021 is de netto schuldquote licht gedaald terwijl de schuld sterk opliep. Dit is het gevolg van een eveneens sterk gestegen begrotingstotaal in deze jaren. Dat kwam door enkele zeer grote incidentele baten zoals de Rijks-coronacompensatie voor de TOZO-uitkeringen waarmee gemeenten zzp'ers ondersteunden. Dit zijn echter tijdelijke effecten waardoor het begrotingstotaal vanaf 2022 weer naar het normale, lagere niveau terug zal gaan en de netto schuldquote weer zal stijgen.

Figuur 2.9 Schuldontwikkeling 2017 - 2026

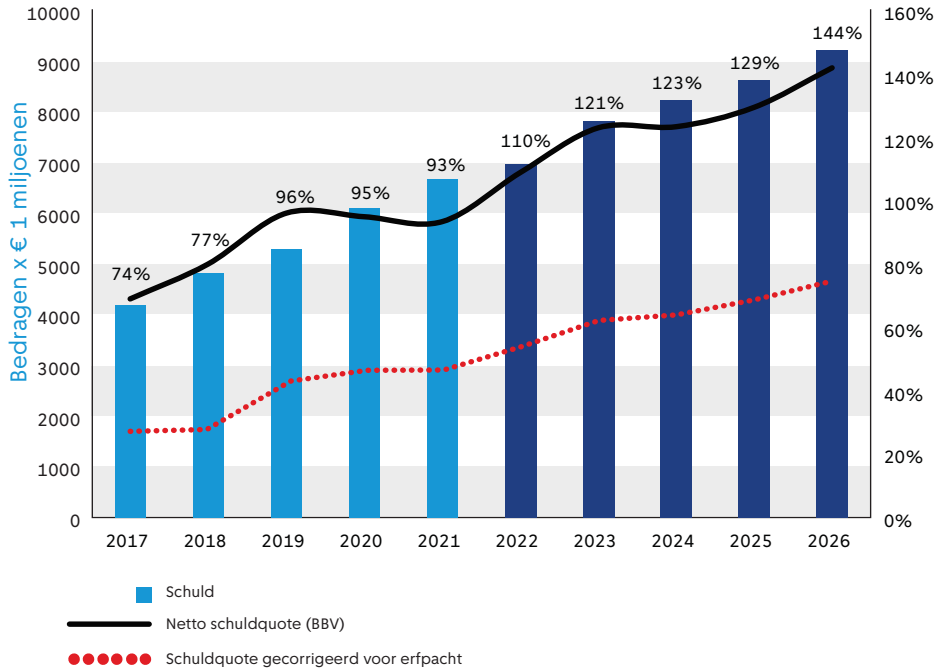

Reserves

Onderstaand diagram geeft inzicht in de belangrijkste bestemmingsreserves en de algemene reserve. Reserves zijn bedoeld om geld voor een langere termijn dan 1 jaar vast te houden, dus om budgetten te 'sparen' in het ene jaar, om vervolgens uit te geven in een later jaar. De gemeenteraad moet expliciet instemmen met het vormen van reserves en met het doel van een reserve. Er is daarnaast een algemene reserve die, zoals de naam al aangeeft, algemeen van aard is en de buffer vormt die de gemeente uiteindelijk beschermt voor tegenvallers.
De reserve afkoopsommen en erfpacht en de reserve financiering erfpachtgrond dient voor de financiering van de waarde van de in erfpacht uitgegeven gronden. In het Vereveningfonds zijn de financiële effecten van de grondexploitaties opgenomen.

Figuur 2.10 Reserves in 2023

Bedragen x € 1 miljoen

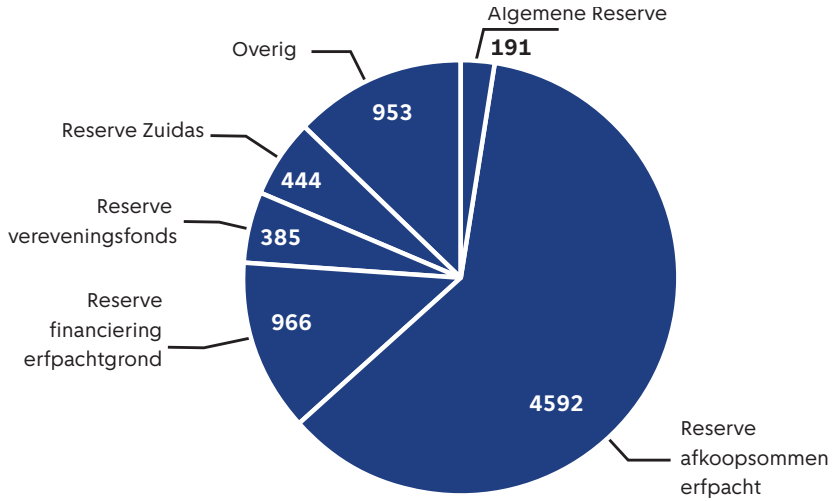

2.4 Risico's

De belangrijke thema's voor het risicomanagement in 2023 zijn het nieuwe coalitie-akkoord 2022-2026 en de verbreding van het risicomanagementbeleid. We staan voor een sociale stad met kansen voor iedereen. Samen geven wij vorm aan hoe de stad zich verder ontwikkelt. De lage opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen laat de noodzaak zien om te werken aan het vergroten van vertrouwen. Dat doen we ook met een nieuw en breder risicomanagementbeleid: daarin stellen we goed en behoorlijk bestuur centraal en nemen de maatschappelijke doelen als uitgangspunt. Het college van b en w verbreedt het beleid door niet meer alleen de financiën als uitgangspunt te nemen maar de Nederlandse code voor goed openbaar bestuur als bestuurlijk vertrekpunt te kiezen. Het college zal nog in 2022 dit nieuwe beleid aan de gemeenteraad voorstellen met de Nota Risicomanagement 2022-2026.

Er zijn in 2023 voor het risicomanagement een aantal belangrijke ontwikkelingen die worden toegelicht in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Actuele ontwikkelingen in het risicobeeld zijn de aanhoudende stijging van lonen, inkoop-prijzen en inflatie en de geopolitieke ontwikkelingen zoals de oorlog in Oekraïne.

Stijging van het loon- en prijspeil als gevolg van inflatie en stijgende rentelasten

De inflatie is in 2022 tot recordhoogte gestegen en werkt door in onze lasten. We hebben vanuit het Rijk loon- en prijscompensatie gekregen in de gemeente-fondsuitkering en houden rekening met een verdere compensatie in het najaar. Het risico is dat de kosten boven het niveau van de compensatie uitstijgen. Dat zou betekenen dat we onze ambities moeten bijstellen.

Stijgende rentelasten zijn het gevolg van stijgende rentes op de kapitaalmarkt en te verwachten ingrepen door de Europese Centrale Bank. Het is onzeker hoever de stijging zal doorzetten maar de trend is omhoog. We staan bloot aan dit risico omdat elk jaar van een deel van de schuld de rente wordt herzien en wanneer we nieuwe financiering aantrekken voor onze investeringen. Rentestijgingen leiden daarom onherroepelijk tot hogere lasten. Deze tegenvallers moeten in de begroting worden verwerkt omdat ze structureel zijn. De beheersingsmaatregelen zijn conform wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) gericht op het vertragen van de door-werking van rentestijging door de lastenverzwaring over langere tijd te spreiden.

Actualisatie van de benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit is het bedrag dat nodig is om met enige zekerheid niet begrote kosten te kunnen dekken in de komende twee jaar. Die kosten komen voort uit risico's en onzekerheden die nog resteren ook na het nemen van redelijke maatregelen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Bij de Begroting 2023 is de benodigde weerstandscapaciteit € 299 miljoen (5% van het begrotingstotaal). De algemene reserve en daarmee de beschikbare weerstandscapaciteit stijgt naar verwachting in 2023 naar € 191 miljoen en zit daarmee met 3,2% van het begrotingstotaal nog onder de normhoogte van 5%. Vanaf 2024 verwachten we wel boven de normhoogte uit te komen. Het gunstige verloop van de algemene reserve is het gevolg van de ontvangen coronasteun van het Rijk van in het totaal € 323 miljoen en de hoger dan verwachte gemeentefondsuitkering van de meicirculaire 2022.

Figuur 2.11 Algemene reserve 2018 – 2026

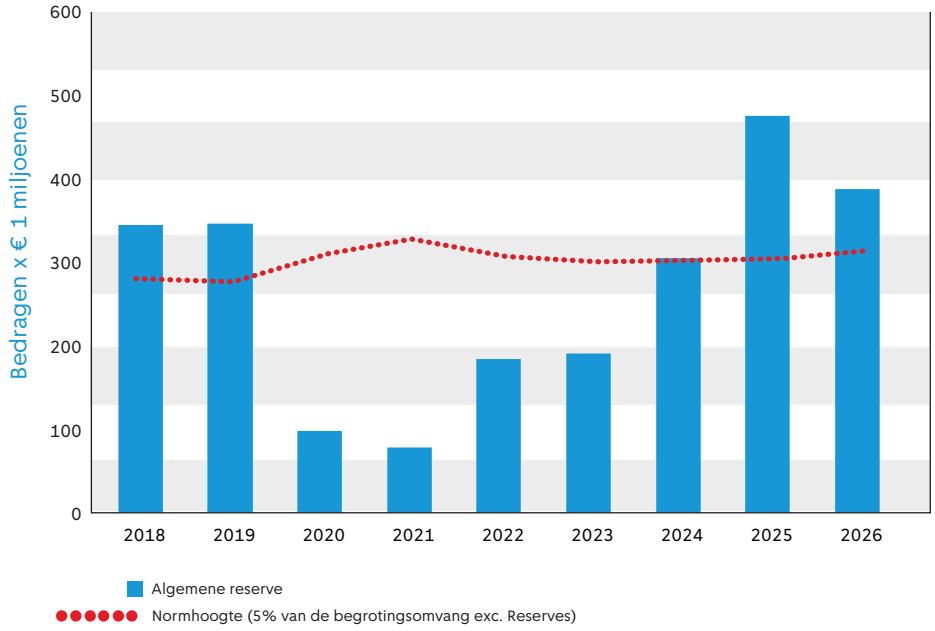

2.5 Overige ontwikkelingen

Nieuwe programma-indeling

In de bestuursperiode 2022 – 2026 werken we met een nieuwe indeling van begrotingsprogramma's. Met deze indeling sluiten we beter aan bij de maatschappelijke opgaves in de stad, kunnen we beter opgavegericht samenwerken en wordt het handelen van de gemeente nog meer in samenhang bezien, met betere resultaten voor de stad.
De nieuwe programma-indeling bestaat uit 8 beleidsprogramma's en de programma's A (algemene dekkingsmiddelen) en B (bestuur en organisatie). Deze nieuwe indeling is verwerkt in de Begroting 2023. Daarnaast ontwikkelen we een manier om beter te sturen op begrotingsbrede ('horizontale') thema's, zoals duurzaamheid, en om beter gebiedsgericht te kunnen werken. Daartoe zetten we een eerste stap in deze begroting, maar dit ontwikkelen we verder richting de Begroting 2024. Onderstaande figuur 2.12 geeft de nieuwe begrotingsstructuur weer, met daarin de integrale thema's die in alle beleidsprogramma's terugkeren.

Figuur 2.12 Programma-indeling Begroting 2023

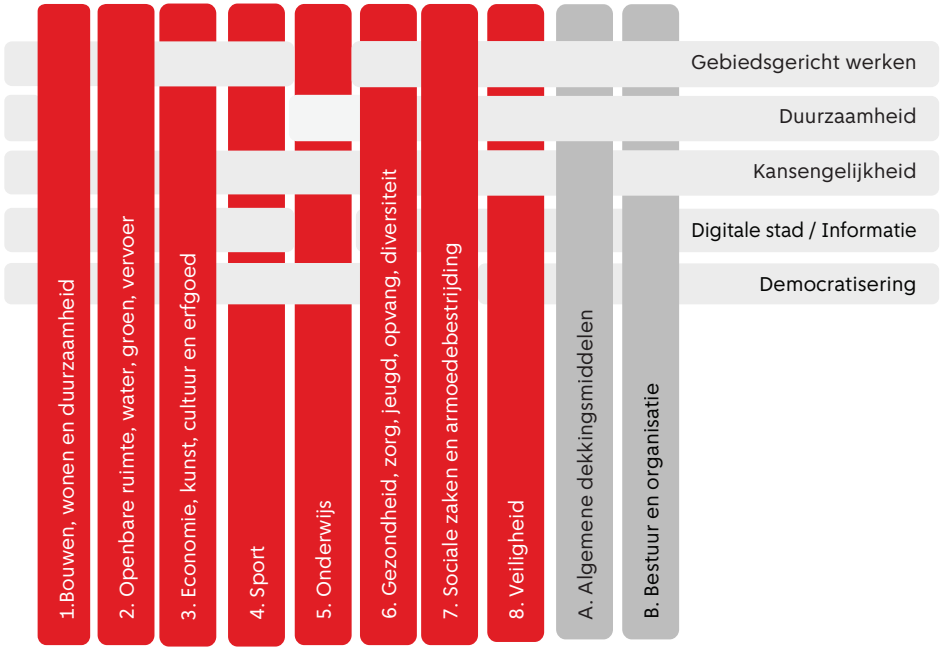

Verbeterde doelenboom

Een onderdeel van de begroting zijn de doelen, activiteiten en indicatoren, oftewel de 'doelenboom'. Bij de Begroting 2023 is een verbeterde doelenboom opgeleverd. De maatschappelijke opgaven zijn beter vertaald naar doelen, de activiteiten dragen bij aan het behalen van de doelen en de doelen en activiteiten zijn zo veel als mogelijk voorzien van meetbare indicatoren. Vanwege onder meer de samenloop met de nieuwe begrotingsindeling, is de doelenboom in deze begroting niet opgenomen in de programma's (hoofdstuk 3) maar in een aparte bijlage. De verbeterslag van de doelenboom is nog niet afgerond, zo zijn nog niet voor alle doelen en activiteiten indicatoren opgenomen en zijn niet alle indicatoren voorzien van streefwaarden. Verder zijn in deze begroting de horizontale thema's (zoals duurzaamheid en de Masterplannen) nog niet opgenomen in de doelenboom van de verticale programma's. Ook is het coalitieakkoord in deze begroting nog niet volledig verwerkt in de doelenboom. De Voorjaarsnota 2023 en de Begroting 2024 bieden de mogelijkheid om de horizontale thema's en (de verdere verwerking van) het coalitieakkoord door te voeren in de doelenboom en verdere verbeteringen, zoals nieuwe en aanvullende indicatoren en streefwaarden, op te nemen in de verschillende begrotingsprogramma's. Eind 2022 wordt de doelenraming ter kennisname aan de raad gestuurd. Deze raming toont hoe de budgetten uit de begroting zijn gekoppeld aan de doelen binnen de programma's.

Invoering rechtmatigheidsverantwoording

Vanaf verslagjaar 2023 moeten we een rechtmatigheidsverantwoording opnemen in de jaarrekening. Daarmee legt het college van b en w verantwoording af over de naleving van de regels die gelden voor het financiële handelen van onze organisatie. De invoering van de rechtmatigheidsverantwoording houdt in dat de accountant vanaf de jaarrekening 2023 geen verklaring meer zal afgeven over de rechtmatigheid ('zijn de baten, lasten en balansmutaties in overeenstemming met regelgeving?') maar alleen over de getrouwheid ('zijn de opgenomen bedragen juist en volledig?'). Nieuw is ook dat de wetgever verwacht dat college en gemeenteraad door het jaar heen een gesprek over rechtmatigheid voeren en niet alleen achteraf naar aanleiding van de jaarrekening.

3

3

Programma's

3.1	Bouwen, Wonen en Duurzaamheid	25
3.2	Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer	56
3.3	Economie, Kunst, Cultuur en Erfgoed	93
3.4	Sport	107
3.5	Onderwijs	117
3.6	Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	128
3.7	Sociale zaken en Armoedebestrijding	147
3.8	Veiligheid	160
3.A	Algemene dekkingsmiddelen	170
3.B	Bestuur en organisatie	179

3.1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid

3.1 Bouwen, wonen en duurzaamheid

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	1.373,0	927,2	869,1	1.057,9	892,2	931,4
Lasten	1.122,6	884,2	887,1	967,2	806,2	821,1
Saldo Baten en Lasten	**250,4**	**43,0**	**-18,0**	**90,7**	**86,1**	**110,3**
Onttrekking	729,3	518,6	338,9	255,8	166,1	174,0
Toevoeging	739,9	537,8	280,9	297,0	195,0	217,7
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-10,5**	**-19,2**	**58,0**	**-41,2**	**-28,8**	**-43,7**
Totaal Programma Bouwen, wonen en duurzaamheid	**239,9**	**23,9**	**40,0**	**49,6**	**57,2**	**66,6**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	**267,7**	**236,3**	**259,4**	**251,4**	**250,2**	**249,1**

Coalitieakkoord

Klimaatverandering behoort tot de allergrootste uitdagingen. De afgelopen jaren zijn er flinke stappen gezet maar we zijn er nog lang niet. We blijven streven naar 60% reductie in 2030 en gaan door met de routekaart Klimaatneutraal en Agenda Circulair. In onze aanpak zetten we extra in op het bestrijden van energie-armoede door energielasten van mensen met lage inkomens te verlagen. We stimuleren verduurzaming bij ondernemers, Amsterdammers en in de eigen organisatie. We ondersteunen energiecoöperaties en klimaatrechtvaardigheid. Deze ambities kunnen we niet bereiken zonder een intensieve samenwerking met het Rijk en ander partners als woningbouwcorporaties en ontwikkelaars.

3.1.1 Ruimtelijke ontwikkeling

Ruimtelijke ordening zorgt voor een stad en regio die door ruimtelijke visievorming, planontwikkeling, ruimtelijke kaderstelling en bouwplantoetsing goed functioneren.

- Amsterdam groeit hard, zowel in inwoners als arbeidsplaatsen, en ook de bezoekersaantallen zijn (weer) sterk toegenomen. Deze groei heeft veel positieve aspecten maar levert ook veel druk op de ruimte, leefbaarheid en vastgoedprijzen op. In juli 2021 is de Omgevingsvisie Amsterdam 2050 vastgesteld. Hiermee hebben we weer een bijgewerkte, overkoepelende visie hoe we de fysieke leefomgeving willen ontwikkelen en om willen gaan met deze groei. Daarbij letten we op alle ruimtelijke opgaven, belangen en ontwikkelingen in de stad. Begin 2022 is de Uitvoeringsagenda voor de Omgevingsvisie vastgesteld. Daarin staat hoe we de Omgevingsvisie gaan uitvoeren. In 2021 nam de bevolking met meer dan 10.000 inwoners toe, op het niveau van voor de coronacrisis. De buitenlandse migratie is wederom bepalend voor de sterke groei. De druk op de woningmarkt (wachttijden, prijsontwikkeling) blijft daardoor hoog en wordt steeds hoger. Daarom blijven we werken aan voldoende ruimte voor nieuwe en betaalbare woningen en de bijbehorende voorzieningen. Inzet voor de komende jaren is een woningbouwproductie van 7.500 woningen per jaar. Hiervoor is nieuwe ‘planvoorraad’ nodig want voordat de woningen daadwerkelijk gebouwd kunnen worden is veel voorbereiding nodig om locaties geschikt te maken en alle benodigde procedures te doorlopen. Naast woningbouw is er ook veel behoefte aan (betaalbare) bedrijfsruimte en het inpassen van allerlei voorzieningen op maatschappelijk gebied en in het kader van de verduurzaming van de stad. Al deze functie vragen om ruimte en afstemming en daar is integrale ruimtelijke planvorming voor nodig.

- Belangrijk gebiedsontwikkelingen die gestart zijn of in voorbereiding zijn bieden ruimte voor nieuwe woningen, bedrijven, scholen, sportvoorzieningen en groen in aantrekkelijke gemengde stadswijken. Met het nieuwe beleidskader voor de vernieuwing van de Hoofdgroenstructuur wordt gezorgd dat alle verdichting hand in hand gaat met bescherming en verbetering van de belangrijkste groengebieden in de stad. Dit is een uitwerking van de Omgevingsvisie. Dat geldt ook voor het nieuwe hoogbouwbeleid dat wordt opgesteld om de verdichtingsopgave in goede banen te leiden.
- Om de bevolkingsgroei te accommoderen en te voorkomen dat de wooncrisis de stad verder ontwricht, willen we de woningproductie in de stad langdurig op een hoog niveau houden van 7.500 woningen per jaar. Hiervoor is het noodzakelijk om over voldoende uitvoeringsklare planvoorraad te beschikken. Voor de komende circa 3 jaar is voldoende harde planvoorraad opgebouwd om het huidige productieniveau te kunnen volhouden. Daarna valt de harde planvoorraad scherp terug. De Omgevingsvisie biedt de planologische ruimte om de huidige planvoorraad voor 10 jaar of langer aan te vullen. Het omzetten van die planologische ruimte in uitvoeringsklare planvoorraad kost enkele jaren voorbereiding. In het coalitieakkoord is hiervoor een nieuw op te stellen Ontwikkelstrategie aangekondigd waarmee voor de komende 10-15 jaar de ontwikkeling van nieuwe gemengde stadswijken wordt geborgd.
- De invoering van de Omgevingswet vraagt dat we anders gaan adviseren over ruimtelijke kwaliteit in de fysieke leefomgeving. We zagen in 2021 dat het aantal formele adviesverzoeken over aanvragen Omgevingsvergunning afneemt. Tegelijkertijd nam de werklast toe door meer serviceverlening aan burgers en initiatiefnemers (meer ruimte voor initiatieven, minder starre regelgeving) en meer adviestaken. Deze verschuiving zal zich naar verwachting doorzetten in de toekomst, met meer informatie en begeleiding vooraf en minder/lichtere toetsing achteraf.

3.1.2 Grond

Het Amsterdams Akkoord gaat uit van een verantwoorde groei van de stad. We streven naar een jaarlijkse start bouw van 7500 woningen in de verhouding 40 procent sociaal, 40 procent middelduur en 20 procent markt.

Het resultaat van programmaonderdeel Grond is sterk afhankelijk van marktontwikkelingen. Op dit moment is sprake van een dalend consumentenvertrouwen, personeelstekorten, stijgende rente en gestegen bouwkosten. Tegelijkertijd is de druk op de woningmarkt vooralsnog blijvend, waarbij met name de betaalbaarheid en een goede mix van woningen belangrijke aandachtspunten blijven. We werken aan het maken van een complete stad, waarbij de bouw van gemiddeld 7.500 woningen per jaar samen op moet gaan met bijbehorende voorzieningen als groen, bereikbaarheid en maatschappelijke voorzieningen zoals scholen. Hierbij wordt in de verschillende gebieden ook gebouwd voor de verschillende doelgroepen zoals jongeren, studenten, ouderen, zelfbouwers en wooncoöperaties. Onderdeel van de gebiedsontwikkeling is de transformatie van monofunctionele (werk)gebieden naar aantrekkelijke wijken met een goede menging van wonen, werken en voorzieningen. De gebiedsontwikkeling past binnen de strategie van de Metropoolregio Amsterdam.

De gemeente heeft de komende jaren voldoende potentiële plannen om woningen te realiseren, maar moet er ook voor zorgen dat er voldoende planvoorraad voor de toekomst blijft. De gemeente bouwt niet zelf, maar werkt in de gebiedsontwikkeling samen met vele verschillende partners zoals woningcorporaties, wooncoöperaties, beleggings- en investeringsfondsen en ontwikkelaars. De laatste jaren verschuift de gebiedsontwikkeling steeds meer naar transformatiegebieden waarbij afspraken moeten worden gemaakt met zittende erfpachters.

De ambities vanuit het coalitieakkoord worden uitgewerkt in een aantal beleidsproducten. Zo wordt het nieuwe woningbouwplan 2022-2028 opgesteld en aan de raad voorgelegd en zullen voorstellen voor de mogelijkheden om sociale koop te stimuleren worden onderzocht. De beoogde rijksmaatregelen voor de huurmarkt worden nauwlettend gevolgd en getoetst op de effecten op de Amsterdamse woningmarkt en mogelijk noodzakelijke beleidsaanpassingen. De samenwerking en contacten met de verschillende marktpartijen en corporaties worden voorgezet; zeker van belang in de huidige onzekere marktsituatie.

De huidige marktsituatie kenmerkt zich door grote onzekerheid. Dit zal een onmiskenbaar effect hebben op de ontwikkelingen in de grondproductie en op de resultaten in het Vereveningsfonds. Hoe groot dit effect is, kunnen we niet op voorhand beantwoorden. Jaarlijks wordt gerapporteerd over de voortgang van de woningbouwproductie en de ontwikkelingen op de kantorenmarkt.

3.1.3 Erfpacht

Door het erfpachtstelsel houdt de gemeente grip op het gebruik van de grond en komt de waardevermeerdering van de grond die ontstaat bij functiewijzigingen of bij het einde van een tijdvak, ten goede aan de gemeenschap. We doen dit door grond uit te geven in erfpacht bij nieuwe vastgoedontwikkelingen en door de bestaande erfpachtrechten te beheren.

In 2016 is Amsterdam bij nieuwe gronduitgiftes overgegaan van voortdurende erfpacht met tijdvakken naar contracten op basis van eeuwigdurende erfpacht. Daarnaast hebben we in 2017 de overstapregeling vastgesteld, waardoor erfpachters met een woning kunnen overstappen van het voortdurende naar het eeuwigdurende erfpachtstelsel. Vanwege de gunstige voorwaarden die golden voor een overstap tot 8 januari 2020, hebben we veel (circa 165.000) overstapaanvragen ontvangen.
De verwerking van de aanvragen vraagt ook in 2023 nog veel inzet. Daarnaast is een nieuwe spijtoptantenregeling vastgesteld om erfpachters die in eerste instantie geen aanvraag hebben ingediend of gedurende het proces de aanvraag niet hebben gecontinueerd alsnog de gelegenheid te bieden tegen gunstige voorwaarden over te stappen.

Om ervoor te zorgen dat erfpachters in de toekomst transparanter en efficiënter worden geholpen, investeren we in het erfpachtinformatiesysteem en in datamanagement.

3.1.4 Wonen

We streven naar voldoende beschikbaarheid van betaalbare, goede en veilige woningen, een rechtvaardige verdeling van de woningen en een rechtmatig gebruik van de woningen. Om dit te realiseren stellen we regels op voor de verdeling van woonruimte om ervoor te zorgen dat de schaarse woningen zo eerlijk mogelijk verdeeld worden en beschikbaar komen en blijven voor de huishoudens die dat het hardst nodig hebben.

Om ervoor te zorgen dat woningen worden gebruikt waarvoor deze zijn bedoeld stellen we regels op voor het gebruik van woningen voor toeristische verhuur, kamerverhuur en het tegengaan van leegstand. We zien toe op de naleving van deze regels en handhaven op het woninggebruik.
Daarnaast zetten we ons in voor de verbetering van de kwaliteit van de bestaande woningvoorraad in het algemeen en in het bijzonder de verduurzaming onder andere door het isolatieoffensief en de aanpak van energiearmoede met behulp van kleine energiebesparende maatregelen. In Zuidoost zetten we bovendien groots in op de kwaliteitsverbetering en verduurzaming van de voorraad met behulp- van het Volkshuisvestingsfonds.

3.1.5 Vastgoed

We zetten ons gemeentelijke vastgoedbezit in om maatschappelijke voorzieningen duurzaam, toegankelijk, betaalbaar en in de hele stad te huisvesten. Onze vastgoedportefeuille verhuren we voor een groot deel aan een zeer verschillende groep huurders waar van het grootste deel aan maatschappelijke huurders.

De belangrijkste opgaven voor 2023 lichten we hierna toe. De geplande verkoop van commercieel vastgoed moet de komende jaren in totaal 34 miljoen netto aan opbrengsten te genereren. Daarnaast e werken we aan het opzetten en uitwerken van een visie op gemeentelijk vastgoed om maatschappelijke voorzieningen in de stad goed te faciliteren. Verder wordt er aandacht besteed aan de monitoring van de maatwerkregeling is voor huurders die is opgezet in de periode van Corona. Deze moet steeds geactualiseerd worden mede omdat de terugbetalingsregeling is gestart per 1 juli 2022.

3.1.6 Duurzaamheid en milieubeheer

Voor een toekomstbestendige en gezonde stad werken we aan de energietransitie en een circulaire economie. Onze doelstellingen bepalen we samen met onze inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. We letten er op dat de transitie naar een duurzame leefomgeving de ongelijkheid in de stad niet vergroot en bijdraagt aan een verantwoorde groei. Haalbaarheid en betaalbaarheid zijn belangrijke uitgangspunten voor ons.
Met gebruikmaking van de methode van de donuteconomie maken we bij de verduurzaming van de stad de koppeling met de ruimtelijke, sociale en economische aspecten om zo bij te dragen aan brede welvaart.

We continueren de aanpak uit de Routekaart Amsterdam Klimaatneutraal 2050 met een breed maatregelenpakket dat zich richt op energiebesparing en isolatie, het aardgas-vrij maken, verduurzamen van energiebronnen (zon, wind en warmte), uitstootvrij maken van mobiliteit en de benodigde energie-infrastructuur (zowel in de stad als ten behoeve van de haven en industrie).

In 2030 zijn we verplicht om 50 procent minder nieuw gewonnen grondstoffen gebruiken en uiterlijk in 2050 volledig circulair zijn. Als onderdeel van de realisatie van de Strategie Amsterdam Circulair 2020-2025 komen we in 2023 met de Agenda Circulair met daarin uiteengezet welke stappen in deze bestuursperiode worden gezet om die doelen te halen.

3.1.7 Begraafplaatsen en crematoria

De gemeente Amsterdam kent dertien gemeentelijke begraafplaatsen en twee gemeentelijke crematoria met rouwcentra: begraafplaats/crematorium De Nieuwe Ooster (stadsdeel Oost) en begraafplaats/crematorium De Nieuwe Noorder met zeven dorpsbegraafsbegraafplaatsen (stadsdeel Noord), begraafplaats Driemond (stadsdeel Zuidoost), begraafplaatsen Carspelhof en Landscroon (Weesp) en de - voor begraven – gesloten begraafplaats Huis te Vraag (stadsdeel Zuid).

De gemeentelijke begraafplaatsen/crematoria verzorgen ongeveer 35 procent van alle uitvaarten van overleden Amsterdammers. Het overgrote deel van deze uitvaarten vindt plaats op De Nieuwe Ooster en De Nieuwe Noorder. De aanwezigheid van een grote, onafhankelijke neutrale aanbieder zorgt voor een stabiele factor in de Amsterdamse uitvaartbranche. Behalve begraafplaats Zorgvlied (gemeente Amstelveen) zijn de overige begraafplaatsen en crematoria binnen de gemeentegrenzen in private handen.

Met de tariefstelling van grafrechten en bijdrage voor het algemeen onderhoud van de begraafplaats wordt geprobeerd de financiële belemmering om te kiezen voor begraven versus cremeren te verminderen. Doel is dat de keuze minder gestuurd wordt door het financiële aspect maar dat meer Amsterdammers hierbij hun gevoel kunnen volgen.

Alle begraafplaatsen zijn stiltegebieden en hebben een hoge natuurwaarde en een belangrijke maatschappelijke functie. De Nieuwe Ooster maakt daarnaast deel uit van de ecologische hoofdgroenstructuur.

Vanaf 2021 is het mogelijk geworden om een graf voor onbepaalde tijd te kopen op de Begraafplaatsen De Nieuwe Ooster en De Nieuwe Noorder. Aangezien deze graven niet geruimd worden, dient richting toekomst voldoende begraafcapaciteit gegarandeerd te kunnen worden. Het jaarlijks signaleren van een eventuele toename in de behoefte aan graven voor onbepaalde tijd biedt voldoende garanties om tijdig in te kunnen spelen op een eventueel dreigend ruimtegebrek op de lange of zeer lange termijn.

Investeringen

De gemeentelijke kosten samenhangend met de grondproductie worden opgenomen in de grondexploitaties. Grondexploitaties zijn de meerjarenbegrotingen van de ruimtelijke projecten, waarin kosten van het verwerven, sloopwerken, bouw- en woonrijp maken van de grond zijn opgenomen evenals de inkomsten uit de erfpachtuitgifte van de grond. In het Meerjarenperspectief Grondexploitaties Vereveningsfonds en Zuidas (MPG) en de actualisatie van het MPG in het najaar (het AMPG) wordt gerapporteerd over de realisatie van deze grondexploitaties en wordt een prognose gegeven van de toekomstige ontwikkelingen. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht gemeenten om jaarlijks de saldi van de grondexploitaties vast te stellen. Dit gebeurt jaarlijks op basis van het MPG waarin zowel de grondexploitaties van het Vereveningsfonds als de Zuidas zijn opgenomen.

Thema's per programma

Digitale stad / informatie

- Digitaal ontsluiten van informatie over de fysieke leefomgeving is één van de pijlers van de nieuwe Omgevingswet en krijgt daarom veel aandacht en inzet.
- De afgelopen jaren hebben we geïnvesteerd in informatievoorziening (IV) om de sterk verouderde applicaties voor de ondersteuning van woonruimteverdeling, urgentieverlening en vergunningverlening te vernieuwen. Dat heeft ertoe geleid dat deze processen voor een belangrijk deel gedigitaliseerd plaatsvinden. Deze ontwikkeling zetten we voort.
- Het programma IV-vernieuwing stelt ons in staat meer datagestuurd te handhaven.
- We ontsluiten steeds meer informatie voor inwoners zodat zij digitaal inzage hebben in de informatie op het gebied van woonruimteverdeling en woninggebruik.
- Digitale middelen worden ingezet om bewoners, bedrijven en andere partijen in de stad te informeren en te betrekken bij duurzaamheid. Voorbeelden hiervan zijn het platform Nieuw Amsterdams Klimaat en de Duurzame Wegwijzer.
- Op de website van de begraafplaatsen De nieuwe Ooster en De Nieuwe Noorder is alle relevantie informatie over onze dienstverlening te vinden. De digitale opslag van gegevens van graven, overledenen en rechthebbenden worden op een plek opgeslagen waarvan het beheer bij onze eigen afdeling informatievoorziening is belegd.

Democratisering

- Ruimtelijke ordeningsprocessen zijn bijna altijd participatieprocessen en verschillende ontwikkelingen binnen het programma onderdeel Ruimtelijke ontwikkeling zijn gericht zich op het vergroten van de ruimte voor inwoners/ondernemers om meer invloed op beleid uit te kunnen oefenen en ruimte te nemen om zelf initiatieven van de grond te krijgen.
- Bij de gebiedsontwikkeling geven wij invulling aan de doelstellingen met betrekking tot participatie.
- Participatie is voor het realiseren van de doelstellingen op het gebied van wonen van essentieel belang. De eerlijke verdeling van woonruimte, de regels om woningen

beschikbaar te krijgen en houden voor de kwetsbaarste huishoudens en de regels voor het gebruik van woningen gaat iedereen aan. We vinden het belangrijk dat er ruimte is voor de inbreng van bewoners en andere belanghebbenden bij het opstellen van deze regels.
- De gemeentelijke begraafplaatsen/crematoria verzorgen ongeveer 35 procent van alle uitvaarten van overleden Amsterdammers. Het overgrote deel van deze uitvaarten vindt plaats op De Nieuwe Ooster en De Nieuwe Noorder.

Duurzaamheid

- Ruimtelijk beleid en duurzaamheid zijn zeer nauw verweven. Verdichten van de bestaande stad is in zichzelf duurzaam en ruimtelijk beleid zorgt ook dat de ruimtebehoefte van duurzaamheidsmaatregelen wordt ingepast in de ontwikkeling van de stad.
- Verduurzaming van de gebouwde omgeving middels het hanteren van duurzaamheidsnormen in de gebiedsontwikkeling.
- Met behulp van het volkshuisvestingsfonds wordt grootschalig geïnvesteerd in renovatie en verduurzaming van de bestaande woningvoorraad in Zuidoost.
- We investeren in de bestrijding van energiearmoede door het aanbieden van kleine woningaanpassingen om energie te besparen.
- We lanceren een grootschalig isolatie-offensief, samen met woningbouwcorporaties en het Rijk. We zetten extra in op het treffen van isolatiemaatregelen, zoals het vervangen van enkel glas, met de focus op woningen met een slecht energielabel in wijken die dat het hardst nodig hebben.
- De begraafplaatsen spannen zich in voor een duurzame bedrijfsvoering. Zo wordt het afval zoveel mogelijk gescheiden ingezameld. De begraafplaatsen voeren een actief beleid om autoverkeer op het park terug te dringen, ter behoud van rust en groen. Ook wordt het park ecologisch beheerd – bestrijdingsmiddelen worden alleen gebruikt indien strikt noodzakelijk – en de oevers zijn ecologisch aangelegd. Uniek in Nederland is het beleid ten aanzien van het behoud van monumentale grafstenen; hoewel zeer arbeidsintensief restaureert De Nieuwe Ooster deze waar kan. Verder werkt de begraafplaats toe naar hergebruik van grafmonumenten, voor paden en nieuwe grafstenen.
- Het gedenkpark De Nieuwe Ooster en De Nieuwe Noorder beslaan samen in totaal 41 hectare en zijn onderdeel van de Amsterdamse hoofdgroenstructuur. Door hun omvang en karakter zijn de parken een belangrijke groene plek in de stad, die bovendien een bijdrage levert aan de terugdringing van het CO2-gehalte in Amsterdam. De grote variatie aan vogels en andere dieren vinden op De Nieuwe Ooster en De Nieuwe Noorder niet alleen voedsel en schuilgelegenheid, maar ook de rust die noodzakelijk is om te kunnen broeden. De Nieuwe Ooster is ook een arboretum (Bomenpark). Het bomenpark telt maar liefst ruim 1.000 verschillende soorten bomen, bijna 3.000 in totaal.

Kansengelijkheid

- Via ruimtelijke ordening kan sterke invloed worden uitgeoefend op de financiële en letterlijke (ruimtelijke) bereikbaarheid van woonfuncties en economische en maatschappelijke voorzieningen in de stad en een evenwichtige verdeling over de stad, zodat alle inwoners toegang hebben tot groen, sport en andere voorzieningen in of nabij hun woonomgeving.
- Het verbeteren van woon- en werkgebieden bij gebiedsontwikkeling in ontwikkelbuurten.
- We spannen ons in om van Amsterdam een stad te maken waar wonen betaalbaar is, passend bij de financiële situatie van elk huishouden.
- De woningmarkt is toegankelijk voor iedereen met een passende woningkwaliteit bij iedere levensfase. We zorgen voor onze bewoners door hen een passende woonplek te bieden met de zorg en ondersteuning die ze nodig hebben.
- We stellen de bewoners in de gelegenheid zelf keuzes te maken voor hun woonsituatie en leefomgeving.
- We zetten in op het bestrijden van energiearmoede door energielasten van mensen met lage inkomens te verlagen. Uitgangspunt hierbij is dat iedereen mee moet kunnen doen en klimaatbeleid ook ten goede komt aan mensen met een smallere beurs door verlaging van de woonlasten. Met partners in de stad werken we aan baankansen en omscholing in duurzame bouw en techniek. Dit levert zowel een bijdrage aan de banen voor alle bewonersgroepen als aan de verduurzaming.
- De medewerkers van de begraafplaatsen en crematoria werken in een veilige (werk) omgeving. Medewerkers beseffen terdege dat het werk wat ze doen dienstverlenend is en wat ze doen ertoe doet. Dat zorgt voor plezier in het werk en dat komt de organisatieontwikkeling ten goede. Daarnaast biedt het uitgebreide programma met activiteiten voor alle doelgroepen de mogelijkheid kennis te maken met de groene, literaire en kunstzinnige uitingen in het gedenkpark.

Gebiedsgericht werken

- Ruimtelijke ontwikkeling is sterk gebiedsgericht van karakter omdat veel ruimtelijke opgaven vertaald worden in concrete gebieds- of locatieontwikkeling en omdat veel initiatieven die de aanzet of aanleiding geven tot planvorming op buurt- of wijkniveau ontstaan.
- Verbeteren van de openbare ruimte vanuit de gebiedsontwikkeling, zoals vergroening en ruimte voor sport en spel.
- Bij het ontwikkelen en evalueren van beleid voor de verdeling van woonruimte en het woninggebruik houden we rekening met hoe het beleid uitwerkt in de verschillende stadsdelen. Het is essentieel dat signalen en kennis uit de stadsdelen worden meegenomen bij de beleidsontwikkeling en aanleiding kunnen zijn om een nieuw beleidsonderwerp op te pakken.
- Veel duurzaamheidsactiviteiten in de stad zijn gebiedsgericht. Het betreft activiteiten

die zijn afgestemd op de kenmerken en mogelijkheden van de verschillende gebiedsdelen om zo optimale resultaten te behalen. Voorbeelden hiervan zijn de buurtgerichte aanpak aardgasvrij, faciliteren van duurzame initiatieven in stadsdelen, duurzame gebiedsontwikkeling, projecten in het Haven- en Noordzeekanaalgebied, verduurzaming bedrijventerreinen en gebiedsgerichte collectieve inkoopacties.

3.1.1 Ruimtelijke ontwikkeling

Ruimtelijke ordening zorgt voor een stad en regio die goed functioneren door ruimtelijke visievorming, planontwikkeling, ruimtelijke kaderstelling, samenwerking met partners en bouwplanadvisering.

Coalitieakkoord

Opstellen Ontwikkelstrategie

In 2023 wordt de Ontwikkelstrategie 2035 opgeleverd, als opvolger van Koers 2025. Dit product geeft richting aan de hele keten van gebiedsontwikkeling, van strategie tot realisatie, en maakt onderscheid tussen de korte, middellange en lange termijn. Het is een concrete invulling van de in de Uitvoeringsagenda Omgevingsvisie aangekondigde versterking van de stedelijke programmering en de ambitie om langjarig ruimte te bieden voor 7.500 nieuwe woningen per jaar. De Ontwikkelstrategie wordt opgesteld in samenspraak met Rijk, regio en investerende partijen in de stad. Daarbij is ook aandacht voor tijdelijke oplossingen. Hiermee dragen we bij aan de versnellingswens, zoals geformuleerd in het coalitieakkoord, en geven we richting in dilemma's op het snijvlak van woningbouwambities, complete stadsontwikkeling en beperkte beschikbaarheid van middelen. In dat kader zullen in 2023 naast de ontwikkelstrategie zelf (eind 2023), een aantal nader te bepalen tussenproducten worden opgeleverd.

Herziening groen- en sportnormen

In 2023 wordt een voorstel aan de gemeenteraad voorgelegd voor herziening van de sport- en groennormen. Deze herziening moet vanaf 2026 een structurele bezuiniging opleveren en vanaf 2024 al tot besparingen gaan leiden. De herziening geeft inzicht in de mogelijkheden om de groen- en sportnorm te actualiseren, om flexibeler met de normen om te gaan en om een gecombineerde norm voor groen, sport en spelen in de openbare ruimte in te voeren. Hierbij wordt gekeken hoe we bestaande sportaccommodaties intensiever kunnen gebruiken en hoe we rekening kunnen houden met reeds aanwezig groen in de omliggende gebieden.

Locatiekeuze experimentele woon-werkgemeenschap

In 2023 wordt een voorstel voorgelegd aan het bestuur voor het aanwijzen van een locatie voor een permanente experimentele woon-werkgemeenschap. Om een cultuur van vernieuwers en vrijdenkers ('tegencultuur') in de stad letterlijk en figuurlijk ruimte te bieden is het belangrijk dat er een permanente plek in de rafelranden van de stad is die als 'ankerlocatie' fungeert voor deze gemeenschap en die aanjager kan zijn van allerlei initiatieven op verschillende plekken in de stad en de regio.

Actualisatie hoogbouwbeleid

In 2023 wordt een voorstel voorgelegd aan het bestuur voor de actualisatie van het hoogbouwbeleid. In de Omgevingsvisie (2021) is aangegeven dat het huidige hoogbouwbeleid (uit 2011) in grote lijnen gecontinueerd kan worden maar wel op onderdelen aanpassingen vereist om aan de ene kant (meer) ruimte te bieden aan verdichting door middel van hoogbouw (gezien de grote vraag naar woningen en werkfuncties die zich voor een deel goed laten inpassen via hoogbouw), met name rond OV-knooppunten, en aan de andere kant steviger te sturen op zorgvuldige inpassing in de stad en het beschermen van waardevolle gebieden. De actualisatie van het beleid dient ook om de (vergunning)processen rondom hoogbouwinitiatieven te vereenvoudigen.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

We zorgen voor (wettelijke) kaderstelling en integrale ruimtelijke visievorming op verschillende schaalniveaus.

Kaderstelling en visievorming op het schaalniveau van regio, stad en stadsdelen/gebieden zorgt er voor dat nieuwe beleidsopgaven vertaald worden in uitvoerbaar beleid, zodat maatschappelijke effecten bereikt kunnen worden. Deze kaderstelling en visievorming heeft zowel betrekking op thematisch beleid (zoals groen, water of bouwen) als op gebiedsgericht beleid. Met deze activiteiten zorgt de gemeente dat we voldoen aan wettelijke taken om beleid op orde te hebben en geven we invulling aan onze ambities als gemeente in het domein van de fysieke leefomgeving.

We zorgen voor integrale en kwalitatieve afwegingen bij inzet en prioritering ruimtelijke ontwikkeling.

Wij richten ons op het optimaliseren van de beleidsprocessen voor de fysieke leefomgeving, zodat de beoogde maatschappelijke effecten worden bereikt. Dit betreft zowel de inhoudelijke kant (integrale verbinding en afweging van beleid gericht op

maximale effecten op de omgevingskwaliteit) als het aspect tijd (welke keuze met betrekking tot prioriteren en volgordelijkheid van de per definitie gelimiteerde inzet van geld en capaciteit leidt tot de hoogste maatschappelijke effecten?).

We bewaken de ruimtelijke kwaliteit; de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit (CRK) is vanuit een onafhankelijke positie verantwoordelijk voor het bewaken, adviseren en stimuleren van de ruimtelijke kwaliteit van Amsterdam.

Wij richten ons op het waarborgen van voldoende kwaliteit in de fysieke leefomgeving voor inwoners, ondernemers, bezoekers en toekomstige generaties. Door het onafhankelijke laten toetsen van vergunningen, advisering met betrekking tot aanwijzen van beschermde gezichten of monumenten en integrale advisering op gebiedsontwikkelingen geven we invulling aan de wettelijke taken en onze ambities als gemeente om de 'schoonheid' van de stad te behouden, te versterken en zorgvuldig om te gaan met cultuurhistorische waarden.

We leveren een bijdrage aan de samenhang in het beheer en de ontwikkeling van het regionale landschap rond Amsterdam.

We bieden voldoende recreatiemogelijkheden voor inwoners van Amsterdam en versterken landschappelijke en natuurlijke waarden rondom de stad. Als grote en dichtbevolkte stad met een hoge gebruiksdruk op het binnenstedelijke groen zijn de groen- en recreatiegebieden rondom de stad van groot belang voor de leefbaarheid, ontspanning en gezondheid van de inwoners.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied

Voor vergunningverlening, toezicht en handhaving werken we rond bouw, milieu en bodem samen met de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG). Wij zijn samen met drie andere gemeenten eigenaar van de Omgevingsdienst. De samenwerking is gebaseerd op een Gemeenschappelijke Regeling. De OD NZKG werkt in opdracht en mandaat van het college van B en W. Afspraken over de samenwerking leggen we vast in een uitvoeringsovereenkomst, die we jaarlijks bijwerken. Hierin staan onder andere de te leveren producten en diensten. In 2022 is door de fusie het grondgebied van Weesp toegevoegd aan het werkingsgebied van de OD NZKG.

Recreatieschappen

Inzet op regionaal groen en de recreatiegebieden: de Provincie en de deelnemende gemeenten in de recreatieschappen:

- Recreatieschap Groengebied Amstelland
- Recreatieschap Twiske Waterland
- Recreatieschap Spaarnwoude

De uittreding van Amsterdam samen met de provincie Noord-Holland uit het Goois Natuurreservaat is in 2022 definitief gemaakt en financieel afgehandeld. Op basis van de adviezen van het governance-onderzoek uit 2021 is het bestuursbureau voor de recreatieschappen ingericht dat naast de beheerstaken ook een meer beleidsmatige rol vervult. De gemeente Amsterdam oefent geen directe invloed uit op de bezoekersaantallen vanwege de minderheidspositie in de besturen. Via goede recreatieve verbindingen en promotie kan Amsterdam het gebruik wel verder stimuleren.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	16,1	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	39,0	9,2	13,6	12,3	11,2	10,7
Saldo Baten en Lasten	**-22,9**	**-8,6**	**-13,6**	**-12,3**	**-11,2**	**-10,7**
Onttrekking	0,9	-0,1	2,1	2,4	1,0	1,0
Toevoeging	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,7**	**-0,1**	**2,1**	**2,4**	**1,0**	**1,0**
Totaal Programmaonderdeel 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	**-22,2**	**-8,7**	**-11,5**	**-9,8**	**-10,2**	**-9,7**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel zijn kleiner dan € 1,0 miljoen, deze lichten we niet toe.

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 13,6 miljoen. Deze lasten bestaan uit:

- Dit betreft de gegenereerde omzet van declarabele uren, welke volgens de huidige boekingssystematiek als negatieve lasten wordt weergegeven (€ 68,0 miljoen).
- Apparaatskosten (€ 62,7 miljoen).
- Beleidsbudgetten voor ruimtelijke ordening (€ 7,1 miljoen).
- Voorstel coalitieakkoord C11.2 Gebiedsontwikkeling (€ 3,0 miljoen).
- Beleidsbudgetten voor openbare ruimte en groen (€ 1,1 miljoen).
- Voorbereiding van de realisatie van De Oeverlanden (€ 1,0 miljoen). Dit is planvorming op basis van de ontwikkelstrategie Landschapspark De Oeverlanden.
- Exploitatiebijdragen aan de recreatieschappen: Amsterdam is deelnemer in Groengebied Amstelland, Spaarnwoude en Twiske-Waterland (€ 3,1 miljoen). Digitaliseren van het bouwarchief van Amsterdam en Amstelveen (€ 0,5 miljoen).
- Implementatie van de Omgevingswet inclusief de omgevingsvisie (€ 0,4 miljoen).
- Herontwikkeling van het gebied Havenstad (€ 0,5 miljoen).
- Verkenning van de mogelijkheden voor gebiedsontwikkeling (Ruimte voor de Stad, € 1,1 miljoen).
- Projectmanagement van IJ-Oeververbindingen (€ 1,1 miljoen).

Reserve

Onttrekkingen reserve

In de reserve IJ-Oeververbindingen is nog € 3,8 miljoen beschikbaar voor het programmamanagement van de twee projecten Sprong over het IJ en Oostbrug. De onttrekking in 2023 is € 2,1 miljoen.

Toevoegingen reserve

In dit programmaonderdeel zijn er geen toevoegingen aan de reserve.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
De hoge en snelle woningbouwproductie geeft een risico voor de integrale kwaliteit van de stad, op gebieden als: bereikbaarheid, openbare ruimte, groen, maatschappelijke en economische voorzieningen en energievoorziening en warmte. Hierdoor is het risico aanwezig dat we de duurzaamheidsambities en de kwalitatief hoogwaardige woonmilieus die we willen niet behalen. De druk op de gemeentelijke financiën kan het risico vergroten dat er onvoldoende middelen beschikbaar zijn voor alle gewenste investeringen in publieke voorzieningen.	Binnen Ruimte voor de Stad houden we de ontwikkeling van de plancapaciteit in de gaten en brengen we daaruit voortkomende knelpunten rond de randvoorwaarden voor stedelijke kwaliteit in beeld. De Ontwikkelstrategie Koers 2025 formuleert hierbinnen hoe we kunnen handelen. We organiseren binnen de gemeente op structurele wijze middelen voor investeringen in groen, openbare ruimte en maatschappelijke voorzieningen. Randvoorwaarden voor kwalitatieve groei krijgen eerder aandacht in de fases van het Plaberum. De Omgevingsvisie Amsterdam 2050 draagt zorg voor een goede verdeling van functies over de stad en geeft sturing op complexe ruimtelijke afwegingen. Zo vervult de Omgevingsvisie een belangrijke rol als beleidskader om ervoor te zorgen dat alle ruimteclaims in de stad op evenwichtige wijze worden afgewogen ('complete stad'). Via versnelde en opgeschaalde aanpak van grote opgaven zoals dreigende congestie op het elektriciteitsnetwerk (programma EVA) wordt gewerkt aan het beperken of elimineren van risico's. Om voldoende planontwikkeling in de komende 10 jaar mogelijk te maken wordt een nieuwe Ontwikkelstrategie, als opvolger van Koers 2025.
Onvoldoende ambtelijke capaciteit: De grote maatschappelijke dynamiek en vele bestuurlijke wensen kunnen zorgen voor onvoldoende ambtelijke sturingsmogelijkheden (juridisch planologisch, ontwerp, procesbegeleiding en management). Dit kan leiden tot een onevenwichtige verdeling van functies en suboptimale ruimtelijke keuzes. De hoge druk op de woningmarkt en de bestuurlijke ambities zorgen voor een forse toename van de vraag naar juridische (planologische) vastlegging in bestemmingsplannen/omgevingsplan.	Prioritering door in overleg met opdrachtgevers de capaciteit en behoefte af te stemmen. Prioritering door de capaciteitsvraag en werving binnen Ruimte en Duurzaamheid centraal aan te sturen. Steeds meer bouwontwikkelingen vinden plaats in transformatiegebieden. De voorbereidingen hiervan kosten momenteel veel tijd en energie omdat we nog geen routine hebben opgebouwd met deze vorm van ontwikkeling. We verwachten dat onze omgang hiermee doelmatiger wordt naarmate we er meer ervaring mee opdoen.

Beleidskaders

- Nationale wetgeving voor ruimtelijke ordening en bouwen, zoals de Wet op de Ruimtelijke Ordening (vanaf 2023 de Omgevingswet) die regelt hoe ruimtelijke plannen van Rijk, provincie en gemeenten tot stand komen.
- De Omgevingsvisie Amsterdam 2050, waarin het toetsingskader voor de ruimtelijke plannen, voor gebiedsgericht en thematisch beleid en de investeringsagenda's staan, en een toekomstbeeld over hoe we de fysieke leefomgeving kunnen invullen en gebruiken.
- Ontwikkelstrategie Koers 2025, de stadsbrede inventarisatie en aansturing van stedelijke bouwlocaties om de gemeentelijke opgaven voor woningbouw, werkruimte en voorzieningen te kunnen vervullen. Deze ontwikkelstrategie wordt in 2022-23 geactualiseerd met een horizon van 10-15 jaar.
- MRA agenda, de actieagenda van de Metropoolregio Amsterdam voor de periode 2020 tot en met 2024 (ruimtelijk vertaald in de regionale Verstedelijkingsstrategie).

3.1.2 Grond

Het duurzaam realiseren van de gewenste woningbouwproductie in gemengde wijken.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Coalitieakkoord

- We streven ernaar langjarig 7.500 woningen te bouwen waarbij 40 procent sociaal, 40 procent middensegment en 20 procent vrije sector het uitgangspunt blijft.
- We werken een nieuwe ontwikkelstrategie uit om te zorgen dat Amsterdam langjarig kan voorzien in de bouw van nieuwe woningen.
- Bij de bouw houden we rekening met de behoeften van de woningzoekenden in de stad. Dat betekent onder andere dat er een goede mix in woninggrootte is.
- We bezien in hoeverre we de projecten in de stedelijke ontwikkeling kunnen versnellen en versimpelen. Daartoe maken we samenwerkingsafspraken met corporaties en met institutionele beleggers en grote ontwikkelaars.

Het Amsterdams Akkoord gaat uit van een verantwoorde groei. We streven naar een jaarlijkse start bouw van 7500 woningen in de verhouding 40 procent sociaal, 40 procent middelduur en 20 procent markt. Het programmaonderdeel Grond is daarbij sterk afhankelijk van marktontwikkelingen.

Onzekerheid over deze marktontwikkelingen zal een onmiskenbaar effect hebben op het Vereveningsfonds. Omdat het Vereveningsfonds (inclusief de reserve Zuidas) een afgescheiden financieel onderdeel vormt van de gemeentebegroting, raken kosten en opbrengsten van grondexploitaties niet direct de algemene middelen.
Vanzelfsprekend raakt dit wel de financiële stromen binnen het Vereveningsfonds en is dit van invloed op de mogelijkheid om nieuwe verlieslatende plannen te starten en te voldoen aan de afdrachten uit het Vereveningsfonds aan de algemene middelen.

De cijferreeksen in dit programmaonderdeel zijn over het algemeen nog gebaseerd op het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties 2022 (MPG) dat in juni door de gemeenteraad is vastgesteld. Aanvullend daarop zijn de in het Coalitieakkoord opgenomen afdrachten uit het Vereveningsfonds aan de algemene middelen in de begroting opgenomen. Over de feitelijke ontwikkelingen wordt periodiek separaat gerapporteerd bij het MPG en de actualisatie van het MPG (AMPG).

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

GEM Lutkemeer (CV, GEM Lutkemeer BV, Gemeente Amsterdam, Participatie Lutkemeer BV (GAP)) / Schiphol Area Development Company (SADC) Amsterdam werkt samen met SADC in een deelneming (Lutkemeer CV/BV) aan de ontwikkeling van het Businesspark Amsterdam Osdorp in stadsdeel Nieuw-West.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	952,2	513,6	482,5	707,5	549,9	591,3
Lasten	795,9	510,8	526,1	625,7	532,3	555,6
Saldo Baten en Lasten	**156,3**	**2,8**	**-43,6**	**81,8**	**17,6**	**35,7**
Onttrekking	262,8	200,6	144,2	144,0	154,4	162,3
Toevoeging	309,5	163,0	104,0	220,2	163,8	186,3
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-46,7**	**37,6**	**40,3**	**-76,2**	**-9,5**	**-24,0**
Totaal Programmaonderdeel 1.2 Grond	**109,6**	**40,3**	**-3,3**	**5,6**	**8,1**	**11,6**

Het programmaonderdeel Grond heeft voornamelijk betrekking op grondexploitaties. De opbrengsten en kosten in de grondexploitaties kunnen van jaar tot jaar sterk verschillen. De financiële ontwikkelingen moeten daarom over de gehele looptijd van de grondexploitaties worden bezien. De huidige meerjarenbegroting is gebaseerd op het MPG 2022. Een uitgebreide toelichting op de meerjarige ontwikkelingen in de gemeentelijke grondexploitaties en de samenhangende fondsen is opgenomen in de aparte paragraaf 'Grondbeleid' in deze begroting. Het overgrote deel van de baten en lasten in dit programmaonderdeel wordt verrekend met de balans of reserves en heeft daardoor geen relatie met de algemene middelen. In de begroting is uitgegaan van een afdracht vanuit de reserve Vereveningsfonds aan de algemene middelen van € 22,2 miljoen in 2023 oplopend tot € 38,2 miljoen structureel vanaf 2026.

Baten

De baten in dit programmaonderdeel in 2023 zijn € 482,5 miljoen. Deze baten bestaan uit:

- Erfpachtuitgiften en overige baten in de grondexploitaties (€ 396,6 miljoen).
- Winstnemingen en planafsluitingen (€ 73,0 miljoen). Dit zijn afdrachten uit de grondexploitaties aan de reserve Vereveningsfonds als gevolg van baten uit het verleden.
- Erfpachtbaten en bijdragen van woningcorporaties als meerwaarde ontstaat bij canonherziening (aan het einde van een tijdvak) of bij verkoop of liberalisering van sociale woningen (€ 12,9 miljoen). Dit is conform de samenwerkingsafspraken met de corporaties. Deze baten worden aan de reserve vereveningsfonds toegevoegd.

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel zijn in 2023 € 526,1 miljoen. Deze lasten bestaan uit:

- Projectuitgaven, zoals het bouwrijp maken van grond, het inrichten van de openbare ruimte en infrastructurele werken en projectmanagement in de grondexploitaties. (€ 475,0 miljoen).
- Administratieve verrekeningen met balansposten (€ 51,1 miljoen). Dit zijn geen uitgaven, maar technische verrekeningen met de balans. Deze technische verrekeningen zijn nodig om grondexploitaties saldoneutraal in de exploitatie te laten verlopen.

Reserves

De lasten en baten in programmaonderdeel 1.2 Grond worden grotendeels verrekend met balansposten, waaronder de reserve Vereveningsfonds en de reserve Zuidas. Daarnaast wordt een beperkt deel ten laste gebracht van het Stedelijk mobiliteitsfonds.

In dit programmaonderdeel wordt in 2023 € 144,2 miljoen onttrokken en wordt € 104,0 miljoen toegevoegd aan de reserves. Van de onttrekking van € 144,2 miljoen wordt in 2023 € 22,2 miljoen afgedragen aan de algemene middelen. De resterende onttrekking van € 122,0 en de toevoeging van € 104,0 miljoen bestaan uit:

- Een onttrekking van € 92,9 miljoen voor lasten in projecten die vanuit het oogpunt van prudentie direct ten laste worden gebracht van de reserve Vereveningsfonds en apparaatskosten die indirect aan de grondexploitaties worden toegerekend. Een toevoeging van € 81,9 miljoen aan de reserve Vereveningsfonds als gevolg van winstnemingen en planafsluitingen, indexatievergoeding en inkomsten uit erfpachtafspraken.
- Een onttrekking van € 29,2 miljoen voor lasten in het project Zuidasdok en apparaatskosten die indirect aan de grondexploitaties worden toegerekend en een toevoeging van € 22,0 miljoen aan de reserve Zuidas als gevolg van winstnemingen, planafsluitingen en de indexatievergoeding.

Risicobeheersing

Risico's	Maatregelen
Gebiedsontwikkeling heeft een lange looptijd en kent een grote mate van onzekerheid. Bij de actualisatie van de grondexploitaties moet noodzakelijkerwijs worden uitgegaan van langjarige aannames. Bij de realisatie van de plannen zal blijken dat de werkelijkheid zal afwijken van deze aannames. Door G&O en Zuidas wordt een gezamenlijke scenarioanalyse uitgevoerd, deze is opgenomen in het MPG. De grootste generieke risico's en onzekerheden zijn gelegen in verslechterende marktomstandigheden.	Om de relatief grote risico's te beheersen zijn verschillende beheersmaatregelen getroffen. De belangrijkste is dat reserveringen worden getroffen bij majeure (voor)investeringen en het gaan anticiperen op de toekomstige bovenplanse voorzieningen. Daarnaast wordt er een financiële buffer aangehouden in de reserves om project specifieke risico's op te vangen en om in geval van crisis de proceskosten te kunnen dekken die niet meer terugverdiend kunnen worden. Deze financiële buffer wordt het weerstandsvermogen genoemd. Verder worden direct verliesvoorzieningen gevormd voor projecten met een geraamd financieel tekort.

Beleidskaders

- Structuurvisie Amsterdam 2040: economisch sterk en duurzaam.
- Spelregels voor woningbouwprogrammering: de spelregels gaan over de toepassing van de gewenste woningbouwprogrammering (40 procent sociale huurwoningen, 40 procent middeldure huur- en koopwoningen en 20 procent dure huur- en koopwoningen) in de projecten.
- In het woningbouwplan 2018-2025 staat de ambitie voor de nieuwbouw de komende jaren. De ambitie is om gemiddeld 7.500 woningen per jaar en gemiddeld 2.500 sociale huurwoningen door corporaties en 1.670 middeldure huurwoningen aan de woningvoorraad toe te voegen. Deze ambitie maken we waar door nieuwe woningen te bouwen, maar ook door transformatie van bestaande (monofunctionele) gebieden.
- Vervolg Actieplan Meer Middeldure Huur 2020: in dit actieplan zijn de voorwaarden voor nieuwe middeldure huurwoningen met een instandhoudingstermijn van 25 jaar in 2020 herijkt. Verder is dit plan het beleidskader voor het realiseren van eeuwigdurende middeldure huurwoningen.
- Plaberum: procesbeschrijving die dient als leidraad voor de inrichting van de planvorming van ruimtelijke projecten.
- Kantorenplan 2019-2026: Dit plan moet zorgen voor een uitgebalanceerde en toekomstbestendige kantorenmarkt, waarin op korte en middellange termijn voldoende kwalitatieve woon-werkmilieus beschikbaar zijn voor de netto uitbreidingsvraag van 125.000 m^2 kantoor per jaar.
- Selectiebeleid woningcorporaties: corporaties hebben een voorrangspositie bij de bouw van sociale woningen. Het selectiebeleid woningcorporaties beschrijft hoe het proces verloopt om voor een kavel te komen tot een selectie van een corporatie.
- Grondprijsbeleid: het beleid op basis waarvan de grondwaardes worden berekend. Er wordt onderscheid gemaakt tussen het beleid voor nieuwe uitgiftes en het beleid voor de bestaande erfpachtrechten.

3.1.3 Erfpacht

Het beheren van de door de gemeente Amsterdam uitgegeven erfpachtrechten en het uitvoeren van de overstapregeling naar het eeuwigdurende erfpachtstelsel.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Coalitieakkoord

- We voeren een spijtoptantenregeling in voor erfpachters die vóór 8 januari 2020 erfpachter waren en aan alle overstapvoorwaarden voldeden. Deze regeling wordt zo breed mogelijk opgezet onder die voorwaarden dat de regeling uitvoerbaar moet zijn. Alle spijtoptanten worden geïnformeerd, waarbij de hefboomwerking door een stijgende WOZ-waarde wordt uitgelegd. Spijtoptanten hebben na ontvangst van de informatie 6 maanden de tijd om gebruik te maken van de spijtoptantenregeling.
- De overstapkorting blijft, met terugwerkende kracht, staan op 35 procent in plaats van dat deze terugvalt naar 25 procent.
- We voeren een vaste, onafhankelijke, externe adviescommissie die op basis van een vast beoordelingskader voorgenomen erfpacht beleids- en rekenwijzigingen beoordeelt. Ook onderzoeken we de invoering van een onafhankelijke geschillencommissie waarbij onder meer de reikwijdte en afbakeningen van deze commissie nog nader wordt onderzocht.

Door het erfpachtstelsel houdt de gemeente grip op het gebruik van de grond en komt de waardevermeerdering van de grond die ontstaat bij functiewijzigingen of bij het einde van een tijdvak, ten goede aan de gemeenschap. We doen dit door grond uit te geven in erfpacht bij nieuwe vastgoedontwikkelingen en door de bestaande erfpachtrechten te beheren.

De vraag in Amsterdam naar nieuw uit te geven grond, onder andere voor woningen en commercieel vastgoed, is groot.

Tot 8 januari 2020 bestond de mogelijkheid om tegen gunstige voorwaarden over te stappen naar het eeuwigdurende stelsel. De verwerking van de grote hoeveelheid overstapaanvragen (circa 165.000) is door de verscheidenheid aan erfpachtbepalingen en de verschillende benodigde databronnen een complex proces. De verwerking van de aanvragen vraagt ook in 2023 nog veel inzet. Daarnaast is een nieuwe spijtoptanten-regeling vastgesteld om erfpachters die in eerste instantie geen aanvraag hebben ingediend of gedurende het proces de aanvraag niet hebben gecontinueerd alsnog de gelegenheid te bieden tegen gunstige voorwaarden over te stappen.

Erfpachtinformatiesysteem

In 2021 is gestart met de ontwikkeling van het Nieuwe Informatie Systeem Erfpacht (programma NISE). Het nieuwe systeem is nodig, omdat het huidige systeem verouderd is, waardoor aanpassingen en onderhoud relatief duur zijn. Het nieuwe systeem zal zorgen voor meer efficiency en betere dienstverlening aan de erfpachters. Dit programma wordt in 2023 gecontinueerd en zal ook in 2024 nog doorlopen.

Nieuw erfpachtstelsel en overstapregeling

In 2016 is Amsterdam voor nieuwe gronduitgiftes overgegaan van het voortdurende erfpachtstelsel met tijdvakken naar contracten op basis van eeuwigdurende erfpacht. Daarnaast heeft de gemeenteraad in 2017 een overstapregeling vastgesteld, waardoor erfpachters met een woning kunnen overstappen van het voortdurende naar het eeuwigdurende erfpachtstelsel.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Er worden geen verbonden partijen ingeschakeld voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	249,4	244,1	213,8	196,6	194,9	199,7
Lasten	49,0	53,9	56,8	47,8	47,1	48,6
Saldo Baten en Lasten	**200,3**	**190,2**	**157,0**	**148,8**	**147,8**	**151,1**
Onttrekking	439,1	244,1	126,9	40,7	2,0	2,0
Toevoeging	377,7	325,9	174,5	74,4	28,9	29,2
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**61,5**	**-81,8**	**-47,6**	**-33,8**	**-26,8**	**-27,2**
Totaal Programmaonderdeel 1.3 Erfpacht	**261,8**	**108,3**	**109,3**	**115,1**	**120,9**	**123,9**

Financiële toelichting

De financiële stromen in de erfpachtexploitatie, de reserve afkoopsommen en de reserve financiering erfpachtgrond worden in dit programmaonderdeel toegelicht. In de door de raad vastgestelde Nota Financiële verantwoording grondexploitaties en erfpachtuitgifte is vastgelegd hoe deze financiële stromen administratief worden verwerkt en (een deel van) de baten en lasten met de reserves worden verrekend. De financiële stromen zijn het meest eenvoudig op te splitsen in canon, reguliere afkoopsommen en afkoopsommen overstap.

De canon betalende rechten zijn reguliere (jaarlijkse) inkomsten voor de algemene middelen. Deze nemen toe bij nieuwe uitgiften. De grondwaarde bij uitgifte wordt door het onderdeel erfpacht als het ware “aangekocht” van de grondexploitatie en wordt gefinancierd met een binnengemeentelijke lening. Over deze lening wordt rente betaald.

- Als de canon in het voortdurende stelsel wordt afgekocht, ontvangt de gemeente een afkoopsom. Deze afkoopsom wordt aan de reserve afkoopsommen toegevoegd. De reserve Afkoopsommen is altijd gelijk aan de grondwaarde bij uitgifte. Mocht de ontvangen afkoopsom hoger (of evt. lager) zijn dan de grondwaarde), dan wordt dit verschil verrekend met de reserve financiering erfpachtgrond.
- De gemeente is in 2016 overgestapt van een voortdurend erfpachtstelsel naar een eeuwigdurend erfpacht stelsel. Een overgestapt eeuwigdurend afgekocht recht heeft geen financiële waarde meer voor de gemeente en deze rechten worden voor € 1 op de balans gezet. Bij een overstap van het voortdurend stelsel naar het eeuwigdurend stelsel wordt allereerst de afkoopsom aangewend voor de aflossing van de bestaande grondwaarde op de balans waarna de meerwaarde conform de Nota Financiële Verantwoording Grondexploitaties en erfpachtbeheer wordt toegevoegd aan de reserve financiering erfpachtgrond. Van 2021 tot en met 2023 wordt in totaal € 500 miljoen afgedragen aan de algemene reserve van de gemeente, waarvan € 200 miljoen in 2023. Dit betreft de afkoopsommen uit de Overstap en dit wordt aangevuld met de reeds beschikbare middelen in de reserve Financiering Erfpachtgrond.
- De rente over de reserve afkoopsommen en de reserve financiering erfpachtgrond komt ten gunste van de jaarlijkse exploitatie.

Baten

De baten in dit programmaonderdeel in 2023 zijn € 213,8 miljoen. Deze baten bestaan uit:

- Jaarlijkse canonbaten uit niet afgekochte erfpachtcontracten van € 156,0 miljoen. De canon betalende rechten zijn reguliere (jaarlijkse) inkomsten voor de algemene middelen. Deze nemen toe bij nieuwe uitgiften. De grondwaarde bij uitgifte wordt door het onderdeel erfpacht als het ware “aangekocht” van de grondexploitatie en wordt gefinancierd met een binnengemeentelijke lening. Over deze lening wordt rente betaald (zie lasten).
- Afkoopsommen Overstapregeling. Dit zijn de eenmalige afkoopsommen in het eeuwigdurende stelsel afkoopsommen minus de afwaardering van de boekwaarde (per saldo € 34,2 miljoen). Bij een overstap van het voortdurend stelsel naar het eeuwigdurend stelsel wordt allereerst de afkoopsom aangewend voor de aflossing van de bestaande grondwaarde op de balans waarna de meerwaarde wordt toegevoegd aan de reserve financiering erfpachtgrond.
- Reguliere afkoopsommen in het voortdurende stelsel (Per saldo € 22,9 miljoen). Als de canon in het voortdurende stelsel wordt afgekocht, ontvangt de gemeente een afkoopsom. Deze afkoopsom wordt aan de reserve afkoopsommen toegevoegd. Indien de afkoopsom hoger is dan de grondwaarde wordt het verschil gedoteerd aan de reserve Financiering Erfpachtgrond.
- Overige baten zijn afzonderlijk kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel zijn in 2023 € 56,8 miljoen. Deze lasten bestaan uit:

- Beheer van het erfpachtstelsel € 32,3 miljoen, waarvan € 9,5 miljoen betrekking heeft op de overstapregeling. Dit deel wordt onttrokken uit de reserve Financiering erfpachtgrond. In het bedrag van € 32,3 miljoen is een extra toegekend structureel budget opgenomen voor inflatie (€ 0,9 miljoen).
- Ontwikkeling en implementatie Nieuw Informatie Systeem Erfpacht (NISE) (€ 2 miljoen).
- Rentelasten van € 22,6 miljoen.

Reserves

De ontvangen afkoopsommen worden verrekend met de reserves Afkoopsommen Erfpacht en reserve Financiering Erfpachtgrond. Daarnaast worden de kosten van de overstapregeling onttrokken uit de reserve Financiering Erfpachtgrond.

In dit programmaonderdeel wordt in 2023 € 126,9 miljoen onttrokken en € 174,5 miljoen toegevoegd aan de reserves:

- een onttrekking uit de reserve Financiering Erfpachtgrond van € 9,5 miljoen voor lasten van de Overstapregeling en een toevoeging van € 156,5 miljoen aan de reserve Financiering Erfpachtgrond, door ontvangen afkoopsommen in het eeuwigdurende stelsel, ontvangen meerwaarde in het voortdurende stelsel en erfpachters die al hadden afgekocht in het voortdurend stelsel en zijn overgestapt naar het eeuwigdurende stelsel met de keuze canon, waarvan de keuze op een later moment in de toekomst ingaat.
- een onttrekking aan de reserve Afkoopsommen Erfpacht doordat rechten overgaan naar het eeuwigdurende stelsel of erfpachters die binnen het voortdurend stelsel na afloop van het tijdvak kiezen voor canon (€ 117,3 miljoen). De toevoeging van € 18,0 miljoen betreft de nieuwe erfpachtcontracten binnen het voortdurend stelsel.

Risicobeheersing

Risico's	Maatregelen
Door de vele afwijkende situaties en de complexheid van het huidige erfpachtstelsel bestaat het risico dat niet de juiste aanbieding aan de erfpachter wordt verstrekt of dat de erfpachter lang moet wachten totdat de aanvraag wordt afgewikkeld.	Beheersmaatregel is dat er een gespecialiseerd team klaarstaat om maatwerkaanbiedingen op te stellen. Om wachttijden te verkorten streven we ernaar om zoveel mogelijk (overstap-)aanvragen automatisch af te wikkelen.

Beleidskaders

- Diverse Algemene Bepalingen, de door de raad vastgestelde bepalingen voor het uitgeven van grond in erfpacht.
- Grondprijsbeleid: het beleid op basis waarvan de grondwaardes worden berekend. Er wordt onderscheid gemaakt tussen het beleid voor nieuwe uitgiftes en het beleid voor de bestaande erfpachtrechten.
- Overstapregeling (inclusief nieuwe Spijtoptantenregeling), de regeling waarmee erfpachters met een woning kunnen overstappen van het voortdurende naar het eeuwigdurende stelsel.

3.1.4 Wonen

We streven naar voldoende beschikbaarheid van betaalbare, goede en veilige woningen, een rechtvaardige verdeling van de woningen en een rechtmatig gebruik van de woningen.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

We willen dat er voldoende betaalbare woningen zijn in Amsterdam. Het is belangrijk dat de woningvoorraad voor alle typen huishoudens in alle delen van de stad toegankelijk is. Hiervoor maken we beleid om ervoor te zorgen dat de schaarse woningen zo eerlijk mogelijk verdeeld worden en beschikbaar komen en blijven voor de huishoudens die dat het hardst nodig hebben. We bieden woonondersteuning voor kwetsbare groepen en stellen gericht woningen beschikbaar voor onderwijs-, zorg- en politiepersoneel.

Woningen zijn bedoeld om in te wonen. Daarom maken we regels voor het gebruik van woningen voor toeristische verhuur, kamerverhuur en het tegengaan van leegstand. We zien toe op de naleving van deze regels en handhaven op het woninggebruik.

Woonruimteverdeling

We verdelen de woningen rechtvaardig en geven voorrang aan diegenen die de woning het hardst nodig hebben. Daarom streven we ernaar dat kwetsbare huishoudens binnen 3 maanden een woning kunnen vinden en dat de gemiddelde wachttijd, voor mensen die actief zoeken naar een huurwoning, omlaag gaat. Om het tekort aan leraren, politie- en zorgpersoneel aan te pakken wijzen we daarnaast met voorrang woningen toe aan deze beroepsgroepen.

Woning kwaliteit en duurzaamheid

We streven naar een toekomstbestendige woningvoorraad die duurzaam en veilig is en beschikt over een minimale basiskwaliteit. Dit doen we door het toezicht op en de handhaving van de wettelijke minimumkwaliteit. Daarnaast ondersteunen we bewoners en eigenaren bij het verduurzamen van woningen.

Woninggebruik

We beschermen de (gewenste) samenstelling van de woningvoorraad en de leefbaarheid. Daarom streven we ernaar zo veel mogelijk onrechtmatig gebruik te beëindigen, leegstaande woningen weer in gebruik te (laten) nemen en opgeknapte woningen toe te voegen aan de woningvoorraad.Hiervoor stellen we regels op en we houden toezicht op en handhaven de naleving van die regels. bewoners van Amsterdam kunnen meldingen doen van een vermoeden van onrechtmatig woninggebruik. Mede op basis daarvan vinden huisbezoeken plaats en die leiden in geval de regels niet worden nageleefd tot handhavend optreden.

Amsterdamse aanpak Volkshuisvesting en Wonen/ Woonvisie

In 2023 leggen we een nieuwe Amsterdamse aanpak Volkshuisvesting en Wonen/ Woonvisie voor aan de Raad waarin we aanpak presenteren hoe we de wooncrisis willen bestrijden en ambities zoals geformuleerd in het Amsterdams akkoord te realiseren.
In 2023 worden nieuwe samenwerkingsafspraken gemaakt met de woningcorporaties, huurderskoepels en gemeente. De nieuwe Amsterdamse aanpak Volkshuisvesting en Wonen/ Woonvisie is daarvoor de gemeentelijke inzet waarop de corporaties hun bod gaan realiseren. Eind 2023 worden de nieuwe samenwerkingsafspraken vastgesteld.

Woonruimteverdeling

In het coalitieakkoord hebben we voor deze coalitieperiode € 18 miljoen gereserveerd voor de huisvesting van kwetsbare groepen. In 2023 werken we plannen uit hoe we deze middelen zo effectief mogelijk kunnen inzetten zodat zo veel mogelijk woningen beschikbaar komen voor deze doelgroep.

16 januari 2023 gaat de nieuwe woonruimteverdeling van start. Woningzoekenden krijgen wachtpunten voor het aantal jaren inschrijfduur, zoekpunten door actief te reageren op een woning en in dringende omstandigheden situatiepunten. Deze punten bepalen samen de volgorde van de reguliere woningzoekende bij het toewijzen van een woning.
In 2023 wordt gestart met de uitvoering van het nieuwe beleidskader woonwagens en standplaatsen.

Regulering (woningvoorraad)

In 2023 kijken we, mede op basis van een evaluatie van het woningdeel-beleid, hoe we het woningdelen eenvoudiger kunnen maken. Ook onderzoeken we de effecten van de opkoopbescherming en de mogelijkheden om het bereik van de regeling uit te breiden. Daarnaast bereiden we de invoering voor van de Wet goed verhuurderschap voor en onderzoeken we de mogelijkheden voor het herinvoeren van de verbods-wijken voor vakantieverhuur. In 2023 nemen we ook de gewijzigde administratieve boetes voor vakantieverhuur op in de Huisvestingsverordening.
Op basis van de nieuwe leegstandsverordening die in het najaar van 2022 is vastgesteld, gaan we sneller en intensiever handhaven op leegstand en benutten we daarmee de experimenteerruimte die we van het Rijk hebben gekregen.

Verduurzamen bestaande voorraad

De gemeente breidt haar inzet op energiebesparing in de bestaande woningvoorraad uit. Er wordt ingezet op korte termijn oplossingen die bewoners zelf of met hulp kunnen installeren en die bijdrage aan het beperken van het energiegebruik en daarmee energiearmoede. Tevens zijn er verschillende projecten gericht op meer structurele bouwkundige aanpassingen aan de woningen om energie te besparen, zoals isolatie. Deze projecten zijn veelal gericht op een doelgroep, zoals verenigingen van eigenaren (vve's), corporaties of eigenaar-bewoners.

In 2022 heeft Amsterdam ruim € 41 miljoen ontvangen van het Rijk uit het volkshuis-vestingsfonds. De komende jaren kunnen huiseigenaren in een vve in Zuidoost subsidie aanvragen bij de gemeente om woningen in een vve te renoveren en tegelijkertijd te verduurzamen. De renovatie heeft tot doel het achterstallig onderhoud op te lossen, minimaal 3 energielabelstappen omhoog te maken en de inpandige installaties zoals cv-ketels en ventilatiesystemen beter te laten functioneren.

In 2023 pakken we met een grote financiële impuls de energiearmoede aan.
De beschikbare € 8,5 miljoen wordt ingezet om energie te besparen met kleine aanpassingen aan de woning. De Fixbrigade helpt hierbij. Deze brigade is in te schalen voor het uitvoeren van kleine isolatiemaatregelen bij mensen thuis, het zodanig instellen van de cv-installatie dat het cv-water gelijkmatig wordt verspreid over de verwarmingselementen en het maken van een scan van de woning waardoor zichtbaar wordt waar warmte via kieren en gaten de woning ontsnapt.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Er worden geen verbonden partijen ingeschakeld voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	69,4	84,2	86,1	80,1	76,5	69,2
Lasten	142,0	176,5	158,4	156,3	130,1	120,7
Saldo Baten en Lasten	**-72,5**	**-92,4**	**-72,3**	**-76,2**	**-53,5**	**-51,6**
Onttrekking	6,5	23,9	17,4	22,8	0,0	0,0
Toevoeging	2,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**4,5**	**22,9**	**17,4**	**22,8**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 1.4 Wonen	**-68,0**	**-69,5**	**-54,9**	**-53,4**	**-53,5**	**-51,6**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel zijn € 86,1 miljoen. Deze baten bestaan uit:
- Opbrengsten uit de leges voor de omgevingsvergunningen en overige leges. Dit betreffen geïntegreerde vergunningen voor bouwen, wonen, monumenten, ruimte, natuur en milieu. Deze komen voort uit de Omgevingswet (€ 65,7 miljoen).
- Een specifieke uitkering van het Rijk voor aanpak energiearmoede. Deze middelen worden ingezet om huishoudens te ondersteunen bij het nemen van maatregelen om de energierekening te verlagen (€ 8,4 miljoen).
- Een Rijksbijdrage uit het Volkshuisvestingsfonds voor woningverbetering in grote delen van Amsterdam Zuidoost. (€ 7,7 miljoen).
- Baten uit opgelegde bestuurlijke boetes vanwege handhaving woninggebruik (€ 2,0 miljoen).
- Een bijdrage van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat voor projecten voor de Sanering van Verkeerslawaai (€ 1,0 miljoen).
- Verschillende kleinere baten van in totaal € 1,3 miljoen die afzonderlijk kleiner zijn dan € 1,0 miljoen. Deze baten lichten we niet verder toe.

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 158,4 miljoen. Deze lasten bestaan uit:
- Apparaatslasten voor onder andere de uitvoering van de Omgevingswet, beleidsadvisering, toezicht en handhaving Woninggebruik en behandeling van juridische zaken (€ 65,6 miljoen).
- Kosten voor het opdrachtgeverschap van de projecten in de openbare ruimte bij de gebiedsgerichte aanpak (€ 18,7 miljoen).

- Lasten voor de uitvoering van de bouwtaken en vergunningverlening door de stadsdelen voor onder andere capaciteit, kosten voor de inzet van de brandweer en juridische ondersteuning (€ 17,2 miljoen).
- Subsidies aan woningcorporaties vanuit het corporatiebudget voor onrendabele vastgoedinvesteringen in de stedelijke vernieuwingsgebieden. Deze subsidies zijn bedoeld voor stimulering, herstructurering en verbetering van de woningvoorraad in Amsterdam (€ 12,0 miljoen).
- Lasten voor de milieutaken (vergunningverlening, toezicht en handhaving op bodemactiviteiten) van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (€ 11,2 miljoen).
- Huisvesting van bijzondere en kwetsbare groepen, ouderen en statushouders (€ 8,7 miljoen).
- Lasten voor de aanpak van energiearmoede. Deze middelen worden ingezet om huishoudens in een kwetsbare positie vanwege gestegen energielasten op korte termijn te ondersteunen bij het nemen van maatregelen om de energierekening te verlagen (€ 8,4 miljoen).
- Subsidies vanuit het Volkshuisvestingsfonds voor woningverbetering en verduurzaming van woningen in grote delen van Amsterdam Zuidoost. Met deze subsidies worden in deze buurten achterstallig onderhoud weg gewerkt en de energielabels van de woningen verbeterd (€ 7,7 miljoen).
- Subsidies voor bewonersondersteuning en de behartiging van huurdersbelangen (€ 6,6 miljoen).
- Een extra toegekend structureel budget voor inflatie (€ 1,6 miljoen).
- Lasten voor onderhoud aan bestaande en aanleg van nieuwe locaties voor woonwagens (€ 1,3 miljoen).
- Een negatieve last vanuit de marktconformiteitstoeslag voor bepaalde binnengemeentelijke dienstverlening naar het correcte begrotingsprogramma (-€ 6,3 miljoen).
- Verschillende kleinere lasten die afzonderlijk kleiner zijn dan € 1,0 miljoen. Deze lasten lichten we niet verder toe.

Reserves

Onttrekkingen reserves

De onttrekkingen in dit programmaonderdeel zijn in 2023 € 17,4 miljoen:

- Een onttrekking van € 12,3 miljoen vanuit de reserve Corporatiebudget ten behoeve van onrendabele vastgoedinvesteringen in stedelijke vernieuwingsgebieden.
- Een onttrekking van € 4,4 miljoen uit de reserve Bouwstimulering voor het stimuleren van de woningbouw.
- Een onttrekking van € 0,7 miljoen vanuit de reserve Coalitiemiddelen 2022-2026 voor uitwerking woonruimteverdeling en huisvesting statushouders.

Toevoegingen reserves

In 2023 worden geen toevoegingen aan reserves voorzien.

Risicobeheersing

Risico's	Maatregelen
Woningcorporaties hebben onvoldoende mutaties in de woningvoorraad waardoor minder woningen beschikbaar komen voor urgenten/ kwetsbare groepen/ ouderen/ statushouders. Hierdoor kan mogelijk niet 80 procent van de urgenten binnen drie maanden een woning vinden	Om de druk op het aantal beschikbare woningen voor kwetsbare groepen te verlagen worden de urgentiecriteria aangepast. Het verwachte effect is dat mensen met de hoogste urgentie sneller aan een passende woning kunnen worden geholpen. De druk op het aantal voor kwetsbare groepen beschikbare woningen neemt daardoor af.

Beleidskaders

- Samenwerkingsafspraken met de corporaties en huurderskoepels. Deze gaan onder andere over de groei van de voorraad, de betaalbaarheid, de duurzaamheid en de beschikbaarheid van woningen voor alle doelgroepen. Ook staan er afspraken in over de nieuw te bouwen sociale huurwoningen en middeldure huurwoningen en over de grondprijzen.
- Woonagenda 2025 en spelregels voor woningbouwprogrammering. De Woonagenda heeft als uitgangspunten voldoende, betaalbare en goede woningen in 2025. Voor het uitgangspunt voldoende is de ambitie om de woningvoorraad en behoefte in 2025 beter op elkaar te laten aansluiten. Betaalbare woningen heeft onder meer betrekking op de herziening van de woonruimteverdeling, het gerichter verhuren van middeldure huurwoningen aan middeninkomens en passend wonen in de sociale huursector. Het uitgangspunt goede woningen richt zich onder andere op onderzoek naar de mogelijkheden voor een Registratiesysteem Woningkwaliteit, afspraken tussen corporaties en huurders over aanvullende duurzaamheidseisen voor nieuwbouw en aanvullende duurzaamheidsprestaties voor bestaande woningen.
- Vervolg Actieplan Meer Middeldure Huur 2020: Hierin zijn de voorwaarden voor nieuwe middeldure huurwoningen met een instandhoudingstermijn van 25 jaar herijkt. Tevens is dit plan het beleidskader voor het realiseren van eeuwigdurende middeldure huurwoningen.
- Begin 2020 hebben we met beleggers en ontwikkelaars een intentieverklaring afgesloten om de productie van nieuwe en het behoud van bestaande betaalbare woningen te borgen. De daarin gemaakte afspraken zijn inmiddels omgezet in beleid. Dit betekent dat de voorwaarden voor nieuwe middeldure huurwoningen zijn aangepast in het hiervoor genoemde Actieplan Middeldure huur. Tevens is de

uitpondtermijn van private sociale huurwoningen verlengd naar 25 jaar en zijn de afwijkingsmogelijkheden in het Stedelijk kader Transformaties verruimd.
- MRA Agenda 2020-2024: vertaling naar vier uitvoeringslijnen:
  - De samenwerking verder versterken
  - Werk maken van een veerkrachtige, inclusieve en schone MRA-economie
  - Bouwen voor de woningbehoefte en met groei de leefkwaliteit van het geheel versterken.
  - Vaart maken met het metropolitaan mobiliteitssysteem
- Woningwet (2015), geeft richtlijnen voor volkshuisvesting partijen over wie wat mag doen en wie waar over gaat.
- De Huisvestingswet (2014), biedt instrumentarium om in te grijpen in de woonruimteverdeling en de samenstelling van de woonruimtevoorraad. Zo kunnen we de onevenwichtige en onrechtvaardige effecten bestrijden die het gevolg zijn van de schaarste aan betaalbare woonruimte.
- Huisvestingsverordening Amsterdam 2020, beschrijft instrumentarium en de toepassing hiervan, in relatie tot woonruimteverdeling en woningvoorraad.
- Leegstandswet (2015), wet ter bestrijding van leegstand van woningen en gebouwen.
- Stedelijk Handhavingsprogramma richt zich op het tegengaan van woonfraude.

3.1.5 Vastgoed

We zetten ons gemeentelijke vastgoedbezit in om maatschappelijke voorzieningen duurzaam, toegankelijk, betaalbaar en in de hele stad te huisvesten.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Onze vastgoedportefeuille (exclusief scholen en parkeergebouwen) bestaat uit bijna 2.300 eenheden in ruim 900 gebouwen en ongeveer 2.000 gronden. Die verhuren we voor een groot deel aan een zeer verschillende groep huurders. Het grootste deel van de vastgoedportefeuille verhuren we aan maatschappelijke huurders, zoals:

- musea.
- theaters.
- kunstenaarsateliers.
- jongerencentra.
- welzijnsorganisaties.

Een ander deel bestaat uit overige huurders, bijvoorbeeld:

- winkels.
- huisartsen.
- horeca.
- sport- en fitnesscentra.
- veilinghuizen.
- internationale scholen.
- kinderdagverblijven
- fysiotherapeuten.

De gemeentelijke huisvesting voor het ambtelijk apparaat staat in programma-onderdeel B.5 Overhead en niet in dit programmaonderdeel..

De belangrijkste opgaven voor 2023 lichten we hierna toe.

Verkoop/aankoop programma commercieel vastgoed

De geplande verkoop van commercieel vastgoed (geen beleidsdoel en geen strategisch doel) loopt van 2021 tot en met 2023. Er is opdracht gegeven om in totaal 34 miljoen netto aan opbrengsten te genereren via het verkoopprogramma. Tegelijkertijd gaan er stemmen op om te kijken of in het centrum vastgoed niet strategisch zou moeten worden aangekocht. In 2021 is circa 12 miljoen gerealiseerd. Over de periode 2022-2023 staat nog een nettobedrag van circa 22 miljoen open.

Portefeuillestrategie voor maatschappelijke voorzieningen

We werken aan het opzetten en uitwerken van een visie op gemeentelijk vastgoed en de rol die het kan spelen bij het op een goede manier faciliteren van maatschappelijke voorzieningen in de stad. Onderdeel van dit proces is een evaluatie van de ‘leurprocedure’ en de actualisatie van de huurprijssystematiek voor de maatschappelijke huur. Met de portefeuillestrategie schetsen we een beeld van de ‘ideale’ vastgoedportefeuille over 10 jaar en een weg om daar te komen.

Maatwerkregeling huurders Gemeentelijk Vastgoed

De maatwerkregeling is voor huurders die financieel worden getroffen door de corona. De regeling moet steeds inspelen op de actuele ontwikkeling. De terugbetalings-regeling start per 1 juli 2022.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Scheepsexploitatiemaatschappij BAVO N.V.

Scheepsexploitatiemaatschappij BAVO N.V. is eigenaar van de verpachte agrarische grond in de Volgermeer.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	71,4	73,9	75,4	61,8	61,8	62,1
Lasten	47,5	50,3	51,1	45,8	45,9	45,9
Saldo Baten en Lasten	**24,0**	**23,6**	**24,3**	**16,0**	**15,8**	**16,2**
Onttrekking	1,1	1,4	1,0	1,0	1,0	1,0
Toevoeging	4,0	3,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-2,9**	**-1,8**	**1,0**	**1,0**	**1,0**	**1,0**
Totaal Programmaonderdeel 1.5 Vastgoed	**21,1**	**21,8**	**25,3**	**17,0**	**16,9**	**17,2**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel zijn € 75,4 miljoen. Deze baten bestaan uit:

- Huur- en service opbrengsten van € 60,3 miljoen bestaande uit:
  - huurinkomsten van kunst- en cultuurinstellingen (€ 28,9 miljoen).
  - huurinkomsten uit de verhuur van gronden en niet-maatschappelijke instellingen (€ 21,4 miljoen).
  - huurinkomsten van buurt- en wijkcentra en zorggerelateerde instellingen (€ 5,4 miljoen).
  - huurinkomsten van onderwijsgerelateerde instellingen (€ 1,2 miljoen).
  - overige huurinkomsten en serviceopbrengsten (€ 3,4 miljoen).
- Verkoopopbrengsten van € 13,7 miljoen.

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel bedragen € 51,1 miljoen en bestaan uit:

- Kapitaallasten (rente en afschrijvingen € 13,2 miljoen).
- Toevoeging aan de onderhoudsvoorziening voor het planmatig onderhoud (€ 15,8 miljoen).
- Doorbelasting binnen gemeentelijke huur en servicelasten (-€ 8,3 miljoen).
- Niet planmatig onderhoud, zijnde dagelijks onderhoud, calamiteitenonderhoud, mutatie-onderhoud en bijdragen aan Vereniging van Eigenaren (€ 8,3 miljoen).
- Loonkosten (€ 9,4 miljoen).
- Zakelijke lasten o.a belastingen, waterschappen (eigenaarsdeel), verzekeringen (€ 4,4 miljoen).
- Gas, water en elektriciteit (€ 2,3 miljoen).
- Boekwaarde van verkochte panden en lasten voor de verkoop van de panden (€ 2,1 miljoen) o.a. taxatie-, onderzoekskosten.
- Nog niet bestede incidentele last u.h.v. verkoopbaten (€ 2,8 miljoen).
- Overig (€ 1,1 miljoen).

Reserves

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekking aan de financieringsreserve is gelijk aan het onrendabele deel van de berekende afschrijvingen op kapitaalgoederen en bedraagt € 1,0 miljoen.

Risicobeheersing

Risico's	Maatregelen
De ruimte om gepland onderhoud uit te voeren staat onder druk door stijgende bouwkosten. De bouwkosten stijgen als gevolg van inflatie, schaarste aan materialen en capaciteit. De begroting voor gepland onderhoud is niet geïndexeerd, waardoor de dotatie jaarlijks zal toenemen. De huurinkomsten worden jaarlijks wel geïndexeerd, waarmee de stijging van geplande onderhoudskosten (deels) wordt opgevangen. Bij onvoldoende compensatie uit huurinkomsten leiden stijgende bouwkosten tot keuzes zoals afstel of versobering aangezien voor hetzelfde bedrag minder gerealiseerd kan worden.	Als de lasten toenemen zal dit effect hebben op de hoogte van de huur, dit met het uitgangspunt dat de huren kostendekkend zijn.
Om het kwaliteitsniveau van gemeentelijk vastgoed in de stad te behouden is het nodig om de panden te onderhouden. Als het onderhoud niet tijdig wordt uitgevoerd, dan kan achterstallig onderhoud ontstaan. Onvoldoende of uitgesteld onderhoud kan mogelijk leiden tot onveilige situaties in de stad. Om dit onderhoud alsnog uit te voeren zijn verhoogde onderhoudsuitgaven nodig. Voor uitgesteld (groot) onderhoud is wel aan de voorziening gedoteerd. Bij uitgestelde werkzaamheden stijgt het saldo niet meer terwijl de werkelijke kosten nog wel toenemen. Achterstallig of uitgesteld onderhoud kan wel leiden tot extra onderhoud waardoor de totale onderhoudskosten en/of investeringsbehoefte toeneemt.	Het hebben van een adequate planning, zodat we goed in beeld hebben welk onderhoud nodig is en voorkomen wordt dat werkzaamheden vooruit geschoven worden.
Als investeringen in gemeentelijk vastgoed uitblijven, dan leidt dat in de nabije toekomst tot negatieve effecten. Panden in eigendom van de gemeente voldoen mogelijk niet meer aan de strategische gemeentelijke duurzaamheidsdoelstellingen en het afgesproken kwaliteitsniveau (sober en doelmatig). Daarnaast wordt mogelijk niet (op tijd) aan veranderende wet- en regelgeving voldaan.	Zorgen voor adequate planning zodat met de beschikbare middelen zo goed mogelijk wordt voldaan aan de doelstellingen van de gemeente Amsterdam. Tevens transparant zijn over de investeringen die geen doorgang vinden en wat de mogelijke gevolgen hiervan zijn.

3.1.6 Duurzaamheid en milieubeheer

Het werken aan de overgang naar een klimaatneutrale en aardgasvrije stad waar we grondstoffen hoogwaardig in circulatie houden.

Coalitieakkoord

- We lanceren een grootschalig isolatie-offensief. We stellen hiervoor een isolatieplan en uitvoeringsprogramma op met alle stakeholders. We breiden de fix-initiatieven uit zodat meer Amsterdammers geholpen worden om maatregelen te treffen om hun energierekening te verlagen en werken met energiecoaches om het energieverbruik omlaag te brengen.
- We maken afspraken met commerciële en particuliere verhuurders over het isoleren van hun woningen en we zorgen dat eigenaren makkelijk toegang krijgen tot informatie om hun huis te verduurzamen, bijvoorbeeld door subsidieregisseurs die helpen bij het vinden van de juiste subsidies.
- We kijken naar duurzame warmtebronnen en onderzoeken verschillende duurzame en toekomstbestendige energiebronnen als aqua- en geothermie. Restwarmte, bijvoorbeeld van datacenters gebruiken we om woningen te verwarmen.
- We gaan door met het aardgasvrij maken van wijken met o.a. gebruikmaking van de Warmtemotor. Voor een versnelling en continuïteit van de aanpak zijn extra middelen nodig om een sluitende business case mogelijk te maken. Daarom zetten we in op het generen van extra middelen hiervoor.
- We continueren de aanpak om het potentieel aan windenergie in Amsterdam te benutten zonder onaanvaardbare gezondheidsrisico's en te veel belasting van de natuur.
- We zetten in op het stimuleren van lokaal eigenaarschap en coöperatieve vormen van duurzame energieopwekking.
- We breiden de mogelijkheden uit van het collectief inkopen van zonnepanelen en stimuleren eigenaren van panden met een groot dakoppervlak om zonnepanelen te plaatsen.
- We verkennen de mogelijkheden voor een meer dwingende ketenverantwoordelijkheid bij bedrijven in de haven.
- De Wet milieubeheer wordt actief toegepast. We verkennen de mogelijkheden voor extra duurzaamheidsmaatregelen bij het vestigingsbeleid voor bedrijven.
- We stimuleren de samenwerking in het Noordzee Kanaalgebied en de haven op het gebied van energietransitie (zoals waterstof) en duurzame bedrijvigheid.
- We maken afspraken met de 10 meest energie-intensieve bedrijven om hun CO^2-uitstoot omlaag te krijgen.
- We informeren en handhaven m.b.t. de verplichting voor kantoren met een oppervlakte van 100 m^2 of meer om energielabel C of beter te hebben.
- Als gemeente geven wij zelf het goede voorbeeld door verder te werken aan het verduurzamen van ons vastgoed en wagenpark. In ons inkoopbeleid is ons uitgangspunt lokaal en duurzaam inkopen en onderzoeken we de mogelijkheden van true pricing.
- Om de congestie in Amsterdam op te lossen werken we binnen de Taskforce Congestie Amsterdam samen met netbeheerders en het havenbedrijf aan het versneld uitbreiden van het netwerk, het toepassen van slimme oplossingen om ontwikkelingen in tijden van congestie doorgang te kunnen laten vinden. In afstemming met Rijk, MRA en provincie realiseren we de juiste randvoorwaarden om deze problematiek op te lossen.
- De grote personeelstekorten zijn een bedreiging voor de voortgang van de verduurzaming van de stad. Daarom continueren we de aanpak van Duurzame Stad, Duurzame Banen, met een omscholingsprogramma naar banen in techniek, bouw en infra.
- Amsterdam gaat initiatieven faciliteren die lokaal kringlopen te kunnen sluiten op het gebied van textiel, voedsel en/ of meubels en apparaten, om zo de transitie naar een circulaire economie te bevorderen. Concrete voorstellen worden in 2023 in de Agenda Circulair gepresenteerd.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Amsterdam voldoet aan de doelstelling van het Klimaatakkoord Parijs door de stad aardgasvrij te maken voor 2040 en de CO^2uitstoot met 95 procent te verlagen voor 2050 en is een stad met schone lucht waar afval als grondstof wordt gebruikt.
In de Routekaart Amsterdam Klimaatneutraal 2050 staat dat we ten opzichte van 1990 in 2030 55 procent minder CO^2 willen uitstoten en in 2050 95 procent. In het nieuwe coalitieakkoord is een streven opgenomen van 60 procent vermindering in 2030.
Als tussendoel is een vermindering van 5 procent in 2025 gesteld.
In samenwerking met Rijk, partners, bewoners continueren we de in de Routekaart afgesproken maatregelen en acties om de CO^2-uitstoot terug te brengen. Uit de Klimaatrapportage 2022 blijkt dat we de doelen (nog) niet halen met het huidige maatregelenpakket en dat er meer nodig is.

Met de aanpak van de strategie Amsterdam Circulair 2020-2025 leveren we een bijdrage aan een meer circulaire lokale economie. Hierin komt er meer ruimte voor vermindering van materiaalgebruik, hergebruik van materialen en de deeleconomie.

Om de doelen voor de energietransitie en een circulaire economie te behalen zetten we in op een lobby en intensievere samenwerking met EU, Rijk en regio.

De stad kent veel initiatieven om de klimaatcrisis aan te pakken. De gemeente speelt hier een verbindende rol in en zet zich in om deze betrokkenheid te vergroten, onder andere door de inzet van burgerberaden.

We zetten extra in op het bestrijden van energiearmoede door energielasten van mensen met lage inkomens te verlagen. Uitgangspunt hierbij is dat iedereen mee moet kunnen doen en klimaatbeleid ook ten goede komt aan mensen met een smallere beurs door verlaging van de woonlasten.

We maken een uitvoeringsagenda waarin staat hoe we komende jaren werken aan de realisatie van de Routekaart en de strategie Amsterdam Circulair. Deze agenda geeft richting aan de activiteiten voor de aankomende jaren.

De Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied houdt in opdracht van de gemeente toezicht op de energiebesparende maatregelen van bedrijven en adviseert hierover. Richting bedrijven passen we de Wet milieubeheer actief toe, nemen duurzaamheidsmaatregelen op in de vestigingsvoorwaarden voor bedrijven en maken afspraken over verlagen CO2-utstoot met de tien grootste vervuilers. Om bedrijven in de haven de benodigde stappen te laten zetten in de energietransitie zetten we in op ketenverantwoordelijkheid.

We dragen bij aan de transitie naar een circulaire economie.
Om een bijdrage te leveren aan de transitie naar een circulaire economie werken we in 2023 onder andere aan de volgende activiteiten:

- We willen in 2030 in Amsterdam 50 procent minder nieuw niet-hernieuwbare grondstoffen gebruiken en uiterlijk in 2050 volledig circulair zijn. Daarbij werken we samen met zakelijke en maatschappelijke partners als het Havenbedrijf, het bedrijfsleven, inwoners en de Metropoolregio. We kijken daarbij naar de hele keten: van ontwerp en productie tot consumptie, reparatie en hergebruik. Met focus op gebouwde omgeving, consumptiegoederen en voedsel & organische reststromen.
- Amsterdam is samen met MRA-gemeenten, marktpartijen en kennisinstituten partner in de green deal Houtbouw. Onze ambitie is om in 2025 20 procent van de nieuwe woningen van hout en hernieuwbaar (bio-based) materiaal te bouwen.
- Amsterdam is partner in de regionale green deal Circulair Textiel, waarbij met diverse ketenpartners, zoals kennisinstellingen, bedrijven, recyclers en producenten, gewerkt wordt aan het verminderen van de impact van de textiel-keten. Één van de doelen is daarbij om jaarlijks drie miljoen stuks Denim-kleding te produceren met gerecycled materiaal.
- Als gemeente geven wij zelf het goede voorbeeld door hergebruik centraal te stellen bij het inrichten en beheren van de openbare ruimte en door circulaire principes centraal te stellen waar mogelijk.

We werken aan een klimaatneutrale én aardgasvrije stad (routekaart Amsterdam Klimaatneutraal 2050). Om de doelstellingen voor de verlaging van de CO^2-uitstoot en een aardgasvrije stad te halen wordt de aanpak uit de Routekaart Amsterdam Klimaatneutraal 2050 gecontinueerd:

- We werken samen met bewoners, ondernemers en (maatschappelijke) organisaties aan een maatregelenpakket uit de Routekaart dat zich richt op de volle breedte van de energietransitie. We zetten in op publiek-private samenwerkingen om verduurzaming te versnellen en kennis uit het bedrijfsleven te gebruiken.
- We communiceren stadsbreed en buurtgericht met bewoners en stakeholders en we verdiepen de participatieaanpak
- We gaan door met het aardgasvrij maken van wijken en versnellen op basis van de opgedane ervaring. Door inzet van de Warmtemotor verhogen we het tempo. In circa 50 buurten zijn we aan de slag met het aardgasvrij maken van gebouwen. Dit doen we samen met de Citydeal-partners zoals woningcorporaties, Liander, !WOON en bewonersinitiatieven als KetelhuisWG en MeerEnergie.
- We intensiveren de huidige aanpak gericht op (kleine) energiebesparende maatregelen, energiezuinig gedrag en structurelere aanpassingen in en aan de woning. En we komen met een plan voor een grootschalig isolatie-offensief gericht op het versnellen van verduurzaming en verbetering van woningen.
- We onderzoeken de mogelijkheden voor het opzetten van een Energiebank die mensen helpt hun energierekening te betalen.
- De samenwerkingsafspraken tussen corporaties, huurder en gemeente lopen in 2023 af. We bereiden nieuwe duurzaamheidsafspraken voor de periode 2024-2027 voor. De focus zal daarbij liggen op woningen met een slecht energielabel. Ook met commerciële en particuliere verhuurders willen we afspraken maken over isolatie van woningen.
- We stimuleren grote dakeigenaren om zonnepanelen te plaatsen en breiden de mogelijkheden voor collectief inkopen uit. Ook stimuleren we dubbel ruimtegebruik, zoals zonnepanelen langs infrastructuur, op braakliggende gronden en boven parkeerterreinen.

- We leveren een bijdrage aan de doelstellingen van de Regionale Energie Strategie (RES 1.0) door het potentieel aan windenergie te benutten zonder onaanvaardbare gezondheidsrisico's of natuur te veel belasten. Voor de uitvoering van de RES maken we een PlanMER en een Omgevingsprogramma Windenergie. We stimuleren lokaal eigenaarschap en coöperatieve vormen van duurzame energieopwekking.
- We doen onderzoek naar en treffen voorbereidingen voor de ontwikkeling en het gebruik van nieuwe duurzame warmtebronnen. Met WestpoortWarmte maken we afspraken over verduurzaming van het net en diversificatie van de bronnen. Met o.a. de provincie Noord-Holland brengen we de potentie van geothermie in Amsterdam en de regio in kaart en met de warmtebedrijven starten we met zoektocht naar geschikte locaties. In gebiedsontwikkeling wordt gestart het toepassen van data-centerrestwarmte en aquathermie voor de verwarming van de gebouwen.
- We werken binnen het Elektriciteit Voorziening Amsterdam-programma en de Taskforce congestie Amsterdam aan een toekomstbestendige elektriciteitsinfrastructuur en het oplossen van de elektriciteitsnetcongestie. Dit doen we samen met Liander, Tennet en het Havenbedrijf Amsterdam en ook met het Rijk, de MRA en de provincie.
- We werken samen met onze partners als provincie en regio, Havenbedrijf en bedrijfsleven aan de energietransitie en innovatie in het haven- en Noordzeekanaal-gebied. Het programma bestaat o.a. uit het versterken van energie-infrastructuren zoals een waterstofnetwerk en een stoomnet, de opvang en opslag van CO2 en het ontwikkelen van synthetische brandstoffen.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Afval Energie Bedrijf (AEB)
Het Afval Energie Bedrijf levert duurzame energie in de vorm van warmte en elektriciteit en zorgt dat bijvoorbeeld plastic en metalen tot nieuwe grondstoffen worden verwerkt.

Westpoort Warmte (WPW)
De gemeente is aandeelhouder van WPW in een joint-venture met Vattenfall. Wij hebben beiden 50 procent van de aandelen. WPW levert duurzame warmte aan een deel van de stad.

Liander
Allianders dochteronderneming Liander heeft voor haar verzorgingsgebied de wettelijke taak te zorgen dat bewoners en ondernemers een betrouwbaar en betaalbaar distributienetwerk van gas en elektriciteit kunnen gebruiken.

Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied
Rond milieu en de nieuwbouwopgave ligt voor vergunningverlening, toezicht en handhaving een groot deel van het takenpakket bij de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG).

Port of Amsterdam
De Amsterdamse haven is een Europese zeehaven die het voortouw neemt in het versnellen van duurzaamheid. De gemeente is de enige aandeelhouder van de Port of Amsterdam.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	6,7	2,4	2,3	3,0	0,3	0,3
Lasten	41,5	75,3	72,6	70,9	31,2	31,2
Saldo Baten en Lasten	**-34,8**	**-72,9**	**-70,2**	**-67,9**	**-30,9**	**-30,9**
Onttrekking	19,0	48,7	47,3	44,9	7,6	7,6
Toevoeging	46,5	44,7	2,4	2,3	2,2	2,1
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-27,5**	**4,0**	**44,9**	**42,6**	**5,4**	**5,5**
Totaal Programmaonderdeel 1.6 Duurzaamheid en milieubeheer	**-62,3**	**-68,9**	**-25,4**	**-25,3**	**-25,5**	**-25,4**

Baten
De baten in dit programmaonderdeel zijn € 2,3 miljoen. Deze baten bestaan uit:
- Specifieke uitkering van het Rijk (SPUK) voor het opzetten van proeftuinen van aardgasvrije wijken (€ 2,0 miljoen).
- Bijdragen voor onderzoeken en adviezen ten behoeve van dierplaagbeheersing (€ 0,3 miljoen).

Lasten
De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 72,6 miljoen. Deze lasten bestaan uit:
- Budgetten voor Duurzaamheidsactiviteiten (€ 48,7 miljoen). Deze budgetten worden als volgt besteed:
  - lasten voor de uitvoering van activiteiten die gericht zijn op de ambities voor een klimaatneutrale en aardgasvrije stad en een circulaire economie (€ 8,4 miljoen);

  - verwerking coalitieakkoord met betrekking tot de ambities op het gebied van zonne-energie (€ 1 miljoen);
  - bijdragen aan projecten vanuit het Klimaatfonds (€ 39,3 miljoen);
- Exploitatiebijdrage aan de Omgevingsdienst voor uitvoeren van milieutaken (€ 11,8 miljoen).
- Ruimen van explosieven, voor bodemsaneringen op diverse locaties en voor het voortzetten van nazorg (€ 6,6 miljoen).
- Extra toegekend structureel budget voor inflatie (€ 2,1 miljoen).
- Budget van de door het Rijk toekende specifieke uitkering voor het opzetten van een proeftuin aardgasvrije wijk om te leren hoe de wijkgerichte aanpak kan worden ingericht en opgeschaald (€ 2,0 miljoen).
- Dierplaagbeheersing (€ 0,9 miljoen).
- Lasten voor de uitvoering van amendement 488 Dakenplan 2023 (€ 0,4 miljoen)

Reserves

Onttrekkingen reserves

De onttrekkingen uit reserves bedragen in 2023 € 47,3 miljoen en bestaan uit:

- Een onttrekking van € 39,3 miljoen aan de reserve klimaatfonds ter dekking van de bestedingen klimaatfonds.
- Een onttrekking van € 6,5 miljoen aan de reserve bodemsanering voor de uitvoering van de bodemsaneringsprojecten en nazorg en personele kosten (voor bodem-saneringsprojecten).
- Een onttrekking van € 1 miljoen aan de reserve coalitiemiddelen ten behoeve van de ambities uit het coalitieakkoord op het gebied van zonne-energie
- Een onttrekking € 0,1 miljoen aan de reserve duurzaamheidsfonds voor bestedingen van het beheer van het fonds.
- Een onttrekking van € 0,4 miljoen aan de reserve financiering gemeentelijk vastgoed voor de uitvoering van amendement 488 Dakenplan 2023.

Toevoegingen reserves

De toevoegingen aan de reserves bedragen in 2023 € 2,4 miljoen en bestaan uit:

- De toevoeging aan de reserve bodemsanering bedraagt € 2,0 miljoen. Dit betreft de jaarlijkse 2% indexatie over de reserve;
- Overige toevoegingen aan de reserves van € 0,4 miljoen betreft de rentetoevoeging over uitgezette leningen aan het duurzaamheidsfonds.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
Voor het behalen van de doelstellingen voor CO^2-vermindering en aardgasvrij zijn we afhankelijk van een aantal factoren met bijbehorende risico's, zoals: ■ Verduurzaming landelijke elektriciteitsmix blijft achter. In het Klimaatakkoord is afgesproken dat de elektriciteitsmix in 2030 voor 75 procent duurzaam is. Amsterdam is hiervan afhankelijk voor het behalen van de doelstelling. ■ Het Rijk biedt niet of te laat aan gemeenten een instrumentarium om te sturen voor de energietransitie. De energietransitie zorgt voor een overbelasting van de energie-infra-structuur. Er zijn grote boven- en ondergrondse aanpassingen nodig, hiervoor is ruimte nodig, maar ook aangepaste financiële en wettelijke kaders op Rijksniveau.	Met verschillende maatregelen proberen we de risico's voor het behalen van de doelstellingen te beperken, zoals: ■ Amsterdam draagt binnen zijn mogelijkheden/ gemeentegrenzen maximaal bij aan de verduurzaming van de elektriciteitsmix en spreekt het Rijk aan op haar rol en knellende regels. ■ Via onze lobby vragen we het Rijk om passende regelgeving, financiële bijdrages en een daadkrachtig gemeentelijk instrumentarium. ■ We anticiperen in nauwe samenwerking met onze partners op de verwachte ontwikkelingen van gebiedsontwikkeling, aardgasvrije wijken, elektrisch vervoer en duurzame opwekking.
Er is een groot tekort aan vakmensen voor de energietransitie. Techniek en bouw zijn nu al sectoren, die kampen met te weinig personeel en de vraag naar gekwalificeerde mensen zal door de transitie alleen maar toenemen. Onderzoek naar de ontwikkelingen van de circulaire economie laat zien dat ook daar meer mensen nodig zijn.	We bouwen een netwerk van werkgevers, brancheorganisaties en opleiders om (zij) instroom in de sector te faciliteren en bevorderen, bijvoorbeeld met informatiecampagnes, voorschakeltrajecten, bemiddeling van werkzoekenden en financiële regelingen om een (over)stap naar de sector te vergemakkelijken. Bij investeringen in duurzame maatregelen vragen we onze opdrachtnemers mee te werken aan deze maatregelen.
Voor onze bijdrage aan het behalen van de landelijke doelstellingen op de circulaire economie zijn we afhankelijk van maatregelen die op Rijks- of EU-niveau genomen moeten worden. Zonder scherpere nationale criteria in wetgeving voor circulair bouwen en voor renovatie en sloop zal de bouwsector te langzaam verduurzamen. Om een eerlijker speelveld te creëren moeten biobased en houten materialen beter gewaardeerd worden in landelijke instrumenten.	De gemeente schrijft circulaire tenders uit en integreert circulair inkopen in het beleid. Er worden in MRA verband ook afspraken gemaakt over onder andere houten woningbouw zodat de markt zicht heeft op de groei van die markt en daar op in kan spelen.

Beleidskaders

Nationaal

- De Klimaatwet stelt vast met hoeveel procent ons land de CO^2-uitstoot moet terugdringen. De wet gaat uit van 95 procent minder CO^2-uitstoot in 2050 (en al 49 procent in 2030). In het Klimaatakkoord (waarvan de uitgewerkte versie eind 2018 verscheen) staan afspraken met de sectoren over hoe de klimaatdoelen kunnen worden gehaald.
- Nederland heeft grote klimaatambities. In 2030 moet de CO^2-uitstoot in Nederland met ten minste 55 procent zijn gedaald, als opmaat naar een klimaatneutraal Nederland in 2050. In juni 2022 heeft het kabinet het beleidsprogramma klimaat gepresenteerd. Het beleidsprogramma is gericht op 60 procent CO2-reductie in 2030 en beschrijft de hoofdlijnen van het klimaatbeleid voor de komende jaren. Het beleidsprogramma versnelling verduurzaming gebouwde omgeving maakt onderdeel uit van het beleidsprogramma Klimaat en beschrijft hoe de verduurzaming van woningen, scholen, winkels en kantoren wordt versneld.
- Wet collectieve warmtevoorziening WCW, ook wel de Warmtewet 2.0. Het doel van de WCW is om de klanten te beschermen net als in de huidige Warmtewet én om de overheden meer sturingsmogelijkheden te geven. De minister wil het wetsvoorstel voor zomer 2022 voor advies aanbieden aan de Raad van State.
- Wet gemeentelijke instrumentarium warmtetransitie. Deze wet regelt de bevoegdheden waarmee gemeenten gebieden kunnen aanwijzen die van het gas afgaan (inclusief regels voor het beëindigen van gaslevering en duurzaamheidseisen voor gebouwen en de alternatieve energievoorziening) en is essentieel voor het vervullen van de gemeentelijke regierol. De wet wijzigt de Gaswet en de Omgevingswet inclusief onderliggende regels. VNG is betrokken bij de ambtelijke voorbereiding. Een consultatie heeft plaatsgevonden in januari 2022. Inwerkingtreding is op zijn vroegst voorzien begin 2024
- Aanpassing Energiewet waarin moet worden voorzien in een modern, geactualiseerd integraal en toekomstbestendig ordeningskader gericht op de markt voor elektriciteit en gas dat (1) de energietransitie optimaal ondersteunt en stimuleert en (2) bijdraagt aan het generieke doel van het Nederlandse energiebeleid, namelijk het realiseren een schone, CO^2-arme, energievoorziening die ruimtelijk inpasbaar, veilig, betrouwbaar en betaalbaar is. Medio november 2021 is een herziene versie van het wetsvoorstel en de memorie van toelichting toegezonden aan de betrokken toezichthouders voor de formele toets op uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid.
- Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en klimaat (MIEK, november 2021)
- EU Fit for 55 pakket (EU, juli 2021), een pakket beleidsvoorstellen om het Europese Klimaatbeleid in lijn te brengen met de doelstellingen uit de Europese Klimaatwet.
- Rijksbrede uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2021-2023 (18 oktober 2021) ter uitvoering van het Rijksbrede programma ‘Nederland Circulair in 2050’, waarin de doelen worden geoperationaliseerd en waar Amsterdam met de gebouwde omgeving onderdeel van is.
- Gepland is dat eind 2022 het Rijk kwantitatieve beleidsdoelstellingen aan het Rijksbrede programma ‘Nederland circulair in 2050’ zal toevoegen.

Lokaal

- De strategie Amsterdam Circulair 2020-2025 bevat een groot aantal maatregelen voor bedrijven, gemeente en burgers . De Routekaart Amsterdam Klimaatneutraal 2050 is een ambitiedocument met een langetermijnvisie op de Amsterdamse energietransitie en met acties voor de korte termijn.
- Strategie ‘Naar een stad zonder aardgas’ (december 2016) met daarin de aanpak om de overgang naar een aardgasvrije stad te versnellen, in nauwe afstemming met betrokken partijen in de stad.
- De Transitievisie Warmte (vastgesteld gemeenteraad september 2021) geeft voor alle Amsterdamse buurten aan op welke termijn zij overstappen van aardgas op een alternatieve manier van verwarmen.
- De afspraken van het landelijke Klimaatakkoord zijn uitgewerkt in 30 Regionale Energie Strategieën (RES). In de RES1.0 (gemeenteraad, 2021) is bepaald waar er mogelijkheden zijn voor duurzame elektriciteitsopwekking, zoals windturbines, zonnepanelen en duurzame warmtebronnen.
- Ontwikkelingskader Elektriciteitsvoorziening Amsterdam 2035 (B&W, 2022)
- In Uitvoeringsagenda Naar een Duurzame Organisatie 2020-2030 (2020) is de weg uitgestippeld naar een volledig duurzame organisatie in 2030. Gemeentelijke Visie Haven 2020-2040 (Gemeenteraad, december 2020) beschrijft hoe de stad samen met het Havenbedrijf, Noordzeekanaalgebied en bedrijven in het havengebied werkt aan een toekomstbestendige en duurzame Amsterdamse haven.
- CES 1.0, Cluster energie strategie Noordzeekanaalgebied 1.0 (2021) is een aanbod voor CO^2-reductie van de industrie in het Noordzeekanaalgebied.

3.1.7 Begraafplaatsen en crematoria

Door de gemeentelijke begraafplaatsen en crematoria maken we uitvaarten mogelijk met ruimte voor ieders persoonlijke wens, ongeacht sociale, religieuze of culturele achtergrond.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Amsterdam geeft tegen kostendekkende tarieven de mogelijkheid tot begraven en cremeren, waarbij ruimte is voor ieders persoonlijke wens, ongeacht sociale, religieuze of culturele achtergrond.

De hoogte van de verschillende leges die vallen onder de noemer lijkbezorgingsrechten is op begrotingsbasis zo bepaald dat het totaal van de opbrengst lijkbezorgingsrechten 100 procent kostendekkend is.

Door klimaatverandering zal er veel vaker natte en droge perioden optreden, en omdat de ondergrond van de begraafplaatsen uit veelal zand bestaat moeten wij meer als gemiddeld water geven in droge perioden. Dit brengt extra beheerkosten met zich mee en risico's voor de bestaande bomenpopulatie die door uitdroging op termijn vatbaar zijn voor ziektes en aantastingen. Hiervoor zouden we uit duurzaamheidsoverwegingen hemelwater kunnen gebruiken en hiervoor willen we een onderzoek uitvoeren om dit op te vangen om dit in droge periode te hergebruiken. Mogelijk zijn er nog meer toepassingen en denk daarbij aan (her)gebruikt toiletwater enz.
We faciliteren begravingen, crematies en herdenkingen, en onderhouden het culturele erfgoed van de begraafplaatsen; de parken en monumenten (het stenen archief van de stad).

Wij streven ernaar het beheer en onderhoud verduurzamen door het vergroten van de biodiversiteit, ecologie, klimaatadaptatie en circulariteit in het gedenkpark. Voor het terrein van De Nieuwe Ooster hebben we een NL Greenlabel aangevraagd. Een NL Greenlabel staat voor een aantoonbaar duurzame leefomgeving. Het NL Terreinlabel maakt duurzaamheidsambities concreet en aantoonbaar. Wij willen sturen op duurzaamheidsthema's zoals biodiversiteit, ecologie, klimaatadaptatie en circulariteit. Genoemde duurzaamheidsambities worden vastgelegd in een beheerplan en omgezet naar concrete doelen. Daarmee wordt duurzaamheid uit de sfeer van vrijblijvendheid gehouden.

We faciliteren begravingen, crematies en herdenkingen, en onderhouden het culturele erfgoed van de begraafplaatsen; de parken en monumenten (het stenen archief van de stad). De gemeentelijke begraafplaatsen streven naar behoud van marktaandeel van het aantal uitvaarten in Amsterdam. Er wordt gestreefd naar een marktaandeel van ongeveer 35 procent.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

We schakelen geen verbonden partijen in voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	7,8	8,5	8,8	8,8	8,8	8,8
Lasten	7,8	8,1	8,4	8,4	8,4	8,4
Saldo Baten en Lasten	**0,0**	**0,4**	**0,4**	**0,4**	**0,5**	**0,5**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 1.7 Begraafplaatsen en crematoria	**0,0**	**0,4**	**0,4**	**0,4**	**0,5**	**0,5**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel zijn € 8,8 miljoen. Deze bestaan uit:

- Leges lijkbezorgingsrechten (€ 6,7 miljoen).
- Baten uitvaarten van gemeentewege. De gemeente wordt opdrachtgever als iemand binnen de gemeentegrens komt te overlijden en er geen nabestaanden (bekend) zijn of dat er wel nabestaanden zijn, maar dat zij de uitvaart niet willen regelen. De baten dekken voor 100% de lasten (€ 0,8 miljoen).
- Baten consumptiegoederen uitvaarten (€ 0,9 miljoen).
- De overige baten zijn minder dan € 1 miljoen en lichten we verder niet toe.

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 8,4 miljoen. Deze bestaan uit:

- Uitvoeren van uitvaarten op de gemeentelijke begraafplaatsen en crematoria en het onderhoud van de begraafplaatsen en de gebouwen (€ 6,7 miljoen). De lasten worden 100% gedekt uit de leges lijkbezorgingsrechten.
- Organiseren van uitvaarten van gemeentewege. De gemeente wordt opdrachtgever als iemand binnen de gemeentegrens komt te overlijden en er geen nabestaanden (bekend) zijn of dat er wel nabestaanden zijn, maar dat zij de uitvaart niet willen regelen (€ 0,8 miljoen). De lasten hiervan worden 100% gedekt door de baten.
- Overige lasten zijn toe te rekenen aan o.a. inkoop van consumptiegoederen en lasten die niet specifiek toe te rekenen zijn aan lijkbezorgingsrechten (€ 0,9 miljoen).

Toelichting kostendekkendheid begraafplaatsen en crematoria:
Het verschil tussen baten en lasten wordt veroorzaakt doordat de kosten voor de overhead worden verantwoord in programma B, Bestuur en organisatie.

Reserves

Op dit programmaonderdeel zijn geen reserves van toepassing.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
De bestaande beheersverordeningen van beide gemeenten bevatten verschillen. Door het harmoniseren van de nu geldende Beheersverordeningen tot 1 nieuwe Beheersverordening bestaat de kans op conflicterende bestuurlijke belangen.	De bestaande beheersverordeningen van Amsterdam en Weesp blijven van kracht, totdat de geharmoniseerde beheersverordening bestuurlijk is vastgesteld. In de Heffingsverordening en de tarieventabel 2023 worden de begraafplaatsen van Weesp opgenomen, zodat de heffing en inning van de leges lijkbezorgingsrechten Weesp uitgevoerd kan worden.

Beleidskaders

- De Nieuwe Ooster; Structuurplan 2005, geactualiseerd in 2016.

3.2

Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer

3.2 Openbare ruimte, water, groen, vervoer

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	843,8	844,3	560,8	572,7	610,7	556,0
Lasten	1.213,8	1.136,1	1.149,6	1.122,2	1.163,0	1.107,7
Saldo Baten en Lasten	**-370,0**	**-291,8**	**-588,8**	**-549,6**	**-552,2**	**-551,7**
Onttrekking	348,1	337,9	226,9	114,7	116,1	118,6
Toevoeging	272,4	216,8	143,3	120,8	113,6	126,1
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**75,7**	**121,1**	**83,6**	**-6,1**	**2,5**	**-7,4**
Totaal Programma 2 Openbare ruimte, water, groen, vervoer	**-294,3**	**-170,7**	**-505,2**	**-555,7**	**-549,7**	**-559,1**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	**283,5**	**192,8**	**168,5**	**166,7**	**166,2**	**166,2**

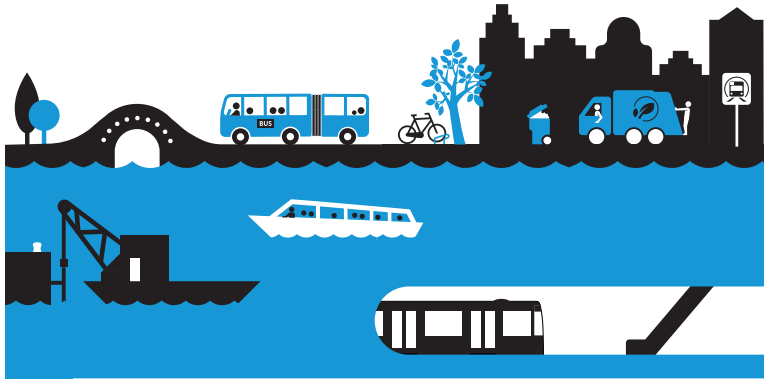

Coalitieakkoord

De komende jaren komt er meer aandacht voor het onderhouden van de bestaande stad. Door de beperkingen op de gemeentefinanciën betekent dit wel dat er de komende Collegeperiode scherpe keuzes gemaakt zullen moeten worden. Dat betekent dat sommige toekomstige investeringen moeten worden uitgesteld, versoberd of helemaal komen te vervallen. De groei van de stad vraagt om investeringen. Omdat de begrotingsruimte om de benodigde investeringen te realiseren onder druk staat wordt er een ontwikkelstrategie ontwikkeld om de benodigde woningen en bijhorende voorzieningen te kunnen bouwen. Daarnaast stellen we een bestuursopdracht in om tot een passend investeringsprogramma te komen.

We vergroenen straten, gebouwen, tuinen, wijken en pleinen met de buurt, door o.a. het toevoegen van groen en bomen, de aanleg van een park, het onttegelen van de openbare ruimte en tuinen.

Een ander punt waar aandacht voor is, is de schone stad. We bestrijden (zwerf)afvaloverlast door goed te kijken naar de inzet van het vegen, legen en aanbod van containers, handhaving en bewustzijnscampagnes. Samen met de gemeente, bewoners, container-adoptanten en onder - nemers nemen we verantwoordelijkheid voor een schone stad.

Tot slot zijn er op het terrein van verkeer en vervoer een aantal ambities. Zo wordt het betaald parkeren uitgebreid in gebieden waar de parkeerdruk en -overlast hoog is. Verder continueren we reeds ingezette ambities, zoals Autoluw, het opheffen van parkeerplaatsen, 30 km per uur in de stad en het stimuleren van deelmobiliteit, verbeteren van de luchtkwaliteit en verkeersveiligheid. Voor het OV zetten we in de gesprekken met de Vervoerregio in op het behoud van de fijnmazigheid en verdere verduurzaming van het OV.

3.2.1 Verkeer, Vervoer en Parkeren

In 2023 zetten we vooral in op het onderhoud van de stad. Het budget voor stadsverbetering en de groeiende stad is daardoor beperkt, hier gaan we onze inzet op prioriteren. In 2023 zetten we verder in op het verbeteren van de verkeersveiligheid in de stad. Het verlagen van de maximumsnelheid op veel wegen naar 30 km/u gaat hier aan bijdragen. We werken verder aan het autoluw maken van de stad en het verbeteren van de luchtkwaliteit. Ook onderzoeken we de mogelijkheid tot het invoeren van een maximumsnelheid op fietspaden.

3.2.2 Openbaar Vervoer

We verwachten dat het gebruik van het OV in 2023 nog niet terug is op het niveau van vóór de coronapandemie. Dit heeft consequenties voor de betaalbaarheid van het

huidige aanbod. De Vervoerregio Amsterdam en GVB spannen zich ervoor in om het huidige, fijnmazige openbaarvervoeraanbod desondanks zo veel mogelijk te behouden. We willen het OV voor iedereen zo toegankelijk mogelijk maken, hiervoor passen we haltes aan. In 2023 wordt de aanbesteding van 4 emissieloze veren afgerond.

3.2.3 Ophalen van afval en reinigen openbare ruimte

We willen afval (op straat) voorkomen. Bewoners en ondernemers bieden hun afval op de juiste manier aan, zodat de straat schoon blijft. Wij halen het afval zo efficiënt en duurzaam mogelijk op. We maken afval scheiden door bewoners makkelijker en zorgen dat voorzieningen toegankelijk, heel, schoon en niet vol zijn.

Via het afvaloffensief richten we ons op een schone, afvalvrije stad. Dat doen we door de juiste inzamelvoorzieningen aan te bieden en ervoor te zorgen dat deze niet vol zijn, maar wel schoon en toegankelijk. We zorgen ervoor dat regels voor bewoners en ondernemers eenduidig en bekend zijn. We zetten in op het motiveren van bewoners en ondernemers en waar afval toch verkeerd wordt aangeboden, treden we op.

We zetten in op een betere scheiding van het afval door onder andere de inzameling van groente-fruit en tuinafval uit te breiden en in te zetten op een betere scheiding van karton en papier, textiel en glas en we stimuleren het bezoek aan de gemeentelijke recyclepunten.

3.2.4 Beheer en onderhoud openbare ruimte

Bij de aftrap van de nieuwe bestuursperiode zijn extra middelen toegezegd voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte en infrastructuur blijft in de komende jaren een uitdaging en er moeten keuzes gemaakt worden. Krapte op de arbeidsmarkt en stijgende prijzen voor bouwmaterialen, brandstof en energie zijn van invloed om de uitvoering en het budget voor beheer en onderhoud. Deze ontwikkelingen kunnen zorgen voor striktere (duurzaamheid) keuzes om onderhouds- en vervangingswerkzaamheden uit te voeren.

De komende jaren ligt de focus op het beheer en onderhoud van de Amsterdamse openbare ruimte. Het programma Stadsbehoud is het programma om dit te realiseren; om onze verhardingen, civiele constructies en installaties functioneel, duurzaam en kostenefficiënt te onderhouden.

Bij de verhardingen heeft het inlopen van achterstallig onderhoud prioriteit, maar ook onderhoudswerkzaamheden op verkeersnetten en in samenhang met de groen opgave. Het areaal klimaat adaptief maken is ook van belang. Het klimaat verandert immers en en vanwege de toenemende droogte, hitte, regenval moet de stad klimaatbestendiger worden ingericht en beheerd. Bruggen en Kademuren moeten veilig en functioneel zijn. Het inhalen van achterstallig onderhoud van onze bruggen en kademuren blijft de opgave voor onze stad. Het programma Aanpak Wegtunnels Amsterdam verzekert veilig gebruik en beschikbaarheid van de wegtunnels. De bereikbaarheid van de stad blijft van belang. Bij de openbare verlichting draait het om de beschikbaarheid van de installaties. Dit geldt ook voor de verkeersystemen. Deze installaties moeten naar behoren functioneren.

3.2.5 Water

Amsterdam is een waterstad: we leven met en aan het water. De havens, het openbare water, de kades, oevervoorzieningen en sluizen moeten schoon, goed onderhouden en veilig zijn. De verdere groei van het aantal bewoners en bezoekers zorgt voor meer druk op het water. We spreiden we de drukte op het water over stad en regio en zorgen we dat het water zo goed mogelijk beschikbaar blijft voor alle gebruikers. Het jaar 2023 zal vooral in het teken staan van de verdere uitvoering en de effecten van de maatregelen die in de Nota's Varen Deel 1 en 2 zijn aangekondigd en deels al zijn uitgevoerd (of in uitvoering zijn). Met deze maatregelen komen we tot het beheersen van toeristische drukte en overlast, een vlotte en veilige doorvaart en duurzaam gebruik.

3.2.6 Groen (inclusief Amsterdamse Bos) en Dierenwelzijn

Voldoende en gevarieerd groen is essentieel voor de leefbaarheid, biodiversiteit en klimaatbestendigheid van de stad. Juist nu we meer, hoger of dichter op elkaar bouwen, moeten we óók vergroenen en het groen onderhouden en toegankelijk houden. Het groen in Amsterdam wordt intensief gebruikt om te recreëren, activiteiten te organiseren, te sporten en te spelen. Dit betekent dat het groen ook intensief beheerd moet worden om slijtage en achterstallig onderhoud te voorkomen.

In 2023 werken we verder aan:
- Meer en beter groen in Amsterdam; bv. SHP-Bovenweijks Groen projecten zoals: Brasapark, Nelson Mandelapark, Van Weteringcircuit naar Weteringpark en Knowledge Mile Park.
- Verbeteren van de biodiversiteit. bv. het project Drijfeilanden Zeeburgereiland.
- Verbeteren van groene verbindingen; bv. LaBGreen De Bretten, Verbindingen en Paden
- Renovatie van wegen, bruggen, beschoeiingen en waterkwaliteit in het Amsterdamse Bos.
- Bestrijden van (boom) ziekten zoals iepziekte en plagen, waaronder de Japanse Duizendknoop.

De brede aanpak van onze voedselstrategie wordt ook in 2023 voortgezet, om de voedselproductie in de stad gezonder, milieuvriendelijker en toekomstbestendiger te maken.

Voor Dierenwelzijn zetten we in 2023 structureel in op het verlenen van subsidies voor vervoer en opvang van hulpbehoevende dieren. Voor Amsterdammers met een beperkt inkomen, is er de ADAM-regeling die tegemoetkoming biedt voor een deel van de dierenartskosten. Daarnaast wordt in 2023 gestart met het opstellen van een nieuwe agenda Dieren waarin onze ambities voor het welzijn van de gehouden en wilde dieren in Amsterdam, worden opgenomen.

3.2.7 Riool en drinkwater

We voorzien alle Amsterdammers van toegang tot schoon drinkwater. We zorgen voor een goed werkende en degelijke riolering die bestand is tegen extreem weer door klimaatverandering. Daarnaast zorgen we ervoor dat het grondwater op de juiste hoogte staat.

Investeringen

Mobiliteit / Openbare ruimte

In 2023 investeren we op dit gebied ruim € 400 mln. Het overgrote deel hiervan zetten we in voor de noodzakelijke vervanging van infrastructuur die aan het einde van zijn levensduur is (stad zijn). Niet vervangen van deze infrastructuur zou in veel gevallen kunnen leiden tot gevaarlijke situaties of verminderde bereikbaarheid. De grootste vervangingsprogramma's / investeringen in het jaar 2023 zijn:

Programma bruggen & kademuren (€ 57 mln). Vanwege de beperkte investeringsruimte moeten we het programma temporiseren.
Project Oranje Loper; vervanging van acht bruggen plus herinrichting Raadhuisstraat en Rozengracht (€ 68 mln).
Renovatie wegtunnels (€ 44 mln), met name afronding Piet Heintunnel, voorbereiding Arena- en IJtunnel en (voorbereiding) vervanging / vernieuwing verkeerscentrale.
Vervangingsprogramma's overige 'assets' (€ 71 mln), waarbij de grootste investeringsbedragen naar verhardingen en openbare verlichting gaan.
Vervangingsinvesteringen Waternet (€ 72 mln) voor drinkwater en rioleringen
Vervanging afvalcontainers (€ 12 mln)

Voor de categorieën stad verbeteren en stad maken (groei van de stad) resteert nauwelijks investeringsruimte. Uitzondering zijn de projecten de Entree en IJ-boulevard (stad verbeteren) waaraan we in 2023, het jaar van afronding, nog substantiële bedragen besteden. Ook investeren we circa € 20 miljoen in verbetering en uitbreiding van het Groen in de stad (bovenwijks en parken).

Thema's per programma

Digitale stad / informatie

- Monitor Groenvisie met daarin de waarde van Groen i.r.t. Sociaal Welzijn, Gezondheid, Stadsnatuur en Klimaatadaptatie
- We implementeren het Verbeterplan Informatievoorziening, digitale veiligheid en weerbaarheid. Met maatregelen wordt gezorgd dat de informatieveiligheid voor Riool en Drinkwater bij Waternet op orde is.
- Met de Digitale Gracht beheren we een volledig geanonimiseerd monitoringsysteem op de Amsterdamse binnenwateren.
- Met de proeftuin intelligente toegang Oudezijde doen we ervaringen op om bewoners en doelgroepen toegang tot een gebied te geven via kentekencamera's in plaats van dat hier paaltjes en infrastructuur voor nodig zijn.

Democratisering

- De groene inrichting van de openbare ruimte wordt vaak in participatie ontwikkeld met de buurt en ook in co-creatie (bijvoorbeeld bij BrasaPark in Zuidoost).
- Medebeheer van het openbare Groen is al jaren gebruikelijk in Amsterdam en wordt ook weer in 2023 voortgezet. Waar dit mogelijk en wenselijk is breiden we dit uit

- In de wijk Buiksloterham implementeren we samen met het waterschap Amstel, Gooi en Vecht en met betrokkenheid van gebruikers een pilot nieuwe sanitatie. Hiervoor worden woningen, zoals de drijvende woonwijk Schoon Schip, aangesloten op vacuümriolering voor de afvoer van toiletwater, ofwel zwart water.

Duurzaamheid

- Het klimaatadaptief inrichten van de openbare ruimte door gebruik van meer groen en geschikt gestandaardiseerd materiaal (zoals bestrating). Daarnaast investeren we ook in beter groen, gericht op biodiversiteit en geschikt voor zowel droogte als natte omstandigheden.
- Stapsgewijs de uitstoot beperken die het gevolg is van het gebruik van het eigen wagenpark voor reiniging, afvalinzameling en beheer openbare ruimte. Daarnaast ook het beperken van de uitstoot van materieel dat in de openbare ruimte gebruikt wordt bij werkzaamheden (zoals elektrische maaiers, bladblazers, werkvoertuigen, etc)
- De netwerkaanpak Amsterdam Rainproof betrekt en activeert bewoners en bedrijven om veranderingen aan daken, tuinen, straten en parken meteen klimaatbestendig te doen.
- Met het Actieplan Schone Lucht werken we aan het opheffen van luchtkwaliteits-knelpunten en voeren we de milieuzone in waarmee per 2025 alleen nog uitstoot-vrije bedrijfswagens en taxi's welkom zijn. Dit als stap in het uitstootvrij maken van de bebouwde kom in 2030.
- Focus op terugdringen van en schoner maken van gemotoriseerd verkeer

Kansengelijkheid

- Binnen het Groendomein werken we samen met Stichting Pantar & Werkbigade. Zo wordt de werkbrigade bijvoorbeeld ingezet voor het onderhoud van het groen van onder meer de in onder meer kwetsbare wijken en het Amsterdamse Bos.
- Om het Openbaar Vervoer zo inclusief mogelijk te maken, investeren we in het toegankelijk maken van haltes.
- Fietsstimulering in Noord, Nieuw-West en Zuidoost.

Gebiedsgericht werken

- Medebeheer van het openbare groen is al jaren gebruikelijk in Amsterdam en wordt ook in 2023 voortgezet en waar mogelijk en wenselijk uitgebreid.
- Aanpassingen in de openbare ruimte (o.a. verhardingen, riool) worden in interactie met de buurt gedaan.
- Stadsdeelbestuurders worden nauw betrokken bij de totstandkoming van het bestedingsvoorstel van het Stedelijk Mobiliteitsfonds, zodat de projecten zo goed mogelijk aansluiten bij de prioriteiten binnen de gebieden.

3.2.1 Verkeer, vervoer en parkeren

Een verbonden stad voor iedereen, waar we aangenaam kunnen verblijven en verplaatsen.

Coalitieakkoord

Daar waar de auto een groot beslag legt op de openbare ruimte en de parkeerdruk (en de daarmee samenhangende overlast) hoog is, breiden we betaald parkeren uit. Amsterdam gaat de autorijder een extra bijdrage vragen omdat het onderhoud van de stad en de benodigde investeringen onder druk staan.

We zetten de Agenda Autoluw door met het zwaartepunt in de historische binnenstad. We zetten ons in om een gracht volledig parkeervrij te maken en te vergroenen. We geven ruim baan aan fietsers en voetgangers. Er komen meer fietsstraten en we houden vast aan de eerdere ambitie voor het opheffen van parkeerplekken.

Er komen meer elektrische laadpalen en we stimuleren uitstootvrij en duurzaam vervoer. Het programma Luchtkwaliteit zetten we door om uitstoot te verminderen en de lucht gezonder te maken. We gaan door met 30 km/u in de hele stad en doen dit met minimale aanpassingen aan de weg. Eind 2023 willen we hiermee beginnen.

We stimuleren deelmobiliteit zoals deelauto's met snellere vergunningsverlening en stimuleren Mobility as a Service. We zetten in op deelmobiliteitsbedrijven om de stedelijke dekking te vergroten en de druk op de openbare ruimte te verminderen.

We blijven werken aan verbetering van de verkeersveiligheid, ervan uitgaande dat in een stad iedereen, van jong tot oud en met of zonder beperking, zich veilig kan verplaatsen. In 2023 willen we met een nieuw meerjarenprogramma verkeersveiligheid komen.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

In deze programmabegroting komt extra geld beschikbaar voor het onderhoud van de stad. Dit maakt het mogelijk om achterstanden in te lopen en om de openbare ruimte, infrastructuur en groen functioneel, aantrekkelijk en duurzaam te houden.

Aan de andere kant komt er minder budget beschikbaar voor *stad verbeteren en stad maken*. Omdat er wel meerdere opgaven zijn vanuit bijvoorbeeld de mobiliteits-plannen, de omgevingsvisie en woningbouw, zal er geprioriteerd moeten worden welke projecten budget kunnen krijgen. Onder andere op basis van de bestuursopdracht zullen bij de VJN 2023 verdere afwegingen plaatsvinden ten aanzien van de investeringen.

De druk op de openbare ruimte is de afgelopen jaren flink toegenomen door een stijging van het aantal bewoners en bezoekers en de verschillende opgaven (energietransitie, klimaatadaptief worden, vergroenen et cetera) leggen hier ook een extra claim op. We gaan gebiedsgericht kijken welke opgaven het meest urgent zijn. Bij de voorjaarsnota 2023 zullen we ook kijken of er nog voldoende financiële ruimte is om alle beleidsproducten en programma's op het gebied van openbare ruimte en mobiliteit door te zetten.

Groeiende stad

Amsterdam heeft een grote woningbouwopgave. De gemeente heeft de ambitie – en afspraken met het Rijk – om tot 2030 70.000 woningen te realiseren. In het coalitie-akkoord streven we naar 7.500 woningen per jaar. Ook na 2030 komen er nog volop woningen bij. Deze groei is niet mogelijk zonder maatregelen op het gebied van mobiliteit. Naast het bieden van voldoende capaciteit op de wegen, de fietspaden en in het openbaar vervoer, is ook een overgang van autogebruik naar OV en fiets nodig. Zonder deze verandering in reisgedrag is het ontwikkelen van gebieden vaak niet mogelijk. Ook zijn maatregelen nodig om de openbare ruimte te verbeteren, vanwege de hoge dichtheden van de nieuwe gebieden.
In vijf mobiliteitsplannen (Noord, Zeeburgereiland en IJburg, de Zuidoostflank, Nieuw-West en Haven-Stad Zuid) is inzichtelijk gemaakt welke maatregelen op welk moment nodig zijn. Het mobiliteitsplan Zuidflank (Zuidas en aanliggende gebieden) wordt naar verwachting in 2022 vastgesteld. In 2023 werken we aan de maatregelen uit het mobiliteitsplan Oostflank zoals de Cruciale Mijl en de HOV verbindingen. Daarbij denken we na over eventuele goedkopere alternatieven en vervolgen we de planvorming van de kortetermijnmaatregelen uit de andere mobiliteitsplannen. Zoals aangegeven is er voor niet alle maatregelen genoeg budget. Richting de voorjaarsnota 2023 wordt geprioriteerd welke maatregelen het meest waardevol zijn.

Stadsverbetering

Stadsverbetering gaat over gerichte ingrepen om de stad beter te laten functioneren. De volgende doelstellingen worden gebruikt om tot een selectie te komen:

- Verbeteren verkeersveiligheid
- Meer ruimte voor leven, spelen en groen
- Duurzame bereikbaarheid
- Verbetering luchtkwaliteit en klimaataanpassing
- Specifieke lokale doelen uit de stadsdelen

De aanpak van stadsverbetering loopt financieel via meerdere begrotingsprogramma's. Stadsverbetering is onlosmakelijk verbonden met stadsontwikkeling, stadsbehoud en stedelijke opgaven in het ruimtelijk domein. Denk daarbij aan aardgasvrij, klimaat-aanpassing en verduurzaming. Stadsverbetering financieren we vooral vanuit het Stedelijk Mobiliteitsfonds en investeringskredieten voor de grote investeringen. Daarbij werken we aan co-creatie en cofinanciering met:
Stadsontwikkeling (Vereveningsfonds, Grondexploitatie).

- Stadsbehoud (reserve Stadsbehoud).
- Derden (Vervoerregio Amsterdam, Rijk, ProRail).

Door de inleiding genoemde impuls voor het onderhoud van de bestaande stad resteert structureel minder budgettaire ruimte voor stadsverbeteringsprojecten en beleidsprogramma's in de openbare ruimte. Om de scherpe keuzes die dit vraagt formuleren we, zoals aangekondigd in het coalitieakkoord, een bestuursopdracht om te onderzoeken of en in hoeverre een verdere verlegging van de focus van stad verbeteren naar stadsbehoud budgettair mogelijk is en welke inhoudelijke consequenties dit heeft. We streven ernaar om bij de Voorjaarsnota 2023 de uitkomsten voor te leggen.

We beperken het ruimtebeslag van de auto, zowel rijdend als geparkeerd.

Autoluw

Met het uitvoeren van de Agenda Amsterdam Autoluw creëren we meer ruimte voor lopen, fietsen, OV, groen, voorzieningen, spelen en verblijven. Voor schoon en gezond verplaatsen en verblijven is fysieke ruimte nodig. Waar mogelijk maken we ruimte vrij door het opheffen van parkeerplaatsen en doen we kleinschalige ingrepen in de openbare ruimte waarmee we op korte termijn meer ruimte voor fietsers en voetgangers maken. Verder werken we in 2023 aan:

- Een doorgaande fietsroute van het Oostelijk Pontplein naar het Mr. Visserplein
- Meer ruimte voor de voetgangers en fietsers in het noordelijk deel van de Van Woustraat.
- De proeftuin Intelligente Toegang Oudezijde, waarmee we de leefbaarheid voor bewoners en ondernemers in het gebied rondom de Oudezijde verbeteren.
- De pilot knip Weesperstraat, een kentekenonderzoek gevolgd door een pilot om doorgaand autoverkeer in de Weesperstraat terug te dringen en de leefbaarheid en ruimtelijke kwaliteit sterk te verbeteren.
- Het inspiratiedocument parkeervrije gracht heeft geleid tot het parkeervrij maken van een klein deel van de Herengracht. Na vernieuwing van de kademuur blijft dit deel parkeervrij, als eerste stap richting de ambitie uit het coalitieakkoord om tot een parkeervrije gracht te komen.

Parkeren

In het coalitieakkoord hebben we voor 2023 een aantal parkeermaatregelen aangekondigd. Het gaat onder meer om een verhoging van de kortparkeertarieven, een harmonisatie van de tarieven van parkeervergunningen, 24 uur betaald parkeren in het centrum en verruiming van de uren waarin betaald moet worden voor parkeren in andere gebieden met een hoge parkeerdruk. De extra parkeerinkomsten voor 2023 zijn geraamd op € 6,4 miljoen. Daarnaast maken we een voorstel voor de aanpassing van de parkeertarieven in gemeentelijke parkeergarages. Ook indexeren we voor 2023 de vergunningtarieven en komen we met voorstellen om het betaald parkeren uit te breiden. Het gaat met name om gebieden in Nieuw-West en Zuidoost, maar mogelijk ook om één of enkele buurten in stadsdeel Noord. Uitbreiding van betaald parkeren treedt op z'n vroegst in werking in 2024.

We maken meer ruimte voor fietsers, voetgangers en verblijfsruimte

Ruimte voor lopen

Doordat de stad verdicht, de ambities in de openbare ruimte groot zijn en de bezoekersaantallen weer toenemen, zien we dat de ruimte voor de voetganger onder druk staat. Fietsenrekken, nutsvoorzieningen, afvalcontainers, groen en terrassen zijn allemaal belangrijk voor de stad, maar maken ook gebruik van schaarse ruimte op het trottoir. Daarom maken we bij herinrichtingen meer ruimte op de trottoirs. Op diverse plekken in de stad is het resultaat al zichtbaar. Bijvoorbeeld op de Rode Loper, de Nieuwezijds Voorburgwal en de knip voor het CS. In 2023 zetten we deze lijn voort.

Fiets

In 2023 vervolgen we het Meerjarenplan Fiets, onderverdeeld in de drie pijlers: Comfortabel Doorfietsen, Gemakkelijk Fietsparkeren en Het Nieuwe Fietsen. Zo werken we in 2023 onder meer aan de verbetering van het kruispunt Amsteldijk – Berlagebrug voor fietsers en start de uitvoering van de fietsroute Sportas. We gaan door met de knelpuntenaanpak fietsparkeren in de openbare ruimte en leggen bij herinrichtingen en groot onderhoudsprojecten extra fietsparkeerplaatsen aan (in 2023 o.a. Noord Jordaan waar 1000 tot 1500 extra fietsparkeervoorzieningen kunnen worden aangelegd op vrijkomende autoparkeerplaatsen). Geplande werkzaamheden bestaan onder meer uit uitbreiding fietsparkeren metrostation Noorderpark, verbouwing fietsenstalling metrostation Weesperplein en oplevering van een dynamisch verwijssysteem bij het Centraal Station. Daarnaast blijven we volop inzetten om meer Amsterdammers in Noord, Nieuw-West en Zuidoost op de fiets te krijgen door ondersteuning van lokale initiatieven en door actief in te zetten op het vergroten van het fietsbezit en -vaardigheden (d.m.v. fietslessen) bij kinderen en ouders. Zo ontwikkelen we in 2023 speciale routes waarop zij samen fietsvaardigheden kunnen vergroten en tegelijk de stad kunnen verkennen. En zoals opgenomen in het coalitieakkoord onderzoeken we de mogelijkheid tot het invoeren van een maximumsnelheid op fietspaden.

Doorstroming en veilige bereikbaarheid

We zorgen dat verplaatsen en verblijven in de drukke openbare ruimte van Amsterdam mogelijk blijft door de inzet van verkeers-, mobiliteits- en crowdmanagement en waarborgen we de veiligheid in de vijf Amsterdamse tunnels door 24/7 deze tunnels te bewaken en te bedienen.

Bewoners en bezoekers kunnen zich verplaatsen van, naar en binnen Amsterdam

Deel- en ketenmobiliteit

Deelmobiliteit is belangrijk om te komen tot een autoluwe stad. Het gebruik van deelvervoer verminder het aantal autoritten, verbetert de deur-tot-deurreis en verlaagt de parkeerdruk. Amsterdam zet in op meer aanbod en betere spreiding over de stad door samen te werken met de aanbieders. In experimenten testen we het gebruik van deel(bak)fietsen, deelscooters en deelauto's; door het toevoegen van aanbod op OV en P+R locaties, het mogelijk maken van realtime kentekenwissel, het stimuleren van autodelen onder Amsterdammer onderling en aanbod bekend te maken op levensveranderende momenten. In experimenten staan we deel(bak)fietsen en deelscooters toe; om meer inzicht te krijgen in de waarde voor Amsterdam. Om als gemeente zelf regie te houden stellen we eisen aan marktpartijen die in onze openbare ruimte actief (willen) zijn. Deelmobiliteit levert ruimte op maar behoeft ook ruimte; bij de inpassing op straat nemen we de lessen uit voorgaande jaren mee. Hierbij willen vooral kijken naar uitbreiding van deze diensten naar Nieuw-West en Zuidoost.

Hubs en P+R

In 2023 willen we beginnen met de uitrol van buurthubs. Daarbij kijken we met name naar die buurten en wijken die nu nog een beperkt aanbod kennen van deelmobiliteit, dan wel overlast ervaren van het huidige aanbod. In het coalitieakkoord is aangekondigd dat we P+R's kostendekkend willen exploiteren. In 2023 zetten we hiervoor de eerste stappen. Tevens kijken we naar een alternatief voor de huidige verplichting om met openbaar vervoer naar het centrum te reizen en willen we het mogelijk maken om ook met deelmobiliteit je reis voort te zetten. Verder onderzoeken we hoe de huidige Amsterdamse P+R-locaties ingezet kunnen worden om ook vergunninghouders te verleiden om er te parkeren en vanaf daar gebruik te maken van vervolgvervoer als lopen, deelfietsen, deelscooters en OV. Voor de reis naar buiten de stad kijken we ook hoe we deelauto's kunnen gebruiken. Met de MRA-partijen werken we aan een regionale hubstrategie. Het is essentieel om een duurzame gedragsverandering tot stand te brengen, waarbij niet alleen verleid wordt maar waarbij we ook actief sturen. Bijvoorbeeld door het introduceren van bewonersparkeervergunningen op afstand, om van parkeren op afstand het nieuwe normaal te maken.

Oranje Loper

Het programma Oranje Loper vernieuwt de Nieuwezijds Voorburgwal en de bruggen en straten van de Raadhuisstraat tot aan Mercatorplein. In 2022 is het eerste deel van de Nieuwezijds Voorburgwal opgeleverd met o.a. een nieuw postzegelpark.
De uitvoering van de vernieuwing van brug 108 over de Da Costakade en de noordkant van de Nieuwezijds Voorburgwal zijn volgens planning in 2022 gestart.
De planning van de zogenaamde corridor Raadhuisstraat – Mercatorplein, waar de raad in december 2021 een uitvoerings- en kredietbesluit voor heeft vastgesteld, gaat wijzigen. De periode waarin de trams tussen Raadhuisstraat en Mercatorplein buiten gebruik worden gesteld start niet eerder dan najaar 2023 (i.p.v. maart 2023). Daarnaast wordt ook bekeken of voor een aantal bruggen kan worden volstaan met een minder ingrijpende aanpak, om op korte termijn kosten te kunnen besparen of om toekomstige financiële tegenvallers te kunnen opvangen. De geactualiseerde kostenraming en planning wordt eind 2022 met de raad gedeeld.
In 2023 wordt volgens planning het grote contract voor de resterende 7 bruggen en het tussenliggende maaiveld gesloten. De uitvoering aan Nieuwezijds Voorburgwal Noord wordt in 2023 vervolgd om in 2024 te kunnen afronden.

Verkeersveiligheid

We blijven werken aan verbetering van de verkeersveiligheid, waarbij de inzet is dat in een stad iedereen, van jong tot oud en met of zonder beperking, zich veilig kan verplaatsen. Het uitrollen van 30km/u in de stad draagt hier aan bij, dit sluit beter aan op het gebruik van de straten door voetgangers en fietsers. Hoog tijd, omdat straten in de stad meer en meer veranderen in verblijfsgebieden. We verwachten dat het aantal ongevallen in de stad hiermee afneemt. Eind 2023 begint de feitelijke uitvoering op straat van 30km/u.

Daarnaast wordt in 2023 een nieuw Meerjarenplan Verkeersveiligheid vastgesteld op basis van stadsgesprekken die eind 2021 met de Amsterdammer gevoerd zijn.
Ook spannen we ons met de Strategie Logistiek en het nieuwe Taxistelsel samen met het bedrijfsleven in voor veilige bevoorrading en veilige chauffeurs.

Mobiliteitsregie

We beperken de hinder van werkzaamheden in de openbare ruimte. Voor de bereikbaarheid en leefbaarheid van de stad wordt de programmering afgestemd met regionale partners. Om werkzaamheden uitgevoerd te kunnen krijgen in de compacte drukke stad, investeren we in samenwerking tussen opdrachtgevers van werkzaamheden, zodat die gebiedsgericht gecombineerd worden.

We stimuleren duurzamere mobiliteit.

Actieplan Schone Lucht

Het Actieplan Schone Lucht bevat de acties die de luchtkwaliteit in Amsterdam verbeteren. Het doel is om in 2030 te voldoen aan de World Health Organisation-advieswaarden uit 2005. Daarbij werken we binnen de gegeven kaders van onder meer het Rijk. In 2023 werken we onder andere aan de volgende activiteiten:

- Voor bestelauto's en vrachtwagens kan Amsterdam per 1 januari 2025 een uitstoot-vrijzone invoeren zoals afgesproken in de landelijke Uitvoeringsagenda Stads-logistiek. In 2023 starten we met de voorbereidingen van de zero-emissiezones voor bestelauto's en vrachtwagens en (afhankelijk van een landelijke evaluatie van milieuzones in 2022) ook voor taxi's en autobussen. Ook de uitstootvrije zone voor brom- en snorfietsen bereiden we voor.
- Om de overgang naar uitstootvrij vervoer te realiseren, zetten we in op de mix van reguleren, stimuleren, faciliteren en communiceren vanuit het gemeentelijke instrumentarium, dit komt samen in integrale maatregelenpakketten per modaliteit.
- Het publieke laadnetwerk - zowel regulier als snelladen - gaan we verder uitbreiden. Om uitvoering te geven aan het Strategisch Plan Laadinfrastructuur is de ambitie om laadpalen strategisch en datagestuurd te plaatsen, in plaats van vraaggestuurd, aan de hand van de wijklocatieplannen. Daartoe gaan we in 2023 een nieuwe concessiehouder contracteren.
- In het Actieplan Schone Lucht is de ambitie uitgesproken om, zo veel als de techniek het toe laat, vanaf 2025 ook mobiele werktuigen en aggregaten uitstootvrij te laten zijn. We gaan invulling geven aan een Amsterdamse aanpak voor schonere mobiele werktuigen.

Amsterdam is op een veilige en duurzame manier bereikbaar voor commercieel vervoer.

Logistiek

De komende jaren zal er door de groei van de stad steeds meer logistiek nodig zijn terwijl de openbare ruimte op veel plekken al onder hoge druk staat. In 2023 stimuleren we schoon, licht, verkeersveilig en efficiënt goederenvervoer door activiteiten als:

- Het maken van een digitale beleveringskaart met alle laad- en losplekken, venstertijden en andere regels voor logistieke voertuigen.
- Het uitvoeren van pilots horecabevoorrading met bundeling en transport over water zoals aan de Geldersekade.
- Het leveren van bouwlogistieke expertise voor een gemeentelijke roadmap bouwlogistiek om de benodigde logistiek voor bouwopgaven zo schoon, veilig, effectief en efficiënt mogelijk in te richten.

Touringcar

In de Agenda Touringcar 2020-2025 is een restrictieve aanpak bepaald om de overlast van touringcars stevig te verminderen. Eén van de maatregelen is het weren van grote touringcars in de stad, te beginnen bij het stadshart (binnen de Singelgracht/ S100).

In 2023 bereiden we het verkeersbesluit voor dat vanaf lente 2024 grote touringcars verbiedt binnen de S100, met uitzondering van enkele straten (de touringcarcorridor Weesperstraat-Valkenburgerstraat-Kattenburgerstraat, de zuidelijke IJoevers). Enkel specifieke doelgroepen (te weten basisschoolkinderen, gehandicapten en ouderen) mogen straks nog van en naar specifieke bestemmingen (te weten kunst-, culturele educatieve instellingen) worden vervoerd. Hier wordt tezamen met het verkeersbesluit apart ontheffingenbeleid voor opgesteld en geïmplementeerd. Verder werken we in 2023 verder aan de flankerende maatregelen om de touringcars elders op te vangen.

Taxi

In de Agenda Taxi 2020-2025 is de ambitie opgenomen om een nieuw taxistelsel te ontwikkelen met een gelijk speelveld voor de opstapmarkt en de bestelmarkt, met één set Amsterdamse normen voor taxichauffeurs en taxibemiddelaars en een gebiedsgerichte aanpak. Hiermee dragen we bij aan een leefbare stad met betrouw-baar, veilig en bonafide taxivervoer.
In de Amsterdamse Taxi Aanpak (december 2021) zijn 11 maatregelen zijn benoemd zoals de gebiedsgerichte aanpak met taxizones: taxihotspotzones rond drukke locaties zoals uitgaanspleinen, NS-stations en evenementenlocaties, taxiluwzones op locaties en momenten waar de leefbaarheid voor lokale belanghebbenden in het geding komt. De eerste taxizones treden in 2023 in werking.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Vervoerregio Amsterdam (VRA)

De Vervoerregio Amsterdam is een samenwerkingsverband van 14 gemeenten rond verkeer en openbaar vervoer. De belangrijkste taken zijn het opdrachtgeverschap van het openbaar vervoer en het verstrekken van subsidies voor infrastructuur. Dit laatste gebeurt via de Investeringsagenda Mobiliteit. De Vervoerregio is ook een partner in de Metropoolregio Amsterdam (MRA). De Vervoerregio wordt volledig bekostigd uit een Rijksbijdrage (Brede Doeluitkering) van ruim € 400 miljoen per jaar. De regioraad stelt de begroting vast. De gemeenteraden van de deelnemende gemeenten kunnen een zienswijze daarover afgeven.

Servicehuis Parkeer en Verblijfsrechten (SHPV)

Voor het handhaven van het betaald parkeren gebruiken we het Nationaal Parkeer-Register (NPR) van de coöperatie Servicehuis Parkeer- en Verblijfsrechten (SHPV). Het SHPV beheert namens aangesloten gemeenten het NPR. Zo kunnen we op dezelfde landelijke digitale manier parkeren registreren en raadplegen voor (digitale) hand-having. Als parkeergarages in eigendom van ons en onderdeel van een gebouwen-complex zijn, dan zijn wij verplicht lid van de Vereniging van Eigenaren (VvE).

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	280,5	318,7	48,2	48,9	51,5	41,8
Lasten	222,6	181,2	232,2	200,2	199,0	178,6
Saldo Baten en Lasten	**57,9**	**137,6**	**-184,1**	**-151,3**	**-147,5**	**-136,7**
Onttrekking	341,3	134,7	110,8	7,8	6,8	3,7
Toevoeging	267,2	214,6	143,2	120,7	112,9	125,5
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**74,1**	**-79,9**	**-32,4**	**-112,9**	**-106,1**	**-121,8**
Totaal Programmaonderdeel 2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	**132,0**	**57,6**	**-216,4**	**-264,3**	**-253,6**	**-258,5**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel zijn € 48,2 miljoen.

- Baten uit parkeren van € 37,4 miljoen bestaan voornamelijk uit:
  - Opbrengsten van het parkeren “achter de slagboom” (parkeer- garages, P+R en fietsparkeren) en naheffingsaanslagen van € 37,4 miljoen.
- Overige baten van € 10,8 miljoen, welke voornamelijk bestaan uit:
  - Subsidies voor bereikbaarheid van de stad van de Vervoersregio Amsterdam (VRA) (€ 7,6 miljoen).
  - Door te belasten kosten aan Bureau Social Return (€ 1,1 miljoen)
  - Bijdragen uit gemeentelijke fondsen en waternet (€ 1,0 miljoen)

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 232,2 miljoen en hebben betrekking op de uitvoering van de volgende begrotingsactiviteiten:

- Voor onderhoud van verhardingen is € 24,4 miljoen begroot. De grootste projecten hierin zijn de Durgerdammerdijk (€ 3 miljoen), Blackspots en Redroutes (€ 2,8 miljoen) en Fietsroute IJ Geldersekade (€ 2,6 miljoen). De overige begrote lasten voor dit doel betreffen hoofdzakelijk uitbestede werkzaamheden (€ 2,4 miljoen).
- We maken parkeren van auto en fiets duurzaam en kosteneffectief mogelijk (€ 93,9 miljoen). Voor € 43,6 miljoen worden werkzaamheden uitbesteed, waarvan € 21,7 miljoen aan het contract met EPS en € 9,3 miljoen aan werkzaamheden rondom evenement parkeren. Er is € 14,7 miljoen opgenomen aan huurkosten. Tevens zijn er kosten voor groot onderhoud aan gebouwen (€ 4,5 miljoen), kapitaallasten (€ 6,6 miljoen) en loonkosten (€ 6,7 miljoen) opgenomen.
- We maken meer ruimte voor fietsers, voetgangers en verblijfsruimte (€ 18,8 miljoen). Voor het onderhoud van de verhardingen is € 16,9 miljoen begroot. De grootste projecten hierin betreffen de vernieuwing. De grootste projecten die hier in zijn opgenomen betreffen het programma Fiets infrastructuur (€ 2,5 miljoen), Fietsroute Nieuwmarkt (€ 2,4 miljoen) en Fiets- en wandelroute Sportas (€ 2,3 miljoen). Tevens wordt er € 1,4 miljoen begroot aan het onderhoud van de kunstwerken aan bruggen.
- We maken de stad verder autoluw (€ 9,9 miljoen), onder andere door ‘Spoorboekloos’ rijden waarvoor € 4,0 miljoen is begroot.
- We zorgen voor veiligheid en doorstroming op drukke verblijfplekken (€ 2,5 miljoen).
- We zorgen voor een slim en robuust netwerk ten behoeve van de doorstroming (€ 15,7 miljoen). Hierin zijn lasten voor uitbestede werkzaamheden opgenomen (€ 5,1 miljoen) en vaste loonkosten (€ 3,6 miljoen).
- We stimuleren duurzamere mobiliteit (€ 9,3 miljoen). Hierin is onder andere opgenomen € 3,1 miljoen voor Zero Transmissie Mobiliteit en € 1,7 miljoen voor het project Transferpunt Touringcar-Rondvaart bij de Ruijterkade Oost (TTR DRKO) als overstappunt touringcar-rondvaart-riviercruise.
- Overige activiteiten (€ 8,9 miljoen). In dit onderdeel zijn budgetten gealloceerd die niet zijn toegewezen aan specifieke beleidsactiviteiten.
- Doel overstijgende middelen programmaonderdeel 2.1 (€ 38,3 miljoen) bestaan voor een groot deel (€ 22,6 miljoen) uit vaste loonkosten en uitbestede werkzaamheden.
- We verbeteren de luchtkwaliteit (€ 9,4 miljoen). Hiervan betreft € 2 miljoen een incidentele intensivering vanuit het coalitieakkoord.
- Lasten voor de uitvoering van een tweetal amendementen: amendement 479 Uitbreiding programma fietscultuur (€ 0,1 miljoen); amendement 490 Gratis openbaar vervoer voor kinderen (€ 1,0 miljoen). De lasten worden gedekt uit reserves.

Reserves

Onttrekkingen

De onttrekkingen bedragen € 110,8 miljoen. Daarvan is € 101,7 miljoen de vrijval van het Stedelijk Mobiliteitsfonds. Deze reserve komt met ingang van de begroting 2023 op grond van het coalitieakkoord 2023-2026 te vervallen, daardoor is er uit deze reserve geen onttrekking meer begroot. Er vinden wel onttrekkingen plaats voor € 9,1 miljoen voornamelijk uit de reserves Coalitiemiddelen 22-26, Kwaliteitsimpuls Groen, Reserve POR Zuid IJ-oever, Reserve financiering gemeentelijk vastgoed, Reserve bodemsanering en de Reserve Leidseplein.

Toevoegingen

De toevoegingen bedragen € 143,2 miljoen en betreffen voornamelijk toevoegingen aan de reserves Stadsbehoud en reserve Achterstallig Onderhoud en de Financierings-reserve. Hierin zijn voor € 25,0 miljoen extra middelen voor het Programma Bruggen en Kademuren opgenomen, conform het coalitieakkoord 2022-2026. De toevoeging aan de reserve Stedelijk Mobiliteitsfonds komt met ingang van de begroting 2023 op grond van het coalitieakkoord 2022-2026 te vervallen.

Risicobeheersing

Risico's	Maatregelen
Door schaarste op de arbeidsmarkt lukt het niet om voldoende (gekwalificeerd) personeel aan te trekken, waardoor de uitvoering onder druk komt te staan.	We starten met een technische traineeship waarmee we pas afgestudeerden aantrekken en daarnaast wordt er gestart met het zogenaamde Campusrecuitment, waarmee we studenten trachten te interesseren voor het werken bij de Gemeente Amsterdam
Doordat er beperkte nieuwe investeringen mogelijk zijn inzake stad verbeteren, bestaat het risico dat beleidsdoelstellingen onder druk komen te staan (bijv autoluw en verkeersveiligheid)	Monitoren van voortgang en waar nodig keuzes voorleggen gericht op het aanpassen van de beleidsdoelstellingen.
De hoge inflatie, die in de sector Grond, Weg- en Waterbouw over 2021 ruim 11 procent bedroeg, blijft langere tijd aanhouden waardoor wij minder kunnen investeren voor het zelfde geld.	Het doorgaan met het versoberen, temporiseren en eventueel schrappen van projecten, het actief monitoren van de projecten zodat we kunnen herprioriteren indien zich knelpunten voordoen.
Stad maken / groeiende stad: Zonder extra middelen vanuit het rijk of bij de Voorjaarsnota 2023, kan het overgrote deel van de investeringen uit de mobiliteitsplannen niet worden uitgevoerd. We bouwen dan een stad die 'niet compleet' en / of onvoldoende bereikbaar is.	We zijn in gesprek met het rijk over bijdragen uit onder andere de Woningbouwimpulsmiddelen. Zowel voor de zogenaamde schaalsprong-investeringen als de investeringen uit de mobiliteitsplannen.

Beleidskaders

- Het Programmaplan Bruggen en Kademuren (2020) is het overkoepelende kader voor het Programma en geeft invulling aan de organisatie en de aanpak.
- Programma Stadsbehoud.
- Programma aanpak wegtunnels Amsterdam.
- Amsterdam veilig en leefbaar – 30 km/u in de stad (2021)
- Beleidskader '1Amsterdam Heel & Schoon' (2017).
- Agenda Autoluw (2020) is het overkoepelend kader voor leefruimte en schone lucht.
- Agenda Autodelen (2019) biedt een integrale visie op autodelen.
- Nota Deelmobiliteit (2019) biedt voor de komende jaren (t/m 2023) duidelijkheid over hoe de gemeente richting geeft aan deelvervoer (alle modaliteiten behalve de deelauto).
- De Agenda Touringcar 2020-2025 (2020) schetst het kader voor de manier waarop de gemeente omgaat met touringcars. Dit moet leiden tot een (grotendeels) touringcarvrij stadshart in 2023; een maximaal touringcarluw gebied binnen de s100 in 2023, en een touringcarluw gebied tussen S100 en de Ring A10 in 2025
- Agenda Taxi 2020-2025 beschrijft de ambities en het eindbeeld voor de taxi in Amsterdam voor de komende jaren.
- Mobiliteitsaanpak 2030 (2013) is het overkoepelende kader voor het Mobiliteits-beleid van de gemeente Amsterdam in de periode tot 2030.
- Programma Stad in Balans 2018-2022 (2019) is het kader voor het evenwicht tussen bezoekers en bewoners van Amsterdam.
- Beleidskader Verkeersnetten (2018) waarin de belangrijkste netwerken voor de bereikbaarheid van en in de stad zijn aangegeven, inclusief de bijbehorende eisen en richtlijnen.
- Meerjarenprogramma Fiets 2017-2022 (2017), waarin is beschreven hoe we omgaan met de fietsers en hun fietsen.
- Meerjarenprogramma Verkeersveiligheid 2016-2022, een geactualiseerd programma over de verkeersveiligheid in Amsterdam dat is vastgesteld door de gemeenteraad in 2016.
- Uitvoeringsagenda Mobiliteit (2015), de agenda houdt Amsterdam bereikbaar en aantrekkelijk. Concrete maatregelen die meer ruimte creëren en de doorstroming verbeteren. Voor voetganger, fietser, ov-reiziger en de automobilist.
- Uitvoeringsagenda Stedelijke Logistiek Amsterdam (2017), waarin voor het goederenvervoer in Amsterdam een aantal maatregelen staat om leefbaarheid, doorstroming en efficiëntere bevoorrading voor en door vervoerders en verladers te bevorderen.
- 1Stad1Opgave (maatregel Koopmanschap: 7 Puccini en 8 Inkoop Grond, Weg en Waterbouw).

- Het “Handboek Inrichting Openbare Ruimte Amsterdam” zorgt voor de digitale en integrale ontsluiting van al het beleid dat van toepassing is op de inrichting van de openbare ruimte. Het betreft onder meer de volgende belangrijke beleidsproducten: Visie Openbare Ruimte 2025 (2017) stelt het bestuur kaders voor geformuleerd en principes uitgewerkt om meer regie te voeren op ontwikkeling, inrichting, beheer van de openbare ruimte, afgestemd op het gebruik;
- In het Beleidskader “1Amsterdam Heel & Schoon” (2017) staan de principes voor onderhoud, reiniging en assetmanagement;
- De Standaard voor het Amsterdamse Straatbeeld (Beleidskader Puccinimethode, 2018, actualisatie verwacht 2023) bevat standaard inrichtingsprincipes, profielen en materiaalkeuzes voor het ontwerpen en aanleggen van de openbare ruimte, gekoppeld aan de centrale inkoop van materiaal.
- Het Beleidskader Verlichting (2017) definieert de rol van verlichting in Amsterdam en stelt de kaders waarbinnen de gemeente haar taken voor de verlichting uitvoert, waaronder de transitie naar 100 procent LED verlichting;
- Het Beleidskader Buitenreclame (2020) bepaalt de randvoorwaarden voor het toestaan van reclame in de openbare ruimte.
- Parkeren
- Meerjarenprogramma Fiets 2017-2022 (2017) en Kader Fietsparkeren (2015).
- Nota Parkeernormen fiets en scooter (2018). Geeft normen en richtlijnen voor fiets- en scooterparkeren bij nieuwbouw en functiewijziging.
- Parkeerplan 2012 – Inzet van onbenutte parkeercapaciteit in parkeergarages voor vergunninghouders om meer ruimte op straat te creëren.
- Plan Vernieuwing P+R – nieuw P+R-concept, waarbij we slim parkeerplaatsen inkopen en uitbreiding van P+R de ‘vraag’ volgt.
- Amsterdamse P+R-maatregelen Actualisatie 2021
- Hubsvisie 2021
- De (jaarlijkse) gemeentelijke parkeerverordening – regelgevingskader parkeerbeleid, waarin geboden en verboden rondom parkeren staan, en de typen parkeervergunningen.
- De (jaarlijkse) verordening Parkeerbelastingen, met daarin tarieven voor kort parkeren en parkeervergunningen.
- Uitvoeringsagenda Mobiliteit (2015) – maatregelen voor het verbeteren van de bereikbaarheid en leefbaarheid in de stad. Daarbij ligt de nadruk op scherpe keuzes (in het centrumgebied bijvoorbeeld voor voetgangers en fietsers).
- Nota Parkeernormen Auto (2017). Deze nota stelt parkeernormen vast voor nieuwbouwen transformatieprojecten in de stad. Hiermee wordt voorkomen dat nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen leidt tot extra parkeerdruk en op omliggende straten wordt afgewenteld.
- Visie Openbare Ruimte 2025 (2017) heeft vijf ambities geformuleerd en principes uitgewerkt voor meer regie op ontwikkelen, inrichten, beheren en gebruiken van de openbare ruimte op stadsniveau.
- Verordening op het Stedelijk Mobiliteitsfonds Amsterdam (2020), een fonds vanuit inkomsten van het straatparkeren om de openbare ruimte en het verkeer- en vervoersysteem te verbeteren.
- Met de Nota’s Varen Deel I (2019) en II (2020) streeft het bestuur naar een evenwichtig, veilig en duurzaam gebruik water en wal door het beheersen van drukte en het tegengaan van overlast, waarbij de vlotte en veilige doorvaart wordt gegarandeerd.
- Watervisie Amsterdam 2040 (2016). De Watervisie is een structuurvisieuitwerking en geeft een ruimtelijk-economisch toekomstbeeld van het gebruik van het water in 2040 met een Uitvoeringsagenda 2018.
- Welstandsbeleid Passagiersvaart Amsterdam (2019). Het Welstandsbeleid Passagiersvaart bevat een helder beoordelingskader waarmee de welstandstoetsing en de verlening van vergunningen voor nieuwe, vervangende of te verbouwen vaartuigen voor iedereen inzichtelijk wordt en historische vaartuigen en vaartuigen met hoge beeldkwaliteit beschermd worden.
- De Agenda Amsterdam Autoluw heeft verschillende concrete maatregelen die bijdragen aan een leefbare en toegankelijke stad. Tegelijk is de Agenda richtinggevend voor de keuzes die op het gebied van openbare ruimte en mobiliteit worden gemaakt.
- De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW 2000). Deze is gericht op het verbeteren van de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in Europa. Het voldoen aan de KRW-richtlijn is een gezamenlijke opgave voor overheden. Uiterlijk in 2027 moeten alle verantwoordelijke partijen voldoen aan de eisen die de KRW stelt. Amsterdam is daarbij verantwoordelijk voor de uitvoering van gemeentelijke maatregelen.
- Update Nota Veren (juli 2021), hierin staan de geactualiseerde reizigersprognoses en de plannen voor uitbreiding en verduurzaming van de vloot.
- Visie Openbare Ruimte 2025 (2017) heeft vijf ambities geformuleerd en principes uitgewerkt voor meer regie op ontwikkelen, inrichten, beheren en gebruiken van de openbare ruimte op stadsniveau.
- MobiliteitsAanpak Amsterdam 2030 (2013), het overkoepelende kader voor het Mobiliteitsbeleid van de gemeente Amsterdam in de periode tot 2030.
- Ruimtelijk Kader Hoogfrequent Spoorvervoer Amsterdam. Investeringsagenda Openbaar Vervoer Stadsregio (2013), een overeenkomst met investeringen die Amsterdam en de Stadsregio Amsterdam (sinds 2017 Vervoerregio Amsterdam) in de komende periode in het Openbaar Vervoer doen.
- Uitvoeringsagenda Mobiliteit (2015), de agenda die Amsterdam bereikbaar en aantrekkelijk houdt, met maatregelen voor meer ruimte en betere doorstroming voor voetganger, fietser, openbaar vervoerreiziger en de automobilist.
- Beleidskader Verkeersnetten (2018). Hierin staan de ambities uit Mobiliteitsaanpak en Uitvoeringsagenda uitgewerkt met daarbij een afwegingskader bij conflicterende belangen.

- Wet lokaal spoor, in werking getreden op 1 december 2015; deze wet maakt de VRA verantwoordelijk voor aanleg, beheer en veiligheid van lokale railinfrastructuur. VRA stelt een vervoerder aan via de OVconcessie en VRA mag een beheerder van de infrastructuur aanwijzen. Dit laatste wordt gedelegeerd aan het college van burgemeester en wethouders van Amsterdam.
- De in 2015 vastgestelde Lijnennetvisie is het beleidskader voor het ontwikkelen van vervoerplannen. De gemeente voert overleg met vervoerbedrijven over inpassing van nieuwe vervoerplannen.
- Taxiverordening Amsterdam 2012 (laatst gewijzigd in 2018).
- Agenda Taxi 2020-2025.
- Update Nota Veren (februari 2018), een strategie om tot een qua capaciteit en duurzaamheid toekomstbestendige verenvloot te komen.
- Visie Lokaal Spoor (2015), vastgesteld door het dagelijks bestuur van de VRA en bindend kader voor de beheerder van het lokaal spoor.

3.2.2 Openbaar vervoer

Zo goed mogelijk maken en onderhouden van het openbaar vervoersysteem van Amsterdam, zodat dit voor iedereen op een veilige en duurzame manier beschikbaar is

Coalitieakkoord

Het openbaar vervoer gaat in de komende periode een nieuwe concessieperiode in. Bij de gesprekken daarover met de vervoerregio zetten we in op het behoud van de fijnmazigheid, betaalbaarheid en verdere verduurzaming van het OV.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Openbaar Vervoer

We verwachten dat in 2023 het gebruik van het openbaar vervoer nog niet terug is op het niveau van vóór de coronapandemie. GVB verwacht dat het aantal reizigers zo'n 92 procent van 2019 zal zijn. De financiële gevolgen daarvan stellen het openbaar vervoer op korte termijn voor grote uitdagingen. In overleg met de Vervoerregio streven we ernaar het fijnmazige openbaar vervoeraanbod zoveel mogelijk te behouden. We werken eraan om het openbaar vervoer voor iedereen zoveel mogelijk toegankelijk en inclusief te maken. Onder andere door het toegankelijk maken van OV-haltes. Ook bereiden we OV-doorstromingsmaatregelen voor, om de impact van de invoering van 30 km/u op bus en tramroutes zoveel mogelijk te mitigeren.
De duurzame toekomst en verantwoorde groei van de stad, vraagt om een schaalsprong in het OV. Een aantal grotere OV projecten is bij de gemeente Amsterdam belegd. In 2023 gaan we verder met het aanleggen van de tramverbinding naar Uithoorn met geplande oplevering in 2024. Samen met gemeente Hoofddorp, Schiphol, KLM, Prorail, NS en VRA gaan we verder met het voorbereiden van het doortrekken van de Noord/Zuidlijn naar Schiphol en Hoofddorp en het sluiten van de ring tussen Isolatorweg en Amsterdam Centraal Station (het zogenaamde programma Light Rail). Ook andere noodzakelijke OV-uitbreidingen in de regio worden verder verkend, zoals een HOV ZaanIJ en HOV Haarlem-Amsterdam.

Veren

De veren krijgen de laatste jaren een hoge klanttevredenheidswaardering. De primaire doelstelling blijft om de passagiers snel, frequent en veilig te vervoeren over het IJ. We verzorgen daarom als opdrachtgever een flexibel verensysteem met voldoende capaciteit. Als opdrachtgever van GVB-Veren meten we de bezetting en spelen we flexibel in op hogere of lagere reizigersaantallen. In 2023 ronden we de aanbesteding voor 4 nieuwe emissievrije IJveren af. Deze zullen in 2024 en 2025 stapsgewijs instromen ter vervanging van drie dieselveren die einde levensduur zijn. De aanbesteding van bijbehorende laadinfrastructuur bij de verbinding IJplein wordt eveneens gestart.
In overleg met stadsdeel Noord en de omgeving zoeken we een goede plek gezocht voor de laadinfrastructuur. De instroom van de nieuwe uitstootvrije veren is een belangrijke stap naar een compleet uitstootvrije verenvloot. Om de veren toegankelijker te maken voor gehandicapten onderzoeken we hoe deze door hen worden beleefd, en met welke (kleine) maatregelen de veren voor hen toegankelijker te maken zijn.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

GVB Holding NV

Het GVB zorgt in Amsterdam voor het openbaar vervoer. Het GVB heeft verschillende dochterondernemingen, of heeft een belang in ondernemingen. Het gaat hier om:

- GVB Exploitatie BV
- GVB Veren BV
- GVB Activa BV
- GVB Infra BV

GVB Activa BV is eigenaar van de zogenaamde strategische ov-activa. Dit zijn onder andere railvoertuigen, werkplaatsen, remises en eindpuntvoorzieningen. GVB Infra BV is onze opdrachtnemer voor met name dagelijks onderhoud aan railinfra en tramvervangingsprojecten. Wij zijn opdrachtgever voor de veerverbindingen over het IJ en het Noordzeekanaal. GVB Veren BV voert dit uit volgens het Contract voor Exploitatie Beheer en Onderhoud 2019-2024 en de aanbesteding van de verschillende investeringen. Wij zijn 100 procent eigenaar van GVB Holding NV.

Vervoerregio Amsterdam (VRA)

De Vervoerregio Amsterdam is een samenwerkingsverband van 14 gemeenten voor verkeer en openbaar vervoer. De belangrijkste taken zijn het opdrachtgeverschap van het openbaar vervoer en het verstrekken van subsidies voor infrastructuur. Dit laatste gebeurt via de verschillende Investeringsagenda's: Ov, Weg en Fiets. De Vervoerregio is ook een partner in de Metropoolregio Amsterdam (MRA). De Vervoerregio wordt volledig bekostigd uit een Rijksbijdrage (Brede Doeluitkering) van ruim € 400 miljoen per jaar. De regioraad stelt de begroting vast. De gemeenteraden van de deelnemende gemeenten kunnen een zienswijze daarover afgeven.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	139,2	29,6	33,5	40,0	70,4	20,7
Lasten	193,0	77,7	85,3	97,2	130,8	78,6
Saldo Baten en Lasten	**-53,8**	**-48,1**	**-51,8**	**-57,2**	**-60,4**	**-57,9**
Onttrekking	2,6	13,3	1,0	1,0	1,0	0,7
Toevoeging	0,0	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**2,6**	**11,9**	**1,0**	**1,0**	**1,0**	**0,7**
Totaal Programmaonderdeel 2.2 Openbaar vervoer	**-51,2**	**-36,2**	**-50,8**	**-56,2**	**-59,4**	**-57,2**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel zijn € 33,5 miljoen. Deze baten bestaan uit:

- Baten met betrekking tot Metro en tram en de transitie naar de Directie Bijzondere Projecten (€ 17,1 miljoen):
  - De doorbelasting van de projectkosten (€ 6,0 miljoen) en apparaatslasten (€ 6,8 miljoen) naar de projecten.
  - De opbrengsten van de reclame-uitingen op de metrostations (€ 4,3 miljoen).
- Subsidie van de Vervoerregio Amsterdam voor diverse infrastructurele projecten met betrekking tot het openbaar vervoer (€ 12,7 miljoen).
- Reclame-inkomsten metrostations (€ 1,6 miljoen).
- Baten door de transitie van de directie Metro en Tram naar de directie Bijzondere Projecten (€ 1,4 miljoen).
- Exploitatie opbrengsten veerdiensten (€ 0,5 miljoen).

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 85,3 miljoen. Deze lasten bestaan uit:

- Projecten voor het beheren en verbeteren van de kwaliteit van onze OV infrastructuur (€ 63,4 miljoen). Deze lasten worden onder andere gedekt uit subsidies (voornamelijk VRA) en door de reserve Vervanging ijveren (€ 0,9 miljoen)
- Kapitaallasten (€ 21,7 miljoen) die hoofdzakelijk betrekking hebben op de Noord/Zuidlijn.
- Exploitatiekosten van de reclame-uitingen op de metrostations (€ 2,5 miljoen)
- Light Rail (€1,0 miljoen)
- Door een herziene verordening op het Stedelijk Mobiliteitsfonds (SMF) is het toegestaan om meer kosten te begroten op de door het SMF gefinancierde projecten dan er dekking is. Dit wordt overprogrammering genoemd en is een gevolg van de ervaring dat uiteindelijk 30% tot 40% van de beschikbare dekking niet (in de beoogde periode) wordt uitgegeven. Met deze post worden de hogere begrote lasten bij de individuele projecten per programmaonderdeel weer verlaagd om binnen de begrotingskaders van het SMF te blijven. (-€ 4,9 miljoen). Het betreft hier projecten die gedekt werden door het Stedelijk Mobiliteitsfonds (SMF). Doordat de reserve met ingang van de begroting 2023 op grond van het coalitieakkoord 2023-2026 is komen te vervallen worden deze projecten nu gedekt uit de Algemene Dekkingsmiddelen
- Maatregelenpakket dat bijdraagt aan een leefbare stad met betrouwbaar, veilig en bonafide taxivervoer (€ 2,8 miljoen).
- In de doorbelasting van interne diensten naar de projecten zit een overhead component die hoger is dan volgens de regelgeving is toegestaan. Dit wordt niet per project gecorrigeerd maar per programmaonderdeel (- €2,3 miljoen).
- Overige lasten die kleiner zijn dan € 1 miljoen worden niet verder toegelicht.

Reserves

Onttrekkingen reserves

De onttrekkingen in dit programmaonderdeel zijn in 2023 € 1,0 miljoen:

- Een onttrekking aan de reserve IJveren. Bij de toelichting op de lasten worden de onttrekkingen verder toegelicht (€ 0,9 miljoen) en daarnaast wordt er nog € 0,1 miljoen onttrokken ter dekking van toekomstige kapitaallasten.

Toevoegingen reserves

Er zijn geen toevoegingen aan de reserves in dit programma.

Risicobeheersing

Risico's	Maatregelen
Door corona en meer thuiswerken daalt de vraag naar OV structureel, en daarmee de inkomsten van de vervoerders. Als ervoor gekozen wordt de frequenties en fijnmazigheid van het netwerk te behouden, moet de Vervoerregio de vergoedingen voor de concessies verhogen. Als dit niet wordt gecompenseerd door het rijk, moet de Vervoerregio snijden elders in de begroting (bijv. op investeringsbijdragen aan Amsterdam).	Een actieve lobby bij het rijk voor een vangnetregeling.
De invoering van 30 km/u in de stad heeft negatieve financiële consequenties voor de ov-exploitatie, wat ten koste gaat van het OV aanbod.	Een pakket aan mitigerende maatregelen voor OV invoeren waarbij het OV meer prioriteit en ruimte krijgt, in lijn met de keuzes in de Agenda Autoluw en de Omgevingsvisie .
De nieuwe governance binnen het OV-domein leidt niet tot een verlaging van het risicoprofiel van het werkend vervoer systeem (WVS).	Implementatie van risicomanagement en gezamenlijk beleid in de keten. Overlegstructuur tussen VRA, GVB en gemeente en afspraken over sturing en beheersing binnen het WVS.
Veren kunnen groeiende passagiersstroom onvoldoende aan.	Actieve monitoring van de reizigersstromen, diverse maatregelen aan de wal en de aanschaf van schepen over het IJ.
Inflatie is een risico voor de betaalbaarheid van het OV	Monitoren van de prijsontwikkeling en zo nodig met de vervoerder mitigerende maatregelen afstemmen.

Beleidskaders

- Update Nota Veren (februari 2018), een strategie om tot een qua capaciteit en duurzaamheid toekomstbestendige verenvloot te komen. Nog voor het zomerreces van 2021 wordt de nieuwe Update Nota Veren 2021 vastgesteld door het college van BenW.
- Visie Openbare Ruimte 2025 (2017) heeft vijf ambities geformuleerd en principes uitgewerkt voor meer regie op ontwikkelen, inrichten, beheren en gebruiken van de openbare ruimte op stadsniveau.
- MobiliteitsAanpak Amsterdam 2030 (2013), het overkoepelende kader voor het Mobiliteitsbeleid van de gemeente Amsterdam in de periode tot 2030.
- Ruimtelijk Kader Hoogfrequent Spoorvervoer Amsterdam.
- Structuurvisie Amsterdam (2011)/Omgevingsvisie Amsterdam 2050 (2021)
- Beleidskader Mobiliteit (2017) van de Vervoerregio Amsterdam Investeringsagenda Openbaar Vervoer Stadsregio (2013), een overeenkomst met investeringen die Amsterdam en de Stadsregio Amsterdam (sinds 2017 Vervoerregio Amsterdam) in de komende periode in het openbaar vervoer doen.
- Beleidskader Inclusieve Mobiliteit (2020) van de Vervoerregio, waarin staat beschreven hoe het OV fysiek, visueel, qua datavoorziening en mentaal toegankelijker kan worden gemaakt en de samenwerking tussen OV en AOV kan worden verbeterd.
- Uitvoeringsagenda Mobiliteit (2015), de agenda die Amsterdam bereikbaar en aantrekkelijk houdt, met maatregelen voor meer ruimte en betere doorstroming voor voetganger, fietser, openbaar vervoerreiziger en de automobilist.
- Beleidskader Verkeersnetten (2017). Hierin staan de ambities uit Mobiliteitsaanpak en Uitvoeringsagenda uitgewerkt met een afwegingskader bij conflicterende belangen.
- Wet lokaal spoor, in werking getreden op 1 december 2015; deze wet maakt de VRA verantwoordelijk voor aanleg, beheer en veiligheid van lokale railinfrastructuur. VRA stelt een vervoerder aan via de OVconcessie en VRA mag een beheerder van de infrastructuur aanwijzen. Vanaf 2022 is GVB de aangewezen beheerder.
- De metronetvisie Amsterdam (2020) en de metrovisie Amsterdam (2021) van de Vervoerregio Amsterdam.
- De in 2015 vastgestelde Lijnennetvisie is het beleidskader voor het ontwikkelen van vervoerplannen. De gemeente voert overleg met vervoerbedrijven over inpassing van nieuwe vervoerplannen.
- Taxiverordening Amsterdam 2012 (laatst gewijzigd in 2018).
- Visie Lokaal Spoor (2015), vastgesteld door het dagelijks bestuur van de VRA en bindend kader voor de beheerder van het lokaal spoor.

3.2.3 Ophalen van afval en reinigen openbare ruimte

Een schone stad is een afvalvrije stad met schone straten, parken en pleinen. Hiervoor reinigen we op de plaatsen en momenten waar het nodig is. Afval dat toch ontstaat, scheiden voor een zo hoogwaardig mogelijke verwerking, met een efficiënte, schone inzameling. Een schone stad doen we samen met bewoners, ondernemers en andere partners.

Coalitieakkoord

We bestrijden (zwerf)afvaloverlast door goed te kijken naar de inzet van het vegen, legen en aanbod van containers, handhaving en bewustzijnscampagnes. Samen met de gemeente, bewoners, containeradoptanten en ondernemers nemen we verantwoordelijkheid voor een schone stad.

Het is van belang dat mensen hun huisvuil dan ook wel kwijt kunnen in de containers. Daarom zorgen we voor meer bakken, meer legen en meer vegen.

Stadsdelen krijgen een grotere rol om gebiedsgericht te werken en prioriteiten te bepalen voor de reiniging. Klachten vanuit Amsterdammers nemen we prominenter mee in de aanpak.

We controleren en handhaven op verplicht gestelde afvalcontracten. Daarbij stimuleren we pilots voor duurzame afvalophaal via water.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Een schone straat is een van de basisvoorwaarden voor de leefbaarheid in de stad. Hoewel de metingen laten zien dat we de voorgenomen schoonheidsgraad halen, vindt niet iedereen de stad altijd even schoon. Iedereen kent wel een plek in Amsterdam met veel (zwerf)afval. Dit beeld blijft bij mensen hangen. Op basis van metingen, aangevuld met meldingen, reinigen we op de plaatsen en momenten waar het nodig is.

We willen afval (op straat) voorkomen. Bewoners en ondernemers bieden hun afval op de juiste manier aan, zodat de straat schoon blijft. Wij halen het afval zo efficiënt en duurzaam mogelijk op. We maken afval scheiden makkelijker en zorgen dat voorzieningen toegankelijk, heel, schoon en niet vol zijn.

Vanaf 2023 wordt de inzet van vijf buurtconciërges gecontinueerd. De voornaamste taak van een buurtconciërge is het contact met ondernemers en bewoners om de openbare ruimte schoon te houden. De conciërge is zichtbaar aanwezig op straat en handelt direct om problemen op te lossen. Buurtconciërges worden in die gebieden ingezet, daar waar ze het hardst nodig zijn.

Via het afvaloffensief richten we ons op een schone, afvalvrije stad. Dat doen we door de juiste inzamelvoorzieningen aan te bieden en ervoor te zorgen dat deze niet vol, schoon en toegankelijk zijn. We zorgen ervoor dat regels voor bewoners en ondernemers eenduidig en bekend zijn. We zetten in op het motiveren van bewoners en ondernemers en waar afval toch verkeerd wordt aangeboden, treden we op. Grofvuil, (groot) karton en illegale aangeboden afval op straat is zichtbaar en voor velen een doorn in het oog. In 2023 zetten we hier extra op in door te rijden met kleinere wagens om drukke buurten goed te kunnen bereiken en duidelijke informatie en motivatie campagnes naar bewoners.

In de zomer worden extra afvalbakken in de verschillende parken en recreatiegebieden geplaatst. Met daaraan verbonden een communicatiecampagne om Amsterdammers en bezoekers bewust te maken van het juist aanbieden van afval in de parken en recreatiegebieden zoals stadsstranden. Daarnaast worden er tijdelijke toiletten geplaatst op drukke plekken.

We zetten in op minder (rest)afval en een betere scheiding van het afval zodat het hergebruikt kan worden. Dat doen we door onder andere de inzameling van groente-fruit en tuinafval uit te breiden en in te zetten op een betere inzameling van karton en papier, textiel en glas en we stimuleren het bezoek aan de gemeentelijke recycle-punten. In 2023 werken we verder toe naar meer GTF inzamelvoorzieningen voor Amsterdammers.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

AEB Holding N.V. Amsterdam

Wij hebben besloten om onze aandelen in Afval Energie Bedrijf) Holding N.V. Amsterdam (AEB) te verkopen. In 2021 is er een overeenkomst bereikt die we hebben aangemeld bij de Autoriteit Consument & Markt (ACM). AEB verwerkt in 2022 het Amsterdamse restafval, onder andere door kunststof verpakkingen en metalen na te scheiden en het restafval te verbranden. Daarmee produceert AEB stadswarmte en elektriciteit voor woningen en bedrijven.

Stichting Pantar

Stichting Pantar voert onder andere opdrachten uit op gebied van schoon en afvalinzameling/ recycling (prikken en het verwijderen van bijplaatsingen, inzamelen van afvalstromen, voorsorteren van afvalstromen).

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	178,3	190,6	201,4	201,4	201,3	201,3
Lasten	200,2	215,7	232,8	228,9	229,0	228,9
Saldo Baten en Lasten	**-22,0**	**-25,0**	**-31,4**	**-27,6**	**-27,6**	**-27,6**
Onttrekking	0,0	1,4	0,1	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,5**	**0,1**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 2.3 Ophalen van afval en reinigen openbare ruimte	**-22,0**	**-24,5**	**-31,3**	**-27,6**	**-27,6**	**-27,6**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel zijn € 201,4 miljoen. Deze baten bestaan uit:

- De Afvalstoffenheffing voor hef-baar netto areaal van circa 437.000 huishoudens (€ 177,4 miljoen).
- Reinigingsrechten op te brengen door circa 13.000 ondernemers (€ 10,01 miljoen).
- De directe inkomsten waardenstromen zoals papier, textiel en overige grondstoffen (€ 7,0 miljoen).
- Het uitvoeren van taken voor commerciële activiteit bedrijfsafval (€ 6,9 miljoen).
- De overige baten bestaan uit verschillende onderdelen, zijn kleiner dan € 1 miljoen en lichten we daarom niet toe.

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 232,8 miljoen. Deze lasten bestaan uit:

- De lasten van reiniging van totaal € 57,7 miljoen kunnen onderverdeeld worden in:
- personeelslasten (€ 38,1 miljoen),
- operationele kosten (stortkosten veegvuil,
- vervanging en onderhoud afvalbakken, - aanschaf materialen) (€ 5,1 miljoen),
- uitbestede reinigingswerkzaamheden (Pantar, weekend reiniging grote parken, reiniging calamiteiten) (€ 2,1 miljoen);
- Anti Plak en Klad werkzaamheden (uitbesteed werk en materialen) € 1,3 miljoen;
- Onderhoud watergangen (€ 2,0 miljoen).
- Gladheidsbestrijding (€ 2,7 miljoen).
- Verzorgend Onderhoud (Onkruidbestrijding op verharding, Blad verwijderen en Drijfvuil vissen) (€ 4,9 miljoen);
- Reiniging Evenementen (Koningsdag, Gay-Pride, Evenementen in het Arenagebied) (€ 0,75 miljoen) ;
- Onderhoud Urinoirs in de Openbare Ruimte (€ 0,9 miljoen).
- Stort en verwerkingslasten afval (€ 40,4 miljoen).
- Personeelslasten inzamelketen (€ 35,9 miljoen).
- Voertuiglasten (€ 24,6 miljoen).
- Kwijtscheldingen Afvalstoffenheffing voor circa 52.500 huishoudens (€ 21,4 miljoen).
- Overige directe lasten primair proces afvalstoffenheffing (€ 17,8 miljoen).
- Lasten gerelateerd aan inzamelmiddelen (€ 18,6 miljoen).
- Het uitvoeren van taken voor commerciële activiteit bedrijfsafval (€ 6,3 miljoen).
- Inningskosten Afvalstoffenheffing en Reinigingsrechten (€ 3,2 miljoen).
- Bijdrage uit algemene middelen oplossen knelpunten (€ 2,0 miljoen).
- Aanpak bij-plaatsingen (€ 1,7 miljoen).
- Circulaire economie (€ 0,9 miljoen).
- Coalitiemiddelen grof afval (€ 0,5 miljoen).
- Werkbrigade (€ 0,8 miljoen).
- Nominaal ontwikkeling (€ 0,6 miljoen).
- Adoptie-aanpak (€ 0,3 miljoen).
- Lasten voor de uitvoering van Amendement 489 Buurtgroepen afval (€ 0,1 miljoen). De lasten worden gedekt uit reserves.
- De overige lasten bestaan uit verschillende onderdelen, zijn kleiner dan € 1 miljoen en lichten we daarom niet toe.

Reserves

De onttrekkingen aan reserves zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we daarom niet toe. Er zijn geen onttrekkingen aan reserves in dit programmaonderdeel.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
Veranderende wet- en regelgeving op o.a. reinigingsbelasting en op het gebied van milieuwetgeving met als gevolg dat b.v. verwerkingskosten toenemen, beperking voor gebruik van bruggen en kades voor de inzamelinglogistiek en (nog) hogere milieueisen voor het wagenpark.	Vroeg op de hoogte zijn van veranderingen in wet- en regelgeving door goede monitoring en alerte blik naar buiten constant. Voor het ontzien van bruggen en kades is een pilot gestart voor anders inzamelen in Centrum-gebied. In komende aanbesteding wagenpark worden de milieueisen meegenomen en worden met drie leveranciers raamcontracten afgesloten.
Problemen in het primaire proces door externe factoren zoals een pandemie met als gevolg dat thuiswerken, meer online aankopen doen en meer ziekteverzuim leidt tot meer afval en minder personeel.	Vroeg op de hoogte zijn door goede monitoring en analyse van afvalaanbod, klachten en "schoon" resultaten waardoor snel kan worden bijgestuurd met inzet en inzamelfrequentie. Flexibele inzet van personeel door verdere standaardisatie. Vastleggen van voldoende "reservecapaciteit" bij uitzendbureaus. Voor uiterste situaties in personeelstekort is er een stappenplan 'Noodscenario Afvalinzameling'
Doelstelling om hoeveelheid (rest) afval te verminderen wordt niet gehaald door externe factoren zoals een lage inzet vanuit Rijk en EU bij de inzet op preventie, lage producten-verantwoordelijkheid en lage inspanning van Amsterdammers.	Constante lobby samen met NVRD, VNG en bv G4 richting het rijk om belang en inzet op preventie en producentenverantwoordelijkheid te benadrukken. Gedrag van Amsterdammers aanpassen door: faciliteiten te bieden om afval gescheiden aan te bieden en in te zamelen en door communicatie en gerichte campagnes burgers bewust(er) te maken van het scheidingseffect van afvalstromen en welk effect dat heeft op de kosten (voor verwerken van restafval) en opbrengsten (bijvoorbeeld voor karton).

Beleidskaders

- De Kaderrichtlijn afvalstoffen (KRA) (2008/98/EG) vormt de basis van de EU-wetgeving op het gebied van afvalstoffen, zoals de gewenste manier van afvalbeheer (van preventie tot verbranden), bescherming van gezondheid en milieu en het vormgeven van de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid.
- Ook de richtlijnen ten aanzien van het verpakkingsafval en het storten en het circulaire beleid geven richting aan het landelijke afvalbeleid.
- De Wet Milieubeheer geeft weer hoe het landelijke en lokale afvalbeleid vorm moet krijgen.
- Het Landelijk Afvalbeheer Plan 3 beschrijft het landelijke afvalbeleid tussen 2017 en 2023. Het voorkomen van afval staat centraal, waarbij we er aan werken om de totale huishoudelijk afvalproductie (dat is het restafval inclusief stromen als papier, plastic, glas, textiel, et cetera) omlaag te brengen. Het landelijk afvalbeheerplan zal worden opgevolgd door het Circulair Materialenplan 1.
- De gemeente Amsterdam heeft haar afvalbeleid vastgelegd in het Uitvoerings-programma afval en grondstoffen 2020- 2025 (gemeenteraad 17 december 2020), waarin staat hoe we werken aan een schoon en afvalvrij Amsterdam.
- Daarnaast liggen regels vast in de verordening op de afvalstoffen, de verordening afvalstoffenheffing en reinigingsrecht bedrijfsafval en de bijbehorende uitvoeringsbesluiten
- In het Beleidskader '1Amsterdam Heel & Schoon' (2017) staan de principes voor onderhoud en reiniging. We willen in heel Amsterdam een goede beheerkwaliteit en we werken gebiedsgericht om dat te bereiken. Met dit beleid als basis maken we keuzes om de stad schoon, heel en veilig te houden binnen de beschikbare budgetten.

3.2.4 Beheer en onderhoud openbare ruimte

Het beheren en onderhouden van de openbare ruimte van de stad.

Coalitieakkoord

De komende jaren komt er meer aandacht voor het onderhouden van de bestaande stad. Door de budgetaire kaders betekent dit wel dat er de komende periode scherpe keuzes gemaakt zullen moeten worden om dit te bewerkstelligen.

We blijven investeren in het herstel van Kades en Bruggen, maar we zullen vaker kostenbesparende maatregelen nemen zoals het slaan van damwanden, vernieuwen van bomen of het afsluiten van bruggen en vaarroutes.

Klimaatverandering heeft ook effect op de stad. We zien het belang van klimaat-adaptatie en zorgen dat waar de noden het hoogst zijn hierop wordt ingezet, zeker daar waar er bij renovatie en herinrichting de straat toch al open moet. Amsterdam Rainproof wordt voortgezet.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

De Amsterdamse openbare ruimte wordt duurzaam beheerd en is begaanbaar, heel en veilig voor alle gebruikers

Het onderhoud van de bestaande stad krijgt een impuls. Om dit goed te kunnen uitvoeren moeten de inrichting, het gebruik en het beheer van water, groen, straten en pleinen aansluiten bij de behoeftes van bewoners, ondernemers en bezoekers. Nu én in de toekomst. De komende jaren komt er meer aandacht voor het beheer en onderhoud van de Amsterdamse openbare ruimte. Het programma Stadsbehoud heeft als doel om onze openbare ruimte, infrastructuur en groen functioneel, aantrekkelijk, duurzaam en kostenefficiënt te houden.
In deze bestuursperiode gaan we extra geld uitgeven aan het beheer en onderhoud: 80 miljoen incidenteel en vanaf 2026 jaarlijks 20 miljoen. Met deze extra middelen wordt de volgende stap gezet naar het beheren en onderhouden van de openbare ruimte en infrastructuur op het kwaliteitsniveau sober (conform de in 2022 extern getoetste normkosten). De inzet in de komende jaren richt zich op om het beheerbudget standaard toe te kennen bij elke (gebieds)ontwikkeling.

Binnen het beheer en onderhoud van de openbare ruimte en infrastructuur moeten keuzes gemaakt worden. Het tempo waarin Amsterdam groeit en verdicht ligt hoger dan de mogelijkheden om voldoende voorzieningen te financieren, te maken en te onderhouden. In de openbare ruimte is sprake van achterstallig onderhoud. Bij onder meer kades, bruggen en verhardingen voldoet verouderd areaal onvoldoende aan de veiligheidswetgeving. Deze achterstand moet eerst ingehaald worden voordat we structureel naar het gewenste beheerniveau kunnen toegroeien.

Krapte op de arbeidsmarkt en stijgende bouw- en brandstofprijzen drukken extra zwaar op het beheer en onderhoud. Deze ontwikkelingen bieden tegelijk wel mogelijkheden voor duurzaam circulair (her)gebruik van het bestaande areaal. Maar ook de noodzaak tot het maken van striktere keuzes om onderhouds-en vervangingswerkzaamheden niet uit te voeren. Het wijzigen van een inrichting of het vervangen van materiaal kost immers energie. Er worden grondstoffen verbruikt en mogelijk komen er milieuvervuilende stoffen vrij, zoals uitlaatgassen. Hier liggen mogelijkheden in het verlagen van de ecologische voetafdruk, denk hierbij aan het verlagen van emissies en het energieverbruik.

We beheren en ouderhouden onze verhardingen, straat & speel meubilair en busstations

Verhardingen
Dagelijks beheer van verhardingen bestaat uit werkzaamheden aan de bestrating en het asfalt, maar ook openbare trappen. Hiernaast worden meldingen afgehandeld en kleine wijzigingen uitgevoerd, zoals bijvoorbeeld het plaatsen of verwijderen van fietsenrekken en het aanleggen van geveltuintjes. Ook gaat het om dagelijks beheer aan kunst in de openbare ruimte en (oorlogs-) monumenten en verkeersvoorzieningen (geluidsschermen, drempels). Verder wordt gezorgd voor het plaatsen en verwijderen van tijdelijke verkeersvoorzieningen, hekwerken (vanwege bijvoorbeeld corona-maatregelen of evenementen) en het herstel van opbrekingen als gevolg van nuts- en telecomwerkzaamheden.

In 2022 bevond 85 procent van de verhardingen zich minimaal op beheerniveau sober. In de uitvoering hanteren we een standaard van 90 procent wat aan het gestelde niveau moet voldoen. Het percentage achterstallig onderhoud van het areaal verhardingen is daarmee toegenomen met 3 procent naar 5 procent. Daardoor verwachten we ook een toename in dagelijks onderhoud. Voor herstel na opbrekingen ontvangt gemeente Amsterdam ontoereikende middelen om het definitieve herstel uit te voeren. Voor 2023 maken we nieuwe afspraken met nutsbedrijven om de verrekentarieven en werkafspraken kostendekkend te maken.

De werkzaamheden aan het achterstallig onderhoud hebben prioriteit en vinden plaats in ontwikkelbuurten en in stadsdelen waar de achterstalligheid hoger is dan gemiddeld: momenteel Nieuw-West, Noord, Oost en Weesp. Naast het achterstallig onderhoud hebben belangrijke verkeersnetten prioriteit. Beheer en onderhoud worden op deze netten tijdig uitgevoerd om bereikbaarheid en veiligheid van weggebruikers te waarborgen. Werkzaamheden worden ook in samenhang met de groen opgave verricht. Het betreft hier vooral het verminderen van effecten van boomwortelopdruk en het verbeteren van groeiplaatsen van bomen in verhardingen.
Nu en in de toekomst. Het klimaat veranderd en hiermee de beheeractiviteiten.
Het areaal klimaat adaptief maken heeft ook prioriteit. Verder wordt bij alle werkzaamheden ingezet op maximaal hergebruik van materialen. Waarom iets nieuw neerleggen als het bestaande ook nog goed is? Dit draagt bij aan de circulaire doestellingen.

Enkele voorbeelden uit de projectenportefeuille 2023 zijn:
Inlopen achterstallig onderhoud:
- Stadsdeel Noord, Plein Spanje: herstraten rijbaan, parkeervakken en voetpaden
- Stadsdeel Nieuw-West, Wildemanbuurt: vervangen asfaltdeklaag rijbanen en voetpaden door nieuwe stenen en tegels

Onderhoud op verkeersnetten:
- Stadsdeel Zuid, Buitenveldertselaan, plusnet auto, fiets en voet: in rijbaan vervangen van asfalt door geluid reducerende deklaag, dikke tegels in fiets- en voetpaden, verbeteren afwatering
- Stadsdeel West, Hoofdweg, plusnet fiets, onderhoud fietspaden, waar mogelijk verbreden en tegels voor asfalt
- Busstations, in 2023 start de voorbereiding van groot onderhoud aan het wegdek van Busstation IJ-zijde.

In samenhang met groen opgave:
- Stadsdeel Zuid, Van Leijenberghlaan: vervangen van elementenverharding; aanpassen profiel o.a. vanwege vergroenen

Klimaatadaptief:
- Stadsdeel Oost, Middenweg: vervangen fundering en dek- en tussenlaag, maatregelen nemen om waterafvoer en -berging te verbeteren

Straatmeubilair en speelvoorzieningen

Binnen het dagelijks beheer vinden werkzaamheden plaats aan straatmeubilair (onder andere zitbanken, hekwerken, walmuurkasten, fietsenrekken, palen), speelvoorzieningen, waterspeelplaatsen, het afhandelen van meldingen en het uitvoeren van kleine wijzigingen, zoals bijvoorbeeld het plaatsen of verwijderen van fietsenrekken. Verder vinden er werkzaamheden plaats aan verkeersvoorzieningen (onder andere verkeersborden), het afhandelen van meldingen en het uitvoeren van kleine wijzigingen. Tot slot zorgen we voor het plaatsen en verwijderen van tijdelijke verkeersvoorzieningen, bewegwijzering (vanwege bijvoorbeeld corona-maatregelen, evenementen of opbrekingen)

Op dit moment voldoen speeltoestellen en waterspeelplaatsen aan het beheerniveau sober. Voor preventief onderhoud wordt met de markt afspraken gemaakt om capaciteitsproblemen zoveel mogelijk te voorkomen. Gelet op verscherpte wet-, en regelgeving wordt onderzoek uitgevoerd naar waterspeelplaatsen . Het is van belang de fysieke veiligheid en hygiënische situaties op deze plaatsen te kunnen blijven borgen. In 2023 vindt groot onderhoud plaats aan de Luifel naast de waterspeelplaats in het Beatrixpark, speelplekken op het Museumplein (Zuid), Kikkerstein (ZO), Natureluur (NW) en Stroomvoorzieningen op de Albert Cuyp markt.

We beheren en onderhouden onze civiele constructies en tunnels

Beweegbare bruggen, sluizen, steigers en oevers
De assets worden in stand gehouden door het uitvoeren van een combinatie van dagelijks-, groot onderhoud en vervangingen waarbij de betrouwbaarheid, beschikbaarheid en veiligheid van de assets belangrijke indicatoren zijn voor het functioneren. Omdat er sprake is van achterstalligheid is veiligheid het belangrijkste criterium om onderhoudswerk te prioriteren.
Een groot deel van de werkzaamheden bestaat uit dagelijks beheer en onderhoud van kades, bruggen, tunnels, sluizen, oevers en watergangen. Zo worden in de zomer de bruggen gekoeld, regelmatig onderhoud gepleegd (bijvoorbeeld schilderen) en defecten gerepareerd (bijvoorbeeld gaten en scheuren in kades). Hiermee wordt bijgedragen aan de veiligheid en aan de bereikbaarheid van de stad. Als een brug, tunnel of sluis technische problemen heeft, dan heeft dit meteen gevolgen voor het wegverkeer en de scheepvaart. Door dagelijks beheer uit te voeren, blijven de civiele constructies zo lang mogelijk heel.

Nagenoeg het gehele areaal is geïnspecteerd. Op basis van deze inspectieresultaten wordt de onderhoudsopgave voor 2023 en de navolgende jaren in kaart gebracht. In 12 van de 23 beheergebieden wordt het beheerniveau sober niet behaald en is sprake van achterstallig onderhoud. Zo is een flink aandeel van de werktuigbouwkundige installaties (aandrijving van beweegbare bruggen en sluizen) verouderd. De werkzaamheden aan het achterstallig onderhoud hebben prioriteit en vinden plaats in de 12 gebieden waar de achterstalligheid is geconstateerd.

Om de bereikbaarheid in de stad op peil te houden is het onderhoud van fiets/voetgangersbruggen op de verkeersnetten van belang. In samenhang met de water en groen opgave in de stad wordt gewerkt aan de beschoeiingen, basaltglooiingen, onderhoud aan de werktuigbouwkundige onderdelen van beweegbare bruggen en sluizen en vervanging van installaties van bruggen/oevers.

Bruggen en Kademuren (PBK)
Het belangrijkste doel van het programma Bruggen en Kademuren is het veilig en functioneel houden van onze bruggen en kademuren. Het programma richt zich op de 850 verkeersbruggen en circa 200 kilometer gefundeerde kademuur, die belangrijk zijn voor het functioneren van de stad. We brengen de technische staat van de constructies in beeld door een breed onderzoeksprogramma, waaruit de veiligheids- en herstelopgave volgt. Op basis van de huidige inzichten is de verwachting dat zo'n 80 tot 125 bruggen en circa 60 km kademuur die de komende decennia hersteld moeten worden, dat wil zeggen gerenoveerd of vernieuwd. We blijven in 2023 hard werken aan het waar nodig veilig stellen van bruggen en kademuren en het herstel van constructies met gebreken. Om de opgave haalbaar en betaalbaar te houden werken we aan vereenvoudiging en versnelling door innovatie en standaardisatie.

Het is onvermijdelijk dat de werkzaamheden aan bruggen en kades en de veiligheids-maatregelen een negatief effect hebben op de bereikbaarheid en leefbaarheid in de stad. Gezien de omvang van de opgave kan de overlast fors zijn. Door mobiliteitsregie en actief omgevingsmanagement spelen we hier op in en blijven we in verbinding met de stad. We werken aan standaardiseren van werkwijzen en processen en zoeken actief naar vernieuwende en slimme oplossingen. Zo versnellen we de vervanging en streven we ernaar de overlast zo veel mogelijk te beperken. Dat doen we samen met bewoners, belanghebbenden, marktpartijen en kennisinstellingen. De herstelopgave blijft de komende periode onvermijdelijk achter bij de eerder gecommuniceerde ambitie, en zal de achterstalligheid toenemen. Om de effecten op de leefbaarheid en bereikbaarheid te beperken, zetten we onverminderd in op standaardisatie en innovatie en kijken we naar mogelijke slimme combinaties met de Agenda Autoluw. Dit stelt ons ook in staat om weer gas te geven, zodra de financiële ruimte dit toelaat.

De aanpak van de bruggen en kades gaat uit van het organiseren van langjarig commitment en samenwerking met de stad, kennisinstellingen en de markt. Dit levert stabiele werkgelegenheid op, waarbij er speciale aandacht is voor social return en sociaal opdrachtgeverschap.

Aanpak Wegtunnels Amsterdam
In 2019 is het programmaplan Aanpak Wegtunnels Amsterdam vastgesteld en in de zomer van 2022 is dit plan geactualiseerd.
Het programma bestaat uit vernieuwen van de verkeerscentrale en 3 tunnelprojecten:
- Renovatie Piet Heintunnel
- Aanpassingen Michiel de Ruijtertunnel
- Voorbereidingswerkzaamheden voor de renovatie Amsterdam Arenatunnel

We renoveren de Piet Heintunnel. De Piet Heintunnel is vanaf juni 2021 gesloten voor het wegverkeer. De verwachte openstelling voor het wegverkeer is op 2 december 2022. Van 30 november 2020 tot 19 juni 2021 is de brandwerendheid van de Michiel de Ruijtertunnel vergroot door het aanbrengen van brandwerende bekleding.
Eind 2022 en begin 2023 zal gedurende een beperkt aantal nachtafsluitingen een (software) aanpassing in de bediening, bewaking en besturing worden doorgevoerd, waarna ook dit project is afgerond. In 2022 is de voorbereiding voor de renovatie van de Amsterdam Arenatunnel afgerond en zijn de documenten overgedragen aan de tunnelbeheerder, waardoor het project geen onderdeel meer is van het programma.
De vernieuwde verkeerscentrale wordt gerealiseerd op het LCM-terrein. De aan-besteding van het gebouw start in 2023 en de bouw van de nieuwe centrale in 2024, met een verwachte oplevering in 2025.

IJ-tunnel en Arenatunnel
Het achterstallig onderhoud in de Amsterdam Arenatunnel en de IJ-tunnel is een risico voor de toekomstige bereikbaarheid van de stad. Om deze reden is in 2022 gestart met een eerste voorbereidingsfase (scopedefinitie) voor het vervangingsonderhoud van de IJ-tunnel. Voor de toekomstige renovatie van de Arenatunnel is in 2022 een definitief ontwerp afgerond. Het project renovatie van de Amsterdam Arenatunnel is bij de begroting 2022 in portefeuille gehouden. Wanneer financiële middelen beschik-baar zijn voor de uitvoering kan het project Renovatie Amsterdam Arenatunnel weer worden opgestart.

We beheren en ouderhouden onze installaties

Openbare verlichting
Gelet op de functionaliteit van openbare verlichting wordt voldaan aan het beheer-niveau sober. In de afgelopen jaren is met de verledding een duurzame stap gezet en het energieverbruik verlaagd. De beschikbaarheid van de verlichting heeft prioriteit; lichtbronnen dienen te branden. Er loopt een proef om met de auto's van parkeer-beheer, met een videocamera, de verlichting te controleren op uitval. Hiermee kan mogelijk de beschikbaarheid van de verlichting nog beter wordt geborgd. In 2023 wordt na afloop van de proef bekeken of het controleren op uitval, met deze aanvullende werkwijze, een continu karakter kan krijgen.
In 2023 wordt doorgegaan met de werkzaamheden van de complete renovatie van de overspanningsinstallaties voor openbare verlichting. Binnen dit project worden alle gevelverbindingen gecontroleerd op technische veiligheid en indien nodig gerenoveerd. Naar verwachting starten de renovaties in 2023. Dan worden ook alle verlichtings-armaturen vervangen door een energiezuinige led-versie. Het resultaat is dat de overspanningsinstallaties daarna veilig zijn en energiebesparend.

Verkeersregelinstallaties en verkeersinformatiesystemen
Bij de installaties en systemen wordt voldaan aan het beheerniveau sober. Begin 2022 zijn de inspecties, gelet op elektrische veiligheid, aan de verkeersregelinstallaties afgerond en de inspectieresultaten beschikbaar gesteld. Op basis van deze inspectie-resultaten worden, waar nodig, herstelmaatregelen bepaald. Deze werkzaamheden worden in 2023 uitgevoerd.

Vanuit het programma Autoluw wordt data ingewonnen van de verkeerslichten, detectielussen en signaalgevers om hiermee input (herkenning van fouten en storingen) te verkrijgen voor de verbetering van de bereikbaarheid. Met de komst van de nieuwe verkeerscentrale Amsterdam (VCA) is er meer serverruimte beschikbaar gekomen, en zo bestendigheid, voor de VRI/VIS-systemen. De verwachting is dat het programma Autoluw ook voor 2023 veel wijzigingen met zich mee zal brengen aan de verkeersstromen binnen de stad. Hiermee wijzigt het verkeersaanbod op wegvakken en kruispunten en verschuift de vervoerswijze keuze van autoritten naar meer duurzame vormen van vervoer. Verkeerslichten en Verkeersinformatiesystemen moeten worden aangepast om de duurzame vormen van vervoer te faciliteren. De verandering naar meer 30 kilometer zones komt de verkeersveiligheid ten goede. Voordat het zover is zal het wel van impact zijn op de verkeersinformatiesystemen en de verkeersregelinstallaties.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Voor dit programma onderdeel worden geen verbonden partijen ingezet.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	40,5	35,8	35,8	35,8	35,8	35,8
Lasten	236,2	255,2	247,1	249,4	257,4	271,4
Saldo Baten en Lasten	**-195,8**	**-219,4**	**-211,3**	**-213,6**	**-221,6**	**-235,6**
Onttrekking	0,0	109,4	71,8	73,1	75,1	78,8
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**109,4**	**71,8**	**73,1**	**75,1**	**78,8**
Totaal Programmaonderdeel 2.4 Beheer en onderhoud Openbare Ruimte	**-195,8**	**-110,0**	**-139,5**	**-140,5**	**-146,5**	**-156,8**

Baten
De baten in dit programmaonderdeel zijn € 35,8 miljoen. Deze baten bestaan uit:
- Doorberekende materiële kosten van € 22,6 miljoen
- Huuropbrengsten van € 12,4 miljoen

Lasten
De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 247,1 miljoen en hebben voornamelijk betrekking op de uitvoering van de volgende begrotingsactiviteiten:
- We beheren en onderhouden onze assets (verkeer, vervoer en parkeren) (€ 141,0 miljoen). Voor onderhoud van verhardingen is € 19,8 miljoen begroot, de begrote lasten voor onderhoud kunstwerken bruggen zijn € 15,4 miljoen. De begrote lasten voor verkeersinstallaties en openbare verlichting zijn € 9,4 miljoen en € 5,5 miljoen. Tevens zijn hier vaste loonkosten (€ 14,4 miljoen) en kapitaallasten (€ 39,8 miljoen) begroot. Voor het programma Bruggen en Kademuren is €29,5 miljoen begroot.
- We voeren het dagelijks beheer uit op de openbare ruimte en houden de openbare ruimte schoon (€ 94,8 miljoen). Voor onderhoud van verhardingen is € 37,8 miljoen begroot, de begrote lasten voor onderhoud kunstwerken bruggen zijn € 8,0 miljoen. De begrote lasten voor onderhoud van het straatmeubilair en borden zijn € 7,9 miljoen. Tevens zijn hier vaste loonkosten (€ 31,0 miljoen) en kapitaallasten (€ 4,5 miljoen) begroot.

- Amsterdam is een stad voor mens, plant en dier met groene plekken in alle buurten en goed onderhouden parken en bos. Er zijn lasten begroot (€ 2.5 miljoen) die bestaan uit het onderhoud van het straatmeubilair en borden (€ 1.4 miljoen) en van de verhardingen (€ 0,8 miljoen).
- Een extra toegekend structureel budget voor inflatie (€ 7,8 miljoen).
- De lasten stijgen. Bij de begroting 2023 worden geen aparte aanvragen voor areaal opgenomen, maar wordt de systematiek zoals toegepast op de begroting 2021, onverkort doorgezet tot 2026 (€ 0,9 miljoen).
- De overige lasten zijn afzonderlijk kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe (€ 1,0 miljoen).

Onttrekkingen reserves

De onttrekkingen worden gedaan ter dekking van lasten in de exploitatie en van investeringsuitgaven. Het betreft hier de reserves Stadsbehoud (€ 38,0 miljoen) en de reserve Achterstallig Onderhoud (€ 33,8 miljoen).

Toevoegingen

Er worden vanuit dit programma onderdeel geen toevoegingen aan reserves gedaan.

Risicobeheersing

Risico's	Maatregelen
Door schaarste op de arbeidsmarkt lukt het niet om voldoende (gekwalificeerd) personeel aan te trekken, waardoor de uitvoering onder druk komt te staan.	We starten met een technische traineeship waarmee we pas afgestudeerden aantrekken en daarnaast wordt er gestart met het zogenaamde Campusrecuitment, waarmee we studenten trachten te interesseren voor het werken bij de Gemeente Amsterdam
De hoge inflatie, die in de sector Grond, Weg- en Waterbouw over 2021 ruim 11 procent bedroeg, blijft langere tijd aanhouden waardoor wij minder kunnen investeren voor het zelfde geld.	Het doorgaan met het versoberen, temporiseren en eventueel schrappen van projecten, het actief monitoren van de projecten zodat we kunnen herprioriteren indien zich knelpunten voordoen.
Door de verschillende vervangings-werkzaamheden (bijv bruggen/kades/tunnels) en eventuele incidenten/calamiteiten komt de bereikbaarheid in de stad onder druk te staan. Vanwege achterstallig onderhoud zullen ook wegen en bruggen worden afgesloten wat dit zal versterken.	Bij het programmeren van investeringen prioriteren. Goed afstemmen van de werkzaamheden maar ook het accepteren van meer hinder.
Gezien de beperkte investeringsruimte wordt het programma Bruggen & Kademuren getemporiseerd. Hierdoor zal achterstallig onderhoud toenemen met afzettingen en functiebeperkingen tot gevolg. Mogelijk zullen ook claims van gecontracteerde marktpartijen moeten worden betaald.	Prioriteren in de uitvoering. Acceptatie van hogere overlast en langdurige aanwezigheid van 'lelijke' veiligheidsvoorzieningen.

Beleidskaders

- Omgevingsvisie Amsterdam (2021). Langere termijn visie voor de ruimtelijke ontwikkeling van de stad ten behoeve van welvaart, welzijn en geluk van de Amsterdammers, regiobewoners en bezoekers.
- Visie Openbare Ruimte 2025 (2017) heeft vijf ambities geformuleerd en principes uitgewerkt voor meer regie op ontwikkelen, inrichten, beheren en gebruiken van de openbare ruimte op stadsniveau.
- In het Beleidskader "1Amsterdam Heel & Schoon" (2017). Bevatten de principes voor onderhoud, reiniging en assetmanagement;
- De Standaard voor het Amsterdamse Straatbeeld (Beleidskader Puccinimethode - 2018) bevat standaard inrichtingsprincipes, profielen en materiaalkeuzes voor het ontwerpen en aanleggen van de openbare ruimte, gekoppeld aan de centrale inkoop van materiaal.

- De Routekaart Klimaatneutraal 2050 (2020) is een ambitiedocument voor de Amsterdamse energietransitie. De Routekaart beschrijft de belangrijkste ingrediënten van de visie en strategie om samen de overgang van fossiele naar duurzame energie in beweging te zetten en te houden.
- De strategie Amsterdam Circulair 2020-2025 (2020) bevat maatregelen die het gebruik van nieuwe grondstoffen moet laten afnemen. Afval anders aanbieden, minder voedsel verspillen, producten en materialen hergebruiken en bouwen met duurzame materialen.
- Het Programmaplan Bruggen en Kademuren (2020) is het overkoepelende kader voor het Programma en geeft invulling aan de organisatie en de aanpak.
- Programma Stadsbehoud.
- Programma aanpak wegtunnels Amsterdam.
- Het Beleidskader Verlichting (2017) definieert de rol van verlichting in Amsterdam en stelt de kaders waarbinnen de gemeente haar taken voor de verlichting uitvoert, waaronder de transitie naar 100 procent LED verlichting;
- Het Beleidskader Buitenreclame (2020) bepaalt de randvoorwaarden voor het toestaan van reclame in de openbare ruimte.
- Beleidskader Verkeersnetten (2018). Hierin staan de ambities uit Mobiliteitsaanpak en Uitvoeringsagenda uitgewerkt met daarbij een afwegingskader bij conflicterende belangen.
- Het “Handboek Inrichting Openbare Ruimte Amsterdam” zorgt voor de digitale en integrale ontsluiting van al het beleid dat van toepassing is op de inrichting van de openbare ruimte. Het betreft onder meer de volgende belangrijke beleids-producten: Visie Openbare Ruimte 2025 (2017) heeft vijf ambities geformuleerd en principes uitgewerkt om meer regie te voeren op ontwikkeling, inrichting, beheer van de openbare ruimte, afgestemd op het gebruik;
- Verordening op het Stedelijk Mobiliteitsfonds Amsterdam (2020), een fonds vanuit inkomsten van het straatparkeren om de openbare ruimte en het verkeer- en vervoersysteem te verbeteren

3.2.5 Water

Een evenwichtig, veilig en duurzaam gebruik van water en wal door het beheersen van drukte en het tegengaan van overlast, waarbij de vlotte en veilige doorvaart wordt gegarandeerd.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Amsterdam is een waterstad: we leven met en aan het water. De havens, het openbare water, de kades, oevervoorzieningen en sluizen moeten schoon, goed onderhouden en veilig zijn. De verdere groei van het aantal bewoners en bezoekers zorgt voor meer druk op de openbare ruimte en dus ook op het water. In een autoluwe stad komt bouw- en afvallogistiek waar mogelijk over het water, via overslagpunten op de kades. We scheppen niet alleen meer ruimte en veiligheid op straat, maar ook op het water. Zo maken we de stad aangenamer en veiliger.

We houden de grachten schoon door het verwijderen van grof- en drijfvuil en te baggeren. De bruggen en sluizen worden bediend voor een vlotte en veilige doorgang. Voor de centrale objectbediening wordt een herontwerp geïmplementeerd.

Het openbare water is begaanbaar, aantrekkelijk, schoon en veilig voor alle gebruikers

Per kwartaal worden er metingen uitgevoerd om de schoonheidsgraad van de grachten te meten.

Om de kwaliteit van het water van Amsterdam goed te houden wordt er drijf- en grofvuil verwijderd. Deze activiteit geeft het minimaal aantal ton verwijderd drijf- en grofvuil. De norm is naar 500 ton bijgesteld. Er is de afgelopen 2 jaar minder afval verwijderd omdat er minder evenementen zijn geweest door de coronamaatregelen. De evenementen komen weer op gang, maar naar verwachting is het aantal ton verwijderd afval minder dan 600 ton.

We beheren en onderhouden onze assets (water en civiel)

De omvang van het Amsterdamse water areaal is momenteel nog niet volledig in beeld. Daarnaast zijn er ook nog geen actuele inspectiegegevens waardoor niet kan worden vastgesteld wat de huidige onderhoudstoestand is. Het beheer en onderhoud van water heeft wel al langere tijd onvoldoende aandacht gekregen.

Binnen het bestaande beleid (1 Amsterdam Heel & Schoon) zal het assetmanagement van Water worden ontwikkeld en uitgerold. Daarnaast worden de watertaken in Amsterdam in overleg met Waternet in beeld gebracht.

Voor water ligt de komende periode de focus op de wettelijke taken van de gemeente zoals het baggeren en schonen van waterlopen en het beheren van brandkranen.

We verdelen het gebruik van het water en voorzieningen bij het water en beheersen drukte op het water

De toenemende drukte in de stad zien we terug op het water. Toename van het aantal bezoekers betekent meer vraag naar passagiersvaart. Dit leidt tot toenemend aanbod, groei van vaarbewegingen en aantal boten. Bij ongebreidelde groei van het aantal vaarbewegingen en boten komt het binnenwater en de omgeving hiervan verder onder druk te staan. Dit beïnvloedt de leefbaarheid en het stedelijk milieu, de vlotte en veilige doorvaart en de kwaliteit van de grachten als historisch erfgoed. Met dit doel wordt beoogd de balans op de Amsterdamse binnenwater te herstellen en structureel te borgen door middel van beheersmaatregelen als opgenomen in de indicatoren van dit doel.

We geven de maximaal beschikbare vergunningen voor de passagiersvaart uit

De toenemende drukte op het water maakt dat het stedelijk milieu en de leefbaarheid onder druk staan. Daarom zijn grenzen gesteld aan de groei van de passagiersvaart (maximaal 550 vergunningen) en zijn exploitatievergunningen voor onbepaalde tijd omgezet naar bepaalde tijd. Dat gaan we ook doen voor de ligplaatsvergunningen en het gebruik van semi-exclusieve op- en afstaplocaties. We gaan door met het nemen van maatregelen ter stimulering van transport over water (zie onderdeel Logistiek). Specifieke maatregelen worden ontwikkeld en ingezet ter bestrijding en voorkoming van ongewenste en potentieel overlast gevende activiteiten.

We hebben steeds beter zicht op het gebruik van het binnenwater door middel van de Digitale Gracht

We waarborgen een vlotte en veilige doorvaart. Naast de algemene beheersing van de drukte op het water is het belangrijk dat de activiteiten die op het water plaatsvinden ook op vlotte en veilige wijze kunnen plaatsvinden. Met de invoering van het monitoringssysteem de ‘Digitale Gracht’ en de vignetplicht voor pleziervaart verkrijgen we meer inzicht in het gebruik van en de druk op het binnenwater. Zichtbaar wordt

welke routes druk zijn en welke gebruikers deze drukte veroorzaken. Er wordt gezocht naar alternatieve routes en mogelijkheden tot spreiding. Middels verkeersmaatregelen, ontheffingen en vergunningen wordt het gebruik gereguleerd en worden aanvullende maatregelen genomen waar dit noodzakelijk is voor het garanderen van het vlot en veilig scheepvaartverkeer.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Stichting Waternet

Waternet zorgt in opdracht van ons en Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV) voor schoon en voldoende water. Daarnaast verzorgt Waternet de brugbediening, het nautisch beheer van de hoofddoorvaartroutes (Amstelroute en Kostverlorenvaartroute) en stelt het de IJsnota op.

Havenbedrijf Amsterdam NV/Port of Amsterdam

Port of Amsterdam ontwikkelt, exploiteert en beheert de Amsterdamse havenregio en stimuleert de duurzame economische ontwikkeling in de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Dit alles met een goede balans tussen:

- een gezond financieel rendement.
- een goede kwaliteit van de leefomgeving.
- een brede toegevoegde waarde voor de regio.

Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaalgebied

De Divisie Havenmeester van Havenbedrijf Amsterdam NV voert de taken van het Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaalgebied (CNB) uit.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	3,8	47,1	4,9	5,2	5,3	5,4
Lasten	69,9	103,0	39,7	38,9	41,6	43,7
Saldo Baten en Lasten	**-66,1**	**-55,9**	**-34,8**	**-33,7**	**-36,3**	**-38,4**
Onttrekking	0,0	39,9	15,7	15,6	18,5	20,6
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,4
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**39,9**	**15,7**	**15,6**	**18,1**	**20,2**
Totaal Programmaonderdeel 2.5 Water	**-66,1**	**-15,9**	**-19,1**	**-18,0**	**-18,2**	**-18,2**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel bestaan uit het Binnenhavengeld (pleziervaart) en Leges (passagiersvaart) (€ 4,9 miljoen).

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 39,7 miljoen. Deze lasten bestaan uit:

- Uitvoering geven aan Nota Varen deel 1 & 2 (€ 7,4 miljoen). Deze lasten worden voor een deel gedekt door de volgende reserves (Stedelijk Mobiliteitsfonds € 1,4 miljoen en de egalisatie reserve Xaas € 0,2 miljoen).
- De kosten van dit programma onderdeel worden verlaagd omdat in de doorbelasting van interne diensten naar de projecten ook een overhead component zit. Echter geldt dat voor een deel van deze kosten het niet is toegestaan om deze toe te bedelen aan projecten. Dit wordt niet per project gecorrigeerd maar per programmaonderdeel (- €3,6 miljoen).
- We beheren en onderhouden onze assets (civiele constructies en water) (€ 19,3 miljoen). Deze lasten worden voor een deel gedekt door de reserve Programma Stadsbehoud (€ 15,5 miljoen).
- We baggeren en verwijderen drijf- en grofvuil uit openbaar water (€ 15,6 miljoen).
- De lasten stijgen. Om de bestedingskracht van de begroting op peil te houden wordt bij de retraite overwogen om een nabetaling te doen op de reeds uitgekeerde vergoeding voor loon- en prijsontwikkeling 2022 en de vergoeding voor 2023 te verhogen. (€ 0,5 miljoen).
- De overige lasten zijn afzonderlijk kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Reserves

Onttrekkingen reserves

De onttrekkingen in dit programmaonderdeel zijn in 2023 € 15,7 miljoen:

- Onttrekkingen aan de reserve Programma Stadsbehoud. Bij de toelichting op de lasten worden de onttrekkingen verder toegelicht (€ 15,5 miljoen).
- Overige onttrekkingen samen minder dan € 1 miljoen die niet verder worden toegelicht.

Toevoegingen reserves

Er zijn geen toevoegingen aan de reserves in dit programma.

Risicobeheersing

Op dit moment zijn er geen beleidsmatige risico's bekend. We brengen het volledige areaal goed in kaart en rapporteren op een later moment over eventuele risico's en beheersmaatregelen die daarbij horen.

Beleidskaders

- De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW 2000) gaat over het verbeteren van de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in Europa. Voldoen aan de KRW-richtlijn is een gezamenlijke opgave voor overheden. Wij zijn verantwoordelijk voor het nemen van of helpen bij maatregelen vanuit onze eigen taken en verantwoordelijkheden (beheer openbare ruimte, gemeentelijke watertaken, drinkwatertaken en als eigenaar). De doelen en maatregelen van alle partijen worden opgenomen in de Stroomgebiedbeheerplannen. Deze plannen worden iedere 6 jaar geactualiseerd. Begin 2022 is het derde Stroomgebiedbeheerplan vastgesteld voor de periode 2022-2027. Uiterlijk in 2027 moeten we voldoen aan de doelen van de KRW-richtlijn.
- Met de Nota's Varen Deel 1 (2019) en Deel 2 (2020) stelt het bestuur kaders voor een evenwichtig, veilig en duurzaam gebruik water en wal door het beheersen van drukte en het tegengaan van overlast, waarbij de vlotte en veilige doorvaart wordt gegarandeerd.
- Watervisie Amsterdam 2040 (2016). De Watervisie is een structuurvisieuitwerking en geeft een ruimtelijk-economisch toekomstbeeld van het gebruik van het water in 2040 met een Uitvoeringsagenda 2018.
- Het Actieplan Schone Lucht (2019) werkt aan het verbeteren van de luchtkwaliteit. Het richt zich op het uitstootvrij maken van het verkeer in de stad en de het beperken van de uitstoot van andere bronnen. Daarmee behalen we de WHO-advieswaarden voor schone lucht, uiterlijk in 2030. Deze doelstelling gaat verder dan de door de Europese Unie gestelde normen voor luchtkwaliteit. ▪ Agenda Autoluw (2020) is het overkoepelend kader voor leefruimte en schone lucht.
- Het Deltaprogramma Nederland. In het kader van het Deltaprogramma heeft Amsterdam, in samenwerking met partneroverheden in de regio, de Deltastrategie Regio Amsterdam opgesteld. De gemeente Amsterdam heeft de Intentieverklaring Ruimtelijke Adaptatie ondertekend die is voortgekomen uit de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie. Aanvullend daarop is er voor Rainproof nog een regionale intentieverklaring opgesteld. De deltabeslissingen uit het nationale Deltaprogramma zijn vastgelegd in het Nationaal Waterplan (NWP). De acties voor de gemeente zijn vastgelegd in de Agenda Duurzaam Amsterdam.
- Het Nationaal bestuursakkoord Water. De bezuinigingen van de overheid zijn voor de watersector vastgelegd in het Bestuursakkoord Water (BAW 2011). Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven hebben hierin afspraken gemaakt om Nederland, met minder kosten en bestuurlijke drukte, de komende jaren droog en veilig te houden.
- Strategische Bedrijfsvisie Haven (looptijd twaalf jaar) en het Strategisch Plan (looptijd vier jaar). In de statuten is bepaald dat het Havenbedrijf deze plannen opstelt, waarna deze voor wensen en bedenkingen worden aangeboden aan college van burgemeester en wethouders en gemeenteraad. In 2015 is de Visie 2030 in raad en college behandeld. Het Strategisch Plan 2017-2021 is op 13 juni 2017 vastgesteld.

3.2.6 Groen (inclusief Amsterdamse Bos) en Dierenwelzijn

Amsterdam is een groene stad met waarde voor mens en dier, Groen is functioneel, aantrekkelijk, veilig en draagt bij aan sociaal welzijn, gezondheid, stadsnatuur en klimaatadaptatie.

Gehouden dieren en vrijlevende dieren ontvangen ondersteuning waar gezond en prettig leven in het geding is.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Groen

Voldoende en gevarieerd groen is essentieel voor de leefbaarheid, biodiversiteit en klimaatbestendigheid van de stad. Juist nu we meer, hoger of dichter op elkaar bouwen, moeten we óók vergroenen en het groen onderhouden en toegankelijk houden. Vanuit de Amsterdamse Groenvisie werken we aan een stad met meer groen op alle schaalniveaus, van geveltuinen en perkjes tot stadsparken en bossen. Het bestaande en het nieuwe groen krijgt meer waarde voor mensen en dieren in de stad. In 2023 gaan we door met de uitvoering en investeren we in méér en beter groen aan de hand van Groengelden, het Strategisch Huisvestingsplan Bovenwijks Groen, Kwaliteitsimpuls groen, Groen in de Buurt (stadsdeelbudgetten) en budgetten voor groot onderhoud en beheer, vervangingsopgave bomen en Herplantfonds.

Het groen in Amsterdam wordt intensief gebruikt om te recreëren, activiteiten te organiseren, te sporten en te spelen. Dit betekent dat het groen ook intensief beheerd moet worden om slijtage en achterstallig onderhoud te voorkomen. De brede aanpak van onze voedselstrategie wordt ook in 2023 voortgezet, om de voedselproductie in de stad gezonder, milieuvriendelijker en toekomstbestendiger te maken.

In 2023 werken we verder aan:
- een groene stad;
- groen met waarde voor mens en dier;
- verbeteren van de biodiversiteit;
- verbeteren van de groene verbindingen;
- renovatie van wegen, bruggen, beschoeiingen en waterkwaliteit in het Amsterdamse Bos;
- bestrijden van (boom) ziekten zoals iepziekte en plagen, waaronder de Japanse Duizendknoop.

Wij beheren en onderhouden het groen functioneel en veilig.

Dagelijks beheer

Dit omvat het beheer van de parken, boom- en groenonderhoud, het maaien van gazons, taluds en het plegen van onderhoud aan alle groen- gelieerde objecten in de openbare ruimte en in het Amsterdamse Bos. De uitvoering bestaat uit het dagelijks onderhoud groen, zorgplicht bomen, de afhandeling van meldingen, voor en naschouwen bij evenementen, ondersteuning van medebeheer.

Een deel van het groenareaal wordt op een reguliere wijze beheerd. Hierbij is het doel om te voldoen aan de gewenste beeldkwaliteit. Andere delen worden ecologisch beheerd. Het doel voor deze delen is om de natuur zoveel mogelijk kans te geven, ecosystemen zich zo goed mogelijk kunnen ontwikkelen en daarmee een, in verhouding tot de omstandigheden, maximale biodiversiteit wordt bereikt.

Onzekerheid door stijgende kosten, leveringsonzekerheid en areaaluitbreiding

Gedurende 2021 zien we de bouwkosten stijgen. Sinds de oorlog in Oekraïne zien we niet alleen de bouwkosten stijgen, maar ook de prijzen van bijvoorbeeld brandstof en energie.
Sinds medio 2020 is het groenareaal wat beheerd wordt door de gemeente Amsterdam gegroeid met 1,5 mln. vierkante meter en ca. 11.000 bomen. Het gaat om Weesp, Volgermeerpolder, Brasapark en Rieteiland-Oost. Dit is nog exclusief Sloterdijken, naar verwachting wordt dat gebied vanaf 1 januari 2023 toegevoegd aan ons beheerareaal.

Programma's Groot Onderhoud (GO) en vervanging (VV) van Groen

De conditie van het groen in Amsterdam wordt regelmatig gemonitord. Jaarlijks wordt van 1/3 deel van het totale beheerde groenareaal geïnspecteerd. Het gaat hierbij vooral om groen dat in eigendom is van gemeente Amsterdam en wat de gemeente beheerd wordt.

Ook onze bomen worden gemonitord op hun groeiwijze en conditie. Bomen die op een relatief korte termijn een potentieel gevaar kunnen gaan vormen voor de omgeving (omvallen, afbreken) worden vervangen. Amsterdam kent een herplantplicht dus wordt na kap altijd een boom herplant. Mocht op de locatie waar gekapt is geen ruimte zijn voor herplant dan wordt elders een locatie gezocht. Zo wordt de omvang van het bomenbestand geborgd. Bomen worden voorzien van voldoende ruime groeiplaatsen zodat de bomen in de toekomst een optimale bijdrage kunnen leveren aan een leefbare stad. In het kader van integrale aanpak en kostenefficiëntie wordt bij

kap- en herplantwerkzaamheden gekeken of dit in combinatie kan met andere geplande werken in de openbare ruimte.

Indien uit de monitoring blijkt dat plantvakken in zeer slechte conditie zijn en/of afgestorven worden deze vakken ingepland voor vervanging. Binnen de daarvoor beschikbare middelen wordt zo jaarlijks een deel van het groenareaal hersteld.
De opgave wordt in samenspraak met de stadsdelen opgesteld.
Bij vervanging worden waar mogelijk verbeteringen van het groenareaal doorgevoerd zoals vergroten van biodiversiteit en klimaatadaptieve beplanting.

Daarnaast worden delen van het groenareaal dat nu regulier beheerd wordt zodanig omgevormd dat ze daarna ecologisch beheerd kunnen worden. Het Amsterdamse Bos en veel parken kennen een hoge gebruiksdruk en daarmee een relatief snelle slijtage. De programmering voor renovaties van delen van parken zijn er op gericht om de parken geschikt te houden voor recreatief gebruik en dat daarnaast het groen een optimale bijdrage blijft leveren aan een leefbare stad.
Voor vervanging geldt ook dat altijd gekeken wordt of de uitvoering van werkzaamheden in combinatie kan met andere (herinrichting-)werken.

In 2020 is een eenmalig budget toegekend voor het extra vergroenen van de stad. In 2023 wordt hiermee de realisatie van 100 nieuwe groene plekken doorgezet en zal daarmee eind 2023 het groenareaal in Amsterdam vergroot zijn.

Naast het groen wordt de verspreiding van de iepenspintkever en de eikenprocessievlinder ook gemonitord. Zodra geconstateerd wordt dat grotere uitbraken dreigen worden maatregelen getroffen om de uitbraken zo klein mogelijk te houden. Zieke iepen worden z.s.m. verwijderd en nesten van de eikenprocessierups worden op locaties met groot risico voor de volksgezondheid verwijderd.

De Japanse duizendknoop (JDK) is een zogenaamde invasieve exoot en kan inheemse vegetatie overwoekeren en schade toebrengen aan gebouwen en constructies in de stad. De verspreiding van de Japanse duizendknoop wordt daarom eveneens gemonitord. Ook worden risicovolle locaties aangepakt en geruimd.

Masterplannen Zuidoost, Nieuw West en Noord
In 2023 onderzoeken we hoe we met onze inspanningen kunnen bijdrage aan de leefbaarheid in een aantal gebieden in Zuidoost, Nieuw West en Noord. Daarom kijken we of we in 2023 kunnen werken aan een hoger onderhoudsniveau in het dagelijks beheer in deze gebieden en naar welk effect dat heeft op het onderhoudsniveau elders in de stad.

Wij werken aan een groene,klimaatadaptieve en biodiverse stad
We werken met behulp van de Groenvisie 2020-2050 aan een groene stad, ook het nieuwe coalitieakkoord spreekt ook van ‘Een leefbare stad is een groene stad. We voegen meer groen en bomen toe.’ Dit groen creëert meervoudige waarden. Denk hierbij aan betere waterberging, minder hitte, meer biodiversiteit en meer contacten in de buurt door groene buurtinitiatieven.

Amsterdamse Bos
De opgave van het Amsterdamse Bos is de waardering van het publiek (42 procent Amsterdammers, bezoekers uit Amstelveen 26 procent en regio 32 procent) te behouden in de context van het toegenomen belang van groen voor de leefbaarheid van de snel groeiende metropool Amsterdam.
Dit doen we vanuit de ambities en doelstellingen zoals vastgesteld in het Bosplan 2020-2030 (B&W feb. 2021) langs drie lijnen: ten eerste wordt het beheer en onderhoud van het groen en water, bruggen en kunstwerken, wegen/paden en meubels duurzaam op orde gebracht; ten tweede worden er kaders opgesteld voor de ontwikkeling van het gebruik van en de natuur en ten derde wordt de publieksfunctie ten volle benut en ontwikkeld. Om bovenstaande lijnen uit te voeren zijn er structureel en incidenteel meer middelen nodig. Binnen de beschreven drie lijnen wordt daarom ook gezocht naar extra mogelijkheden voor dekking en het vergroten van het verdienpotentieel.
In de begroting 2023 wordt een vervolg gegeven aan het wegwerken van achterstallig onderhoud in het Amsterdamse Bos. Uitgangspunt hierbij is duurzaam en ecologisch beheer waarbij het beschermen van de natuur en de biodiversiteit voorop staat. Voor het dagelijks beheer en onderhoud worden vrijwilligers en bijzondere doelgroepen, zoals mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, ingezet. Daarmee heeft het Bos ook een belangrijke maatschappelijke en participatieve functie.

Groengelden
Groengelden zijn structurele middelen (3 mln./jr.) die vanuit het Stedelijk Mobiliteits-Fonds (SMF) beschikbaar worden gesteld voor het verbeteren van het groen in Amsterdam d.m.v. (her)inrichtingsprojecten, programma’s en subsidieregelingen. Intotaal beschikt dit college dus over € 12 mln. aan Groengelden voor de periode 2023-2026. De € 12 miljoen Groengelden wordt gefinancierd uit het SMF en zijn, aangevuld met financiering uit andere bronnen (SMF, vef, SHP, AOG, Fonds Stadsbehoud etc.), het middel dat moet zorgen voor een vliegwieleffect om de ambities uit de Groenvisie te realiseren. In de Groenvisie 2020-2050 “Een leefbare stad voor mens en dier” is de ambitie ten aanzien van het groen in Amsterdam voor de periode tot en met 2050 geformuleerd. De ambitie is om van Amsterdam een groene stad te maken met waarde voor mens en dier en waarbij de ontwikkeling en beheer van het groen een gezamenlijke verantwoordelijkheid is. In het coalitieakkoord is

opgenomen dat de Groengelden worden opgehoogd met 7,5 mln. (2023 t/m 2026) en structureel met 1 mln. na 2026.

Voedselstrategie
Met de voedselstrategie draagt Amsterdam bij aan een voedseltransitie naar een systeem waarin gezondheid, duurzaamheid, sociale inclusiviteit en betaalbaarheid centraal staan. Ook in het kader van de City Deal 2.0, die in oktober 2021 is afgesloten met het Rijk, werken we aan de gezonde voedselomgeving en de korte keten. Het zichtbaar maken en stimuleren van lokale voedselinitiatieven doen we mede door het platform Van Amsterdamse bodem en door ondersteuning van de Voedselraad. We werken nauw samen op regionaal niveau binnen het verband van Voedsel Verbindt en met regionale belangenorganisaties. Met kennisinstellingen wordt gewerkt aan een systeembenadering van het voedselvraagstuk en aan concrete projecten en innovaties in de stedelijke context. We blijven zoeken naar ruimte en mogelijkheden om de sociale verbinding en educatieve waarde van stadslandbouw en voedselinitiatieven in de bestaande stad en in nieuwe gebieden te versterken.

Wij faciliteren medebeheer en bevorderen aantrekkelijk groen voor mens en dier
Ter bevordering van sociale cohesie en participatie is er ook in het huidige coalitie-akkoord aandacht voor medebeheer door bewoners in het groen. Medebeheer blijft de gemeente stimuleren. Met een beperkt budget, is het van belang processen te vereenvoudigen waar dat kan en samenwerking tussen stadsdelen te bevorderen. Ook blijft specifiek de samenwerking bestaan met partijen buiten de gemeente, waardoor bewoners en bedrijven een groen netwerk in de stad vormen.

Dierenwelzijn
De aanwezigheid van gezonde dieren in de stad maken de stad natuurinclusiever, meer biodivers en daardoor gezonder voor plant, mens en dier. Daar waar de gezondheid en leefbaarheid van dieren in het geding is, spreken we van hulpbehoevende dieren.
In 2023 faciliteren we via de ADAM-regeling en subsidies aan de vervoer- en opvang-keten dat hulpbehoevende dieren snel worden geholpen. Ook komt er een nieuwe Agenda Dieren waarbij er aandacht is voor dierenwelzijn en de leefgebieden van alle dieren in de stad.

Dieren in de knel worden naar de opvang vervoerd ten behoeve van adoptie/hereniging (gezelschapsdieren) of uitzetting in de natuur (vrijlevende dieren). De ADAM regeling wordt voortgezet.

- Vervoer naar opvang: onze wettelijke gemeentetaken ten aanzien van vervoer en opvang van gevonden gezelschapsdieren zijn belegd bij de Dierenambulance Amsterdam en bij de opvangketen. Daarnaast wordt uitvoering gegeven aan de algemene zorgplicht: hulpbehoevende dieren uit de wilde natuur worden door de Dierenambulance Amsterdam naar wildopvang de Toevlucht vervoerd voor medische verzorging.
- ADAM-regeling: De ADAM-regeling biedt financiële ondersteuning aan Amsterdamse stadspashouders bij dierenartskosten. Ondanks de impact van het landelijk tekort aan dierenartsen en covid-19 op de uitvoering van de regeling, blijkt de regeling een succes; inwoners weten de regeling goed te vinden en is er vanuit dierenartsen draagvlak voor de regeling. Vanaf 2023 is er voor de ADAM-regeling een ton minder te besteden.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Stichting Pantar & Werkbrigade
Stichting Pantar voert opdrachten uit in het groen, het Amsterdamse Bos en voor schoonhouden. Pantar zet ook de werkbrigade in voor bijvoorbeeld het onderhoud van het groen van onder meer de ontwikkelbuurten.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	1,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
Lasten	96,1	91,8	87,5	78,6	71,5	68,2
Saldo Baten en Lasten	**-94,4**	**-89,1**	**-84,8**	**-75,9**	**-68,8**	**-65,5**
Onttrekking	1,4	38,0	27,4	17,2	14,5	14,8
Toevoeging	5,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-3,9**	**38,0**	**27,4**	**17,2**	**14,5**	**14,8**
Totaal Programmaonderdeel 2.6 Groen (inclusief Amsterdamse Bos) en Dierenwelzijn	**-98,3**	**-51,1**	**-57,3**	**-58,7**	**-54,3**	**-50,7**

Baten
De baten in dit programmaonderdeel zijn € 2,7 miljoen. Deze baten bestaan uit:
- Verhuuropbrengst van campingplaatsen (€ 2,0 miljoen).
- Verhuuropbrengst van het bezoekerscentrum en evenementen in het Amsterdamse Bos.

Lasten
De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 87,5 miljoen. Deze lasten bestaan uit:
- Uitgaven voor het onderhoud, reiniging en beheer van openbaar groen en de parken (€ 32,2 miljoen).
- Uitgaven voor het in stand houden van de huidige bomenstand (€ 16,3 miljoen).
- Uitgaven voor regulier onderhoud aan groen en de bomen (€ 8,3 miljoen).
- Beheerkosten voor het Amsterdamse bos (€ 7,2 miljoen).
- Budget voor Groengelden (€ 5,1 miljoen).
- Verlenen van structurele subsidies aan Artis (€ 4,3 miljoen) en de Hortus (€ 0,5 miljoen).
- Uitgaven voor onderhoudsprojecten in de parken (€ 4,2 miljoen).
- Lasten voor gebiedsgerichte recreatieve voorzieningen zoals campings, waterspeelplaatsen, kinderboerderijen en speeltuinen (€ 3,0 miljoen).
- Lasten voor de bestrijding van boomziekten, waaronder de Japanse duizendknoop (€ 2,3 miljoen).
- Uitgaven voor acties en maatregelen op het gebied van dierenwelzijn (€ 1,9 miljoen).
- Uitvoeringskosten voor Groen in de buurt (€ 1,7 miljoen).
- Een negatieve stelpost van - € 2,7 miljoen in verband met de systematiek van overprogrammering van projecten in het Stedelijk Mobiliteitsfonds (SMF). Voor de overprogrammering van de SMF projecten is het noodzakelijk om de hogere budgetten te compenseren met een negatieve stelpost waardoor het totale lastenniveau weer wordt teruggebracht naar het oorspronkelijke niveau.
- De overige uitgaven zijn afzonderlijk kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Reserves

Onttrekkingen reserves
De onttrekkingen in dit programmaonderdeel zijn in 2023 € 27,4 miljoen:
- Een onttrekking aan de reserve Stadbehoud in 2023 van € 14,1 miljoen. Deze reserve ondersteunt een programmatische aanpak voor het in stand houden van de openbare ruimte en de infrastructuur.
- Een onttrekking aan de reserve Achterstallig Onderhoud in 2023 van € 11,4 miljoen. programmatische aanpak voor het wegwerken van grootschalig achterstallig onderhoud in de openbare ruimte en de infrastructuur.
- Een onttrekking aan de reserve Kwaliteitsimpuls Groen in 2023 van € 1,9 miljoen om te investeren in het groen in de parken.
- De overige onttrekkingen zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Toevoegingen reserves
In 2023 worden geen toevoegingen aan reserves voorzien.

Risicobeheersing

Risico's	Maatregelen
Door verschuivingen in het klimaat (zoals droge zomers, zachte winters) kan het dat er schade aan groen, flora en fauna ontstaat. Daardoor moeten we misschien meer kosten maken voor bijvoorbeeld herstel, herplanting, opruim-werkzaamheden en noodkapwerkzaamheden.	Lange termijn maatregel is een beleidsmatige keuze om de openbare ruimte anders in te richten. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het aanleggen van bassins voor de opslag van hemelwater bij hevige regenval. Zodat deze in periode van droogte beschikbaar is voor bewatering. Deze bassins kunnen we alleen aanleggen bij herinrichtingen of groot onderhoud. Ook is het een optie om te kiezen voor beplanting die meer bestendig is voor verschuivingen in het klimaat. Het vaker toepassen van de regel "Groen tenzij" uit de Groenvisie maakt het mogelijk om de openbare ruimte enerzijds klimaatadaptief in te richten en anderzijds draagt dit ook bij aan meer biodiversiteit in de stad.
Door de hoge inflatie zullen projecten duurder worden en worden de kosten voor beheer en onderhoud ook hoger.	Om projecten met de oorspronkelijke ambities uit te voeren zullen meer middelen noodzakelijk zijn, een andere optie is om de uitvoering van projecten te temporiseren. Daarnaast kan ook worden besloten om de oorspronkelijke ambities van projecten bij te stellen.

Beleidskaders

- Structuurvisie Amsterdam 2040, toetsingskader voor de ruimtelijke plannen en de investeringsagenda's. Ook het beeld hoe we de fysieke ruimte kunnen invullen. De Hoofdgroenstructuur en de Ecologische Visie zijn hiervan uitwerkingen. De Hoofdgroenstructuur (HGS) geeft de minimaal benodigde hoeveelheid groen aan die Amsterdam wil behouden en beschermen.
- Visie Openbare Ruimte 2025, uitwerking van de Structuurvisie voor de verblijfs-functie van de openbare ruimte. Zo kunnen we zorgen voor ontwikkeling, inrichting, beheer en daarmee op het gebruik van de openbare ruimte voor de hele stad.

- ‘Standaard voor het Amsterdamse straatbeeld’ (Puccinimethode) (2018) met de principes voor een goede fysieke inrichting van de openbare ruimte. We werken in heel Amsterdam volgens deze standaard voor een functionele, duurzame, toegankelijke en mooie openbare ruimte. Het Handboek Groen (2020) als onderdeel, bevat de uitgangspunten voor goed, gezond en duurzaam groen, inclusief de Hoofdbomenstructuur.
- Groenvisie (2020-2050) bevat principes voor de ontwikkeling van nieuw groen, (mede)beheer en herinrichting van bestaande openbare ruimte. De groenvisie reikt van biodiversiteit tot klimaatadaptatie, inclusiviteit en gezondheid.
- Om een gezonde, aantrekkelijke en toekomstbestendige leefomgeving voor mens en dier te maken, moet de natuur een volwaardige plaats krijgen bij het ontwerpen van nieuwbouw en openbare ruimte door Natuurinclusief bouwen bij bouwtenders en Referentienorm maatschappelijke voorzieningen en groen bij gebieds-ontwikkeling toe te passen.
- Het Strategisch Huisvestingsplan Bovenwijks Groen SHP-BG (2020) bevat de koers, ambities en investeringsopgave voor de komende 5 jaar voor bovenwijks groen. De lijst met SHP-BG projecten wordt regelmatig geactualiseerd en dient als input voor de toegekende Investeringsruimte SHP binnen dit programma.
- Bosplan Amsterdamse Bos 2020-2030 (februari 2021, tevens Gemeente Amstelveen) richt zich op bescherming van de natuur, bereikbaarheid voor fiets en openbaar vervoer, benutten voor recreatie en sport en meer bekendheid door communicatie en natuureducatie.
- Stedelijk Programma Voedselstrategie levert een bijdrage aan de verandering van het voedselsysteem.
- In 1 Amsterdam Heel en Schoon (juni 2017) staat beschreven hoe we ervoor zorgen dat Amsterdam heel en schoon blijft.

Beleidskader Dierenwelzijn

- De Agenda Dieren 2015 – 2018 is het beleidskader dat onze (wettelijke) taken en regisserende rol beschrijft rond de zorg voor en de bescherming van dieren.
- De acties rond dierenwelzijn die in het coalitieakkoord 2018-2022 ‘Een nieuwe lente, een nieuw geluid’ (pagina 42) staan, zijn uitgewerkt in de brief aan de raads-commissie Wonen en Bouwen ‘Dierenwelzijn in de periode 2019-2022 d.d. 10 december 2018 en d.d. 25 april 2019’.
- De ambitie uit het coalitieakkoord 2022-2026 ‘Amsterdams akkoord’ om een nieuwe Agenda Dieren te formuleren wordt in 2023 opgepakt.

3.2.7 Riool en Drinkwater

We voorzien alle Amsterdammers van toegang tot schoon drinkwater. We zorgen voor een goed werkende en degelijke riolering die bestand is tegen extreem weer door klimaatverandering. Daarnaast zorgen we ervoor dat het grondwater op de juiste hoogte staat.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Regenbestendig

Het klimaat verandert. Dat raakt ons allemaal. We moeten de stad beter voorbereiden op extreem weer. Dat doen we bijvoorbeeld met de programma's Klimaatadaptatie Amsterdam en Amsterdam Rainproof. De netwerkaanpak Amsterdam Rainproof betrekt en activeert bewoners en bedrijven om veranderingen aan daken, tuinen, straten en parken meteen klimaatbestendig te doen. Het klimaatbestendig maken gebeurt zoveel mogelijk tegelijkertijd met andere investeringen zoals nieuwbouw, aanleg, renovatie of vervanging. Dat is doelmatig en we beperken op die manier de overlast zoveel mogelijk.

Leveringsplan drinkwater en Omgevingsprogramma Riolering (OPR)

De stad groeit. Dit heeft effect op riolering en drinkwater. Voor drinkwater is dit uitgewerkt in het (wettelijk verplichte) Leveringsplan. Daarin staat hoe we de komende 10 jaar voldoen aan de drinkwaterlevering en welke investeringen daarvoor nodig zijn. Voor riolering is dit uitgewerkt in het Omgevingsprogramma Riolering (OPR). Hierin staat hoe we onze wettelijke zorgplicht voor inzamelen en transporteren van afval- en regenwater realiseren en welke grondwatermaatregelen we nemen

Grondstoffen en energie uit de watercyclus

Duurzaamheid, circulariteit en innovatie zijn belangrijke pijlers van de watertaken. Zo zetten we onder meer in op het hergebruik van grondstoffen uit afvalwater en het winnen van warmte uit oppervlakte-, afval-, en drinkwater (aquathermie) voor het verwarmen van huizen. Ook onderzoeken we nieuwe vormen van sanitatie, zoals vacuümriolering.
Ook in 2023 werken we aan deze ambitie door aquathermie toe te passen bij verschillende renovatieprojecten in de stad, zoals het voormalige Wilhelmina Gasthuisterrein. In de wijk Buikslotermeer maakt de gemeente/Waternet in 2023 warmte uit rioolwater beschikbaar voor de verwarming van 871 woningen van woningcorporatie De Key. Op Strandeiland wordt warmte uit oppervlaktewater ingezet voor de verwarming van 8000 woningen, waarvan de bouw start in 2024.
In de pilot Nieuwe Sanitatie in de Buiksloterham zijn 46 drijvende woningen reeds aangesloten op vacuümriolering; in 2023 bereiden gemeente en Waternet de aansluiting van nog eens 160 woningen voor.

Vanwege het amendement Groen (nummer 1171.17) hebben we in 2020 en 2021 onderzoek gedaan naar de gemeentelijke rol bij het realiseren en beheren van lage temperatuurwarmte in Amsterdam (LTW/A) (LTW is een warmtesysteem waarbij duurzame warmtebronnen door middel van een warmtenet ontsloten worden voor de levering van warmte aan verbruikers met een lagere temperatuur bron (doorgaans tussen de 35 en de 55oC). We hebben onderzocht hoe we deze rol kunnen organiseren en welke rol Waternet als verbonden partij hierin namens de gemeente kan spelen. In 2022 heeft dit onderzoek een vervolg gekregen en zijn de voorbereidingen getroffen voor een gezamenlijk programma. Vanaf 2023 geven de betrokken gemeentelijke directies en Waternet met een gezamenlijk Programma LTW/A invulling aan de uitkomsten van dit onderzoek. Het Programma LTW/A neemt zowel voor de bestaande stad als voor nieuwbouw het LTW-projectenportfolio ter hand.

Ontwikkelingen Riolering

Vanwege de veroudering van het rioolstelsel, veel riolering is na de oorlog aangelegd, is een flinke toename in het aantal te vervangen kilometers nodig. We vervangen nu 38 kilometer en gaan in 2023 naar 48 kilometer, om ervoor te zorgen dat er geen achterstallig onderhoud met bijbehorende verstoringen zal ontstaan. In de vervanging hebben we rekening te houden met extreme weersomstandigheden, zoals heftige regenval in korte tijd, om al te grote overlast te voorkomen. De kapitaalsintensiviteit neemt daarmee toe.

Ontwikkelingen Drinkwater

De drinkwatertaak is een wettelijke taak voortkomend uit de Drinkwaterwet. Daarin staat dat er een continue ongestoorde levering tegen de juiste kwaliteit gegarandeerd moet zijn. Hiertoe wordt het Leveringsplan Drinkwater overlegd aan toezichthouder ILT. Hierin staan de plannen om voor nu en in de toekomst die levering te kunnen garanderen.

Op 7 december 2021 heeft de gemeenteraad de Toekomstvisie Drinkwater 2050 vastgesteld. Tijdens de behandeling van deze visie is bekrachtigt dat Waternet de komende jaren voor grote opgaven bij het veiligstellen van de huidige en toekomstige

drinkwaterlevering staat. De opgave is meerledig: instandhouding van de huidige drinkwaterinfrastructuur; capaciteitsuitbreiding in verband met de toename van de drinkwatervraag; beschikbaarheid waarborgen van bestaande en nieuwe bronnen die (kunnen) worden ingezet voor de drinkwaterproductie; inspelen op een veranderende omgeving.
De komende decennia zal daarom fors geïnvesteerd moeten worden in het vergroten en toekomstbestendig maken van de winning-, productie- en distributiecapaciteit om de drinkwaterklanten te kunnen blijven voorzien van kwalitatief goed en voldoende drinkwater. Ook zijn er grote investeringen in voorbereiding om de druk op het leidingnet binnen de wettelijke normen te houden, met name voor het distributie-gebied in Amsterdam Noord en -West. Tevens is een noodzaak tot extra kosten en investeringen te verwachten om te blijven voldoen aan scherpere kwaliteitseisen. De discussie over de PFAS-norm is daar een voorbeeld van. In 2023 is er budget voor de verwijdering van PFAS uit drinkwater.

In 2023 wordt een nieuw Leveringsplan opgesteld (gereed 1 juli 2024) waarin de investeringen voor de komende 10 jaar in beeld worden gebracht. Tenslotte verdient de impact van mogelijke, gemeentelijke interventies op het investeringsniveau in de openbare ruimte aandacht. Wanneer wordt besloten tot vermindering van de investeringen voor herinrichting en herbestrating, heeft dat voor een aantal gebieden tot gevolg dat de kosten van openbreken en herstellen van wegverhardingen volledig ten laste van de kredieten voor vervangingen in de infra voor drinkwater en riolering komen. Gevolg is dat die vervangingskosten zullen toenemen.

Het beleid voor het leveren van industriewater wordt in 2023 geactualiseerd. Het gaat dan in eerste instantie om het bestendigen van de huidige industriewaterlevering en het inzichtelijk maken van levering van industriewater in Westpoort, maar mogelijk ook om andere locaties in de toekomst. In dit traject worden alternatieve bronnen zoals het hergebruik van gezuiverd afvalwater onderzocht. Daardoor wordt mogelijk capaciteit voor drinkwater vrijgespeeld.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Stichting Waternet

Waternet zorgt in opdracht van ons en het waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV) voor veilig, schoon en voldoende water. Voor deze overheden voert Waternet de riolering- en drinkwatertaak uit. Wij en het waterschap AGV geven de directie van Waternet mandaat om ‘in naam van’ en ‘voor rekening van’ taken uit te voeren.

Watertransportmaatschappij Rijn-Kennemerland (WRK)

De gemeente heeft met het oog op het publieke belang van de Amsterdamse drinkwatervoorziening besloten om samen met NV PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland (PWN) garant te staan voor de externe financiering van WRK voor maximaal € 230,0 miljoen. WRK levert, zuivert en distribueert water en hoort daarmee tot de vitale infrastructuur voor Amsterdam (uitvoering wettelijke taak) en de provincie Noord-Holland. Achtergrond van de garantie zijn forse investeringen die nodig zijn om te garanderen dat de drinkwatervoorziening continu door kan blijven gaan in de toekomst. Gezien de zeer beperkte eigen vermogenspositie van WRK, kan WRK zelfstandig geen externe financiering aangaan en is een garantie nodig. H 3.9.1 166 Vermogensopbouw bij WRK op termijn en aandeelhouderschap door de gemeente zijn voorwaarden voor het verstrekken van de garantie. Zo kan WRK in de toekomst zelf leningen aangaan zonder garantie nodig te hebben. Hiervoor is besloten de jaarlijks door de garantieverstrekkers te ontvangen garantiepremie als aandeelkapitaal te storten in WRK. Middels het instellen van een financieringsreserve WRK wordt de dekking voor deze storting gefaciliteerd, zo is er geen effect op de schuld en begroting.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	199,9	219,7	234,4	238,7	243,7	248,3
Lasten	195,8	211,5	225,0	229,0	233,7	238,3
Saldo Baten en Lasten	**4,1**	**8,2**	**9,3**	**9,7**	**10,0**	**10,0**
Onttrekking	2,9	1,1	0,0	0,0	0,1	0,1
Toevoeging	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2	0,2
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**2,9**	**1,1**	**-0,1**	**-0,1**	**-0,1**	**-0,1**
Totaal Programmaonderdeel 2.7 Riool en Drinkwater	**7,0**	**9,3**	**9,3**	**9,6**	**9,9**	**9,9**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel zijn € 234,4 miljoen. Deze baten bestaan uit:

- Drinkwateropbrengsten (€ 144,2 miljoen).
- Opbrengst rioolheffing en inkomsten voor de uitvoering van rioleringstaken (€ 86,7 miljoen).
- Bijdragen van derden voor het aanleggen van huisaansluitingen riolering (€ 3,0 miljoen).
- Inkomsten van waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV) voor de uitvoering kwijtschelding waterschapsbelasting (€ 0,6 miljoen).

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 225,0 miljoen. Deze lasten bestaan uit:

- Lasten voor drinkwater en overige drinkwatertaken (€ 145,0 miljoen).
- Lasten voor de uitvoering van rioleringstaken (€ 80,0 miljoen).

Reserves

Onttrekkingen reserves

In 2023 zijn geen onttrekkingen aan reserves.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de egalisatiereserves zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
Technische noodsituaties in de productie en leidingen van drinkwater.	Voldoen aan wettelijke normen, ook door een toereikende organisatie bij noodgevallen.
Verstoorde afvoer van afval- en regenwater door achterstallig onderhoud en renovatie van het rioolstelsel.	Door klimaatverandering is er meer extreme neerslag. Alleen het vergroten van riolen biedt hiervoor onvoldoende oplossing. Uitvoeren van het omgevingsprogramma Riolering: ■ meer riolering vervangen ■ aanleggen riolering voor ongezuiverde lozingen ■ aanpakken terugkerende problemen met wateroverlast in de stad ■ verder verbeteren van de bedrijfsvoering
Waterschade na hevige regenval.	Door klimaatverandering is er meer extreme neerslag. Alleen het vergroten van riolen alleen biedt hiervoor onvoldoende oplossing. Het programma Amsterdam Rainproof draagt bij aan het regenbestendig maken van de stad. In 2022 zijn Rainproof coaches actief en is gestart met de gebiedsgericht aanpak van de Frans Halsbuurt. In 2023 worden 11 Rainproof knelpunten aangepakt (2 extreem urgente, 5 zeer urgente en 5 urgente) daarnaast wordt op allerlei locaties maatregelen geïntegreerd in lopende werkzaamheden.
Koepelvrijstelling.	De toepassing van de koepelvrijstelling voor de omzetbelasting (ofwel btw) betekent, dat Waternet geen btw hoeft te berekenen over zijn dienstverlening aan gemeente en waterschap. Op jaarbasis gaat het hierbij om respectievelijk € 12 en € 9 miljoen aan btw. Voor de toepassing geldt een aantal voorwaarden, waarop door de Belastingdienst steeds strikter wordt toegezien. Een van die voorwaarden is dat de koepelleden (gemeente en waterschap) geen btw-belaste activiteiten mogen uitvoeren. Jaarlijks vindt hierover intensieve afstemming plaats met de belastinginspecteur.
Extra kosten vanwege aanpassingen riool- en drinkwaterstelsel door verzakken en dreigend bezwijken van kademuren en bruggen binnen de gemeente Amsterdam.	We zijn begonnen met een project om dreigende ongevallenlocaties veilig te stellen en voorlopige beheersmaatregelen te nemen. Uiteindelijk zullen we de komende jaren veel kilometers kademuur vervangen. Op een aantal van deze plekken zijn er drinkwatertransport- en distributieleidingen, riool- en drinkwaterzinkers, overstortputten en regenwateruitlaten aanwezig die we (misschien) moeten verleggen, aanpassen of vernieuwen. De operationele en financiële omvang en impact van deze aanpassingen is nog niet bekend. Wel is duidelijk dat de drinkwater- en rioleringswerkzaamheden een forse investering zullen vergen. Voor de financiering van de werkzaamheden is afgesproken dat de WIOR leidend is. Dit houdt in dat de verleggingen van de riolering voor het project kademuren is en dat – afhankelijk van de leeftijd – de verleggingen van de drinkwaterleidingen voor Waternet zijn.

Beleidskaders

- De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW 2000) gaat over het verbeteren van de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in Europa. Voldoen aan de KRW-richtlijn is een gezamenlijke opgave voor overheden. Wij zijn verantwoordelijk voor het nemen van of helpen bij maatregelen vanuit onze eigen taken en verantwoordelijkheden (beheer openbare ruimte, gemeentelijke watertaken, drinkwatertaken en als eigenaar). De doelen en maatregelen van alle partijen worden opgenomen in de Stroomgebiedbeheerplannen. Deze plannen worden iedere 6 jaar geactualiseerd. Begin 2022 is het derde Stroomgebiedbeheerplan vastgesteld voor de periode 2022-2027. Uiterlijk in 2027 moeten we voldoen aan de doelen van de KRW-richtlijn.
- Het Leveringsplan drinkwater is wettelijk verplicht. De Inspectie Leefomgeving en Transport toetst het plan. Het plan beschrijft de levering van drinkwater onder normale en onder verstoorde omstandigheden. Het beschrijft hoe Waternet voldoet aan de drinkwaterlevering over 10 jaar en welke investeringen daarvoor nodig zijn.
- Het Omgevingsprogramma Riolering Amsterdam 2022 – 2027 (OPR). Wij hebben de wettelijke verantwoordelijkheid (zorgplicht) voor:
  - inzamelen en transporteren van stedelijk afvalwater.
  - inzamelen en verwerken van afvloeiend hemelwater.
  - nemen van grondwatermaatregelen in openbaar gebied.

  Het OPR maakt de ambities vanuit de Omgevingsvisie van Amsterdam concreet voor deze 3 zorgplichten. Doel van het OPR is om te verantwoorden hoe we deze watertaken uitvoeren. En in hoeverre wij voldoende middelen hebben om dit in de toekomst te blijven doen. De programmaduur van het OPR loopt over de jaren 2022 tot en met 2027.

3.3

Economie, Kunst, Cultuur en Erfgoed

3.3 Economie, kunst, cultuur en erfgoed

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	24,2	23,6	22,6	22,3	21,7	20,7
Lasten	266,9	236,2	227,1	222,4	214,4	211,8
Saldo Baten en Lasten	**-242,7**	**-212,6**	**-204,5**	**-200,1**	**-192,7**	**-191,1**
Onttrekking	21,1	32,8	14,4	11,3	3,2	0,4
Toevoeging	22,2	24,4	3,2	3,2	0,2	0,2
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-1,0**	**8,4**	**11,2**	**8,1**	**3,0**	**0,2**
Totaal Programma Economie, kunst, cultuur en erfgoed	**-243,7**	**-204,2**	**-193,3**	**-192,0**	**-189,7**	**-190,8**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	**25,2**	**22,7**	**25,1**	**24,8**	**24,8**	**24,8**

Coalitieakkoord

De stad kan niet zonder een veerkrachtige en innovatieve economie. We willen samen met ondernemers en kennisinstellingen (waaronder ook nadrukkelijk het mbo) de economische structuur van Amsterdam versterken, diverser maken en nadrukkelijker ten goede kunnen laten komen aan alle Amsterdammers. Door uitwerking van de maatregelen uit het coalitieakkoord werken we in 2023 aan een eerlijker economie, die bijdraagt aan de doelstellingen voor brede welvaart en zoveel mogelijk Amsterdammers - op alle niveaus - werk oplevert. Daartoe verkennen we nieuwe vormen van publiek-private samenwerking, ondersteunen we ondernemers met een buurtfunctie en helpen het mkb om, in tijden van oplopende energiekosten, versneld te verduurzamen. Daarbij kiest het college een actieve rol om kansen te grijpen waar dat kan, maar ook grenzen te stellen waar dat moet, bijvoorbeeld bij negatieve effecten van de platformeconomie.
De cultuursector is nog steeds aan het herstellen van de coronacrisis en daarin ondersteunen we instellingen en makers waar mogelijk. We blijven inzetten op het verbreden en verdiepen van het kunst- en cultuur-aanbod in de stad om daarmee de toegankelijkheid te vergroten. Dat betekent onder meer dat we het aanbod van cultuureducatie versterken en doorgaan met de inzet van cultuurcoaches. In nieuwe wijken en wijken waar het aanbod nu beperkt is, investeren we in nieuwe culturele voorzieningen en initiatieven. Ook investeren we in nieuwe broedplaatsen en ateliers omdat dit bijdraagt aan een bloeiende culturele sector en daarmee aan creativiteit, vernieuwing en leefbaarheid in de stad. Voor de nachtcultuur, een belangrijke motor van vernieuwing in de cultuursector, proberen we meer ruimte te creëren. In de bestaande stad hebben we extra aandacht voor behoud en onderhoud van monumenten en erfgoed.

3.3.1 Economie en innovatie

De stad kan niet zonder een veerkrachtige en innovatieve economie. We willen samen met ondernemers de economische structuur van Amsterdam versterken, diverser maken en nadrukkelijker ten goede kunnen laten komen aan alle Amsterdammers. We werken aan een eerlijker economie, die bijdraagt aan de doel-stellingen voor brede welvaart en zoveel mogelijk Amsterdammers - op alle niveaus - werk oplevert.
We verkennen nieuwe publiek-private samenwerking om via bundeling van inzet en middelen versnelling te realiseren.

3.3.2 Kunst en cultuur

In de periode 2021-2024 werken we, zoals vastgelegd in het Kunstenplan, aan verbreding en verdieping van het aanbod van kunst en cultuur om van Amsterdam een sterke, open en inclusieve cultuurstad te houden en te maken. Dit betekent meer aandacht voor kunst en cultuur in de wijken, ruimte voor experiment, innovatie en de nachtcultuur, verbreding van cultuureducatie, talentontwikkeling en cultuurparticipatie, en versterking van internationale kunst en cultuur. De impact van de coronacrisis op de kunst- en cultuursector is nog steeds goed merkbaar; de herstelfase zal veel tijd in beslag nemen en de cultuursector zal blijvend veranderen.

3.3.3 Erfgoed

Samen stad maken begint met het delen van verhalen. Erfgoed vertelt het verhaal van de stad Amsterdam. Archeologische vondsten, historische gebouwen en bijzondere gebieden geven vanuit het verleden betekenis aan het heden. Daarom houden we ons boven-en ondergrondse erfgoed in stand en geven het een plek bij de groei van de stad zoals de ontwikkeling en de transformatie van gebieden.
De bestuursopdracht Erfgoed zetten we voort. Klimaatambities waaronder het verduurzamen van erfgoed, wordt mogelijk gemaakt door adviezen op maat te leveren. We letten daarbij ook op het in stand houden van de cultuurhistorische waarden van bijzondere wijken en buurten.

Investeringen

Binnen programma Kunst en Cultuur werken we aan de voorbereiding van nieuwe grootstedelijke culturele voorzieningen. Het gaat om het Verhalenhuis en een nieuw gebouw voor de Meervaart in Nieuw-West. Het Amsterdam Museum in de binnenstad wordt gerenoveerd en uitgebreid.

De groei van de stad en de ambitie om een complete stad inclusief maatschappelijke voorzieningen te maken, betekent ook groei van kunst en cultuur. We werken aan een inhaalslag in de stadsdelen Noord, Zuidoost en Nieuw-West als het gaat om culturele voorzieningen in de buurt. Voor Nieuw-West wordt er gewerkt aan de realisatie van het Verhalenhuis, in Zuidoost geven we een vervolg aan het haalbaarheidsonderzoek voor uitbreiding van het Bijlmer Parktheater en een permanente plek voor Oscam. In Noord werken we verder aan een culturele functie in de Banne en bij het Buikslotermeerplein.

We werken in 2023 door aan nieuwe grootstedelijke culturele voorzieningen:
- In Nieuw-West gaat het om een nieuw gebouw voor de Meervaart. Het huidige gebouw van dit theater is sterk verouderd en te klein voor de plannen die de instelling heeft. De Meervaart wil een uniek en gevarieerd aanbod bieden voor een breed publiek en ruime aandacht besteden aan talentontwikkeling binnen het stadsdeel.
- De renovatie en uitbreiding van het Amsterdam Museum is in 2023 in uitvoering. Het is een complexe en uitdagende opgave om dit rijksmonument te renoveren, uit te breiden en om te vormen tot een eigentijds stadsmuseum dat het publiek boeit met de verhalen over onze stad.

Thema's per programma

Digitale stad/informatie
- We werken samen aan innovatie in sectoren die voor overheid en economie interessant zijn, zoals Mobility as a Service of eHealth.
- We maken samen een kennis- en innovatieagenda.
- We helpen mkb-bedrijven met het digitaliseringsoffensief.
- Met culturele instellingen werken we samen aan het verzamelen en delen van data over (mogelijke) bezoekers.
- We helpen de Amsterdamse cultuursector bij het nog beter benutten van digitalisering om kunst te maken en/of een breed publiek te bereiken en te betrekken.

Democratisering
- We versterken de organisatiegraad van ondernemers, om de samenwerking tussen ondernemers, bewoners en de gemeente te versterken.
- Bij de voorbereiding van nieuwe culturele voorzieningen betrekken we de omwonenden, zodat zij kunnen meepraten over inhoudelijke programma's en de keuze voor locaties.
- We gebruiken het gesprek over bestaande waarden en erfgoed als startpunt voor het betrekken van bewoners bij gebiedsontwikkeling.

Duurzaamheid

- We werken aan het verduurzamen van de zakelijke markt. Hierbij stimuleren we bedrijven tot het nemen van energiebesparende maatregelen in de gebouwen en het energiezuiniger maken van de bedrijfsprocessen.
- We ondersteunen de haven in de transitie naar een ‘duurzame batterij voor de stad, regio en Europa’ en zorgen ervoor dat het Havenbedrijf Amsterdam samen met de bedrijven in de haven in staat wordt gesteld deze transitie slagvaardig vorm te geven.
- We werken aan het verduurzamen van cultureel vastgoed (energiebesparing, opwekken van groene energie, ontwikkelen van circulaire (hergebruik) toepassingen) en stimuleren volledig circulaire festivals.
- We verduurzamen erfgoed met behoud van cultuurhistorische waarden, waarbij hergebruik en transformatie grote kansen biedt.

Kansengelijkheid

- We werken aan een gezonde arbeidsmarkt zonder significante tekorten of overschotten, die iedereen gelijke kansen op werk biedt.
- We werken aan een economie die werkt voor iedereen waarbij brede welvaart centraal staat.
- We gunnen iedereen kunst en cultuur, om te beginnen de kinderen in Amsterdam. Het Jongerencultuurfonds Amsterdam vergoedt de cursuskosten voor muziek-, dans-, theater- en tekenlessen voor kinderen waarvan de ouders dit niet kunnen betalen.

Gebiedsgericht werken

- We zorgen ervoor dat bewoners aantrekkelijke commerciële voorzieningen hebben in hun wijk en in de stad door te sturen op een divers aanbod van winkels en ambulante handel.
- We zetten kunst en cultuur in om de (lokale) leefomgeving te verrijken en we ondersteunen kunst- en cultuurinitiatieven die ontstaan in de gebieden en wijken. Dit is extra belangrijk in een periode van herstel na de coronacrisis.
- We realiseren ons dat leefbaarheid, ruimtelijke kwaliteit en erfgoedbehoud hand in hand gaan en zetten daarop in bij gebiedsontwikkeling.

3.3.1 Economie en innovatie

Samen werken aan een duurzame en innovatieve regio met cultuur, werk en toekomst voor iedereen.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Ondernemerschap in en voor de buurt, regio en op internationaal niveau

We zorgen voor de randvoorwaarden voor succesvol ondernemerschap op alle schaalniveaus. Van het ondersteunen van bedrijveninvesteringszones (biz'en) tot het helpen internationaliseren van lokale bedrijven die een innovatieve en duurzame bijdrage leveren aan de stad en regio. En van het versterken van de organisatiegraad van ondernemers tot het ondersteunen bij het versterken van hun winkelgebied. Daarbij leveren we maatwerk voor de opgaven in de masterplannen voor Zuidoost en Nieuw-West, en de Aanpak Noord en Aanpak Binnenstad.

Versterken van ecosystemen en innovatie

Door middel van innovatie dragen bedrijven oplossingen aan voor maatschappelijke problemen. Dit kunnen oplossingen zijn voor bijvoorbeeld het wereldwijde voedseltekort, problemen op de arbeidsmarkt en levensbedreigende ziektes. In veel gevallen door middel van digitalisering. Door een voorlopersrol op het gebied van innovatie in te nemen blijft de stad ook in de toekomst aantrekkelijk. Innovatieketens die bijdragen aan het duurzaam verdienvermogen worden versterkt, bedrijven die een innovatieve en duurzame bijdrage leveren aan de stad en regio worden actief aangetrokken en de triple helix wordt versterkt en benut. Tegelijkertijd treden we snel op daar waar nieuwe bedrijven, bijvoorbeeld in de platformeconomie, negatief uitpakken voor onze stad.

Leefbare stad met ruimte voor economische functies

We werken aan een complete stad met een vitale economie en brede welvaart. Hiervoor stellen we nieuwe ambities en zorgen bovendien dat de stad leefbaar is. De ambitie is ook dat bestaande werkgebieden, zoals de Haven en Schiphol, blijven bijdragen aan een vitale economie en een gezonde leefomgeving blijft geborgd. Zo zorgen we dat de stad klaar is voor de economie van morgen, waar plek is voor iedereen.

Duurzame economie en de klimaat- en energietransitie

We stimuleren bedrijven en industrie om bij te dragen aan het realiseren van de klimaatambities van de stad. We helpen daarom aan de ene kant bedrijven te verduurzamen en aan de andere kant zetten we in op het aantrekken van duurzame en innovatieve bedrijvigheid en de groei van relevante sectoren in deze regio. Op die manier moet de economie een transitie doormaken richting een fossielvrije en circulaire economie.

Evenwichtige arbeidsmarkt met gelijke kansen op werk

De stad en de regio hebben te maken met een snel toenemende krapte op de arbeidsmarkt. In het begin van de coronacrisis nam de krapte af, maar inmiddels is deze volledig terug. In de IT en Techniek sectoren is zelfs sprake van een recordkrapte. In samenwerking met het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen werken we aan de infrastructuur om deze mismatch te verkleinen en te overbruggen. Het tekort aan personeel staat economische en maatschappelijke vooruitgang in de weg, terwijl er tegelijkertijd nog steeds mensen aan de kant staan, onder hun niveau werken en/of in verdwijnbanen werken. De inzet is gericht op voldoende gekwalificeerd personeel in belangrijke sectoren, maar ook dat ieder individu kan profiteren van die toenemende vraag. Hierbij helpen wij onderwijsinstellingen het onderwijs te innoveren, meer instroom te genereren in belangrijke sectoren, brengen we het bedrijfsleven en het onderwijs samen, en vergroten we kansengelijkheid. Het zwaartepunt van onze inzet is gericht op het mbo.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Stadsgoed NV en NV Zeedijk

De vastgoeddeelnemingen Stadsgoed NV en NV Zeedijk hebben de volgende maatschappelijke doelen:

- Het intensief, verantwoord en milieubewust kleinschalig beheren van hun panden.
- Het terugdringen van bestaand eenzijdig functiegebruik door de balans tussen de verschillende functies in het gebied te verbeteren.
- Het terugdringen en voorkomen van verdacht eigendom van vastgoed.

Daarmee helpen deze deelnemingen de leefbaarheid te verbeteren en economische activiteiten in de binnenstad te bevorderen. De NV Zeedijk concentreert zich op het wallengebied en Stadsgoed NV op de gehele binnenstad.

In mei 2020 is de Aanpak Binnenstad gestart. Deze aanpak combineert maatregelen en visie voor zowel de korte als langere termijn, en heeft als doel dat de Amsterdamse binnenstad weer een plek wordt waar alle Amsterdammers graag komen en bewoners zich thuis voelen. Binnen de aanpak wordt vastgoed gezien als een belangrijk sturingsinstrument om de gewenste transformatie in de binnenstad te realiseren. De gemeentelijke vastgoeddeelnemingen – naast NV Zeedijk en Stadsgoed NV ook Stadsherstel – spelen daarbij een belangrijke rol. In dit kader heeft het bestuurlijk team Aanpak Binnenstad in maart 2021 een reserve ingesteld van € 2 miljoen. Verkend wordt of deze reserve op termijn kan worden uitgebreid tot € 10 miljoen, om de vastgoeddeelnemingen te ondersteunen bij de verwerving van strategisch vastgoed. Op 1 december 2021 heeft de raad het afwegingskader voor de inzet van deze reserve voor de aankoop van vastgoed vastgesteld.

Stichting Amsterdam Economic Board

De Amsterdam Economic Board is een netwerkorganisatie met een slimme, groene en gezonde MRA als doel. De Amsterdam Economic Board werkt aan oplossingen voor grootstedelijke vraagstukken door vernieuwing en samenwerking tussen bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheid.

Havenbedrijf Amsterdam NV/Port of Amsterdam

Het Havenbedrijf Amsterdam werkt direct mee aan de economische ontwikkeling van de Metropoolregio Amsterdam (MRA). De continuïteit van de bedrijven en dienstverleners in het havengebied was als gevolg van de corona-effecten niet in het geding, wel viel de zee- en riviercruisevaart volledig stil. In 2022 kwam de cruisevaart weer langzaam op gang. In 2021 was er in de Amsterdamse haven nog wel sprake van een lichte daling van de totale goederenoverslag met 4,1% van 74,3 naar 71,3 miljoen ton. Deze afname kwam niet alleen door de coronacrisis, maar ook door de energietransitie. Als gevolg van de sterk gestegen gasprijzen, zien we dat er in Duitsland en Nederland steeds meer elektriciteit wordt opgewekt met steenkolen. Hierdoor is er sinds 2022 sprake van een aanzienlijke stijging van overslag van steenkolen. Op lange termijn houdt het Havenbedrijf echter vast aan haar beleid om de kolenoverslag in 2030 uit te faseren. Verder werkt het Havenbedrijf samen met de gemeente en regionale publieke en private partners voortvarend aan de energietransitie.

Regionale Ontwikkelingsmaatschappij InWest

De Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) InWest jaagt investeringen in duurzame economische ontwikkelingen aan. De ROM doet dit door bedrijven te ondersteunen bij business development (het ontwikkelen van nieuwe kansen). Daarnaast investeert de ROM via het MKB fonds en het Transitiefonds in kansrijke technologieën die niet voldoende middelen uit de markt alleen kunnen halen.

Schiphol

Schiphol levert als multimodaal en logistiek knooppunt een bijdrage aan het vestigingsklimaat van de Metropoolregio Amsterdam (MRA). We hebben als gemeente zitting in de Bestuurlijke Regie Schiphol die zich bezighoudt met de ontwikkeling van Schiphol. Voor de gemeente zijn er veel belangen gemoeid met Schiphol, denk aan Schiphol als knooppunt, het belang van de arbeidsmarkt in de regio, duurzaamheid en ons vestigingsklimaat.

Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaalgebied

Het Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaalgebied moet een veilige, vlotte en milieuverantwoorde afwikkeling van het scheepvaartverkeer bevorderen. Alle functies van de Divisie Havenmeester, de uitvoerende organisatie van het Centraal Nautisch Beheer, hebben de coronacrisis goed doorstaan.. De vlotte en veilige doorvaart van het scheepsverkeer heeft niet te lijden gehad onder de coronacrisis. In 2022 is de nieuwe zeesluis volgens planning geopend. Er wordt nog gewerkt aan een selectieve zoutonttrekking, die de toename van de zoutinstroom in het Noordzeekanaal moet verminderen. Deze constructie is naar verwachting gereed in 2024/2025.

RAI Holding B.V.

RAI werkt samen met de gemeente aan een toekomstplan om een verdere bijdrage te kunnen leveren aan de gebiedsontwikkeling in Zuidas door middel van het toevoegen van woningbouw, het toegankelijker maken van de omgeving van de RAI, het verbeteren van de mobiliteit rond de RAI en het verminderen van overlast. Daarnaast draagt RAI bij aan de economische bedrijvigheid als bijproduct van de georganiseerde beurzen en evenementen en is de RAI een belangrijke locatie voor de corona test- en vaccinatiestraten van de GGD.

Schiphol Area Development Company

Doel van de Schiphol Area Development Company (SADC) is om zo goed mogelijk ruimte te bieden aan de economische dynamiek in de regio rond Schiphol door bedrijventerreinen te ontwikkelen. Zowel de coronacrisis als de oorlog in Oekraïne hebben vrijwel geen gevolgen voor de SADC en haar projectvennootschappen op de korte termijn.

Stichting Science & Business Amsterdam Science Park

De stichting is in 2015 door de drie grondeigenaren (gemeente Amsterdam, UvA en NWO) opgericht om het Science Park te ontwikkelen tot een van de meest toonaangevende wetenschapsparken in Europa.

Beurs van Berlage vennootschappen

De Beurs van Berlage staat op een belangrijke strategische plek in de stad. De Beurs werkt mee aan het scheppen van economische bedrijvigheid als bijproduct van de georganiseerde beurzen en evenementen. Ook heeft de Beurs een culturele, creatieve, publieke en maatschappelijke functie, waaronder het behoud van cultureel erfgoed en bijdragen aan het leefklimaat in de stad.

Life Sciences Fund Amsterdam

Het Life Sciences Fund Amsterdam (LFSA) is begin 2009 opgericht om het economisch potentieel van het Life Sciences cluster in de regio Amsterdam te versterken. Het fonds is momenteel uit geïnvesteerd.

Matrix Innovation Center

Het Matrix Innovation Center (MIC) is opgericht in 1989 en is een initiatief van de gemeente Amsterdam, de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO), Rabobank Amsterdam en de Universiteit van Amsterdam (UvA). MIC biedt vooral laagdrempelige huisvesting en laboratoriumruimte aan startende, om kleinere flexibele ruimte vragende ondernemingen op het Amsterdam Science Park in Amsterdam Oost. In de zomer van 2021 is door de aandeelhouders goedkeuring verleend aan de directie van MIC om de activiteiten uit te breiden naar de andere kennisparken in Amsterdam. Op deze wijze stimuleert MIC samenwerking en kennisoverdracht tussen kennisinstellingen en het bedrijfsleven en draagt het bij aan de ontwikkeling van de kennisparken in Amsterdam. MIC exploiteert zes bedrijfsverzamelgebouwen (Matrix II tot en met VII) en is ongeschonden door de coronacrisis gekomen. In 2022 wordt het zevende gebouw (Matrix One) opgeleverd op het ASP en wordt begonnen met de ontwikkeling van een Innovation Center in het VU Kennis-kwartier aan de Zuidas.

Amsterdam Clipper Beheer

De Clipper ‘Stad Amsterdam’ is eigendom van Randstad Clipper Beheer en de gemeente. Wij beschikken jaarlijks over 20 vaardagen op de Clipper. De Clipper wordt ingezet voor promotie en representatie van Amsterdam tijdens buitenlandse reizen en in Nederland. Daarnaast organiseren we samen met Randstad jaarlijks een jongerenreis op de Clipper.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	23,4	22,6	21,7	21,4	20,8	19,8
Lasten	62,5	72,9	57,4	54,0	49,8	46,0
Saldo Baten en Lasten	**-39,2**	**-50,3**	**-35,7**	**-32,7**	**-29,0**	**-26,2**
Onttrekking	20,9	29,0	12,9	9,9	3,2	0,4
Toevoeging	20,0	23,3	3,2	3,2	0,2	0,2
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,9**	**5,7**	**9,7**	**6,7**	**3,0**	**0,2**
Totaal Programmaonderdeel 3.1 Economie en innovatie	**-38,3**	**-44,6**	**-26,0**	**-26,0**	**-26,0**	**-26,0**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel zijn € 21,7 miljoen. Deze baten bestaan uit:

- Bijdragen van 32 gemeenten (inclusief die van Amsterdam) en twee provincies voor de Metropoolregio Amsterdam (MRA) (€ 8,0 miljoen).
- De opbrengsten van de markten (€ 5,1 miljoen).
- Inkomsten uit dienstverlening van IN Amsterdam (€ 2,6 miljoen).
- Bijdrage van Metropoolregio Amsterdam ten behoeve de Amsterdam Economic Board (€ 1,6 miljoen).
- Bijdrage van Metropoolregio Amsterdam ten behoeve van participatie in Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) InWest (€ 1,4 miljoen).
- Inkomsten bezoekersafdrachten Holland Casino (€ 1,3 miljoen). Hiervan is € 1,1 miljoen ten gunste van de algemene middelen. Het resterende gedeelte van € 0,2 miljoen wordt ingezet voor het “Amsterdams Promotiefonds voor Cultuur en Stadsinitiatieven”.
- Regionale bijdrage voor het bevorderen van de internationale verbondenheid van de Amsterdamse economie (€ 0,9 miljoen).
- Overige baten afzonderlijk zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel zijn €57,4 miljoen. Deze lasten bestaan uit:

- Apparaatslasten inclusief doorbelasting naar diverse programma's (€ 19,1 miljoen).
- Uitvoeren van de MRA-actieagenda op de platformen Economie, Ruimte en Mobiliteit (€ 8,0 miljoen).

- Voor de ontwikkeling van buurteconomie worden verschillende methoden ingezet (€ 8,7 miljoen).
  - voor de Bedrijveninvesteringszones (biz): een afgebakend gebied zoals een winkelstraat of een bedrijventerrein waarbinnen ondernemers en/of eigenaren samen investeren in de kwaliteit van hun bedrijfsomgeving (€ 4,2 miljoen). De opbrengsten uit opgelegde vorderingen voor de BIZ worden verantwoord in het programmaonderdeel A2. Belastingen.
  - voor de versterking van de lokale wijkeconomie. Het ondersteunen van ondernemers en ondernemerscollectieven, maar ook het ondersteunen van een divers winkelaanbod (€ 2,1 miljoen).
  - voor de ambulante handel (oa. Markten), waaronder schoonmaakkosten, huur, energie en water, exclusief apparaatslasten (€ 2,4 miljoen).
- Subsidie aan Amsterdam Institute for Advanced Metropolitan Solutions, een wetenschappelijk instituut met als doel grootstedelijke oplossingen te ontwikkelen, onderzoeken en in te voeren (€ 5,1 miljoen).
- Subsidie aan Stichting Amsterdam&partners, voor de leefbaarheid, aantrekkelijkheid en welvarendheid van de Metropoolregio Amsterdam, door het opbouwen van de gewenste reputatie en het gidsen van bewoners, bedrijven en bezoekers (€ 3,9 miljoen).
- Lasten vanuit het Herstelplan 'Samen sterker uit de crisis' Economische transitie. Dit betreft het nemen van maatregelen om de transitie naar een diverse economie, die minder op bezoekerseconomie is gericht, te ondersteunen (€ 3,0 miljoen).
- Bijdrage van Metropoolregio Amsterdam ten behoeve van participatie ROM inWest (€ 1,6 miljoen)
- Uitvoeren van subsidie Amsterdam Economic Board voor een slimme, groene en gezonde MRA (€1,6 miljoen).
- Lasten ten behoeve voor het bevorderen van de internationale verbondenheid van de Amsterdamse economie (€ 1,3 miljoen).
- Subsidiebudget steunt lopende en externe initiatieven voor versterking van de economische structuur, innovatievermogen en het functioneren van de arbeidsmarkt. (€ 1,2 miljoen).
- Bijdrage van de gemeente Amsterdam aan de Metropoolregio Amsterdam (€ 1,1 miljoen).
- De overige lasten zijn afzonderlijk kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

In dit programmaonderdeel wordt in 2023 € 12,9 miljoen onttrokken en € 3,2 miljoen toegevoegd aan de reserves:

Onttrekkingen

- Een onttrekking aan de Reserve Economische Structuur en Arbeidsmarkt versterking (€ 7,6 miljoen).
- Een onttrekking aan de Reserve Amsterdam Metropolitan Solutions (€ 5,1 miljoen)
- Een onttrekking aan de Reserve Promotiefonds voor cultuur en stadsinitiatieven (€ 0,2 miljoen).

Toevoegingen

- Een toevoeging van € 3,0 miljoen aan de financieringsreserve ROM inWest.
- Een toevoeging van € 0,2 miljoen aan het Amsterdams Promotiefonds voor cultuur en stadsinitiatieven.

Risicobeheersing

Risico's	Maatregelen
ROM InWest ROM InWest ontvangt kapitaal van de aandeelhouders, o.a. gemeente Amsterdam. De waarde van het kapitaal varieert over de jaren heen als resultaat van de waarde van de onderliggende investeringen/projecten. Het is in de beginfase van belang dat de ROM als nieuwe speler erin slaagt een aantal goede proposities naar de eigen fondsen toe te leiden, die passen binnen de inhoudelijke en financiële randvoorwaarden. Na opbouw van de organisatie begin 2022 is de focus van de ROM daar nu op gericht.	Sturing via investeringskader en aandeelhoudersvergaderingen.

Beleidskaders

Voor de bestuursperiode 2022-2026 zijn nieuwe beleidskaders in ontwikkeling.

Vooralsnog zijn de ambities voor het stimuleren van succesvol ondernemen in en voor de buurt, regio en op internationaal niveau beschreven in:

- Marktvisie Amsterdam 2019-2026
- Detailhandelsbeleid Amsterdam
- Amsterdams Ondernemers Programma 'Naar een sterke buurteconomie' 2018-2022
- Position paper Amsterdam Trade & Innovate

Staat hoe we als stad innovatieve ecosystemen versterken die bijdragen aan brede welvaart in:
- Actieprogramma Kennis & Innovatie
- Strategisch Plan Amsterdam Science Park 2018-2025
- Economisch Herstel- en Investeringsplan 2021-2024

Staat hoe we ruimte bieden aan bedrijvigheid in:
- Ruimte voor de economie van morgen, waarin economische bouwstenen voor ruimtelijke ontwikkeling worden geboden
- Bedrijvenstrategie 2020-2030 Amsterdam Duurzaam Productief

Staat hoe we de verduurzaming van de economie versnellen voor de klimaat- en energietransitie in:
- de Gemeentelijke Visie Haven 2020-2040

Zijn de ambities voor het faciliteren van een evenwichtige arbeidsmarkt met gelijke kansen voor iedereen beschreven in:
- Werk maken van Talent (in samenwerking met Amsterdam Economic Board en de Metropoolregio Amsterdam)

3.3.2 Kunst en cultuur

We maken Amsterdam tot een sterke, open en inclusieve cultuurstad door verbreding, verdieping en spreiding van het aanbod van kunst en cultuur.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

De cultuursector helpen bij herstel na de coronacrisis

De impact van de coronacrisis op de kunst- en cultuursector is nog steeds goed merkbaar; de herstelfase zal veel tijd in beslag nemen en de cultuursector zal blijvend veranderen. Voor de instellingen in het Kunstenplan hebben we daarom besloten dat we in de periode 2021-2024 coulant zijn ten aanzien van de prestatieafspraken.
De voorwaarden van onderschrijving van de culturele codes (Fair Practice Code, Governance Code Cultuur, Code Diversiteit en Inclusie) en de uitvoering van de actieplannen diversiteit en inclusie blijven wel van kracht voor de instellingen. Met de werkgroep cultuur & corona werken we aan plannen om de cultuursector te helpen om meer wendbaar en weerbaar te worden.

Groei van kunst en cultuur in de wijken en in nieuwe gebieden mogelijk maken

We zetten kunst en cultuur in om de (lokale) leefomgeving te verrijken en we ondersteunen kunst- en cultuurinitiatieven die ontstaan in de gebieden en wijken. Dit is extra belangrijk is een periode van herstel na de coronacrisis. Bovendien dragen we zo bij aan het versterken van de sociale cohesie en de persoonlijke ontwikkeling van onze bewoners. We geven een extra stimulans aan lokale kunstinitiatieven die de samenwerking opzoeken met stedelijke kunstinstellingen
De groei van de stad en de ambitie om een complete stad voor alle Amsterdammers te maken (en te behouden) inclusief maatschappelijke voorzieningen, betekent ook groei van kunst en cultuur. Bovendien is spreiding van kunst en cultuur een belangrijk uitgangspunt van het stedelijke kunst- en cultuurbeleid. Daarom voegen we nieuwe voorzieningen toe. Op een aantal locaties werken we aan de voorbereiding van nieuwe grootstedelijke culturele voorzieningen. Het gaat om het Verhalenhuis en een nieuw gebouw voor de Meervaart in Nieuw-West. In Noord en Zuidoost werken we aan een inhaalslag als het gaat om culturele voorzieningen in de buurt. Het Amsterdam Museum in de binnenstad wordt gerenoveerd en uitgebreid.

Meer ruimte creëren voor experiment, innovatie en nachtcultuur en meer aandacht voor makers

Ondanks dat de cultuursector nog in de herstelfase zit na de coronacrisis, is juist nu innovatie belangrijk. Daar blijven we op inzetten. De nachtcultuur speelt een belangrijke rol bij de onder meer het experiment in kunst en cultuur. Ondanks dat de ruimte steeds schaarser wordt, proberen we meer plekken voor nachtcultuur te creëren. Voor makers zijn broedplaatsen en ateliers van wezenlijk belang. In deze beleidsperiode loopt voor 15 broedplaatsen de contracttermijn af. We zetten ons in voor bestendiging van deze plekken door samen te werken met eigenaren, verhuurders en de broedplaatsen. Om nieuwe plekken voor kunstenaars mogelijk te maken nemen we bij het uitgeven van tenders steeds vaker ruimte voor broedplaatsen mee in het programma.

Verbreden van cultuureducatie, talentontwikkeling en cultuurparticipatie en creëren van kansen voor iedereen

We gunnen iedereen kunst en cultuur, om te beginnen de kinderen in Amsterdam. Niet ieder kind krijgt de ervaring van huis uit mee en daarom is het belangrijk dat kunst en cultuur op school goed aan bod komt. De gemeentelijke voorzieningen voor cultuureducatie, zoals het gratis vervoer naar culturele instellingen en de vakdocenten muziek, spelen hierbij een belangrijke rol.
Om alle kinderen kennis te laten maken met het inspirerende cultuuraanbod in de stad en in alle wijken, zetten we cultuurcoaches in. Zij werken als kunstvakdocent op scholen die dit het hardst nodig hebben en zorgen voor verbinding met de vrije tijd, met speciale aandacht voor kinderen uit minimahuishoudens.
In 2023 gaan we van start om samen met de schoolbesturen weer nieuwe langlopende afspraken te maken over cultuureducatie voor de periode 2025-2035.

Versterken van onafhankelijke nieuwsvoorziening

We hebben voor de komende periode extra middelen gereserveerd vanwege het grote belang van lokale media in tijden van afnemend vertrouwen in de politiek en nepnieuws. AT5, als onderdeel van Publieke Omroep Amsterdam, gaat het aanbod van nieuws en achtergrondinformatie over de stad verbreden en meer ruimte maken voor onderzoeksjournalistiek.
AT5 gaat verhuizen naar de Openbare Bibliotheek op het Oosterdok. Op het gebied van onder andere media-educatie gaan beide organisaties nauw samenwerken.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

ODE Energie
ODE Energie zorgt voor milieuvriendelijke energievoorziening op het Oosterdokseiland. Dit doen zij onder andere voor de hoofdvestiging van de Openbare Bibliotheek Amsterdam. Hiermee draagt ODE Energie bij aan het in stand houden van het netwerk van bibliotheken.

Exploitatiemaatschappij Carré B.V.
Carré helpt bij behoud van cultureel erfgoed op een belangrijke plek in de stad. Carré is een rijksmonument, waarbij de theaterfunctie hoort bij het karakteristieke pand. Carré biedt cultureel aanbod voor een breed publiek met een afwisselende programmering.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Lasten	201,0	159,8	166,5	165,6	161,9	163,0
Saldo Baten en Lasten	**-200,3**	**-159,0**	**-165,8**	**-164,8**	**-161,1**	**-162,2**
Onttrekking	0,0	3,4	1,2	1,4	0,0	0,0
Toevoeging	2,2	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-2,2**	**2,4**	**1,2**	**1,4**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 3.2 Kunst en cultuur	**-202,5**	**-156,6**	**-164,5**	**-163,4**	**-161,1**	**-162,2**

Baten
De baten in dit programmaonderdeel zijn € 0,8 miljoen. Deze baten bestaan uit:
- baten van in bruikleen gegeven kunstcollecties aan het Amsterdam Museum en Stedelijk Museum Amsterdam (€ 0,4 miljoen)
- diverse baten die voornamelijk voortkomen uit het cultuurbeleid van de stadsdelen, zoals opbrengsten van het Centrum voor Beeldende Kunst en opbrengsten van evenementen (€ 0,3 miljoen)
- De overige baten lichten we niet verder toe (€ 0,1 miljoen)

Lasten
De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 166,5 miljoen. Deze lasten bestaan uit:
- de uitvoering van het Kunstenplan 2021-2024 (€ 150,8 miljoen), deze lasten bestaan voornamelijk uit:
  - subsidies voor de instellingen van de Amsterdamse Basisinfrastructuur (Amsterdam Bis) (€ 99,4 miljoen)
  - subsidies voor de instellingen in het Cluster Cultuureducatie (€ 11,4 miljoen)
  - subsidies voor de regelingen Vierjarige subsidies en ontwikkeling organisaties professionele kunst die we verstrekken via het Amsterdams Fonds voor de Kunst (AFK) (€ 24,6 miljoen) en de beheerlasten (€ 2,9 miljoen)
  - Projectsubsidies verstrekt door het AFK voor onder andere professionele kunst, amateurkunst, kunst in de openbare ruimte, cultuurcoaches (€ 9,2 miljoen)
  - Lasten voor de ontwikkeling van culturele voorzieningen in de wijken (€ 2,8 miljoen)
- subsidie aan de Openbare Bibliotheek Amsterdam (OBA) voor de exploitatie van de hoofdvestiging en de overige bibliotheekfilialen in Amsterdam en Weesp (€ 27,7 miljoen)
- subsidie voor de Publieke Omroep Amsterdam inclusief AT5 en de jongerenzender FunX (€ 4,4 miljoen)
- apparaatslasten voor ambtelijke capaciteit voor onder andere de uitvoering van het Kunstenplan 20212024, cultuureducatie, lokale media en bibliotheek (€ 1,8 miljoen)
- lasten voor het behoud van en het ontwikkelen van ateliers en broedplaatsen (€ 0,1 miljoen), waaronder subsidies voor investeringen in nieuwe broedplaatsen
- lasten van de Amsterdamse Kunstraad als onafhankelijk adviesorgaan van het Amsterdamse gemeentebestuur op gebied van kunst en cultuur (€ 0,5 miljoen)
- lasten voor beheer en onderhoud van de kunstcollecties in bruikleen bij het Amsterdam Museum en het Stedelijk Museum (€ 0,4 miljoen)
- De overige lasten zijn afzonderlijk kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Onttrekkingen reserves
De onttrekkingen in dit programmaonderdeel zijn in 2023 € 1,2 miljoen:
- Een onttrekking aan de reserve Kunstenplan in 2023 van € 1,2 miljoen, voor de ontwikkeling van culturele voorzieningen in de wijken en de groeiambitie van het Jongeren cultuurfonds Amsterdam.

Toevoegingen reserves

Er zijn geen toevoegingen aan de reserves in dit programmaonderdeel

Risicobeheersing

Risico's	Maatregelen
Voor het behalen van de doelen en de activiteiten van het Kunstenplan is de gemeente afhankelijk van de uitvoering door kunst- en cultuur-instellingen. Als de plannen van kunsten cultuurinstellingen onvoldoende worden waargemaakt door bijvoorbeeld grote financiële tegenvallers of juridische geschillen, komen de doelstellingen van de gemeente onder druk te staan. De coronacrisis heeft een grote financiële impact op de gehele cultuursector, dus ook voor kunst- en cultuurinstellingen in het Kunstenplan 2021-2024. Hoe de impact van de corona-maatregelen zich de komende periode gaat ontwikkelen blijft ongewis. De verwachting is dat het herstel voor de cultuursector lang zal duren en langzamer zal verlopen dan in andere sectoren.	We voeren ten minste eens per jaar monitor-gesprekken met instellingen in de Amsterdam Bis en het Cluster Cultuureducatie over inhoudelijke en financiële prestaties. Het Amsterdam Fonds voor de Kunst (AFK) voert deze gesprekken met de overige instellingen in het Kunstenplan. In 2020, 2021 en 2022 heeft de gemeente Amsterdam vanwege de coronacrisis een steunplan uitgevoerd om de cultuursector zoveel mogelijk overeind te houden. Onderdeel daarvan waren eenmalige noodsteunsubsidies aan Kunstenplaninstellingen en niet- Kunstenplan-instellingen. Omdat de verdere gevolgen van de coronacrisis in 2023 en het tempo van het herstel nog ongewis zijn, zijn we in de gehele periode 2021-2024 bij de vaststellingen van de meerjarige subsidies coulant ten aanzien van de prestatie-afspraken. De instellingen krijgen ook ruimte om te reorganiseren en de programmering aan te passen aan de geldende corornamaatregelen, en in lijn met de ingediende herziene plannen voor het Kunstenplan 2021-2024.
De uitvoering van het Kunstenplan valt gedeeltelijk onder verantwoordelijkheid van het Amsterdam Fonds voor de Kunst (voortaan genoemd AFK). Als het AFK een deel niet kan uitvoeren door bijvoorbeeld financiële tegenvallers of problemen in de organisatie, komen de doelstellingen van de gemeente onder druk te staan.	We zijn een samenwerkingsovereenkomst met het AFK aangegaan waarin de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor uitvoeren van het Kunstenplan en ieders verplichtingen zijn vastgelegd. We houden de uitvoering in de gaten door intensief overleg op ambtelijk en bestuurlijk niveau waarbij we ook de jaarlijkse verant-woording van het AFK bespreken en beoordelen. De samenwerkingsovereenkomst wordt momenteel herzien voor de periode 2021-2024.
Enkele grote (risicovolle) projecten komen in de definitie- en ontwikkelingsfasen.	Om deze projecten goed te monitoren en sturing aan te geven als opdrachtgever, zal er een project-manager/kredietbeheerder aangesteld worden.

Beleidskaders

- Hoofdlijnen kunst en cultuur 2021-2024: beschrijft de inhoudelijke doelen van het cultuurbeleid voor deze periode. Het bevat de aanwijzing van culturele instellingen in de Amsterdamse Basisinfrastructuur (Amsterdam Bis) en het beleidskader voor de taken van het Amsterdams Fonds voor de Kunst (AFK).
- Kunstenplan 2021-2024: beschrijft hoe het cultuurbeleid vanuit de Hoofdlijnen wordt uitgevoerd. Het bevat onder meer een verdere uitwerking van beleidsdoelstellingen rond cultuureducatie.
- Convenant Basispakket Kunst- en Cultuureducatie: een formalisering van de samenwerking tussen de gemeente, de stadsdelen, de schoolbesturen van het primair onderwijs, Pabo en kunstvakopleidingen over de invoering van het Basispakket kunst- en cultuureducatie. Het gaat om de inrichting van voorzieningen voor scholen rond cultuureducatie.
- Uitvoeringskader Kunst in de Openbare Ruimte: beschrijft een gecoördineerde aanpak om meer kunst in de openbare ruimte te krijgen.
- Amsterdamse referentienorm en maatschappelijke voorzieningen: met de afspraken in de Amsterdamse referentienorm zorgen we ervoor dat we maatschappelijke functies bewaken vanuit de uitvoering van Koers 2025 waarin de ambities voor de nieuw te bouwen woningen zijn vastgelegd.
- Ruimte voor kunst en cultuur - strategisch huisvestingsplan (SHP) kunst en cultuur 2020-2025: het SHP beschrijft een beeld over hoe groei van de stad samen kan gaan met groei van aanbod van kunst en cultuur.
- Atelier en Broedplaatsenbeleid 2019-2022.
- Toekomst van de nacht. Nachtcultuur in Amsterdam (2021): beschrijft de belangrijkste thema's voor de sector zodat we nu en in de toekomst de nachtcultuur steviger en meer integraal kunnen borgen in het gemeentelijk beleid.

3.3.3 Erfgoed

De gemeente zal de cultuurhistorische waarden optimaal benutten bij de groei van de stad. Dat geldt niet alleen voor het in stand houden van de bestaande historische kwaliteiten van de grachtengordel maar ook voor het behouden van het jongere erfgoed in de voor- en naoorlogse wijken. Erfgoed is een inspirator voor bij het maken van plannen voor gebiedsontwikkeling en zorgt voor het creëren van betekenisvolle wijken in een groeiende stad.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

We zorgen ervoor dat de waarden van het Amsterdamse erfgoed in beeld zijn en behouden worden. Het erfgoed wordt op passende manier benut en vertelt het verhaal van de stad. Het verduurzamen van erfgoed is hierbij steeds een uitgangspunt.

Hiervoor leveren wij jaarlijks rond de 1500 adviezen voor het gebouwde erfgoed en ongeveer 200 adviezen voor de archeologie. De adviezen zijn gebaseerd op onderzoek en analyse die jaarlijks in circa 350 rapportages zijn opgenomen.

De opgebouwde kennis over het erfgoed van de stad delen we actief. Dat doen bijvoorbeeld door het organiseren van de jaarlijks Open Monumentendag, de Nationale Archeologiedagen, het ontwikkelen van educatieproducten, voorlichtingsavonden, gastcolleges etc. Onze gegevens zijn up-to-date omdat we de kernregistratie voor Erfgoed verzorgen. Al onze gegevens zijn voor iedereen digitaal beschikbaar.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Stadsherstel

Stadsherstel draagt bij aan de zorg voor monumenten en beeldbepalende panden in Amsterdam door ze zorgvuldig te restaureren, een passende bestemming te geven en ze te verhuren.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Lasten	3,3	3,5	3,2	2,8	2,8	2,8
Saldo Baten en Lasten	**-3,2**	**-3,3**	**-3,0**	**-2,6**	**-2,6**	**-2,6**
Onttrekking	0,2	0,3	0,3	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,2**	**0,3**	**0,3**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 3.3 Erfgoed	**-3,0**	**-3,0**	**-2,8**	**-2,6**	**-2,6**	**-2,6**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel zijn € 0,2 miljoen. Deze baten bestaan uit:

- Inkomsten uit onderzoek en advies op het gebied van monumenten en archeologie.

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 3,2 miljoen. Deze lasten bestaan uit:

- Salarislasten van de medewerkers die werkzaamheden uitvoeren voor archeologie, monumenten en het Werelderfgoed Podium (€ 2,7 miljoen).
- Lasten voor de uitvoering van Amendement 425 Actualiseer waarderingskaart 19e-eeuwse ring in de rest van de stad (€ 0,3 miljoen). De lasten worden gedekt uit reserves.
- De overige lasten zijn afzonderlijk kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Reserves

De onttrekkingen in dit programmaonderdeel zijn in 2023 € 0,3 miljoen. Dit betreft een onttrekking uit de reserve financiering gemeentelijk vastgoed voor de uitvoering van Amendement 425 Actualiseer waarderingskaart 19e-eeuwse ring in de rest van de stad.

Risicobeheersing

Risico's	Maatregelen
Gebrek aan informatie weerhoudt de bewoners en ondernemers ervan het erfgoed te waarderen waardoor de noodzaak voor behoud onder druk komt te staan.	De gemeente zorgt voor onderzoek, advies en voorlichting over erfgoed
Het erfgoed wordt onvoldoende benut waardoor de kans op verval van het erfgoed toeneemt	De gemeente overtuigt organisaties van de economische waarde van het erfgoed en helpt dit duurzaam te benutten.
Cultuurhistorie is niet voldoende gekoppeld aan ruimtelijke processen waardoor de ruimtelijke kwaliteit en de bijdrage van erfgoed aan de leefbaarheid in de stad afneemt.	De gemeente start in een vroeg stadium vooroverleg over het belang van de inpassing van erfgoed in ruimtelijke processen.

Beleidskaders

- Erfgoedwet: hierin is vastgelegd dat lokale overheden op vergunningaanvragen voor monumenten adviseren en deze begeleiden; verder zijn zaken rond de archeologische monumentenzorg in deze wet geregeld.
- De Wet op de ruimtelijke ordening schrijft voor dat in bestemmingsplannen en bij ruimtelijke ontwikkelingen een uitspraak gedaan moet worden of en hoe cultuurhistorie wordt betrokken.
- De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht: hierin is de wettelijke taak neergelegd voor advisering rond vergunningverlening voor monumenten.
- Gemeentelijke erfgoedverordening: deze verordening beschrijft op basis waarvan en volgens welke procedure gemeentelijke monumenten en beschermde gezichten worden aangewezen. Verder is hierin de advisering rond de vergunningverlening van monumenten en de archeologische monumentenzorg geregeld.
- Programma van Eisen voor aanpassingen aan monumenten: geeft aan of en hoe aanpassingen aan monumenten mogelijk zijn, waaronder verduurzamingsingrepen.

3.4 Sport

3.4 Sport

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	28,7	31,4	17,1	18,1	18,1	18,1
Lasten	81,2	92,7	81,0	82,0	84,3	83,8
Saldo Baten en Lasten	**-52,5**	**-61,2**	**-63,9**	**-63,8**	**-66,2**	**-65,6**
Onttrekking	3,6	5,4	0,8	1,3	2,1	0,8
Toevoeging	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**3,1**	**5,4**	**0,8**	**1,3**	**2,1**	**0,8**
Totaal Programma 4 Sport	**-49,5**	**-55,9**	**-63,1**	**-62,5**	**-64,1**	**-64,8**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	**23,4**	**22,9**	**25,2**	**25,2**	**25,2**	**25,0**

Coalitieakkoord

De sterk stijgende kosten van energie en materialen, krappe arbeidsmarkt en de inflatie hebben hun weerslag op onder meer sportaanbieders en Amsterdammers die sporten. We werken eraan dat de maatschappelijke opgave van sport zoveel mogelijk overeind blijft en dat ook Amsterdammers met een smalle beurs kunnen blijven sporten. Deze ontwikkeling benadrukt nog eens de urgentie om te werken aan verdere verduurzaming van de eigen accommodaties om de energiekosten terug te kunnen dringen.

Het coalitieakkoord bevat ambities ten aanzien van gelijke kansen op sportdeelname en verduurzaming van het (eigen) vastgoed. De combinatie tussen sport en jongerenwerk biedt kansen en is een sociaal, maar ook een fysiek verhaal. We gaan de komende periode op zoek naar slimme verbindingen, met name in de buurten.

We kijken integraal naar de actualisatie van de sport-, groen- en speelnormen in de stad in relatie tot de ambitie om een complete stad en beweegvriendelijke stad te bouwen. Daarbij kijken we naar trends; hoe de stad eruit gaat zien, wat dit voor de voorzieningen betekent en wat waar nodig is.

Zo bekijken we ook hoe we sportparken toekomstbestendig kunnen maken. Hoe om te gaan met de toenemende drukte op de sportparken versus de schaarste in de openbare ruimte. Zaken als de verdichtende stad, sociale vraagstukken, de veranderende sport- en beweegbehoefte en ambities op gebied van duurzaamheid, klimaatadaptiviteit en groen nodigen uit om na te denken over onder meer het verder optimaliseren van accommodaties en sportparken onderdeel uit te laten maken van de groene vitaliteitsstructuur. Ook zetten we in op intensiever en efficiënter gebruik van de accommodaties. Dit is noodzakelijk, onder meer voor het wegwerken van de wachtlijsten

Om kansengelijkheid in de sport te bevorderen, de toegang voor Amsterdammers tot sport te waarborgen (in ket kader van onder meer participatie, gezondheidsbevordering, preventie, diplomazwemmen, rijke schooldag etc.) en nog meer invulling te geven aan de ambitie om een beweegvriendelijke stad te creëren

zorgen we voor een goede aansluiting van sport op andere beleidsthema's binnen het sociaal domein. We sluiten aan op de masterplannen voor Nieuw-west, Zuidoost en Noord en zetten in op de plekken waar dit het hardste nodig is.
Dit betekent ook dat we erop inzetten om de beweegparticipatie nog nauwkeuriger in beeld te krijgen.

Tenslotte houden we de naam hoog van Amsterdam als sportevenementenstad waarbij we naast veel kleinere evenementen in de wijken ook streven naar evenementen van internationale allure, die we uitvoeren in combinatie met breedtesport en scholenprogramma's.

3.4.1 Sport en Bewegen

Amsterdammers in de hele stad moeten de kans hebben te sporten en voldoende te bewegen. Het belang van een goede conditie en voldoende weerstand - zowel fysiek als mentaal - werd tijdens de coronacrisis al overduidelijk. Bewegen als vast onderdeel in het reguliere dagprogramma speelt daar een belangrijke rol in en naast het effect op de gezondheid, draagt het in positieve zin ook bij aan breder welbevinden. We zetten sport en bewegen onder meer in voor het opdoen van sociale vaardigheden, de emancipatie van specifieke doelgroepen, het leervermogen of het tegengaan van eenzaamheid.
De kansen op een goede gezondheid en welbevinden zijn in Amsterdam niet gelijk verdeeld. Amsterdammers sporten nog niet genoeg en bewegen veel te weinig en hoe hoger inkomen en/of opleiding, hoe hoger de sportdeelname. Samen met o.m. sportaanbieders en andere partners zorgen we voor toename van de sport en beweegdeelname en voor een beweegvriendelijke inrichting van de stad. Vooral voor groepen en in gebieden waar dat hard nodig is.
We versterken de aansluiting van de sport- en beweegsector op preventieve aanpakken door professionalisering in de sector te stimuleren en daarbinnen aandacht te hebben voor de beweegarmoede onder met name de jeugd en vitaal oud worden in een vergrijzende stad. We gaan coalities aan en verleiden private en semipublieke partijen te investeren in sport en bewegen als preventief instrument. In nauwe samenwerking met onze partners in het sociaal domein zetten we de maatschappelijke kracht van sport - "Sport als middel"- in om Amsterdammers een steuntje in de rug te geven. We integreren sport- en beweegactiviteiten in een breed scala van maatschappelijke programma's, zoals tegen eenzaamheid, afglijden van jongeren, bevordering van een gezonde leefstijl, talentontwikkeling en ter verrijking van onderwijsprogramma's.
Ieder Amsterdammer moet kunnen sporten, ongeacht inkomen, afkomst, leeftijd of seksuele geaardheid en zich daarbij veilig en welkom voelen. Als onderdeel van de ondersteuning voor versterking van sportaanbieders zetten we het programma Positieve Sportcultuur door, dat gericht is op Veilige, Inclusieve en Pedagogisch sterke (VIP) sportclubs. Om sport financieel toegankelijk te maken voor kinderen die in armoede leven komt de Sportvergoeding jeugd (stadspas en het Jeugdfonds Sport) hoog op de agenda. Amsterdam is een waterrijke stad en het is belangrijk dat ieder kind kan zwemmen. Daarvoor maken we ons hard.

Een leefbare veilige buurt waarin men geaccepteerd wordt, kan opgroeien en talenten kan ontplooien is een buurt waarin voldoende bewogen, gesport en gespeeld kan worden. De investeringen en inspanningen voortkomend uit Masterplannen Zuidoost en Nieuw-West en een aanpak Noord voorzien in de ontwikkeling van die veilige leefbare buurten. We geven uitvoering aan de doorbraken van de Masterplannen en de aanpak Noord door de ontwikkeling van talenten en emancipatie waarde van sport en bewegen te benutten. In die ontwikkeling neemt ook de arbeidsmarkt van de sport- en beweegsector een prominente rol in. Daarnaast verstevigen we de rol van sport en bewegen in de ambities van de Masterplannen op de thema's veiligheid, inclusie, ondernemerschap en preventie door in de bestaande allianties de maatschappelijke waarde van de sport en beweegsector te duiden en te vertalen naar de dagelijkse praktijk.

Om te kunnen sporten en bewegen is ruimte nodig. In een sterk verdichtende stad als Amsterdam is dat de komende jaren een uitdaging. Voldoende gespreide, en toegankelijke accommodaties die voor alle Amsterdammers goed bereikbaar zijn - ook voor Amsterdammers met een beperking - en een openbare ruimte die uitnodigt tot bewegen, sporten en buitenspelen zijn daarvoor een must. We actualiseren met alle betrokken gemeentelijke partners de referentienormen voor sporten, spelen en groen. Bij de ontwikkeling en bouw van nieuwe sportaccommodaties wordt met de buurt gekeken wat de wensen zijn. Zo zorgen we dat sportaccommodaties onderdeel zijn van de omgeving en de buurt er goed gebruik kan maken. Daarnaast organiseren we gebruikersoverleggen met sportclubs op sportaccommodaties.
We zetten de uitvoering van de agenda Urban Sports voort en spelen daarbij in op anders georganiseerde sporten en de belevingswereld van jongeren.

Om de Amsterdamse sportaccommodaties toekomstbestendig te maken investeren we in verduurzaming zodat we een bijdrage leveren aan milieudoelen en we tegelijk voor sportaanbieders de energiekosten zo laag mogelijk houden (bv. Door duurzame vervanging met LED-sportverlichting op velden in sporthallen, gebruik van zonnepanelen op sportvastgoed en het gasvrij maken van accommodaties, klimaatadaptieve sportvelden, e.d.). In 2030 zijn de gemeentelijke sportvoorzieningen aardgasvrij en klimaatneutraal. In 2025 kopen we 50% van ons inkoopvolume in met behulp van circulaire selectie / en gunningscriteria. We ondersteunen buitensportverenigingen met het verduurzamen.

In een groeiende en verdichtende stad met sociale uitdagingen, veranderende (sport- en beweegbehoeften) van de Amsterdammer, de noodzaak om Duurzaam, klimaatadaptief en natuurinclusief te werken willen we het gebruik van onze sportaccommodaties door Amsterdammers intensiveren. Onze sportparken worden traditioneel vooral gebruikt door sportverenigingen. We gaan onderzoeken hoe we het gebruik door andere sportaanbieders, maatschappelijke partijen en particulieren mogelijk maken, en hoe we onze gemeentelijke sportparken openbaar toegankelijk maken voor publiek en recreatief medegebruik.

Door de jaarlijkse organisatie van een toonaangevend (top)sportevenement en de samenwerking met het bedrijfsleven daarin profileren we Amsterdam als sportieve en vitale hoofdstad.
Amsterdam is een topsportstad. Grote groepen Amsterdammers kunnen regelmatig genieten van de terugkerende topsportevenementen in de stad en laten zich inspireren door de prestaties van onze topsporters. We zetten de vruchtbare samenwerking met stichting Topsport Amsterdam voort en schenken aandacht aan (top)talentontwikkeling. In 2023 komt de World Gymnaestrada naar Amsterdam, waarbij topsport en breedtesport elkaar versterken en ontmoeten deelnemers, Amsterdammers en bezoekers elkaar in tal van inspirerende en wervende activiteiten op pleintjes en in buurten.

Investeringen

Een passend aanbod aan sportvoorzieningen

We investeren verder in een nieuwe en eigentijdse sportinfrastructuur die voor alle Amsterdammers toegankelijk is. Met toegankelijk bedoelen we zowel fysiek als financieel toegankelijk, en dat alle Amsterdammers zich veilig en welkom voelen. Vanuit de Agenda Urban Sports bevorderen we het gebruik van de openbare ruimte om te sporten en bewegen. Urban Sports (skeeleren, skaten, 3x3 basketbal) zijn vooral populair bij jongeren en jongvolwassenen. Deze trend zet door en we breiden de voorzieningen uit voor Urban Sports en voor de bijbehorende programmering.

De drie grootste investeringen:

- Roeicentrum Bosbaan: restaureren en verduurzamen gebouw (€ 6,9 miljoen). De botenopslag is een Rijksmonument met achterstallig onderhoud, lekkages, verouderde douches, energieverslindende verwarming- en lichtinstallaties en het voldoet niet aan de huidige eisen voor een moderne topsporttrainingslocatie.
- Duurzame vervanging sportveldverlichting (€ 5,5 miljoen). Veel sportveld-verlichtingsarmaturen moeten worden vervangen omdat ze aan het einde van hun economische levensduur zijn. En als de masten of elektrische installaties niet meer aan veiligheids- of sportbondeisen voldoen, worden deze vervangen en de armaturen direct ook door het duurzamer alternatief dan conventionele verlichtingsarmaturen, namelijk LED-verlichtingsarmaturen. Deze LED verlichtingsarmaturen vergt een grotere investering, omdat de investeringskosten van LED verlichting hoger zijn dan van conventionele verlichting, maar dit betaalt zich terug in later minder vervangingsinvesteringen, lagere energiekosten én een duurzamere stad.
- Herinrichting Bijlmer Sportpark (€3,7 miljoen). Het sportpak zal geoptimaliseerd worden tot een sportpark dat voldoet aan de huidige wensen van sporters, gebruikers en bewoners van Zuidoost. Het sportpark ligt midden in het Nelson Mandelapark in het hart van het stadsdeel. Sport en Bos en het stadsdeel hebben in Zuidoost een grote opgave om de sport en beweegparticipatie te vergroten.

Thema's per programma

Topsport en evenementen

Aansprekende (top)sportevenementen, zijn van belang om Amsterdam (inter)nationaal en lokaal als sportieve stad te profileren, de sporters en bedrijven een podium te bieden, een bijdrage te leveren aan een gezonder en gelukkigere stad (tegengaan van inactiviteit, overgewicht stress, burn-out, eenzaamheid, werkeloosheid etc).

Horizontale thema's:

Voldoende ruimte voor sport en bewegen

We werken aan een complete stad met gelijke kansen voor iedereen en bouwen niet alleen woningen, maar ook de bijbehorende voorzieningen, waaronder ruimte voor sport en bewegen. Met de groei van de stad groeit ook de behoefte aan sportvoorzieningen. Daarom investeren we in de uitbreiding en vernieuwing van de Amsterdamse sportinfrastructuur op basis van de sportnorm. Daarbij richten we ons in eerste instantie op de gebieden en buurten waar de opgaven het grootst zijn, de kwetsbare gebieden/buurten.

Dit alles doen we door:

- Te investeren in voorzieningen,
- Het breder maatschappelijk inzetten van (huidige) voorzieningen en optimalisering gebruik van accommodaties,
- Meer oog te hebben voor (veranderende behoefte aan) sporten en bewegen en gebruik van de openbare ruimte.

We actualiseren de normen, waarbij we integraal kijken naar de sport-, groen- en speelnormen.

Maatschappelijke waarde van sport en recreatie

We zoeken proactief naar een stevigere verbinding van sport met lopende trajecten en bewegingen binnen het Amsterdamse sociaal domein. Om daarmee de kracht van sport vaker en breder in te zetten als middel om bij te dragen aan opgaven van portefeuilles als zorg, gezondheid en participatie .
Daarbij zetten we in het kader van kansengelijkheid daar in waar dat het hardst nodig is.

Kansengelijkheid

De rode draad in de sport- en beweeg programma's is gelijke kansen voor iedere Amsterdammer.
Nog niet voor alle Amsterdammers is er een gelijk speelveld. Er is nog steeds een grote groep Amsterdammers die niet structureel sport en beweegt.
Sporten en bewegen biedt plezier, maar ook uitzicht op een betere gezondheid en een sociaal netwerk en vangnet en heeft grote invloed op psychosociaal welbevinden. Daarom is het belangrijk dat iedere Amsterdammer toegang heeft tot sporten en bewegen op een passende manier.

- Om dat mogelijk te maken investeren we vooral in die gebieden en groepen waar de nood het hoogst is, door gelden voor de uitvoering van sportstimuleringsprojecten en -programma's met name in te zetten in de gebieden/buurten waar sport- en beweegdeelname laag is. Bij deze investering is speciale aandacht voor de Masterplannen Zuidoost en Nieuw-West, de aanpak Noord en die buurten waar in absolute aantallen sport- en beweegdeelname in combinatie met lage sociaal-economische status en mate van gezondheid achter blijven.
- Daarnaast zetten we capaciteit ten behoeve van ondersteuning en begeleiding in voor die doelgroepen en gebieden waar deze het meest nodig is.

Duurzaamheid

Het programma Sport en Duurzaamheid werkt aan het vertalen van de duurzaamheidsambities naar de sportorganisatie. In 2030 zijn de gemeentelijke sportvoorzieningen aardgasvrij en klimaatneutraal. In 2025 kopen we 50% van ons inkoopvolume in met behulp van circulaire selectie- en gunningscriteria. We ondersteunen buitensportverenigingen met het verduurzamen.

- In samenwerking met gemeentelijk vastgoed verduurzamen we het eigen sportvastgoed door energie te besparen en te monitoren, door zonnepanelen te realiseren op daken waar dat kan en alle binnenverlichting te verLEDen. Waar installaties vervangen moeten worden, vervangen we deze met een aardgasvrije variant. We zorgen voor een Duurzaam MJOP per vastgoed object, waar nodig worden duurzaamheidsmaatregelen naar voren gehaald, om tijdig aan de doelstelling te kunnen voldoen.
- Voor nieuwbouw sportlocaties voldoen we aan het vastgestelde beleid en de wettelijke eisen rondom duurzaamheid. Dit vertalen we in normkosten en een menukaart om zo vooraf de benodigde budgetten te kunnen ramen. Voorafgaand aan het slopen van een sportpand doen we een materialen inventarisatie om kansen voor hergebruik te kunnen inventariseren.
- Op de sportparken werken we aan ecologisch beheer. Elk sportpark krijgt een Green label, waarna beheerplannen aangepast kunnen worden. De veldverlichting wordt verLED om zo energie te besparen. De kunstgrasvelden worden duurzaam aanbesteed.
- De buitensportverenigingen ondersteunen we bij het verduurzamen met het bieden van energie- advies, advies voor gescheiden afval inzameling en hulp bij de realisatie van zonnepanelen op het dak.

Gebiedsgericht werken

Sport draagt bij aan het gebiedsgericht werken door gerichte inzet per gebied en vertaling van de dagelijkse praktijk in combinatie met een gebiedsgerichte uitwerking naar het stedelijke beleid. Doel is een basisaanbod sport en bewegen in elk stadsdeel, met gebiedsgerichte accenten die aansluiten op de behoeften van bewoners.
We investeren ongelijk ten behoeve van de gebieden waar de opgave het grootst is.

Digitale stad / informatie

In de dienstverlening m.b.t. Sport speelt digitalisering een steeds grotere rol. Verhuur van sportaccommodaties gebeurt digitaal en informatie over gebruik en bezetting van sportaccommodaties komt digitaal beschikbaar. Amsterdammers die willen sporten, vinden online waar en wanneer ze dat kunnen doen. Voor alle vragen over sport in Amsterdam kunnen alle Amsterdammers terecht bij één adres: **sport@amsterdam.nl**.

- We zetten in op monitoring van de bespeling van sportvelden en gebruik van sportaccommodaties om intensiever gebruik te kunnen bevorderen.
- De Amsterdammer met een Stadspas kan in de MijnAmsterdam-omgeving en op www.amsterdam.nl/sport eenvoudig zien bij welke sportclub in de buurt de Stadspas wordt geaccepteerd. Daarmee verminderen we financiële drempels en heeft de Amsterdammer de mogelijkheid om zelf te bepalen waar te sporten.
- In samenwerking met stadsdelen, sportaanbieders en maatschappelijke partners ontsluiten we het sportaanbod in Amsterdam online.

Democratisering

- Bij de bouw van nieuwe sportaccommodaties worden toekomstige gebruikers en de buurt door middel van participatie betrokken bij de ontwikkeling. Zo zorgen we dat sportaccommodaties onderdeel zijn van de omgeving en de buurt er goed gebruik kan maken.
- Wanneer er sportparken sportvelden worden aangelegd of vervangen dan organiseren we gebruikersoverleggen met vaste huurders. Zo zorgen we dat nieuwe accommodaties zo veel mogelijk aan de wensen van de gebruikers voldoen en daardoor optimaal gebruikt kunnen worden.
- Met partners wordt met ondersteuning van bijvoorbeeld verenigingsbesturen of sportondernemers aan de vitaliteit en positieve cultuur gewerkt in de gebieden waar dat het hardst nodig is. Gericht op Veilig, Inclusief en Pedagogisch sterk (VIP) voeren we het programma Positieve Sportcultuur uit, waarbij sportaanbieders, waar de gemeente een relatie mee heeft, enerzijds aan een aantal eisen moeten voldoen op gebied van veiligheid, en anderzijds ondersteund worden in het werken aan een open, wervend en kwalitatief goed sportaanbod. Dit zorgt er ook voor dat sportaanbieders nog beter bijdragen aan de gezamenlijke doelstellingen die we hebben om zo veel mogelijk Amsterdammers in beweging te brengen.

3.4.1 Sport

Sport en bewegen heeft een grote maatschappelijke waarde voor de Amsterdammers. De gemeente investeert samen met veel partners in de stad in de kwaliteit van sportclubs en andere sportaanbieders, in sportvoorzieningen en aansprekende sportevenementen. Hiermee stimuleren we Amsterdammers om te gaan sporten en bewegen en de kracht daarvan te ontdekken.

Coalitieakkoord

Omdat dit programma uit één programmaonderdeel bestaat wordt het coalitieakkoord hier niet nogmaals toegelicht.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Sport en bewegen zijn een belangrijk onderdeel van een gezonde leefstijl voor jeugd en volwassenen. Corona heeft de noodzaak van voldoende lichaamsbeweging voor de gezondheid overduidelijk gemaakt. Sport biedt ook veel plezier en ondersteunt belangrijke waarden als leren samenwerken, omgaan met winst en verlies, jezelf verbeteren en uitdagingen aangaan. En sport brengt mensen met uiteenlopende achtergronden met elkaar in contact.
De gezondheidsverschillen in de stad tussen mensen die veel en mensen die weinig verdienen zijn fors. Sport, maar vooral meer bewegen, helpt om deze sociaaleconomische kansenongelijkheid te verkleinen. De sterk stijgende kosten van energie en materialen, krappe arbeidsmarkt en de inflatie hebben hun weerslag op onder meer sportaanbieders en Amsterdammers die sporten. We werken eraan dat de maatschappelijke opgave van sport zoveel mogelijk overeind blijft en dat ook Amsterdammers met een smalle beurs kunnen blijven sporten.
In 2023 zullen we ook veel meer nadruk op bewegingsstimulering leggen. Door gerichte monitoring van sport en beweeggedrag krijgen we een goed beeld van welke groepen daarbij achterblijven en kunnen we hierop gericht programma's inzetten. Ook verdere verduurzaming van de eigen accommodaties is belangrijk om de energiekosten terug te dringen.

Bevorderen van sportdeelname onder doelgroepen

De sterke kostenstijging zal zijn weerslag hebben voor sportaanbieders en daarmee waarschijnlijk ook voelbaar worden voor Amsterdammers die sporten. We werken eraan dat de maatschappelijke opgave van sport zoveel mogelijk overeind blijft en dat ook Amsterdammers met een smalle beurs kunnen blijven sporten. Om alle Amsterdamse jeugd aan het sporten te krijgen zorgen we voor voldoende sportaanbod dat toegankelijk, betaalbaar en veilig is. We continueren in 2023 de inzet van schoolsportprogramma's en de buurtgerichte aanpak met behulp van sporten en bewegen op veldjes en pleintjes. We stimuleren de sportparticipatie voor kinderen uit minimahuishoudens door het vergroten van het bereik van de Sportvergoeding Jeugd, de samenwerking tussen Stadspas en het Jeugdfonds Sport & Cultuur. We maken een start met het gefaseerd verschuiven van schoolzwemmen naar buitenschools diplomazwemmen, zodat er minder kostbare lestijd verloren gaat en alle kinderen toch kunnen leren zwemmen. Om meer meiden aan het sporten te krijgen maken we meer gebruik van zichtbare vrouwelijke rolmodellen en talenten, stimuleren we meer gemengde teams en meer evenementen en vrouwen.

Bewegen als nieuwe normaal

We werken in 2023 op verschillende manieren aan het bewegen als het nieuwe normaal. Ons doel is dat75% van de Amsterdammers in 2030 voldoet aan de beweegrichtlijn (conform de ambitie van de Nederlandse sportraad). Om de gezondheidsverschillen in de stad te verkleinen richten we ons op de gebieden met een lage sociaal-economische status.
Voor kinderen en jongeren introduceren we programma's voor een dynamische schooldag: actief naar school, actief tijdens de lesdag en actief naschools. Daarnaast voeren we het programma fietscultuur uit om kinderen en jongeren te stimuleren meer gebruik te maken van de fiets .
Voor volwassenen richten we ons onder meer op meer bewegen in de werkomgeving, door werkgevers aan te spreken op hun verantwoordelijkheid in relatie tot gezonde werknemers.

Kwalitatief goede sociale infrastructuur in alle gebieden

Samen met partners als NOC*NSF, de Johan Cruyff Foundation, Krajicek Foundation en Team Sportservice verbeteren we de kwaliteit van sportclubs en andere sportaanbieders. We continueren het succesvolle programma Positieve Sportcultuur waarmee de veiligheid en kwaliteit van de sportclubs wordt vergroot.
In 2023 kijken we specifiek naar (behoud van) een krachtig verenigingsleven en de invloed van commercieel ingestelde sportaanbieders daarop. Veel verenigingen, juist in de aandachtsgebieden, hebben het zwaar en kunnen ondersteuning gebruiken.
We gaan aan de slag met het opstellen van een voetbalagenda.

Passende sportinfrastructuur en openbare ruimte

De sterk stijgende kosten van energie en materialen benadrukt de urgentie om te werken aan verdere verduurzaming van de eigen accommodaties om de energiekosten terug te kunnen dringen.

We investeren in een nieuwe en eigentijdse sportinfrastructuur, toekomstbestendig en duurzaam, met ruimte voor alle Amsterdammers. De voorzieningen zijn zowel fysiek als financieel toegankelijk; alle Amsterdammers voelen zich veilig en welkom.
De sportnorm borgt dat er voldoende ruimte is en blijft om te kunnen sporten en bewegen voor alle bestaande en nieuwe inwoners van Amsterdam. We gaan aan de slag met de actualisatie van de normen, waarbij we integraal kijken naar sport-, groen- en spelnormen. We investeren in nieuwe plekken voor sport als onderdeel van nieuwe wijken en nieuwe gebieden. Waar mogelijk en nodig kiezen we voor innovatieve oplossingen voor de ruimtelijke inpassing van sportruimte.

Vanwege de huidige financiële schaarste moeten we de komende periode duidelijke keuzes maken. We gaan daarom nog scherper kijken naar de bezettingsgraad van onze accommodaties en zetten meer in op de samenwerking met het bedrijfsleven voor de sport.

We werken aan de toekomstbestendigheid van onze sportparken: dat betekent investeren in duurzaamheid en klimaatadaptiviteit en het vergroten van de bezettingsgraad door sportparken geschikt te maken voor breder gebruik.

We vergroten de beschikbaarheid van sportplekken en -routes in de openbare ruimte. Vanuit de Agenda Urban Sports en het impulsbudget sporten en spelen bevorderen we het gebruik van de openbare ruimte om te sporten en bewegen. Urban Sport (skeeleren, skaten, 3x3 basketbal) zijn vooral populair bij jongeren en jongvolwassenen. Om deze sporttrend te faciliteren breiden we voorzieningen voor Urban Sport uit, evenals bijbehorende programmering.

Topsport

We faciliteren via Topsport Amsterdam in en rond Amsterdam 18 TeamNL programma's (10 topsportprogramma's en 8 opleidingsprogramma's) in 9 verschillende Olympische – en paralympische sportdisciplines voor in totaal 276 (Talent)TeamNL sporters. Aanvullend faciliteert Topsport Amsterdam een opleidingsprogramma voor maximaal 14 Amsterdamse urban- en vechtsporttalenten. In ruil voor alle geboden faciliteiten stimuleren en inspireren topsporters gedurende het jaar onze jeugd, de Amsterdammers en Nederlanders, door te presteren op de evenementen, maar vooral ook in de klas, op het pleintje en bij de vereniging.

Sportieve stad en evenementen

Naast de jaarlijkse ambitie om minimaal 1 groot toonaangevend topsportevenement in Amsterdam te organiseren, waarin we samenwerken met provincie en bedrijfsleven, wordt jaarlijks subsidiebudget beschikbaar gesteld voor de Amsterdamse topsport- en breedtesportevenementen. Dit budget biedt ook ruimte voor nieuwe initiatieven. Voorwaarde voor subsidie is dat de evenementorganisatoren moeten inspelen op o.a. duurzaamheid, gezondheid, inclusie, toegankelijkheid en talentontwikkeling.

Sinds 2021 wordt gewerkt aan de Urban Sportevenementenkalender als onderdeel van de Agenda Urban Sports. Dit moet leiden tot een internationaal aansprekend Urban Sports Festival in het jubileumjaar 2025. Voor de jaren 2023 en 2024 is reeds budget beschikbaar uit de reserve sportevenementen; voor het jaar 2025 moet nog budget worden vrijgemaakt, zowel voor de kalender als voor het festival.
Voor het WK Roeien in 2025 als internationaal aansprekend, (top)sportevenement is reeds een bijdrage uit de reserve evenementen bestemd. Amsterdam heeft de ambitie om speelstad te worden van het WK Voetbal Vrouwen in 2027.

Naast de World Gymnaestrada, die in augustus 2023 plaatsvindt in de RAI, bestaat de evenementenkalender 2023 uit jaarlijks terugkerende evenementen, zoals bijvoorbeeld de TCS Amsterdam Marathon, Next Gen (series, games en talks) de Amsterdam City Swim en de Urban Sports Week Amsterdam. Bij de totstandkoming van de evenementenkalender is aandacht voor diversiteit aan sportdisciplines en spreiding over de stad. Met de side events bij (top)sportevenementen blijven we inzetten op sport- en beweegparticipatie bij groepen die hierin nu ondervertegenwoordigd zijn. Ook bij evenementen geldt het motto: ongelijk investeren voor gelijke kansen.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Sport heeft geen verbonden partijen waarbij er sprake van is dat de gemeente aandeelhouder is, aan een gemeenschappelijke regeling deelneemt, een lening heeft verstrekt en/of een garantie heeft afgegeven.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	28,7	31,4	17,1	18,1	18,1	18,1
Lasten	81,2	92,7	81,0	82,0	84,3	83,8
Saldo Baten en Lasten	**-52,5**	**-61,2**	**-63,9**	**-63,8**	**-66,2**	**-65,6**
Onttrekking	3,6	5,4	0,8	1,3	2,1	0,8
Toevoeging	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**3,1**	**5,4**	**0,8**	**1,3**	**2,1**	**0,8**
Totaal Programmaonderdeel 4.1 Sport	**-49,5**	**-63,1**	**-63,3**	**-62,5**	**-64,1**	**-64,8**

Baten
De baten in dit programmaonderdeel zijn € 17,1 miljoen. Deze baten bestaan uit:
- inkomsten uit verhuur van sporthallen, sportvelden en toegangsgelden van zwembaden in eigen beheer (€ 14,7 miljoen).
- Toegangsgelden van sportaccommodaties niet in eigen beheer (€ 2,4 miljoen).

Lasten
De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 81,0 miljoen. Deze lasten bestaan uit:
- Apparaatslasten (€ 22,9 miljoen):
  - Hiermee zorgen we voor de bouw en het beheer van duurzame sportvoorzieningen zoals sporthallen, sportparken en zwembaden (€ 18,7 miljoen).
  - We ondersteunen gericht doelgroepen die achterblijven in sportdeelname (€ 2,7 miljoen).
  - En we verwerven, ondersteunen en organiseren (topsport)evenementen (€ 1,5 miljoen).
- De ondersteuning gericht op doelgroepen die achterblijven in sportdeelname (€ 15,9 miljoen), waaronder:
  - Subsidies voor sportbuurtwerk (€ 8,8 miljoen).
  - Diplomazwemmen en sportdeelname onder minima via Stichting Jeugdsportfonds (€ 3,2 miljoen).
  - Tijdelijke impuls Urban Sport. Wij ondersteunen sport- en bewegingsactiviteiten waarbij iedereen zijn vaardigheden kan laten zien in de bebouwde omgeving (€ 1,0 miljoen).
- Exploitatielasten van duurzame sportvoorzieningen in eigen beheer en in de openbare ruimte (€ 14,3 miljoen).
- De zorg voor en het faciliteren in ieder gebied van een kwalitatief goede sociale sportinfrastructuur. Dat doen wij door subsidiëring van sportstichtingen voor het beheer van sportvoorzieningen (€ 12,1 miljoen).
- Rente en afschrijvingskosten op sportvoorzieningen (€ 7,8 miljoen).
- Een toevoeging aan de voorziening Groot onderhoud voor sportvoorzieningen (€ 3,5 miljoen).
- Een extra toegekend structureel budget voor inflatie (€ 2,3 miljoen).
- Lasten voor topsport en breedtesportevenementen (€ 2,2 miljoen). Dit zijn o.a. het Centrum voor Topsport en Onderwijs, side events, jaarlijks terugkerende sportevenementen zoals de Amsterdam Marathon, maar ook Urban events.

Reserves

Onttrekkingen reserves
De onttrekkingen zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Toevoegingen reserves
In dit programmaonderdeel zijn geen toevoegingen aan reserves gepland in 2023.

Risicobeheersing

Risico's	Maatregelen
■ Door oplopende prijzen van energie, grondstoffen en materialen is er minder ruimte voor investeringen en nemen de kosten voor het beheer en onderhoud van sportvoorzieningen toe.	Verhogen tarieven en bezettingsgraad van sportvoorzieningen. En prioriteren in investeringen.
■ Vanaf 2024 is er mogelijk minder financiële ruimte voor investeringen en/of beheer en onderhoud accommodaties, omdat de regeling Specifieke Uitkering Sport (SPUK) dan af loopt. Via deze specifieke uitkering compenseert het Rijk de gemeente voor de btw die per 1 januari 2019 niet meer aftrekbaar is op: – investeringen in sportaccommodaties (bouw en onderhoud) en – de exploitatie van sportaccommodaties (waaronder het beheer)	Landelijke lobby door de gemeenten om deze regeling na 31 december 2023 voort te zetten.
■ Er is onvoldoende investeringsruimte om de maatschappelijke sportvoorzieningen te laten meelopen met de groei van de stad, waardoor geen complete stad gebouwd wordt.	De sportnorm wordt toegepast, zodat ingezet wordt op het bouwen van een complete stad met voldoende sportvoorzieningen. Bij de groeiopgave van de stad dient het op orde houden van sportvoorzieningen in de bestaande stad evenwichtig betrokken te worden.

Beleidskaders

- Sportvisie 2025 “de sportieve stad’ (2016)
- Agenda Topsport en Evenementen (2018), deeluitwerking van de Sportvisie 2025.
- De Bewegende Stad (2017)
- Ruimte voor de stad/ Koers 2025 (2015)
- Agenda zwembaden Amsterdam (2018).
- Amsterdamse referentienorm voor Maatschappelijke voorzieningen, groen en spelen (2018)
- Agenda Sporten en Bewegen in Amsterdam (najaar 2019).
- Strategisch Huisvestingsplan Sport (januari 2019), investeringsopgave sport-accommodaties tot 2023
- Uitvoeringsplan Inclusief Talentenfonds, (juni 2020).
- Kunstgrasnota (januari 2020)
- Amsterdam Vitaal en Gezond, 2020 -2024
- Naar een stad zonder aardgas (vastgesteld november 2016)
- Naar een duurzame organisatie 2020-2030 (2019)
- Routekaart Amsterdam Klimaatneutraal 2050 (maart 2020)
- Amsterdam Circulair 2020-2050 (maart 2020)
- Strategie Klimaatadaptatie Amsterdam (februari 2020)
- Amsterdams Sportakkoord (september 2020)
- Programma Positieve Sportcultuur (najaar 2020)
- Beleidsplan Vrouwen en Sport (april 2021)
- Agenda Urban Sports 2021-2025 (juni 2021)
- Strategisch Plan Sporten en Spelen in de openbare ruimte (juni 2021)
- Omgevingsvisie Amsterdam 2050 (2021)

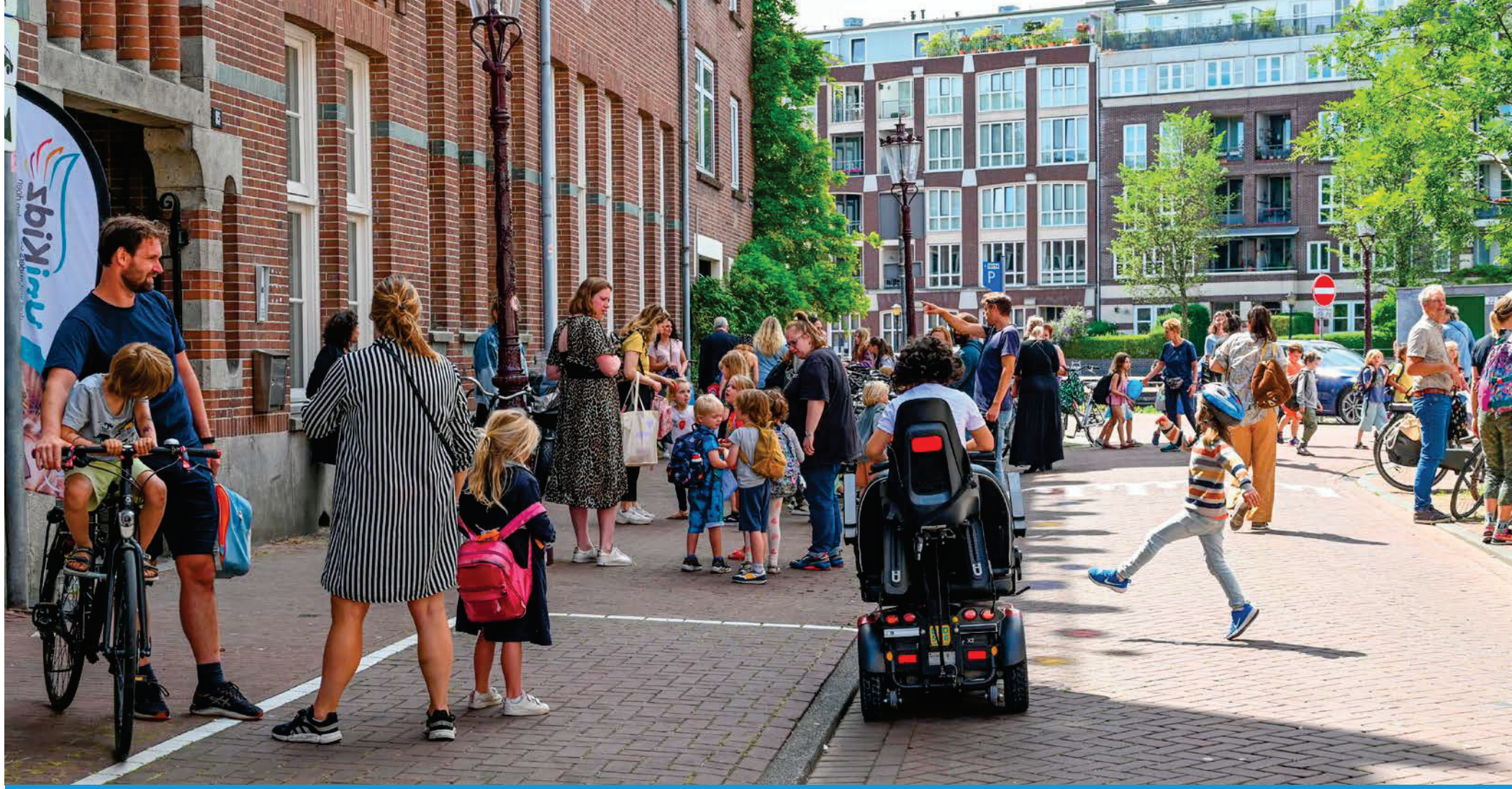

3.5 Onderwijs

3.5 Onderwijs

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	56,9	64,3	57,8	53,2	53,2	53,2
Lasten	248,7	291,4	306,6	306,6	310,5	316,2
Saldo Baten en Lasten	**-191,8**	**-227,1**	**-248,8**	**-253,4**	**-257,3**	**-263,0**
Onttrekking	0,9	1,7	1,2	0,5	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,5	0,5	0,5
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,9**	**1,7**	**1,2**	**0,0**	**-0,5**	**-0,5**
Totaal Programma 5 Onderwijs	**-190,9**	**-225,3**	**-247,6**	**-253,4**	**-257,8**	**-263,5**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	**33,4**	**32,0**	**33,5**	**33,3**	**32,4**	**32,4**

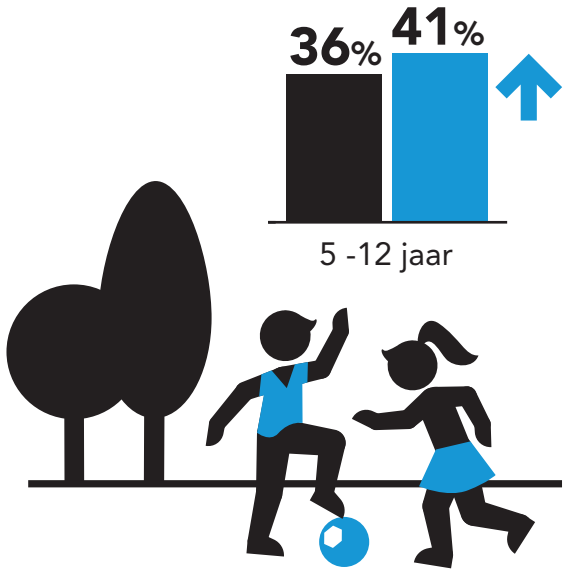

Coalitieakkoord

Alle kinderen en jongeren in Amsterdam moeten zich optimaal kunnen ontwikkelen in het onderwijs, ongeacht waar hun ouders vandaan komen of wat ze van huis uit meekrijgen. We zien dat waar al sprake was van achterstand, dit door Corona is vergroot. Amsterdam investeert daarom extra in de kinderen, scholen en gebieden waar dat het hardst nodig is om ervoor te zorgen dat alle kinderen daadwerkelijk de kans krijgen om het beste uit zichzelf te halen. Dit begint bij de spelinloop en de voorschool. We gaan ook door met de Kansenaanpak Primair Onderwijs en Voortgezet Onderwijs om achterstanden tegen te gaan. We zetten de PIEK-aanpak en programma's als High Dosage Tutoring voort. En we investeren extra om jongeren in het mbo te begeleiden naar een stage of werk. We ondersteunen kinderen en jongeren ook buiten school, met o.a. huiswerkbegeleiding, talentontwikkeling en mentoring.

Het lerarentekort is van grote invloed op zowel kansengelijkheid als op de kwaliteit van het onderwijs in Amsterdam. Het brede pakket aan maatregelen uit het Noodplan Lerarentekort blijft onverminderd van kracht en we intensiveren onze inzet om leraren aan te trekken en te behouden. We gaan samen met het veld aan de slag om de verschillen in onderwijskwaliteit aan te pakken, o.a. op het gebied van taal en rekenen. We versterken de samenwerking tussen onderwijs en de OBA en zetten gezamenlijk in op een leesoffensief. We blijven investeren in het programma schoolveiligheid. We zetten in op schoollunches en een rijke schooldag. We maken ons hard voor een betere samenwerking tussen speciaal- en regulier onderwijs zodat kinderen zich zo goed mogelijk kunnen ontwikkelen.

3.5.1 Onderwijs

Ons doel is om leerlingen het best mogelijke onderwijs te bieden. Ieder kind verdient alle kansen om zich optimaal te kunnen ontwikkelen, ongeacht de achtergrond van het kind of de omgeving waarin het kind opgroeit. We willen kansenongelijkheid met alle mogelijke middelen bestrijden. De coronacrisis heeft de verschillen in de samenleving (toenemende tweedeling) vergroot, en het risico op onderwijsachter-standen zichtbaarder en urgenter gemaakt.

Voorschool, primair onderwijs en voortgezet onderwijs

We investeren in de kwaliteit van het onderwijs. Goede kwaliteit van onderwijs is een basisvereiste om gelijke kansen te bevorderen. We ondersteunen scholen om de beste leeromgeving en ontwikkelkansen voor kinderen te bieden. Dat doen we met subsidies en doelgerichte ingrepen. De voorschool is voor alle peuters beschikbaar en vormt een belangrijke basis voor een succesvolle start in het basisonderwijs. Met de Kansenaanpak in het primair onderwijs (PO) en het voortgezet onderwijs (VO) geven we extra ondersteuning aan kinderen met (het risico op) achterstanden. We werken samen met het Ouder- en Kind Team (OKT) en Leerplicht om de kwetsbaarste leerlingen te helpen.

Via de PIEK-aanpak (Professionaliseren, Innoveren, Excelleren en Kansen bieden) voorkomen we dat een kind te vroeg moet kiezen voor vervolgonderwijs, dat groepen gescheiden worden, dat het onderwijssysteem verkokert en dat er een gebrek is aan samenwerkingen en raakvlakken tussen de verschillende ondersteunings- en hulpverleningsgebieden.

We zetten in op een kansrijke leeromgeving, waarbij kinderen ook hun talenten kunnen ontwikkelen op het gebied van o.a. sport, cultuur, muziek, burgerschap en natuur. En we werken aan een leesoffensief samen met de openbare bibliotheek Amsterdam (OBA), om de verdergaande ontlezing onder kinderen en jongeren tegen te gaan.

MBO-Agenda

We blijven investeren in toekomstbestendig middelbaar beroepsonderwijs en in goede schoolloopbanen voor alle mbo-studenten. Dit doen we samen met de mbo-instellingen in de stad en andere relevante partners in en rondom de school en de arbeidsmarkt. We zetten erop in dat elke student zich zo goed mogelijk kan ontwikkelen op het mbo. Daarvoor moet de basis op orde zijn. En dat begint bij de kwaliteit van het onderwijs. Die moet goed zijn. Er moeten voldoende bevoegde docenten zijn, onderwijsteams moeten in staat worden gesteld hun professionele vermogen te kunnen versterken. Ook het mbo worstelt met een docententekort. In tegenstelling tot het po, hebben we hier nog geen concreet beeld van, daarom onderzoeken we momenteel hoe het met het docententekort gesteld is in het mbo.
Met de MBO-Agenda hebben we de afgelopen jaren op ingezet op kwalitatief goed onderwijs en daar gaan we mee door. Naast inzetten op de kwaliteit van het onderwijs is de samenwerking met het bedrijfsleven cruciaal in het creëren van een optimale schoolloopbaan voor mbo studenten. Het bedrijfsleven is ook onze belangrijkste partner als het gaat om de opgaves waar we in de stad voor staan zoals de duurzaamheidsopgave en de tekorten op de arbeidsmarkt in de techniek en in de zorg. We willen het mbo onderwijs innoveren door nieuwe samenwerkingen met het bedrijfsleven aan te gaan en door nieuwe onderwijsvormen te starten. Daarbij worden studenten meer in de praktijk opgeleid en sluiten de opleidingen meer aan op de vraag van de arbeidsmarkt. Zo leveren we geweldige vakmensen die de stad nodig heeft.
Hiernaast blijft de extra inzet voor jongeren in een kwetsbare onderwijspositie belangrijk. We blijven ondersteuning op maat aanbieden aan mbo-studenten die in een kwetsbare onderwijspositie zitten om uitval te voorkomen. Daarnaast begeleiden we jongeren die voortijdig zijn uitgevallen terug naar school of naar passend werk. De maatschappelijke effecten van een goede voorziening voor kwetsbare jongeren zijn groot.

Aanpakken lerarentekort

We zetten onverminderd in op het aantrekken, behouden en de professionalisering van onderwijspersoneel met de maatregelen uit de Lerarenagenda ‘Liever voor de Klas’. We ondersteunen schoolbesturen voor primair onderwijs bij de uitvoering van het Noodplan Lerarentekort. Dit Noodplan is opgesteld ter aanvulling van de maatregelen uit de Lerarenagenda. We investeren binnen het Noodplan in randvoorwaarden zoals een voorrangsregeling wonen, reiskostenvergoeding, parkeren en een servicepunt om scholen te ontzorgen bij praktische vragen hierover.

Schoolaanwezigheid

Leerplicht staat voor het waarborgen van het recht op onderwijs en de ontwikkeling van ieder kind en elke jongere in Amsterdam in de leeftijd van 5 tot 23 jaar. We zetten onverminderd in op schoolaanwezigheid, het voorkomen en bestrijden van verzuim en schooluitval. Op deze manier stimuleren we zoveel mogelijk jonge Amsterdammers minimaal een startkwalificatie te behalen.

Om dit te bereiken werkt Leerplicht nauw samen met o.a. de scholen, de samenwerkingsverbanden voor primair –en voortgezet onderwijs, de Ouder- en Kindteams, het Jongerenpunt en het OM.

Leerlingenvervoer

Sommige kinderen kunnen niet zelfstandig naar school, voor deze kinderen organiseren wij kwalitatief goed leerlingenvervoer. In de afgelopen jaren is de vraag naar leerlingenvervoer toegenomen om uiteenlopende redenen en deze trend zet zich voort. Vanaf 1 augustus 2022 worden de leerlingen vervoerd via een nieuw contract, het contract loopt tot 1 augustus 2026. Ook bereiden we aanpassingen voor van de verordening die in 2023 van kracht wordt.

Schooltuinen en natuureducatie

Ons doel is dat alle Amsterdamse kinderen in het primair onderwijs een blijvende en evenwichtige relatie met de natuur ontwikkelen. Daarnaast leren de kinderen op een

praktische manier over gezonde voeding en duurzaam gedrag. 90% van de leerlingen uit groep 6-7 gaat naar een schooltuin. De leerlingen uit groep 1-5 en 8 krijgen buitenlessen of gaan naar de boerderij.

Preventief Interventie Team (PIT)

De PIT aanpak voor basisscholen heeft tot doel om bij kinderen en jongeren tijdig te signaleren of zij een hoog risico lopen op ernstig ontsporend gedrag (en mogelijk ontluikende criminaliteit) en vervolgens ondersteuning te bieden ten behoeve van een pro-sociale ontwikkeling. De ondersteuning is erop gericht om de sociale ontwikkeling zodanig te stimuleren dat de ontsporende ontwikkeling tijdig wordt afgebogen naar positief en succesvol sociaal gedrag waarbij agressie en regel overschrijdend gedrag aanzienlijk minder vaak voor komen. Om dit doel te realiseren werken we intensief samen met ouders en basisscholen.

Investeringen

We blijven scholen (ver)bouwen om te zorgen voor de juiste leeromgeving. De uitzonderlijke kostenstijging op de bouwmarkt betekent dat we meerkosten op lopende projecten moeten opvangen en uit moeten gaan van realistische investeringskosten voor nieuwe projecten. We hebben afspraken gemaakt met schoolbesturen over ‘krimp en groei’. Zo kunnen we ons geld zo doeltreffend mogelijk inzetten en houden rekening met kansengelijkheid en leefbaarheid van de stad.
In 2023 investeren we in nieuwe schoolgebouwen en gymzalen in ontwikkelgebieden en dragen hiermee bij aan de verantwoorde groei van de stad. Tegelijktijdig hebben we oog voor de opgave in de bestaande stad en investeren we in de vernieuwbouw/ renovatie van verouderde schoolgebouwen. Bij de investeringen 2023 is dit terug te zien in een verdeling van ongeveer 30% in nieuwbouw, 40% in vervanging, en 30% in meerkosten/prijscompensatie en overige toekenningen (constructie, eerste inrichting, uitbreiding, etc). Voorbeelden van grote projecten zijn de vervangende nieuwbouw van het Berlage lyceum en de nieuwbouw van schoolgebouw Xplore Amsterdam in Noord als gevolg van groei van de stad.

Thema’s per programma

Digitale stad / informatie

- Modernisering gegevenshuishouding sociaal domein. In samenwerking met onze partners/uitvoerders in het sociaal domein brengen we de informatievoorziening op niveau, zodat we via gegevens en data-analyse ons beleid en inzet gericht kunnen organiseren
- We komen met adviezen en alternatieven in het onderwijs domein voor bijvoorbeeld platformen en registratiesystemen die in strijd zijn met Amsterdamse waarden rondom e.g. privacy of dataverdienmodellen

Democratisering

PO en VO scholen zijn per 1 augustus 2021 verplicht burgerschap te bevorderen en ervoor te zorgen dat de leraren handelen in overeenstemming met democratisch-rechtsstatelijke waarden. Zij moeten er verder voor zorgen dat leerlingen op school kunnen oefenen met de omgang met deze waarden. Voor scholen wordt burger-schapsonderwijs steeds belangrijker, enerzijds vanuit de groeiende maatschappelijke noodzaak en anderzijds vanuit wettelijke kaders. Burgerschap gaat over het maat-schappelijk functioneren van mensen. Het gaat over de manieren waarop individuen zich verhouden tot anderen en gemeenschappen, en daarmee over omgaan met verschillen, diversiteit, sociale cohesie en solidariteit. Daarnaast gaat burgerschap over de verhouding tussen individuen, autoriteiten en instituties. Hierbij spelen aspecten als democratie, invloed en mensenrechten een belangrijke rol. De gemeente heeft scholen van 2018 tot en met 2022 extra ondersteund bij burgerschapsbeleid vanuit beleids-kader Amsterdammerschap in het Onderwijs. Een van de pijlers hiervan is dat Amsterdamse scholen een rijk curriculum bieden dat uitgaat van moderne veelzijdige perspectieven, incl. democratische vaardigheden en de Kinderraad.

Duurzaamheid

Amsterdam telt 13 schooltuinen, verspreid over de stad, een Amsterdamse traditie die teruggaat tot 1920. Ongeveer 7000 leerlingen uit groep 6 en 7 van het basisonderwijs gaan jaarlijks naar de schooltuinen. Via dit programma leren zij praktische vaardig-heden, samenwerken, onderzoeken en ontwikkelen ze een relatie met de natuur. Daarnaast wordt samen met meer dan 50 aanbieders in en rond Amsterdam een natuureducatie programma georganiseerd voor álle groepen van het primair onderwijs. Zo'n 30.000 leerlingen nemen deel aan de buiten- en boerderijlessen of maken gebruik van de natuurmediatheek. Thema’s als gezonde bodem, gezonde voeding en duurzaamheid staan hierin centraal.

Kansengelijkheid

Kinderen en jongeren in Amsterdam moeten zich optimaal kunnen ontwikkelen in het onderwijs, ongeacht hun omgevingsfactoren. Hiertoe lopen er verschillende onderwijsprogramma's van de voorschool tot en met het middelbaar beroepsonderwijs.
Het betreft een breed scala aan onderwijsprogramma's. Sommige worden jaarlijks uitgevoerd (zoals de Kansenaanpakken PO en VO), terwijl andere programma's voor een langere tijd lopen (Zoals de Amsterdamse Familie School en de Brede Brugklas Bonus). Sommigen zijn gericht op het mogelijk maken van de nodige extra activiteiten binnen de school, andere zetten in op samenwerking met partners buiten het onderwijsveld. Daarnaast wordt, o.a. via het Kenniscentrum ongelijkheid ingezet op ontwikkeling van kennis en informatie over de ontwikkeling van kansengelijkheid in de stad, zodat duidelijk is wat het beleid oplevert en waar op ingezet moet worden.

Gebiedsgericht werken

Een aantal buurten in de stadsdelen Zuidoost, Nieuw-West en Noord kent hardnekkige en samenhangende problemen. De kinderen die daar opgroeien krijgen niet dezelfde kansen als anderen. Voor deze stadsdelen zijn meerjarige gebiedsgerichte plannen opgesteld. Het doel van de Masterplannen Nieuw-West, Zuidoost en Aanpak Noord is om het perspectief van bewoners, en vooral jongeren, structureel te verbeteren. Met extra en langdurige investeringen én door bestaande middelen daar effectiever in te zetten.

3.5.1 Onderwijs

Door goede kinderopvang en goed onderwijs kan ieder kind en iedere jongere zich optimaal ontwikkelen.

Coalitieakkoord

Omdat dit programma uit één programmaonderdeel bestaat wordt het coalitieakkoord hier niet nogmaals toegelicht.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Kansengelijkheid

- Corona heeft kansenongelijkheid in de stad verder vergroot. Ook in 2023 investeert Amsterdam extra in de kinderen, scholen en gebieden die dit het hardst nodig hebben. Dit begint bij de spelinloop en de voorschool. De spelinloop is een laagdrempelige voorziening in de buurt voor kinderen van circa 1 jaar. De kinderen spelen terwijl ouders elkaar spreken en advies krijgen over opvoeden en de ontwikkeling van hun kinderen. Vanaf 2 jaar kunnen alle kinderen naar de voorschool. Via de Ouder Kindteams, de spelinloop, andere vormen van één op één advies aan ouders en verschillende communicatiekanalen stimuleren we dat zoveel mogelijk kinderen naar de voorschool gaan, in het bijzonder kinderen met (een risico op) achterstanden.
- De aanpak van achterstanden zetten we voort via onder andere de Kansenaanpak Primair Onderwijs en de Kansenaanpak Voortgezet onderwijs. De beide aanpakken zijn gericht op maatwerk, extra leertijd en ondersteuning. De voorzieningen zijn specifiek bedoeld voor het tegengaan van leerachterstanden en het vergroten van ouderbetrokkenheid bij leerlingen die op basis van hun startpositie (opleidingsniveau ouders en inkomen ouders) een risico lopen op achterstanden. Scholen met meer leerlingen met een risico op een achterstand ontvangen meer middelen. In het mbo investeren we via de uitvoeringsagenda Jongeren in Kwetsbare Positie extra in begeleiding naar werk en stage. Ook zetten we de financiering van de plusscholen voort: locaties voor niveau 1 en 2 waar door investering kleine klassen en intensieve begeleiding mogelijk zijn voor jongeren die het niet redden in het reguliere mbo-onderwijs.
- Het Kenniscentrum Ongelijkheid is opgericht en diverse onderzoeksprogramma's en projecten zijn gestart gericht op onder meer ongelijkheid op het gebied van jeugd, bestaanszekerheid, ruimtelijke segregatie, geletterdheid, wonen en werken in de stad en inclusie en diversiteit. Deze zullen in de loop van dit jaar en met name in 2023 tot concrete opbrengsten leiden. Hiermee vervult het Kenniscentrum een belangrijke rol als kennisknooppunt op het gebied van kennis- en praktijkontwikkeling. In 2023 wordt het Kenniscentrum geëvalueerd.
- We werken aan sterkere ondersteuning voor jongeren buiten school via huiswerkbegeleiding, High Dosage Tutoring en informeel onderwijs, zoals brede talentontwikkeling en mentoring. Zo werken leerlingen aan schoolvaardigheden en de sociale vaardigheden en neemt hun zelfvertrouwen toe. We investeren ook in gezonde schoollunches. We doen extra investeringen voor kwetsbare leerlingen om betere vervolgstappen in hun schoolcarrière te kunnen maken. We vergroten ouderbetrokkenheid en bieden stagewerkplekken aan. We belichten sterke voorbeeldfuncties (rolmodellen) in het leven van kinderen en jongeren.
- Scholen kunnen ook in 2023 een subsidie voor nieuwkomersonderwijs aanvragen. De subsidie stelt scholen in staat de nieuwkomersgroepen klein te houden en de juiste onderwijsexperts in te zetten. Kinderen kunnen zo goed voorbereid aan het reguliere onderwijs beginnen en doen makkelijker mee. Hiermee wordt het risico op een achterstand kleiner. In 2022 stijgt het aantal nieuwkomers in de stad fors, o.a. door de oorlog in Oekraïne. Het aantal nieuwkomersklassen is hierdoor fors gestegen. We stellen ook middelen beschikbaar voor extra taalonderwijs aan kleuters
- De PIEK-aanpak helpt scholen een aantal systeemfouten aan te pakken. Met name de vroege selectie van leerlingen maakt de segregatie in het onderwijs groter en pakt voor kinderen met een achterstand nadelig uit. Scholen worden ondersteund in het mogelijk maken van een brede ontwikkelomgeving met een stevige koppeling tussen de thuissituatie en de leefomgeving van het kind.
- We zetten in op een kansrijke schoolloopbaan, waarbij kinderen ook hun talenten kunnen ontwikkelen op het gebied van o.a. sport, cultuur, muziek, burgerschap en natuur.

Kwaliteit

- We maken ons zorgen over de dalende onderwijsresultaten en we zetten ons samen met betrokkenen in om de onderwijskwaliteit te verbeteren en kwaliteitsverschillen tussen scholen op het gebied van o.a. taal en rekenen tegen te gaan. Goede onderwijskwaliteit is belangrijk middel om segregatie te bestrijden.
- Door de coronapandemie is het risico op voortijdig uitval vergroot. Zo is er veel mentale problematiek onder jongeren en hebben jongeren moeite om het ritme van school weer op te pakken. Via het beleid op voortijdig schoolverlaten zorgen we ervoor dat scholen samen met de gemeente jongeren extra hierbij kunnen begeleiding om uitval te voorkomen. Daarnaast zetten we in op begeleiding om jongeren die uitgevallen zijn weer terug naar school – of als dat geen optie is- aan het werk te laten gaan.

Openbare Bibliotheek Amsterdam

- De Openbare Bibliotheek Amsterdam (OBA) biedt laagdrempelige, vertrouwde plekken in de hele stad en inspireert Amsterdammers om te blijven leren. De OBA zorgt dat informatie voor iedereen bereikbaar en toegankelijk is, stimuleert reflectie, ontmoeting en betrokkenheid bij stad en buurt en laat de bezoekers kennismaken met kunst en cultuur. Om dit nog meer te stimuleren, zal de OBA nog intensiever gaan samenwerken met scholen, culturele instellingen en welzijnsinstellingen in de wijken (Koers 2030).
- Er wordt extra ingezet middels een leesoffensief in samenwerking met de OBA. De samenwerking tussen onderwijs en de OBA wordt versterkt. Tegelijkertijd wordt er gewerkt aan een nieuwe bibliotheek in Zuidoost, OBA Next, gericht op de toekomst van kennis en informatie. Samen met maatschappelijke partners zal de OBA hier programma's ontwikkelen die gevarieerd, laagdrempelig en voor alle Amsterdammers toegankelijk zijn. Het programma dat wordt ontwikkeld voor OBA Next is de motor achter de vernieuwing van programmering van alle vestigingen van de OBA.

Effecten corona en het Nationaal Plan Onderwijs (NPO)

In 2021 is het 'Nationaal Programma Onderwijs: steunprogramma voor herstel en perspectief' gepresenteerd. Het NPO beschrijft de aanpak om de vertraging die in het onderwijs is opgelopen door de coronamaatregelen in te lopen. Voor het herstel- en ondersteuningsplan stelt het Rijk de komende jaren extra financiële ruimte beschikbaar. Tot juli 2025 is landelijk € 8,5 miljard beschikbaar, waarvan € 354 miljoen euro voor de gemeenten voor aanvullingen op de maatregelen van scholen.

De gemeente Amsterdam heeft afgerond 15,7 miljoen ontvangen om te besteden aan het NPO.
We zetten de besteding van de Amsterdamse middelen de komende jaren in nauwe samenwerking met de schoolbesturen in op de volgende drie lijnen:

1. Versterken na en buitenschools aanbod
   - Extra zomerscholen (PO en VO)
   - Start pilots ' naschools ontwikkelaanbod (ook wel ontwikkelbso) Investering in Midzomermokum
2. Versterken zorgstructuren in en om school
   - Er lopen pilots in het po waarbij aanjagers i.s.m. met scholen, okt en de wijk aanbod afstemmen gericht op kinderen met problemen om hen binnen twee weken te voorzien van passend aanbod/ traject
   - We bieden middels cofinanciering jongerenwerk aan in vo-scholen
   - We hebben vo-scholen de mogelijkheid geboden extra preventief aanbod in te kopen
   - En zetten in op versterken trajectklassen, waar jongeren binnen school extra ondersteuning krijgen op momenten dat het nodig is met extra begeleiding
3. We hebben samen met schoolbesturen en wetenschappers OnderwijskennisNetwerk Amsterdam (ONA) ontwikkeld. Het netwerk richt zich op versterken van kwaliteit van onderwijs door wetenschap en onderwijs op basis van gelijkwaardigheid beter aan elkaar te verbinden. Deze 2-jarige pilot vanuit het NPO zal worden voortgezet voor 10 jaar vanuit middelen uit het nationaal groeifonds.
   - Er starten in september onderzoeksscholen die een intensief traject volgen om evidence based/informed te werken en die kennis te delen met andere scholen
   - Er start een lerarenlab en een taallab waar kennis wordt ontsloten en ontwikkeld
   - Er start een kennisdelingsnetwerk waar alle scholen en leraren aan kunnen mee doen o.a. i.s.m. ResearchEd.

"Liever voor de Klas" Lerarenagenda 2019-2023

- Het Noodplan Lerarentekort Amsterdam is sinds 2020 geïntensiveerd. Hierdoor hebben we bestaande projecten, gestart in de Lerarenagenda, kunnen uitbouwen en verstevigen. Het is noodzakelijk om in 2022 te intensiveren aangezien het lerarentekort is toegenomen.
- In de huidige omstandigheden merken we opnieuw dat scholen die kwetsbaar zijn door het lerarentekort, de gevolgen van incidentele uitval door corona moeilijker kunnen opvangen. We blijven daarom werken aan het behouden en aantrekken van leraren. Het lerarentekort is een ernstige bedreiging voor de onderwijskwaliteit en is bovendien ongelijk verdeeld. Daarom maken wij tot 2023 ruim € 23 miljoen vrij om huidige leraren te behouden en nieuwe leraren op te leiden door fors te investeren in imago en instroom.
- In het kader van het 'Noodplan Lerarentekort' ondersteunen we basisscholen in het omgaan met tekorten, door externe professionals onderdelen van het curriculum te laten verzorgen. De inzet op salaris (Amsterdamse toelage), wonen en mobiliteit werkt, en zetten we voort. Het gemeentelijke Servicecentrum voor onderwijs en zorg is in de zomer van 2021 gestart en zorgt dat alle stedelijke regelingen op het gebied van wonen en reizen actief worden aangereikt aan Amsterdamse onderwijsprofessionals. Zo wordt Amsterdam voor leraren een steeds aantrekkelijkere plek om te werken.
- We gebruiken een brede inzet van interventies gericht op directe werkdrukverlaging voor leraren en andere korte-termijneffecten enerzijds, en een duurzame oplossing van het lerarentekort anderzijds (door aantrekken van nieuwe leraren en behoud van leraren). Dit ervaren we als een effectieve strategie, al zijn we pas tevreden wanneer het lerarentekort is opgelost.
- Samen met de kinderopvangbranche zetten we projecten op om mensen te stimuleren in de kinderopvang te gaan werken, want ook daar zien we een stijgend tekort aan personeel.

Schoolveiligheid

- We blijven scholen ondersteunen bij de toegenomen schoolveiligheidsproblematiek zodat alle leerlingen van Amsterdam, los van hun achtergrond en leefwereld, veilig naar school kunnen.
- We versterken de verbinding tussen onderwijs-, jeugd- en veiligheidspartners structureel op alle scholen waar dat nodig is.
- We investeren in deskundigheid over grensoverschrijdend gedrag, zodat scholen dit vroegtijdig kunnen signaleren en de-escaleren.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

We schakelen geen verbonden partijen in voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	56,9	64,3	57,8	53,2	53,2	53,2
Lasten	248,7	291,4	306,6	306,6	310,5	316,2
Saldo Baten en Lasten	**-191,8**	**-227,1**	**-248,8**	**-253,4**	**-257,3**	**-263,0**
Onttrekking	0,9	1,7	1,2	0,5	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,5	0,5	0,5
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,9**	**1,7**	**1,2**	**0,0**	**-0,5**	**-0,5**
Totaal Programmaonderdeel 5.1 Onderwijs	**-190,9**	**-225,3**	**-247,6**	**-253,4**	**-257,8**	**-263,5**

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	**33,4**	**32,0**	**33,5**	**33,3**	**32,4**	**32,4**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel zijn € 57,8 miljoen. De voornaamste baten van dit programma bestaan uit:

- rijksbijdrage Onderwijsachterstandbeleid. Om voorschoolse en vroegschoolse educatie (VVE) aan te bieden en om achterstanden in het basisonderwijs te bestrijden, krijgen gemeenten en scholen geld van de Rijksoverheid (€ 47,4 miljoen),
- rijksbijdrage voor het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) (€ 4,6 miljoen),
- rijksbijdrage RMC Kwalificatieplicht Leerplicht (€ 2,5 miljoen),
- huurbaten en andere baten die geïnd worden die dienen ter dekking van de exploitatielasten van een aantal scholen in het primair onderwijs (€ 1,8 miljoen),
- rijksbijdrage Voortijdig Schoolverlaten (€ 1,3 miljoen),
- de overige baten zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 306,6 miljoen. De voornaamste lasten van dit programma bestaan uit:

- onderwijsachterstandbeleid (o.a. voorschool, vroegschool en kansenaanpak PO), Kinderopvang op Sociaal Medische Indicatie (SMI) en Toezicht & Handhaving kinderopvang (€ 75,0 miljoen).
- kapitaallasten (rente en afschrijving) van onderwijshuisvesting (€ 65,7 miljoen),
- overige exploitatielasten met betrekking tot Onderwijshuisvesting en Maatschappelijke Voorzieningen (€ 43,4 miljoen), namelijk:
  - Vergoedingen voor onder andere huurvergoedingen, OZB voor VO/SO scholen, verzekeringen, beheer- en onderhoud gymzalen en schoolgebouwen (in eigendom) en spoedaanvragen (€ 42,5 miljoen),
  - Programma Gezonde Scholen en Schoolpleinen (€ 0,9 miljoen),
- apparaatslasten (€ 33,5 miljoen). Dit zijn vooral de kosten van de leerplichtambtenaren, de medewerkers die werkzaamheden uitvoeren voor de schooltuinen en die beleid maken en toetsen,
- subsidie aan de Openbare Bibliotheek Amsterdam (OBA) voor de exploitatie van de hoofdvestiging en de overige bibliotheekfilialen in Amsterdam en Weesp (€ 30,4 miljoen)
- voorzieningen in het primair, voortgezet en speciaal onderwijs (€ 16,3 miljoen), zoals:
  - Lerarenagenda (€ 4,3 miljoen);
  - MBO-Agenda (€ 4,2 miljoen);
  - Burgerschap en Diversiteit (€ 2,7 miljoen);
  - Kansenaanpak VO (€ 2,6 miljoen);
  - Schooltuinen (€ 1,3 miljoen);
  - PIEK-aanpak t.b.v. kansenongelijkheid (€ 1,2 miljoen),
- leerlingenvervoer (€ 8,3 miljoen),

- het voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten en Project JIKOP (jongeren in kwetsbare onderwijsposities) in het voortgezet onderwijs (totaal € 5,5 miljoen),
- bewegingsonderwijs (€ 4,8 miljoen),
- uitgaven voor het Nationaal Programma Onderwijs ten behoeve van het inhalen van achterstanden als gevolg van corona (€ 4,4 miljoen),
- schoolzwemmen (€ 3,2 miljoen),
- handhaving Leerplicht (€ 2,6 miljoen), waarvan € 1,5 miljoen voor de regio-gemeenten vanuit de rijksbijdrage RMC Kwalificatieplicht,
- inzet conciërges (€ 2,4 miljoen),
- bijdragen voor cultuurcoaches en -educatie, het bevorderen van schoolveiligheid en gezonde scholen (totaal € 2,3 miljoen),
- extra toegekend budget voor inflatie op de subsidies (€ 2,1 miljoen),
- stimulering van talentontwikkeling en gelijke kansen voor kwetsbare jongeren (totaal € 1,7 miljoen),
- areaalontwikkeling Onderwijs (€ 1,6 miljoen).
- de overige lasten zijn afzonderlijk kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Risicobeheersing

Risico's	Maatregelen
Onderwijs **1.** Onderwijshuisvesting. Het zeer intensieve gebruik van de stad en de gespannen bouwmarkt maken realisatie van onderwijshuisvesting tot een uitdaging: **1a.** Geschikte of betaalbare locaties zijn schaars geworden. Als een locatie beschikbaar is, dan kan het gebeuren dat we de planning van de scholenbouw moeten aanpassen vanwege wijzigingen in de planning van de gebieds-ontwikkeling of woningbouwplannen 1b. Daarnaast maken de structurele toename aan bouwkosten als gevolg van beperkte bouw-capaciteit en het tekort van bouwmaterialen het realiseren van de opgave aan scholen de komende jaren moeizaam.	**1a. Risico is opgetreden** De voorbereiding en uitvoering van een aantal projecten is vertraagd. In de gebiedsontwikkeling is het zaak om niet alleen voldoende ruimte te reserveren voor maatschappelijke voorzieningen, maar ook locaties die geschikt zijn voor de ontwikkeling ervan, bijvoorbeeld losstaande gebouwen. Daarbij leggen we ook nadruk op de noodzaak van onderwijsvoorzieningen. Voor een goede inpassing van Maatschappelijke Voorzieningen zijn bij planningswijzigingen in degebiedsontwikkeling flexibiliteit van investeringsritme en personeel noodzakelijk. Als onderdeel van de uitwerking van het nieuwe investeringsstelsel wordt gewerkt aan meer flexibiliteit in het stelsel met ruimte om hierop in te kunnen spelen. Hierbij zijn er voor de begroting 2023 en verder meerjarige investeringsplafonds per investeringsdomein afgesproken, waaronder ook het domein maatschappelijke voorzieningen. Dit plafond is echter onvoldoende om extra ambities zoals duurzaamheid, gebouwd auto- en fietsparkeren, aanvullende stedenbouwkundige eisen te realiseren. **1b. Risico is opgetreden** De gemeente zet het innovatiepartnerschap in om samen met marktpartijen en schoolbesturen minimaal negen duurzame, flexibele en kwalitatief hoogwaardige schoolgebouwen te realiseren. Hierbij gaat de gemeente een raamovereenkomst met een looptijd van 10 jaar aan met maximaal drie partijen. Verder zijn de normbedragen voor de Onder-wijshuisvesting onderzocht zodat deze beter aansluiten bij de actuele ontwikkelingen op de bouwmarkt. Dit onderzoek laat een stijging zien van ca. 30% t.o.v. de geldende norm. Dit komt voor ca. 17,5% door bouwkostenstijging/marktconjunctuur en 12,5% door aangescherpte uitgangspunten voor schoolgebouwen.

Risico's	Maatregelen
2. Voorschoolse educatie: door de kabinetsplannen voor verlaging van de ouderbijdrage horend bij de kinderopvangtoeslag, moeten we in de toekomst ook de ouderbijdrage verlagen bij ouders die gebruik maken van de gemeentelijke regeling. Verder kan door een stagnerende of krimpende economie, het aantal kinderen dat geen recht heeft op kinderopvangtoeslag toenemen. Door deze ontwikkelingen stijgen de kosten van de gemeentelijke vergoeding voor deze groep.	We voeren onder andere met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de kinderopvangsector een lobby om voorschoolse educatie als basisvoorziening aan te bieden en uitbreiding van de bestaande middelen.
3. Leerlingenvervoer: We zien een hogere instroom van leerlingen in leerlingenvervoer als gevolg van twee actuele ontwikkelingen: ■ leerrecht**:** meer kinderen gaan gebruik maken van onderwijs in plaats van dagbesteding, waarmee de bekostiging van het vervoer bij leerlingenvervoer komt te liggen. ■ Als gevolg van de coronacrisis zien we een toename van achterstanden bij kinderen. In combinatie met het lerarentekort, leidt dit ertoe dat meer kinderen dan voorheen uit het regulier onderwijs stromen en in het speciaal onderwijs stromen. Dit leidt – gezien spreiding van SO scholen – tot een groter beroep op leerlingenvervoer. Dit zal zelfs met de aanpassing van de verordening nog een poos blijven vanwege hoge instroom maar ook omdat momenteel leerlingenvervoer onder druk staatdoor een groot chauffeurstekort. We zijn in gesprek met de aanbieder hoe we dit kunnen aanpakken, maar dit is ook een groot risico voor de uitvoer van de verordening de komende jaren.	In de nieuwe verordening zullen we een aanscherping doen van de toegang tot leerlingenvervoer, die moet leiden tot kostenbeheersing voor nieuwe instroom vanaf 2023/2024, zonder afbreuk te doen aan de noodzaak tot vervoer van kinderen met een structurele handicap. Daarnaast zullen we in de nieuwe verordening zelfredzaamheid en ontwikkeling in vervoersmogelijkheden bij kinderen aanmoedigen. Er zijn gesprekken met het onderwijsveld om te kijken naar de wijze waarop het leerlingenvervoer momenteel wordt georganiseerd. Op basis van de uitkomsten zal de verordening worden aangepast voor het schooljaar 2023-2024.

Risico's	Maatregelen
4. Door krapte op de arbeidsmarkt, een dure woningmarkt en afhankelijkheid van landelijk beleid is het moeilijk om leraren en schooldirecteuren in Amsterdam te vinden en te houden. Daarbij is het tekort bij scholen met veel kinderen met een risico op onderwijsachterstand gemiddeld groter dan bij scholen met nauwelijks kinderen met een risico daarop. Bij de kinderopvang, waaronder de voorschoolse educatie, kan de krapte op de arbeidsmarkt leiden tot minder plekken voor kinderen en tot langere wachtlijsten.	We investeren samen met scholen en opleiders, verenigd in de Taskforce Lerarentekort, fors in het bestrijden van het lerarentekort. Ondanks dat de cijfers over het Amsterdamse lerarentekort voor een groot deel somber zijn, zijn er wel degelijk resultaten geboekt die op zijn minst erger hebben voorkomen. De Amsterdamse inzet op zij-instroom (professionals die een carrièreswitch maken naar het onderwijs), modulair opleiden en de inzet van externe professionals lijkt succesvol: een groot deel van het tekort aan leraren wordt met deze maatregelen ingevuld. Zo is het aantal professionals dat jaarlijks start met de omscholing tot leraar (zij-instromers) flink toegenomen van gemiddeld 5 per jaar tot en met 2018, tot 124 in schooljaar 2020-2021. De aanpak van het lerarentekort bestaat uit: Het werven en begeleiden van zij-instromers, het opleiden van onderwijsondersteunend personeel, het enthousiasmeren van scholieren en studenten voor het leraarschap, behoud van leraren door professionalisering, ondersteuning van schoolleiders, hulp bij het vinden van goed extern aanbod, een toelage op het salaris voor leraren in Amsterdam, een voorrangsregeling voor huurwoningen voor leraren, een aanvullende tegemoetkoming in de reiskosten en extra parkeervergunningen tussen besturen.
5. Nationaal Programma Onderwijsgelden: De NPO-gelden hebben een incidenteel karakter. Personeelsuitval breed door de voortdurende Covid- epidemie heeft de start van het programma vertraagd op veel scholen. De strakke termijn waarbinnen de NPO-middelen besteed moesten worden maakte dat wij dit als grootste risico voor het slagen van de inzet van de middelen beschouwden. We hebben zowel ambtelijk als bestuurlijk gelobbyd voor verlenging van de bestedingstermijn. Het nieuwe kabinet heeft in februari 2022 besloten deze te verlengen met twee jaar. Daarnaast is een belangrijk risico voor de uitvoering van het NPO het enorme lerarentekort en het tekort aan mensen in de jeugdzorg. Ook heeft het kabinet besloten scholen met leerlingen met hoge SES meer te ondersteunen vanuit de NPO- middelen.	Er heeft een lobby richting het rijk plaats gevonden om de bestedingstermijn van het NPO te verlengen, dit is geslaagd de termijn is met twee jaar verlengd. Amsterdam heeft samen met de schoolbesturen een plan ontwikkeld om ervoor te zorgen dat de gelden zo worden ingezet dat ook al zijn de middelen incidenteel, ze naast incidentele inzet op corona achterstanden ook zo veel mogelijk bijdragen aan structurele oplossingen tegen ongelijkheid en leerachterstanden.

Beleidskaders

- Beleidsbrief onderwijsvisie (2019-2025).
- Eén voorziening voor alle Amsterdamse peuters - beleidsplan peutervoorzieningen 2018-2020.
- Liever voor de klas, Amsterdamse Lerarenagenda 2019-2023.
- Noodplan Lerarentekort Amsterdam (2020-2014).
- De Amsterdamse MBO-Agenda 2019-2023 inclusief uitvoeringsagenda Inzetten op jongeren in een kwetsbare onderwijspositie 2019-2023.
- Beleidskader PIEK-aanpak (2019-2023).
- Beleidsbrief Kansenaanpak Voortgezet Onderwijs (VO) (2019-2023).
- Aanpassing beleidsbrief Kansenaanpak PO (ophoging budget per leerling schooljaar 2019-2020).
- Raadsbrief Ontwikkelingen en inzet Amsterdamse schoolveiligheid (2020)
- Werkagenda Passend Onderwijs en de relatie met jeugdhulp (2019-2022).
- Jaarplan 2020 Passend Onderwijs en de relatie met jeugdhulp (2020).
- Beleidsbrief Amsterdammerschap in het onderwijs (2019-2023).
- Vierjarig regionaal plan voortijdig schoolverlaten en jongeren in kwetsbare positie RMC-regio 21 (Regionaal Meld- en Coördinatiepunt) (2021-2024).
- Verordening Leerlingenvervoer (2017) en de uitgangspunten zoals verwoord in het beleidsdocument Leerlingenvervoer uit januari 2018.
- Overkoepelende Huisvestingsplannen voor onderwijshuisvesting.
- Verordening Lokaal Onderwijsbeleid Amsterdam 2019.
- Koers 2020-2025.
- Verordening huisvestingsvoorzieningen onderwijs Amsterdam 2020.

3.6

Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit

3.6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	222,6	168,8	60,8	62,0	66,7	65,0
Lasten	1.199,6	1.206,2	1.170,7	1.076,0	1.047,9	1.055,3
Saldo Baten en Lasten	**-977,0**	**-1.037,4**	**-1.109,9**	**-1.014,0**	**-981,1**	**-990,4**
Onttrekking	0,6	23,0	10,3	12,1	11,7	13,2
Toevoeging	28,0	30,8	6,9	5,6	3,9	2,2
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-27,4**	**-7,8**	**3,4**	**6,5**	**7,8**	**10,9**
Totaal Programma Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	**-1.004,3**	**-1.045,2**	**-1.106,5**	**-1.007,6**	**-973,3**	**-979,4**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	**220,1**	**204,8**	**164,3**	**164,2**	**164,8**	**164,1**

Coalitieakkoord

We zetten actief in op gezondheidsbevordering en zorgpreventie voor alle generaties, vanaf geboorte tot het levenseinde. We hebben daarbij speciale aandacht voor ouderen die behoefte hebben aan zorg en ondersteuning. Voorkomen is beter dan genezen.
We blijven daarom inzetten op stevige preventie van problemen op latere leeftijd en een gezonde en kansrijke start gedurende de eerste 1000 dagen na de geboorte. Met het programma Amsterdam Vitaal & Gezond zetten we samen met stakeholders in de stad in op gelijke kansen op goede gezondheid in de stad en 10 extra gezonde levensjaren voor kwetsbare Amsterdammers. We streven naar een structurele basisinfrastructuur gericht op gezondheidsbevordering. De GGD, buurtteams, OKT's, gebiedsgerichte (formele en informele) organisaties en activiteiten, zorg- en welzijnsinstellingen zijn hierbij de basis. We helpen onze bewoners niet alleen met een goed zorgaanbod, maar ook door het versterken van het welzijnswerk waardoor mensen elkaar kunnen blijven ontmoeten en actief blijven. We gaan verder met de aanpak daklooshеid om mensen op weg te helpen en daklooshеid te voorkomen. Samen met het Rijk werken we aan vernieuwende opvangconcepten en optimalisering van de opvang en huisvestingsketen. We continueren de opvang en begeleiding van ongedocumenteerden binnen de pilot Landelijke Vreemdelingen Voorziening en samen met het Rijk zullen er bestuurlijke afspraken worden gemaakt n.a.v. de resultaten uit WODC rapport. Voor de ongedocumenteerden buiten de opvang, waaronder migrant domestic workers zetten we in op onderzoek, maar ook op het verbeteren van de informatievoorziening, toegankelijkheid medische zorg & onderwijs en mogelijke steun bij het afsluiten van verzekeringen. Een verandering ten opzichte van eerder vastgesteld beleid is dat we ook vanaf 2024 geen eigen bijdrages voor dagbesteding en de voormalige ambulante ondersteuning gaan vragen.

Onze jeugd is onze toekomst en daarom is jongerenwerk en goede jeugdzorg van groot belang.
De toegankelijkheid tot goede zorg en ondersteuning voor alle kinderen en gezinnen die dat nodig hebben is noodzakelijk "We continueren in 2023 het jongerenwerk op scholen. Door laagdrempelig in school aanwezig te zijn bereiken jongerenwerkers jongeren die niet bij het reguliere jongerenwerk op straat en/of in het jongerencentrum aankomen. Bijvoorbeeld meiden die niet direct zichtbaar zijn omdat zij hun problemen meer

verinnerlijken en wel baat hebben bij de begeleiding vanuit het jongerenwerk". Samen met onder andere de Ouder- en Kindteams, huisartsen, partners uit de sociale basis, het jongerenwerk en jeugdhulpaanbieders sluiten we zoveel mogelijk aan bij het normale leven en stimuleren we de zelfredzaamheid van gezinnen. Specialistische jeugdhulp en/of veiligheidsexpertise kan erbij gehaald worden indien noodzakelijk. De aandacht voor jeugd neemt toe en we werken hard om de druk op het jeugdstelsel te verminderen. Door grote tekorten en bezuinigingen in de jeugdzorg, ontstaan steeds langere wachtlijsten en krijgen jongeren niet altijd op tijd de ondersteuning die zij nodig hebben. Dit vraagt enerzijds om een herijking van ons jeugdbeleid en anderzijds doen we een beroep op het Rijk voor voldoende (financiële) middelen. Hiervoor werken we nauw samen met alle aandeelhouders in de landelijke Hervormingsagenda Jeugd. Onze inzet is en blijft om wachtlijsten te voorkomen en terug te dringen. We kijken hoe ons jeugdbeleid zo goed mogelijk aansluit op andere programma's, zoals volwassenzorg, bestaanszekerheidsvraagstukken, onderwijs, sport en veiligheid. We blijven inzetten op stevige preventie en het versterken van het jongerenwerk, met name in de buurten met de grootste problemen. We inventariseren of het bereik van naschools jeugdaanbod in de sociale basis kan worden verbeterd. We voeren de aanbevelingen van het rapport 'Onmacht' uit en maken werk van de verbetering en versimpeling van de jeugdbeschermingsketen door de uitbreiding van Blijvend Veilig en de ontwikkeling richting het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. We zetten in op een integrale aanpak en samenwerking tussen de Ouder- en Kindteams, Buurtteams en de jeugdhulp, zodat gezinsvraagstukken in samenhang worden aangepakt en daarmee de kans op positief resultaat van ingezette zorg groter wordt. Tot slot hebben we speciale aandacht voor problemen die ontstaan in de hulpverlening bij de overgang van 18- naar 18+.

Amsterdam accepteert geen enkele vorm van uitsluiting, discriminatie en racisme. Iedereen moet zichzelf kunnen zijn en zich veilig voelen in de stad, ongeacht gender, leeftijd, geloof, culturele identiteit of seksuele oriëntatie. De strijd tegen uitsluiting, racisme en discriminatie vergt een lange adem en vastberadenheid. Het is immers niet met een paar eenvoudige beleidsinterventies op te lossen. De afgelopen jaren heeft Amsterdam een omvangrijk programma opgezet om discriminatie en racisme te bestrijden en de emancipatie van groepen die worden gediscrimineerd te bevorderen. We continueren deze aanpak en versterken deze op basis van de geleerde lessen.

3.6.1 Basisvoorzieningen

In 2023 zetten we de versterking van het aanbod binnen de sociale basis voort en breiden we het uit. Voorbeelden van basisvoorzieningen zijn jeugd- en jongerenwerk, huizen in de wijk en sportactiviteiten voor kwetsbare Amsterdammers. Dit basisaanbod in de Amsterdamse wijken helpt de zelfredzaamheid en ontplooiing van mensen aan te moedigen en te ondersteunen. We werken aan preventie door een sterke verbinding tussen de verschillende vormen van zorg, ondersteuning en de basisvoorzieningen. Daarnaast zorgen we voor de verbinding tussen de basisvoorzieningen en het andere specialistische aanbod. Dit doen we bijvoorbeeld middels gebiedsgericht werken en de inzet van de buurtteams in de gebieden.

We versterken de functie van het jongerenwerk door het organiseren van extra jongerenwerk in die buurten waar de meeste kinderen uit kwetsbare gezinnen wonen. Jongerenwerkers begeleiden jongeren bij het volwassen worden in de maatschappij vanuit hun eigen leefwereld, drijfveren en interesses "Sport heeft een positieve invloed op de ontwikkeling van jongeren. Daarom onderzoeken we hoe we de verbinding tussen het jongerenwerk en sport kunnen versterken. Denk bijvoorbeeld aan het benutten van gymzalen die leeg staan buiten schooltijd voor jongerenwerk activiteiten". Jongerenwerk biedt jongeren een veilige plek om te werken aan identiteitsontwikkeling en toekomstperspectief "We maken ons zorgen over kwetsbare jongeren die ontvankelijk zijn voor criminele activiteiten. Jongerenwerkers kunnen een belangrijke preventieve rol spelen in het voorkomen van jeugdcriminaliteit. We leggen daarom binnen het jongerenwerk meer de focus op de preventie van jeugdcriminaliteit". Het jongerenwerk signaleert het zo vroeg mogelijk als er zwaardere vormen van hulp nodig zijn. Het motiveert jongeren (en ouders) vanuit de vertrouwensband die zij met hen hebben om hulp aan te nemen. Dit bij voorkeur wanneer laagdrempelige en zo licht mogelijke hulp nog voldoende is. Binnen het beleid Positief Perspectief: weerbaar opgroeien in Amsterdam werken we in 2023 aan het verder verstevigen van het netwerk rondom risicojongeren.

De gezondheidsverschillen tussen arm en rijk, praktisch en theoretisch hoogopgeleid, werkenden en niet werkenden, met en zonder migratieachtergrond zijn door de coronacrisis verder toegenomen. Eerlijke kansen op gezondheid bereiken we door bestaande gezondheidsverschillen in Amsterdam te verminderen. Dat betekent dat we keuzes moeten maken in groepen en gebieden die we extra aandacht geven. We kiezen voor Amsterdammers die het meeste risico lopen op een minder goede gezondheid en bij wie de grootste gezondheidswinst te behalen is.

We willen een gezonde en veilige leefomgeving. Een omgeving waarin Amsterdammers zo snel en eenvoudig mogelijk ondersteuning krijgen als zij dat nodig hebben. Verschillende programma's helpen om (gezondheids-) verschillen tussen Amsterdammers te verkleinen, zoals Amsterdam vitaal en gezond, Thrive, Gezonde en kansrijke start en de Amsterdamse Aanpak Gezond Gewicht.

3.6.2 Wijkteams

Sinds 2021 zijn er zeven buurtteamorganisaties in Amsterdam. In ieder stadsdeel één. Herkenbaar en toegankelijk gepositioneerd in de buurt.
De buurtteams bieden laagdrempelige ondersteuning aan Amsterdammers van 18 jaar of ouder op het gebied van financiën, sociaal contact, wonen, zorg, gezondheid, werk en veiligheid.
In 2022 is de inzet gericht geweest op het realiseren van 'een sterke basis', als fundament voor de transformatie van het stelsel in de stad en ondersteuning in het sociaal domein.

In 2023 bouwen we hierop verder. We blijven de basis versterken, vergroten het bereik van het buurtteam en zetten tegelijkertijd in op het beter in samenhang organiseren en financieren van de zorg, ondersteuning in de buurt en de transformatie van het stelsel.
In het bijzonder zetten we in op:
- de verbinding met de sociale basis om de beweging naar de voorkant (zo licht als mogelijk, preventief) te kunnen maken;
- de samenwerking met de Ouder- en Kindteams en de wijkteams van Amsterdam;
- en de verdere integratie van dienstverlening.

Het buurtteam is hiermee dé spil in de beweging naar de voorkant en het beperken van de inzet van Individuele ondersteuning. Zo houden we de zorg betaalbaar en houdbaar, verkleinen we gezondheidsverschillen tussen wijken en werken we aan kansengelijkheid in de stad.
Het Ouder- en Kindteam (OKT) heeft een brede opdracht in het ondersteunen bij opvoeden en opgroeien. Het is er voor ouders, jongeren en kinderen met lichtere vragen tot en met meervoudige ingewikkelde problemen. Het OKT richt zich op kinderen, jongeren en gezinnen in een kwetsbare positie. Hierbij gaat het om kinderen en jongeren die vanwege een sociaaleconomische achterstand minder vanzelfsprekend kansen hebben op een gezonde en veilige kindertijd waarin zij zich kunnen ontplooien. Het OKT ondersteunt die gezinnen die de ondersteuning het hardste nodig hebben. Hieronder vallen ook gezinnen die nu minder goed bereikt worden, bijvoorbeeld omdat zij de weg naar ondersteuning minder snel vinden.

3.6.3 Individuele voorzieningen

We bieden individuele ondersteuning vanuit de Wmo en Jeugdwet. De individuele ondersteuning vanuit de Wmo bestaat uit de volgende diensten: Aanvullende individuele ondersteuning, Hulp bij huishouden, Dagbesteding, Logeeropvang, Ondersteuning en Opvang bij Huiselijk Geweld en Maatschappelijke opvang en Beschermd wonen.

De diensten binnen de individuele ondersteuning Wmo zijn altijd gericht op het versterken van zelfredzaamheid en het bevorderen van maatschappelijke participatie. Deze zijn aanvullend op:
- wat Amsterdammers zelf kunnen regelen, al dan niet met hun netwerk .
- de mogelijkheden die de sociale basis biedt.
- de ondersteuning die vanuit de buurtteams wordt geboden.

Ze worden daarom ook wel de aanvullende ondersteuning Wmo genoemd.

Van professionals in aanvullende ondersteuning Wmo wordt ook in 2023 verwacht dat ze Amsterdammers actief ondersteunen in het zoeken naar oplossingen in het eigen netwerk en in de buurt, met als uitgangspunt het bieden van zorg die uitgaat van preventie en krachten (mogelijkheden). Het leggen van verbinding met het Buurtteam Amsterdam en organisaties in de sociale basis is iets wat elke professional aanvullende ondersteuning Wmo moet kunnen. Van aanbieders wordt verwacht dat ze hun expertise inzetten om Buurtteam Amsterdam en de sociale basis te versterken zodat ook kwetsbare bewoners gebruik kunnen maken van het laagdrempelige aanbod in de buurt. Voor Maatschappelijke opvang en Beschermd Wonen geldt daarnaast ook dat professionals werken aan de ambitie om kwetsbare mensen een passend thuis te bieden waar ze – gegeven hun perspectief – optimaal mee kunnen doen in de maatschappij.

De individuele ondersteuning vanuit de Jeugdwet bestaat uit een breed scala aan specialistische jeugdhulpvoorzieningen. Het grootste deel bestaat uit hoog-specialistische jeugdhulp geboden door tien kernpartners. Het gaat daarbij om jeugdigen met complexe psychische en/of opvoed- en opgroeiproblematiek. Vaak speelt een (zeer) kwetsbare thuissituatie een belangrijke rol bij de afweging dat hulp noodzakelijk is. Binnen de hoogspecialistische jeugdhulp wordt ook aan een kleine groep jeugdigen verblijf en pleegzorg geboden. Een kleiner deel van specialistische jeugdhulp betreft enkelvoudige specialistische jeugdhulp. Ook is het voor jeugdigen en ouders mogelijk om een persoonsgebonden budget aan te vragen. Het beroep op de specialistische jeugdhulp groeit al sinds de transitie in 2015 jaar op jaar. Na de aanvankelijke forse korting op het jeugdbudget in 2015, heeft het Rijk de afgelopen tijd extra middelen beschikbaar gesteld om deze groei te compenseren. Voor de komende jaren nemen de rijksmiddelen echter weer sterk af. Dit stelt de gemeente de komende jaren voor de ingewikkelde opgave om na 8 jaar groei op rij, de komende jaren een sterke kostendaling te realiseren.

Tot slot, Amsterdam heeft een goede gezondheidszorg, maar de houdbaarheid van het stelsel staat onder steeds grotere druk. De schaarste aan personeel speelt hierin een belangrijke rol. Het tekort zet de toegankelijkheid en de kwaliteit van de zorg onder druk. Dat is onder andere al zichtbaar in de wachtlijsten voor het product Hulp bij

huishouden, maar ook in de rest van het zorgstelsel zien we negatieve effecten als gevolg van personeelstekorten. De gemeente heeft in deze opgave vooral een faciliterende en aanjagende rol, de uitvoering van maatregelen ligt grotendeels bij de sector zelf. Personeelstekorten vormen een complex vraagstuk waar geen enkelvoudige oplossingen voor bestaan. Er is in de eerste plaats inzet nodig vanuit sectoren zelf, maar ook het Rijk, de gemeente en zorgverzekeraars moeten bijdragen. De aanpak van personeelstekorten in zorg en welzijn is dan ook onderdeel van het bredere programma Amsterdam Vitaal & Gezond. In de coalitie arbeidsmarkt en onderwijs werken gemeente, Sigra en Zilveren Kruis aan de aanwezigheid van voldoende professionals in de stad.

3.6.4 Diversiteit

Iedereen moet zichzelf kunnen zijn en zich veilig voelen in Amsterdam, ongeacht gender, leeftijd, geloof, culturele identiteit of seksuele oriëntatie. Daarom werken we aan het vergroten van bewustzijn, het tegengaan van discriminatie en aan emancipatie en acceptatie. In 2023 continueren we de aanpak van de afgelopen jaren. We versterken de aanpak van discriminatie van lhbtiq+ personen, antisemitisme, moslimhaat en anti-Zwart racisme en verbreden deze met aandacht voor anti-Aziatisch racisme en validisme. Dit beleid zal intersectioneel zijn en speciaal aandacht hebben voor kwetsbare doelgroepen.

In 2023 zetten we daarnaast de vervolgstappen om te komen tot een Slavernijmuseum. In 2022 zijn drie kwartiermakers aangesteld die werken aan het ondernemingsplan voor het museum waarin de inhoud, de organisatie, huisvesting en een bijbehorende kostenraming zijn uitgewerkt. Deze blauwdruk vormt mede de basis voor het definitieve besluit in 2023 over de realisatie en de bouw van het Slavernijmuseum.

Investeringen

In de Begroting 2023 investeren we € 21 miljoen in de nieuwbouw, vervanging en aanpassing van jeugd-, zorg- en basis- (JZB) voorzieningen in de stad. Een deel van de investeringen wordt ingezet om de uitzonderlijke prijsstijging op te vangen binnen de lopende JZB-projecten. Daarnaast wordt geïnvesteerd in tien tot vijftien nieuwe projecten bestaande uit een OKT, twee startlocaties voor buurtteams, een winterkoude opvang, meerdere buurtkamers, huizen van de wijk en jongerencentra en een speeltuingebouw. Het varieert van voorbereidingskrediet tot uitvoeringskrediet, waarvan de grootste drie projecten zijn:

- OKT, Buurtteam, Huis van de wijk & Jongerencentrum K-buurt Bijlmer Oost. Uitbreiding op basis van groei van de stad in combinatie met vervanging bestaande voorziening.
- MOBW Voorziening Sluisbuurt. Extra locatie ten behoeve kwaliteitsslag naar meer kleinschaligere locaties met huisvesting waar cliënten minder prikkels krijgen en meer privacy hebben.
- Permanente locatie voor winterkoude opvang in Sloterdijk. De tijdelijke locatie met een capaciteit van 400 bedden aan de Transformatorweg wordt de komende jaren vervangen door 4 permanente locaties met een capaciteit van 100 bedden. Dit is een van de beoogde locaties.

Thema's per programma

Digitale stad / informatie

- We zetten een digitale voordeur op voor alle Amsterdammers waarin we welzijn en zorg integraal aanbieden met een focus op preventie, holistische triage en het matchen van hulpvraag en hulpaanbod.
- We werken aan een integraal klantbeeld: De gegevens van de Amsterdammer worden veilig, slim en volgens wet- en regelgeving gekoppeld zodat bij wijk-/ buurtteams de juiste informatie beschikbaar is en zij de Amsterdammer goed kunnen adviseren en ondersteunen.
- We uniformeren werkprocessen en versterken de informatiepositie in de zorgketen: Implementeren van één dossier- en registratiesysteem voor buurtteamorganisaties (inclusief schuldhulpverlening).
- Amsterdam For All: Een nieuwe methode om de inclusieve toegankelijkheid van de stad te meten door middel van kunstmatige intelligentie. De verzamelde data kan worden ingezet om de stad nog toegankelijker te maken voor alle bewoners en bezoekers.
- Agenda Digitale Veiligheid: De Agenda Digitale Veiligheid is opgezet om te werken aan een veilige digitale omgeving voor de stad Amsterdam waarin risico's worden verkleind door een preventieve aanpak met oog voor kansen en voordelen. Bijvoorbeeld op het gebied van weerbaarheid tegen cyberpesten, chantage, oplichting en schending van privacy. De gemeente verkent hiervoor samenwerkingen met initiatieven zoals de Stichting Cyberschool.

Democratisering

- De ondersteuning wordt in samenspraak met Amsterdammers, naasten en ervaringsdeskundigen ontwikkeld, zodat deze goed aansluit op de leefsituatie en leefwereld van (kwetsbare) Amsterdammers. Wmo adviesraad en Jeugdplatform Amsterdam vormen de adviesorganen voor Wmo en jeugdzorg.
- Individuele ondersteuning is erop gericht om alle Amsterdammers zo zelfstandig en volwaardig mogelijk deel te laten nemen aan de maatschappij, onafhankelijk van de aanleiding van hun ondersteuningsvraag, de aard van de beperking, hun etnische afkomst, sociaaleconomische status of seksuele oriëntatie.
- Bij Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen is het uitgangspunt dat mensen zoveel als mogelijk eigen regie ervaren over hun ondersteuningstraject.

Duurzaamheid

- In het programma van eisen van de aanbesteding Aanvullend Openbaar Vervoer (AOV) is de voorwaarde opgenomen dat het doelgroepenvervoer vanaf 1 januari 2025, of zoveel eerder als mogelijk, volledig uitstootvrij is. Die nieuwe uitvoerder van het AOV zal vanaf de 1 augustus 2022 rijden met uitstootvrije personenvoertuigen en achtpersoonsbussen.
- De huidige aanbieder voor woonruimteaanpassingen is onder andere geselecteerd op het hergebruik en recycling van materialen en grondstoffen.

Kansengelijkheid

- De wijkteams zijn herkenbaar en laagdrempelig toegankelijk voor alle Amsterdammers.
- Het buurtteam heeft een preventieve functie in het (vroeg)tijdig herkennen van risicosignalen op problemen op het gebied van gezondheid, huisvesting, financiën, veiligheid en kan hiermee erger voorkomen.
- De wijkteams ondersteunen Amsterdammers bij het herstel van hun zelfredzaamheid en hun vermogen om mee te doen in de stad.
- We investeren ongelijk: er gaat meer subsidie per inwoner naar de buurtteams in de gebieden waar de verwachte ondersteuningsvraag hoog is, minder naar gebieden waar de verwachte ondersteuningsvraag lager is. We gebruiken daarvoor objectieve maatstaven, waaronder het inkomens- en opleidingsniveau.
- Aanbieders van maatschappelijke opvang en beschermd wonen hebben de opdracht om cliënten zoveel mogelijk te laten deelnemen aan de maatschappij, door hen toe te leiden naar dagbesteding en zo mogelijk werk en een sociaal netwerk op te bouwen. Daarnaast werken zorgaanbieders nauw samen met corporaties en andere stakeholders om de sociale veiligheid in de buurt te borgen.

Gebiedsgericht werken

- De buurtteams en OKT's zijn in de buurt gepositioneerd en werken daarnaast vanuit verschillende satellietlocaties in de stad. Om zo een zo groot mogelijke groep Amsterdammers te bereiken.
- De buurtteams en OKT's werken vanuit de leefwereld van de Amsterdammer (vraaggericht) en sluiten aan op de vraag en de behoefte van de Amsterdammer en of de specifieke vraag in het gebied of stadsdeel.
- De buurtteams en OKT's vervullen een spilfunctie in het zorgstelsel en het netwerk en hebben de opdracht om in te zetten op het versterken van het netwerk in de wijk, het gebied en het stadsdeel.
- Eenmaal per jaar stemmen we de jaarplannen van de buurtteams, de subsidie-aanvragen voor de Sociale Basis en de gebiedsgerichte uitwerkingen op elkaar af. Zo brengen we samenhang aan in het Amsterdamse zorgstelsel binnen de verschillende gebieden.
- Gecontracteerde partijen van aanvullende ondersteuning Wmo hebben de opdracht nauw samen te werken met de buurtteams, en hun expertise te versterken.
- Aanbieders (kernpartners) van hoogspecialistische jeugdhulp hebben de opdracht zich meer gebiedsgericht te organiseren.
- Een aantal buurten in de stadsdelen Zuidoost, Nieuw-West en Noord kent hardnekkige en samenhangende problemen. De kinderen die daar opgroeien krijgen niet dezelfde kansen als anderen. Voor deze stadsdelen zijn meerjarige gebiedsgerichte plannen een gebiedsgerichte en aanpak vastgesteld. Met extra investeringen én door bestaande middelen daar beter in te zetten. Het doel van de Masterplannen Nieuw-West, Zuidoost en Aanpak Noord is om het perspectief van bewoners, en vooral jongeren, structureel te verbeteren. Dit kan alleen worden bereikt met doorbraken in beleid, door ontkokering en vergaande samenwerking met bewoners, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven.
- De ambities vragen om maatregelen op uiteenlopende beleidsterreinen (zoals onderwijs, wonen, veiligheid, ruimtelijke ordening en werk), waarbij ook nauw wordt opgetrokken met het Rijk, de partners in het veld en andere gemeenten.

3.6.1 Basisvoorzieningen

De basisvoorzieningen bieden een laagdrempelig preventief aanbod in de gebieden. Iedereen kan meedoen.

Coalitieakkoord

We zetten actief in op gezondheidsbevordering en zorgpreventie voor alle generaties, vanaf geboorte tot het levenseinde. Onze jeugd is onze toekomst en daarom is jongerenwerk en goede jeugdzorg van groot belang. De toegankelijkheid tot goede zorg en ondersteuning voor alle kinderen is noodzakelijk. We versterken het jongerenwerk, met name in buurten met de grootste problemen en inventariseren of het bereik van naschools jeugdaanbod in de sociale basis kan worden verbeterd. Daarnaast hebben we speciale aandacht voor ouderen die behoefte hebben aan zorg en ondersteuning. Voorkomen is beter dan genezen. We blijven daarom inzetten op stevige preventie van problemen op latere leeftijd en een gezonde en kansrijke start gedurende de eerste 1000 dagen na de geboorte. Met het programma Amsterdam Vitaal & Gezond zetten we samen met stakeholders in de stad in op gelijke kansen op goede gezondheid in de stad en 10 extra gezonde levensjaren voor kwetsbare Amsterdammers.

We streven naar een structurele basisinfrastructuur gericht op gezondheids-bevordering. De GGD, buurtteams, OKT's, gebiedsgerichte (formele en informele) organisaties en activiteiten, huisartsen, zorg- en welzijnsinstellingen zijn hierbij de basis. We helpen onze bewoners niet alleen met een goed zorgaanbod, maar ook door het versterken van het welzijnswerk waardoor mensen elkaar kunnen blijven ontmoeten en actief blijven.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

- De gezondheidsverschillen tussen arm en rijk, praktisch en theoretisch hoog-opgeleid, wel- en niet-werkenden, met en zonder migratieachtergrond zijn mede door de coronacrisis verder toegenomen. De pandemie heeft een grote impact op de gezondheid van alle Amsterdammers gehad en zal ook de komende jaren van invloed blijven. En als er niks gebeurt, worden die verschillen alleen maar groter. Alleen door samen te werken kunnen we het meest voor de Amsterdammers en onze zorg- en welzijnsprofessionals betekenen. We werken aan toekomstbestendige zorg en welzijn en gezonde, vitale burgers vanuit de gezamenlijke doelstelling 'Alle Amsterdammers hebben gelijke kansen op goede gezondheid en 10 gezonde levensjaren extra in 2040'.
- Om gezondheidsverschillen te verkleinen in de stad moeten we keuzes maken in gebieden en groepen waar we extra op inzetten. We kiezen voor Amsterdammers die het meeste risico lopen op een minder goede gezondheid en bij wie de grootste gezondheidswinst is te behalen. Dat zijn om te beginnen de Amsterdamse jeugd en Amsterdammers in een kwetsbare sociaaleconomische positie. We zetten intensiever in in Nieuw-West, Zuidoost en Noord, gebieden met relatief veel inwoners die minder goed scoren op verschillende gezondheidsaspecten.
- Samen met de grote welzijnsinstellingen hebben we een resultaatmonitor sociale basis. Hun aanbod en dienstverlening wordt daarmee inzichtelijk gemaakt, ook wat betreft het bereik en de kwaliteit. Het monitoren van nabijheid en bekendheid van het aanbod moet vorm krijgen. Er zijn instrumenten ontwikkeld ter ondersteuning van de uitvoering van de sociale basis. De kwetsbaarheidsmonitor en de meting draagkracht worden gebruikt als basis bij de analyses om de opgaven per gebied te beschrijven. Ook is de resultaatmonitor sociale basis is volop in ontwikkeling.
- We zetten via het programma Amsterdam Gezond Gewicht in op gezonde voeding en sport om zo de gezondheid van kinderen te verbeteren. Ook zetten we in op een Rookvrij Amsterdam. We zorgen voor een gezonde leefomgeving met name rondom scholen en plekken waar veel jeugd is. We stimuleren mentale weerbaarheid bij jongeren en studenten en zorgen voor goede sociaalpsychologische hulp via het programma Thrive Amsterdam Mentaal Gezond. We streven naar verhoging van de vaccinatiegraad (in het kader van het Rijksvaccinatieprogramma) en naar nul nieuwe hiv-infecties.
- We zorgen voor laagdrempelige activiteiten in de buurt om de toegankelijkheid van de sociale basis te vergroten. We organiseren informatiebijeenkomsten in buurt-huizen en stimuleren bewonersinitiatieven en maatschappelijke initiatieven om de betrokkenheid en leefbaarheid in de buurten te bevorderen.
- Vanuit het programma Amsterdam Vitaal & Gezond wordt bewegen gestimuleerd door vanuit de sociale basis in te zetten op een toegankelijke beweegketen. Aanvullend is er aandacht voor de Dementienetwerken en Welzijn op recept. Binnen de sociale basis versterken we de functie van het jongerenwerk
- We maken Amsterdam fysiek en sociaal toegankelijk. In de gemeente Amsterdam heeft ongeveer 1 op de 6 mensen een zichtbare of niet zichtbare beperking, chronische aandoening of psychische kwetsbaarheid. We vinden het belangrijk dat iedereen de voorzieningen in de stad kan gebruiken, toegang heeft tot gebouwen en deel kan nemen aan activiteiten.
- Binnen het beleid Positief Perspectief: weerbaar opgroeien in Amsterdam werken we aan het verstevigen van het netwerk rondom risicojongeren. Dat doen we met behulp van de geïntegreerde werkwijze. Daarbij maken alle betrokken partijen

rondom jeugd een gezamenlijke analyse van de situatie en ontwikkelen zij een gezamenlijke aanpak.

- We zorgen ervoor dat cliënten goed ondersteund worden door onafhankelijke cliëntondersteuning om de cliënt te helpen met het aanvragen van de juiste zorg en ondersteuning. Onafhankelijke cliëntondersteuning wordt in Amsterdam geboden door MEE Amstel & Zaan (MEE), Cliëntenbelang Amsterdam en de drie organisaties van de Straatalliantie (Daklozenvakbond, Buro Straatjurist en MDHG). Er is hierbij specifiek aandacht voor de onafhankelijke ondersteuning van jeugdigen en hun ouders, mensen met beperkingen, psychische kwetsbaarheden en chronisch zieken en voor (dreigend) dak- en thuislozen.
- We zorgen voor kwalitatief hoogstaande voorzieningen in de stad. In 2023 investeren we 21 mln. in de nieuwbouw, vervanging en aanpassing van jeugd, zorg en basisvoorzieningen in de stad. Een deel van de investeringen wordt ingezet om de uitzonderlijke prijsstijging op te vangen binnen de lopende projecten. Daarnaast investeren we in 10 tot 15 nieuwe projecten bestaande uit een OKT, 2 startlocaties voor buurtteams, een winterkoude opvang, meerdere buurtkamers, huizen van de wijk en jongerencentra en een speeltuingebouw.
- We werken aan de gezondheid van Amsterdammers middels preventieve en curatieve activiteiten. Voorkomen is beter dan genezen. We geven extra aandacht aan de Amsterdamse jeugd en Amsterdammers in een kwetsbare situatie. We investeren in vroegsignalering en vroeginterventie om kleine problemen klein te houden. Ook vergroten we de gezondheidsvaardigheden van Amsterdammers.
- Alle Amsterdammers hebben een eerlijke kans om veerkrachtig en gezond op te groeien, te leven en in goede gezondheid ouder te worden. Om dit te bewerkstelligen beginnen we al bij het ondersteunen van de jongste jeugd en (aanstaande) ouders/ verzorgers om goede en gezonde keuzes te maken. Ook zorgen we voor een omgeving die gezonde keuzes ondersteunt. Hierbij gaat het zowel om de fysieke als de sociale omgeving, met passend ondersteunings- en zorgaanbod door alle professionals in de stad.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

We schakelen geen verbonden partijen in voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	197,0	148,6	43,0	43,0	43,0	43,0
Lasten	368,2	335,5	243,0	237,6	238,1	238,1
Saldo Baten en Lasten	**-171,3**	**-186,9**	**-200,0**	**-194,6**	**-195,1**	**-195,1**
Onttrekking	0,6	2,9	1,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	4,5	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-3,9**	**2,6**	**0,1**	**-0,1**	**-0,1**	**-0,1**
Totaal Programmaonderdeel 6.1 Basisvoorzieningen	**-175,2**	**-184,4**	**-199,0**	**-194,7**	**-195,2**	**-195,1**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel zijn € 43,0 miljoen. Deze baten bestaan uit:

- Baten van activiteiten op het gebied van infectieziekten (€ 28,2 miljoen), namelijk tbc-bestrijding, geslachtsziektebestrijding, het Streeklaboratorium, onderzoek, hygiëne en preventie en algemene infectieziekten (waaronder reizigersvaccinatie). Daarnaast zijn er inkomsten uit activiteiten van de inspectie kinderopvang, zoals hygiëneadviezen en handhaving.
- Bijdragen van regiogemeenten voor Jeugdgezondheidszorg (€ 6,0 miljoen). Dit betreft bijvoorbeeld activiteiten voor de regiogemeenten, het basistakenpakket (minimumaanbod van gezondheidbevorderende activiteiten), vroegtijdige onderkenning en projecten.
- Bijdragen vanuit regiogemeenten en instellingen (zoals universiteit, ziekenhuis, stichtingen/fondsen) voor onderzoek en gezondheidsbevordering, en voor het bevorderen van gezond gewicht (€ 3,7 miljoen)
- Opbrengsten afkomstig van de politie en regiogemeenten voor de inzet van de forensische artsen (€ 3,7 miljoen). Dit wordt gerealiseerd met de verpleegkundige zorg, sociaal medische advisering en forensisch geneeskundige hulpverlening (arrestantenzorg).
- Overige baten van € 1,4 miljoen zijn elk afzonderlijk kleiner dan € 1,0 miljoen en worden niet verder toegelicht.

Het aanzienlijke verschil met de baten in 2022 is te verklaren uit de rijksbijdrage aan de GGD in 2022 in verband met corona. Deze rijksbijdrage vervalt per 2023

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 243,0 miljoen. Deze lasten bestaan uit:

- Uitgaven van € 140,5 miljoen voor gebiedsgerichte activiteiten ten behoeve van: jeugd en jongerenwerk ((naschoolse) activiteiten, jongerencoaches, huiswerkbegeleiding); huizen van de wijk; actief burgerschap vrijwilligersinzet; diversiteit/emancipatie; bewonersinitiatieven; Voedselbank; kinderboerderijen.
- Lasten in het kader van Infectieziektebestrijding (€ 32,4 miljoen). Dit betreft bijvoorbeeld de activiteiten voor: tbc-bestrijding; geslachtsziektebestrijding; het Streeklaboratorium; onderzoek, hygiëne en preventie; algemene infectieziekten (waaronder reizigersvaccinatie).
- Lasten van Jeugdgezondheidszorg binnen de Ouder- en Kindteams (€ 31,1 miljoen).
- Lasten van onderzoek en gezondheidsbevordering (€ 12,6 miljoen). Dit betreft bijvoorbeeld de activiteiten Amsterdamse Aanpak Gezond Gewicht, Sarphatiinstituut en overige activiteiten.
- Lasten van dienstverlening zoals onafhankelijke cliëntondersteuning, mantelzorgondersteuning en vrijwilligersinzet (€ 10,8 miljoen).
- Lasten van Forensische Geneeskunde (lijkschouwing) en medische indicaties (€ 4,3 miljoen).
- Uitgaven voor beleid van Stedelijk Jeugd en Jongerenwerk ten behoeve van scholen (€ 4,9 miljoen).
- Uitgaven van € 2,5 miljoen voor belangenbehartiging.
- Lasten voor de uitvoering van een drietal amendementen: Amendement 491 Meldpunt seksueel geweld beter onder de aandacht brengen (€ 0,2 miljoen); Amendement 492 Verkort de wachttijd bij PrEP en steun organisaties die zich hiervoor inzetten (€ 0,3 miljoen); Amendement 493 Meer sociale seksuele voorlichting, met een focus op diversiteit en seksuele veiligheid (€ 0,4 miljoen). De lasten worden gedekt uit reserves.
- Overige lasten zijn elk afzonderlijk kleiner dan € 1,0 miljoen en worden niet verder toegelicht.

Het aanzienlijke verschil met de lasten in 2022 is te verklaren doordat de lasten van de GGD als gevolg van corona in 2023 veel lager uitvallen.

Reserves

Onttrekkingen reserves

De onttrekkingen zijn afzonderlijk kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Toevoegingen reserves

De toevoegingen zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Risicobeheersing

Risico	Beheersmaatregel
De impact van de coronacrisis is nog niet te overzien. De gezondheidsverschillen tussen arm en rijk, laagopgeleid en hoogopgeleid en werkenden en niet werkenden, met en zonder migratieachtergrond zijn toegenomen. Er zal schade zijn voor de mentale gezondheid en er is sprake van uitgestelde zorg..	Monitoring van de gevolgen van de coronacrisis. Prioriteringen en planningen baseren op de gewijzigde omstandigheden. Er wordt onverminderd ingezet op preventieve aanpakken zoals gezonde en kansrijke start en de Amsterdamse aanpak gezond gewicht. Daarnaast werken we aan extra communicatie rondom de gevolgen van de coronacrisis.
Door krapte op de arbeidsmarkt is het moeilijk om gekwalificeerd medisch en verpleegkundig personeel te vinden en te houden.	Blijven investeren in werving en opleiding voor jeugdartsen en jeugdverpleegkundigen. Vernieuwende wervingsacties uitzetten samen met het vacatureloket en andere partners. Mogelijkheden om secundaire arbeidsvoorwaarden aan te passen om medewerkers die buiten Amsterdam wonen aan te kunnen nemen. Daarnaast werken we aan een actieplan personeelstekort voor het hele Sociaal Domein.
Er zijn onvoldoende middelen om de maatschappelijke voorzieningen te laten meelopen met de groei van de stad, waardoor geen complete stad gebouwd wordt. De prijzen van bouwmaterialen zijn gestegen waardoor aanbestedingen kunnen mislukken/ vertragen. (van toepassing op 6.1, 6.2 en 6.3)	Er is onderzoek gedaan naar de bouwkostenstijging naar aanleiding van de actuele ontwikkelingen op de bouwmarkt. Dit onderzoek laat een stijging zien van de bouwkosten van ca. 17,5%. Er zal een evenwichtige afweging gemaakt moeten worden op groei van de stad (woningbouw temporiseren) versus bestaande stad (vervangingsopgave) op orde houden.

Beleidskaders

- Amsterdamse Nota Gezondheidsbeleid 2021-2025: Veerkrachtige Amsterdammers in een gezonde stad
- Samen naar een Rookvrij Amsterdam
- Naar Nul nieuwe HIV infecties
- Wet publieke gezondheid (Wpg).
- Wmo-Verordening 2015 (versie 2022, vastgesteld december 2021, geldig vanaf 1 januari 2022).
- Verordening op de zorg voor de jeugd Amsterdam 2021, gewijzigd met ingang van 1 januari 2022
- Stedelijk kader 2020-2023: Samen vooruit: Op weg naar een stevige sociale basis in Amsterdam en wijzigen van de Verordening op het lokaal bestuur in Amsterdam, vastgesteld in mei 2019.

3.6.2 Wijkteams

De wijkteams bieden laagdrempelig ondersteuning in de buurt, in samenhang met de sociale basis en de aanvullende Wmo en dragen hiermee bij aan het verkleinen van gezondheidsverschillen tussen wijken, kansengelijkheid in de stad en de betaalbaarheid van zorg.

Coalitieakkoord

Het jeugdstelsel staat flink onder druk. Door de grote tekorten en bezuinigingen in de jeugdzorg, ontstaan steeds langere wachtlijsten en krijgen jongeren niet de ondersteuning die zij nodig hebben. De tekorten zijn zo groot dat die niet door de gemeente alleen kunnen worden gecompenseerd. Dit vraagt enerzijds om een herijking van ons jeugdbeleid en anderzijds doen we een beroep op het Rijk voor voldoende (financiële) middelen. Hiervoor werken we nauw samen met alle aandeelhouders in de landelijke Hervormingsagenda Jeugd. Onze inzet is en blijft om wachtlijsten te voorkomen en terug te dringen. We kijken hoe ons jeugdbeleid zo goed mogelijk aansluit op andere programma's en hebben speciale aandacht voor problemen die ontstaan in de hulpverlening bij de overgang van 18- naar 18+. We voeren de aanbevelingen van het rapport 'Onmacht' uit en maken werk van de verbetering en versimpeling van de jeugdbeschermingsketen door de uitbreiding van Blijvend Veilig en de ontwikkeling richting het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming.

We zorgen voor goede en veilige opvang met aandacht voor specifieke doelgroepen. We werken samen met vele formele en informele organisaties in de stad om hen die een beroep op ons doen zo goed mogelijk te ondersteunen. Samen met het Rijk werken we aan vernieuwende opvangconcepten en optimalisering van de opvang en huisvestingsketen. We gaan verder met de aanpak dakloosheid om mensen op weg te helpen en dakloosheid te voorkomen. We continueren de opvang en begeleiding van ongedocumenteerden binnen de pilot Landelijke Vreemdelingen Voorziening en evalueren de pilot samen met het Rijk. Voor de ongedocumenteerden buiten de opvang, waaronder migrant domestic workers onderzoeken we hoe we uitbuiting kunnen tegengaan.

Een verandering ten opzichte van eerder vastgesteld beleid is dat we ook vanaf 2024 geen eigen bijdrages voor dagbesteding en de voormalige ambulante ondersteuning gaan vragen.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

- Met de start van Buurtteam Amsterdam gaven we het startschot voor een brede transformatie van het stelsel en ondersteuning in het sociaal domein. In 2022 is geïnvesteerd in het realiseren van 'een sterke basis', als fundament voor de transformatie. In 2023 bouwen we hierop door. We blijven de basis versterken en zetten tegelijkertijd in op het vergroten van het bereik van de buurtteams, onder andere door te investeren in de samenwerking met partners en de aanwezigheid van het buurtteam op satellietlocaties.
- In 2023 zetten we met de buurtteams in op het beter in samenhang organiseren en financieren van de zorg en ondersteuning in de buurt. Met daarbij aan de ene kant de aansluiting op de sociale basis om de beweging naar de voorkant (zo licht als mogelijk, preventief) te kunnen maken en aan de andere kant de aansluiting op de aanvullende ondersteuning Wmo (dagbesteding, logeeropvang, maatschappelijke opvang en beschermd wonen, Opvang bij huiselijk geweld en aanvullende individuele ondersteuning) en specialistische ondersteuning (GGZ, Veiligheid).
  De buurtteams bieden het merendeel van de ondersteuning zelf en blijven de regie houden over de ondersteuning om te voorkomen dat de Amsterdammer van het kastje naar de muur wordt gestuurd.
- In 2023 versterken we de samenwerking van de buurtteams met de aanvullende ondersteuning Wmo en optimaliseren we de processen naar deze Wmo voorzieningen.
- De nieuwe werkwijze voor de hoogspecialistische jeugdhulp per 1 januari 2021 zorgde ervoor dat we opnieuw moesten kijken naar jeugdpreventie in 2021.
  We hebben hierbij gezocht naar welk preventief aanbod:
  - de jeugd in Amsterdam de meeste kansen biedt
  - ernstige problemen voorkomt
  - de druk op de specialistische jeugdzorg laat afnemen
- In 2023 werken we verder toe naar een samenhangend preventief stelsel. Daarbij zorgt samenwerking door de hele keten dat jeugdigen en gezinnen op maat bereikt worden. Dit met preventief aanbod dat aansluit bij hun leefwereld en hun behoefte.
- In 2023 evalueren we onze relatie met het OKT. De huidige opdracht van de gemeente aan het OKT loopt af per 2024. Het OKT is een verbonden partij. In 2023 definiëren we hoe we per 2024 met het OKT opnieuw een langdurige contractering aangaan en welke opdracht daarbij hoort. Bij de evaluatie daar voorafgaand worden alle relevante partijen betrokken.

- De buurtteams bieden informatie en advies en ondersteuning aan Amsterdammers van 18 jaar of ouder bij vragen op het gebied van geld, ontmoeten, wonen, zorg, gezondheid, werk en veiligheid. De buurtteams bieden hierbij ondersteuning zo licht als mogelijk en zo intensief of lang als nodig om de inzet van aanvullende individuele ondersteuning / specialistische zorg te beperken en zo de zorg houdbaar en betaalbaar te houden.
- De buurtteams Amsterdam:
  - Bieden informatie, advies en vraagverheldering.
  - Stellen een ondersteuningsplan op.
  - Bieden ondersteuning (op locatie of aan huis).
  - Leiden toe naar ondersteuning in de sociale basis en naar gespecialiseerde ondersteuning. De buurtteams Amsterdam bieden integrale ondersteuning.
- De buurtteams organiseren zorg en ondersteuning in samenhang in de buurt. De buurtteams werken nauw samen met de Ouder- en Kindteams (OKT's), sociale basis en het aanvullend en specialistisch aanbod zodat geen huishouden tussen wal en schip valt en in gezamenlijkheid passende ondersteuning aan de Amsterdammer tot stand kan komen. Ook is gezorgd voor goede aansluiting op de ondersteuning bij bestaanszekerheidsproblematiek op het gebied van werk, participatie, inkomen en wonen.
- De buurtteams vormen samen met de Ouder- en Kindteams de ingang voor Amsterdammers die extra ondersteuning nodig hebben. De professionals in de teams leveren zelf het grootste deel van de ondersteuning en ze bieden als dat nodig is de toegang tot aanvullende Wmo-voorzieningen (of specialistische Jeugdhulp) en vervullen de regierol. Er wordt altijd gekeken welke ondersteuning geboden kan worden vanuit de sociale basis. Indien nodig zorgt het buurtteam voor toegang tot aanvullende of specialistische zorg.
- Het OKT heeft een brede opdracht in het ondersteunen bij opvoeden en opgroeien. Het gaat om kinderen en jongeren die vanwege sociaaleconomische achterstand minder vanzelfsprekend kansen hebben op een gezonde en veilige kindertijd waarin zij zich kunnen ontplooien. Hieronder vallen ook gezinnen die nu nog minder goed bereikt worden, bijvoorbeeld omdat zij zelf geen ondersteuning zoeken.
- Het OKT kent de wijken in de stad goed en werkt intensief samen met:
  - bewoners
  - professionele partners uit de sociale basis
  - de buurtteams
  - overig stedelijk aanbod rond bestaanszekerheden
  - de informele partijen in de wijken
- Het OKT is één van de verwijzers naar specialistische jeugdhulp. Het heeft daarmee een belangrijke rol in het nieuwe stelsel van (hoog)specialistische jeugdhulp. Het OKT biedt zoveel mogelijk hulp en ondersteuning aan ouders en hun kinderen en schakelt als dat nodig is op tijd de juiste specialistische jeugdhulp in. Ingrepen van het OKT en jeugdhulpspecialisten richten altijd op versterken van het functioneren van jeugdigen in hun dagelijks leven waarmee we zoveel mogelijk willen voorkomen dat er (meer) specialistische hulp nodig is.
- De OKT's en de buurtteams werken nauw samen om de zorg en ondersteuning in de buurt beter in samenhang te organiseren en financieren. Zij kunnen zo nodig meer, intensievere en aanvullende hulp en ondersteuning erbij betrekken (verwijzen).
- Gebiedsgerichte analyses zijn het uitgangspunt om te zien welke preventieve jeugdactiviteiten in die buurt nodig en passend zijn. Daarnaast komen kwetsbare jeugdigen in beeld door vroegsignalering binnen de kinderopvang en op de scholen (PO en VO). We willen deze jeugdigen vervolgens op tijd het juiste preventieve (groeps)aanbod geven dat uitzicht biedt op een doorgaande positieve ontwikkeling van de jeugdige. Ook hier werken we overkoepelend, waarbij ouders en school nadrukkelijk betrokken zijn bij de interventie rond het kind. Dat maakt de kans op een positief resultaat veel groter.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Stichting Ouder- en Kindteams Amsterdam
De stichting houdt zich bezig met het opzetten, ontwikkelen en in stand houden van OKT's. Die bestaan uit professionele zorgverleners die zich richten op nulde- en eerstelijnszorg. Hieronder vallen het signaleren van zorgbehoefte en het doorverwijzen naar tweedelijns zorgaanbieders vanuit onze (wettelijke) verantwoordelijkheid.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Lasten	85,6	111,7	122,8	122,7	122,9	123,5
Saldo Baten en Lasten	**-84,8**	**-110,8**	**-121,9**	**-121,7**	**-121,9**	**-122,6**
Onttrekking	0,0	7,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**7,5**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 6.2 Wijkteams	**-84,8**	**-103,3**	**-121,9**	**-121,7**	**-122,4**	**-122,6**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel zijn € 0,9 miljoen. Deze baten bestaan uit:

- Bijdragen van vier mbo-colleges voor inzet van advies omtrent specialistische jeugdhulp op het middelbaar onderwijs (€ 0,9 miljoen)

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 122,8 miljoen. Deze lasten bestaan uit:

- Lasten van de Ouder en Kindteams (OKT), inclusief de ondersteuning voor het MBO Jeugdteam (€ 51,0 miljoen).
- Lasten van de Buurtteams (€ 57,5 miljoen).
- Lasten voor het flexibel preventieve aanbod jeugd (€ 11,0 miljoen).
- Lasten voor sociaal wijkteam Weesp (€1,5 miljoen).
- De overige lasten zijn afzonderlijk kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verdertoe.

Reserves

Op dit programmaonderdeel zijn geen reserves van toepassing.

Risicobeheersing

Risico	Beheersmaatregel
Als gevolg van de krapte op de arbeidsmarkt is (goed geschoold) personeel moeilijk te vinden en te behouden. Mogelijke personeelstekorten brengen oplopende wachttijden en extra druk op het bestaande personeel met zich mee.	Om voldoende personeel aan te trekken zetten de 7 buurtteamorganisaties een gezamenlijke wervingscampagne in. Daarnaast wordt er geïnvesteerd in het vakmanschap, leren en ontwikkelen gericht op het vergroten van het werkplezier en het behoud van medewerkers.
De ontwikkeling van de buurtteams Amsterdam vindt plaats onder complexe omstandigheden: krapte op de arbeidsmarkt, een toenemende vraag, de toeslagenaffaire en er komen voortdurend nieuwe ontwikkelingen op hun af: zoals een toenemende vraag als gevolg van de oorlog in Oekraïne, toenemende armoede. Tegelijk zijn het startende organisaties, die een nieuwe werkwijze moeten implementeren en ontwikkelen. De veelheid van vragen vormen een risico voor de ontwikkeling van de spil functie van de buurtteams, wat bepalend is voor het succes van het stelsel en hiermee effect kan hebben op de dienstverlening aan de Amsterdammers en de omvang van de lasten.	In samenspraak met de buurtteams wordt ook voor 2023 een heldere focus aangebracht. In samenspraak worden de belastbaarheid en de (nieuwe) verzoeken nauwlettend gemonitord om te bepalen in hoeverre dit behapbaar is voor de gehele organisatie en in hoeverre moet worden bijgesteld. Om zo focus te houden en optimaal te kunnen blijven ontwikkelen.
Als gevolg van de spilfunctie die het buurtteam heeft in het stelsel tussen de sociale basis enerzijds en de specialistische ondersteuning anderzijds, heeft zowel de (ervaren) druk op de sociale basis, de beperkte beschikbaarheid van vrijwilligers en de wachtlijsten bij de GGZ, specialistische jeugdhulp en Hulp bij huishouden tot gevolg dat het niet altijd mogelijk is om passende ondersteuning in te zetten. Wanneer het buurtteam de ondersteuning niet kan overdragen kan dit ervoor zorgen dat de buurtteams dichtslibben, wachttijden oplopen en Amsterdammers niet de ondersteuning kunnen krijgen die zij nodig hebben.	Om het risico en de effecten te beperken wordt er ingezet op het versterken van de samenwerking met zowel de sociale basis als de specialistische aanbieders. Met betrekking tot de sociale basis wordt onderzocht wat de vraag is van Amsterdammers die bij het buurtteam komen, om hier in het stedelijk kader sociale basis en de subsidiering van de sociale basis optimaal op aan te kunnen sluiten. Daarnaast investeren we in de kennis van het buurtteam om (uiteindelijk) het merendeel van de ondersteuning zelf te kunnen bieden. Al dan niet in samenwerking. We monitoren de maken afspraken met specialistische aanbieders over een consultatiefunctie en samen optrekken om te komen tot alternatieve vormen van ondersteuning.

Beleidskaders

- Wmo-Verordening 2015 (versie 2022, vastgesteld december 2021, geldig vanaf 1 januari 2022).
- Hoofdlijnenbesluit inrichting Buurtteams Amsterdam (september 2019)
- Uitvoeringsbesluit Buurtteams Amsterdam (januari 2020)
- Subsidieregeling Buurtteams Amsterdam (juni 2020)
- Verordening op de zorg voor de jeugd Amsterdam 2021, gewijzigd met ingang van 1 januari 2022

3.6.3 Individuele voorzieningen

De maatschappelijke ondersteuning biedt meer intensieve hulp en begeleiding. Zo kunnen ook de kwetsbare Amsterdammers zo veel mogelijk in een normale omgeving, thuis of in hun buurt, mee doen.

Coalitieakkoord

Het jeugdstelsel staat flink onder druk. Door de grote tekorten en bezuinigingen in de jeugdzorg, ontstaan steeds langere wachtlijsten en krijgen jongeren niet de ondersteuning die zij nodig hebben. De tekorten zijn zo groot dat die niet door de gemeente alleen kunnen worden gecompenseerd. Dit vraagt enerzijds om een herijking van ons jeugdbeleid en anderzijds doen we een beroep op het Rijk voor voldoende (financiële) middelen. Hiervoor werken we nauw samen met alle aandeelhouders in de landelijke Hervormingsagenda Jeugd. Onze inzet is en blijft om wachtlijsten te voorkomen en terug te dringen. We kijken hoe ons jeugdbeleid zo goed mogelijk aansluit op andere programma's en hebben speciale aandacht voor problemen die ontstaan in de hulpverlening bij de overgang van 18- naar 18+. We voeren de aanbevelingen van het rapport 'Onmacht' uit en maken werk van de verbetering en versimpeling van de jeugdbeschermingsketen door de uitbreiding van Blijvend Veilig en de ontwikkeling richting het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming.

We zorgen voor goede en veilige opvang met aandacht voor specifieke doelgroepen. We werken samen met vele formele en informele organisaties in de stad om hen die een beroep op ons doen zo goed mogelijk te ondersteunen. Samen met het Rijk werken we aan vernieuwende opvangconcepten en optimalisering van de opvang en huisvestingsketen. We gaan verder met de aanpak dakloosheid om mensen op weg te helpen en dakloosheid te voorkomen. We continueren de opvang en begeleiding van ongedocumenteerden binnen de pilot Landelijke Vreemdelingen Voorziening en evalueren de pilot samen met het Rijk. Voor de ongedocumenteerden buiten de opvang, waaronder migrant domestic workers onderzoeken we hoe we uitbuiting kunnen tegengaan.

Een verandering ten opzichte van eerder vastgesteld beleid is dat we ook vanaf 2024 geen eigen bijdrages voor dagbesteding en de voormalige ambulante ondersteuning gaan vragen.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

- In vrijwel heel het land staat de financiering van de jeugdzorg onder druk. Uit onderzoek van onderzoeksbureau AEF bleek dat gemeenten in 2021 structureel € 1,8 miljard tekort kwamen voor het uitvoeren van de Jeugdwet. Na arbitrage tussen het Rijk en de VNG heeft een Commissie van Wijzen bepaald dat er inderdaad sprake is van een tekort en dat gemeenten hiervoor gecompenseerd moeten worden. Het Rijk, de gemeenten en andere belanghebbenden moeten samenwerken om maatregelen te treffen. Deze maatregelen en het bijbehorende financiële kader (compensatie van 1,8 miljard met daarbij tegelijk een teruggang oplopend tot 1 miljard) worden in de Hervormingsagenda Jeugd uitgewerkt met de uitspraak van de Commissie van Wijzen als uitgangspunt. Aan deze agenda wordt gewerkt door het Rijk, de VNG, de aanbieders, cliëntenvertegenwoordigers en professionals. Ondertussen is het kabinet bezig om regionale samenwerking voor bepaalde zorgvormen verplicht te stellen via een wetswijziging. Daarnaast werkt het kabinet een aanvullende bezuiniging (oplopend tot € 511 miljoen in 2026) uit in de vorm van een eigen bijdrage in de jeugdhulp. Deze komt dus bovenop de 1 miljard uit de Hervormingsagenda.
- We hebben in 2020 de contracten voor de hoogspecialistische jeugdhulp aanbesteed, die sinds 1 januari 2021 zijn afgesloten. Het aantal partners dat deze zorg uitvoert ging terug naar 10, zodat we in partnerschap kunnen werken aan de doorontwikkeling. Voor de doorontwikkeling van het jeugdstelsel in Amsterdam is de Ontwikkelagenda opgesteld. Deze voeren we in 2023 verder uit. Samen met partners in het jeugdstelsel worden de leidende principes verder uitgewerkt in beleid en toegepast in de praktijk. Op basis van een gedeeld toekomstbeeld geeft de Ontwikkelagenda overzicht in de concrete opgaves die voorliggen en welke partijen de leiding nemen in de uitwerking van een bepaalde opgave. Het betreft opgaves zoals gebiedsgericht werken, transformatie jeugdhulp met verblijf, aansluiting jeugdhulp en volwassenenondersteuning, wachtenden, veiligheidsketen en crisisaanbod.
- De Gecertificeerde Instellingen (GI's) bieden Jeugdbescherming en Jeugdreclassering. Voor Amsterdam zijn dat Jeugdbescherming Regio Amsterdam, de William Schrikker Stichting en het Leger des Heils. Deze vormen van gedwongen begeleiding wordt door de gecertificeerde instellingen uitgevoerd, waarbij zo mogelijk het OKT ook betrokken blijft of het Buurtteam aansluit vanwege voorkomende ouderproblematiek.

- We verwachten in 2023 een verdere groei van de vraag naar de aanvullende ondersteuning Wmo, waaronder bij hulp bij het huishouden en woon-en vervoersvoorzieningen. De vraag neemt toe doordat:
  - vergrijzing toeneemt in Amsterdam;
  - het aantal inwoners toeneemt in Amsterdam;
  - de eigen bijdrage voor hulp bij het huishouden en woon- en vervoersvoorzieningen relatief laag is. Dit geldt ook voor cliënten met een hoog inkomen sinds de invoering van het landelijk abonnementstarief in 2019;
  - er hoge drempels zijn voor de toegang tot de Wet langdurige zorg (Wlz), waardoor mensen langer thuis wonen en Wmo-voorzieningen moeten blijven gebruiken.
- We richten ons de komende jaren op het bieden van perspectief aan kwetsbare mensen, waarbij het streven is dat zij zoveel als mogelijk onderdeel van de maatschappij zijn/worden. De ambitie is daarom als volgt: het bieden van een passend thuis aan kwetsbare mensen waar ze – gegeven hun perspectief – optimaal tot participatie komen. Aan deze ambitie wordt vorm gegeven langs vier uitgangspunten:
  - Voorkomen van instroom
  - Bevorderen van participatie en passend thuis
  - Borgen en stimuleren van uitstroom
  - Bevorderen van zelfredzaamheid
- Het aantal slachtoffers van huiselijk geweld dat crisisopvang en begeleid wonen binnen vrouwenopvang nodig heeft is toegenomen na het versoepelen van de coronamaatregelen. Ook de vraag naar directe hulp thuis van de vrouwenopvang zet door. Het vinden van huisvesting na uitstroom uit de vrouwenopvang blijft moeilijk. Dit betekent een langer verblijf in zowel de crisisopvang als in begeleid wonen. Dit ondervangen we door het uitbreiden van de vrouwenopvang.
- Steeds meer mensen weten de weg naar het Centrum Seksueel Geweld Amsterdam-Amstelland te vinden. Door de maatschappelijke aandacht voor seksueel geweld verwachten we dat deze trend doorzet. De verwachting is ook dat de nieuwe zedenwetgeving de vraag om hulp verder zal doen toenemen.
- We willen met elkaar een veilig netwerk vormen rondom slachtoffers, (potentiële) daders en hun sociale omgeving. Een regionaal veiligheidsteam als Blijvend Veilig, dat intensief samenwerkt met het OKT en buurtteam om kindermishandeling en huiselijk geweld te doorbreken en terugval te voorkomen is hierbij onmisbaar. Professionals van Veilig Thuis, Gecertificeerde Instellingen, Raad voor de Kinderbescherming en Blijf Groep werken integraal; er is geen differentiatie in functie. De proeftuin die nu loopt zal vanaf 2023 uitgroeien tot de nieuwe reguliere aanpak in plaats van de huidige van elkaar gescheiden werkwijzen.We zorgen voor specialistische jeugdhulp met een dekkend en divers aanbod.
- We bereiden een nieuwe aanbesteding voor preventie en enkelvoudige specialistische jeugdhulp (ESJH) per 2024 voor. We beogen een andere manier van samenwerking tussen de aanbieders van preventieve en specialistische jeugdhulp. Aanbod moet gericht zijn op het bieden van hulp op de plaats, tijd en manier waar dat voor jeugdigen en gezinnen het meest helpend is.
- We zorgen voor de uitvoering van de jeugdbescherming en jeugdreclassering via de Gecertificeerde Instellingen (GI's). Voor Amsterdam zijn dat Jeugdbescherming Regio Amsterdam, de William Schrikker Stichting en het Leger des Heils. Deze vormen van gedwongen begeleiding wordt door de gecertificeerde instellingen uitgevoerd, waarbij zo mogelijk het OKT ook betrokken blijft of het Buurtteam aansluit vanwege voorkomende ouderproblematiek.
- De diensten binnen de aanvullende ondersteuning Wmo zijn altijd gericht op het versterken van zelfredzaamheid en het bevorderen van maatschappelijke participatie. Deze zijn altijd aanvullend op wat Amsterdammers zelf kunnen regelen al dan niet met hun netwerk, de mogelijkheden die de sociale basis biedt en de ondersteuning die vanuit de buurtteams wordt geboden. De voorzieningen Hulp bij huishouden (Hbh), Aanvullende individuele ondersteuning (AIO), Dagbesteding en Logeeropvang, worden beschouwd als aanvullend op de dienstverlening van de buurtteams. Zie hierover programmaonderdeel 6.2 Wijkteams.
- Voor dagbesteding starten op 1 januari 2023 de nieuwe contracten. Buurtteams krijgen de regierol in de toegang tot dagbesteding.
- Door het aanbieden van woon- en vervoersvoorzieningen zorgen we ervoor dat Amsterdammers langer zelfstandig thuis kunnen wonen.
- Medio 2023 worden er nieuwe contracten afgesloten voor Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen (MOBW). In deze contracten zijn ontwikkelopgaven opgenomen die bij zullen dragen aan het realiseren van de hierboven opgenomen uitgangspunten. Daarnaast zijn als belangrijke kaders opgenomen dat het aantal gedwongen cliënttransities als gevolg van de nieuwe contractering minimaal zijn, en dat een beperkt aantal aanbieders voor MOBW contracteren.
- Het beleid voor ongedocumenteerden richt zich er op dat aan 500 ongedocumenteerden 24- uursopvang en intensieve begeleiding geboden wordt om duurzame oplossingen (verblijfsvergunning of terugkeer naar land van herkomst) te bereiken.

- We bieden opvang aan mensen die acuut dakloos zijn. Dit zijn (kwetsbare) Amsterdammers. Voor de zelfredzame Amsterdammers hebben we bovenwettelijke opvang: de passantenpensions. Voor de kwetsbare Amsterdammers is er dag- en nachtopvang. In de opvang wordt gewerkt aan passend perspectief waarbij cliënt kan uitstromen naar een vervolgplek.
- Amsterdam biedt naast deze opvang ook opvang aan kwetsbare EU-burgers en ongedocumenteerden. Dit is bovenwettelijke opvang. Deze cliënten komen niet in aanmerking voor een Wmo voorziening. Hier wordt gewerkt aan stabilisatie en uitstroomperspectief.
- Amsterdam heeft als uitgangspunt “geen kind op straat” en “ouders en kinderen worden niet gescheiden opgevangen.” Dit betekent dat we (Amsterdamse) dakloze gezinnen opvangen. Het gaat om zowel zelfredzame gezinnen als gezinnen met meerdere problemen die in aanmerking komen voor maatschappelijke opvang. De kortdurende opvang gezinnen voor dakloze zelfredzame gezinnen is boven-wettelijke opvang. Die bieden we aan in Amsterdam bovenop de Wmo voor gezinnen die niet in aanmerking komen voor de maatschappelijke opvang gezinnen.
- We bieden opvang en zorg aan vrouwen, mannen en kinderen die betrokken zijn bij huiselijk geweld en kindermishandeling.
- Veilig Thuis is er voor advies en ondersteuning en het melden van huiselijk geweld en kindermishandeling. Er wordt gestreefd naar een toename in meldingen van professionals ten opzichte van meldingen vanuit de politie. Ook wil Veilig Thuis een toename in adviesvragen van inwoners van Amsterdam en de regio bewerkstelligen.
- We bieden laagdrempelig specialistische hulp en ondersteuning aan sekswerkers.
- Wij bieden specialistische zorg aan en opvang voor (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Amsterdam - Amstelland is een verbonden partij die, middels een Gemeenschappelijke Regeling de werkzaamheden uitvoert met betrekking tot Veilig Thuis en het Centrum Seksueel Geweld, voor de zes gemeenten in de Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	24,9	19,3	16,8	18,0	22,8	21,0
Lasten	737,1	750,0	794,7	705,8	678,2	685,4
Saldo Baten en Lasten	**-712,2**	**-730,7**	**-777,9**	**-687,8**	**-655,4**	**-664,4**
Onttrekking	0,0	12,6	9,3	12,1	11,7	13,2
Toevoeging	23,5	30,6	6,8	5,6	3,9	2,2
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-23,5**	**-17,9**	**2,5**	**6,5**	**7,9**	**11,0**
Totaal Programmaonderdeel 6.3 Individuele voorzieningen	**-735,7**	**-747,2**	**-775,4**	**-681,3**	**-651,0**	**-653,4**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel zijn € 16,8 miljoen. Deze baten bestaan uit:

- Eigen bijdrage voor mensen die de volgende voorzieningen gebruiken: Hulp bij het Huishouden; Beschermd verblijf; Woon- en vervoersvoorzieningen; Aanvullend openbaar vervoer (€ 8,9 miljoen).
- Bijdrage van de Gemeenschappelijke regeling Amsterdam-Amstelland voor het uitvoeren van de taken voor Veilig Thuis (€ 1,7 miljoen).
- Bijdragen van zorgverzekeraars voor Maatschappelijke en Geestelijke Gezondheids-zorg (€ 3,0 miljoen) in het kader van de Zorgverzekeringswet (Zvw).
- Een Rijksbijdrage voor het heroïneprogramma (€ 2,3 miljoen).
- Overige baten (€ 0,9 miljoen) zijn kleiner dan € 1 miljoen en worden niet verder toegelicht.

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 794,7 miljoen. Deze lasten bestaan uit:

- Lasten voor maatschappelijke opvang en beschermd wonen (€ 203,7 miljoen). Dit omvat onder andere:
  - Begeleiding en zorg voor dak en thuislozen. De middelen worden ingezet voor Inkoop van Begeleid thuis en Beschermd verblijf. Het gaat bijvoorbeeld om 24uursopvang, groepswonen en individueel begeleid wonen (€ 135 miljoen);
  - Persoonsgebonden budget (€ 4,4 miljoen);
  - Subsidies volgens de subsidieverordening maatschappelijke opvang van kwetsbare personen (€ 36 miljoen);
  - Hulp en opvang van dakloze gezinnen, nacht- en passantenopvang, winteropvang, veelplegers en overige (€ 14,2 miljoen);

  - Maatschappelijke opvang jongvolwassenen (€ 8,2 miljoen);
  - Overige uitgaven (€ 6,0 miljoen).
- Lasten specialistische jeugdhulp (€ 249,2 miljoen). Dit omvat onder andere:
  - Hoogspecialistische jeugdhulp (HSJH) (€ 155,5 miljoen);
  - Enkelvoudige specialistische jeugdhulp (ESJH) (€ 31,7 miljoen);
  - Specialistische Jeugdhulp voor het Speciaal Onderwijs (SJSO) (€ 14,1 miljoen);
  - Individuele Betaalopdrachten (IBO's) (€ 18,3 miljoen);
  - Zorgcontinuïteit HSJH, academische functie Levvel en SJH ziekenhuizen (€ 13,2 miljoen);
  - Persoonsgebonden Budget Jeugdzorg (PGB) (€ 9,8 miljoen);
  - Landelijke Inkoop VNG (€ 3,5 miljoen);
  - Dyslexie (€ 1,8 miljoen)
  - Overige specialistische jeugdhulp (€ 1,3 miljoen).
- Lasten van hulp bij huishouden (€ 58,9 miljoen).
- Lasten van apparaatskosten (€ 35,6 miljoen)
- Lasten van dagbesteding en logeeropvang (€ 42,1 miljoen).
- Lasten van de uitvoering gezinsmanagement door de Gecertificeerde Instellingen (GI) (€ 35,5 miljoen).
- Lasten van aanvullend openbaar vervoer (€ 26,9 miljoen).
- Lasten van aanvullende individuele ondersteuning (€ 23,8 miljoen).
- Apparaatslasten voor uitvoering van het programmaonderdeel 8.3 (€23,7 miljoen). Dit is exclusief de apparaatslasten van de GGD.
- Lasten van hulpmiddelen en vervoersvoorzieningen (€ 17,1 miljoen).
- Lasten van Veilig thuis (inclusief apparaatslasten) (€ 16,3 miljoen).
- Lasten van woonvoorzieningen (€ 14,9 miljoen).
- Lasten van huiselijk geweld en kindermishandeling (€ 12,0 miljoen).
- Lasten van ongedocumenteerden (€ 9,1 miljoen).
- Lasten van diverse taken met betrekking tot maatschappelijke en geestelijke gezondheidszorg van € 9,1 miljoen (inclusief apparaatslasten), waaronder de geïntegreerde voorzieningen, zorg en overlast en centrum seksueel geweld.
- Lasten van indicatiestellingen Wmo (€ 3,9 miljoen).
- Lasten voor Blijvend Veilig € 2,6 miljoen
- Lasten van het Regionaal ondersteuningsteam Jeugd (€ 1,4 miljoen).
- Lasten van Wmo-accent (€ 1,0 miljoen).
- Lasten van slachtoffers mensenhandel (€ 1,0 miljoen).
- Lasten van forensische geneeskunde en medisch advies van € 1,0 miljoen (inclusief apparaatslasten).
- Lagere lasten van € 3,5 miljoen. Naar aanleiding van de begrotingsbespreking zijn de lasten over alle bovenstaande posten verlaagd.
- Lasten voor de uitvoering van Amendement 487 Wachtlijsten Hulp bij het Huishouden terug dringen (€ 0,5 miljoen). De lasten worden gedekt uit reserves.
- Overige lasten zijn afzonderlijk kleiner dan € 1 miljoen en worden niet verder toegelicht.

Reserves

Onttrekkingen reserves

De onttrekkingen in dit programmaonderdeel zijn in 2023 € 9,3 miljoen als gevolg van een uitname uit de egalisatiereserve Wmo, en de uitvoering van een amendement..

Toevoegingen reserves

De toevoeging aan de egalisatiereserve Wmo van € 6,8 miljoen.

Risicobeheersing

Risico	Beheersmaatregel
De vraag naar Wmo-voorzieningen neemt aanzienlijk toe.	Aanbieders krijgen een budgetplafond opgelegd waar zij niet boven uit mogen komen met hun declaraties. Naast AIO, Dagbesteding, Begeleid thuis en Beschermd verblijf zijn er plafonds ingesteld voor Hbh-OGGZ en LO. 80 procent van de cliënten AO zal uiteindelijk ondersteund worden door de buurtteams. In 2021 is al meer dan de helft van de cliënten van de aanbieders AO overgegaan naar de buurtteams, de rest volgt in de eerste helft van 2022. De verwachting is dat de algemene en dus voorliggende voorziening 'Ondersteuning door het buurtteam' in combinatie met de inzet van de voorzieningen binnen de Sociale Basis het gebruik van de maatwerkvoorziening AIO zal terugdringen. Buurtteams krijgen daarnaast een rol in de toegang tot AIO, Dagbesteding, Logeeropvang en Hbh. De aanbieders van Dagbesteding, Hbh en Logeeropvang houden hier zelf ook een rol in.

Risico	Beheersmaatregel
Door de budgetplafonds kunnen de wachttijden verder gaan oplopen, wat kan leiden tot overbelasting van mantelzorgers, sociale basis en de buurtteams, en tot achteruitgang van het welzijn van individuele Amsterdammers en in extreme gevallen tot overlast	Aanbieders/buurtteams houden cliënten in beeld en maken gebruik van elkaars capaciteit en deskundigheid. Aanbieders AIO, Dagbesteding en buurtteams krijgen door functiebekostiging en de subsidieregeling Buurtteams Amsterdam meer ruimte om wisselingen in vraag op te vangen en middelen doelmatig in te zetten. De buurtteams bieden overbruggingsondersteuning als de passende vorm van ondersteuning niet direct geleverd kan worden. Inzicht in de wachtlijsten zodat we kunnen prioriteren en normeren kan de effecten beperken. Op dit moment worden voor Maatschappelijke Ondersteuning en Beschermd Wonen incidentele middelen vanuit het Rijk (Blokhuismiddelen) ingezet om de wachtlijsten aan te pakken zodat kwetsbare mensen tijdig passende ondersteuning krijgen.
De Jeugdwet geeft gemeenten een breed gedefinieerde zorgplicht, met een open einde karakter. Doordat de gemeente zorg moet financieren kan er beroep op de Jeugdzorg worden gedaan die boven de gecontracteerde budgetten gaat. Risico blijft ook in het nieuwe stelsel bestaan omdat in de lumpsumbudgetten geen groei is verdisconteerd, en omdat de benodigde transformaties kunnen vertragen. Bovendien is de hoogte van de financiering vanuit het Rijk onzeker, omdat het Rijk incidenteel (compensatie)middelen toekent voor de bewezen tekorten in de jeugdzorg en (nog) niet structureel totdat de Hervormingsagenda Jeugd is afgerond (verwachting eind 2022).	Er wordt gekozen voor een taakgerichte bekostiging met budgetplafonds om overbesteding tegen te gaan. De gemeente selecteert aanbieders die verantwoordelijkheid nemen in de schaarste. De gemeente kiest voor een gezamenlijke verantwoordelijkheid mede door inzet van triage aan de voorkant en een integraal plan. Contractmanagement wordt geïntensiveerd en kostenontwikkelingen en maatschappelijke beïnvloedende factoren worden opgenomen in de prestatiedialoog zodat tijdig kan worden gestuurd. Geheel wegnemen van dit risico kan echter niet door het karakter van de open einde regeling van de Jeugdwet. We blijven in VNG en G4 verband ons inzetten voor een betere en financieel beheersbare jeugdzorg o.a. via de Hervormingsagenda. We blijven lobbyen voor tijdige en adequate financiering zodat we weten waar we financieel aan toe zijn en onze partners beter kunnen informeren.

Beleidskaders

- Wmo-Verordening 2015 (versie 2022, vastgesteld december 2021, geldig vanaf 1 januari 2022).
- Uitgangspunten voor de inkoop Ambulante ondersteuning, dagbesteding, Hulp bij het huishouden en kortdurend verblijf 2017-2020 (maart 2016).
- Hoofdlijnenbesluit inkoop aanvullende ondersteuning Wet maatschappelijke ondersteuning: Ambulante ondersteuning, Dagbesteding, Hulp bij het huishouden, Maatschappelijke opvang en Beschermd wonen en Logeeropvang 2021 tot 2027 (november 2019)
- Brief aan de gemeenteraad op 18 mei 2021 over de uitgangspunten en concept planning voor nieuwe contractering van AIO, Hbh, MOBW en DB en van de analyse inzake de rechtmatigheid van de overbruggingsovereenkomsten.
- Besluit 26 oktober 2021 ‘instemmen met de inkoopstrategieën en de daarop gebaseerde inkoopleidraden voor Aanvullende individuele ondersteuning (AIO) en voor Hulp bij huishouden (Hbh) en met start van de inkoop voor AIO en Hbh, en afdoening motie 381.21 van het raadslid Kuiper d.d. 27 mei 2021 inzake werk behouden van aanvraagprocedures voor kleine aanbieders’.
- Koersbesluit Maatschappelijke opvang en beschermd wonen (oktober 2016).
- Koersbesluit Thuis in de wijk 2016-2020.
- Uitgangspunten voor de inkoop Maatschappelijke opvang en Beschermd wonen 2017-2020. (maart 2016).
- Uitgangspunten voor de inkoop Vrouwenopvang 2017-2020 (maart 2016)
- Regioaanpak Huiselijk geweld en Kindermishandeling 2020-2025 Amsterdam-Amstelland ‘Veiligheid voor Elkaar,’ definitief concept juni 2020).
- Jeugdwet, 2014
- Verordening op de zorg voor de jeugd Amsterdam 2021, gewijzigd met ingang van 1 januari 2022.
- Inkoopstrategie (Hoog)specialistische Jeugdhulp Gemeenten Amsterdam, Diemen, Ouder-Amstel en Uithoorn, 2020

3.6.4 Diversiteit

Ons doel is dat iedere Amsterdammer zichzelf kan zijn. Samen met Amsterdammers gaan we discriminatie tegen en stimuleren we gelijkwaardigheid, emancipatie en inclusie.

Coalitieakkoord

We versterken de aanpak tegen discriminatie van lhbtiq+ personen, antisemitisme, moslimhaat, anti-zwart racisme, anti-Aziatisch racisme en validisme.

Samen met een maatschappelijke coalitie maken we de doorwerking van het slavernij-verleden breed bespreekbaar.

Het Meldpunt discriminatie en racisme Amsterdam blijft een belangrijke rol spelen in het in kaart brengen van meldingen van discriminatie en racisme en het begeleiden en ondersteunen van Amsterdammers die hiermee te maken krijgen.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

- In 2023 versterken we de aanpak van discriminatie van lhbtiq+ personen, antisemitisme, moslimhaat en anti-zwart racisme en verbreden de aanpak met aandacht voor anti-Aziatisch racisme en validisme. Dit beleid is intersectioneel en heeft speciaal aandacht voor kwetsbare doelgroepen. Het nieuwe beleidskader wordt begin 2023 aan de gemeenteraad voorgelegd.
- Het Meldpunt Discriminatie Regio Amsterdam (MDRA) heeft als anti-discriminatie-voorziening een belangrijke rol in de registratie van meldingen van discriminatie, klachtbehandeling en voorlichting. In 2020 liet de gemeente Amsterdam onderzoek uitvoeren naar de manier waarop het MDRA haar rol als antidiscriminatievoorziening beter kan vervullen. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat het belangrijk is voor het MDRA om zichtbaar, benaderbaar en uitnodigend te zijn om haar rol optimaal uit te kunnen voeren. Het MDRA werkt hieraan middels een intern innovatieproces.
  Ook met de politie en andere relevante partners zijn afspraken gemaakt over het verhogen van de meldingsbereidheid en is er een routekaart gemaakt waarin zichtbaar wordt gemaakt waar mensen die discriminatie ervaren terecht kunnen.
  Door beter zicht te krijgen op de aard en omvang van discriminatie in de stad kan de gemeente hier samen met partners beter op interveniëren.
- Iedereen moet zichzelf kunnen zijn en zich veilig voelen in de stad, ongeacht gender, leeftijd, geloof, culturele identiteit of seksuele oriëntatie. Daarom werken we aan het vergroten van bewustzijn, het tegengaan van discriminatie, de emancipatie en acceptatie van bijvoorbeeld lhbtiq+ personen en het vergroten van gendergelijkheid.
- Discriminatie in Amsterdam neemt af. Discriminatie is de ultieme vorm van uitsluiting. Met het diversiteitsbeleid maken we ons daarom hard tegen alle vormen van discriminatie, met bijzondere aandacht voor groepen die veelvuldig te maken hebben met discriminatie. Daarnaast richten we ons specifiek op verschillende vormen van discriminatie, zoals discriminatie op de arbeidsmarkt.
- In 2023 zetten we vervolgstappen om te komen tot een Slavernijmuseum. In 2022 zijn drie kwartiermakers aangesteld die werken aan het ondernemingsplan voor het museum waarin de inhoud, de organisatie, huisvesting en een bijbehorende kostenraming zijn uitgewerkt. Deze blauwdruk vormt de basis voor het definitieve besluit in 2023 over de realisatie en de bouw van het museum.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

We schakelen geen verbonden partijen in voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	8,6	9,0	10,2	9,9	8,7	8,3
Saldo Baten en Lasten	**-8,6**	**-9,0**	**-10,2**	**-9,9**	**-8,7**	**-8,3**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 6.4 Diversiteit	**-8,6**	**-9,0**	**-10,2**	**-9,9**	**-8,7**	**-8,3**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel zijn € 0,0 miljoen.

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 10,2 miljoen. Deze lasten bestaan uit:

- De bijdrage voor de verbonden stad, gedeelde geschiedenis, emancipatie, antidiscriminatie subsidieregelingen strategische allianties (€ 8,7 miljoen).
- Apparaatslasten voor uitvoering van het programmaonderdeel 6.4 (€ 1,5 miljoen).

Reserves

Op dit programmaonderdeel zijn geen reserves van toepassing.

Risicobeheersing

Risico	Beheersmaatregel
Toenemende discriminatie als gevolg van een incident in de stad of een maatschappelijke ontwikkeling.	We stellen de norm dat er voor discriminatie in Amsterdam geen plek is en ontplooien hier via het antidiscriminatiebeleid activiteiten voor uit. Daarnaast zorgen we door onze netwerkfunctie dat signalen uit de stad vroegtijdig bij de gemeente bekend zijn, zodat hier op geanticipeerd kan worden

Beleidskaders

- Aanpak arbeidsmarktdiscriminatie 2019-2022, 2019
- Rechten, Ruimte en Representatie, Nota gendergelijkheid, 2019-2022
- Nota Regenboogbeleid 2019-2022
- Beleidsbrief Diversiteit en Inclusie, 18 december 2018

Voor de jaren 2023-2026 wordt een nieuw beleidskader Diversiteit vastgesteld.

3.7

Sociale zaken en Armoedebestrijding

3.7 Sociale zaken en Armoedebestrijding

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	893,5	656,5	628,9	627,8	626,5	626,5
Lasten	1.297,2	1.166,1	1.040,5	1.008,1	994,9	977,8
Saldo Baten en Lasten	**-403,7**	**-509,7**	**-411,6**	**-380,3**	**-368,4**	**-351,3**
Onttrekking	9,3	23,7	16,2	13,1	0,6	0,6
Toevoeging	10,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-0,7**	**23,7**	**16,1**	**13,0**	**0,6**	**0,6**
Totaal Programma 7 Sociale zaken en Armoedebestrijding	**-404,3**	**-485,9**	**-395,5**	**-367,3**	**-367,8**	**-350,8**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	**161,9**	**149,4**	**144,1**	**141,4**	**138,8**	**138,5**

Coalitieakkoord

We zetten in op het versterken van de bestaanszekerheid van Amsterdammers die dat nodig hebben en op kansen op werk voor iedereen.
We investeren in begeleiding, om- en bijscholing en gesubsidieerd werk. Met die combinatie houden we het aantal mensen in de bijstand zo laag mogelijk en hebben we ruimte om iedereen die dat nodig heeft te ondersteunen. We maken een actieplan gesubsidieerd en sociaal werk, investeren in instrumenten zoals loonkostensubsidie en stimuleren de ontwikkeling van loopbaanpaden voor bijstandsgerechtigden.
Bij het bestrijden van armoede en schulden-problematiek, stellen wij ons ten doel om stress te verminderen en mensen weer perspectief te bieden. Dat doen we onder andere door het bereik van de minima-regelingen en schuldhulpverlening te vergroten.

3.7.1 Inkomensregelingen

- Doel van dit programmaonderdeel is financiële bestaanszekerheid voor alle Amsterdammers die zelf tijdelijk niet (volledig) in hun levensonderhoud kunnen voorzien
- We bieden inkomensdienstverlening op maat, waar mogelijk digitaal en we versimpelen de aanvraag van sociale regelingen en bijstand. Amsterdammers worden snel, goed en nabij geholpen gedurende aanvraag en looptijd van de uitkering, met aandacht voor rechtmatigheid en tijdige verstrekking. Klachten handelen we snel en goed gemotiveerd af.
- We zetten in 2023 het bijverdienen in de bijstand voort. Daarnaast werken we aan een geautomatiseerd systeem waarmee Amsterdammers zelf snel een actueel inzicht krijgen in hun financiële situatie. Ook blijven we werken aan het vereenvoudigen van inkomstenverrekeningen van mensen die naast hun uitkering parttime werken.

3.7.2 Werk, Participatie en Inburgering

- Doel van dit programmaonderdeel is kansen te creëren voor alle Amsterdammers op duurzaam, betaald werk dan wel perspectief bieden op werk. Dit doen we voor bijstandsgerechtigden, jongeren zonder bijstandsuitkering en niet-uitkerings-gerechtigden.
- We bieden dienstverlening op maat en kijken naar de mogelijkheden en talenten van de bijstands-gerechtigden om zo samen het juiste pad naar werk of scholing te organiseren. Met de bijstands-gerechtigden voor wie werk nog niet haalbaar is, kijken we op welke manier zij kunnen participeren in de stad. Voor velen kan dit een opstap zijn naar betaald werk in de toekomst. Voor statushouders geeft Amsterdam vorm aan de inburgering door een combinatie van ondersteuning naar werk en taalonderwijs.

- Om het arbeidsmarktperspectief van Amsterdammers te verbeteren zodat iedereen kans op werk heeft, intensiveren we de dienstverlening de komende jaren langs een aantal lijnen. We vergroten de mogelijkheden van Amsterdammers voor om- en bijscholing, we versterken de inzet op sociaal en gesubsidieerd werk, en we ontwikkelen nieuwe dienstverleningsconcepten richting werkgevers zodat we meer mensen kunnen bemiddelen naar betaald werk.

3.7.3 Armoede en Schuldhulp

- Doel van dit programmaonderdeel is het verkleinen van het aantal Amsterdammers met een laag inkomen dat problematische schulden heeft en/of moeite heeft om rond te komen, en zo de kansen voor Amsterdammers te vergroten.
- We gaan de doelgroep voor alle minimaregelingen in 2023 uitbreiden naar huishoudens met inkomens tot 130% van het sociaal minimum. Door de inkomensgrens voor de minimaregelingen te verhogen kunnen ook werkende minima met een inkomen tot 130% een beroep doen op de minimaregelingen. We werken samen met fondsen om meer maatwerk te leveren aan minima die net buiten de gestelde gemeentelijke kaders vallen. We maken afspraken om doorverwijzingen via informele hulpverleners naar formele hulpverleners goed te laten verlopen en dubbel werk te voorkomen. Informele en formele hulpverlenende instanties kunnen elkaar versterken en drempels naar goede hulpverlening verlagen, als ze in het verlengde van elkaar werken.
- We blijven inzetten op het voorkomen, klein houden en snel oplossen van geldproblemen. Deze inzet blijft van groot belang vanwege na-ijleffecten van de coronacrisis en de gestegen kosten door de hoge energieprijzen en inflatie. Met de aanpak vroegsignalering voorkomen we dat betalingsachterstanden escaleren en problematische schulden ontstaan, huisuitzettingen en afsluitingen dreigen en incassokosten almaar oplopen. Verder werken we door aan het vergroten van het bereik en het bieden van schuldenrust voor Amsterdammers, onder andere via de pilot ‘pauzeknop’ en onze afspraken met schuldeisers om mee te werken aan schuldregelingen.
- Ook blijven we gedupeerde ouders van het kinderopvangtoeslagschandaal ondersteunen. De gemeente biedt brede ondersteuning in aanvulling op het financiële herstel door het Rijk. Deze ondersteuning wordt uitgevoerd door de Buurtteams Amsterdam en het gemeentelijk Doorbraakteam.

Investeringen

Er zijn in 2023 geen nieuwe investeringen.

Thema’s per programma

Digitale stad / informatie

- We investeren in een nieuw systeem voor begeleiding van bijstandsgerechtigden (SVWI), waarbij het eindbeeld is dat de Amsterdammer zelf 24/7 online toegang heeft tot het eigen dossier.
- We werken aan (deels) geautomatiseerde afhandeling van aanvragen om de Amsterdammer sneller van een antwoord te voorzien.
- We zijn scherp op de inzet van algoritmes en de mogelijke negatieve (bij)effecten. De WPI-werkplaats *Amsterdammer financieel gezond* heeft aan de basis gestaan van **https://ghost.amsterdamintelligence.com/the-fairness-handbook/**.
- We betrekken privacy en compliance vanaf de start bij digitalisering.

Democratisering

- We verkennen samen met verschillende maatschappelijk initiatieven op welke wijze zij aanvullend kunnen zijn op de dienstverlening van de gemeente bij de begeleiding van bijstandsgerechtigden naar werk, scholing, of participatie.
- We werken samen met de Participatieraad. De Participatieraad bestaat uit bijstandsgerechtigden en vertegenwoordigers van belangenorganisaties van bijstandsgerechtigden. De Participatieraad bewaakt de kwaliteit van de dienstverlening door de gemeente in relatie tot de Participatiewet en adviseert bij de beleidsontwikkeling. De Participatieraad kan gevraagd en ongevraagd advies geven aan de directie van WPI en het College van B&W over de wijze waarop de Participatiewet wordt uitgevoerd. Er is periodiek overleg tussen de Participatieraad en de directie van WPI.

Duurzaamheid

- We leiden Amsterdammers naar werk in de sectoren voor energietransitie. Het loopbaanpad Bouw, Techniek en Metaal moet zorgen voor meer professionals die de duurzaamheidsambities van Amsterdam op het gebied van wonen en energietransitie moeten verwezenlijken.
- Door in te zetten op bewustwording en energiebesparende maatregelen helpen we minima-huishoudens om op de korte termijn hun energierekening omlaag te krijgen en op die manier ook bij te dragen aan duurzaamheid.

Kansengelijkheid

- De arbeidsmarkt biedt veel kansen. Wij willen de kans op werk voor alle bijstandsgerechtigden verzilveren, juist voor die Amsterdammers die lange tijd weinig perspectief hadden op een betaalde baan.

- Met het armoedebeleid willen we financiële belemmeringen wegnemen voor minima om te participeren in de stad. Het gaat daarbij in het bijzonder om het creëren van gelijke kansen voor kinderen die opgroeien in een minima-gezin.

Gebiedsgericht werken

- De dienstverlening op het gebied van werk en participatie organiseren we in de gebieden in de stad. Daardoor kunnen we beter aansluiten bij de opgaven in dat gebied en de samenwerking met lokale partners in dat gebied aangaan.
- Bij het verhogen van het bereik van de armoedevoorzieningen kijken we in welke gebieden het bereik relatief laag is en de opgave relatief groot is.
- De algehele dienstverlening op het gebied van werk en inkomen is met ingang van 2022 zo ingericht dat we de inzet en aandacht van medewerkers wendbaar en flexibel kunnen inzetten, afhankelijk van de opgave en uitdagingen in de gebieden.

3.7.1 Inkomensregelingen

Er is in Amsterdam financiële bestaanszekerheid (inkomenszekerheid) voor alle Amsterdammers die zelf tijdelijk niet (volledig) in hun levensonderhoud kunnen voorzien.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Coalitieakkoord

- We zetten in op het versterken van de bestaanszekerheid van Amsterdammers die dat nodig hebben.
- Het bijstandsbeleid blijft sociaal. Amsterdam blijft zich inzetten voor een fundamentele herziening van de Participatiewet waarin vertrouwen in mensen en het versterken van de bestaanszekerheid centraal staan.
- Bijverdienen in de bijstand blijft in 2023 mogelijk en we werken aan het verder vereenvoudigen van inkomstenverrekeningen van mensen die naast hun uitkering parttime werken.
- We ontwikkelen een geautomatiseerd systeem waarmee Amsterdammers zelf snel een actueel inzicht krijgen in hun financiële situatie.

We willen dat er in Amsterdam financiële bestaanszekerheid (inkomenszekerheid) is voor Amsterdammers die zelf niet (volledig) in hun levensonderhoud kunnen voorzien. Amsterdammers die een beroep doen op een inkomensregeling helpen we snel en goed. Onze dienstverlening is erop gericht mensen zoveel mogelijk inkomenszekerheid en inkomensstabiliteit te bieden, waarbij we bijzonder oog hebben voor mensen in de meest kwetsbare posities in de stad.

We bieden dienstverlening op maat, waar mogelijk digitaal, we versimpelen de aanvraag van sociale regelingen en bijstand, verstrekken tijdig, toetsen op rechtmatigheid en handelen klachten snel af. Mensen die een uitkering aanvragen dienen snel duidelijkheid te krijgen. We zetten daarom in op het verkorten van de afhandelingstermijnen. We hebben aandacht voor rechtmatigheid en tijdige verstrekking.
We vertrouwen op de informatie van de Amsterdammer en beoordelen op basis van zo min mogelijk bewijsstukken. Tegelijkertijd willen we voorkomen dat mensen ten onrechte teveel bijstand krijgen en later geconfronteerd worden met een bijstandsschuld. We voeren een sociaal incassobeleid, bijvoorbeeld door bij vorderingen in samenspraak op de persoon toegesneden afbetalingsafspraken maken.

Ondanks de dalende trend van bijstandsaanvragen in 2022, verwachten we als na-ijl-effect van corona een aanhoudend beroep door zelfstandig ondernemers op bijstand (Bbz-Bijstandsbesluit zelfstandigen).

We blijven onze dienstverlening aan Amsterdammers met een uitkering verbeteren. We bieden persoonlijke inkomensdienstverlening aan Amsterdammers zodat zij in een gesprek met een inkomensconsulent een beter beeld hebben van hun inkomenssituatie en we tegelijkertijd ondergebruik van inkomensregelingen door Amsterdammers signaleren en voorkomen. De inkomensconsulenten werken nauw samen met de buurtteams om laagdrempelig te kunnen adviseren bij inkomensvragen van Amsterdammers in relatie tot de participatiewet. Daarnaast werken we aan een geautomatiseerd systeem waarmee Amsterdamse bijstandsgerechtigden zelf snel een actueel inzicht krijgen in hun financiële situatie. Ook blijven we werken aan het vereenvoudigen van inkomstenverrekeningen van mensen die naast hun uitkering parttime werken.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Wigo4it. Dit is een ICT-coöperatie die in G4-verband werkt en wordt ingeschakeld voor het beheer van de ICT-applicatie Socrates voor het verstrekken en beheer van uitkeringen.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	861,8	616,0	593,1	593,1	593,1	593,1
Lasten	922,5	686,2	656,5	656,3	655,0	648,0
Saldo Baten en Lasten	**-60,7**	**-70,2**	**-63,3**	**-63,2**	**-61,8**	**-54,8**
Onttrekking	9,3	13,3	13,1	12,2	1,4	1,4
Toevoeging	9,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-0,2**	**13,3**	**13,1**	**12,2**	**1,4**	**1,4**
Totaal Programmaonderdeel 7.1 Inkomensregelingen	**-60,9**	**-56,9**	**-50,2**	**-51,0**	**-60,4**	**-53,4**

De baten in dit programmaonderdeel zijn € 593,1 miljoen.
Deze baten bestaan uit:
- Het rijksbudget voor het verstrekken van bijstandsuitkeringen aan Amsterdammers en ondernemers (€ 578,3 miljoen).
- Baten uit terugvorderingen van te veel ontvangen uitkeringen van (voormalige) bijstandsgerechtigden (€ 14,6 miljoen).
- Voor de verstrekte levensonderhoud en leningen bij Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (TOZO) is er sprake van terugvordering (€ 1,5 miljoen). Deze baat stroomt vervolgens door naar het Rijk (€ -1,5 miljoen). Dit is voor de gemeente saldoneutraal.
- De overige baten zijn afzonderlijk kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 656,5 miljoen. Deze lasten bestaan uit:
- Verstrekte bijstandsuitkeringen aan Amsterdammers, inclusief verstrekte bijstand en kredieten aan ondernemers (€ 598,0 miljoen).
- Apparaatslasten voor het verstrekken en beheren van bijstandsuitkeringen, het ondersteunen van ondernemers, inzet voor bijzondere doelgroepen, handhaving en ondersteunende functies (€ 37,9 miljoen).
- Kosten voor beheer, onderhoud, vervanging en doorontwikkeling van informatie-tools en systemen (€ 17,8 miljoen).
- De uitvoeringslasten om de regeling Bijstand voor zelfstandigen (Bbz) en Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (TOZO) uit te voeren (€ 1,7 miljoen).
- De lasten voor de levensvatbaarheidsonderzoeken bijstand voor zelfstandigen (€ 0,5 miljoen)
- De gemeente is per 1 april 2021 verantwoordelijk voor het opslaan en afvoeren van door de deurwaarder ontruimde inboedels. De lasten voor het uitvoeren van de wettelijke taak boedelbeheer (€ 0,3 miljoen).
- De overige lasten zijn afzonderlijk kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Reserves

De onttrekkingen in dit programmaonderdeel zijn in 2023 € 12,6 miljoen:
- Dit betreft een vrijval ten gunste van de algemene middelen van € 10,0 miljoen in 2023 en 2024.
- Een onttrekking aan de reserve egalisatie inkomensdeel en conjunctuur in 2023 van € 1,9 miljoen voor de uitvoering van de verschillende regelingen voor ondernemers die samenhangen met de corona maatregelen.
- Een onttrekking aan de reserve egalisatie inkomensdeel en conjunctuur in 2023 van € 0,7 miljoen. Dit is de nieuwe verwachte onttrekking als gevolg van het bijstellen van de raming. Het aantal bijstandsgerechtigden en de bijstandslasten dalen sneller dan verwacht bij de viermaandsrapportage. Deze trend is ook landelijk zichtbaar.

Risicobeheersing

Risico's	Maatregelen
1. De hoogte van het rijksbudget voor de uitkeringsverstrekking is te laag om daaruit alle uitkeringen in de stad te betalen. Als de aantallenontwikkeling (Participatiewet en Bijstand voor zelfstandigen regeling) in negatieve zin afwijkt van de landelijke ontwikkeling bestaat het risico dat ruimte voor andere prioriteiten in het gedrang komt.	Met extra interventies (zoals een ander startproces, samenwerking binnen het Regionaal Werkcentrum, max WW-pilot, banenplannen) beogen we instroom te voorkomen, uitstroom te bevorderen en de landelijke trend te volgen. ■ Amsterdam werkt samen met andere gemeenten aan een voldoende omvang en verdeling van het landelijke uitkeringsbudget. ■ In de meerjarenbegroting wordt voorzien in de jaarlijkse dekking van het tekort ter hoogte van € 8 miljoen in 2021 en verder. Bij tekorten hoger dan € 8 miljoen kunnen we een beroep doen op de Egalisatiereserve Inkomen en Conjunctuur. ■ In het weerstandsvermogen houden we rekening met het opvangen van meerjarige tekorten voor zover die niet vanuit de egalisatiereserve kunnen worden opgevangen.
2. Amsterdam krijgt onvoldoende rijksmiddelen om een eventueel groter beroep op de Bbz levensonderhoud te financieren.	De gemeenten lobbyen bij het Rijk hoe om te gaan met een stijgend beroep op de Bijstand voor zelfstandigen levensonderhoud als gevolg van de afloop van de Tijdelijke overbruggings-regeling zelfstandige ondernemers.
3. We werken met Wigo4it aan het beheer van Socrates en gaan voor innovatie naar de markt. Aanpassingen in Socrates kunnen continuïteit, kwaliteit en beschikbaarheid van het systeem (tijdelijk) verminderen.	De prioriteit ligt te allen tijde bij een onverstoorde dienstverlening en continuïteit van het primaire proces van inkomensverstrekking. Bij de modernisering en innovatie van het systeem voor Inkomensvoorziening beperken we de risico's.

Beleidskaders

- Participatiewet; dit is de wet die de ondersteuning bij arbeidsinschakeling en bijstand regelt voor mensen die weinig of geen andere financiële middelen hebben.
- Beleidsregels Participatiewet, Inkomensvoorziening voor oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (Ioaw) en Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (Ioaz), hierin wordt op gemeenteniveau uitwerking gegeven aan de spelregels van de Participatiewet.
- Besluit Bijstandverlening Zelfstandigen (2004); dit besluit regelt de financiële ondersteuning van zelfstandige ondernemers.

3.7.2 Werk, participatie en inburgering

We verbeteren de bestaanszekerheid van Amsterdammers door ze te begeleiden naar duurzaam, betaald werk of door ze perspectief op werk te geven.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Coalitieakkoord

- We zetten in op kansen op werk voor iedereen. We verbeteren het arbeidsmarkt-perspectief van Amsterdammers en bevechten personeelstekorten. We doen dit samen met Amsterdamse bedrijven, onderwijs- en kennisinstellingen. We starten het programma Iedereen Kans Op Werk.
- We vergroten de mogelijkheden van Amsterdammers voor om- en bijscholing en stimuleren in de ontwikkeling van loopbaanpaden in sectoren met grote arbeidstekorten.
- We gaan door met het Regionaal Werk Centrum.
- We vergroten de inzet op sociaal en gesubsidieerd werk en versterken de samen-werking met sociale firma's. We komen met een actieplan gesubsidieerd en sociaal werk.
- We investeren in de begeleiding van mensen in de bijstand, in het bijzonder statushouders.
- We ondersteunen Amsterdammers bij het ontwikkelen van basisvaardigheden (taal, rekenen en digitale vaardigheden) en zorgen ervoor dat dit aanbod met name terecht komt bij mensen die minder zelfredzaam zijn.

We willen de bestaanszekerheid van Amsterdammers verbeteren door ze te begeleiden naar duurzaam, betaald werk of door mensen perspectief op werk te geven. Dit doen we voor bijstandsgerechtigden, statushouders, jongeren zonder bijstandsuitkering en niet-uitkeringsgerechtigden. En we doen dit samen met Amsterdamse bedrijven, onderwijs- en kennisinstellingen.

We zetten de komende jaren in op het ontwikkelen van kansen op werk voor iedereen. We willen dat alle Amsterdammers die kunnen en willen werken duurzaam, betaald aan het werk kunnen gaan, ongeacht opleidingsniveau, bijstandsduur, arbeidsbeperking of andere belemmeringen. We intensiveren de dienstverlening de komende jaren langs een aantal lijnen.

We vergroten de mogelijkheden van Amsterdammers voor om- en bijscholing. De werkervaring en het opleidingsniveau van Amsterdammers sluit niet altijd aan op functies die perspectief bieden voor langere termijn. In 2023 gaan we verder met het stimuleren van loopbaanpaden in sectoren met grote arbeidstekorten. En we zoeken naar werkplekken waar de kans groot is dat mensen zich kunnen ontwikkelen voor een loopbaan op langere termijn.

We versterken de inzet op sociaal en gesubsidieerd werk om Amsterdammers die niet zelfstandig aan het werk komen of blijven, meer perspectief te bieden. We verkennen een bredere inzet van instrumenten zoals loonkostensubsidie. En we versterken de samenwerking met sociale firma's. We komen met een actieplan gesubsidieerd en sociaal werk.

Om meer mensen te bemiddelen naar duurzaam betaald werk, ontwikkelen we in 2023 nieuwe dienstverleningsconcepten richting werkgevers. Daarnaast zetten we in 2023 onze inzet in het Regionaal Werk Centrum voort. Daarin worden werkgevers met een tekort aan personeel verbonden aan werkgevers met een overschot, en aan de dienstverlening van netwerkpartners zoals publieke en private opleiders en uitzend-organisaties. Met als doel de oplopende werkloosheid te beperken door personeel van werk-naar-werk te begeleiden

Als betaald werk nog niet haalbaar is kijken we op welke manieren we bijstands-gerechtigden kunnen laten participeren, mogelijk als eerste stap naar betaald werk. En we ondersteunen Amsterdammers bij het ontwikkelen van basisvaardigheden (taal, rekenen en digitale vaardigheden) en/of bij hun inburgering, zodat zij aansluiting vinden in werk, scholing of participatie.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

Pantar

Pantar heeft de opdracht werk te bieden aan Amsterdammers met een nog lopende Wsw-indicatie (Wet sociale werkvoorziening). Deze mensen zijn aangewezen op werk onder begeleiding in een groep of op beschut werk. In het uitvoeringsbesluit Sociaal Werk is de taak als uitvoerder van Wsw bevestigd en is Pantar partner in het netwerk van sociaal werk, als vangnet voor de doelgroep van de Participatiewet. Daarnaast ontwikkelt Pantar zich verder als een sociale firma.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	29,4	22,4	19,2	19,1	19,1	19,1
Lasten	226,6	253,3	242,3	220,1	212,8	204,6
Saldo Baten en Lasten	**-197,2**	**-230,9**	**-223,1**	**-201,0**	**-193,7**	**-185,5**
Onttrekking	0,0	8,1	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8
Toevoeging	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-0,5**	**8,1**	**-0,8**	**-0,8**	**-0,8**	**-0,8**
Totaal Programmaonderdeel 7.2 Werk, participatie en Inburgering	**-197,7**	**-222,8**	**-223,9**	**-201,8**	**-194,5**	**-186,3**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel zijn € 19,2 miljoen. Deze baten bestaan uit:

- De bijdrage van het Rijk op grond van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB). Deze wordt door de gemeente Amsterdam beheerd en verstrekt binnen de arbeidsmarktregio voor volwasseneneducatie voor laaggeletterden. (€ 7,0 miljoen).
- De bijdrage van het Rijk op grond van de Wet Inburgering gericht op het beschikbaar stellen van inburgeringsvoorzieningen aan inburgeraars zoals leerroutes en maatschappelijke begeleiding (€ 6,0 miljoen).
- De bijdrage van het Europees Sociaal Fonds (ESF) voor activiteiten gericht op toeleiding naar werk (€ 4,1 miljoen).
- De vergoeding die de gemeente Amsterdam ontvangt bij het detacheren van mensen met een Wsw-indicatie bij externe opdrachtgevers en voor mensen in de doelgroep gesubsidieerd werk die bij de gemeente Amsterdam in dienst zijn (€ 1,8 miljoen).
- De overige baten zijn afzonderlijk kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 242,3 miljoen. Deze lasten bestaan uit:

Begeleiding naar werk en participatie

- Begeleiding van uitkeringsgerechtigden in hun traject naar werk en participatie, inclusief een bedrag om de dienstverlening te versterken vanuit de aanpak Meer Kans op Werk Jongeren (€ 83,6 miljoen).
- Banen voor mensen in de Werkbrigade (€ 12,3 miljoen).
- Re-integratietrajecten vanuit de stadsdelen (€ 5,6 miljoen).
- Interne en externe leerstages die uitkeringsgerechtigden volgen (€ 4,5 miljoen).
- Premies voor het bijverdienen in de bijstand (€ 4,2 miljoen).
- Loonkostensubsidies en werkgeversarrangementen om werkgevers te stimuleren mensen in dienst te nemen (€ 2,9 miljoen).
- Tegemoetkomingen in de reiskosten voor mensen in een traject naar werk om zo het zoekgebied en daarmee de kans op werk te vergroten (€ 2,4 miljoen).
- Om- en bijscholing van uitkeringsgerechtigden in samenwerking met private partners, Middelbaar beroepsonderwijs (MBO's), Uitvoeringsinstituut werknemers-verzekeringen (UWV) en House of Skills (€ 1,5 miljoen).
- Regionaal Werkcentrum en matchinginstrumenten om vraag en aanbod op de regionale arbeidsmarkt beter op elkaar aan te sluiten (€ 1,3 miljoen).
- Loonkosten van mensen in gesubsidieerde banen (€ 1,1 miljoen).
- Keuringen voor mensen in de bijstand om een gepast traject naar werk en participatie uit te kunnen zetten (€ 1,1 miljoen).

Begeleiding van mensen met een arbeidsbeperking

- Loonkosten van mensen in de Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw) (€ 62,9 miljoen).
- Een bijdrage aan het exploitatietekort van Stichting Pantar voor de uitvoering van de Wet Sociale Werkvoorziening (€ 5,3 miljoen).
- Loonkostensubsidies en vergoedingen voor bedrijfskosten om bedrijven te stimuleren om mensen met een arbeidsbeperking in dienst te nemen (€ 4,8 miljoen).

Inburgering

- Lasten voor het op grond van de Wet Inburgering beschikbaar stellen van voor-zieningen aan inburgeringsplichtigen die bijdragen aan het voldoen aan de inburgeringsplicht (€ 6,0 miljoen).
- Lasten voor uitvoeringskosten inburgering (€ 2,0 miljoen).

Volwasseneneducatie

- Lasten voor het professioneel aanbod van taalcursussen om de taalvaardigheid van de doelgroep te verbeteren (€ 13,9 miljoen).

Overig

- Lasten vanuit de nominale verhoging loonpeil vanaf 2023 (€ 2,0 miljoen).
- Lasten door een extra toegekend structureel budget voor inflatie (€ 3,2 miljoen).
- Lasten door groei van de stad (Areaal) vanaf 2023 (€ 1,5 miljoen).
- Inbedding programma Maatwerk en (systeem)doorbraken programma 8 (€ -0,7 miljoen).
- Lasten voor loon- en prijsontwikkeling voor loonkosten van mensen in de Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw) (€ 2,5 miljoen).

- Lasten voor de Werkbonus. Dit instrument helpt mensen die net de bijstand hebben verlaten aan een duurzaam perspectief op de arbeidsmarkt waarbij de kans op terugkeer in de bijstand wordt beperkt (€ 1,5 miljoen).
- Lasten vanuit het coalitieakkoord voor compensatie van taakstellingen binnen programma 7 uit het akkoord “Samen sterker uit de crisis” uit 2020 (€ 9,0 miljoen).
- De overige lasten zijn afzonderlijk kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Reserves

Onttrekkingen reserves

De onttrekkingen in dit programmaonderdeel zijn in 2023 kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Toevoegingen reserves

De toevoegingen in dit programmaonderdeel zijn in 2023 kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Risicobeheersing

Risico’s	Maatregelen
Als gevolg van een opleving van het coronavirus en de oorlog in de Oekraïne, met als gevolg dat sectoren moeten sluiten en de inflatie stijgt, bestaat de kans dat de economie in Amsterdam krimpt en de werkloosheid stijgt.	Vanuit het Werkgeverservicepunt en het Regionaal Werkcentrum monitoren we de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, om zo tijdig te kunnen anticiperen. Zowel de landelijke trend, als de ontwikkelingen bij de G4- gemeenten en CBS-publicaties worden periodiek in de gaten gehouden.
Financiële tegenvallers van Pantar kunnen vanuit de reserve en het eigen vermogen van Pantar worden opgevangen tot op zekere hoogte, maar dit is wel beperkt. Omdat Pantar een verbonden partij is, is de gemeente uiteindelijk verantwoordelijk voor het financieel resultaat.	Periodiek worden er gesprekken gevoerd op directie- bestuursniveau om inzicht te krijgen in de financiën van Pantar met als doel om tijdig bij te kunnen sturen.
Door internationale en landelijke ontwikkelingen kan het aantal te huisvesten vluchtelingen in korte tijd snel toenemen. Er is dan een opschaling nodig om dit op te vangen in de begeleiding.	De ontwikkelingen worden in de gaten gehouden o.a. via de landelijke regietafel Migratie & Integratie

Beleidskaders

- Participatiewet (2015). Deze wet regelt de ondersteuning bij arbeidsinschakeling en bijstand voor mensen die weinig of geen andere financiële middelen hebben (waaronder andere uitkeringen).
- Wet sociale werkvoorziening (1997). Deze wet regelt dat gemeenten onder speciale voorwaarden werk aanbieden aan burgers die niet mee kunnen doen op de reguliere arbeidsmarkt. De toegang tot deze regeling is met de start van de Participatiewet gestopt, met behoud van rechten voor huidige deelnemers.
- Banenafspraak en quotumregeling (2013). Volgens het Sociaal akkoord uit 2013 moeten er begin 2026 in totaal 125.000 banen zijn bijgekomen voor mensen met een arbeidsbeperking, waarvan 25.000 banen in de overheidssector. Ieder jaar moeten de werkgevers zorgen voor een bepaald aantal extra banen voor mensen met een arbeidsbeperking, anders gaat de quotumregeling in.
- Bouwstenen Doorontwikkeling Sociaal Domein (2018). Hierin worden de hoofdlijnen beschreven voor de doorontwikkeling van het sociaal domein.
- Uitvoeringsbesluit Sociaal Werkkoepel (2018). De gemeente wil meer Amsterdammers met een arbeidsbeperking kunnen begeleiden naar werk. We richten daarom een Sociaal Werkkoepel op met bedrijven en sociale firma’s. De gemeente voert regie op de samenwerking in de koepel, op voldoende werk en op betere doorstroming naar passend werk.
- Leidraad Participatie (2016). Hierin heeft het college van B en W nadere uitgangspunten vastgelegd voor de uitvoering op het gebied van meedoen in de samenleving.
- Koersbesluit Re-integratie (2016). In dit koersbesluit heeft de gemeenteraad nieuwe en aanvullende uitgangspunten vastgelegd voor het re-integratiebeleid en de vertaling daarvan naar de re-integratieactiviteiten van de gemeente.
- Uitwerking Werkbrigade (2016). Dit betreft de vorming van een Werkbrigade in samenhang met inzet van middelen voor achterstallig onderhoud, ontwikkelbuurten en later ook op het gebied van Openbare Orde en Veiligheid.
- Beleidskader Vluchtelingen in Amsterdam 2019-2022 “Samen naar duurzame integratie”. Dit beleidskader richt zich op alle domeinen die betrokken zijn bij participatie en integratie van vluchtelingen: Wonen,WPI, GGD, Onderwijs, Jeugd, Zorg, Stadsdelen, Sport.
- Meer kans op werk (2018; raadsbrief Meer werk, meer banen). Er staan nog te veel mensen aan de kant op de arbeidsmarkt, met name 50-plussers, jongeren met een migratie-achtergrond, mensen met een arbeidsbeperking en mensen die om welke reden dan ook al langere tijd niet aan het werk zijn. Onderdeel hiervan is de zogenoemde ‘Cohortaanpak’. Hierbij worden per gebied in een jaar tijd alle mensen in de bijstand uitgenodigd voor een gesprek over hun kansen op werk. De caseload van de betrokken medewerkers wordt verlaagd en gecombineerd met de inzet van jobhunters.

- In de Raadsbrief over het Regionaal Werkcentrum (22 juni 2020) wordt de organisatie en dienstverlening van het Regionaal Werkcentrum toegelicht.
- In de Tijdelijke Regeling Aanvullende crisisdienstverlening COVID 19 is de positie en functie van het Regionaal Mobiliteitscentrum vastgelegd en zijn de bijbehorende middelen voor aanvullende dienstverlening, Praktijkleren en aanvullende middelen voor het werkfit houden van mensen uit de doelgroep Banenafspraak vastgelegd.
- Nieuwe wet inburgering is per 1 januari 2022 van kracht. In het nieuwe stelsel krijgen gemeenten de regie op de inburgering, waardoor de mogelijkheden voor het inrichten van een duaal traject (werk en taal) worden vergroot. Dit om de effectiviteit van de inburgering te vergroten.

3.7.3 Armoede en schuldhulp

We verminderen het aantal Amsterdammers dat moeite heeft om rond te komen en/of problematische schulden heeft en vergroten zo de kansen voor Amsterdammers.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Coalitieakkoord

- Bij het bestrijden van armoede en schuldenproblematiek stellen wij ons ten doel om stress te verminderen en mensen weer perspectief te bieden.
- We vergroten het bereik van de minima-regelingen, in het bijzonder onder werkende minima. Onder andere door de toegang tot de regelingen te vereenvoudigen en regelingen samen te voegen.
- We werken samen met fondsen om meer maatwerk te leveren aan minima die net buiten de gestelde gemeentelijke kaders vallen.
- We zorgen we ervoor dat informele en formele hulpverlenende instanties elkaar kunnen versterken en maken afspraken om doorverwijzing goed te laten verlopen en dubbel werk te voorkomen.
- We blijven inzetten op het verkorten van de doorlooptijden en het vergroten van het bereik bij Schuldhulpverlening.
- Ook blijven we inzetten op vroegsignalering om huisuitzettingen te voorkomen.
- Het programma schuldenrust wordt voortgezet en we zetten het programma jongeren schuldenvrije start voort.

We willen dat iedere Amsterdammer gelijke kansen heeft in de samenleving. Ons doel is het verkleinen van het aantal Amsterdammers met een laag inkomen dat problematische schulden heeft en/of moeite heeft om rond te komen, en zo de kansen voor Amsterdammers te vergroten. We bieden perspectief en rust door armoede te verzachten met armoedevoorzieningen en geldproblemen klein te houden. Voor kinderen en jongeren bieden we een pakket aan regelingen, gericht op meedoen en kansengelijkheid.

De bestaanszekerheid van een grote groep Amsterdammers staat al langere tijd onder druk, en de recente koopkrachtcrisis heeft dit alleen nog maar versterkt. We zien dat ook steeds meer mensen met een inkomen (iets) boven het sociaal minimum in problemen komen. Daarom gaan we de doelgroep voor alle minimaregelingen in 2023 uitbreiden naar huishoudens met inkomens tot 130% van het sociaal minimum.

Door de inkomensgrens voor de minimaregelingen te verhogen kunnen ook werkende minima met een inkomen tot 130% een beroep doen op de minimaregelingen.

We ondersteunen minimahuishoudens bij de sterk gestegen energielasten. Door in te zetten op bewustwording en energiebesparende maatregelen helpen we huishoudens om op de korte termijn hun energierekening omlaag te krijgen. Daarnaast continueren we de samenwerking met energiebedrijven en buurtteamorganisaties die als vangnet fungeren voor huishoudens die in de problemen dreigen te raken. Dit vangnet maakt het mogelijk om in schrijnende situaties individuele bijzondere bijstand toe te kennen ter compensatie van toegenomen energielasten. We houden de ontwikkeling van de energieprijzen en de gevolgen hiervan voor minimahuishoudens nauwlettend in de gaten.

We ondersteunen de maatschappelijke initiatieven die de laatste jaren voedselhulp hebben verstrekt met logistieke en praktische hulp om hen in de gelegenheid te stellen om het voedsel dat zij ontvangen van grote organisaties, fondsen en lokale partners in de buurt te verdelen aan mensen met financiële problemen. Ook worden deze initiatieven in staat gesteld om mensen door te verwijzen naar de reguliere hulp.

We zien dat het gebruik van onze voorzieningen voor kinderen onveranderd hoog blijft, toch blijft het vergroten van het bereik van deze regelingen een speerpunt. We merken dat we nog niet alle kwetsbare kinderen weten te vinden, deels omdat ze niet allemaal voor stedelijke voorzieningen in aanmerking komen. Bijvoorbeeld doordat het inkomen van hun ouders net te hoog is of doordat ze geen verblijfsstatus hebben. Om kinderen in deze knellende situaties toch mee te kunnen laten doen in de stad en hen gelijke kansen te bieden, bieden we ook deze kinderen ondersteuning en vergroten we ons bereik door samen te werken met maatschappelijke initiatieven, zoals Stichting SINA, Stichting Leergeld en het Jeugdeducatiefonds.

Om gezinnen beter te ondersteunen bieden we het Familiepakket aan via basisscholen. Het Familiepakket is een intensiveringsprogramma dat we scholen bieden om minimagezinnen te ondersteunen. Een belangrijk onderdeel van het Familiepakket zijn de financiële inloopspreekuren van het Buurtteam op de scholen. Het Buurtteam ondersteunt ouders bij vraagstukken op het gebied van financiën, schulden, taal, administratie (aanvragen voorzieningen), enzovoort en werkt hierbij nauw samen met het Ouder en Kind Team dat zich bezighoudt met opvoedvraagstukken. We zijn hier in 2021 mee gestart en zetten dit voort in 2023.

We zien dat armoede onder jongeren toeneemt. In 2023 hebben we aandacht voor de aanpak van armoede onder jongeren. Wij werken hierbij samen met scholen en de afdeling Onderwijs van de gemeente.

Op het gebied van schuldhulpverlening blijven we inzetten op het voorkomen, klein houden en snel oplossen van geldproblemen. Deze inzet blijft van groot belang vanwege na-ijleffecten van de coronacrisis en de gestegen kosten door de hoge energieprijzen en inflatie. Met de aanpak vroegsignalering voorkomen we dat betalingsachterstanden escaleren en problematische schulden ontstaan, huisuitzettingen en afsluitingen dreigen en incassokosten almaar oplopen. Verder werken we door aan het bieden van schuldenrust voor Amsterdammers, onder andere via de pilot 'pauzeknop' en onze afspraken met schuldeisers om mee te werken aan schuldregelingen.

Ook blijven we gedupeerde ouders van het kinderopvangtoeslagschandaal ondersteunen. De gemeente biedt brede ondersteuning in aanvulling op het financiële herstel door het Rijk. Deze ondersteuning wordt uitgevoerd door de Buurtteams Amsterdam en het gemeentelijk Doorbraakteam.
De Stadsbank van Lening fungeert in toenemende mate als instrument voor vroegsignalering van schuldenproblematiek. Om financiële problemen bij klanten te voorkomen komt de nadruk van de dienstverlening van de Stadsbank van Lening steeds meer te liggen op het verantwoord belenen. Daarom werken we samen in de gemeentelijke organisatie en de uitvoerende organisaties in het sociale domein.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

N.v.t.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	2,4	18,1	16,5	15,5	14,2	14,2
Lasten	148,1	226,6	141,7	131,7	127,2	125,2
Saldo Baten en Lasten	**-145,8**	**-208,5**	**-125,2**	**-116,2**	**-112,9**	**-111,0**
Onttrekking	0,0	2,2	3,9	1,7	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**2,2**	**3,8**	**1,6**	**-0,1**	**-0,1**
Totaal Programmaonderdeel 7.3 Armoede en schuldhulp	**-145,8**	**-206,3**	**-121,4**	**-114,5**	**-113,0**	**-111,1**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel zijn € 16,5 miljoen. Deze baten bestaan uit:
- Het beleenrecht op leningen, de opbrengsten uit veilingen, de winkelverkoop van panden, opbrengsten uit gevonden voorwerpen en sloopgoud bij de Stadsbank van Lening (€ 12,8 miljoen).
- Verwachte vergoedingen vanuit het Rijk voor het toeslagenschandaal (€ 3,0 miljoen).
- Terugvorderingen op verstrekte leningen aan klanten (€ 0,4 miljoen).
- Een bijdrage van € 0,4 miljoen van betrokken partijen (onder andere woningcorporaties) bij de regeling vroegsignalering op schulden.

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 141,7 miljoen. De lasten zijn verdeeld over de volgende onderdelen:

Armoedevoorzieningen (€ 83,8 miljoen) Dit geld zetten we in voor:
- Bijzondere bijstand
- Collectieve zorgverzekering
- Scholierenvergoeding
- Tegemoetkoming meerkosten chronisch zieken
- ICT-voorziening minima
- Kindbonnen
- Ondersteuning ouderen OV/mantelzorgers
- Stadspas
- Individuele inkomenstoeslag
- Incidentele extra inzet voor statushouders
- Energietoeslag
- Informele initiatieven die voedsel verstrekken in de stad

Schuldhulpmaatregelen (€ 42,7 miljoen)
Dit geld gaat voornamelijk naar:
- Dienstverlening van schuldhulpbureaus
- Schuldhulpverlening aan bijstandsgerechtigden
- Schuldsanering door de Gemeentelijke Kredietbank
- Vroegsignalering en preventie dak en thuisloosheid Eropaf/Vroeg Eropaf
- Sociaal raadslieden
- Toeslagenschandaal

Overige kosten/maatregelen (€ 15,3 miljoen)
- Apparaatslasten voor het verstrekken van armoedevoorzieningen en schuldhulp (€ 10,8 miljoen).
- Een extra budget toegekend voor inflatie (€ 2,6 miljoen).
- Personele en materiële kosten (€ 0,9 miljoen). Deze kosten zullen in de Voorjaarsnota 2023 nader worden uitgewerkt.
- Inbedding programma Maatwerk en (systeem)doorbraken programma 8 (€- 0,5 miljoen)
- Lasten voor de uitvoering van een tweetal amendementen: Amendement 494 Verhoging inkomensgrens minimavoorzieningen voor kinderen naar 150% (€ 1,3 miljoen); Amendement 486 Menstruatiearmoede (€ 0,1 miljoen). De lasten worden gedekt uit reserves.
- De overige lasten zijn afzonderlijk kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Reserves

De onttrekking in dit programmaonderdeel betreft € 3,9 miljoen:
- € 2,5 miljoen is de onttrekking aan de reserve coalitiemiddelen. In 2021 zijn middelen doorgeschoven naar 2023 om bezuinigingen te dempen.
- Er wordt in 2023 € 1,4 miljoen onttrokken voor een tweetal amendementen.

Risicobeheersing

Risico's	Maatregelen
Omdat de armoederegelingen open-einde-regelingen zijn, bestaat de kans op zowel een onder- als een overbesteding.	De uitgaven voor armoederegelingen worden nauwlettend gemonitord. Waar nodig sturen wij bij.
Als gevolg van de nasleep van de coronacrisis en de toename van de inflatie bestaat de kans op een groter beroep op schuldhulpverlening dan wij op dit moment kunnen bieden qua capaciteit en budget. Wettelijk zijn wij verplicht schuldhulp-verlening aan te bieden. Bij een groter beroep op schuldhulpverlening dan wij kunnen bieden, zullen er keuzes gemaakt moeten worden over de vorm en omvang van de dienstverlening die wij kunnen bieden.	We volgen de ontwikkelingen in het gebruik nauwlettend en sturen zo nodig bij.

Beleidskaders

- Participatiewet (2015);
- Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (2012); deze wet regelt dat burgers bij problematische schulden een beroep op de gemeente kunnen doen voor hulp;
- Kamerbrief Kansen voor alle kinderen (Klijnsma), 20 september 2016: structureel aanvullende middelen voor kinderen in armoede. Rijksbrief Kansen voor alle kinderen (Klijnsma middelen);
- Beleidskader Stad met uitzicht, Amsterdamse Agenda armoede en schulden, 2019-2022;
- Plan van aanpak Werkende minima (2020);
- Beleidskader schulden: Op weg naar schuldenrust, beleidskader schuldhulpverlening 2021-2025 (2021);
- Akkoord VNG – Belastingdienst: gemeenten bieden brede ondersteuning gedupeerde ouders; toeslagenschandaal (2020);
- Pandbeleningen: Burgerlijk Wetboek, Titel 2D van Boek 7 schrijft de regels voor pandbeleningen voor;
- Gevonden voorwerpen: hierover staan in het Burgerlijk Wetboek de regels voor de taakuitvoering 'zorgplicht onbeheerde zaken'. Het gaat over de registratie en het beheer van verloren en gevonden voorwerpen.

3.8 Veiligheid

3.8 Veiligheid

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	24,0	21,0	19,8	19,8	19,8	19,8
Lasten	222,8	237,8	248,2	246,0	245,7	239,3
Saldo Baten en Lasten	**-198,7**	**-216,8**	**-228,4**	**-226,1**	**-225,9**	**-219,5**
Onttrekking	1,3	3,7	0,7	0,0	3,0	0,0
Toevoeging	1,6	0,0	0,0	3,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-0,3**	**3,7**	**0,7**	**-3,0**	**3,0**	**0,0**
Totaal Programma 8 Veiligheid	**-199,0**	**-213,0**	**-227,8**	**-229,1**	**-222,9**	**-219,5**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	**98,8**	**96,3**	**102,6**	**102,6**	**102,4**	**102,8**

Coalitieakkoord

Met de Aanpak Binnenstad beogen we een transformatie te bewerkstelligen naar een aantrekkelijke binnenstad voor bewoners, ondernemers en bezoekers. De aanpak is opgebouwd langs de pijlers functiemenging en diversiteit, beheer en handhaving, een waardevolle bezoekerseconomie, culturele diversiteit en buurtidentiteiten, bevorderen van meer en divers woningaanbod, en meer verblijfsruimte en groen in de openbare ruimte. De aanpak binnenstad is gelanceerd in 2019, en betreft een integrale, gebiedsgerichte aanpak met een veelheid aan maatregelen waar in 2023 verder op wordt voortgebouwd.

3.8.1 Brandweer en Crisisbeheersing

Ons doel is om voorbereid te zijn op crises en rampen. Dit doen we door bij te dragen aan de Veiligheidsregio Amsterdam Amstelland (VrAA) voor het leveren van brandweerzorg en crisisbeheersing. Daarbij wordt brand zoveel mogelijk voorkomen en waar nodig bestreden. We gebruiken het beleidsplan van de VrAA (2021-2024) als uitgangspunt.

Ons doel is om de democratische rechtsorde en openbare orde te beschermen. Alles wat we doen is erop gericht om risico's te beheersen en gevaar te voorkomen aangaande voetbal, demonstraties, evenementen en gewelddadig extremisme.

3.8.2 Openbare Orde en Veiligheid

Ons doel is dat Amsterdam een veilige en leefbare stad is voor bewoners en bezoekers.
Daarvoor bestrijden we de criminaliteit en ondermijning onder andere met de Amsterdamse Aanpak Ondermijning en het programma Weerbaar Amsterdam. Maar ook met ons BIBOB-proces en de mogelijkheid om panden te sluiten.
Daarnaast versterken we de weerbaarheid van buurten. Daarvoor hebben we onder andere onze geprioriteerde integrale gebieds- en thematische aanpakken en het meldpunt zorg en woonoverlast.
Door middel van persoons- en groepsgerichte aanpakken bestrijden en voorkomen we overlastgevend, crimineel gedrag en radicalisering.

Ook behandelen we aanvragen en verlenen en controleren we vergunningen voor exploitatie, APV-milieu en evenementen. Daarnaast houden we toezicht op ondernemingen, inrichtingen en evenementen.

Ten slotte houden we toezicht en handhaven de overlast en leefbaarheid in de stad. Dat doen we door preventieve en repressieve middelen in te zetten zoals straatcoaches, hosts, toezichthouders, handhavers en het opleggen van gebiedsverboden, verwijderingsbevelen en dealeroverlastbevelen.

Investeringen

In 2023 is er 1 nieuwe investering: vervanging van het wagenpark van de toezichthouders en handhavers. De totale investering in 2023 is € 1 miljoen.

Lopende investeringen die worden voortgezet in 2023 zijn:
- Inrijdbeperkende maatregelen (€ 4,1 miljoen)
- Twee patrouillevaartuigen voor de handhaving op het water (€ 0,6 miljoen).

Thema's per programma

Gebiedsgericht werken

We versterken de weerbaarheid van buurten met een effectieve inzet van onze capaciteit en middelen. We werken aan goede relaties en communicatie. Dit doen we samen met onze partners, bewoners én ondernemers.
In een aantal buurten is er sprake van een stapeling van problemen waardoor de leefbaarheid zo onder druk staat dat mensen er niet graag zijn of zelfs willen verhuizen. Daar werken we planmatig en met afspraken. We kijken dan naar meerdere factoren die de veiligheid en leefbaarheid beïnvloeden. Voorbeelden hiervan zijn: een winkelstraat waar niet alleen ondermijning wordt aangepakt maar ook gekeken wordt naar nieuwe invulling; een plein waar jeugd zich ophoudt richten we anders in zodat het plein door meer verschillende groepen wordt gebruikt; we bieden nazorg voor mensen van incidenten met een grote impact.

Digitale stad / informatie

- We zorgen voor een goed datafundament om zo bijvoorbeeld ondermijning tegen te kunnen gaan.
- We hebben een agenda Digitale veiligheid rondom Cyber-crime.
- We hebben een innovatie-agenda met de politie waarbij het o.a. gaat over het opsporen van wapens.
- We zorgen voor compliancy en niet-discriminerende algoritmen die ook opgenomen worden in het register.
- We zorgen voor een moderne informatie huishouding, zodat onder andere WOO-verzoeken snel kunnen worden beantwoord.
- We bewaken het correcte gebruik van persoonsgegevens in de veiligheidsketen en werken volgens het principe privacy by design.

Kansengelijkheid

- Met onze persoonsgerichte aanpakken dragen we samen met zorg- en veiligheidspartners bij aan het creëren van oplossingen en nieuwe kansen. Dit doen we voor personen die criminaliteit plegen en/of overlast veroorzaken en de direct betrokken in hun leefomgeving. Dezen hebben veelal een (zeer) problematische achtergrond. Met een combinatie van straf en zorg werken we aan een nieuw perspectief. We hebben ook een persoonsgerichte aanpak gericht op slachtoffers van seksueel geweld.
- Door de intensieve samenwerking met onze partners hebben we de problematiek rondom (drugs)criminaliteit in de wijken goed in beeld. Samen met onze partners, de jongerenpunten, jeugdzorg en het onderwijs, bieden we jongeren die in de criminaliteit verzeild zijn geraakt of daarin dreigen af te glijden hulp en kansen op verschillende leefgebieden.
- Met onze groeps-en wijkaanpakken hebben we vroegtijdig stadium (kwetsbare) jongeren in beeld bereiken we ze met een breed scala aan activiteiten. Dit draagt bij aan de veiligheid en leefbaarheid van Amsterdam. In het bijzonder de proeven die we doen vanuit het programma Weerbaar Amsterdam en de activiteiten die we uitvoeren vanuit de masterplannen in de stadsdelen Nieuw-West en Zuidoost.
- De bestrijding van discriminatie en racisme is van groot belang om de verbindingen tussen verschillende groepen in de maatschappij te behouden en de kansengelijkheid te bevorderen. We willen dat iedereen vrij kan zijn. Vrij om te zijn wie je bent. Vrij van discriminatie en racisme. En vrij om jezelf te ontwikkelen. Discriminerende uitingen zorgen voor een gevoel van onveiligheid in de samenleving. Wij werken daarom met vele partners om discriminatie incidenten te voorkomen, op te sporen, te vervolgen maar ook om goede nazorg en voorlichting aan slachtoffers te geven.
- Met onze toezicht en handhaving maken we kwetsbare buurten leefbaarder waarmee we bijdragen aan de kansengelijkheid voor de Amsterdammers.
- Door doorgroeimogelijkheden te bieden aan (potentiële) medewerkers van toezichthouder tot gekwalificeerde BOA vergroten wij de kansengelijkheid.
- Omdat iedereen recht heeft op een veilige woonsituatie zetten we ons in de wijken waar de grootste veiligheidsopgave is het hardst in om die te verbeteren.

Democratisering

- Wanneer individuen en groepen hun ideologische doelen met ondemocratische middelen en geweld trachten te bereiken, komt de democratische rechtsorde onder druk te staan. Dan treden wij op met de aanpak radicalisering en extremisme. De aanpak verschilt per situatie. Geradicaliseerde individuen waar een gewelds-dreiging vanuit gaat worden opgenomen in de integrale persoonsgerichte aanpak radicalisering.
- Het demonstratierecht is een essentieel onderdeel van onze rechtsstaat en van dit recht wordt in Amsterdam veel gebruikgemaakt. Het aantal demonstraties in Amsterdam is de afgelopen jaren toegenomen naar ruim 1500 demonstraties per jaar. Wij zetten ons – samen met politie en OM – in om deze demonstraties zo goed mogelijk te faciliteren, en zo het grondrecht op demonstreren te beschermen.
- Onze toezicht en handhaving speelt door gebiedsgericht werken en in samenwerking met burgers, ondernemers, bezoekers, in op hun behoeften om invloed uit te oefenen op de directe (leef-)omgeving.
- Veiligheidsproblemen in de openbare ruimte laten zich vaak het beste oplossen door de bewoners te betrekken bij de oplossing. In overleg met hen duiden we de problematiek en overleggen we over passende maatregelen. Vaak zijn dat uiteen-lopende maatregelen en interventies waarbij bewoners zelf ook een rol hebben.

Duurzaamheid

- Ter bevordering van een duurzame uitvoering van evenementen in de openbare ruimte stellen wij vereisten ten aanzien van het energieverbruik, afvalscheiding en gebruik van statiegeldsystemen. Deze worden opgenomen in de vergunning en we houden toezicht op de naleving daarvan. Daarnaast zijn de directe kosten voor duurzamer produceren subsidiabel gesteld in het kader van de regeling voor het evenementenfonds. Organisatoren die werken zonder winstoogmerk kunnen dit meenemen in hun subsidieaanvraag.
- Wij leveren een bijdrage aan de omschakeling op elektrisch voertuiggebruik.

3.8.1 Brandweer en crisisbeheersing

Bijdragen aan een gemeenschappelijke regeling (Veiligheidsregio Amsterdam Amstelland) voor de brandweerzorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing en de geneeskundige hulpverlening en het beschermen van de democratische rechtsorde en de openbare orde.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Onze taken op het gebied van brandweerzorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing, gemeenschappelijke meldkamer en de geneeskundige hulpverlening bij (dreigende) rampen en crises worden uitgevoerd door de Veiligheidsregio Amsterdam Amstelland (VrAA). Wij nemen deel aan deze verplichte gemeenschappelijke regeling die in 2008 is opgesteld.

De VRAA werkt aan een fysiek veilige leefomgeving waarin gewoond, gewerkt en gerecreëerd kan (blijven) worden. Dat doen ze samen met de zes gemeenten, instellingen, bedrijven en burgers.
De brandweerzorg speelt in op ontwikkelingen met betrekking tot de bereikbaarheid, groei- en verdichting van de stad. Ook bereidt de VrAA zich voor op veranderingen in de samenleving.
In 2023 gaat de VrAA verder met de uitwerking van het beleidsplan “Buiten Gewoon Veilig” (2021-2024).

We adviseren over de bevoegd- en verantwoordelijkheden van de burgemeester op het gebied van openbare orde en veiligheid. We zetten in op het beheersen van de risico’s aangaande demonstraties, voetbal, kraken, terrorisme, bewaken en beveiligen en evenementen. We ontwikkelen daartoe beleid en scenario’s. Daarnaast leveren we een piketorganisatie (24/7) voor de burgemeester, zowel regulier als tijdens crises.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

De Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland (VrAA)

De Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland (VrAA) is een van de 25 veiligheidsregio’s in Nederland. Het beslaat het gebied van de volgende gemeenten:

- Aalsmeer
- Amstelveen
- Amsterdam
- Diemen
- Ouder-Amstel
- Uithoorn

Zij voert de wettelijke taken uit de wet op de Veiligheidsregio uit. Bij alle doelstellingen in dit programmaonderdeel schakelen we de VrAA in.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	3,5	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Lasten	79,8	85,1	83,9	83,9	83,9	83,9
Saldo Baten en Lasten	**-76,4**	**-82,2**	**-80,9**	**-80,9**	**-80,9**	**-80,9**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 8.1 Brandweer en crisisbeheersing	**-76,4**	**-82,2**	**-80,9**	**-80,9**	**-80,9**	**-80,9**

Baten
De baten in dit programmaonderdeel zijn € 3,0 miljoen. Deze baten bestaan uit:
- De bijdrage van de Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland voor uitvoeren van taken van de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR) (€ 2,6 miljoen).
- Bijdragen van de regiogemeenten voor uitvoeren van taken vanuit rampenbestrijding en crisisbeheersing (€ 0,4 miljoen).

Lasten
De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 83,9 miljoen. Deze lasten bestaan uit:
- De bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland (VrAA) voor de Brandweer en het veiligheidsbureau (€ 76,1 miljoen).
- Hogere lasten vanwege de prijscompensatie (€ 2,7 miljoen).
- Apparaatslasten (€ 3,4 miljoen).
- Een extra toegekend structureel budget voor inflatie (€ 0,4 miljoen).
- De overige lasten zijn afzonderlijk kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Reserves

Er zijn geen reserves in dit programmaonderdeel.

Risicobeheersing

Risico's	Maatregelen
1. Aanslag in de stad of een crisis.	Parate crisisorganisatie binnen de gemeente en de Veiligheidsregio Amsterdam Amstelland

Beleidskaders

De Wet Veiligheidsregio's
Op 1 oktober 2010 is de Wet Veiligheidsregio's in werking getreden. Deze wet brengt brandweerzorg, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, de rampenbestrijding en crisisbeheersing samen in één organisatie.

Beleidsplan Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland
In dit beleidsplan formuleren we de beleidsvoornemens van de Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland (VrAA) voor de komende jaren. Daarmee vervullen we de wettelijke plicht zoals die in artikel 14 van de Wet Veiligheidsregio's staat. We willen met dit beleidsplan onze sleutelpartners in de crisisbeheersing binden, zoals de politie, de partijen rondom waterveiligheid en belangrijke beheerders van vitale infrastructuren.

3.8.2 Openbare orde en veiligheid

De openbare orde en de veiligheid van mensen, goederen en gebieden handhaven.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Amsterdam is een veilige en leefbare stad voor bewoners en bezoekers

Met onze activiteiten en aanpakken willen we de invloed van drugs- en georganiseerde criminaliteit, jeugdoverlast, drukte en radicalisering helpen bestrijden en voorkomen.

De Amsterdamse Aanpak Ondermijning heeft als doel ondermijning in Amsterdam een halt toe te roepen, toe te zien op een veilige vergunde prostitutiebranche en bestrijden van misstanden in prostitutie. We dragen bij aan het verstoren van de drugseconomie binnen de projecten van het RIEC. En we sluiten aan bij de doelstellingen van de Driehoek tegen drugscriminaliteit en het programma Weerbaar Amsterdam met onder meer de Bibob-screening, vergunningplicht en de Ondermijningsbrigade.

Met ons Actiecentrum Veiligheid en Zorg (AcVZ) voeren we regie op de meest complexe casuïstiek en thematiek in de regio Amsterdam-Amstelland op het snijvlak van veiligheid, zorg en sociaal domein. Dit doen we met de Top600 en Top400 aanpak, het programma Detentie en Terugkeer, de aanpak Verwarde Verdachten, de regionale aanpak Overlastveelplegers, de persoonsgerichte aanpak radicalisering en de ROSA-aanpak. Daarnaast zorgen we voor vernieuwing op vraagstukken op het snijvlak van veiligheid en zorg. Dat doen we samen met onze partners op basis van wetenschappelijke inzichten.

We bestrijden criminaliteit en ondermijning

Met enige regelmaat treft de politie drugs aan in panden en woningen. De aanwezigheid daarvan kan leiden tot ripdeals, overvallen of brandgevaar (bij hennepplantages). Dan raakt deze criminaliteit achter de voordeur ook de openbare orde. Daarnaast kan sprake zijn van illegaal gokken, underground banking of de aanwezigheid van wapens. In deze gevallen kunnen we een woning/pand sluiten om de criminele loop eruit te halen.

In 2023 treedt het vernieuwde proces rondom de Bevordering Integriteitsbeoordelingen door het Openbaar Bestuur (Bibob) in werking. We adviseren in complexe en politiek-bestuurlijk gevoelige Bibob dossiers en zetten stevig in op financieel onderzoek en inzicht in ondernemings- en financieringsconstructies. We vergroten onze grip op het illegale prostitutiecircuit. Dit doen we samen met de Aanpak Binnenstad.
De aanpak mensenhandel doen we samen met onze regionale en landelijke partners. Binnen de integrale aanpak in het Regionale Informatie- en Expertise Centrum Amsterdam Amstelland (RIEC-AA) zetten we onze instrumenten in. Dit doen we onder andere bij het bestrijden van ondergronds bankieren. Door inzet van de Ondermijningsbrigade kloppen we met partners bij veel bedrijven aan en vergroten we de gezamenlijke actiegerichtheid.

We bestrijden en voorkomen overlast gevend, crimineel gedrag en radicalisering door middel van persoons- en groepsgerichte aanpakken

De vernieuwingen die we afgelopen jaren hebben ontwikkeld om maatschappelijke ontwrichting door drugscriminaliteit tegen te gaan en de aanzuigende werking van snel drugsgeld op jongeren te verminderen, gaan we nu op grotere schaal uitvoeren. Denk aan het bieden van een uitweg, de aanpak van doorgroeiers, de aanpak van straatdealers, de inzet van credible messengers en het realiseren van buurtrechtbanken.
In 2023 laten we nog grotere groep jongeren en jongvolwassen profiteren van onze forensische expertise. Ook gaan we nog meer contextgericht (personen in relatie tot hun leefomgeving), gebiedsgericht (zoals we al doen in Venserpolder en de Wildemanbuurt) of themagericht (zoals we al doen op drillrapgerelateerd geweld en wapens) werken. Dit doen we in nauwe samenhang met de Masterplannen Zuidoost en Nieuw-West. Ook zetten we de maatregelen om seksuele intimidatie en seksueel geweld in de stad tegen te gaan voort.

Met onze aanpak radicalisering en extremisme beheersen we de risico's van geweldadig extremisme en gaan we ondermijning van de democratische rechtsorde tegen. Er wordt ingezet op het vergroten van kennis en expertise onder professionals op verschillende soorten dreiging (moslimextremisme, rechtsextremisme, antioverheidsextremisme) en we brengen trends en ontwikkelingen in de stad in beeld. We dragen bij aan het verminderen van de voedingsbodem met trainingen en interventies. Tot slot nemen we bij concrete signalen van radicalisering personen op in de persoonsgerichte aanpak (iPGA-R) om de risico's te verminderen.

Wij voeren regie op personen met wie het niet goed gaat. Uit zorg of omdat ze een grote negatieve invloed hebben op de omgeving. Dat doen we bijvoorbeeld bij mensen met psychosociale problemen, jeugd of verslaafden die stelselmatig overlast veroorzaken. Door regie en afspraken met partners hopen we zo snel mogelijk zorg te bieden of maatregelen te nemen die de overlast doet stoppen. Daarbij hanteren we het uitgangspunt: zorg waar het kan, repressie waar het moet.

We behandelen aanvragen en verlenen en controleren vergunningen

Amsterdam is een stad om in te wonen, te werken, bedrijvigheid te ondernemen en te recreëren. In deze levendige stad zien we steeds intensiever gebruik van eerder relatief weinig gebruikte gebieden. Het belang van het in balans houden van alle functies in de stad wordt daardoor steeds groter. De inzet van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) draagt bij aan die balans. We behandelen daarom de aanvragen, verzoeken en meldingen volgens de geldende wettelijke en stedelijke kaders, zoals de APV, het Activiteitenbesluit, de Alcoholwet, de Wet op de Kansspelen en het Evenementenbeleid. Er wordt risicogericht toezicht uitgevoerd op de naleving van de wet- en regelgeving. Overtredingen worden gehandhaafd. Evenementen zijn een belangrijk onderdeel van de Amsterdamse cultuur. De evenementensector zit nog in de herstelfase na de coronacrisis. We doen ons best om waar mogelijk te faciliteren in het herstel. Parallel herijken we onze visie op Amsterdam als evenementenstad en bepalen op basis daarvan hoe we meer kunnen sturen op verbreding en aansprekend aanbod voor alle Amsterdammers. Ook voeren we het gesprek met de stad over hoeveel ruimte we vrij maken voor evenementen en wat een redelijke belasting is. We streven naar meer ruimte voor nieuwe initiatieven en lagere drempels voor buurtinitiatieven.

We houden toezicht en handhaven de overlast en leefbaarheid in de stad

Voor het vergroten van de veiligheid en leefbaarheid in Amsterdam is het van belang dat we zowel preventief als repressief optreden. Zo zetten we preventief bijvoorbeeld de straatcoaches in om overlast door jongeren te bestrijden en het afglijden naar de criminaliteit te voorkomen. De straatcoaches komen uit de buurten waar ze werken, kennen de jongeren en kunnen daarom op laagdrempelige wijze jongeren aanspreken op gedrag. De hosts worden ingezet in de binnenstad om bezoekers en toeristen wegwijs te maken en aan de regels te herinneren. Zij fungeren daarnaast als oren en ogen voor de politie. Voor wat betreft de boa's en toezichthouders werken we stapsgewijs aan de groei van de betekenis die zij voor de stad hebben. Idealiter worden ze verbinders die weten wat er in wijken en buurten speelt, die problemen al in een vroeg stadium signaleren en daardoor het voortouw kunnen nemen bij de verbetering van de leefbaarheid op straatniveau. Daarbij is de boete een instrument dat fungeert als stok achter de deur. We zetten daarom in op de versterking van het gebiedsgericht werken en het op peil houden van de bezetting in de gebieden en specialistische teams in relatie tot de toenemende handhavingsdruk.

Wanneer preventie niet afdoende blijkt, kunnen meer repressieve bestuurlijke bevoegdheden worden ingezet voor meer veiligheid. Aan hardnekkige overlastplegers worden gebiedsverboden opgelegd op voordracht van de politie. Dat betekent dat zij gedurende een zekere periode uit het gebied worden geweerd waar zij overlast plegen. De gebiedsverboden worden honderden keren per jaar opgelegd en zorgen ervoor dat de druk in overbelaste gebieden enigszins van de ketel wordt gehaald. Om de veiligheid en leefbaarheid in Amsterdam door middel van handhaving te kunnen vergroten is ook een aantal randvoorwaardelijke zaken van belang. Zo is innovatief handhaven een absolute voorwaarde om mee te kunnen bewegen met het ritme van de stad en aan te sluiten op de noden van de samenleving. We zien daarbij dat steeds meer mogelijkheden ontstaan door de beschikbaarheid van data, analysemogelijkheden en ook apparatuur. Denk hierbij aan slimme camera's, artificial intelligence en inzet van drones. Hiermee kunnen we de efficiency verbeteren en de pakkans sterk vergroten. In de randvoorwaardelijke sfeer vraagt ook de veiligheid van de handhavers op straat continu onze aandacht. Ondanks dat handhavers in beginsel niet ingezet worden in gevaarlijke situaties, leert de ervaring dat ze alsnog onverwachts geconfronteerd (kunnen) worden met agressief gedrag, verbaal en fysiek. Burgers worden steeds mondiger en lontjes korter, trends waarop we inspelen. Als laatste noemen we de ketensamenwerking. Handhaving alleen kan nooit alles oplossen, we kunnen en willen niet overal aanwezig zijn. Handhaving doet het samen met andere ketenpartners. Soms ligt daar het eerste initiatief en treedt handhaving pas op als dat niet werkt. Denk aan voorlichtingscampagnes over het aanbieden van huisvuil.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

GVB

We werken samen met het GVB zodat mensen zich veilig voelen als ze met het openbaar vervoer reizen.

RIEC Amsterdam Amstelland

Het Regionale Informatie- en Expertise Centrum (RIEC) (AA) richt zich op de bestrijding van ondermijnende criminaliteit. Ze verbinden informatie, expertise en krachten van de verschillende overheidsinstanties. Daarnaast stimuleert en ondersteunt het RIEC - AA publiek-private samenwerking bij de aanpak van ondermijning.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	20,6	18,1	16,8	16,8	16,8	16,8
Lasten	143,0	152,7	164,3	162,1	161,8	155,5
Saldo Baten en Lasten	**-122,4**	**-134,6**	**-147,5**	**-145,2**	**-145,0**	**-138,6**
Onttrekking	1,3	3,7	0,7	0,0	3,0	0,0
Toevoeging	1,6	0,0	0,0	3,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-0,3**	**3,7**	**0,7**	**-3,0**	**3,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 8.2 Openbare orde en veiligheid	**-122,7**	**-130,9**	**-146,8**	**-148,2**	**-142,0**	**-138,6**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel zijn € 16,8 miljoen. Deze baten bestaan uit:

- Leges voor kansspel-, horeca- en evenementenvergunningen (€ 8,2 miljoen).
- De baten die samenhangen met de wegsleepactiviteiten van auto's (€ 4,4 miljoen).
- De baten door de Bestuurlijke boete overlast openbare ruimte (Bboor) (€ 2,9 miljoen).
- Bijdragen van het Rijk en regiogemeenten voor het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC) (€ 1,2 miljoen).
- De overige baten zijn afzonderlijk kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 164,3 miljoen. Deze lasten bestaan uit:

- Apparaatslasten (€ 99,1 miljoen). Dat zijn vooral de kosten van Buitengewoon Opsporingsambtenaren (BOA's) en toezichthouders, en verder van de medewerkers die gebiedsgericht werkzaamheden uitvoeren voor de onderstaande taken, medewerkers ondermijning, bestuurlijke maatregelen en gebieden, Integrale persoonsgerichte aanpak en medewerkers die ondersteunen, overig beleid maken en toetsen.
- Toezicht en handhaving openbare ruimte (€ 13,4 miljoen). Dit omvat alle materiaal en faciliteiten voor de handhavers, en onder meer de meldkamer (€ 0,7 miljoen), het uitbesteed werk van de gastvrouwen en -heren (€ 0,6 miljoen) en fietscoaches (€ 0,4 miljoen).
- Subsidie aan Stichting Aanpak Overlast Amsterdam (SAOA) voor straatcoaches en voor hosts in de uitgaansgebieden (€ 10,3 miljoen).
- Koningsdag, 4 en 5 mei Comité, herdenkingen en onderscheidingen, de viering van 750 jaar Amsterdam en het evenementenfonds (€ 7,5 miljoen).
- Nader te verdelen na uitwerking van het coalitieakkoord (€ 4,4 miljoen).
- Uitvoering van Het Masterplan Handhaving en Reiniging, inclusief de bestuursopdracht Zuidoost (€ 3,3 miljoen).
- Jeugd en veiligheid in de wijken, voor kwetsbare meiden, schoolveiligheid, subsidies aan jeugdpartners, preventieve acties om jeugdoverlast tegen te gaan, aanpak risicogedrag en de sociale basis (€ 3,1 miljoen).
- De aanpak van Jeugdcriminaliteit en overlast (€ 2,4 miljoen) voor Subsidie stichting Levvel.
- Het actiecentrum Zorg en Veiligheid (AcZV) (€ 2,3 miljoen) met daarin het programma Detentie en terugkeer.
- De Top400 en Top600 voor de aanpak van plegers van drugs-, geweld- en wapendelicten (€ 2,1 miljoen).
- De aanpak drugs (€ 1,9 miljoen) via het programma Weerbare Mensen Weerbare Wijken (WMWW).
- De Amsterdamse aanpak ondermijning (€ 1,7 miljoen), met onder andere het programma De Weerbare Stad.
- Buurtveiligheid, onder andere buurt/wijkpraktijkteam, nazorg na incidenten, projecten om weerbaarheid bewoners te vergroten, themabijeenkomsten, communicatie en bewonersbrieven (€ 1,6 miljoen).
- Het Regionaal Informatie Expertise Centrum (RIEC) voor de bestrijding van ondermijnende criminaliteit (€ 1,2 miljoen). Het RIEC is volledig gefinancierd uit Rijksmiddelen en bijdragen van de deelnemende gemeentes.
- Onderhoud specifieke ICT-applicaties (1,0 miljoen).
- Cameratoezicht (€ 0,9 miljoen).
- De bijdrage aan de Vervoersregio voor sociale veiligheid in het openbaar vervoer (SVOV) (€ 0,9 miljoen).
- Een extra toegekend structureel budget voor inflatie (€ 6,7 miljoen).

De overige lasten zijn afzonderlijk kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Reserves

Onttrekkingen reserves

De onttrekkingen in dit programmaonderdeel zijn in 2023 € 0,7 miljoen en bestaan uit:

- € 0,7 miljoen uit de reserve verevening onroerend goed voor het Wijksteunpunt Wallen.

Toevoegingen reserves

Er zijn geen toevoegingen aan reserves begroot.

Risicobeheersing

Risico's	Maatregelen
Vermenging onderwereld met bovenwereld.	Ontwikkelen en inzetten van nieuwe bestuurlijke instrumenten zoals vergunningplicht (branches, straten en panden) en het uitbreiden van de Bibob-toets inzet. Meer financiële expertise opbouwen, samenwerking met partners binnen de driehoek en het RIEC en het analyseren van data.
Ingezette trajecten of interventies ter voorkoming van instroom in de criminaliteit, terugdringen van recidive en/of begeleiden naar een uitweg uit de criminaliteit hebben niet (altijd) het effect dat iemand duurzaam afziet van criminele activiteiten.	Continu leren en verbeteren van ingezette trajecten door middel van evaluaties. Doorlopend professionaliseren en opleiden van regisseurs en interventieplegers. Goede registratie, van de in een casus ingezette interventies, maakt bij incidenten uitlegbaar hoe er gewerkt is.
Partners geven minder prioriteit aan de huidige (gezamenlijke) aanpak van criminaliteit.	Blijven investeren in de samenwerking en de gezamenlijke aanpak, door zowel stimuleren op basis van gedeeld belang als aanspreken van partners op gemaakte afspraken.

Beleidskaders

- Algemene plaatselijke verordening
- Actieplan Handhaving Openbare Ruimte
- Kader fietsparkeren
- Gemeentelijk Besluit Wegslepen
- Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens (RVV)
- Verordening op het Binnenwater (VOB)
- Nota Varen deel 1 en deel 2
- Binnenhavengeld Verordening Pleziervaart
- Vergoedingsregeling Binnenwaterbeheer
- Scheepvaartverkeerswet (SVW)
- Binnenvaart Politiereglement (BPR)
- Wet personenvervoer 2000
- Besluit personenvervoer 2000

3.A Algemene dekkingsmiddelen

3.A Algemene dekkingsmiddelen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	3.003,4	3.111,9	3.645,7	3.750,8	3.895,6	3.777,2
Lasten	71,6	92,5	104,5	244,2	387,0	580,7
Saldo Baten en Lasten	**2.931,8**	**3.019,4**	**3.541,4**	**3.506,8**	**3.508,8**	**3.196,6**
Onttrekking	302,1	407,1	137,9	62,5	51,2	95,5
Toevoeging	324,4	355,5	255,9	254,1	299,6	128,6
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-22,3**	**51,6**	**-117,9**	**-191,7**	**-248,4**	**-33,1**
Totaal Programma 3A Algemene dekkingsmiddelen	**2.909,4**	**3.071,0**	**3.423,5**	**3.315,1**	**3.260,4**	**3.163,5**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	**32,3**	**21,3**	**21,8**	**20,4**	**20,4**	**20,4**

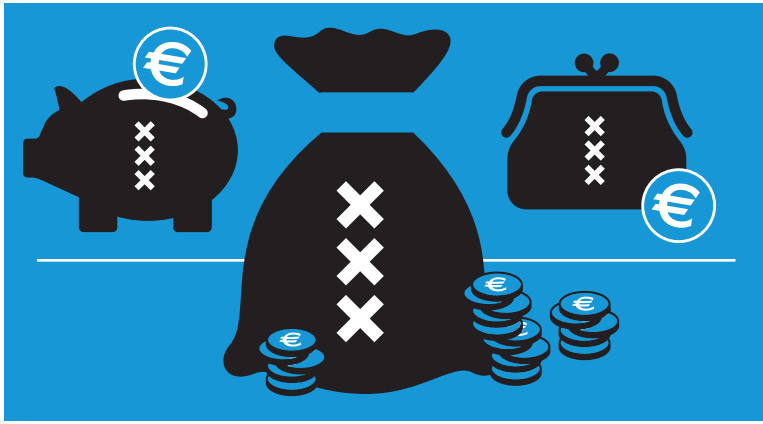

Coalitieakkoord

In het coalitieakkoord is voor het jaar 2023 (en verder) een aantal keuzes gemaakt op het gebied van de inrichting van de gemeentelijke heffingen en belastingen. Uitgewerkte keuzes betreffen onder andere de structurele verhoging van de OZB inkomsten met € 52,5 miljoen. Tegelijkertijd wordt de afvalstoffenheffing verlaagd. Ook wordt in de komende tijd nader onderzocht of een forensenbelasting opportuun is en zal worden gekeken of de reclamebelasting zo kan worden ingericht dat kleine uitingen worden ontzien. In het kader van de harmonisering van de lokale heffingen vindt er vanaf 2023 een indexatie plaats op de tarieven voor de precario- en de reclamebelasting.

Samenvatting

In programma A staan geen beleidsmatige onderdelen maar de dekkingsmiddelen. Daarmee betalen we voor het grootste deel de uitgaven in de beleidsprogramma's. Het karakter van dit programma is daarmee anders dan de beleidsprogramma's. Met het programma willen we ervoor zorgen dat bewoners, ondernemers en bezoekers een financiële bijdrage leveren aan de voorzieningen in de stad. Hiermee zorgen we voor een gezonde financiële positie, nu en in de toekomst.

3.A.1 Lokale heffingen

We verantwoorden hier de belastingen. Die gebruiken we als algemene dekking voor uitgaven in de verschillende programma's en overhead. Het zijn de volgende belastingen:

- onroerendezaakbelasting
- roerenderuimtebelasting
- toeristenbelasting
- vermakelijkheidsretributie
- reclamebelasting
- precariobelasting (liggeld)

Belastinginkomsten met een directe bestemming verantwoorden we in de betreffende programma's, bijvoorbeeld de riool- en afvalstoffenheffing.

3.A.2 Gemeentefonds

Onze grootste inkomstenbron is de algemene uitkering uit het Gemeentefonds. Daarbij horen ook de decentralisatie- en integratieuitkeringen. De decentralisatie- en integratieuitkeringen kunnen we in principe vrij besteden, net als de algemene uitkering. De algemene uitkering dekt voor een deel de uitgaven in de programma's van onze begroting. Elke verandering in de hoogte van de uitkering uit het Gemeentefonds aan Amsterdam beïnvloedt de beschikbare ruimte in de begroting.

3.A.3 Treasury en deelnemingen

In dit onderdeel staan:
- de externe rentelasten op de leningen die we hebben (gemeentelijke schuld).
- de toerekening hiervan aan de verschillende programma's.

Daarnaast staan in dit onderdeel de geraamde dividenden van de deelnemingen. De dividenden ramen we over meerdere jaren vanuit dividendafspraken en dividendbeleid met de deelnemingen.
Gemeten naar de omvang van de geraamde dividendopbrengsten over 2023 zijn het Havenbedrijf Amsterdam NV en Alliander NV onze grootste deelnemingen.

Tegenover de dividendinkomsten staan de kapitaallasten die horen bij het aandelenkapitaal dat we in de deelnemingen houden.

3.A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien

In dit programmaonderdeel staan middelen (stelposten) die we in eerste instantie niet over de programma's kunnen verdelen. Bijvoorbeeld de reservering voor kapitaallasten van toekomstige investeringen en de reservering voor nominale ontwikkelingen. Deze stelposten verdelen we naar de programma's nadat er een besluit is genomen over concrete bestedingsvoorstellen of bezuinigingsvoorstellen. Daarnaast staat in dit onderdeel een post onvoorzien van € 2 miljoen. Hieruit kunnen we onvoorziene uitgaven dekken die we niet kunnen toereken aan een programma uit de begroting.

In dit programmaonderdeel zijn ook de reserves opgenomen. Hier staan bijvoorbeeld de algemene reserve, de reserve ter verdeling van de coalitiemiddelen en de reserve frictiekosten 1 stad 1 opgave.

3A.1 Lokale heffingen

We verantwoorden hier de belastingen die we gebruiken als algemene dekking voor uitgaven in de verschillende programma's en overhead. Het zijn de volgende belastingen:

- de onroerendezaakbelasting (OZB)
- roerenderuimtebelasting (RRB)
- toeristenbelasting
- vermakelijkhedenretributie (VMR)
- precariobelasting
- reclamebelasting

Belastinginkomsten met een directe bestemming zoals de riool- en afvalstoffenheffing verantwoorden we in de betreffende programma's.

Welke belangrijke ontwikkelingen zien we voor 2023?

Om de gevolgen van de forse verlaging van de uitkering uit het gemeentefonds op te vangen, verhogen we de opbrengsten van de OZB met € 52,5 miljoen. De OZB-lasten, die in Amsterdam verhoudingsgewijs laag zijn, bewegen daarmee richting het landelijk gemiddelde. Eigenaren van woningen en eigenaren en gebruikers van zakelijk vastgoed gaan zo meer bijdragen aan het voorzieningenniveau in de stad. Dat geldt ook voor eigenaren en gebruikers van roerende ruimtes in de stad (zoals woonschepen).

Het herstel van de bezoekerseconomie gaat sneller dan we aanvankelijk hadden verwacht. We verwachten daarom dat door autonome groei de opbrengsten van de toeristenbelasting in 2025 zullen stijgen met € 12,5 miljoen en met € 25 miljoen in 2026. De geraamde opbrengsten voor de toeristenbelasting beschouwen we als taakstellend. Dat betekent dat we de toeristenbelasting zullen verhogen als de opbrengsten achterblijven bij de verwachtingen.

Vanaf 2023 wordt de VMR op betaalde evenementen in de openbare ruimte met meer dan 500 bezoekers uitgevoerd. Daarmee vragen we een bijdrage van deze bezoekers van festivals en andere evenementen in de stad aan de extra kosten die we maken. Ditis een maatregel die stamt uit 2021 maar vanwege Corona is uitgesteld tot 2023. In totaal levert de VMR voor evenementen vanaf 2023 € 1,1 miljoen op. Daar staat tegenover dat in het coalitieakkoord een daling van de opbrengsten VMR vanaf 2023 met € 1,5 miljoen is opgenomen, omdat de VMR voor stadsrondritten per bus en gidstours tegen betaling komen te vervallen met ingang van 2023. De uitvoeringscomplexiteit en de uitvoeringsrisico's van deze heffingen zijn fors. Omdat we het niet mogelijk achten om voldoende substantie in deze heffingen te brengen tegen aanvaardbare uitvoeringslasten en uitvoeringsrisico's, worden deze heffingen geschrapt.

Tijdens de coronacrisis is geen precario geheven voor terrassen. Ook passagiersvaartuigen hoefden in 2022 geen precario te betalen. Op die manier hebben we ondernemers gericht gesteund om de gevolgen van de crisis het hoofd te bieden. Vanaf 2023 wordt de heffing van de precario weer hervat. De tarieven gaan we vanaf 2023 jaarlijks indexeren in het kader van het harmoniseren van de indexatie van de lokale heffingen uit het coalitieakkoord. Tevens onderzoeken we of het haalbaar is om een forensenbelasting in te voeren voor mensen met een tweede huis in Amsterdam.

De reclamebelasting is na uitstel vanwege de coronacrisis in 2022 voor het eerst uitgevoerd. We onderzoeken de mogelijkheden om op budgetneutrale wijze de heffingsdrempel voor kleine reclame-uitingen te verruimen zodat kleine uitingen niet belast zijn en het zwaartepunt komt te liggen op die uitingen die het meeste beslag leggen op de openbare ruimte. Tevens zal de reclamebelasting conform het coalitieakkoord jaarlijks worden geïndexeerd.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	294,5	337,3	777,2	814,7	853,6	869,8
Lasten	31,1	31,9	32,3	32,5	33,3	33,3
Saldo Baten en Lasten	**263,5**	**305,4**	**744,9**	**782,2**	**820,4**	**836,5**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel A.1 Lokale heffingen	**263,5**	**305,4**	**744,9**	**782,2**	**820,4**	**836,5**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel zijn € 777,2 miljoen. Deze baten bestaan uit:

- overgehevelde parkeeropbrengsten straatparkeren. In het coalitieakkoord is besloten om de reserve Stedelijk Mobiliteitsfonds (SMF) op te heffen en de parkeeropbrengsten straatparkeren over te hevelen naar de algemene middelen (€ 289,0 miljoen).
- (On)roerendezaakbelasting (€ 283,5 miljoen)
- Toeristenbelasting (€ 165,0 miljoen)
- Reclamebelasting € 10,2 miljoen, vermakelijkhedenretributie € 5,3 miljoen en precario € 7,1 miljoen (totaal € 22,6 miljoen)
- overige inkomsten uit lokale heffingen en externe dienstverlening (€ 17,1 miljoen)

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 32,3 miljoen. Deze lasten bestaan uit:

- apparaatslasten en uitvoeringskosten voor het innen van lokale heffingen (€ 31,3 miljoen)
- een extra toegekend structureel budget voor inflatie (€ 1,0 miljoen)

Reserves

Op dit programmaonderdeel zijn geen reserves van toepassing.

Beleidskaders

- De Gemeentewet. Deze geeft een limitatieve opsomming van welke belastingen en rechten gemeenten kunnen invoeren. Het is aan een gemeente zelf te bepalen welke zij toepast.
- Wij bepalen zelf door het vaststellen van verordeningen hoe we belasting heffen.

3A.2 Gemeentefonds

Onze grootste inkomstenbron is de algemene uitkering uit het Gemeentefonds. Daarbij horen ook de decentralisatie-en integratieuitkeringen. De decentralisatie- en integratie-uitkeringen kunnen we in principe vrij besteden, net als de algemene uitkering.
De algemene uitkering dekt voor een deel de uitgaven in de programma's van onze begroting. Elke verandering in de hoogte van de uitkering uit het Gemeentefonds aan Amsterdam beïnvloedt de beschikbare ruimte in de begroting.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	2.554,1	2.717,7	2.783,7	2.848,5	2.952,9	2.817,4
Lasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo Baten en Lasten	**2.554,1**	**2.717,7**	**2.783,7**	**2.848,5**	**2.952,9**	**2.817,4**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel A.2 Gemeentefonds	**2.554,1**	**2.717,7**	**2.783,7**	**2.848,5**	**2.952,9**	**2.817,4**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel zijn € 2.783,7 miljoen. Deze baten bestaan uit:

- de algemene uitkering uit het Gemeentefonds (€ 2.431,8 miljoen)
- de integratie- en decentralisatie-uitkeringen uit het Gemeentefonds (€ 304,2 miljoen)
- de stelpost in verband met de prognose van de accresontwikkeling in de septembercirculaire 2022. We verwachten met de septembercirculaire extra compensatie van het Rijk voor de hoge inflatie in de afgelopen periode. Vanwege het hoge inflatiepercentage vinden we het prudent om deze verwachting in de begroting mee te nemen zodat de begroting ook kan worden aangepast voor deze ongewone loon- en prijsontwikkelingen (€ 46,7 miljoen)
- de stelpost afkoopsom Wet algemene regels herindeling (ARHI) middelen in verband met de fusie met Weesp (€ 1,0 miljoen)

Lasten

Er zijn geen lasten begroot in dit programmaonderdeel.

Reserves

Op dit programmaonderdeel zijn geen reserves van toepassing.

3A.3 Treasury en deelnemingen

Dit programmaonderdeel bestaat uit twee onderdelen: 1. treasury 2. deelnemingen

Het onderdeel financiering gaat over:
- de rente die we betalen op de schuld
- de doorberekening van deze rentelasten aan de programma's.

Het onderdeel deelnemingen gaat over de baten en lasten rond de deelnemingen (NV's of BV's) waarvan we aandeelhouder zijn. De baten bestaan uit dividend-opbrengsten. Deze ramen we over meerdere jaren vanuit dividendafspraken (dividendbeleid) met de deelnemingen. Ze zijn ook afhankelijk van het resultaat en kasstroom van de deelnemingen. De lasten bestaan uit de intern doorberekende rentelasten over het aandeelkapitaal in de deelnemingen. In de paragraaf 'Verbonden partijen' staat een volledig overzicht van onze deelnemingen.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	132,2	53,3	84,8	87,5	89,0	89,8
Lasten	25,9	13,9	29,2	46,4	71,2	97,0
Saldo Baten en Lasten	**106,3**	**39,4**	**55,6**	**41,1**	**17,8**	**-7,1**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel A.3 Treasury en deelnemingen	**106,3**	**39,4**	**55,6**	**41,1**	**17,8**	**-7,1**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel zijn € 84,8 miljoen. Deze baten bestaan uit:
- dividenden uit deelnemingen (€ 68,3 miljoen)
- ontvangen rentebaten uit leningen die wij aan derden (voornamelijk deelnemingen) hebben verstrekt (€ 14,9 miljoen)
- ontvangen garantiepremie uit een garantstelling ten behoeve van de deelneming Watertransportmaatschappij Rijn- Kennemerland (€ 1,5 miljoen)
- overige baten die afzonderlijk kleiner zijn dan € 1,0 miljoen en we verder niet toelichten (0,1 miljoen)

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 29,2 miljoen. Deze lasten bestaan uit:
- de begrote rentelasten op de externe schuld, rentetoevoegingen aan grond-exploitaties en kosten voor financiering (€ 85,2 miljoen)
- aan de programma's doorberekende interne rentelasten die we als negatieve lasten boeken (€ 71,7 miljoen)
- het risico op ontvangst van de rente aan het Afval- en Energiebedrijf dat we doteren aan de voorziening (€ 11,1 miljoen)
- de intern doorbelaste rentelasten over voornamelijk het aandelenkapitaal van de deelnemingen (€ 4,3 miljoen)
- overige lasten die afzonderlijk kleiner zijn dan € 1,0 miljoen en we verder niet toelichten (€ 0,3 miljoen)

Reserves

Op dit programmaonderdeel zijn geen reserves van toepassing.

3A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien

In het onderdeel overige eigen middelen staan de zogenoemde vaste en variabele stelposten. Stelposten zijn begrotingsposten die we nog verdelen over de programma's. Bijvoorbeeld reserveringen voor kapitaallasten van toekomstige investeringen en voor nominale ontwikkelingen. Vanuit het voorstel van de coalitiefracties zijn daarnaast de resterende middelen voor de plannen gereserveerd op de centrale stelpost. Naast de stelposten valt ook de post onvoorzien onder dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	22,6	3,5	0,3	0,3	0,3	0,3
Lasten	14,6	46,7	43,1	165,2	282,5	450,4
Saldo Baten en Lasten	**7,9**	**-43,1**	**-42,8**	**-164,9**	**-282,2**	**-450,1**
Onttrekking	302,1	407,0	137,9	62,5	51,2	95,5
Toevoeging	324,4	355,5	255,9	254,1	299,6	128,6
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-22,3**	**51,6**	**-117,9**	**-191,7**	**-248,4**	**-33,1**
Totaal Programmaonderdeel A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	**-14,4**	**8,5**	**-160,7**	**-356,6**	**-530,6**	**-483,3**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel zijn € 0,3 miljoen. Deze baten bestaan uit:

- zijn afzonderlijk kleiner zijn dan € 1,0 miljoen en lichten we verder niet toe (€ 0,2 miljoen).

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 43,1 miljoen. Deze lasten bestaan uit:

- de stelpost voor loon- en prijsontwikkelingen (€ 21,8 miljoen)
- de stelpost te verdelen coalitiemiddelen (€ - 6,2 miljoen)
- de stelpost nog functioneel te verwerken posten (€ 12,7 miljoen)
- de stelpost voor kapitaallasten van nieuwe investeringsvoorstellen (€ 8,2 miljoen)
- de stelpost voor exploitatielasten nieuwe investeringsvoorstellen (€ 3,9 miljoen)
- onvoorziene uitgaven. De wet- en regelgeving schrijft voor om elk begrotingsjaar een post onvoorzien in de programmabegroting op te nemen. Deze post moet groter zijn dan € 0 (€ 2,0 miljoen)
- de stelpost voor goedgekeurde investeringsvoorstellen (€ 1,7 miljoen)
- de taakstelling in verband met de invoering van de omgevingswet (-€ 1,3 miljoen).
- de overige lasten zijn afzonderlijk kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe (€ 0,3 miljoen).

Onttrekkingen reserves

De onttrekkingen in dit programmaonderdeel zijn in 2023 € 137,9 miljoen:

- Onttrekkingen aan de algemene reserve van € 133,8 miljoen betreffen de volgende:
  - Vanwege het opheffen van de reserve Stedelijk Mobiliteitsfonds, worden de in het mobiliteitsfonds begrote onttrekkingen nu ten laste van de algemene reserve gebracht (€ 64,3 miljoen)
  - Vanwege het opheffen van de reserve Meerjarige Intertemporele Compensatie, worden de in die reserve begrote onttrekkingen nu ten laste van de algemene reserve gebracht (€ 42,2 miljoen)
  - Het coalitieakkoord 'samen sterker uit de crisis' bevat als sluitregel een onttrekking aan de algemene reserve (€ 27,3 miljoen)
- Een onttrekking aan de reserve coalitiemiddelen. Dit is jaarschijf 2023 van de in totaal € 10,0 miljoen die beschikbaar is gesteld voor de "Aanpak Binnenstad" van het coalitieakkoord (€ 3,3 miljoen)
- overige onttrekkingen die kleiner dan € 1,0 miljoen zijn en die we daarom niet verder toelichten (€ 0,8 miljoen)

Toevoegingen reserves

De toevoegingen in dit programmaonderdeel zijn in 2023 € 255,9 miljoen:

- Toevoegingen aan de algemene reserve van € 150,4 miljoen:
  - Vanwege het opheffen van de reserve Stedelijk Mobiliteitsfonds in 2023, wordt het saldo van het fonds grotendeels toegevoegd aan de algemene reserve (€ 94,2 miljoen)
  - Als onderdeel van het coalitieakkoord ‘samen sterker uit de crisis’ een toevoeging vanwege de vrijval van de rente risico buffer (€ 32,7 miljoen)
  - Het toevoegen van de sluitpost van de voorjaarsnota 2021 van € 9,5 miljoen en de begroting 2023 van € 14,0 miljoen aan de algemene reserve (€ 23,5 miljoen)
- een toevoegingen aan de reserve coalitieakkoord 2022-2026 ter besteding in de komende jaren voor intensiveringen die in dat coalitieakkoord nog niet aan jaarschijven zijn toebedeeld (€ 76,2 miljoen)
- een toevoeging aan de reserve frictiekosten 1 stad 1 opgave vanwege de verschillende taakstellingen in de ambtelijke organisatie (€ 24,6 miljoen)
- een toevoeging aan de egalisatiereserve Xaas. Xaas projecten mogen niet geactiveerd worden. De reserve is ingesteld in 2021 om Xaas projecten te behandelen als ware het investeringen met kapitaallasten. Dit betekent dat de eerste jaren grotendeels onttrokken wordt aan de reserve voor het maken van kosten aan Xaas projecten en de jaren erna deze weer terugvloeien in de reserve als ware het kapitaallasten. In de eerste jaren is daarom een aanvulling noodzakelijk vanuit de algemene middelen die in latere jaren weer terug vloeit (€ 3,0 miljoen)
- een toevoeging aan de financieringsreserve WRK. De financieringsreserve Watertransportmaatschappij Rijn- Kennemerland (WRK) is gevormd vanwege het aangaan van een deelneming in WRK. De financieringsreserve WRK die tegenover de deelneming komt te staan, wordt gevoed met de opbrengsten uit een garantstelling (garantiepremie) ten behoeve van het WRK (€ 1,5 miljoen)

3.B

Bestuur en organisatie

3.B Bestuur en organisatie

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	59,8	41,8	43,5	51,4	51,6	51,6
Lasten	742,4	777,7	771,7	742,2	737,0	735,3
Saldo Baten en Lasten	**-682,7**	**-735,9**	**-728,2**	**-690,8**	**-685,4**	**-683,7**
Onttrekking	2,8	41,4	8,4	3,5	3,0	2,1
Toevoeging	2,5	0,0	4,7	9,9	9,9	10,6
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,3**	**41,4**	**3,7**	**-6,3**	**-6,9**	**-8,5**
Totaal Programma B Bestuur en organisatie	**-682,4**	**-694,6**	**-724,5**	**-697,1**	**-692,3**	**-692,2**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	**525,8**	**736,4**	**720,2**	**701,9**	**699,3**	**696,6**

Coalitieakkoord

In delen van de samenleving lijkt een gevoel van onbehagen te leven ten aanzien van de herkenbaarheid, betrouwbaarheid en effectiviteit van het overheidshandelen als zodanig en de mate waarin daarover verantwoording wordt afgelegd. Wij zijn vastbesloten te werken aan herstel van vertrouwen. Aan een hernieuwde dialoog. Waarin niet altijd vaststaat wat de uitkomst is maar waarin we verbinding zoeken met allen in de stad. Juist ook met hen wiens stem wij niet of nauwelijks horen.

Een dialoog vraagt een inspanning van ons allemaal: stadsdeelcommissieleden, dagelijks bestuurders, raad en college, de ambtelijke organisatie en ook van de Amsterdammer zelf. We willen open, inclusief en transparant zijn, we streven naar meer persoonlijk contact en minder formulieren, en kijken naar mensen in plaats van naar algoritmes. Wij willen de informele organisaties en netwerken ondersteunen en verbinden die wezenlijk bijdragen aan bestrijden van problemen van mensen en zorgen voor sociale cohesie

Met de stad zoeken wij naar hoe we die Amsterdammers en Amsterdamse initiatieven het beste een plek kunnen geven in besluitvorming. In het licht van de lage opkomstcijfers is dit geen overbodige luxe, maar keiharde noodzaak. Technologische ontwikkelingen kunnen daar dienstbaar aan zijn. We gebruiken de mogelijkheden die digitalisering biedt om ons lerend vermogen te versterken dienstverlening te verbeteren en het vertrouwen tussen overheid en burger te versterken. We gebruiken data vóór de burger in plaats van tegen de burger en beschermen de privacy van iedereen die met de gemeente Amsterdam in contact komt.

3.B.1 Dienstverlening

Dit programmaonderdeel gaat over de dienstverlening aan de Amsterdammer. We investeren in een persoonlijke, eenvoudige, en toegankelijke overheid. Onze dienstverlening is beschikbaar voor iedereen, waar mogelijk 24 uur per dag, 7 dagen per week.

3.B.2 Horizontaal thema Digitale stad en Overheid

Dit programmaonderdeel gaat in op de gemeente die ervoor zorgt dat technologie wordt ingezet in dienst van de stad en haar bewoners. Waarbij de gemeente de digitale rechten van de Amsterdammer beschermt. De Amsterdammer moet erop kunnen vertrouwen dat informatie bij de overheid in goede handen is en het juiste mee gedaan wordt. In het kader van de Wet Open Overheid wordt in 2023 extra informatie actief

openbaar gemaakt van onderwerpen waar de Amsterdammer vaak om vraagt of in de publiciteit is. Om gevraagde informatie beter vindbaar te maken zetten we in op innovatieve zoektechnologie om stad breed door informatiesystemen en bestanden te zoeken. Tevens blijven wij ondersteuning bieden aan de Amsterdammer die de toegang tot de digitale wereld niet beheerst en borgen wij de digitale rechten van elke burger.

3.B.3 Horizontaal thema Democratisering

Dit programmaonderdeel staat voor de zeggenschap, betrokkenheid en rol van Amsterdammers bij de keuzes over wat er in de stad gebeurt en de uitvoering daarvan, met aandacht voor Amsterdammers die zich minder vertegenwoordigd voelen of minder mogelijkheden hebben om te participeren.
We werken eenduidiger en beter samen met Amsterdammers aan maatschappelijke opgaven, nemen daardoor betere besluiten en komen tot betere oplossingen voor de uitdagingen waar de stad voor staat, gebruik makend van de kennis, expertise en initiatief van Amsterdammers. We gaan door met buurtbudgetten en buurtrechten. We stellen een participatieverordening vast en de bewonerseffectrapportage gaan we breder inzetten bij participatietrajecten.

3.B.4 Bestuur

Dit programmaonderdeel staat voor het besturen van de stad. Wij willen een stadsbestuur zijn dat verbindt, vertrouwen heeft en geeft en dat op basis van democratische waarden invulling geeft aan zijn publieke taken. Met het vernieuwde bestuurlijk stelsel, nemen we besluiten zoveel als mogelijk lokaal, door of samen met het Dagelijks Bestuur en de stadsdeelcommissies. We willen heel nadrukkelijk naar nieuwe verbondenheid zoeken met bestaande partners.

3.B.5 Overhead

Dit programmaonderdeel gaat over de overhead. De gemeentelijke primaire processen worden centraal ondersteund. Dit gebeurt door:
- Bestuursondersteuning.
- De bedrijfsvoeringsfuncties: financiën, inkoop, verzekeringen, juridische zaken, communicatie, Personeel & Organisatie, automatisering, facilitaire voorzieningen en huisvesting.
- Alle leidinggevenden en de daarbij horende managementondersteuning.

3.B.6 Inzet specifieke expertise fysieke & sociale sector

In dit programmaonderdeel B.6 zijn specialistische functies ondergebracht die zich richten op project-, programma- en procesmanagement, en experts op het gebied van inkoop, techniek en projectrealisatie in grond-, weg- en waterbouw. We gebruiken deze expertises voor sociale, fysieke en economische projecten en programma's van de stad.

Het doel is een kwalitatief hoogwaardige en zo efficiënt mogelijke sturing van het primaire proces en ondersteuning aan bestuur en organisatie, gericht op het verbeteren van de dienstverlening aan de Amsterdammer. In de paragraaf bedrijfsvoering beschrijven wij de inhoudelijke projecten en verbeteringen op het gebied van de bedrijfsvoering.

Investeringen

In de Begroting 2023 investeren we € 31,9 miljoen in:
- Informatievoorziening en Automatisering: vervangingsinvesteringen hardware, verbindingen, werkomgeving en generieke documentmanagement- en post-archiefsystemen (totaal: € 15,0 miljoen).
- Ambtelijke huisvesting: kredieten ten behoeve van noodzakelijke investeringen in ambtelijke huisvesting om te kunnen blijven voldoen aan wet- en regelgeving en bijstelling van kredieten als gevolg van hoger oplopende bouwkosten ten behoeve van het transitieplan Werven en gevelrenovatie van de GGD-locatie (totaal: € 7,5 miljoen).
- Voorzieningen ten behoeve van het faciliteren van het hybride werken op kantoorlocaties (totaal: € 7,0 miljoen).
- Personeel & Organisatie: vervangingsinvesteringen in diverse systemen (waaronder opleidingssysteem, tijdregistratiesysteem), vanwege aflopende contracten (€ 2,4 miljoen).

Thema's per programma

In dit programma Bestuur en Organisatie zijn 2 thema's opgenomen als programmaonderdeel:
- B.2 Horizontaal thema Digitale Stad en Overheid
- B.3 Horizontaal thema Democratisering

Duurzaamheid

Als onderdeel van de Uitvoeringsagenda verduurzaming gemeentelijke organisatie wordt doorlopend gewerkt aan en geanticipeerd op het verder verduurzamen van de werkomgeving. Voor 2030 zijn onder meer de volgende doelstellingen geformuleerd:

- 35 procent minder energieverbruik in panden
- 100 procent circulaire bedrijfsvoering (inkoop, gebruik en retour)
- 50 procent minder materiaalgebruik in facilitaire dienstverlening (ten opzichte van 2018)
- Alle panden hebben energielabel A

Kansengelijkheid

- Wij willen een representatieve en inclusieve werkgever zijn, waar alle medewerkers de mogelijkheid krijgen om zich te ontwikkelen, door te groeien en waar niemand wordt buitengesloten.
- We richten ons onder andere op een representatief medewerkersbestand, sociale veiligheid, inclusief werven en selecteren, alsmede op trainingen gericht op het versterken van inclusie (bijvoorbeeld trainingen over het voeren van gesprekken over uitsluiting en discriminatie).

Gebiedsgericht werken

We richten ons op een organisatie die meebeweegt met de opgaven, het ritme en de diversiteit van de stad. We moeten daar zijn, waar de stad en de Amsterdammers ons het hardst nodig hebben via een gebiedsgerichte en participatieve aanpak:

- We zetten medewerkers, middelen en informatie in waar het nodig is.
- We richten onze sturing, besluitvorming, checks & balances, procedures en processen eenvoudiger in, zodat deze beter bijdragen aan de organisatie die de maatschappelijke opgave centraal stelt.

3.B.1 Dienstverlening

We investeren in een persoonlijke, eenvoudige, en toegankelijke overheid. Onze dienstverlening is beschikbaar voor iedereen, waar mogelijk 24 uur per dag, 7 dagen per week.

Coalitieakkoord

We gaan door met de campagne opkomstbevordering, gericht op groepen waarvan we weten dat die achterblijven.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Wij vinden dat de dienstverlening aan de Amsterdammer persoonlijk, eenvoudig en toegankelijk moet zijn. Tegelijkertijd komen besparingen op ons af, die ervoor zorgen dat de dienstverlening niet alleen beter, maar ook goedkoper moet. En ten tenslotte zijn we ook verantwoordelijk voor het bewaken en verbeteren van de kwaliteit van de gegevens in de Basisregistratie Personen (BRP).

Beter en digitaler

We willen niet alleen goede dienstverlening bieden, maar ook tegen lage kosten. Waar het kan voorkomen we dat Amsterdammers contact met ons op hoeven te nemen, door bijvoorbeeld te zorgen voor betere (online) communicatie.

We gaan meer Amsterdammers stimuleren om via de computer gebruik te maken van onze dienstverlening. Dat kan omdat onze dienstverlening steeds digitaler wordt. Niet alleen omdat steeds meer zaken online geregeld kunnen worden, maar ook omdat steeds meer Amsterdammers hiervan gebruik willen maken. Door de invoering van het systeem iBurgerzaken kunnen aanvragen eenvoudiger online worden gedaan en digitaal worden afgehandeld. Hierdoor is veel van onze dienstverlening op een eenvoudige manier 24/7 beschikbaar. Natuurlijk blijft het mogelijk om te bellen of even binnen te lopen bij het Stadsloket.

En als je eenmaal in contact bent met de gemeente moeten er vaak veel verschillende stappen worden gezet. We gaan daarom op basis van data en ervaringen van Amsterdammers de processen simpeler maken, en als dat kan automatiseren.

Toegankelijkheid

Om ervoor te zorgen dat alle Amsterdammer gebruik kunnen maken blijven van onze dienstverlening investeren we in toegankelijkheid en persoonlijke dienstverlening. Voorbeelden hiervan zijn het persoonlijke digitale platform Mijn Amsterdam (reeds live), de ontwikkeling van de Amsterdam App (in ontwikkeling), het programma Taal voor allemaal (lopend programma) en het nieuwe Stadsloket in Nieuw West (oplevering eind 2022) waar samen met gebruikers is gekeken naar optimale (fysieke) toegankelijkheid. En voor wie dat nodig heeft is er altijd een persoon beschikbaar om mee te overleggen, aan de telefoon of aan het loket.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	30,3	29,2	30,8	38,7	38,9	38,9
Lasten	56,5	58,9	82,7	82,5	81,6	82,0
Saldo Baten en Lasten	**-26,3**	**-29,7**	**-52,0**	**-43,8**	**-42,7**	**-43,1**
Onttrekking	0,0	1,2	3,1	1,5	0,3	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,4	0,5	1,2
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**1,2**	**3,0**	**1,0**	**-0,2**	**-1,2**
Totaal Programmaonderdeel B.1 Dienstverlening	**-26,3**	**-28,5**	**-49,0**	**-42,8**	**-42,9**	**-44,2**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel zijn € 30,8 miljoen. Deze baten bestaan uit:

- Leges inkomsten Burgerzaken en Vergunningen (€ 28,2 miljoen). De toename vanaf 2024 is het gevolg van de ontwikkeling van de aantallen verstrekte reisdocumenten.
- Opbrengsten afgehandelde calls voor derden door het Contact Center Amsterdam (€ 1,5 miljoen).
- Bijdrages handboek burgerzaken en bestuurlijke boetes (€ 0,9 miljoen).
- Bijdrage in de registratie van niet ingezetenen (€ 0,2 miljoen).

Lasten
De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 82,7 miljoen. Deze lasten bestaan uit:
- Vijf klantcontactkanalen, die zorgen dat inwoners, ondernemers en bezoekers contact kunnen hebben met de gemeente. Voornamelijk via de Stadsloketten, het Contact Centrum Amsterdam, Actie Service Centrum en Online (€ 66,0 miljoen).
- Het organiseren van verkiezingen binnen de gemeente Amsterdam (€ 9,6 miljoen). Deze taak is overgedragen van programmaonderdeel B.2 Horizontaal thema digitale stad en overheid naar programmaonderdeel B.1 Dienstverlening.
- De registratie van actuele, juiste en volledige gegevens in de Basisregistratie personen (BRP) (€ 7,1 miljoen). Deze taak is overgedragen van programmaonderdeel B.2 Horizontaal thema digitale stad en overheid naar programmaonderdeel B.1 Dienstverlening.

Reserves

Onttrekkingen reserves
De onttrekking aan de egalisatiereserve Xaas bedraagt € 3,1 miljoen. Dit is voor investeringen in ict toepassingen om de dienstverlening via verschillende kanalen zo optimaal mogelijk aan te kunnen bieden.

Toevoegingen reserves
In dit programmaonderdeel is voor 2023 geen toevoeging aan de reserve gepland. Voor 2024 en volgende jaren is de toevoeging kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Beleidskaders
- De Europese Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG, 25 mei 2018). Dit is het Europees kader voor het omgaan met persoonsgegevens. Het Stedelijke kader verwerken persoonsgegevens (2018) geeft aan hoe de gemeente Amsterdam omgaat met persoonsgegevens conform deze AVG.
- Het landelijk stelsel van basisregistraties. De wetten en kaders voor het vastleggen, beheren en gebruiken van gegevens zijn per afzonderlijke registratie wettelijk geregeld en de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA)-methodiek wordt gevolgd.
- Kamerbrief hoofdlijnen beleid voor digitalisering (maart 2022). Deze brief schetst welke invloed digitalisering moet hebben op o.a. overheidsdienstverlening aan de hand van 4 thema's: digitaal fundament, digitale overheid, digitale samenleving en digitale economie.
- De Kieswet (1989) en het Kiesbesluit (1989) regelen de organisatie van verkiezingen. Binnen de gemeente worden de kaders vastgesteld in de verordening op de stadsdelen (2017), de Verordening op het burgerinitiatief, het volksinitiatief, het referendum (2016) en het kiesreglement (2017)

3B.2 Horizontaal thema Digitale stad en Overheid

De gemeente zorgt ervoor dat technologie wordt ingezet in dienst van de stad en haar bewoners. Waarbij de gemeente de digitale rechten van de Amsterdammer beschermt. De Amsterdammer moet erop kunnen vertrouwen dat informatie bij de overheid in goede handen is en het juiste mee gedaan wordt.

Coalitieakkoord

De onderstaande speerpunten uit het coalitieakkoord zetten wij voort in 2023. In de volgende paragraaf lichten wij deze nader toe.

Wet Open Overheid
Het vormen van beleid moet transparant en navolgbaar zijn. We houden ons aan de kaders en regels van de Wet Open Overheid en investeren in tijdige afhandeling van Woo-verzoeken.

Digitale Stad
- We gebruiken de mogelijkheden die digitalisering biedt om ons lerend vermogen te versterken, dienstverlening te verbeteren en het vertrouwen tussen overheid en burger te versterken.
- We benutten de toepassing van de technologie en de ontwikkeling daarvan op een goede en verantwoorde manier. Innovatie in de digitale wereld kan ook kansen bieden voor waarden als gelijkheid en emancipatie.
- De Amsterdammer die de toegang tot de digitale wereld niet beheerst zal daarbij ondersteuning moeten krijgen (programma 5).
- We gebruiken data voor de burger in plaats van tegen de burger en beschermen de privacy van iedereen met de gemeente Amsterdam in contact komt. We gaan zorgvuldig om met data en algoritmen en verzekeren ons ervan dat onze technologie integer is en vrij van elke vorm van discriminatie of vooroordelen.
- We borgen digitale rechten en zijn alert zijn op de privacy van de Amsterdammer.
- Onze systemen blijven we monitoren in het algoritme register.
- We onderschrijven onverminderd de principes van het Tada Manifest. We onderzoeken hoe we aan kunnen sluiten bij public tech en public spaces.
- Er komt een verbod op biometrische surveillance-technieken.
- Digitale veiligheid is een structurele grote uitdaging waar Amsterdam de komende periode blijvende aandacht voor heeft (ook programma 1)
- We zetten programma digitale stad voort.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Wet Open Overheid (Woo)
Openbaarheid is belangrijk om het vertrouwen tussen burger en overheid te vergroten. Daarom houden we ons aan de kaders en regels van de Wet open overheid (hierna Woo) die 1 mei 2022 de Wet openbaarheid bestuur (Wob) heeft vervangen. Openbaarheid is een recht van de burger.

Passieve Openbaarheid (Woo-verzoeken)
Iedereen mag een verzoek om openbaarmaking indienen. Het afhandelen van deze Woo-verzoeken loopt niet optimaal. De wettelijke termijnen worden vaak niet gehaald. We lopen tegen een aantal aspecten aan, waar we niet direct een oplossing voor hebben, bijvoorbeeld de afstemming met derden partijen over de mate van openbaarheid, de beschikbare capaciteit en de vindbaarheid van de gevraagde informatie. In 2023 wordt de capaciteit van het afhandelingsteam verder uitgebreid. Ook wordt de monitoring en sturing op het proces van het afhandelen van verzoeken versterkt. Daarnaast worden generieke processen, kaders en richtlijnen verbeterd en hulpmiddelen beschikbaar gesteld. Ook wordt er gezocht naar andere manieren om de samenleving te informeren, zodat een verzoek wellicht niet meer nodig is. Dit alles om verzoeken sneller af te handelen en de openbaarheid na te streven waar de burger recht op heeft.

Actieve Openbaarheid
De Woo legt de nadruk op het uit eigen beweging openbaar maken van informatie. In ieder geval elf informatiecategorieën moeten actief openbaar worden gemaakt. Ongeveer 70 procent van de informatie maken we op dit moment al actief openbaar. Eind 2023 zijn de elf informatiecategorieën allemaal actief openbaar gemaakt via open.amsterdam en wordt de informatie constant aangevuld. Hiervoor wordt een zoveel mogelijk geautomatiseerd proces ontwikkeld. Ook wordt in 2023 extra informatie actief openbaar gemaakt van onderwerpen waar de Amsterdammer vaak om vraagt of in de publiciteit is. Zodra het landelijke platform Open Overheidsinformatie (PLOOI) beschikbaar is, sluiten we daarop aan. Dit platform zorgt dat overheidsinformatie gemakkelijk te vinden is door één centrale plaats te bieden voor alle actief openbaar gemaakte overheidsinformatie in Nederland. De voorbereidingen daarvoor gaan in 2023 door.

Informatiebeheer
De vindbaarheid van informatie in de organisatie is essentieel voor openbaarheid. Op dit moment kost het ons veel moeite om de gevraagde informatie te vinden en te duiden. Om de kwaliteit van het informatiebeheer te verbeteren wordt vanaf 2023 alle informatie opgeslagen binnen de nieuwe Amsterdamse Digitale Werkplek, zodat informatie beter vindbaar is. Daarnaast wordt ingezet op innovatieve zoektechnologie om stadsbreed door onder andere systemen, schijven, mailboxen te kunnen zoeken. Bestaande (document management) systemen worden opgeschoond en digitale informatie die de afgelopen ca. 15 jaar is ontstaan wordt geordend, vernietigd en toegankelijk gemaakt. Dit moet ook bijdragen aan een verbetering van kwaliteit en tijdigheid van openbaarmakingsverzoeken.

De bewustwording van de hele organisatie is van groot belang voor het succes van openbaarheid en herstel van het vertrouwen van burgers in de gemeente. Openbaarheid en transparantie heeft continue aandacht in de interne organisatie.

Veilig en betrouwbaar
Om de Algemene Verordening Gegevensbescherming verder in te voeren, moeten we de bewaartermijnen van informatie die persoonsgegevens bevat beter naleven. Om onze informatie adequaat te blijven beveiligen voeren we de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO), het basisnormenkader voor informatiebeveiliging binnen alle overheidslagen verder in. We werken sinds 2020 aan de invoering van de vereiste maatregelen op basis van een implementatieplan met een tijdhorizon van 3 tot 4 jaar (2025). Het volledig invoeren van de BIO raakt alle organisatieonderdelen, werkprocessen en informatiesystemen van Amsterdam en is geen geringe opgave. Daarom hebben we ervoor gekozen om risicogericht te werk te gaan. Per directie beoordelen we of de processen en informatiesystemen op het juiste niveau zijn beveiligd en of er specifieke aanvullende maatregelen nodig zijn.

De Functionaris Gegevensbescherming (FG) en de Chief Information Security Officer rapporteren jaarlijks aan het college. We dragen zorg voor het goed opvolgen van de aanbevelingen die worden gedaan.

Wij investeren in verantwoord gebruik van en openheid over het gebruik van technologie door de gemeentelijke organisatie, bijvoorbeeld door het algoritmeregister verder te vullen en collega's meer bewust te maken van digitale rechten binnen hun werkgebied. Binnen het informatiedomein (i-domein) versterken we de organisatie met kennis over data(ethiek) en technologie, zoals kunstmatige/artificiële intelligentie (AI). Hiermee zorgen we dat we zelf technologie kunnen toepassen en begrijpen.

Digitale Stad
De gemeente heeft een rol om de digitale rechten van haar inwoners te beschermen en ervoor te zorgen dat technologie ingezet wordt in dienst van de stad en haar bewoners. De afgelopen jaren heeft Amsterdam via de Agenda Digitale Stad belangrijke stappen gezet om van Amsterdam een vrije, inclusieve en digitale stad te maken en te laten blijven. Het programma Digitale Stad 2023-2026 wordt begin 2023 aan de raad voorgelegd. We blijven ons inzetten door het beschermen van digitale rechten, het verantwoord inzetten van data en technologie door onszelf en anderen in de stad, het stimuleren van digitale zelfredzaamheid en het toegankelijk maken van de dienstverlening. Technologie en de invloed daarvan houdt niet op bij de grenzen van de stad. Om op grote schaal impact te kunnen maken en initiatieven op te kunnen schalen, is samenwerking cruciaal, in de stad, landelijk met het nieuwe kabinet en internationaal met de EU en vanuit de Coalitie van Steden voor Digitale Hiervoor is in het Coalitieakkoord in de periode 2023-2026 € 7,5 miljoen beschikbaar gesteld.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	13,1	1,8	1,0	1,0	1,0	1,0
Lasten	50,4	42,9	30,4	30,9	29,7	30,1
Saldo Baten en Lasten	**-37,4**	**-41,1**	**-29,4**	**-29,9**	**-28,7**	**-29,1**
Onttrekking	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,4**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel B.2 Horizontaal thema Digitale stad en overheid	**-37,4**	**-40,7**	**-29,4**	**-29,9**	**-28,7**	**-29,1**

Baten
De baten in dit programmaonderdeel zijn € 1,0 miljoen. Deze baten bestaan uit het uitvoeren van onderzoeken, geven van adviezen, ontsluiten van particuliere archieven en verlenen van toegang tot tentoonstellingen (€ 1,0 miljoen).

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 30,4 miljoen. Deze lasten bestaan uit:

- Het ontwikkelen en beheren van goede en betrouwbare ict-diensten (€ 19,5 miljoen).
- Het verwerven, beheren en beschikbaar stellen van betrouwbare en kwalitatief goede data/ informatie (€ 10,9 miljoen).

Reserves

In dit programmaonderdeel zijn geen onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gepland in 2023 en volgende jaren.

Risicobeheersing

Actuele risico's	Maatregelen
1. Door de snelle technologische ontwikkelingen en de toename van het verzamelen van data, bestaat de kans dat sommige partijen steeds meer geld verdienen en macht krijgen over anderen, waardoor nieuwe ethische vraagstukken kunnen ontstaan.	Als gemeente houden we de ontwikkelingen nauw in de gaten en we hebben actief contact met een aantal partijen. We doen onderzoek naar de vraagstukken die ontstaan. We hebben met anderen digitale rechten en spelregels vastgesteld. Daarnaast hebben we een strategische verkenning gedaan van de platformeconomie. Deze werken we uit in handelingsperspectieven.
2. Informatie kan onbedoeld gedeeld worden met derden/onbevoegden (data lek) of kwaadwillenden krijgen toegang tot systemen/ informatie van de gemeente. In het ergste geval leidt dit ertoe dat gemeentelijke taken tijdelijk niet kunnen worden uitgevoerd.	We houden toezicht op de naleving van wet- en regelgeving en zorgen voor begeleiding bij directies wat wel /niet mag. Daarnaast dragen we zorg voor een verdere versterking van de beveiligingsmaatregelen.
3. Zoals in veel sectoren is ook voor ICT sprake van personele krapte. Dit kan impact krijgen op het kunnen realiseren van de Amsterdamse digitale ambities.	We monitoren actief de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, positioneren Digitaal Amsterdam als aantrekkelijke werkgever, sturen op invullen van kritische functies en geven actief invulling aan de sourcingsaanpak.

Beleidskaders

- De Europese Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG, 25 mei 2018). Dit is het Europees kader voor de omgang met persoonsgegevens. Het Stedelijk kader verwerken persoonsgegevens (2018) geeft aan hoe de gemeente Amsterdam omgaat met persoonsgegevens in overeenstemming met deze AVG.
- Het Stedelijk kader informatiebeveiliging gemeente Amsterdam (2020) bepaalt de strategische uitgangspunten en randvoorwaarden die de organisatie hanteert voor informatiebeveiliging.
- Collegebesluit over de Eindrapportage van de bestuursopdracht i-domein (2020). Hiermee heeft het college de koers op digitalisering vastgesteld.
- De visiebrief Digitale Overheid 2017 (2013). Daarin zijn de pijlers van de digitale dienstverlening van de overheid aan bedrijven en burgers beschreven.
- De Wet Hergebruik Overheidsinformatie (2015). Volgens deze wet moeten openbare overheidsgegevens en -informatie zo gemakkelijk mogelijk beschikbaar zijn voor burgers en bedrijven, tenzij er een uitzonderingssituatie geldt.
- I-visie (Informatievisie) 2018. De I-visie beschrijft hoe de gemeente Amsterdam omgaat met informatievoorziening, innovatie en datagebruik.
- Agenda Digitale Stad (2019). De agenda van de Digitale Stad omvat de ambities van de gemeente Amsterdam voor de komende vier jaar en biedt een kader voor de nog op te leveren bestuurlijke kaders zoals Datastrategie. De ambities uit de Agenda Digitale Stad worden uitgevoerd in samenwerking met Amsterdammers, partners en andere steden.
- Wet open overheid (2022). Deze wet regelt het openbaar maken van informatie door de gemeente, zowel op initiatief van de gemeente zelf als op verzoek van een burger.
- Archiefwet (1995), de Archiefverordening (2008) en het Besluit Informatiebeheer (2010) schrijven voor dat we proces gebonden informatie (archiefstukken) in goede, geordende en toegankelijke staat bewaren.
- De Wet Digitale Overheid (WDO) heeft als doel het regelen van het veilig en betrouwbaar kunnen inloggen voor Nederlandse burgers en bedrijven bij de (semi-) overheid met veilig en elektronische identificatiemiddelen (eID) Hiermee implementeert Nederland de EU richtlijn over toegankelijkheid van overheids-websites en apps. De wet zal vanaf eind 2020 gefaseerd in werking treden.
- VN verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (2016). Geratificeerd door Nederland:14 juli 2016. Doel: gelijkwaardige participatie van mensen met een beperking in de maatschappij. Uitgangspunt is dat het beleid inclusief wordt vorm-gegeven en er geen apart beleid wordt gemaakt voor mensen met een beperking.

3.B.3 Horizontaal thema Democratisering

We werken eenduidiger en beter samen met Amsterdammers aan maatschappelijke opgaven, nemen daardoor betere besluiten en komen tot betere oplossingen voor de uitdagingen waar de stad voor staat, gebruik makend van de kennis, expertise en initiatief van Amsterdammers. De zeggenschap van Amsterdammers, ook die Amsterdammers die zich minder vertegenwoordigd voelen wordt vergroot.

Coalitieakkoord

De onderstaande speerpunten uit het coalitieakkoord zetten wij voort in 2023. In de volgende paragraaf lichten wij deze nader toe.

- Het door de raad vastgestelde participatiekader wordt in 2023 vastgelegd in een verordening. Hierdoor weten bewoners van tevoren waar ze aan toe zijn in een participatietraject
- De bewonerseffectrapportage gaan we breder inzetten bij participatietrajecten
- We gaan door met buurtbudgetten en buurtrechten. Hiervoor trekken wij extra geld uit. Op basis van de proeftuin buurtplatfomrecht onderzoeken we in 2023 hoe betrokken Amsterdammers die zich willen organiseren gemeentelijke (h)erkenning krijgen. Dit draagt bij aan de mogelijkheid voor mensen op een laagdrempelige manier over bijvoorbeeld de herinrichting van hun eigen straat mee te kunnen denken.
- Gelote burgerberaden en burgerfora zijn een mooie vorm om mensen mee te laten beslissen over onderwerpen. We onderzoeken hoe we hier meer mee kunnen experimenteren. Deze coalitieperiode worden in samenspraak met de gemeenteraad in elk geval drie burgerberaden georganiseerd. Een van deze burgerberaden in 2023 zal gaan over afval. Hiervoor kan gebruik worden gemaakt van de stadsdeelpanels.
- We versterken met maatschappelijke partners zoals debatcentra en initiatieven de betrokkenheid van burgers bij de stad en de politieke besluitvorming.
- Wethouders zijn verantwoordelijk voor de sturing en uitvoering van democratisering. Een team van experts op het gebied van democratisering en participatie ondersteunt de organisatie om de komende jaren in de volle breedte van de ambtelijke organisatie werk te maken van burgeren overheidsparticipatie. Dit is bij uitstek een onderwerp dat elke ambtenaar van de gemeente Amsterdam aan gaat.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

In deze paragraaf gaan wij tevens in op de speerpunten uit het coalitieakkoord die in 2023 worden opgepakt dan wel gecontinueerd:

- Burgerparticipatie met als doel om als bestuur van Amsterdam betere besluiten te kunnen nemen.
  - **Participatieverordening**: Met de ophanden zijnde Wet Versterking Participatie op decentraal niveau (en uiterlijk een jaar na de invoering van de nieuwe Omgevingswet), is een participatieverordening voor elke gemeente verplicht, zo ook voor Amsterdam. Deze is eind 2023 klaar. Met een participatieverordening verbreden we de inspraakverordening naar het hele participatietraject. We verplichten ons daarbij als organisatie om Amsterdammers te betrekken vanaf het opstellen tot en met de uitvoering van beleid en projecten. Een verordening vraagt van ons dat we onze participatie consistenter gaan inrichten. Meer transparant, voorspelbaarder, met duidelijkheid over de rol en beïnvloedingsruimte van Amsterdammers: dat doen we in de eerste plaats voor de Amsterdammers zelf, zodat zij vooraf weten waar ze aan toe zijn.
  - **Participatiebeleid**: Als eerste stap op weg naar de verordening heeft de gemeenteraad in oktober 2021 een beleidskader vastgesteld. In 2022 en 2023 werken we aan het inrichten van meer bewuste, voorspelbare en transparante participatie door de hele organisatie. Het Stedelijk Team Participatie ondersteunt de organisatie hierbij met kennis, tools en advies en een leerprogramma (zie hieronder).
  - **Evaluatie & Monitoring**: We monitoren jaarlijks met bewoners, ambtenaren en bestuurders hoe het met de uitvoering van participatie gaat in de stad. Om zo te kunnen toetsen of we de uitgangspunten die we hebben geformuleerd in het beleidskader over hoe we participatie organiseren in Amsterdam, ook daadwerkelijk kunnen omzetten in een verordening met juridische status. Monitoring en evaluatie is een verplichting bij de invoering van een verordening.
    - Concrete resultaten en activiteiten in 2023: Staat van de Participatie in de Raad. Met de Raad stellen we vervolgens vast wat er aanvullend nodig is om een participatieverordening in te richten.
    - Opstellen participatieverordening (vaststellen in de Raad in 2024)
    - Doorlopend: spreekuren en ondersteuningsactiviteiten voor ambtenaren die werken met het participatiekader
    - We continueren reeds ontwikkelde (online) tools en zetten nieuwe instrumenten in om Amsterdammers invloed te geven in en bredere groepen Amsterdammers te betrekken bij de lokale politiek, hun buurt en grootstedelijke onderwerpen.

Concrete resultaten en activiteiten in 2023:

- **Buurtbudgetten**: Evaluatie besluitvorming over de doorontwikkeling van de buurtbudgetten.
- **Digitale tools (Openstad)**: We zorgen ervoor dat onder de vorige coalitie ontwikkelde en digitale participatie tools onderdeel zijn van de standaard dienstverlening in Amsterdam.
- **Stadsdeelpanels**: Eerste stadsdeelpanels gaan van start.
- **Bewonerseffectrapportage**. Eerste bewonerseffectrapportage wordt besproken in het college.
- **Burgerraden**: In 2023 starten twee Burgerraden. De betrokken directies dragen zelf verantwoordelijkheid voor de organisatie, kosten en borging van de opbrengsten van de burgerraden. Het stedelijk team participatie zorgt dat lessons learned over en weer worden opgehaald en gedeeld. En dat ervaringen uit het mini burgberaad Klimaat worden meegenomen in de opzet van beide burgerraden.
- Overheidsparticipatie met als doel om als gemeentelijke organisatie beter te kunnen reageren, anticiperen en beter mee te kunnen doen met initiatieven in de stad.
  - Door ontwikkelen **Initiatievenbureau** als loket, verbindingsofficier en leeromgeving: organiseren fysieke bijeenkomsten, uitbreiden digitaal platform WijAmsterdam en als individuele hulp-/ wegwijzer bij initiatief of buurtrecht.
  - Uitbreiden netwerk van ambtenaren dat integraal denkt, doet en helpt mogelijk maken
  - Implementatie beleidskader **Buurtrechten**
  - Iteratief proces: blijvend leren van successen en mislukken van samenwerking met initiatiefnemers in de stad, zowel qua financiering als ‘organisatorische ruimte’
  - Samenwerkingsafspraken met Vermogensfondsen opstellen, samenwerking optimaliseren en meer maatschappelijke impact maken.
  - Uitbreiden samenwerking naar onder andere bedrijfsleven.
- **Netwerkparticipatie** met als doel om op buurtniveau meer eigenaarschap en zeggenschap voor bewoners te organiseren.
- **Samenwerking buurtplatformrecht** 9 buurtplatforms doen mee aan de proeftuin buurtplatformrecht, ondersteund door !WOON. De proeftuin loopt tot eind 2022. In 2023 besluiten wij of en hoe we het buurtplatformrecht structureel vorm gaan geven.
- **Continue leren en systemische interventies** met als doel om te investeren in geloofwaardig bestuurlijk en ambtelijk vakmanschap op samenwerken met de stad, waaronder ook de continue monitoring en on the job interventies in het bestuurlijk stelsel en het gebiedsgericht werken vallen.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	9,1	12,7	14,3	4,7	4,2	4,2
Saldo Baten en Lasten	**-9,0**	**-12,7**	**-14,3**	**-4,7**	**-4,2**	**-4,2**
Onttrekking	0,0	2,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**2,9**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel B.3 Horizontaal thema Democratisering	**-9,0**	**-9,9**	**-14,3**	**-4,7**	**-4,2**	**-4,2**

Baten:

Er zijn geen baten begroot in dit programmaonderdeel.

Lasten:

De lasten in programmaonderdeel zijn € 14,3 miljoen. Deze lasten bestaan uit:

- Buurtbudgetten / Participatie en democratisering. Hiermee wordt meer zeggenschap en eigenaarschap aan de Amsterdammers gegeven voor de door hen gewenste investeringen in de buurt en worden er participatie-instrumenten ontwikkeld (€ 9,5 miljoen).
- De activiteiten democratisering / buurtbudgetten. Deze middelen schuiven we volledig door naar 2023 om de gestarte activiteiten in 2023 te kunnen afronden. Het proces rondom democratisering is zo ingericht dat de activiteiten niet binnen een begrotingsjaar afgerond kunnen worden. De activiteiten lopen grotendeels door in het jaar daarop (€ 4,6 miljoen).
- Overige lasten zijn afzonderlijk kleiner dan € 1,0 miljoen, en lichten we niet verder toe.

Reserves

In dit programmaonderdeel zijn geen onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gepland in 2023 en volgende jaren.

Risicobeheersing

Risico's	Maatregelen
1.Door participatieprocessen in de stad kan het zijn dat de uitkomst strijdig met gemeentelijk beleid is.	1.Aan de hand van casuïstiek trekken wij lessen en maken afspraken over besluitvorming rondom dit type dilemma's
2.Het risico bestaat dat door bezuinigingen elders op de gemeentebegroting het zorgvuldig inrichten van participatieprocessen aan de voorkant onder druk komt.	2. De standaardiseringsopgave bij participatie als gevolg van bezuiniging aangrijpen om standaard processen voor eenduidige, zorgvuldige participatie in te richten waarmee we voorspelbaarheid kunnen verhogen en onverwachte kosten/ capaciteiten achteraf voorkomen.
3. Het risico bestaat dat de groeiende behoefte aan lokaal maatwerk (bijvoorbeeld bij uitvoering rond de buurtbudgetten) niet matcht met beleid en uitvoering in de openbare ruimte die is ingericht op standaardisering. Hierdoor daalt het vertrouwen in de overheid	3.Aan de hand van casuïstiek trekken wij lessen en maken afspraken over rollen en processen. Keuzes en dilemma's adresseren op de bestuurlijke tafel en op basis hiervan waar nodig spelregels en regelruimte vastleggen
4. Het risico bestaat dat het daadwerkelijk uitvoering geven aan buurtrechten en buurtplatformrecht telkens strijdig is met ander beleid, waardoor deze rechten in de praktijk niet tot resultaat leiden en het vertrouwen in de overheid daalt	4.Door telkens de dilemma's die we tegen komen inzichtelijk te maken en waar nodig een ambtelijke of bestuurlijke afweging en keuze te maken, maken we de daadwerkelijke ruimte die deze rechten bieden inzichtelijk en kan hierop worden gestuurd.
5. Het risico bestaat dat de personele capaciteit en vaardigheden onvoldoende op orde kan worden gebracht om de beoogde resultaten met voldoende kwaliteit te behalen	5.Door intensief in te zetten op vakmanschap en het wegnemen van barrières in de uitvoering kan hierop worden gestuurd

Beleidskaders

- Beleidskader buurtbudgetten (2021), waarin afspraken voor de uitvoering van buurtbudgetten zijn vastgelegd.
- Referendumverordening (2021), waarin er meer mogelijkheden komen voor Amsterdammers om hun zeggenschap te vergroten op voorgenomen representatieve besluitvorming.
- Subsidieregeling maatschappelijk initiatief waarin integraal maatschappelijk initiatief gewaardeerd en gefaciliteerd wordt
- Participatiebeleid (2021) waarin voor Amsterdammers en de gemeentelijke organisatie de kaders voor bewuste, eenduidige transparante en voorspelbare participatie worden gesteld.
- Verwachte verplichting van Rijkswege voor het inrichten van een participatieverordening per 1 januari 2024 met de invoering van de Omgevingswet (verwacht jan 2023) en het wetsvoorstel Versterking Participatie op Decentraal Niveau.

3.B.4 Bestuur

Dit programmaonderdeel staat voor het besturen van de stad. Wij willen een stadsbestuur zijn dat verbindt, vertrouwen heeft en geeft en dat op basis van democratische waarden invulling geeft aan zijn publieke taken.

Coalitieakkoord

In het Coalitieakkoord is een aantal punten benoemd die in 2023 worden gerealiseerd dan wel nadrukkelijk worden voortgezet in 2023. In de volgende paragraaf gaan wij hier nader op in.

- We zoeken nadrukkelijk samenwerking met het Rijk en andere partners op gezamenlijke prioriteiten, zoals woningbouw, klimaat en kansengelijkheid
- Als bestuurders willen we vaak in de stad zijn en aanspreekbaar op ons beleid
- Met het vernieuwde bestuurlijk stelsel, nemen we besluiten zoveel als mogelijk lokaal, door of samen met het Dagelijks Bestuur en de stadsdeelcommissies
- We trekken extra geld uit voor de ondersteuning van de gemeenteraad en de griffie

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

- We voeren de doelen uit (de uitvoeringsagenda) het Amsterdams Akkoord uit.
- We werken aan de invoering van het bestuurlijk stelsel, die ingegaan is met de nieuwe bestuursperiode.
- We onderhouden samenwerkingsbanden met onder andere de volgende partners:
  - Metropoolregio Amsterdam (MRA)
  - Het Rijk en de 4 grote steden (G4)
  - EU, internationale steden en netwerken

Verlengd Lokaal Bestuur

Het nieuwe bestuurlijk stelsel gaat wederom uit van één (verlengd) bestuur voor Amsterdam en bestaat naast de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders per stadsdeel. Het stadsgebied Weesp heeft een gekozen bestuurscommissie met uit haar midden een eigen benoemd dagelijks bestuur.

De positie van de stadsdeelcommissies is verstevigd, zij hebben in de Verordening instrumenten gekregen om richting te kunnen geven aan het dagelijks bestuur en de uitvoering te kunnen controleren. Dagelijks besturen en stadsdeelcommissies krijgen meer zeggenschap over de participatie in hun stadsdeel. Bewoners krijgen via loting de kans om mee te doen aan een stadsdeelpanel dat de stadsdeelcommissie adviseert over wat er speelt in hun gebied. Hiermee wordt ook de verbinding van de bewoners met de stadsdeelcommissies versterkt.

Samenwerkingsbanden

Het nieuwe college wil heel nadrukkelijk naar meer verbondenheid zoeken met bestaande partners. De samenwerking met het Rijk, de provincie, onze buurgemeenten en internationale partners kan en moet beter. We staan gezamenlijk voor grote uitdagingen. Denk aan de wooncrisis, klimaatbeleid en energietransitie, het tegengaan van ongelijkheid in het onderwijs en op de arbeidsmarkt, mobiliteit, enzovoort. Deze complexe en meervoudige vraagstukken zijn alleen gezamenlijk en integraal aan te pakken.

De volgende samenwerkingsbanden worden onderhouden:

- EU en Internationale samenwerking.
- G4 Gemeenten.
- VNG en belangenbehartiging in Den Haag.
- Metropoolregio Amsterdam (MRA).

EU en Internationale samenwerking

Nu de wereldwijde maatregelen ten gevolge van de coronapandemie grotendeels opgeheven zijn, zijn de internationale betrekkingen ook meer op gang. Bestuurlijke en ambtelijke internationale relaties worden weer opgebouwd ten behoeve van de opgave van Amsterdam. Ook wordt ingezet op het verwerven van Europese fondsen, om additionele financiële middelen te verkrijgen voor innovatieve Amsterdamse projecten.

G4, Metropoolregio Amsterdam (MRA), VNG en belangenbehartiging bij het Rijk

Amsterdam zal de nauwe samenwerking met de G4-steden voortzetten. Amsterdam betrekt eigenstandig en in G4-verband Tweede Kamerleden en bewindspersonen, die betrokken zijn bij belangrijke vraagstukken zoals financiële verhoudingen, of de kansengelijkheidsagenda. In G4-verband en zelfstandig zoekt Amsterdam ook de samenwerking met andere gemeentelijke netwerken zoals de G40, de M50, K80 of P10.

De partners in de MRA-samenwerking hebben vastgelegd hoe ze de komende jaren samenwerken. Er zijn daarbij drie prioriteiten geformuleerd om te werken aan “een Metropool van grote klasse”.

De ambities zijn:
- De meest inventieve regio van Europa, met de best opgeleide bevolking.
- De regio voor iedereen, naar de menselijke maat.
- De duurzaam verbonden regio.

Aan deze ambities wordt gewerkt via projecten die zijn beschreven in de MRA-agenda. Hierin zijn de Verstedelijkingsstrategie en woningbouwopgave als belangrijke dossiers benoemd voor 2023.

Rekenkamer, Ombudsman en Griffie

Rekenkamer
De rekenkamer doet onderzoek naar rechtmatigheid, doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde bestuur. Daarmee helpt ze de raad bij het uitoefenen van zijn controlefunctie. Zij hanteert een specifiek bepaalde onderzoeksprogrammering, waarbij nadrukkelijk aandacht gegeven wordt aan de mate van uitvoering van het coalitieakkoord. Dit door onderzoek te doen naar de navolgbaarheid van de uitvoering van de ambities van het coalitieakkoord en voor specifieke thema's de daadwerkelijke uitvoering na te gaan.
Vanwege de onafhankelijke positie heeft de Rekenkamer haar eigen P&C-documenten. Daarin legt zij uitgebreider verantwoording af over de bedrijfsvoering, de uitgevoerde onderzoeken en de financiën verantwoording. Alle onderzoeksrapporten en P&C-documenten zijn in te zien op de website van de Rekenkamer Amsterdam (**www.rekenkamer.amsterdam.nl**).

Ombudsman
De Ombudsman richt zich ook op verdere professionalisering van de eerstelijns klachtbehandeling van de aangesloten gemeenten. Zo blijft onze dienstverlening steeds verbeteren. De Ombudsman trekt daarbij ook zoveel mogelijk op met de gemeente Amsterdam en voorziet de relevante afdelingen van aanbevelingen en rapportages en geeft workshops over klachtbehandeling aan (nieuwe) gemeenteambtenaren.

Griffie
De Raadsgriffie ondersteunt de gemeenteraad, zodat zij haar taken en verantwoordelijkheden goed kan uitvoeren.

Verbonden partijen

Het gaat hier nadrukkelijk om gemeenschappelijke regelingen, namelijk de Ombudsman en de Rekenkamer.
- De Rekenkamer Amsterdam is onderdeel van de gemeenschappelijke regeling Rekenkamer Metropool Amsterdam (RMA). De RMA voert ook de rekenkamerfunctie uit voor Zaanstad.
- De Ombudsman, zijn plaatsvervangster en Kinderombudsman, zijn onderdeel van de Gemeenschappelijke regeling Ombudsman. Metropool Amsterdam. Naast de gemeente Amsterdam nemen deel: Almere, Amstelveen, Diemen, Zaanstad, Waterland, Landsmeer, Vervoerregio Amsterdam en de Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	5,2	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Lasten	28,7	31,7	33,6	33,7	33,7	33,9
Saldo Baten en Lasten	**-23,5**	**-31,2**	**-33,0**	**-33,1**	**-33,1**	**-33,3**
Onttrekking	1,4	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**1,4**	**0,3**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel B.4 Bestuur	**-22,1**	**-30,9**	**-33,0**	**-33,1**	**-33,1**	**-33,3**

Baten
De baten in dit programmaonderdeel zijn € 0,6 miljoen. Deze baten bestaan uit:
- Baten voor onderzoeken van de auditdienst ACAM voor buiten-gemeentelijke audits (€ 0,5 miljoen).
- De overige baten zijn afzonderlijk kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 33,6 miljoen. Deze lasten bestaan uit:

- Vergoedingen voor raadsleden, tegemoetkoming aan raadsfracties, raadsbudgetten en onderzoeksbudget van de raad (€ 6,8 miljoen).
- Vergoedingen voor de leden van het dagelijks bestuur van de stadsdelen en van de stadsdeelcommissies en overige lasten voor ondersteuning (€ 4,5 miljoen).
- De lasten van onze interne audit- en accountantsdienst ACAM (€ 3,9 miljoen).
- De gemeentelijke bijdrage aan de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) (€ 4,1 miljoen).
- Lasten van het ambtelijk apparaat van de raadsgriffie (€ 2,7 miljoen).
- De bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling Gemeenschappelijke Ombudsman Metropool Amsterdam (€ 2,2 miljoen).
- De bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling Rekenkamer Amsterdam (€ 1,8miljoen).
- De salarislasten en facilitaire lasten voor het college van B&W, inclusief de recente uitbreiding van het aantal wethouders (€ 1,8 miljoen).
- Uitkeringen aan pensioenen en wachtgeld van voormalige bestuurders (€ 1,6 miljoen).
- De bijdrage aan de Vervoerregio Amsterdam (€ 1,3 miljoen).
- Lasten voor Strategie, de Chief Science Office en de reorganisatie van het I-domein (€ 1,1 miljoen).
- Lasten voor communicatie en de internationale betrekkingen (€ 0,8 miljoen).
- Lasten van de aanpassing van de nominaal van alle bestuursonderdelen (€ 0,5 miljoen).
- De overige lasten zijn afzonderlijk kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Reserves

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekking uit de algemene reserve van € 0,3 miljoen vervalt per 2023.
De gemeenteraad van Weesp heeft begin 2022 besloten het niet in 2021 bestede Corona budget beschikbaar te stellen voor uitgaven in 2022.

Toevoegingen reserves

In dit programmaonderdeel zijn geen toevoegingen aan reserves gepland in 2023 en volgende jaren.

Risicobeheersing

Risico's	Maatregelen
Niet-openbare informatie lekt uit	■ Er wordt toegezien op naleving van beveiligingsmaatregelen (onder andere clean desk, voeren van vertrouwelijke gesprekken in gesloten ruimtes, check op autorisaties, voeren van moreel beraad met collega's). ■ Er worden integriteitsbijeenkomsten en trainingen voor raadsleden en medewerkers georganiseerd (onder andere morele oordeelsvorming). ■ Onderdelen met zeer gevoelige informatie hebben een afgesloten computernetwerk en werken in extra beveiligde zones.

Beleidskaders

- Gemeentewet, o.a. titel II en III.
- Verordening op het lokaal bestuur
- Coalitieakkoord 'Amsterdams Akkoord 2022-2026'
- Wet gemeenschappelijke regeling-plus (Wgr-plus)
- Het bureau en de werkwijze van de ombudsman komen voort uit:
  - Gemeentewet (art. 81 q tot en met v)
  - Algemene wet Bestuursrecht (hoofdstuk 9:2)
  - Gemeenschappelijke Regeling Gezamenlijke ombudsman metropool Amsterdam
- Controleverordening (art. 213 gemeentewet)
- Programma van Eisen accountantscontrole
- Nota Auditketen, 2014
- Gemeenschappelijke Regeling Rekenkamer Metropool Amsterdam (RMA)
- Beleidsvisie RMA 2016-2022 'navolgbaar rekenen op de participatiesamenleving'

3.B.5 Overhead

In dit overzicht overhead staan vanaf 2017 de lasten van de overhead in de organisatie. Hierdoor ontstaat er inzicht in de kosten van de sturing op de primaire processen en de kosten van ondersteuning aan het primaire proces. Volgens het BBV is overhead 'het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Tot de overhead behoren alle functies die dit doel dienen:'

- Bestuursondersteuning.
- Bedrijfsvoeringsfuncties.
- Alle leidinggevenden en de daarbij horende managementondersteuning.

Het doel is een kwalitatief hoogwaardige en zo efficiënt mogelijke sturing aan het primaire proces en ondersteuning aan bestuur en organisatie, gericht op het verbeteren van de dienstverlening aan de Amsterdammer.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Sturing van het primaire proces

De wereld wordt complexer en onvoorspelbaarder en opgaves volgen elkaar snel op. Ook zien we het vertrouwen in de overheid onder druk staan en de afstand tussen de burger en de gemeente wordt groter. Ook in Amsterdam. Met betrekking tot de koers van onze organisatie stellen wij ons tot doel: opgavegericht, wendbaar en met vertrouwen (richting burgers en medewerkers). Hiervoor zijn er drie inhoudelijke prioriteiten benoemd bij de doorontwikkeling van onze organisatie waar wij in 2023 nadrukkelijk aan werken:

- **Het terugbrengen van de menselijke maat.** We vergroten onze dienstbaarheid, betrouwbaarheid, toegankelijkheid en transparantie en brengen de menselijke maat in onze dienstverlening en samenwerking terug. De leefwereld van inwoners is hierbij leidend, met meer ruimte voor het burgerperspectief.
- **Cultuur en leiderschap.** We werken vanuit vertrouwen, inclusie en sociale veiligheid. De ontwikkeling van onze organisatie vraagt ook een andere manier van leren kijken naar hoe wij samenwerken en hoe wij onszelf gaan organiseren. Duidelijk zijn over onze inbreng en open zijn – ook als iets niet kan. Elke Amsterdammer en medewerker eerlijk, gelijk en onbevooroordeeld behandelen. Ieder moet zichzelf kunnen zijn.
- **We werken opgave- en gebiedsgericht:** We gaan ons meer rondom de opgaven organiseren, zijn wendbaar en zoeken de samenwerking op. Dit vergt verschillende ontwikkelingen in aansturing van medewerkers en inzet van middelen.

Ondersteuning aan het primaire proces

Voor het realiseren van de beleidscyclus en de uitvoering van onze gemeentelijke dienstverlening, is het van belang dat de primaire en de ondersteunende processen in samenhang worden uitgevoerd. Als wij spreken over ondersteunende processen bedoelen wij: bestuursondersteuning en de bedrijfsvoering-processen: financiën, inkoop, verzekeringen, juridische zaken, communicatie, Personeel & Organisatie, automatisering, facilitaire voorzieningen en huisvesting. Wii stellen ons tot doel om zo effectief en efficiënte mogelijk ondersteuning te bieden aan het primaire proces. Dit vereist onder meer de volgende inzet:

- Bestuurlijke behandeling vindt ordentelijk plaats op basis van kwalitatief goede stukken.
- Communicatie over beleid, uitvoering en besluitvorming geschiedt op basis van de principes Betrouwbaar, toegankelijk en begrijpelijk.
- We handelen binnen de kaders van wet- en actuele gemeentelijke regelgeving en houden ons beleid en regelgeving zo eenvoudig mogelijk houden en voorkomen stapeling ervan.
- De sturing op risico's geschiedt transparant en beheersbaar.
- Het beschikken over juiste volledige en actuele administraties die ontsloten en gekoppeld kunnen worden via veilig werkende systemen en betrouwbare ICT-voorzieningen.
- En aantrekkelijke werkgever zijn die medewerkers de kans geeft en de (sociale) veiligheid biedt om zichzelf te zijn en zich te ontplooien om zo de beste resultaten te behalen voor de stad en haar bewoners.
- Wij betalen op tijd en zorgen ervoor dat onze facturen kloppen en dat wij tijdig onze inkomsten innen.
- Wij benutten optimaal de markt voor meer vernieuwende, duurzame en sociale producten en diensten, die bijdragen aan de opgaven van onze stad en om een voorbeeldrol te vervullen.
- Primaire en ondersteunende processen zijn zo optimaal mogelijk op elkaar afgestemd.

In de paragraaf Bedrijfsvoering gaan wij nader in op de ontwikkelingen en ambities op het gebied van bedrijfsvoering.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

We schakelen geen verbonden partijen in voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	11,2	9,8	10,7	10,7	10,7	10,7
Lasten	597,7	634,3	611,0	590,8	588,2	585,6
Saldo Baten en Lasten	**-586,6**	**-624,5**	**-600,3**	**-580,1**	**-577,6**	**-574,9**
Onttrekking	1,4	36,5	5,3	2,1	2,7	2,1
Toevoeging	2,5	0,0	4,6	9,4	9,4	9,4
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-1,1**	**36,5**	**0,7**	**-7,4**	**-6,7**	**-7,3**
Totaal Programmaonderdeel B.5 Overhead	**-587,7**	**-587,9**	**-599,6**	**-587,5**	**-584,3**	**-582,2**

Overhead bestaat uit:

Bestuursondersteuning:
1. Bestuurszaken en bestuursondersteuning

Ondersteuning organisatie (bedrijfsvoeringsfuncties):
2. Financiën en toezicht gericht op de ambtelijke organisatie
3. Personeelszaken en organisatie
4. Juridische zaken
5. Informatievoorziening, automatisering van gemeentebrede systemen en gemeentebrede documenten informatievoorziening
6. Facilitaire zaken en ambtelijke huisvesting (inclusief beveiliging)
7. Interne en externe communicatie met uitzondering van klantcommunicatie
8. Verzekeringen

Management uitvoerende organisatie-eenheden:
9. Hiërarchisch leidinggevenden en managementondersteuning in de primaire processen en de staven van de clusters

De bedoeling achter dit overzicht is inzicht in de totale kosten voor overhead van de hele organisatie. Een deel van de lasten in dit overzicht mogen we volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) toerekenen aan investeringen. De hoogte van de toerekening berekenen we via een verdeelsleutel.

Onderstaand overzicht geeft een nadere specificatie van deze lasten:

(Bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2022			Begroting 2023		
	Baten	Lasten	Toegerekend	Baten	Lasten	Toegerekend
Bestuursondersteuning	0,0	41,2	0,0	0,0	45,6	0,0
Ondersteuning organisatie (bedrijfsvoeringsfuncties)	-8,5	463,3	-26,1	-9,5	461,3	-37,2
Management uitvoerende organisatie-eenheden	-1,2	165,6	-9,7	-1,1	159,7	-18,5
Totaal Bruto Overhead	-9,8	670,1	-35,9	-10,7	666,6	-55,6
Toegerekend aan programma's en projecten		-35,9			-55,6	
Totaal na toerekening	-9,8	634,3		-10,7	611,0	
Netto lasten Overhead		624,5			600,3	

Baten

De baten in dit programmaonderdeel zijn € 10,7 miljoen. Deze baten bestaan uit (in tabelvolgorde):

Ondersteuning Organisatie: (€ 9,5 miljoen)

- Baten voor de inzet van medewerkers die gedetacheerd zijn bij de NV Verzekeringen en het in rekening brengen van facilitaire lasten (€ 3,9 miljoen).
- Vastgoedbaten uit verhuur- en serviceopbrengsten van gemeentelijke panden aan derden (€ 1,9 miljoen).
- Baten uit detachering van personeel en doorbelasting van lasten van (voormalig) personeel aan externe/ interne organisatie-eenheden (€ 2,4 miljoen).
- Baten als gevolg van de vergoeding van kosten met betrekking tot de inzet van trainees aan andere gemeenten (€ 1,0 miljoen).
- Overige baten (€ 0,3 miljoen) worden niet toegelicht.

Management uitvoerende organisatie-eenheden (€ 1,1 miljoen)

Baten als gevolg van doorbelasting van lasten aan de Gemeenschappelijke Regeling GGD Amstelland (€ 0,6 miljoen) en diverse externe partijen (€ 0,5 miljoen)

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel zijn € 611,0 miljoen. Deze lasten bestaan uit:
1. Bestuursondersteuning college van B&W en stadsdelen € 45,6 miljoen.
2. Ondersteuning organisatie € 461,3 miljoen.
3. Management uitvoerende directies en stadsdelen € 159,7 miljoen.
4. Overhead toegerekend aan investeringen en grondexploitaties in programma's -/-€ 55,6 miljoen.

Ad 1. Bestuursondersteuning college B&W en stadsdelen
De totale netto last bedraagt € 45,6 miljoen en is opgebouwd uit de onderstaande onderdelen:
- Personeelslasten bestaande uit voornamelijk loonkosten, inhuur en opleidingen (€ 41,8 miljoen).
- Lasten voor een extra toegekend structureel budget voor inflatie (€ 3,8 miljoen).

Ad 2. Ondersteuning organisatie
Lasten bestaan uit budgetten voor personeel en organisatie, informatievoorziening en automatisering, juridische zaken, financiën, communicatie, verzekeringen en ambtelijke huisvesting. De totale lasten bedragen € 461,3 miljoen en zijn opgebouwd uit de onderstaande onderdelen:
- Personeelslasten, onder andere voor salarislasten en persoons- en afdelingsgebonden lasten, de Arbodienst voor de hele gemeente en trainees (€ 243,2 miljoen).
- Lasten voor een extra toegekend structureel budget voor inflatie (€ 13,4 miljoen).
- Lasten van inhuur en uitbestede werkzaamheden, onder andere bestuursopdracht I-domein, ict, schoonmaakdiensten, vervanging van het financiële systeem, nominale ontwikkelingen (inflatiecorrectie), vervanging bij piekwerkzaamheden en ziekte (€ 50,6 miljoen).
- Materiële lasten voor ict-infrastructuur en telefonie (€ 37,8 miljoen).
- Lasten ambtelijke huisvesting, onder andere voor huur, energielasten en onderhoud gebouwen, (€ 36,6 miljoen).
- Kapitaallasten voor onder andere gemeentelijke huisvesting, ict-faciliteiten en wagenpark (€ 31,0 miljoen).
- Lasten van facilitaire voorzieningen zoals beveiliging, schoonmaak, catering (€ 18,0 miljoen).
- Lasten die samenhangen met de werkprocessen zoals kantoorbenodigdheden, verzendkosten, voorlichting, bankkosten (€ 9,1 miljoen).
- Lasten voor opleidingen voor de gehele ambtelijke organisatie (€ 9,6 miljoen).
- Lasten voor interne informatievoorziening (€ 7,8 miljoen).
- Overige lasten vanuit de kostenverdeelstaat en toevoegingen/onttrekkingen aan de reserves (€ 4,2 miljoen).

Ad 3. Management uitvoerende organisatie-eenheden
De totale netto lasten zijn € 159,7 miljoen en zijn opgebouwd uit de onderstaande onderdelen:
- Personeelslasten voor het management en ondersteunend personeel ten behoeve van de beleidsprogramma's, zoals salaris/inhuur en persoons- en afdelingsgebonden lasten (€ 156,6 miljoen).
- Verzekeringspremies (€ 6,6 miljoen).
- Opleidingskosten (€ 6,4 miljoen).
- Lasten voor een extra toegekend structureel budget voor inflatie (€ 1,1 miljoen).
- Doorbelasting van uren en materiele kosten aan de beleidsprogramma's (-/-€ 11,0 miljoen).

Ad 4. Toegerekende lasten aan investeringen in programma's en projecten
Bovenstaande lasten rekenen we waar mogelijk, binnen de kaders van het BBV, toe aan investeringen in programma's en projecten (€ - 55,6 miljoen).

Reserves

Onttrekkingen

De onttrekking aan de reserves is het gevolg van de dekking van onderstaande mutatie:
- Onttrekking voor gebiedsontwikkeling (€ 5,3 miljoen).

Toevoegingen

- Toevoeging voor de implementatie van het nieuwe financiële systeem (€ 3,3 miljoen).
- Overige individuele toevoegingen zijn kleiner dan 1 miljoen (€ 1,3 miljoen) en betreffen correcties op de afschrijvingen voor ict-systemen in verband met de overgang naar XaaS (X as a Service).

3.B.6 Inzet specifieke expertise fysieke & sociale sector

In opdracht van binnengemeentelijke partners bereiden we de inrichting van de stad en de aanleg en onderhoud van de infrastructuur voor en voeren we sociale projecten bij grootstedelijke maatschappelijke vraagstukken uit. Daartoe wordt expertise ingezet op het gebied van project-, programma- en procesmanagement, civiele constructies, water en deltatechnologie, stedelijke inrichting en milieu, infrastructuur en verkeers-advies en contractmanagement.

Coalitieakkoord

We realiseren in 2026 een structurele capaciteitsreductie bij het Ingenieursbureau (IB) / Projectmanagementbureau (PMB) teneinde een besparing te kunnen realiseren voor de stad. De besparing volgt uit het optimaliseren van processen, het reduceren van zelfgekozen complexiteit en het toepassen van sobere en doelmatige standaard-oplossingen mits wordt voldaan aan basale kwaliteitseisen. Deze besparing vraagt om een door te voeren cultuurverandering in het bestuur en de organisatie, waarbij invulling gegeven wordt aan de uitgangspunten zoals opgenomen in het coalitieakkoord.

Wat willen we bereiken (doelen) en wat gaan wij daarvoor doen (activiteiten)?

Ons doel is om de inrichting van de stad en de aanleg en onderhoud van de infrastructuur op een juiste manier voor te bereiden en te faciliteren faciliteerd. Daarnaast worden sociale projecten en programma's optimaal gefaciliteerd en ondersteund.

We zetten onze expertise in op het gebied van project-, programma- en procesmanagement, civiele constructies, water en deltatechnologie, stedelijke inrichting en milieu, infrastructuur en verkeersadvies, uitvoering klimaatadaptatie en energietransitie, en contractmanagement.

Welke verbonden partijen schakelen we daarvoor in?

We schakelen geen verbonden partijen in voor dit programmaonderdeel.

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	0,0	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Lasten	0,0	-2,7	-0,3	-0,4	-0,4	-0,4
Saldo Baten en Lasten	**0,0**	**3,2**	**0,8**	**0,9**	**0,9**	**0,9**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel B.6 Inzet specifieke expertise fysieke & sociale sector	**0,0**	**3,2**	**0,8**	**0,9**	**0,9**	**0,9**

Vanuit programmaonderdeel B.6 worden ingenieurs en projectmanagers ingezet op diverse projecten in de stad. Deze faciliterende dienstverleners werken op basis van een gemeentebreed vastgesteld uurtarief. Dit wordt doorbelast aan de opdracht-gevende directies waar deze uitgaven onderdeel uitmaken van de investeringen en projecten en op de balans worden geactiveerd.

Baten

De baten in dit programmaonderdeel in 2023 zijn € 0,5 miljoen. Dit betreffen inkomsten van buitengemeentelijke opdrachten.

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel zijn in 2023 € 0,3 miljoen negatief. Deze lasten bestaan uit:

- De omzet bedraagt -/- € 207,7 miljoen. Dit zijn de gedeclareerde uren, die de faciliterende dienstverleners werkzaam zijn bij inlenende directies.
- De personeelskosten zijn € 175,4 miljoen, waarvan € 168,9 miljoen formatie en externe inhuur.
- Doorbelaste overhead (€ 31,9 miljoen). Deze lasten worden meegenomen bij de tariefbepaling en gedeclareerd bij de inlenende directies.

Reserves

In dit programmaonderdeel zijn geen onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gepland in 2023 en volgende jaren.

Risico's en maatregelen

Risico's	Maatregelen
Tariefdiensten kunnen niet of niet op tijd voldoen aan de capaciteitsvraag van opdrachtgevers	1. Uitstroom monitoren, om welke functies gaat het 2. Anticiperen door te werven in de schalen waar het vertrek speelt 3. Aandacht voor werving, veel meer en beter inzetten op snel mensen binnen halen, trends analyseren 4. In dialoog gaan met de keten samen een plan van aanpak maken voor de arbeidsmarkt 5. Balans capaciteit - ambities in beeld houden 6. In contact met Vitaal programma Recruitmentgroep 7. De condities voor betreffende medewerker concernbreed onder de aandacht houden
Medewerkers tariefdiensten zijn niet meer in staat om snel aan alle onderdelen van hun opdracht te voldoen en/of krijgen niet meer de ruimte (in termen van budget, mensen, scope) om aan alle verwachtingen te voldoen	1. Beter opleiden en trainen 2. Zorgvuldig matchen 3. Samenwerken met de leverende directies aan alle opdrachtgever 4. Uitwisselen met partijen uit de raamovereenkomst 5. Aanhaken bij uitwerking coalitieakkoord 2022-2026
Medewerker maakt fouten bij de uitoefening van beroepsmatige activiteiten.	Afdekken risico door middel van Beroepsaansprakelijkheidsverzekering (BAV)
Gemeente doet zaken met niet integere leveranciers.	1. Inrichten en implementeren calamiteiten-protocol voor het weren van leveranciers in projecten die verdacht zijn van strafbare feiten. 2. De inkoop voor het fysiek domein ligt centraal bij het Ingenieursbureau. Hier wordt bij elke aanbesteding centraal een toets uitgevoerd op de betrouwbaarheid van de leverancier.
Verstrengeling van belangen of de schijn daarvan in de vorm van het vragen, aannemen of verstrekken van niet-toegestane giften.	Binnen de tariefdiensten is een protocol gericht op preventie van fraude.

Beleidskaders

- Plaberum: procesbeschrijving die dient als leidraad voor de inrichting van de planvorming van ruimtelijke projecten, vastgesteld in 2017
- PBI: de Amsterdamse handleiding voor de planvorming, besluitvorming en realisatie van infrastructurele projecten, vastgesteld in 2019.

4

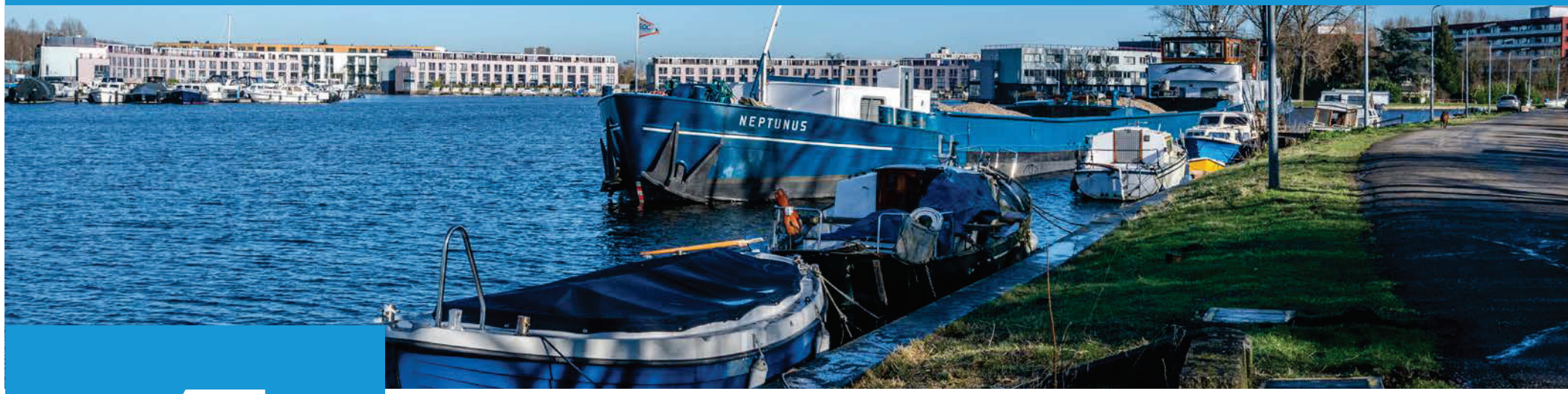

4

Programma's

4.1	Bouwen, Wonen en Duurzaamheid	201
4.2	Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer	210
4.3	Economie, Kunst, Cultuur en Erfgoed	222
4.4	Sport	226
4.5	Onderwijs	228
4.6	Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	231
4.7	Sociale zaken en Armoedebestrijding	238
4.8	Veiligheid	243
4.A	Algemene dekkingsmiddelen	246
4.B	Bestuur en organisatie	253

4.1

Bouwen, Wonen en Duurzaamheid

4.1.1 Ruimtelijke ontwikkeling

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	0,4	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Lasten	12,2	3,2	1,6	1,9	1,9
Saldo begroting na viermaands 2022	**-11,8**	**-3,4**	**-1,8**	**-2,1**	**-2,1**
Baten	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Lasten	-3,0	10,4	10,7	9,2	8,7
Saldo effecten begroting 2023	**3,2**	**-10,2**	**-10,5**	**-9,0**	**-8,5**
Baten	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	9,2	13,6	12,3	11,2	10,7
Saldo na begroting 2023	**-8,6**	**-13,6**	**-12,3**	**-11,2**	**-10,7**

Baten

De totale baten in dit programmaonderdeel stijgen met € 0,2 miljoen in 2022 tot en met 2026. De afzonderlijke afwijkingen zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Lasten

De totale lasten in dit programmaonderdeel dalen met € 3,0 miljoen in 2022 en stijgen met € 10,4 miljoen in 2023 en met € 10,7 miljoen in 2024. In 2025 stijgen de lasten met € 9,2 miljoen en in 2026 stijgen de lasten met € 8,7 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door:

- Vanaf 2023 zijn er structureel hogere apparaatskosten als gevolg van een formatie-uitbreiding (€ 2,3 miljoen) en indexatie loonkosten (€ 1,1 miljoen).
- Vanaf 2023 zijn er structureel hogere lasten als gevolg van marktconforme tarieven voor projecten (met uitzondering van de investerings- en grexprojecten) (€ 3,0 miljoen).
- Voorstel Coalitieakkoord C11.2 Gebiedsontwikkeling (in de jaren 2023 tot en met 2025 jaarlijks € 3 miljoen en in 2026 € 2,5 miljoen).
- Hogere lasten als gevolg van de aanpassing kasritme reserve IJ-Oeververbinding (in 2023 € 0,9 miljoen en in 2024 € 1,4 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1,0 miljoen (in 2023 € 0,1 miljoen, in 2024 € 0,4 miljoen, in 2025 en in 2026 € 0,2 miljoen).

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	2,6	0,6	-0,6	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**2,6**	**0,6**	**-0,6**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	-2,7	1,5	3,0	1,0	1,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo effecten begroting 2023	**-2,7**	**1,5**	**3,0**	**1,0**	**1,0**
Onttrekking	-0,1	2,1	2,4	1,0	1,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na begroting 2023	**-0,1**	**2,1**	**2,4**	**1,0**	**1,0**

Onttrekkingen aan reserves

Hogere onttrekking van € 1,5 miljoen in 2023 en van € 3,0 miljoen in 2024. In 2025 en 2026 zijn de onttrekkingen € 1 miljoen per jaar. Dit wordt veroorzaakt door:

- De niet gerealiseerde onttrekking van 2021 en 2022 van de reserve IJ-Oever-verbinding wordt nu begroot in 2023 en 2024. Daarmee wordt de onttrekking voor 2022 verlaagd met € 2,2 miljoen en voor 2023 en 2024 verhoogd met € 1,0 miljoen per jaar.
- Hogere onttrekking voor voorstel Coalitieakkoord C11.2 Gebiedsontwikkeling (in 2023 tot en met 2026 jaarlijks € 1 miljoen)
- Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen (in 2023 € 0,3 miljoen).

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen wijzigen niet in de jaren 2022 tot en met 2026.

4.1.2 Grond

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	513,6	482,5	707,5	549,9	591,3
Lasten	510,0	511,0	610,6	517,3	540,6
Saldo begroting na viermaands 2022	**3,6**	**-28,5**	**96,9**	**32,6**	**50,7**
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	0,8	15,1	15,1	15,1	15,1
Saldo effecten begroting 2023	**-0,8**	**-15,1**	**-15,1**	**-15,1**	**-15,1**
Baten	513,6	482,5	707,5	549,9	591,3
Lasten	510,8	526,1	625,7	532,3	555,6
Saldo na begroting 2023	**2,8**	**-43,6**	**81,8**	**17,6**	**35,7**

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	191,7	129,7	127,4	133,8	137,7
Toevoeging	163,0	104,0	220,2	167,8	190,3
Saldo begroting na viermaands 2022	**28,7**	**25,7**	**-92,8**	**-34,0**	**-52,6**
Onttrekking	8,9	14,6	16,6	20,6	24,6
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	-4,0	-4,0
Saldo effecten begroting 2023	**8,9**	**14,6**	**16,6**	**24,6**	**28,6**
Onttrekking	200,6	144,2	144,0	154,4	162,3
Toevoeging	163,0	104,0	220,2	163,8	186,3
Saldo na begroting 2023	**37,6**	**40,3**	**-76,2**	**-9,5**	**-24,0**

Baten

De totale baten in dit programmaonderdeel wijzigen niet.

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel stijgen vanaf 2023 met € 15,1 miljoen.

- Hogere lasten door stijging van de overhead die aan dit programmaonderdeel wordt toegerekend (€ 14,2 miljoen). Dit leidt in programma B tot lagere lasten.
- Hogere lasten voor personeelskosten als gevolg van nominale ontwikkelingen en bijstelling van de beoogde capaciteit bij de tariefdiensten vanaf 2023 (€ 0,9 miljoen).
- Overige lasten zijn afzonderlijk kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Onttrekkingen

De onttrekkingen in programmaonderdeel Grond stijgen met € 14,6 miljoen in 2023, met € 16,6 miljoen in 2024, met € 20,6 miljoen in 2025 en met € 24,6 miljoen in 2026. Dit komt door:

- Een hogere onttrekking van de structurele afdracht uit het Vereveningsfonds aan de algemene middelen (€ 10 miljoen in 2023, € 12 miljoen in 2024, € 16 miljoen in 2025 en € 20 miljoen in 2026).
- De toerekening van overheadkosten aan grondexploitaties. Deze worden vanaf 2023 weer doorbelast aan programmaonderdeel 1.2. Dit leidt tot een technische mutatie in de onttrekking van € 3,7 miljoen.
- Een hogere onttrekking voor gestegen personeelskosten als gevolg van de nominale ontwikkelingen (€ 0,9 miljoen).

Toevoegingen

De toevoegingen in programmaonderdeel Grond dalen in 2025 en 2026 met € 4,0 miljoen. Dit komt doordat de bouw van de OBA Next in het Zuidasgebied niet doorgaat. Hiervoor was een toevoeging geraamd aan de reserve Zuidas.

4.1.3 Erfpacht

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	244,1	213,8	196,6	194,9	199,7
Lasten	53,9	55,4	46,4	45,7	47,2
Saldo begroting na viermaands 2022	**190,2**	**158,4**	**150,3**	**149,2**	**152,5**
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	0,0	1,4	1,4	1,4	1,4
Saldo effecten begroting 2023	**0,0**	**-1,4**	**-1,4**	**-1,4**	**-1,4**
Baten	244,1	213,8	196,6	194,9	199,7
Lasten	53,9	56,8	47,8	47,1	48,6
Saldo na begroting 2023	**190,2**	**157,0**	**148,8**	**147,8**	**151,1**

Baten

De totale baten in dit programmaonderdeel wijzigen niet.

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel stijgen vanaf 2023 met € 1,4 miljoen. Dit komt door hogere lasten als gevolg van nominale ontwikkelingen.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	394,1	326,8	40,6	2,0	2,0
Toevoeging	325,9	174,5	74,4	28,9	29,2
Saldo begroting na viermaands 2022	**68,2**	**152,3**	**-33,8**	**-26,9**	**-27,2**
Onttrekking	-150	-200	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo effecten begroting 2023	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	244,1	126,9	40,7	2,0	2,0
Toevoeging	325,9	174,5	74,4	28,9	29,2
Saldo na begroting 2023	**-81,8**	**-47,6**	**-33,8**	**-26,8**	**-27,2**

De vrijval van de reserve Financiering Erfpachtgrond daalt in 2023 met € 200,0 miljoen, omdat besloten is om de begrote toevoeging aan de algemene reserve terug te draaien.

4.1.4 Wonen

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	78,5	68,7	67,8	67,8	67,7
Lasten	174,6	140,9	137,8	119,9	118,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**-96,1**	**-72,2**	**-70,0**	**-52,1**	**-50,3**
Baten	5,6	17,5	12,3	8,7	1,4
Lasten	1,9	17,5	18,5	10,2	2,8
Saldo effecten begroting 2023	**3,7**	**-0,1**	**-6,2**	**-1,5**	**-1,3**
Baten	84,2	86,1	80,1	76,5	69,2
Lasten	176,5	158,4	156,3	130,1	120,7
Saldo na begroting 2023	**-92,4**	**-72,3**	**-76,2**	**-53,5**	**-51,6**

Baten

De totale baten in dit programmaonderdeel stijgen met € 5,6 miljoen in 2022, € 17,5 miljoen in 2023, € 12,3 miljoen in 2024, € 8,7 miljoen in 2025 en € 1,4 miljoen in 2026 ten opzichte van de laatst vastgestelde begroting. Dit wordt veroorzaakt door:

- Hogere baten door een ontvangen specifieke uitkering van het Rijk voor bestrijding van energiearmoede. Zowel de baten als de lasten zijn in de begroting 2023 opgenomen (€ 8,4 miljoen in 2023).
- Hogere baten door een rijksbijdrage uit het Volkshuisvestingsfonds voor woningverbetering in grote delen van Amsterdam Zuidoost (€ 5,7 miljoen in 2022, € 7,7 miljoen in 2023, € 10,9 miljoen in 2024 en € 7,3 miljoen in 2025).
- Hogere baten door stijging van de legestarieven (€ 1,3 miljoen structureel vanaf 2023).
- Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1,0 miljoen (€ 0,2 miljoen in 2024, 2025 en 2026).

Lasten

De totale lasten in dit programmaonderdeel stijgen met € 1,9 miljoen in 2022, € 17,5 miljoen in 2023, € 18,5 miljoen in 2024, € 10,2 miljoen in 2025 en € 2,8 miljoen in 2026 ten opzichte van de laatst vastgestelde begroting. Dit wordt veroorzaakt door:

- Hogere lasten voor de aanpak van energiearmoede. Deze middelen worden ingezet om huishoudens in een kwetsbare positie vanwege gestegen energielasten op korte termijn te ondersteunen bij het nemen van maatregelen om de energierekening te verlagen (€ 8,4 miljoen in 2023).
- Hogere lasten voor Subsidies vanuit het Volkshuisvestingsfonds voor woningverbetering en verduurzaming van woningen in grote delen van Amsterdam Zuidoost. Met deze subsidies worden in deze buurten achterstallig onderhoud weg gewerkt en de energielabels van de woningen verbeterd (€ 5,6 miljoen in 2022, € 7,7 miljoen in 2023, € 10,9 miljoen in 2024 en € 7,3 miljoen in 2025).
- Hogere lasten van € 7,0 miljoen in 2024 en € 3,5 miljoen structureel vanaf 2025 door het laten vervallen van een taakstelling uit het actieplan Samen sterker uit de crisis voor dit programmaonderdeel.
- Verschuiving van lasten uit 2022 naar 2023 en 2024 voor de huisvesting van kwetsbare groepen. Door de complexiteit van de opgave en beperkingen in de beschikbare capaciteit zal de uitvoering later plaatsvinden dan oorspronkelijk begroot (lagere lasten van € 1,2 miljoen in 2022, hogere lasten van € 0,7 miljoen in 2023 en € 0,5 miljoen in 2024).
- Hogere lasten in verband met de inflatieontwikkeling (€ 1,6 miljoen structureel vanaf 2023).
- Lagere lasten in dit programmaonderdeel door actualisatie van de toerekening van kosten voor de interne dienstverlening (€ 2,3 miljoen structureel vanaf 2023).
- Lagere lasten in dit programmaonderdeel door het herverdelen van de kosten van juridische inzet voor bezwaar en beroep. De lasten zijn herverdeeld naar de programmaonderdelen waar het bezwaar en beroep betrekking op heeft. (€ 1,9 miljoen structureel vanaf 2022).
- Lagere lasten door herallocatie van middelen naar andere programma's voor Gebiedsteams, Veiligheid en de Gebiedspool. Hiermee wordt inhuurbudget omgezet in vaste formatie die ingezet wordt voor het Masterplan Nieuw West. (€ 1,8 miljoen structureel vanaf 2023).
- Meerdere mutaties in de lasten door verschillende kleinere wijzigingen die afzonderlijk kleiner zijn dan € 1,0 miljoen. Dit betreft onder andere mutaties voor verwerken van compensatie voor de loon- en prijsontwikkeling en subsidies (lagere lasten van € 0,6 miljoen in 2022, hogere lasten van € 5,1 miljoen in 2023, € 4,6 miljoen in 2024, € 3,9 miljoen in 2025 en € 3,7 miljoen in 2026).

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	25,2	16,8	23,2	1,7	0,0
Toevoeging	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**24,2**	**16,8**	**23,2**	**1,7**	**0,0**
Onttrekking	-1,4	0,5	-0,4	-1,7	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo effecten begroting 2023	**-1,4**	**0,5**	**-0,4**	**-1,7**	**0,0**
Onttrekking	23,9	17,4	22,8	0,0	0,0
Toevoeging	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na begroting 2023	**22,9**	**17,4**	**22,8**	**0,0**	**0,0**

Onttrekkingen aan reserves

Lagere onttrekking van € 1,4 miljoen in 2022,hogere onttrekking van € 0,5 miljoen in 2023, lagere onttrekking van € 0,4 miljoen in 2024 en lagere onttrekking van € 1,7 miljoen in 2025. Dit wordt veroorzaakt door:

- Lagere onttrekking uit de reserve Stedelijk Mobiliteitsfonds omdat deze reserve wordt opgeheven (€ 0,1 miljoen in 2022, € 1,1 miljoen in 2023, € 1,3 miljoen in 2024 en € 1,7 miljoen in 2025).
- Lagere onttrekking in 2022 en hogere onttrekking in 2023 en 2024 uit de reserves Bouwstimulering en het Corporatiebudget voor het realiseren van nieuwe standplaatsen voor woonwagens (lagere onttrekking van € 1,2 miljoen in 2022 en hogere onttrekking van € 0,9 miljoen in 2023 en 2024).
- Hogere onttrekking uit de reserve Coalitiemiddelen 2022-2026 voor Woonruimte-verdeling (€ 0,4 miljoen in 2023) en huisvesting statushouders (€ 0,3 miljoen in 2023).

Toevoegingen aan reserves

Er zijn geen wijzigingen in de toevoegingen aan de reserves binnen dit programmaonderdeel.

4.1.5 Vastgoed

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	73,8	75,4	61,7	61,7	62,0
Lasten	50,1	50,8	45,4	45,6	45,5
Saldo begroting na viermaands 2022	**23,7**	**24,6**	**16,3**	**16,1**	**16,5**
Baten	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Lasten	0,2	0,4	0,4	0,4	0,4
Saldo effecten begroting 2023	**-0,1**	**-0,3**	**-0,3**	**-0,3**	**-0,3**
Baten	73,9	75,4	61,8	61,8	62,1
Lasten	50,3	51,1	45,8	45,9	45,9
Saldo na begroting 2023	**23,6**	**24,3**	**16,0**	**15,8**	**16,2**

Baten

De totale baten in dit programmaonderdeel stijgen met € 0,1 miljoen in 2022 tot en met 2026. Deze afwijking lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen (€ 0,1 miljoen).

Lasten

De totale lasten in dit programmaonderdeel stijgen met € 0,2 miljoen in 2022 tot en met 2026. Deze afwijking lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen (€ 0,2 miljoen).

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	1,4	1,0	1,0	1,0	1,0
Toevoeging	3,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**-1,8**	**1,0**	**1,0**	**1,0**	**1,0**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo effecten begroting 2023	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	1,4	1,0	1,0	1,0	1,0
Toevoeging	3,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na begroting 2023	**-1,8**	**1,0**	**1,0**	**1,0**	**1,0**

Onttrekkingen en toevoegingen aan reserves

Er zijn geen wijzigingen in de onttrekkingen en toevoegingen aan de reserves binnen dit programmaonderdeel.

4.1.6 Duurzaamheid en milieubeheer

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	4,1	0,4	0,4	0,4	0,4
Lasten	76,2	66,0	64,0	27,0	27,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**-72,1**	**-65,6**	**-63,6**	**-26,6**	**-26,6**
Baten	-1,7	1,9	2,7	-0,1	-0,1
Lasten	-1,0	6,5	6,9	4,2	4,2
Saldo effecten begroting 2023	**-0,8**	**-4,6**	**-4,2**	**-4,2**	**-4,2**
Baten	2,4	2,3	3,0	0,3	0,3
Lasten	75,3	72,2	70,9	31,2	31,2
Saldo na begroting 2023	**-72,9**	**-70,2**	**-67,9**	**-30,9**	**-30,9**

Baten

De totale baten in dit programmaonderdeel dalen in 2022 met € 1,7 miljoen en stijgen met € 1,9 miljoen in 2023 en met € 2,7 miljoen in 2024. In 2025 en 2026 dalen de baten met € 0,1 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door:

- Hogere baten in 2023 en 2024 door specifieke uitkering van het rijk voor het opzetten van proeftuinen aardgasvrije wijken (in 2023 € 2,0 miljoen en in 2024 € 2,7 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1,0 miljoen -€ 0,1 miljoen in 2025 en 2026.

Lasten

De totale lasten in dit programmaonderdeel dalen met € 1,0 miljoen in 2022, stijgen met € 6,5 miljoen in 2023 en met € 6,9 miljoen in 2024. In 2025 stijgen de lasten met € 4,2 miljoen en in 2026 met € 4,2 miljoen.

- Hogere lasten voor het opzetten van een proeftuin aardgasvrije wijk om te leren hoe de wijkgerichte aanpak kan worden ingericht en opgeschaald. Hier staat een specifieke uitkering tegenover. (In 2023 € 2,0 miljoen en in 2024 € 2,7 miljoen).
- Hogere lasten door een extra toegekend structureel budget voor inflatie (€ 2,1 miljoen).
- Hogere lasten vanuit het coalitieakkoord met betrekking tot de ambities op het gebied van zonne-energie (€ 1 miljoen) in 2023 en verder.
- Hogere lasten door hogere bijdragen aan de Omgevingsdienst NoordzeeKanaalgebied van € 0,6 miljoen structureel, als gevolg van overdracht Weesp (€ 0,2 miljoen) en extra budget voor inflatie (€ 0,4 miljoen).
- Hogere lasten in 2023 voor de uitvoering van Amendement 488 Dakenplan 2023 (€ 0,4 miljoen).
- Overige afwijkingen zijn kleiner dan € 0,2 miljoen in 2023, € 0,2 miljoen in 2024 en 2025 en € 0,7 miljoen in 2021 en lichten we daarom niet verder toe.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	48,7	45,9	43,9	6,6	6,6
Toevoeging	40,7	2,4	2,3	2,2	2,1
Saldo begroting na viermaands 2022	**5,3**	**42,0**	**43,4**	**4,4**	**4,4**
Onttrekking	0	1,4	1,0	1,0	1,0
Toevoeging	4,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo effecten begroting 2023	**-4,0**	**1,4**	**1,0**	**1,0**	**1,0**
Onttrekking	48,7	47,3	44,9	7,6	7,6
Toevoeging	44,7	2,4	2,3	2,2	2,1
Saldo na begroting 2023	**4,0**	**44,9**	**42,6**	**5,4**	**5,5**

Onttrekkingen aan reserves

Hogere onttrekking met € 1,4 miljoen in 2023 en € 1,0 miljoen in 2024, 2025 en 2026. Dit wordt veroorzaakt door:

- de onttrekking aan de reserve coalitiemiddelen om de lasten uit het coalitieakkoord op het gebied van zonne-energie te dekken.
- de onttrekking in 2023 aan de reserve financiering gemeentelijk vastgoed van € 0,4 miljoen voor de uitvoering van een amendement.
- Overige afwijkingen worden veroorzaakt door mutaties op de het SMF ter dekking van de mutaties op de lasten luchtkwaliteit.

Toevoegingen aan reserves

Er zijn geen wijzigingen in de toevoegingen aan de reserves binnen dit programmaonderdeel.

4.1.7 Begraafplaatsen en crematoria

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5
Lasten	8,0	8,0	7,9	7,9	7,9
Saldo begroting na viermaands 2022	**0,4**	**0,5**	**0,6**	**0,6**	**0,6**
Baten	0,0	0,4	0,4	0,4	0,4
Lasten	0,0	0,5	0,5	0,5	0,5
Saldo effecten begroting 2023	**0,0**	**-0,1**	**-0,1**	**-0,1**	**-0,1**
Baten	8,5	8,8	8,8	8,8	8,8
Lasten	8,1	8,4	8,4	8,4	8,4
Saldo na begroting 2023	**0,4**	**0,4**	**0,4**	**0,5**	**0,5**

Baten

De totale baten in dit programmaonderdeel stijgen met € 0,3 miljoen in 2023. In 2024, 2025 en 2026 blijven de baten gelijk. De stijging in 2023 wordt veroorzaakt door:

- Stijging van de opbrengst leges lijkbezorgingsrechten (€ 0,3 miljoen).

Lasten

De totale lasten in dit programmaonderdeel stijgen met € 0,1 miljoen in 2022 en met € 0,4 miljoen in 2023. In 2024, 2025 en 2026 blijven de lasten gelijk. De stijging in 2023 wordt veroorzaakt door:

- Hogere personele lasten als gevolg van de nieuwe CAO en de herwaardering van functies (€ 0,3 miljoen).

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo effecten begroting 2023	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na begroting 2023	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**

Op dit programmaonderdeel zijn geen reserves van toepassing.

4.2

Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer

4.2.1 Verkeer, vervoer en parkeren

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	340,0	330,6	331,0	333,0	323,3
Lasten	214,1	202,5	197,6	205,2	124,3
Saldo begroting na viermaands 2022	**126,0**	**128,1**	**133,3**	**127,7**	**199,0**
Baten	-21,3	-282,4	-282,1	-281,5	-281,5
Lasten	-32,9	29,8	2,6	-6,2	54,2
Saldo effecten begroting 2023	**11,6**	**-312,2**	**-284,7**	**-275,2**	**-335,7**
Baten	318,7	48,2	48,9	51,5	41,8
Lasten	181,2	232,2	200,2	199,0	178,6
Saldo na begroting 2023	**137,6**	**-184,1**	**-151,3**	**-147,5**	**-136,7**

Baten

De totale baten in dit programmaonderdeel dalen met 21,3 miljoen in 2022, met € 282,4 miljoen in 2023, met € 281,4 miljoen in 2024, met € 281,5 miljoen in 2025 en met € 281,5 miljoen in 2026 . Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- De reserve Stedelijk Mobiliteitsfonds (SMF) is met ingang van de begroting 2023 op grond van het coalitieakkoord 2023-2026 komen te vervallen. Daarom worden de inkomsten uit straatparkeren overgeheveld naar Programma A (Algemene Dekkingsmiddelen)

Lasten

De totale lasten in dit programmaonderdeel dalen met € 32,9 miljoen in 2022 en stijgen in 2023 met € 29,8 miljoen. In 2024 stijgen de lasten met € 2,6 miljoen, in 2025 dalen de lasten met € 6,2 miljoen en de lasten stijgen in 2026 met € 54,2 miljoen. Deze verschillen komen onder andere door:

- Eenmalig hogere lasten in 2023 door een transitievergoeding welke directie Parkeren moet betalen aan de nieuwe leverancier (€3,5 miljoen).
- Lagere lasten in 2023 van € 5,2 miljoen door het doorbelasten van interne uren. Door deze doorbelasting worden de lasten die aan projecten worden toegewezen marktconform, de manuren hebben immers een directe relatie met het project. Deze doorbelasting is structureel opgenomen tot en met 2026.
- De lasten dalen in 2022 met € 21,4 miljoen doordat de budgetten van projecten die gefinancierd werden vanuit het SMF geactualiseerd zijn. Hierdoor stijgen de lasten in 2023 met € 37,7 en in 2024 met € 10,8 miljoen. In 2025 dalen de lasten met € 3,0 miljoen en stijgen ze in 2026 met € 24,7 miljoen. Het betreft hier projecten die gedekt werden door het Stedelijk Mobiliteitsfonds (SMF). Doordat de reserve met ingang van de begroting 2023 op grond van het coalitieakkoord 2023-2026 is komen te vervallen worden deze projecten nu gedekt uit de Algemene Dekkingsmiddelen.
- Door indexering (vanwege de hoge inflatie) van de bestedingen gefinancierd uit Stedelijk Mobiliteitsfonds, stijgen de lasten in 2022 met € 4,7 miljoen, in 2023 met € 6,1 miljoen, in 2024 met € 3,4 miljoen, in 2025 met € 3,3 miljoen en in 2026 met € 3,0 miljoen. Doordat de reserve met ingang van de begroting 2023 op grond van het coalitieakkoord 2023-2026 is komen te vervallen worden deze projecten nu gedekt uit de Algemene Dekkingsmiddelen.
- Structurele nominale compensatie voor lasten die gedekt worden uit de Algemene Dekkingsmiddelen, aangevuld met een bij de retraite overwogen nabetaling (2023-2026 € 5,4 miljoen per jaar)
- Door een herziene verordening op het Stedelijk Mobiliteitsfonds (SMF) was het toegestaan om meer kosten te begroten op de door het SMF gefinancierde projecten dan er dekking is. Dit wordt overprogrammering genoemd en is een gevolg van de ervaring dat uiteindelijk 30% tot 40% van de beschikbare dekking niet wordt uitgegeven. Met deze post worden de hogere begrote lasten bij de individuele projecten per programmaonderdeel weer verlaagd om binnen de begrotingskaders van het SMF te blijven. Hierdoor dalen de lasten in 2022 met € 17,1 miljoen, in 2023 met € 22,4 miljoen, in 2024 met € 14,8 miljoen, in 2025 met € 9,3 miljoen en de lasten stijgen in 2026 met € 25,3 miljoen. Doordat de reserve met ingang van de begroting 2023 op grond van het coalitieakkoord 2023-2026 is komen te vervallen worden deze projecten nu gedekt uit de Algemene Dekkingsmiddelen.
- De lasten stijgen met € 3,8 miljoen in 2022 vanwege het Delta Plan Openbare Ruimte. Deze lasten worden gedekt uit de reserve Stadsbehoud.
- De lasten stijgen in 2023-2025 met € 2,0 miljoen per jaar door de intensivering op luchtkwaliteit.
- De lasten stijgen in 2023 voor de uitvoering van een tweetal amendementen: Amendement 479 Uitbreiding programma fietscultuur (€ 0,1 miljoen); Amendement 490 Gratis openbaar vervoer voor kinderen (€ 1,0 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen individueel kleiner zijn dan € 1 miljoen.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	172,8	116,1	102,3	105,1	29,1
Toevoeging	240,3	204,1	195,8	191,8	195,2
Saldo begroting na viermaands 2022	**-67,5**	**-88,1**	**-93,4**	**-86,7**	**-166,1**
Onttrekking	-38,1	-5,2	-94,5	-98,3	-25,4
Toevoeging	-25,7	-60,9	-75,0	-78,9	-69,7
Saldo effecten begroting 2023	**-12,4**	**55,7**	**-19,5**	**-19,4**	**44,3**
Onttrekking	134,7	110,8	7,8	6,8	3,7
Toevoeging	214,6	143,2	120,7	112,9	125,5
Saldo na begroting 2023	**-79,9**	**-32,4**	**-112,9**	**-106,1**	**-121,8**

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen zijn lager met € 38,1 miljoen in 2022, € 5,2 miljoen in 2023, € 94,5 miljoen in 2024, € 98,3 miljoen in 2025 en € 25,4 miljoen in 2026.

- Doordat de reserve Stedelijk Mobiliteitsfonds met ingang van de begroting 2023 op grond van het coalitieakkoord 2023-2026 is komen te vervallen zijn alle onttrekkingen verwijderd.
- Bij de begroting 2021 is een mutatie opgevoerd voor onttrekking reserve Stadsbehoud in 2024. De hieraan ten grondslag liggende lastenmutatie is echter niet goedgekeurd bij de begroting 2021. Om deze reden staat de mutatie onterecht in de begroting en wordt er middels deze mutatie uitgehaald, inclusief volgende jaren vanuit de extrapolatie. De aanpassing betreft € 9,7 miljoen verlaging van zowel dotatie als onttrekking in 2024-2026.
- De onttrekking wordt in 2022 € 3,8 miljoen hoger vanwege het Delta Plan Openbare Ruimte. In 2023-2026 bedraagt dit bedrag € 0,6 miljoen per jaar.
- De onttrekking is voor de jaren 2023-2025 € 2,0 miljoen per jaar hoger door de Coalitiemiddelen voor het verbeteren van de luchtkwaliteit.
- De onttrekking stijgt in 2023 met € 1,1 miljoen voor de uitvoering van twee amendementen.
- Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen zijn lager met € 25,7 miljoen in 2022, € 60,9 miljoen in 2023, € 75,0 miljoen in 2024, € 78,9 miljoen in 2025 en € 69,7 miljoen in 2026.

- Doordat de reserve Stedelijk Mobiliteitsfonds met ingang van de begroting 2023 op grond van het coalitieakkoord 2023-2026 is komen te vervallen zijn alle toevoegingen verwijderd.
- Bij de begroting 2021 is een mutatie opgevoerd voor onttrekking reserve Stadsbehoud in 2024. De hieraan ten grondslag liggende lastenmutatie is echter niet goedgekeurd bij de begroting 2021. Om deze reden staat de mutatie onterecht in de begroting en wordt er middels deze mutatie uitgehaald, inclusief volgende jaren vanuit de extrapolatie. De aanpassing betreft € 9,7 miljoen verlaging van zowel dotatie als onttrekking in 2024-2026.
- De toevoegingen stijgen structureel met € 25,0 miljoen per jaar door middelen uit het Coalitieakkoord 2023-2026 ten behoeve van Programma Bruggen en Kademuren.
- De toevoegingen stijgen met € 10,0 miljoen in 2022, met € 30.0 miljoen in 2023, met € 30,0 miljoen in 2024, met € 10,0 miljoen in 2025 en in 2026 met € 20,0 miljoen omdat vanuit het Coalitieakkoord 2022-2026 een impuls wordt gegeven aan het onderhoud van de bestaande stad. De toevoegingen zijn afkomstig uit het Stedelijk Mobiliteitsfonds.
- Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

4.2.2 Openbaar vervoer

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	25,3	30,5	37,0	67,4	17,7
Lasten	83,2	92,1	109,1	137,2	57,5
Saldo begroting na viermaands 2022	**-57,9**	**-61,6**	**-72,1**	**-69,8**	**-39,8**
Baten	4,3	3,0	3,0	3,0	3,0
Lasten	-5,5	-6,9	-11,9	-6,4	21,1
Saldo effecten begroting 2023	**9,8**	**9,8**	**14,9**	**9,4**	**-18,1**
Baten	29,6	33,5	40,0	70,4	20,7
Lasten	77,7	85,3	97,2	130,8	78,6
Saldo na begroting 2023	**-48,1**	**-51,8**	**-57,2**	**-60,4**	**-57,9**

Baten

De totale baten in dit programmaonderdeel stijgen met € 4,3 miljoen in 2022 en vanaf 2023 jaarlijks met € 3,0 miljoen vanaf 2023. Dit wordt veroorzaakt door:

- De baten stijgen. In het budget dat is meegekomen met het eigendom van de railinfrastructuur ontbrak de uitsplitsingen in lasten en baten. De baten bevatten bepaalde bijdragen van derden. Met deze mutatie wordt de specificatie toegevoegd aan de begroting. Omdat de baten en lasten met hetzelfde bedrag stijgen is het effect van deze mutatie neutraal.
- De baten stijgen. Door de verkiezingen tijdelijk geen stadsdeelraden waren is, met toestemming, een tijdelijke stelpost gehanteerd. Via deze mutatie wordt die weer weg geboekt, conform de gemaakte afspraken en dat leidt tot hogere baten in 2022 van € 1,3 miljoen.

Lasten

De totale lasten in dit programmaonderdeel dalen met € 5,5 miljoen in 2022, met € 6,9 miljoen in 2023, met € 11,9 miljoen in 2024, met € 6,4 miljoen in 2025 en stijgen met € 21,1 miljoen in 2026. Dit komt onder meer door:

De periodieke beoordeling van lopende en nieuwe projecten die gedekt worden door het Stedelijk Mobiliteitsfonds waarmee wordt bepaald hoeveel dekking er vanuit het SMF beschikbaar is en hoe die wordt verdeeld over de projecten. De jaarlijkse indexering van het SMF is ook onderdeel van deze mutatie. De lasten dalen in 2022 met € 7,0 miljoen, in 2023 met € 8,1 miljoen, in 2024 met €12,1 miljoen, in 2025 met € 8,5 miljoen en in 2026 stijgen de lasten met € 9,4 miljoen. Het betreft hier projecten die gedekt werden door het Stedelijk Mobiliteitsfonds (SMF). Doordat de reserve met ingang van de begroting 2023 op grond van het coalitieakkoord 2023-2026 is komen te vervallen worden deze projecten nu gedekt uit de Algemene Dekkingsmiddelen

- De lasten dalen met name in 2024 (€ 4,9 miljoen) en 2025 (€ 4,3 miljoen) en stijgen in 2026 (€ 5,1 miljoen) Door een herziene verordening op het Stedelijk Mobiliteits-fonds (SMF) is het toegestaan om meer kosten te begroten op de door het SMF gefinancierde projecten dan er dekking is. Dit wordt overprogrammering genoemd en is een gevolg van de ervaring dat uiteindelijk 30% tot 40% van de beschikbare dekking niet wordt uitgegeven. Met deze post worden de hogere begrote lasten bij de individuele projecten per programmaonderdeel weer verlaagd om binnen de begrotingskaders van het SMF te blijven. Het betreft hier projecten die gedekt werden door het Stedelijk Mobiliteitsfonds (SMF). Doordat de reserve met ingang van de begroting 2023 op grond van het coalitieakkoord 2023-2026 is komen te vervallen worden deze projecten nu gedekt uit de Algemene Dekkingsmiddelen
- Als onderdeel van het besloten krediet voor uitbreiding veerverbindingen over het IJ dd. 16 februari 2022 stijgen de lasten voor Veerbindingen in 2022 (€ 0,4 miljoen), dalen ze in 2023 (-€ 2,4 miljoen) en in 2024 (-€ 0,3 miljoen) en stijgen ze weer in 2025 (€ 1,0 miljoen). Deze lasten worden gedekt door de reserve IJveren.
- De lasten en baten stijgen met € 3 miljoen in 2022-2026. In het budget dat is overgekomen en hoort bij het eigendom van de railinfrastructuur ontbrak de uitsplitsingen tussen lasten en baten. Met deze mutatie wordt de specificatie toegevoegd aan de begroting.
- De kosten voor de brandstof voor de Veerdiensten stijgen vanaf 2023 jaarlijks met € 1 miljoen als onderdeel van de nominale aanpassingen 2023. In 2022 dalen de lasten met € 0,4 miljoen en in 2024 stijgen ze met hetzelfde bedrag als gevolg van vertraging bij het in de vaart nemen van de pont.
- De lasten stijgen met € 0,4 miljoen per jaar. Dit als gevolg van een tekort aan materieel budget voor de afdeling Kennis en Kaders. Dit budget voor onderzoek is nodig om (o.a. wettelijke) taken te kunnen verrichten. Met deze mutatie wordt er realistisch begroot. (€ 0,4 miljoen jaarlijks vanaf 2022).
- De lasten stijgen vanaf 2023 met € 0,2 miljoen. Verschillen lager dan € 1,0 miljoen worden niet verder toegelicht.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	20,8	23,6	33,2	31,0	1,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**20,8**	**23,6**	**33,2**	**31,0**	**1,0**
Onttrekking	-7,5	-22,6	-32,2	-30,0	-0,3
Toevoeging	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo effecten begroting 2023	**-8,8**	**-22,6**	**-32,2**	**-30,0**	**-0,3**
Onttrekking	13,3	1,0	1,0	1,0	0,7
Toevoeging	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na begroting 2023	**11,9**	**1,0**	**1,0**	**1,0**	**0,7**

Onttrekkingen aan reserves

Lagere onttrekking met € 7,5 miljoen in 2022, met € 22,6 miljoen in 2023, met € 32,2 miljoen in 2024, met € 30,0 miljoen in 2025 en met € 0,3 miljoen in 2026.

- Lagere onttrekking aan de reserve Stedelijk Mobiliteitsfonds in 2022 van € 8,5 miljoen door actualisatie en een omdat een tijdelijke stelpost (geen stadsdeelraden tijdens de verkiezingen weer is teruggedraaid).
- Lagere onttrekking aan de reserve Stedelijk Mobiliteitsfonds in 2023 van € 8,3 miljoen, in 2024 van € 17.5 miljoen, in 2025 van € 13,3 miljoen en een hogere onttrekking van € 14.1 miljoen in 2026. De onttrekkingen worden toegelicht onder de toelichting op de lasten.
- Doordat de reserve tedelijk Mobiliteitsfonds met ingang van de begroting 2023 op grond van het coalitieakkoord 2023-2026 is komen te vervallen worden de ontrekkingen verwijderd (€ 12,0 miljoen in 2023, € 14,9 miljoen in 2024, € 17,7 miljoen in 2025 en € 14,5 miljoen in 2026).
- Hogere onttrekking aan de reserve IJveren in 2022 van € 1,0 miljoen, een lagere onttrekking in 2023 van € 2,3 miljoen, een hogere onttrekking van € 0,3 miljoen in 2024 en een hogere onttrekking van € 1,0 miljoen in 2025. De onttrekkingen worden toegelicht onder de toelichting op de Lasten. Er vindt ook een onttrekking in 2022 plaats ter dekking van een krediet van € 0,6 miljoen.

Toevoegingen aan reserves

- De toevoeging aan het Stedelijk Mobiliteitsfonds neemt af met € 1,4 miljoen in 2022 omdat een tijdelijke stelpost, omdat er geen stadsdeelraden waren tijdens de verkiezingen, weer is teruggedraaid

4.2.3 Ophalen van afval en reinigen openbare ruimte

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	190,6	189,7	189,7	189,7	189,7
Lasten	215,7	208,3	204,5	204,6	204,6
Saldo begroting na viermaands 2022	**-25,0**	**-18,6**	**-14,8**	**-14,9**	**-14,9**
Baten	0,0	11,7	11,7	11,7	11,7
Lasten	0,0	24,5	24,4	24,4	24,4
Saldo effecten begroting 2023	**0,0**	**-12,8**	**-12,7**	**-12,7**	**-12,7**
Baten	190,6	201,4	201,4	201,3	201,3
Lasten	215,7	232,8	228,9	229,0	228,9
Saldo na begroting 2023	**-25,0**	**-31,4**	**-27,6**	**-27,6**	**-27,6**

Baten

De totale baten in dit programmaonderdeel blijven nagenoeg gelijk in 2022 en stijgen met € 11,7 miljoen in 2023 tot en met 2026. Dit wordt veroorzaakt door:

- Structureel hogere baten van € 13,4 miljoen per jaar omdat door de nominale indexatie de tarieven stijgen. Als compensatie zit in het hogere tarief een bijdrage uit de Algemene Dekkingsmiddelen.
- Hogere baten Afvalstoffenheffing als gevolg van areaal-groei en indexatie van loon en prijs- ontwikkeling in het tarief en compensatie van € 10,0 miljoen uit het coalitie akkoord (per saldo € 9,8 miljoen);
- Hogere baten Reinigingsrechten door areaal-groei en indexatie (€ 2,7 miljoen);
- Lagere baten commerciële activiteit inzameling bedrijfsafval door neerwaartse bijstelling van opbrengsten contracten met ondernemers (€ 0,7 miljoen);
- Lagere baten opbrengsten afstoten verouderde voertuigen, deze opbrengsten zijn incidenteel van aard (€ 0,2 miljoen);
- Overige afwijking lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Lasten

De totale lasten in dit programmaonderdeel blijven gelijk in 2022 en stijgen met € 24,5 miljoen in 2023 tot en met 2026. Deze stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- Structureel hogere lasten van € 13,4 miljoen omdat deze stijgen door de aangepaste nominale indexatie.
- Hogere lasten als gevolg van areaal ontwikkelingen, indexatie van lonen en prijzen (€ 13,7 miljoen);
- Hogere lasten als gevolg van bijstelling lasten meerjarenbegroting afvalstoffen-heffing (basis 2022 naar 2023 en verder, technische wijziging, per saldo € 4,8 miljoen);
- Hogere budget als gevolg van bijdrage uit algemene middelen (€ 2,0 miljoen);
- Hogere lasten als gevolg van personele ontwikkelingen en oplossen knelpunten (€ 1,6 miljoen);
- Hogere lasten als gevolg van actualisatie raming gft inzameling, van algemene middelen naar afvalstoffenheffing en reservering (€ 1,0 miljoen).
- Hogere lasten reiniging (€ 0,5 miljoen). De lasten van reiniging zijn tot en met 2023 begroot op 55,2 miljoen. In 2024 dalen de lasten met € 0,5 miljoen door minder inzet met betrekking tot de Plak en Anti Klad. De lasten van € 54,7 miljoen zijn ook begroot voor 2025 en 2026.
- Hogere lasten als gevolg van Coalitie- middelen transitie-plan grof afval (€ 0,5 miljoen vanaf 2023);
- Hogere indexatie perceptie-lasten afvalstoffenheffing (€ 0,3 miljoen);
- Lagere lasten commerciële activiteit inzameling bedrijfsafval door neerwaartse bijstelling van contracten met ondernemers (€ 0,7 miljoen).
- Hogere lasten voor de uitvoering van Amendement 489 Buurtgroepen afval (€ 0,1 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we niet verder toe omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

In dit programmaonderdeel zijn de lasten en baten van de afvalstoffenheffing zichtbaar. De baten van de afvalstoffenheffing zijn € 44,6 miljoen hoger dan de lasten. Het overschot aan baten in dit programmaonderdeel is bedoeld ter dekking van lasten bij andere programmaonderdelen. De dekking is voor de extra comptabele onderdelen veeg kosten (€ 20,3 miljoen), handhaving kosten (€ 5,0 miljoen), kosten centrale overhead (€ 13,8 miljoen) en Btw op inzameling € 5,5 miljoen).

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**0,5**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo effecten begroting 2023	**0,0**	**0,1**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	1,4	0,1	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na begroting 2023	**0,5**	**0,1**	**0,0**	**0,0**	**0,0**

Er zijn in de jaren 2022 tot en met 2026 geen afwijkingen hoger dan € 1 miljoen, dus de afwijkingen worden hier niet toegelicht.

4.2.4 Beheer en onderhoud openbare ruimte

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	35,8	35,8	35,8	35,8	35,8
Lasten	254,2	207,3	187,3	208,1	222,1
Saldo begroting na viermaands 2022	**-218,3**	**-171,5**	**-151,5**	**-172,3**	**-186,3**
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	1,1	39,8	62,2	49,3	49,3
Saldo effecten begroting 2023	**-1,1**	**-39,8**	**-62,2**	**-49,3**	**-49,3**
Baten	35,8	35,8	35,8	35,8	35,8
Lasten	255,2	247,1	249,4	257,4	271,4
Saldo na begroting 2023	**-219,4**	**-211,3**	**-213,6**	**-221,6**	**-235,6**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel blijven gelijk.

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel nemen van 2023 tot en met 2026 toe met respectievelijk € 39,8 miljoen, € 62,2 miljoen, € 49,3 miljoen en nogmaals € 49,3 miljoen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- Het College heeft bij de Voorjaarsnota 2022 besloten om over 2023 de loon- en prijsontwikkeling volgens raming van het CPB te compenseren. Voor 2023 is de loonontwikkeling geraamd op 3,6% en de prijsontwikkeling op 2,3%. Alleen lasten gedekt door de algemene middelen komen in aanmerking voor nominale compensatie (€ 4,4 miljoen per jaar).
- Vanuit het Coalitieakkoord is structureel € 25 miljoen per jaar toegevoegd voor het Programma Bruggen en Kademuren.
- Vanwege de huidige hoge inflatie wordt structureel een extra nominale compensatie beschikbaar gesteld van € 7,0 miljoen.
- De lasten stijgen in 2023 met € 4,5 miljoen conform beslissing genomen in de begrotingsretraite. Deze gelden komen ten gunste van de exploitatie van het Programma Bruggen en Kademuren.
- Vanuit de areaalsystematiek wordt structureel € 0,9 miljoen beschikbaar gesteld
- Actualisatie SMF (-12,0 miljoen in 2023). Het betreft hier projecten die gedekt werden door het Stedelijk Mobiliteitsfonds (SMF). Doordat de reserve met ingang van de begroting 2023 op grond van het coalitieakkoord 2023-2026 is komen te vervallen worden deze projecten nu gedekt uit de Algemene Dekkingsmiddelen.
- Voor de reserve stadsbehoud zijn bij de Viermaands 2022 een aantal stelposten opgenomen voor de jaren 2023-2026 ter nadere invulling door de diverse assets. Door het beschikbaar komen van middelen uit het coalitieakkoord 2022-2026 kunnen deze stelposten alvast worden opgelost. Dit resulteert in extra lasten in 2023 van € 8 miljoen, in 2024 van € 22,7 miljoen, en in 2025 en 2026 van € 9,7 miljoen met dekking uit de reserve Stadsbehoud (€ 8 miljoen in 2023, € 22,7 miljoen in 2024, € 9,7 miljoen in 2025 en € 9,7 miljoen in 2025).
- Indexatie salarissen, de budgetten voor de kapitaallasten Weesp worden begroot in de programmaonderdelen en overige posten lager dan € 1 miljoen (€ 1,0 miljoen in 2023, € 1,2 miljoen in 2024, € 1,4 miljoen in 2025 en € 1,4 miljoen in 2025).

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	109,3	47,5	26,2	40,4	44,1
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**109,3**	**47,5**	**26,2**	**40,4**	**44,1**
Onttrekking	0,1	24,3	46,9	34,7	34,7
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo effecten begroting 2023	**0,1**	**24,3**	**46,9**	**34,7**	**34,7**
Onttrekking	109,4	71,8	73,1	75,1	78,8
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na begroting 2023	**109,4**	**71,8**	**73,1**	**75,1**	**78,8**

Onttrekkingen aan reserves

Lagere onttrekking met € 24,3 miljoen in 2023 en hogere onttrekkingen in 2024 van € 46,9 miljoen in 2024. In 2025 stijgen de onttrekkingen met € 34,7 miljoen en in 2026 nogmaals met € 34,7 miljoen.

- De onttrekkingen aan de reserve Stedelijk Mobiliteitsfonds neemt in 2023 af door de jaarlijkse actualisatie en het verwijderen van de onttrekkingen doordat de reserve met ingang van de begroting 2023 op grond van het coalitieakkoord 2023-2026 is komen te vervallen.
- De onttrekking uit de reserve Achterstallig Onderhoud neemt structureel toe met € 25,0 miljoen per jaar vanwege de Coalitiemiddelen ten gunste van Programma Bruggen en Kademuren.
- De onttrekkingen aan de reserve Stadsbehoud nemen toe zoals toegelicht bij de lasten.

Toevoegingen aan reserves

Er zijn geen wijzigingen in de toevoegingen aan de reserves binnen dit programmaonderdeel.

4.2.5 Water

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	47,1	4,9	5,2	5,3	5,4
Lasten	101,4	40,0	39,0	42,1	44,2
Saldo begroting na viermaands 2022	**-54,3**	**-35,1**	**-33,8**	**-36,8**	**-38,8**
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	1,6	-0,3	-0,1	-0,4	-0,4
Saldo effecten begroting 2023	**-1,6**	**0,3**	**0,1**	**0,4**	**0,4**
Baten	47,1	4,9	5,2	5,3	5,4
Lasten	103,0	39,7	38,9	41,6	43,7
Saldo na begroting 2023	**-55,9**	**-34,8**	**-33,7**	**-36,3**	**-38,4**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel blijven gelijk.

Lasten

De totale lasten in dit programmaonderdeel stijgen met € 1,6 miljoen in 2022 en dalen met € 0,3 miljoen in 2023, met € 0,1 miljoen in 2024, met € 0,4 miljoen in 2025 en 2026. Dit komt voornamelijk door:

- Lagere lasten van € 1,5 miljoen per jaar vanaf 2023. De kosten van dit programma onderdeel worden verlaagd omdat in de doorbelasting van interne diensten naar de projecten ook een overhead component zit. Echter geldt dat voor een deel van deze kosten het niet is toegestaan om deze toe te bedelen aan projecten. Dit wordt niet per project gecorrigeerd maar per programmaonderdeel.
- Hogere lasten van jaarlijks € 0,5 miljoen om dat juridische kosten die oorspronkelijk geland zijn in programmaonderdeel ook betrekking hebben op andere programmaonderdelen. Met deze voor de gemeente als geheel neutrale mutatie worden deze kosten herverdeeld.
- De kosten voor de baggeren en drijfvuilvissen stijgen vanaf 2023 jaarlijks met € 0,3 miljoen als onderdeel van de nominale aanpassingen 2023.
- De lasten nemen in 2022 toe met € 1,6 miljoen omdat voor een aantal activa ten onrechte nog geen kapitaallasten in de begroting zijn opgenomen. In de jaarrekening 2021 is een deel al in de realisatie hersteld. Met deze mutatie wordt het restant van de kapitaallasten in de begroting voor de jaarschijf 2022 opgenomen. Tegelijkertijd wordt met deze mutatie ook een fout in de berekening van de rentelasten (onderdeel van de kapitaallasten) gecorrigeerd.
- Om de bestedingskracht van de begroting op peil te houden wordt bij de retraite overwogen om een nabetaling te doen op de reeds uitgekeerde vergoeding voor loon- en prijsontwikkeling 2022 en de vergoeding voor 2023 te verhogen voor € 0,5 miljoen per jaar vanaf 2023.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	40,5	16,9	16,2	18,5	20,5
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**40,5**	**16,9**	**16,2**	**18,5**	**20,5**
Onttrekking	-0,6	-1,2	-0,6	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,4	0,4
Saldo effecten begroting 2023	**-0,6**	**-1,2**	**-0,6**	**-0,4**	**-0,4**
Onttrekking	39,9	15,7	15,6	18,5	20,6
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,4	0,4
Saldo na begroting 2023	**39,9**	**15,7**	**15,6**	**18,1**	**20,2**

Onttrekkingen aan reserves

Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves wijzigen niet in 2022, 2023 en 2024. Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

4.2.6 Groen (inclusief Amsterdamse Bos) en Dierenwelzijn

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	2,7	4,7	4,7	4,7	4,7
Lasten	92,8	87,4	78,4	71,6	67,4
Saldo begroting na viermaands 2022	**-90,1**	**-82,7**	**-73,7**	**-66,9**	**-62,7**
Baten	0,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
Lasten	-1,0	0,0	0,1	-0,1	0,7
Saldo effecten begroting 2023	**1,0**	**-2,0**	**-2,1**	**-1,9**	**-2,7**
Baten	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
Lasten	91,8	87,5	78,6	71,5	68,2
Saldo na begroting 2023	**-89,1**	**-84,8**	**-75,9**	**-68,8**	**-65,5**

Baten

De totale baten in dit programmaonderdeel dalen met € 2,0 miljoen structureel vanaf 2023. Dit wordt veroorzaakt door:

- Lagere baten door het vervallen van begrote baten voor het beprijzen van het gebruik van de openbare ruimte bij evenementen. Dit blijkt niet haalbaar te zijn en in het coalitieakkoord is besloten deze baten te schrappen (€ 2,0 miljoen structureel vanaf 2023).

Lasten

De totale lasten in dit programmaonderdeel dalen met € 1,0 miljoen in 2022 en blijven gelijk in 2023. In 2024 stijgen de lasten met € 0,1 miljoen, in 2025 dalen de lasten met € 0,1 miljoen en in 2026 stijgen de lasten met € 0,7 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door:

- Lagere lasten door actualisatie van de overprogrammering in het Stedelijk Mobiliteitsfonds (SMF). Om onderbesteding in een jaar te voorkomen wordt er voor de projecten die gedekt worden uit het SMF een hoger budget begroot dan beschikbaar is in de reserve. De overprogrammering wordt met deze mutatie geactualiseerd. (€ 1,2 miljoen in 2022, € 1,3 miljoen in 2023, € 1,1 miljoen in 2024 en € 0,8 miljoen in 2025). Het betreft hier projecten die gedekt werden door het Stedelijk Mobiliteitsfonds (SMF) dat als consequentie van het coalitieakkoord komt te vervallen. Hierdoor worden deze projecten nu gedekt uit de Algemene Dekkingsmiddelen.
- Meerdere mutaties in de lasten door verschillende kleinere wijzigingen die afzonderlijk kleiner zijn dan € 1,0 miljoen. Dit betreft onder andere mutaties voor verwerken van compensatie voor de loon- en prijsontwikkeling.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	38,9	34,7	26,1	18,9	14,8
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**38,9**	**34,7**	**26,1**	**18,9**	**14,8**
Onttrekking	-0,9	-7,2	-8,9	-4,4	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo effecten begroting 2023	**-0,9**	**-7,2**	**-8,9**	**-4,4**	**0,0**
Onttrekking	38,0	27,4	17,2	14,5	14,8
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na begroting 2023	**38,0**	**27,4**	**17,2**	**14,5**	**14,8**

Onttrekkingen aan reserves

Lagere onttrekking van € 0,9 miljoen in 2022, € 7,2 miljoen in 2023, € 8,9 miljoen in 2024 en € 4,4 miljoen in 2025. Dit wordt veroorzaakt door:

- Lagere onttrekking uit de reserve Stedelijk Mobiliteitsfonds omdat deze reserve als consequentie van het coalitieakkoord wordt opgeheven (€ 0,9 miljoen in 2022, € 7,3 miljoen in 2023, € 8,9 miljoen in 2024 en € 4,4 miljoen in 2025)
- Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Toevoegingen aan reserves

Er zijn geen wijzigingen in de toevoegingen aan de reserves binnen dit programmaonderdeel.

4.2.7 Riool en Drinkwater

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	219,7	232,3	236,7	241,7	246,3
Lasten	210,9	222,3	226,3	231,0	235,6
Saldo begroting na viermaands 2022	**8,9**	**10,0**	**10,3**	**10,6**	**10,6**
Baten	0,0	2,1	2,1	2,1	2,1
Lasten	0,7	2,7	2,7	2,7	2,7
Saldo effecten begroting 2023	**-0,7**	**-0,7**	**-0,6**	**-0,6**	**-0,6**
Baten	219,7	234,4	238,7	243,7	248,3
Lasten	211,5	225,0	229,0	233,7	238,3
Saldo na begroting 2023	**8,2**	**9,3**	**9,7**	**10,0**	**10,0**

Baten

De totale baten in dit programmaonderdeel blijven gelijk in 2022 en stijgen met € 2,1 miljoen in 2023. In 2024, 2025 en 2026 stijgen de baten met € 2,1 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door:

- Hogere baten door compensatie voor de nominale ontwikkelingen voor de drinkwatertaak (€ 2,1 miljoen).

Lasten

De totale lasten in dit programmaonderdeel stijgen met € 0,7 miljoen in 2022 en met € 2,7 miljoen in 2023. In 2024, 2025 en 2026 stijgen de lasten met € 2,7 miljoen.

- Hogere lasten door compensatie voor de nominale ontwikkelingen (€ 2,1 miljoen).
- Overige afwijking lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	1,1	0,0	0,0	0,1	0,1
Toevoeging	0,0	0,1	0,1	0,2	0,2
Saldo begroting na viermaands 2022	**1,1**	**-0,1**	**-0,1**	**-0,1**	**-0,1**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo effecten begroting 2023	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	1,1	0,0	0,0	0,1	0,1
Toevoeging	0,0	0,1	0,1	0,2	0,2
Saldo na begroting 2023	**1,1**	**-0,1**	**-0,1**	**-0,1**	**-0,1**

Onttrekkingen en toevoegingen aan reserves

De onttrekkingen en toevoegingen wijzigingen niet in dit programmaonderdeel.

4.3

Economie, Kunst, Cultuur en Erfgoed

4.3.1 Economie en innovatie

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	22,6	21,5	21,2	20,6	19,6
Lasten	72,9	54,9	51,6	47,3	43,5
Saldo begroting na viermaands 2022	**-50,3**	**-33,4**	**-30,4**	**-26,7**	**-23,9**
Baten	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2
Lasten	0,0	2,5	2,5	2,5	2,5
Saldo effecten begroting 2023	**0,0**	**-2,3**	**-2,3**	**-2,3**	**-2,3**
Baten	22,6	21,7	21,4	20,8	19,8
Lasten	72,9	57,4	54,0	49,8	46,0
Saldo na begroting 2023	**-50,3**	**-35,7**	**-32,7**	**-29,0**	**-26,2**

Baten

De totale baten in dit programmaonderdeel stijgen met € 0,2 miljoen in 2022 tot en met 2026.
Dit komt door de actualisatie van de bijdrage Metropool Regio Amsterdam (MRA), waar de baten en lasten verhoogd worden, dit is kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

De baten in dit programmaonderdeel zijn voor de Begroting 2023 € 21,5 miljoen.
Deze baten bestaan, afgezien van bovenstaande afwijking, uit de laatste vastgestelde begroting bij de Viermaandsrapportage 2022, jaarschijf 2023.

Lasten

De totale lasten in dit programmaonderdeel stijgen met € 2,5 miljoen in 2023 en met 2026.
Dit betreft voornamelijk uitdelen en correcties op de nominaal subsidies en prijsontwikkelingen. Een deel valt weg tegen hogere baten, afzonderlijke en totale afwijkingen zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.
De lasten in dit programmaonderdeel zijn voor de begroting 2023 € 54,9 miljoen.
Deze lasten bestaan, afgezien van bovenstaande afwijking, uit de laatste vastgestelde begroting bij de Viermaandsrapportage 2022, jaarschijf 2023.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	29,0	12,9	9,9	3,2	0,4
Toevoeging	23,3	3,2	3,2	0,2	0,2
Saldo begroting na viermaands 2022	**5,7**	**9,7**	**6,7**	**3,0**	**0,2**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo effecten begroting 2023	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	29,0	12,9	9,9	3,2	0,4
Toevoeging	23,3	3,2	3,2	0,2	0,2
Saldo na begroting 2023	**5,7**	**9,7**	**6,7**	**3,0**	**0,2**

Onttrekkingen en toevoegingen aan reserves

De onttrekkingen en toevoegingen wijzigen niet in dit programmaonderdeel.

4.3.2 Kunst en cultuur

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Lasten	159,7	155,2	154,8	150,4	149,9
Saldo begroting na viermaands 2022	**-159,0**	**-154,5**	**-154,1**	**-149,6**	**-149,1**
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	0,1	11,3	10,7	11,5	13,1
Saldo effecten begroting 2023	**-0,1**	**-11,3**	**-10,7**	**-11,5**	**-13,1**
Baten	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Lasten	159,8	166,5	165,6	161,9	163,0
Saldo na begroting 2023	**-159,0**	**-165,8**	**-164,8**	**-161,1**	**-162,2**

Baten

De totale baten in dit programmaonderdeel blijven gelijk.

Lasten

De totale lasten in dit programmaonderdeel stijgen met € 11,3 miljoen in 2023 en met € 10,7 miljoen in 2024. In 2025 stijgen de lasten met € 11,5 miljoen en in 2026 met € 13,1 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door:

- Hogere lasten door de nominale ontwikkeling in 2023 van 3,2% op subsidies (€ 4,5 miljoen)
- Hogere lasten vanaf 2023 door de inflatieontwikkeling, dit is een aanvulling op de nominale compensatie (€ 5,8 miljoen).
- Lagere lasten in 2024 door de verwerking van de ombuiging uit het coalitieakkoord, doordat cultuurcoaches worden ondergebracht bij cultuureducatie (€ 0,9 miljoen).
- Hogere kapitaallasten vanaf 2026 door de lopende investeringen (€ 0,6 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	3,4	2,4	2,4	0,9	0,9
Toevoeging	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**2,4**	**2,4**	**2,4**	**0,9**	**0,9**
Onttrekking	0,0	-1,2	-1,0	-0,9	-0,9
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo effecten begroting 2023	**0,0**	**-1,2**	**-1,0**	**-0,9**	**-0,9**
Onttrekking	3,4	1,2	1,4	0,0	0,0
Toevoeging	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na begroting 2023	**2,4**	**1,2**	**1,4**	**0,0**	**0,0**

Onttrekkingen aan reserves

Lagere onttrekking met € 1,2 miljoen in 2023 en met € 1,0 miljoen in 2024. In 2025 en 2026 dalen de onttrekkingen met € 0,9 miljoen.
Deze afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves wijzigen niet in dit programmaonderdeel.

4.3.3 Erfgoed

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Lasten	3,5	2,9	2,7	2,7	2,7
Saldo begroting na viermaands 2022	**-3,3**	**-2,7**	**-2,5**	**-2,5**	**-2,5**
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	0,0	0,3	0,1	0,1	0,1
Saldo effecten begroting 2023	**0,0**	**-0,3**	**-0,1**	**-0,1**	**-0,1**
Baten	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Lasten	3,5	3,2	2,8	2,8	2,8
Saldo na begroting 2023	**-3,3**	**-3,0**	**-2,6**	**-2,6**	**-2,6**

Baten

De totale baten in dit programmaonderdeel blijven gelijk ten opzichte van de laatst vastgestelde begroting.

Lasten

De totale lasten in dit programmaonderdeel stijgen met € 0,3 miljoen in 2023, en met € 0,1 miljoen vanaf 2024. Dit wordt veroorzaakt door:

- Hogere lasten in 2023 van € 0,3 miljoen voor de uitvoering van Amendement 425 Actualiseer waarderingskaart 19e-eeuwse ring in de rest van de stad.
- Hogere salarislasten vanwege de loonontwikkeling (€ 0,1 miljoen).

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**0,3**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo effecten begroting 2023	**0,0**	**0,3**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	0,3	0,3	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na begroting 2023	**0,3**	**0,3**	**0,0**	**0,0**	**0,0**

Onttrekkingen aan reserves

Er wordt in 2023 € 0,3 miljoen onttrokken voor de uitvoering van Amendement 425 Actualiseer waarderingskaart 19e-eeuwse ring in de rest van de stad.

4.4 Sport

4.4.1 Sport

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	31,3	17,0	17,0	17,0	17,0
Lasten	93,2	75,7	77,3	79,6	79,1
Saldo begroting na viermaands 2022	**-61,9**	**-58,7**	**-60,2**	**-62,6**	**-62,0**
Baten	0,1	0,1	1,1	1,1	1,1
Lasten	-0,5	5,3	4,7	4,7	4,7
Saldo effecten begroting 2023	**0,6**	**-5,2**	**-3,6**	**-3,6**	**-3,6**
Baten	31,4	17,1	18,1	18,1	18,1
Lasten	92,7	81,0	82,0	84,3	83,8
Saldo na begroting 2023	**-61,2**	**-63,9**	**-63,8**	**-66,2**	**-65,6**

Baten

De totale baten in dit programmaonderdeel stijgen met € 0,1 miljoen in 2022 en 2023. In 2024 tot en met 2026 stijgen de baten met € 1,1 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door:

- Hogere baten in 2024 tot en met 2026 door het verhogen van de bezettingsgraad en het tarief bij sportaccommodaties (€ 1,0 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Lasten

De totale lasten in dit programmaonderdeel dalen met met € 0,5 miljoen in 2022. In 2023 stijgen de lasten met € 5,3 miljoen. In 2024 tot en met 2026 stijgen de lasten met € 4,7 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door:

- Structureel hogere lasten in verband met de inflatieontwikkeling vanaf 2023 (€ 4,1 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	5,4	0,8	1,3	2,1	0,8
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**5,4**	**0,8**	**1,3**	**2,1**	**0,8**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo effecten begroting 2023	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	5,4	0,8	1,3	2,1	0,8
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na begroting 2023	**5,4**	**0,8**	**1,3**	**2,1**	**0,8**

Onttrekkingen en toevoegingen aan reserves

Binnen dit programmaonderdeel zijn geen afwijkingen op reserves.

4.5 Onderwijs

4.5.1 Onderwijs

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	64,3	57,8	53,2	53,2	53,2
Lasten	291,8	290,0	286,1	294,0	296,9
Saldo laatst vastgestelde begroting	**-227,5**	**-232,3**	**-232,9**	**-240,8**	**-243,7**
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	-0,4	16,6	20,5	16,5	19,3
Saldo effecten begroting 2023	**0,4**	**-16,6**	**-20,5**	**-16,5**	**-19,3**
Baten	64,3	57,8	53,2	53,2	53,2
Lasten	291,4	306,6	306,6	310,5	316,2
Saldo na begroting 2023	**-227,1**	**-248,8**	**-253,4**	**-257,3**	**-263,0**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel blijven ongewijzigd ten opzichte van de laatst vastgestelde begroting (de Viermaandsrapportage 2022).

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel stijgen met € 16,6 miljoen in 2023 ten opzichte van de laatst vastgestelde begroting. Dit komt vooral door een:

- Hogere structurele lasten van € 6,0 miljoen vanaf 2023 in verband met de inflatie-ontwikkeling. Dit betreft een aanvullende nominale compensatie.
- Hogere structurele lasten van € 4,6 miljoen vanaf 2023 door nominale compensaties voor subsidies, loon- en prijsontwikkeling.
- Hogere lasten van € 2,8 miljoen in 2023, doordat de budgetruimte van 2022 wordt ingezet in 2023 voor:
  - Hogere lasten van € 1,1 miljoen schoolzwemmen, door een wijziging in het beleid van schoolzwemmen naar diplomazwemmen.
  - Hogere lasten van € 0,8 miljoen aanpak van het lerarentekort. Voor 2022 ontvangen de G4 en Almere een decentralisatie uitkering voor de aanpak van het lerarentekort, door OCW. De middelen dragen bij aan de uitvoering van de lokale (nood) plannen die zijn op- en vastgesteld in nauwe samenspraak tussen het onderwijsveld en de betrokken gemeente. Gemeente Amsterdam heeft in de meicirculaire € 1,0 miljoen ontvangen. De decentralisatie uitkering wordt voor € 0,8 miljoen gebruikt voor de nog te ontwikkelen nieuwe of aangepaste maatregelen 2023.
  - Hogere lasten van € 0,7 miljoen leerlingenvervoer. Het aantal leerlingen dat gebruikt van leerlingenvervoer is het afgelopen jaar toegenomen. De budgetten van 2023 (€ 0,7 miljoen) en 2024 (€ 0,4 miljoen) zijn daarom verhoogd.
  - Hogere lasten van € 0,3 miljoen schoolveiligheid. Dit betreft een aanvullende reservering voor de jaren 2023 voor het maken van beleid voor basisvoorzieningen Schoolveiligheid.
- Hogere kapitaallasten (rente en afschrijving) van € 1,7 miljoen. Vanaf 2023 worden de begrote kapitaallasten onderwijshuisvesting van Weesp opgenomen in de begroting van onderwijs.
- Hogere lasten van € 1,0 miljoen vanaf 2023 door toekenning van areaal in verband met de groei van de stad (areaal).

Verwerking coalitieakkoord

Het coalitieakkoord is grotendeels verwerkt in de begroting van programma 5 Onderwijs en leidt tot de volgende intensiveringen en ombuigingen:

- Hogere lasten van € 4,0 miljoen vanaf 2024 doordat we blijven investeren in onder andere lerarenagenda en kansenaanpak.
- Hogere lasten van € 2,3 miljoen in 2026 voor leerlingenvervoer ter dekking van de (landellijke) prijsstijgingen en de groei in het aantal leerlingen.
- Hogere lasten van € 1,5 miljoen voor de jaren 2023 en 2024, doordat we blijven investeren in de OBA.
- Hogere lasten van € 1,3 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025 om ongelijkheid effectief te bestrijden. Dit doen we middels het Kenniscentrum Ongelijkheid die een belangrijke rol heeft om door middel van onderzoek bij te dragen aan de (door) ontwikkeling van praktijken die ongelijkheid kunnen voorkomen of tegengaandoor.
- Hogere lasten van € 1,0 miljoen in de jaren 2024, 2025 en 2026 voor Schoolveiligheid, omdat we blijven investeren in een veilige leeromgeving.
- Hogere lasten van in totaal € 3 miljoen verdeeld over de jaren 2023 tot en met 2026, omdat we experimenteren met het aanbieden van gratis gezonde ontbijten en/of schoollunches in wijken waar dat het hardste nodig is.
- Hogere lasten van € 1 miljoen in de jaren 2024 en 2025 en € 0,8 miljoen in 2026, doordat we blijven investeren in het Preventief Interventie Team (PIT).
- Hogere lasten van € 0,9 miljoen in de jaren 2024, 2025 en 2026 voor cultuureducatie. Door de inzet van cultuurcoaches vergroten we de kansengelijkheid en dragen we bij aan de werkdrukvermindering op school.
- Lagere lasten van € 1,0 miljoen in 2024 en structureel € 4,5 miljoen vanaf 2025 en worden doorgevoerd op:
  - de Verordening op het lokaal onderwijsbeleid Amsterdam (VLOA: € 1,7 miljoen);
  - schoolpleinenprogramma (€ 1,1 miljoen);
  - onderwijsachterstandenbeleid (OAB: € 0,5 miljoen);
  - vervangende huisvesting (€ 0,3 miljoen).

- Lagere lasten van € 1,5 miljoen voor 2025 en 2026 door het verplaatsen van de geplande OBA-Next van de Zuidas naar Zuidoost.
- De overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Reserves

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	1,7	2,2	1,5	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo laatst vastgestelde begroting	**1,7**	**2,2**	**1,5**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	0,0	-1,0	-1,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,5	0,5	0,5
Saldo effecten begroting 2023	**0,0**	**-1,0**	**-1,5**	**-0,5**	**-0,5**
Onttrekking	1,7	1,2	0,5	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,5	0,5	0,5
Saldo na begroting 2023	**1,7**	**1,2**	**0,0**	**-0,5**	**-0,5**

Onttrekkingen aan reserves

In 2023 onttrekken we voor € 1,2 miljoen uit de reserve incidentele coalitieakkoord middelen, om onze ambities uit het coalitieakkoord waar te kunnen maken.

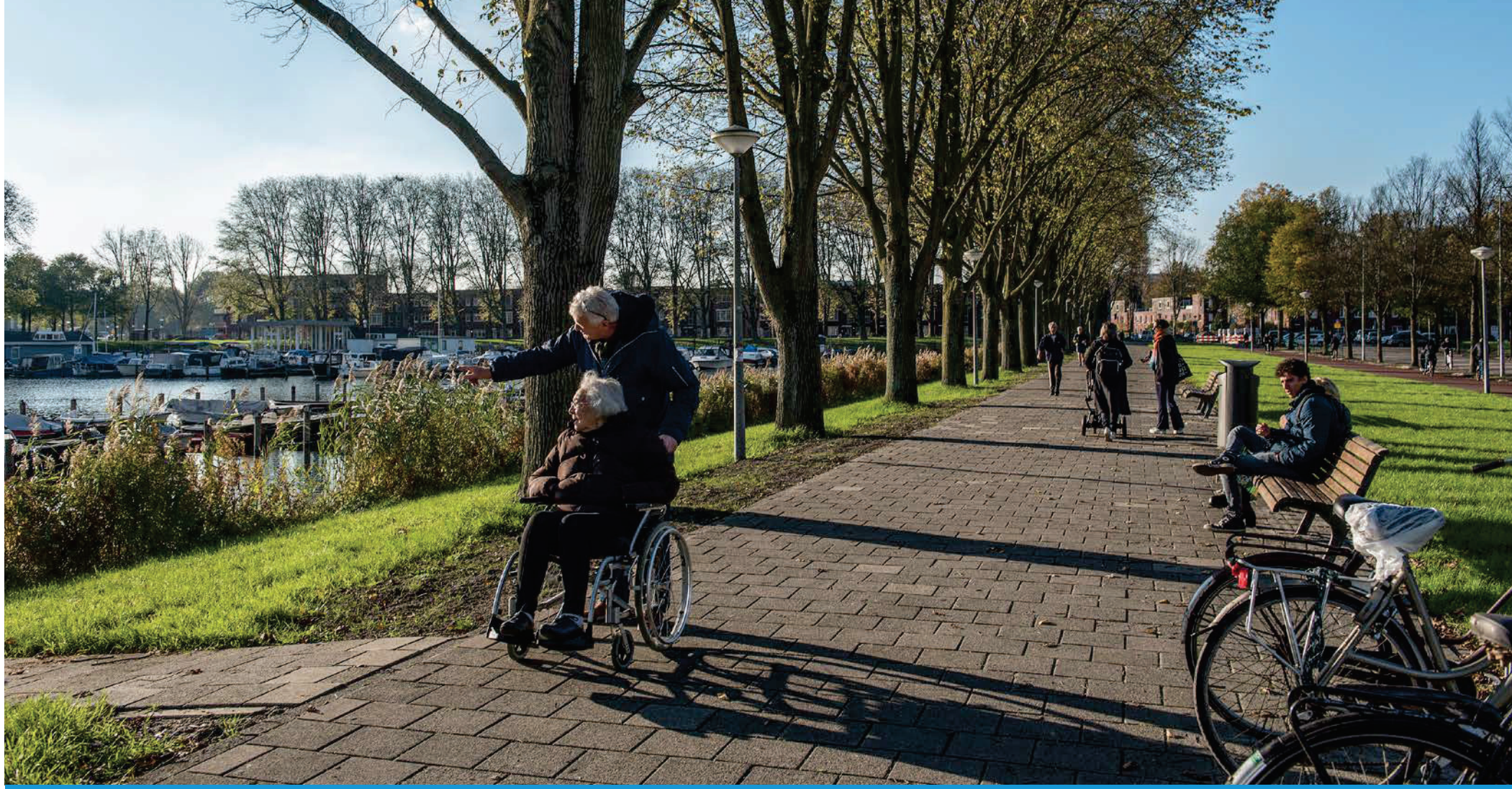

4.6

Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit

4.6.1 Basisvoorzieningen

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	148,5	42,4	42,4	42,4	42,4
Lasten	336,9	219,3	217,2	217,7	217,7
Saldo begroting na viermaands 2022	**-188,3**	**-176,8**	**-174,8**	**-175,3**	**-175,2**
Baten	0,1	0,6	0,6	0,6	0,6
Lasten	-1,3	23,7	20,4	20,4	20,4
Saldo effecten begroting 2023	**1,4**	**-23,1**	**-19,8**	**-19,8**	**-19,8**
Baten	148,6	43,0	43,0	43,0	43,0
Lasten	335,5	243,0	237,6	238,1	238,1
Saldo na begroting 2023	**-186,9**	**-200,0**	**-194,6**	**-195,1**	**-195,1**

Baten

De totale baten in dit programmaonderdeel stijgen met € 0,1 miljoen in 2022. Vanaf 2023 stijgen de baten met € 0,6 miljoen.Deze afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Lasten

De totale lasten in dit programmaonderdeel dalen met € 1,3 miljoen in 2022. In 2023 stijgen de lasten met € 23,7 miljoen en vanaf 2024 met € 20,4 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door:

- Hogere structurele lasten van € 11,2 miljoen vanaf 2023 in verband met de inflatie-ontwikkeling. Dit betreft een aanvullende nominale compensatie;
- Hogere structurele lasten van € 9,9 miljoen vanaf 2023 door nominale compensaties voor subsidies, loon- en prijsontwikkeling;
- Hogere lasten van € 3,9 miljoen in 2023 aflopend naar € 2,3 miljoen in 2024 en verder door her-allocatie van de budgetten sociale basis als gevolg van de vastgestelde gebiedsgerichte uitwerking en bijbehorende subsidieplafonds 2023, wijziging in de uitvoering van taken en bijbehorende budgetten en het uniform verwerken van budgetten binnen de begroting van de sociale basis;
- Hogere lasten van € 3,2 miljoen in 2023 tot en met 2026 op de apparaatslasten door de actualisatie van de salarisbegroting als gevolg van de nieuwe salaris norm-bedragen/nominale compensatie en omzetting van het opdrachtgeversbudget naar formatie voor o.a. de uitvoering van het masterplan Nieuw-West;
- Hogere incidentele lasten van € 2,0 miljoen in 2023 voor stedelijk jeugd- en jongerenwerk. De intensivering voor jongerenwerk voor het begrotingsjaar 2023 wordt voor € 1,0 miljoen ingezet voor het versterken van het jongerenwerk in de buurt en voor € 1,0 miljoen voor jongerenwerk op scholen. Hiermee wordt de bezuiniging uit ‘Samen sterker uit de crisis’ voor 2023 teruggedraaid. Voor de jaren na 2023 dalen de lasten voor stedelijk jeugd- en jongerenwerk weer met € 2,0 miljoen door het eenmalige karakter;
- Lagere lasten van € 1,6 miljoen voor de jaren 2022 tot en met 2026 als gevolg van een structurele overheveling van budget naar programma B Overhead vanuit de stadsdelen;
- Lagere lasten van € 1,5 miljoen in 2022 tot en met 2026 door de verschuiving van het budget voor het sociaal wijkteam van Weesp naar programmaonderdeel 6.2;
- Hogere incidentele lasten in 2022 van € 2,1 miljoen voor de stadsdelen vanwege de verdeling van de aan programma 6 toegekende eindejaarsmarge uit 2021 van € 10,6 miljoen. (NB. Betreft Sarphati Amsterdam en Jeugdgezondheidszorg – € 1,3 miljoen Sociaal wijkteam Weesp – € 0,3 miljoen en Sociale Basis – € 0,5 miljoen)
- Hogere lasten voor de uitvoering van een drietal amendementen: Amendement 491 Meldpunt seksueel geweld beter onder de aandacht brengen (€ 0,2 miljoen); Amendement 492 Verkort de wachttijd bij PrEP en steun organisaties die zich hiervoor inzetten (€ 0,3 miljoen); Amendement 493 Meer sociale seksuele voorlichting, met een focus op diversiteit en seksuele veiligheid (€ 0,4 miljoen).
- De overige mutaties in de lasten zijn afzonderlijk lager dan € 1,0 miljoen en worden niet verder toegelicht.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	2,9	0,2	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**2,6**	**0,2**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	0,0	0,9	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Saldo effecten begroting 2023	**0,0**	**0,8**	**-0,1**	**-0,1**	**-0,1**
Onttrekking	2,9	1,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1
Saldo na begroting 2023	**2,6**	**0,9**	**-0,1**	**-0,1**	**-0,1**

Onttrekkingen reserves

De onttrekkingen zijn afzonderlijk kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Toevoegingen reserves

De toevoegingen zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

4.6.2 Wijkteams

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Lasten	120,2	115,7	115,5	115,7	116,3
Saldo begroting na viermaands 2022	**-119,3**	**-114,7**	**-114,6**	**-114,7**	**-115,4**
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	-8,5	7,2	7,2	7,2	7,2
Saldo effecten begroting 2023	**8,5**	**-7,2**	**-7,2**	**-7,2**	**-7,2**
Baten	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Lasten	111,7	122,8	122,7	122,9	123,5
Saldo na begroting 2023	**-110,8**	**-121,9**	**-121,7**	**-121,9**	**-122,6**

Baten

Er zijn geen ontwikkelingen in de baten voor dit programmaonderdeel.

Lasten

De totale lasten in dit programmaonderdeel dalen met € 8,5 miljoen in 2022, maar nemen vanaf 2023 met € 7,2 miljoen toe. Dit wordt veroorzaakt door:

- Hogere structurele lasten van € 3,9 miljoen vanaf 2023 in verband met de inflatieontwikkeling. Dit betreft een aanvullende nominale compensatie;
- Hogere structurele lasten van € 3,0 miljoen vanaf 2023 door nominale compensaties voor subsidies, loon- en prijsontwikkeling;
- Lagere lasten voor Flexibel Preventief Aanbod Jeugd (FPAJ) van € 1,8 miljoen vanaf 2023 tot en met 2026. Als gevolg van een herijking van de jeugdbegroting zijn deze middelen toegevoegd aan het budget hoogspecialistische jeugdhulp (in programma-onderdeel 6.3) waarvoor dit budget wordt aangewend. Dit is een budgettair neutrale aanpassing binnen programma 6.
- Hogere lasten van € 1,5 miljoen voor de jaren 2022 tot en met 2026, door over-heveling van het budget van het Sociaal Wijkteam Weesp van programma-onderdeel 6.1 naar programmaonderdeel 6.2. Dit is een budgettair neutrale wijziging.
- Overige lasten vanaf 2023 zijn kleiner dan € 1 miljoen en worden niet nader toegelicht.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	7,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**7,5**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo effecten begroting 2023	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	7,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na begroting 2023	**7,5**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**

Onttrekkingen aan reserves

Er zijn geen ontwikkelingen in de onttrekkingen aan reserves in dit programma-onderdeel.

Toevoegingen aan reserves

Er zijn geen ontwikkelingen in de toevoegingen aan reserves in dit programma-onderdeel .

4.6.3 Individuele voorzieningen

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	21,9	19,8	20,0	20,0	20,0
Lasten	756,3	659,0	624,2	624,4	624,6
Saldo begroting na viermaands 2022	**-734,4**	**-639,2**	**-604,2**	**-604,4**	**-604,6**
Baten	-2,6	-3,0	-2,0	2,8	1,0
Lasten	-6,3	135,6	81,6	53,8	60,8
Saldo effecten begroting 2023	**3,7**	**-138,6**	**-83,6**	**-51,0**	**-59,8**
Baten	19,3	16,8	18,0	22,8	21,0
Lasten	750,0	794,7	705,8	678,2	685,4
Saldo na begroting 2023	**-730,7**	**-777,9**	**-687,8**	**-655,4**	**-664,4**

Baten

De totale baten in dit programmaonderdeel dalen met € 2,6 miljoen in 2022, met € 3,0 miljoen in 2023 en met € 2,0 miljoen in 2024. In 2025 stijgen de baten met € 2,8 miljoen en in 2026 met € 1,0 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door:

- Hogere baten bij Hulp bij huishouden vanaf 2025 door een taakstellende besparing van € 4,6 miljoen in 2025 en € 4,7 miljoen structureel vanaf 2026. Deze taakstellende besparing komt vanuit het Rijk en is het gevolg van een aanpassing van de eigen bijdrage voor de huishoudelijke hulp in de Wmo die in het Coalitieakkoord van het Rijk is opgenomen. De komende periode wordt deze maatregel met cliënten, gemeenten en het Centraal Administratie Kantoor (CAK) uitgewerkt.
- Lagere baten van € 1,5 miljoen in 2022 en € 1,3 miljoen voor de jaren 2023 tot en met 2026 voor het anders inrichten van de Centrale Toegang bij de GGD per 2022. De zorg komt dichter bij de cliënt en er komen eerste aanspreekpunten. Het betreft een correctieboeking van externe baten, waardoor ook de bijbehorende lasten afnemen met hetzelfde bedrag;
- Lagere baten uit Eigen Bijdragen voor Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen van € 1,1 miljoen in 2022 en € 1,2 miljoen in 2023-2026 doordat cliënten over zijn gegaan naar de Wet langdurige zorg (Wlz). Ook de lasten voor Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen dalen hierdoor;
- De overige mutaties op de baten zijn kleiner dan € 1 miljoen en worden niet nader toegelicht.

Lasten

De totale lasten in dit programmaonderdeel dalen met € 6,3 miljoen in 2022. In 2023 nemen de lasten toe met € 135,6 miljoen, met € 81,6 miljoen in 2024, met € 53,8 miljoen in 2025 en met € 60,8 miljoen in 2026. Dit wordt veroorzaakt door:

- Hogere lasten uit de meicirculaire 2022 voor Jeugdzorg van respectievelijk € 20,9 miljoen voor 2022, € 85,2 miljoen voor 2023, € 13,1 miljoen voor 2024, € 13,1 miljoen voor 2025 en € 11,0 miljoen voor 2026. Het Rijk heeft besloten om op basis van het advies van de Commissie van Wijzen incidenteel een bedrag van € 1,4 miljard aan het gemeentefonds toe te voegen voor 2023 ter compensatie van de tekorten in de jeugdzorg. Daarnaast is in de begroting voor 2024 en verder de verwachte rijkscompensatie opgehoogd tot het volledige bedrag zoals in het advies van de Commissie van Wijzen is opgenomen. Dit betekent dat de begroting voor deze jaren met respectievelijk € 17,0 miljoen (2024), € 16,0 miljoen (2025) en € 10,0 miljoen (2026) is opgehoogd. Omdat het Rijk nog geen financiële zekerheid heeft gegeven over deze extra rijkscompensatie betreft dit een ramingsrisico. Dit ramingsrisico is taakstellend op het programma gelegd;
- Hogere structurele lasten van € 31,5 miljoen vanaf 2023 in verband met de inflatieontwikkeling. Dit betreft een aanvullende nominale compensatie;
- Hogere structurele lasten van € 23,0 miljoen vanaf 2023 door nominale compensaties voor subsidies, loon- en prijsontwikkeling;
- Lagere lasten van € 17,8 miljoen voor specialistische jeugdhulp in 2023. Deze lasten worden middels een kasschuif doorgeschoven naar de jaren 2024 (€ 4,5 miljoen), 2025 (€ 3,7 miljoen) en 2026 (€ 9,6 miljoen). Hierdoor wordt de teruggang in het budget voor jeugdzorg over de komende jaren vanuit de jeugdbegroting opgevangen;
- Lagere lasten voor de brede aanpak dak- en thuisloosheid van € 8,8 miljoen in 2022 vanuit de meicirculaire 2022 en hierdoor met een kasschuif hogere lasten in 2023 (€ 4,9 miljoen) en 2025 (€ 3,9 miljoen);
- Lagere lasten van € 6,6 miljoen in 2022 en € 2,9 miljoen in 2023 aan Wmo en zorgproducten, en hogere uitgaven van € 4,7 miljoen in 2024, € 7,7 miljoen in 2025 en € 11,0 miljoen in 2026;
- Lagere lasten van € 5,0 miljoen in 2024 en structureel € 25 miljoen vanaf 2025 doordat het kabinet heeft besloten tot een extra korting op de jeugdzorg van €100 miljoen in 2024, structureel € 500 miljoen in 2025 (conform bestuurlijke afspraak tussen Rijk en IPO en VNG). In de meicirculaire was met deze post nog geen rekening gehouden. De Rijksoverheid heeft de verantwoordelijkheid om deze besparing in te vullen met (wettelijke) maatregelen. Het gaat daarbij om maatregelen waardoor gemeenten minder middelen nodig hebben of waarbij alternatieve inkomsten gegenereerd worden (bijvoorbeeld door middel van de invoering van een eigen bijdrage). Ook draagt het rijk het budgettaire risico ingeval (een deel van) deze maatregelen geen of niet tijdig doorgang vinden;

- Lagere lasten van € 4,8 miljoen in 2022 van de Blokhuismiddelen voor de brede aanpak dak- en thuisloosheid via een kasschuif doorgeschoven naar 2023 (€ 2,8 miljoen) en 2024 (€ 2,0 miljoen) waar bestedingen tegenover staan voor activiteiten uit te voeren in deze jaren;
- Hogere lasten door toegekende areaalbudgetten van € 4,7 miljoen voor de jaren 2023 tot en met 2026;
- Lagere lasten in 2022 van € 2,1 miljoen vanwege de verdeling van de aan programma 6 toegekende eindejaarsmarge uit 2021 van € 10,6 miljoen. Deze middelen van € 2,1 miljoen zijn toegevoegd aan programmaonderdeel 6.1;
- Hogere lasten (incidenteel) van € 2,0 miljoen in 2023 voor ongedocumenteerden door het terugdraaien van een besparing;
- Lagere lasten betreffende de egalisatiereserve Parlementaire Ondervraging-commissie Kindertoeslag (POK) in 2022 van € 1,9 miljoen en ten gevolge hiervan een verhoging van de lasten in 2023 van € 0,5 miljoen in 2023 en € 1,4 miljoen in 2024;
- Hogere lasten van € 1,8 miljoen betreffende de jaren 2023 tot en met 2026 voor hoogspecialistische jeugdhulp. Als gevolg van een herijking van de jeugdbegroting worden deze middelen toegevoegd aan het budget. Deze middelen zijn afkomstig uit het flexibel preventief aanbod voor jongeren (FPAJ, programmaonderdeel 6.2). Dit is een budgettair neutrale aanpassing voor heel programma 6;
- Hogere lasten van € 1,6 miljoen vanaf 2024 tot en met 2026 voor het oplossen van de stelpost vermindering taken programma 6;
- Lagere lasten van € 1,5 miljoen in 2022 en € 1,3 miljoen voor de jaren 2023 tot en met 2026 voor het anders inrichten van de Centrale Toegang bij de GGD per 2022. De zorg komt dichter bij de cliënt en er komen eerste aanspreekpunten. Het betreft een correctieboeking, waardoor de lasten afnemen (evenals de baten);
- Lagere lasten voor dekking lagere eigen bijdragen Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen (MOBW) van € 1,1 miljoen in 2022 en € 1,2 miljoen in 2023 tot en met 2026 doordat cliënten over zijn gegaan naar de Wet langdurige zorg (Wlz);
- Hogere lasten in 2023 voor de uitvoering van Amendement 487 Wachtlijsten Hulp bij het Huishouden terug dringen (€ 0,5 miljoen).
- De overige mutaties op de lasten zijn kleiner dan € 1 miljoen en worden niet nader toegelicht.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	9,8	3,8	0,1	0,0	0,0
Toevoeging	4,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**5,1**	**3,8**	**0,1**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	2,9	5,4	12,1	11,7	13,2
Toevoeging	25,9	6,8	5,6	3,9	2,2
Saldo effecten begroting 2023	**-23,0**	**-1,4**	**6,5**	**7,9**	**11,0**
Onttrekking	12,6	9,3	12,1	11,7	13,2
Toevoeging	30,6	6,8	5,6	3,9	2,2
Saldo na begroting 2023	**-17,9**	**2,5**	**6,5**	**7,9**	**11,0**

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves stijgen met € 2,9 miljoen in 2022, € 5,4 miljoen in 2023, € 12,1 miljoen in 2024, € 11,7 miljoen in 2025 en € 13,2 miljoen in 2026.

- Hogere onttrekking aan de egalisatiereserve Wmo in 2022 van € 4,3 miljoen, in 2023 van € 4,4 miljoen, in 2024 van € 10,6 miljoen, in 2025 van € 11,7 miljoen en in 2026 van € 13,2 miljoen. De onttrekkingen houden verband met de benodigde financiële middelen voor uitgaven aan de verschillende Wmo-voorzieningen, die uit diverse onttrekkingen bestaat. In onderstaande toelichtingen is het saldo toegelicht van dotaties en onttrekkingen aan de egalisatiereserve Wmo per zorgactiviteit. Dit ten behoeve van de leesbaarheid.
  - Om de wachtlijst van Hulp bij huishouden (Hbh) te verlagen in aanloop naar de eerlijkere bijdrage die volgens het regeerakkoord per 2025 zal zijn ingevoerd, wordt in 2022 € 1,2 miljoen, in 2024 € 6 miljoen, in 2025 € 6,9 miljoen en in 2026 € 7,6 miljoen onttrokken;
  - Daarnaast wordt, omdat de verwachte indexering van de contracten woon- en vervoersvoorzieningen hoger ligt dan de nominale compensatie en de aantallen harder toenemen dan gedekt kan worden uit de middelen voor de groei van de stad, in 2023 € 1,6 miljoen, in 2024 € 2,3 miljoen, in 2025 € 3,1 miljoen en in 2026 € 4,2 miljoen onttrokken;
  - Voor Ambulante Ondersteuning zal € 0,8 miljoen aan transitiekosten gemaakt worden. Deze middelen worden in 2022 onttrokken.

- Hogere onttrekkingen egalisatiereserve Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK-gelden) in 2023 van € 0,5 miljoen in 2023 en € 1,4 miljoen in 2024 voor Blijvend Veilig. In 2022 zijn er twee basisteams met gezinsmaatschappelijk werk. De ambitie is om met een derde team te starten in de loop van 2023, dat volledig zijn beslag krijgt in 2024. Hiertegenover staat een dotatie van € 1,9 miljoen in het jaar 2022.
- Hogere onttrekking in 2023 aan de reserve bodemsanering van € 0,5 miljoen voor de uitvoering van een amendement.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves stijgen met € 25,9 miljoen in 2022, € 6,8 miljoen in 2023, € 5,6 miljoen in 2024, € 3,9 miljoen in 2025 en € 2,2 miljoen in 2026.

- Hogere toevoeging aan de egalisatiereserve Wmo met € 10,7 miljoen in 2022, € 6,8 miljoen in 2023, € 5,6 miljoen in 2024 miljoen, € 3,9 miljoen in 2025 en € 2,2 miljoen in 2026. De toename in toevoegingen voor de egalisatiereserve Wmo bestaat uit verschillende onderdelen. In onderstaande punten is het saldo toegelicht van dotaties en onttrekkingen aan de egalisatiereserve Wmo per zorg activiteit. Dit ten behoeve van de leesbaarheid.
- Voor Aanvullend Openbaar Vervoer (AOV) in 2022 € 2,4 miljoen, in 2023 € 3,5 miljoen, in 2024 € 3,3 miljoen en in 2025 € 2,1 miljoen en in 2026 € 0,8 miljoen gedoteerd, omdat het AOV nog niet terug is op het niveau van voor corona;
- Daarnaast wordt voor woon- en vervoersvoorzieningen vanwege lagere lasten in 2022 € 0,6 miljoen gedoteerd.
- In de meicirculaire zijn voor volume- en prijsstijgingen Beschermd Wonen en voor Maatschappelijke Opvang voor o.a., Weesp middelen beschikbaar gesteld, hiervan wordt € 5,3 miljoen gedoteerd.
- Voor Hulp bij huishouden wordt een overschot verwacht van € 0,4 miljoen in 2023 dat zal worden gedoteerd.
- Hogere toevoeging aan de egalisatiereserve Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK) van € 13,6 miljoen in 2022. Deze middelen worden naar verwachting in de periode 2023 tot en met 2027 besteed. De verwachting is dat een meerjarig bestedingsplan voor deze middelen in het najaar 2022 wordt vastgesteld;
- Hogere toevoeging aan de egalisatiereserve “POK actielijn 7 Verward gedrag” van € 1,6 miljoen in 2022.

4.6.4 Diversiteit

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	9,7	7,9	7,9	7,0	7,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**-9,7**	**-7,9**	**-7,9**	**-7,0**	**-7,0**
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	-0,8	2,2	1,9	1,7	1,3
Saldo effecten begroting 2023	**0,8**	**-2,2**	**-1,9**	**-1,7**	**-1,3**
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	9,0	10,2	9,9	8,7	8,3
Saldo na begroting 2023	**-9,0**	**-10,2**	**-9,9**	**-8,7**	**-8,3**

Baten

Er zijn geen ontwikkelingen in de baten op dit programmaonderdeel.

Lasten

De totale lasten in dit programmaonderdeel dalen met € 0,8 miljoen in 2022. In 2023 stijgen de lasten met € 2,2 miljoen, in 2024 met € 1,9 miljoen, in 2025 met € 1,7 miljoen en in 2026 met € 1,3 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door:

- Hogere lasten voor anti-discriminatiebeleid doordat de bezuiniging uit “Samen sterker uit de crisis” structureel vanaf 2023 tot en met 2026 met € 1,5 miljoen wordt teruggedraaid.
- De overige lasten vanaf 2023 zijn kleiner dan € 1 miljoen en worden niet nader toegelicht.
- Lagere lasten in 2022 van € 0,8 miljoen zijn kleiner dan € 1 miljoen en worden niet nader toegelicht.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo effecten begroting 2023	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na begroting 2023	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**

Onttrekkingen en toevoegingen aan reserves

Binnen dit programmaonderdeel zijn geen afwijkingen op reserves.

4.7

Sociale zaken en Armoedebestrijding

4.7.1 Inkomensregelingen

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	616,2	652,1	652,1	652,1	652,1
Lasten	700,8	727,1	728,0	728,0	724,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**-84,6**	**-75,0**	**-75,8**	**-75,9**	**-71,9**
Baten	-0,2	-59,0	-59,0	-59,0	-59,0
Lasten	-14,6	-70,7	-71,7	-73,1	-76,1
Saldo effecten begroting 2023	**14,4**	**11,7**	**12,7**	**14,1**	**17,1**
Baten	616,0	593,1	593,1	593,1	593,1
Lasten	686,2	656,5	656,3	655,0	648,0
Saldo na begroting 2023	**-70,2**	**-63,3**	**-63,2**	**-61,8**	**-54,8**

Baten

De totale baten in dit programmaonderdeel dalen met € 59,0 miljoen in 2022-2026. Dit wordt veroorzaakt door:

- Lagere baten door gewijzigde raming op de bijstand. Het aantal bijstandsgerechtigden en de bijstandslasten dalen sneller dan verwacht bij de viermaands. Deze trend is ook landelijk zichtbaar en zal tot een lager macrobudget leiden.

Lasten

De totale lasten in dit programmaonderdeel dalen met € 14,6 miljoen in 2022 en met € 70,7 miljoen in 2023. In 2024 dalen de lasten met € 71,7 miljoen, in 2025 met € 73,1 en 2026 met € 76,1 miljoen. De daling in 2023 wordt veroorzaakt door:

- Lagere lasten door de gewijzigde raming op de bijstand. De bijstelling is op basis van de verwachte ontwikkeling van het bijstandsbestand. Het aantal bijstands-gerechtigden en de bijstandslasten dalen sneller dan verwacht bij de viermaands. Deze trend is ook landelijk zichtbaar (€ 66,2 miljoen).
- Lagere lasten voor het technisch rechtzetten van personele lasten van programma 7.1. Inkomensregelingen naar programma B Overhead (€ 5,2 miljoen).
- Lagere lasten doordat het voormalig budget Weesp wordt onderverdeeld naar programmaonderdeel 7.2 Werk participatie en inburgering en 7.3 Armoede en schuldhulp. (€ 1,0 miljoen).
- Hogere lasten door de benodigde extra capaciteit voor de afhandeling van de verschillende regelingen voor ondernemers die samenhangen met de coronamaatregelen (€ 1,7 miljoen).

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	21,1	8,7	8,7	8,7	8,7
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**21,1**	**8,7**	**8,7**	**8,7**	**8,7**
Onttrekking	-7,8	4,5	3,5	-7,3	-7,3
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo effecten begroting 2023	**-7,8**	**4,5**	**3,5**	**-7,3**	**-7,3**
Onttrekking	13,3	13,1	12,2	1,4	1,4
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na begroting 2023	**13,3**	**13,1**	**12,2**	**1,4**	**1,4**

Onttrekkingen aan reserves

Lagere onttrekking met € 7,8 miljoen in 2022 en met € 3,9 miljoen in 2023. In 2024 dalen de onttrekkingen met € 2,8 miljoen, in 2025 en 2026 dalen deze met € 8,1 miljoen.

- Dit betreft een vrijval ten gunste van de algemene middelen van € 10,0 miljoen in 2023 en 2024.
- Lagere onttrekking aan de reserve egalisatie inkomensdeel en conjunctuur. Het aantal bijstandsgerechtigden en de bijstandslasten dalen sneller dan verwacht bij de viermaands. Deze trend is ook landelijk zichtbaar. Hierdoor daalt de onttrekking aan de egalisatiereserve in 2022 met € 7,8 miljoen en vanaf 2023 met € 8,1 miljoen
- Hogere onttrekking aan de reserve egalisatie inkomensdeel en conjunctuur. Er is extra capaciteit nodig voor de afhandeling van de verschillende regelingen voor ondernemers die samenhangen met de coronamaatregelen (onder andere terug-vorderingen bedrijfskredieten, afhandelen verlate inkomensopgaves). Voor deze uitvoeringslasten zijn in het verleden middelen ontvangen en toegevoegd aan de egalisatiereserve. Deze hogere lasten worden onttrokken uit de egalisatiereserve (in 2023 € 1,9 miljoen en 2024 € 1 miljoen),

4.7.2 Werk, participatie en inburgering

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	22,1	13,0	12,9	12,9	12,9
Lasten	258,6	222,1	198,3	193,4	187,7
Saldo begroting na viermaands 2022	**-236,4**	**-209,1**	**-185,4**	**-180,5**	**-174,9**
Baten	0,3	6,2	6,2	6,2	6,2
Lasten	-5,2	20,2	21,8	19,4	16,9
Saldo effecten begroting 2023	**5,5**	**-14,0**	**-15,6**	**-13,2**	**-10,6**
Baten	22,4	19,2	19,1	19,1	19,1
Lasten	253,3	242,3	220,1	212,8	204,6
Saldo na begroting 2023	**-230,9**	**-223,1**	**-201,0**	**-193,7**	**-185,5**

Baten

De totale baten in dit programmaonderdeel stijgen met € 0,3 miljoen in 2022 en met € 6,2 miljoen in 2023 en de jaren daarna. De toename wordt in 2023 veroorzaakt door:

- Hogere baten door bijdragen van het Rijk op grond van de Wet Inburgering, gericht op het beschikbaar stellen van voorzieningen aan inburgeringsplichtigen die bijdragen aan het voldoen aan de inburgeringsplicht (€ 6,0 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1,0 miljoen.

Lasten

De totale lasten in dit programmaonderdeel dalen met € 5,2 miljoen in 2022 en stijgen met € 20,2 miljoen in 2023. In 2024 stijgen de lasten met € 21,8 miljoen, in 2025 met € 19,4 miljoen en in 2026 met € 16,9 miljoen. De toename in 2023 wordt wordt veroorzaakt door:

Begeleiding naar werk en participatie

- Hogere lasten voor de crisisdienstverlening aanpak Jeugdwerkloosheid (€ 2,6 miljoen).
- Hogere lasten door een kasschuif van 2022 naar 2023 om de werkbrigade geleidelijk af te bouwen (€ 1,9 miljoen)

Inburgering

- Hogere lasten door structurele bijdragen van het Rijk voor het beschikbaar stellen van voorzieningen aan inburgeringsplichtigen die bijdragen aan het voldoen aan de inburgeringsplicht (€ 6,0 miljoen).

Volwasseneneducatie

- Hogere lasten vanuit het coalitieakkoord voor compensatie van taakstellingen binnen programma 7 uit het coalitie akkoord “Samen sterker uit de crisis” uit 2020 (€ 2,0 miljoen).
- Hogere lasten vanwege vertraagde taaltrajecten die in 2023 nog moeten worden afgerond (€ 1,0 miljoen).

Overig

- Hogere lasten vanuit het coalitieakkoord voor compensatie van taakstellingen binnen programma 7 uit het coalitie akkoord “Samen sterker uit de crisis” uit 2020 (€ 9,0 miljoen).
- Hogere lasten door een extra toegekend structureel budget voor inflatie (€ 3,2 miljoen).
- Hogere lasten voor nominale loonontwikkeling 2023 (€ 2,0 miljoen).
- Hogere lasten vanwege areaal als compensatie van het groeien van de stad (€ 1,5 miljoen).
- Lagere lasten door een bijdrage aan de algemene middelen (€ 3,6 miljoen).
- Lagere lasten door re-integratie middelen naar programmaonderdeel 7.3 over te hevelen voor het intensiveren op het bijstandsbestand (€ 1,4 miljoen).
- Lagere lasten door het oplossen van de stelpost naar aanleiding van de reorganisatie van WPI. Deze stelpost was in zijn geheel was neergezet in programmaonderdeel 7.3 (€ 1,4 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1,0 miljoen.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	8,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**8,1**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	0,0	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo effecten begroting 2023	**0,0**	**-0,8**	**-0,8**	**-0,8**	**-0,8**
Onttrekking	8,1	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na begroting 2023	**8,1**	**-0,8**	**-0,8**	**-0,8**	**-0,8**

Onttrekkingen aan reserves

Lagere onttrekking met € 0,8 miljoen vanaf 2023.
De onttrekkingen in dit programmaonderdeel zijn in 2023 kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

Toevoegingen aan reserves

Geen toevoegingen aan reserves in 2022 tot en met 2026.

4.7.3 Armoede en schuldhulp

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	16,8	13,6	13,6	13,6	13,6
Lasten	137,7	119,6	114,6	114,6	114,6
Saldo begroting na viermaands 2022	**-120,9**	**-106,0**	**-101,0**	**-101,0**	**-101,0**
Baten	1,3	2,9	1,9	0,6	0,6
Lasten	88,9	22,1	17,1	12,5	10,6
Saldo effecten begroting 2023	**-87,6**	**-19,2**	**-15,2**	**-11,9**	**-10,0**
Baten	18,1	16,5	15,5	14,2	14,2
Lasten	226,6	141,7	131,7	127,2	125,2
Saldo na begroting 2023	**-208,5**	**-125,2**	**-116,2**	**-112,9**	**-111,0**

Baten

De totale baten in dit programmaonderdeel stijgen met € 1,3 miljoen in 2022, € 2,9 miljoen in 2023, € 1,9 miljoen in 2024 en € 0,6 miljoen vanaf 2025. De toename in 2023 wordt veroorzaakt door:

- Hogere baten in 2023 (€ 3,0 miljoen) als gevolg van verwachte vergoedingen vanuit het Rijk in het kader van de Kinderopvangtoeslag-affaire.
- Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Lasten

De totale lasten in dit programmaonderdeel stijgen met € 88,9 miljoen in 2022, € 22,1 miljoen in 2023. € 17,1 miljoen in 2024, € 12,5 miljoen 2025 en € 10,6 miljoen in 2026. Dit wordt veroorzaakt door:

- Hogere lasten door de energietoeslag. Vanuit het Rijk zijn middelen toegekend voor energiearmoede. Deze middelen worden verdeeld over de jaren 2022 tot en met 2025 ingezet: In 2023 betreft dit € 2,0 miljoen om een vangnetregeling te vormen.
- Hogere lasten in 2023 als gevolg van toekenning van middelen vanuit het coalitieakkoord (€ 7,0 miljoen).
- Hogere lasten in 2023 als gevolg van verwachte uitgaven in het kader van de kinderopvangtoeslag-affaire (€ 3,0 miljoen).
- Vanaf 2023 zijn er structureel hogere lasten in verband met de inflatieontwikkeling (€ 3,9 miljoen).
- Hogere lasten in 2023 (€ 1,6 miljoen). Vanuit het Rijk zijn in de decembercirculaire € 3,5 miljoen incidentele middelen ontvangen in het kader van de parlementaire ondervragingscommissie kinderopvangtoeslag (POK). Van deze middelen wordt een bedrag van € 1,6 miljoen ingezet in 2023.
- Hogere lasten doordat de begroting wordt aangepast om middelen in te zetten voor intensieve re-integratie in 2023 binnen programma 7. Deze middelen zijn tijdelijk bij het programmaonderdeel 7.3 opgenomen (€ 1,4 miljoen).
- Hogere lasten doordat het College heeft besloten om over 2023 de nominale ontwikkeling voor subsidies volledig te compenseren (€ 1,1 miljoen).
- Hogere lasten door personele en materiële kosten als gevolg van cao-wijzigingen voor programmaonderdeel 7.1 en 7.3. Bij de Voorjaarsnota 2023 zullen deze lasten nader worden uitgewerkt en toegewezen aan specifieke onderdelen (€ 0,6 miljoen).
- Hogere lasten voor de uitvoering van een tweetal amendementen: Amendement 494 Verhoging inkomensgrens minimavoorzieningen voor kinderen naar 150% (€ 1,3 miljoen in 2023; € 1,7 miljoen in 2023); Amendement 486 Menstruatie-armoede (€ 0,1 miljoen in 2023).
- Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	2,2	2,5	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**2,2**	**2,5**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	0,0	1,4	1,7	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Saldo effecten begroting 2023	**0,0**	**1,3**	**1,6**	**-0,1**	**-0,1**
Onttrekking	2,2	3,9	1,7	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Saldo na begroting 2023	**2,2**	**3,8**	**1,6**	**-0,1**	**-0,1**

Toevoegingen aan reserves

Hogere onttrekking met € 1,4 miljoen in 2023 en € 1,7 miljoen in 2024, voor Amendement 494 Verhoging inkomensgrens minimavoorzieningen voor kinderen naar 150% (€ 1,3 miljoen in 2023; € 1,7 miljoen in 2023). De overige onttrekkingen in dit programmaonderdeel zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

4.8 Veiligheid

4.8.1 Brandweer en crisisbeheersing

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Lasten	84,0	82,7	82,7	82,7	82,7
Saldo begroting na viermaands 2022	**-81,0**	**-79,8**	**-79,7**	**-79,7**	**-79,7**
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2
Saldo effecten begroting 2023	**-1,1**	**-1,2**	**-1,2**	**-1,2**	**-1,2**
Baten	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Lasten	85,1	83,9	83,9	83,9	83,9
Saldo na begroting 2023	**-82,2**	**-80,9**	**-80,9**	**-80,9**	**-80,9**

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo effecten begroting 2023	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na begroting 2023	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**

Baten

De totale baten in dit programmaonderdeel blijven gelijk ten opzichte van de laatst vastgestelde begroting.

Lasten

De totale lasten in dit programmaonderdeel stijgen met € 1,2 miljoen vanaf 2023.
Dit komt door:

- Hogere lasten vanaf 2023 door prijscompensatie (€ 2,7 miljoen).
- Vanaf 2023 zijn er structureel hogere lasten in verband met de inflatieontwikkeling (€ 0,4 miljoen).
- Lagere lasten door verlaging van de bijdrage aan de Veiligheidsregio Amsterdam Amstelland VrAA (€ 2,0 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Reserves

Er zijn geen reserves in dit programmaonderdeel.

4.8.2 Openbare orde en veiligheid

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	16,5	15,0	15,0	15,0	15,0
Lasten	154,2	147,2	146,0	145,8	142,8
Saldo begroting na viermaands 2022	**-137,7**	**-132,2**	**-131,0**	**-130,8**	**-127,8**
Baten	1,5	1,9	1,9	1,9	1,9
Lasten	-1,5	17,2	16,1	16,0	12,7
Saldo effecten begroting 2023	**3,1**	**-15,3**	**-14,2**	**-14,2**	**-10,8**
Baten	18,1	16,8	16,8	16,8	16,8
Lasten	152,7	164,3	162,1	161,8	155,5
Saldo na begroting 2023	**-134,6**	**-147,5**	**-145,2**	**-145,0**	**-138,6**

Baten

De totale baten in dit programmaonderdeel stijgen in 2022 met € 1,5 miljoen en vanaf 2023 met € 1,8 miljoen ten opzichte van de laatst vastgestelde begroting. Dit komt door:

- Hogere baten vanaf 2022 (€ 1,5 miljoen) uit de Bestuurlijke boete overlast openbare ruimte (Bboor).
- Overige ontwikkelingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1,0 miljoen.

Lasten

De totale lasten in dit programmaonderdeel stijgen in 2023 met € 17,2 miljoen, in 2024 met € 16,1 miljoen, in 2025 met € 16,0 miljoen en in 2026 met € 12,7 miljoen ten opzichte van de laatst vastgestelde begroting. Dit komt door:

- Hogere lasten in 2023 door doorschuiven budget uit 2022 (€ 1,3 miljoen) ten behoeve van het bestendigen van het veiligheidsbeleid.
- Hogere lasten vanaf 2023 door prijscompensatie (€ 3,5 miljoen).
- Hogere lasten vanaf 2022 bij Handhaving en Toezicht Openbare Ruimte voor opleggen boetes en behandeling bezwaarschriften Bboor (€ 1,5 miljoen). Deze hogere lasten worden gedekt door hogere baten.
- Hogere lasten vanaf 2023 door Groei van de Stad (€ 1,2 miljoen).
- Vanaf 2023 zijn er structureel hogere lasten in verband met de inflatieontwikkeling (€ 6,7 miljoen).
- Overige ontwikkelingen lichten we verder niet toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1,0 miljoen.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	3,7	0,7	0,0	3,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	3,0	0,0	0,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**3,7**	**0,7**	**-3,0**	**3,0**	**0,0**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo effecten begroting 2023	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	3,7	0,7	0,0	3,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	3,0	0,0	0,0
Saldo na begroting 2023	**3,7**	**0,7**	**-3,0**	**3,0**	**0,0**

Onttrekkingen aan reserves

- Er zijn geen mutaties op de onttrekkingen aan reserves.

Toevoegingen aan reserves

- Er zijn geen mutaties op de toevoegingen aan reserves.

4.A Algemene dekkingsmiddelen

4.A.1 Lokale heffingen

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	335,3	434,1	450,2	475,3	481,2
Lasten	30,2	28,4	28,3	29,0	29,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**305,1**	**405,8**	**422,0**	**446,3**	**452,2**
Baten	2,0	343,1	364,5	378,3	388,5
Lasten	1,7	3,9	4,3	4,3	4,3
Saldo effecten begroting 2023	**0,3**	**339,2**	**360,2**	**374,0**	**384,3**
Baten	337,3	777,2	814,7	853,6	869,8
Lasten	31,9	32,3	32,5	33,3	33,3
Saldo na begroting 2023	**305,4**	**744,9**	**782,2**	**820,4**	**836,5**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel stijgen met € 2,0 miljoen in 2022 en met € 343,1 miljoen in 2023. In 2024 stijgen de baten met € 364,5 miljoen, in 2025 met € 378,3 miljoen en in 2026 met € 388,5 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door:

- Hogere baten door een structurele toename van de opbrengsten uit de vervolgingskosten vanaf 2022 (€ 2,0 miljoen).
- Hogere baten door overgehevelde parkeeropbrengsten straatparkeren. In het coalitieakkoord is besloten om de reserve Stedelijk Mobiliteitsfonds op te heffen en de parkeeropbrengsten straatparkeren over te hevelen naar de algemene middelen (€ 289,0 miljoen in 2023, € 310,3 miljoen in 2024 en € 311,3 miljoen in 2025 en 2026).
- Hogere baten door verwerking van het Coalitieakkoord (€ 52,0 miljoen in 2023 en 2024, € 64,5 miljoen in 2025 en € 74,5 miljoen in 2026).
- De overige baten zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe (oplopend tot € 0,7 miljoen in 2026).

Lasten

De totale lasten in dit programmaonderdeel stijgen met € 1,7 miljoen in 2022 en met € 3,9 miljoen in 2023. In 2024 tot en met 2026 stijgen de lasten met € 4,3 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door:

- Hogere jaarlijkse kosten bezwaar en beroep voornamelijk door toenemende professionaliteit van de ‘No cure no pay’ bureaus (€ 1,5 miljoen).
- Vanaf 2023 zijn er structureel hogere lasten in verband met de inflatieontwikkeling (€ 1,0 miljoen).
- Hogere lasten door nominale ontwikkeling vanaf 2023 (€ 0,8 miljoen).
- De overige lasten zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe (oplopend tot € 1,0 miljoen in 2026).

4.A.2 Gemeentefonds

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	2.562,0	2.420,9	2.440,6	2.515,0	2.572,7
Lasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**2.562,0**	**2.420,9**	**2.440,6**	**2.515,0**	**2.572,7**
Baten	155,8	362,8	407,9	437,9	244,7
Lasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo effecten begroting 2023	**155,8**	**362,8**	**407,9**	**437,9**	**244,7**
Baten	2.717,7	2.783,7	2.848,5	2.952,9	2.817,4
Lasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na begroting 2023	**2.717,7**	**2.783,7**	**2.848,5**	**2.952,9**	**2.817,4**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel stijgen met € 155,8 miljoen in 2022 en met € 362,8 miljoen in 2023. In 2024 stijgen de baten met € 407,9 miljoen, in 2025 met € 437,9 miljoen en in 2026 met € 244,7 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door:

- Hogere baten in verband met accresontwikkeling en mutaties uitkeringsfactor en -basis (€ 90,9 miljoen in 2022, € 187,3 miljoen in 2023, € 316,2 miljoen in 2024, € 408,1 miljoen in 2025 en € 208,2 miljoen in 2026).
- Hogere baten in verband met herverdeeleffecten (€ 95,1 miljoen in 2023, € 72,2 miljoen in 2024, € 50,2 miljoen in 2025 en € 48,1 miljoen in 2026).
- Hogere baten in verband met de Jeugdzorg wat vanuit het coalitieakkoord is toegekend (€ 71,9 miljoen in 2023).
- Lagere baten wegens uitkeringen in verband met decentralisaties in het sociaal domein. (WMO, Participatiewet en Jeugdwet) (- € 9,5 miljoen in 2022, € 41,8 miljoen in 2023, € 42,1 miljoen in 2024, € 42,5 miljoen in 2025 en € 42,9 miljoen in 2026). Dit wordt veroorzaakt door een lagere uitkering voor Voogdij/18+ (- € 1,8 miljoen in 2022 en € 46,6 miljoen in 2023 tot en met 2026), een hogere uitkering voor Beschermd Wonen (€ 5,3 miljoen in 2022 en € 7,8 miljoen in 2023 tot en met 2026) en een lagere uitkering voor Participatie (- € 2,4 miljoen in 2022, € 3,0 miljoen in 2023, € 3,3 miljoen in 2024, € 3,7 miljoen in 2025 en € 4,1 miljoen in 2026).
- Hogere baten in verband met de ontvangen Energiecompensatie (€ 30,3 miljoen in 2022). Dit betreft het saldo tussen de ontvangen Energietoeslag (€ 91,7 miljoen) en de reeds in de viermaandsrapportage 2022 verwerkte stelpost (€ 61,4 miljoen).
- Lagere baten in verband met een kabinetsbesluit tot extra korting op de jeugdzorg, in de meicirculaire 2022 is hier nog geen rekening mee gehouden, in de begroting 2023 is hier wel vast rekening mee gehouden (€ 5,0 miljoen in 2024, € 25,0 miljoen in 2025 en € 25,0 miljoen in 2026).
- Hogere baten in verband met de prognose van de accresontwikkeling in de septembercirculaire.
- We verwachten met de septembercirculaire 2022 extra compensatie van het Rijk voor de hoge inflatie in de afgelopen periode. Vanwege het hoge inflatiepercentage vinden we het prudent om deze verwachting in de begroting mee te nemen zodat de begroting ook kan worden aangepast voor deze ongewone loon- en prijsontwikkelingen. Voor de jaren 2023 tot en met 2026 is de verwachting dat de aanvullende bijstelling € 46,7 miljoen bedraagt. Dit betreft een inschatting op basis van de concept Macro Economische Verkenning 2023 (cMEV). De daadwerkelijke bedragen die we ontvangen in de septembercirculaire kunnen daarom afwijken. De mogelijke afwijking voor het jaar 2022 wordt verwerkt in de Najaarsnota 2022. Voor de jaren 2023 en verder wordt dit meegenomen in de Voorjaarsnota 2023.
- Lagere baten in verband met een bijstelling van stelposten (€ 12,3 miljoen in 2022 en 2023, - € 4,4 miljoen in 2024 en € 10,5 miljoen in 2025).
- Hogere baten algemene uitkeringen in verband met WOZ waardering en aanpassing rekentarieven (€ 13,2 miljoen in 2022, € 10,3 miljoen in 2023, € 10,1 miljoen in 2024, € 10,0 miljoen in 2025 en € 9,8 miljoen in 2026).
- Hogere baten door overige wijzigingen in de integratie- en decentralisatie uitkeringen en in de taakmutaties vanuit de meicirculaire 2022 (€ 22,8 miljoen in 2022, € 5,7 miljoen in 2023, € 5,5 miljoen in 2024, € 0,9 miljoen in 2025 en - € 1,3 miljoen in 2026).
- Hogere baten door de samenvoeging met de gemeente Weesp (€ 1,4 miljoen in 2022, -€ 0,1 miljoen in 2023, -€ 0,1 miljoen in 2024, € 0,0 miljoen in 2025 en € 1,1 miljoen in 2026).

Lasten

Er zijn geen lasten begroot in dit programmaonderdeel.

4.A.3 Treasury en deelnemingen

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	54,1	87,8	90,0	91,4	92,3
Lasten	15,7	20,9	25,8	33,8	45,7
Saldo begroting na viermaands 2022	**38,4**	**66,9**	**64,3**	**57,7**	**46,7**
Baten	-0,8	-3,1	-2,5	-2,5	-2,5
Lasten	-1,8	8,2	20,6	37,4	51,3
Saldo effecten begroting 2023	**1,0**	**-11,3**	**-23,2**	**-39,8**	**-53,8**
Baten	53,3	84,8	87,5	89,0	97,0
Lasten	13,9	29,2	46,4	71,2	102,0
Saldo na begroting 2023	**39,4**	**55,6**	**41,1**	**17,8**	**-7,1**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel dalen met € 0,8 miljoen in 2022 en met € 3,1 miljoen in 2023. Vanaf 2024 dalen de baten structureel met € 2,5 miljoen.
Dit wordt veroorzaakt door:

- Een bijstelling van de dividenden uit deelnemingen wat voornamelijk betrekking heeft op de deelnemingen in Alliander NV en GVB Holding NV (€ 0,5 miljoen in 2022, € 2,8 miljoen in 2023 en € 2,3 miljoen vanaf 2024).
- Overige baten die afzonderlijk kleiner zijn dan € 1,0 miljoen en we verder niet toelichten (€ 0,3 miljoen in 2022 en 2023, € 0,2 miljoen vanaf 2024)

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel dalen met € 1,8 miljoen in 2022 en stijgen met € 8,2 miljoen in 2023. In 2024 stijgen de lasten met € 20,6 miljoen, in 2025 met € 37,3 miljoen en in 2026 met € 51,3 miljoen.
Dit wordt veroorzaakt door:

- Een update van het renteresultaat (- € 1,8 miljoen in 2022, € 8,2 miljoen in 2023, € 20,6 miljoen in 2024, € 37,3 miljoen in 2025 en € 51,3 miljoen in 2026).

Renteresultaat

Wij hebben zowel interne- als externe financieringsmiddelen. De interne financierings-middelen bestaan uit reserves, voorzieningen en het jaarresultaat.

De externe financieringsmiddelen zijn leningen van externe partijen. Wij gebruiken het renteomslagstelsel als systeem waarmee we de financieringslasten en -baten door-berekenen (omslaan) over de gemeentelijke organisatieonderdelen. Dit naar verhouding van de balansstanden van de activa aan het begin van het jaar.

De onderstaande tabel geeft inzicht in de rentelasten, het renteresultaat en de wijze waarop deze financieringslasten en –baten toerekenen aan de gemeentelijke organisatieonderdelen.

Rentetoerekening

(bedragen x € 1 miljoen)

	2023	2024	2025	2026
Rentelasten van externe schuld	-84,5	-104,5	-130,0	-156,4
Rentebaten van verstrekte leningen aan derden	14,9	15,5	16,2	16,9
Saldo door te rekenen externe rente	**-69,6**	**-89,0**	**-113,8**	**-139,5**
Rente die aan grondexploitatie wordt toegerekend	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
Overige kosten	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7
De aan taakvelden toe te rekenen rente	**-72,2**	**-91,7**	**-116,5**	**-142,2**
De aan taakvelden toegerekende rente	73,6	77,0	78,4	79,7
De aan taakvelden toe te rekenen rente	-72,2	-91,7	-116,5	-142,2
Renteresultaat	**1,4**	**-14,7**	**-38,1**	**-62,5**

4.A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	3,5	0,3	0,3	0,3	0,3
Lasten	113,4	149,8	191,1	298,6	446,8
Saldo begroting na viermaands 2022	**-109,8**	**-149,5**	**-190,8**	**-298,3**	**-446,6**
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	-66,7	-106,7	-25,9	-16,1	3,6
Saldo effecten begroting 2023	**66,7**	**106,7**	**25,9**	**16,1**	**-3,6**
Baten	3,5	0,3	0,3	0,3	0,3
Lasten	46,7	43,1	165,2	282,5	450,4
Saldo na begroting 2023	**-43,1**	**-42,8**	**-164,9**	**-282,2**	**-450,1**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel blijven gelijk.

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel dalen met € 66,7 miljoen in 2022 en met €106,7 miljoen in 2023. In 2024 dalen de lasten met € 25,9 miljoen, in 2025 dalen de lasten met € 16,1 miljoen en in 2026 stijgen de lasten met € 3,6 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door:

- Lagere lasten door aanpassingen van de stelpost voor loon- en prijsontwikkelingen (€ 1,7 miljoen in 2022, € 75,6 miljoen in 2023, € 72,8 miljoen in 2024, € 70,2 miljoen in 2025 en € 67,7 miljoen in 2026).
- Hogere lasten door nog te verdelen coalitiemiddelen (-€ 6,2 miljoen in 2023, € 21,7 miljoen in 2024, € 15,4 miljoen in 2025 en € 17,6 miljoen in 2026).
- Hogere lasten door aanpassingen van de stelpost voor kapitaallasten nieuwe investeringsvoorstellen (- € 1,8 miljoen in 2023,- € 5,8 miljoen in 2024, € 3,2 miljoen in 2025 en € 12,2 miljoen in 2026).
- Lagere lasten door aanpassingen van de stelpost voor areaaluitbreiding (€ 11,3 miljoen in 2023 tot en met 2026).
- Lagere lasten door aanpassingen van de stelpost voor exploitatielasten nieuwe investeringen (€ 7,1 miljoen in 2023, € 2,6 miljoen in 2024, -€ 2,1 miljoen in 2025 en -€ 8,0 miljoen in 2026).
- Lagere lasten door posten uit de begroting van Weesp die aan de juiste programma's in Amsterdam zijn toegewezen (€ 3,6 miljoen in 2022, € 4,7 miljoen in 2023, € 5,0 miljoen in 2024 en € 5,2 miljoen in 2025 en 2026).
- Lagere lasten door het onttrekken van middelen aan een stelpost in verband met energiecompensatie welke in de viermaandsrapportage 2022 was opgenomen (€ 61,4 miljoen in 2022).
- Hogere lasten door middel waarvan een aansluiting met het dashboard wordt gemaakt (€ 50,0 miljoen in 2024 en in 2025).
- Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen (€ 0,1 miljoen in 2024 en in 2025).

Reserves A4

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	334,3	64,2	-3,9	6,2	0,4
Toevoeging	327,3	269,6	105,5	115,2	64,2
Saldo begroting na viermaands 2022	**7,1**	**-205,3**	**-109,3**	**-109,1**	**-63,8**
Onttrekking	72,7	73,7	66,3	45,0	95,1
Toevoeging	28,2	-13,7	148,7	184,3	64,4
Saldo effecten begroting 2023	**44,5**	**87,4**	**-82,3**	**-139,4**	**30,7**
Onttrekking	407,0	137,9	62,5	51,2	95,5
Toevoeging	355,5	255,9	254,1	299,6	128,6
Saldo na begroting 2023	**51,6**	**-117,9**	**-191,7**	**-248,4**	**-33,1**

Onttrekking

Hogere onttrekkingen van € 72,7 miljoen in 2022 en € 73,7 miljoen in 2023. In 2024 stijgen de onttrekkingen met € 66,3 miljoen, in 2025 met € 45,0 miljoen en in 2026 met € 95,1 miljoen.

Dit wordt veroorzaakt door:

- Onttrekkingen aan de algemene reserve (€ 0,9 miljoen in 2022, € 115,8 miljoen in 2023, € 58,6 miljoen in 2024, € 43,4 miljoen in 2025 en € 88,4 miljoen in 2026)
  De onttrekkingen houden verband met:
  - ombuigingen uit het coalitieakkoord 2022 - 2026 € 30,0 miljoen vanaf 2024 tot en met 2026.
  - de opheffing van de reserve Stedelijk Mobiliteitsfonds (SMF). De begrote onttrekkingen uit de reserve SMF worden nu onttrokken aan de algemene reserve. De onttrekkingen zijn € 64,3 miljoen in 2023, € 22,1 miljoen in 2024, € 9,4 miljoen in 2025 en een negatieve onttrekking van € 1,6 miljoen in 2026.
  - de opheffing van de reserve Meerjarige Intertemporele Compensatie (MIC). Het begrote saldo van onttrekkingen uit en toevoegingen aan de reserve MIC worden nu onttrokken aan de algemene reserve. De onttrekkingen zijn € 0,9 miljoen in 2022, € 51,5 miljoen in 2023, € 6,6 miljoen in 2024 en € 4,0 miljoen in 2025.
  - Het verwachte negatieve resultaat in 2026 van € 150,0 miljoen, waarvan € 60,0 miljoen gecompenseerd wordt door een onttrekking aan de algemene reserve.
- Het opheffen van de reserve Meerjarige Intertemporele Compensatie (MIC) in 2022. Hierdoor worden de begrote onttrekkingen ongedaan gemaakt. Daarnaast valt de reserve vrij voor een bedrag van € 63,7 miljoen in 2022 (€ 41,9 miljoen in 2022, - € 45,8 miljoen in 2023, € 0,3 miljoen in 2024 en - € 5,8 miljoen in 2025).
- een vrijval uit de reserve Amsterdams Investeringsfonds (AIF). Het Amsterdams Investeringsfonds dient als risicobuffer voor het Amsterdams Klimaat- en Energiefonds (AKEF). Gezien de huidige ontwikkelingen is het verantwoord om het risicoprofiel van het AKEF te verlagen naar het dekkingsniveau van 33% en daarmee het AIF te verlagen. (€ 30 miljoen in 2022)
- Onttrekkingen aan de reserve coalitiemiddelen 22 – 26. Dit betreffen intensiveringen die in het coalitieakkoord zijn opgenomen en voorlopig in de reserve coalitiemiddelen waren opgenomen. De onttrekkingen aan deze reserve zijn geoorrmerkte middelen die inmiddels toegekend zijn aan de verschillende jaarschijven in het coalitieakkoord (€ 3,8 miljoen in 2023, € 7,4 miljoen in 2024, € 7,4 miljoen in 2025, € 6,7 miljoen in 2026). De onttrekkingen dekken de volgende bestedingen:
  - Aanpak Binnenstad voor € 3,3 miljoen per jaar in de jaren 2023 tot en met 2025
  - Het terugdraaien van de eigen bijdrage voor de voormalige ambulante ondersteuning dagbesteding voor € 0,7 miljoen in 2024 en 2025 en € 2,8 miljoen in 2026
  - Gezonde schoollunches voor € 0,4 miljoen in 2023, € 1,0 miljoen in 2024 en 2025 en € 1,6 miljoen in 2026.
  - Schoolveiligheid voor € 1,0 miljoen in de jaren 2024 tot en met 2026
  - Het Kenniscentrum ongelijkheid voor € 1,3 miljoen in de jaren 2024 tot en met 2026.

Toevoeging

Hogere toevoegingen van € 28,2 miljoen in 2022 en een lagere toevoeging van € 13,7 miljoen in 2023. In 2024 stijgen de toevoegingen met € 148,7 miljoen, in 2025 met € 184,3 miljoen en in 2026 met € 64,4 miljoen.

Dit wordt veroorzaakt door:

- Toevoegingen aan de algemene reserve (€ 26,2 miljoen in 2022, - € 91,8 miljoen in 2023, € 118,6 miljoen in 2024 en € 172,6 miljoen in 2025)
  De toevoegingen houden verband met:
  - Het terugdraaien van de vrijval uit de reserve financiering erfpachtgronden welke in 2022 en 2023 zouden leiden tot een toevoeging aan de algemene reserve van respectievelijk € 150,0 en € 200,0 miljoen. De vrijval in 2022 en 2023 was opgenomen in het coalitieakkoord ‘Samen sterker uit de crisis’ en had ten doel de algemene reserve op hoogte te brengen (€ -150,0 miljoen in 2022 en - € 200,0 miljoen in 2023)
  - Het verwachte resultaat in de jaren 2022 tot en met 2025 waarmee de algemene reserve op hoogte wordt gebracht (€ 112,4 miljoen in 2022, € 14,0 miljoen in 2023, € 118,6 miljoen in 2024 en € 172,6 miljoen in 2025)
  - De vrijgevallen middelen vanwege de opheffing van de reserve Stedelijk Mobiliteitsfonds (SMF) (€ 94,2 miljoen in 2023).
  - De vrijgevallen middelen vanwege de opheffing van de reserve Meerjarige Intertemporele Compensatie (€ 63,7 miljoen in 2022).

- Een toevoeging aan de reserve coalitiemiddelen. Deze reserve is ingesteld voor het realiseren van de doelstellingen zoals opgenomen in het coalitieakkoord 22-26. Het betreffen middelen die nog niet aan jaren van realisatie zijn toegerekend. De toevoegingen aan de reserve zijn gebaseerd op een inschatting van toekomstige onttrekkingen en bedragen totaal € 305,6 miljoen. Daarnaast worden extra middelen aan de reserve coalitieakkoord toegevoegd in 2022 voor het instellen van een noodfonds voor het MKB (€ 10,0 miljoen) en maatschappelijke organisaties (€ 10,0 miljoen) (€ 20,8 miljoen in 2022 en € 76,2 miljoen in 2023 tot en met 2026).
- Een negatieve toevoeging aan de reserve verbeteren schuldpositie. De reserve is ingesteld in 2021, waarna in 2024 en 2025 toevoegingen plaats zouden vinden. Vanwege de temporisering van de taakstelling op investeringen, als onderdeel van het coalitieakkoord, worden deze toevoegingen nu ongedaan gemaakt (- € 50,0 miljoen in 2024 en 2025).
- Positieve en negatieve toevoegingen aan de reserve Meerjarig Intertemporele Compensatie die ongedaan gemaakt worden vanwege het opheffen van deze reserve in 2022 (- € 23,1 miljoen in 2022, € 5,7 miljoen in 2023, € 7,0 miljoen in 2024 en - € 1,8 miljoen in 2025)
- Een toevoeging aan de reserve XAAS. Bij de viermaandsrapportage 2022 is onttrokken aan de reserve Xaas ter dekking van Xaas investeringen. Het omzetten van kapitaallasten naar toevoegingen aan de reserve Xaas (conform systematiek van de reserve), had toen nog niet plaatsgevonden. Daarom is ten laste van de algemene middelen de reserve aangevuld. Inmiddels zijn de kapitaallasten omgezet. Dit betekent dat toevoegingen grotendeels gedragen worden door de beleidsprogramma's waar de investeringen gepleegd worden (€ 4,5 miljoen in 2022, - € 3,5 miljoen in 2023, - € 2,9 miljoen in 2024 en - € 12,5 miljoen in 2025 en - € 11,6 miljoen in 2026).
- Overige toevoegingen kleiner dan € 1,0 miljoen die we verder niet toelichten (- € 0,2 miljoen in 2022, - € 0,3 miljoen in 2023 en - € 0,2 miljoen in 2024 tot en met 2026).

4.B

Bestuur en organisatie

4.B.1 Dienstverlening

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	29,2	29,3	37,3	37,5	37,5
Lasten	58,0	60,8	66,6	65,7	66,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**-28,8**	**-31,5**	**-29,3**	**-28,2**	**-28,6**
Baten	0,0	1,4	1,4	1,4	1,4
Lasten	0,9	21,9	16,0	15,9	15,9
Saldo effecten begroting 2023	**-0,9**	**-20,5**	**-14,5**	**-14,5**	**-14,5**
Baten	29,2	30,8	38,7	38,9	38,9
Lasten	58,9	82,7	82,5	81,6	82,0
Saldo na begroting 2023	**-29,7**	**-52,0**	**-43,8**	**-42,7**	**-43,1**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel stijgen met € 1,4 miljoen ten opzichte van de laatst vastgestelde begroting. Dit komt door:

- Bijdrages handboek burgerzaken en bestuurlijke boetes (€ 0,9 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel stijgen in 2023 met € 21,9 miljoen ten opzichte van de laatst vastgestelde begroting. In 2024 stijgen de lasten met € 16,2 miljoen en vanaf 2025 stijgen de lasten met € 16,1 miljoen. Dit komt door:

- Hogere lasten als gevolg van de overdracht van de taak verkiezingen van programmaonderdeel B.2 Horizontaal thema Digitale stad en overheid naar programmaonderdeel B.1 Dienstverlening (€ 9,6 miljoen 2023, € 7,2 miljoen in 2024 en 2025 en € 7,9 miljoen in 2026).
- Hogere lasten als gevolg van de overdracht van de taak gegevensbeheer personen en kwaliteit van B.2 Horizontaal thema Digitale stad en overheid naar programma-onderdeel B.1 Dienstverlening (€ 7,1 miljoen in 2023 en € 4,1 miljoen in 2024 en volgende jaren). Het verschil tussen 2023 en 2024 is het budget voor de implementatie van het nieuwe burgerzakensysteem.
- Vanaf 2023 zijn er structureel hogere lasten in verband met de inflatieontwikkeling (€ 1,9 miljoen).
- Hogere lasten als gevolg van loon- en prijsontwikkelingen (€ 1,8 miljoen).
- Hogere lasten door de overheveling van het budget voor Mijn Amsterdam (€ 0,7 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	1,2	3,1	1,5	0,3	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**1,2**	**3,1**	**1,5**	**0,3**	**0,0**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,4	0,5	1,2
Saldo effecten begroting 2023	**0,0**	**0,0**	**-0,4**	**-0,5**	**-1,2**
Onttrekking	1,2	3,1	1,5	0,3	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,4	0,5	1,2
Saldo na begroting 2023	**1,2**	**3,0**	**1,0**	**-0,2**	**-1,2**

Onttrekkingen aan reserves

Er zijn geen wijzigingen in de onttrekkingen in dit programmaonderdeel.

Toevoegingen aan reserves

Hogere toevoeging van € 0,4 miljoen in 2024 en hogere toevoeging van € 0,5 miljoen in 2025. In 2026 stijgen de toevoegingen met € 1,2 miljoen. Dit komt door:

- Hogere toevoeging aan de reserve Egalisatiereserve Xaas door de kapitaallasten van de investeringen in ict-toepassingen om de dienstverlening via verschillende kanalen zo optimaal mogelijk aan te kunnen bieden (€ 1,2 miljoen).

4.B.2 Horizontaal thema Digitale stad en overheid

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	1,8	2,0	2,0	2,0	2,0
Lasten	47,5	35,3	35,0	33,8	34,9
Saldo begroting na viermaands 2022	**-45,8**	**-33,3**	**-33,0**	**-31,8**	**-32,9**
Baten	0,0	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
Lasten	-4,7	-4,9	-4,1	-4,1	-4,8
Saldo effecten begroting 2023	**4,7**	**3,8**	**3,1**	**3,1**	**3,8**
Baten	1,8	1,0	1,0	1,0	1,0
Lasten	42,9	30,4	30,9	29,7	30,1
Saldo na begroting 2023	**-41,1**	**-29,4**	**-29,9**	**-28,7**	**-29,1**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel dalen met € 1,0 miljoen ten opzichte van de laatst vastgestelde begroting. Dit komt door:

- Lagere baten door de overheveling van de bijdrages handboek burgerzaken en bestuurlijke boetes (€0,9 miljoen) van programmaonderdeel B.2 Digitale stad en overheid naar programma B.1 Dienstverlening.
- Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

Lasten

De totale lasten in dit programmaonderdeel dalen met € 4,7 miljoen in 2022. In 2023 dalen de lasten met € 4,9 miljoen, in 2024 en 2025 dalen de lasten met € 4,1 miljoen en in 2026 dalen de lasten met € 4,8 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door:

- Lagere lasten als gevolg van overdracht taak verkiezingen van programmaonderdeel B.2 Digitale stad en overheid naar programma B.1 Dienstverlening (€ 9,6 miljoen 2023, € 7,2 miljoen in 2024 en 2025 en € 7,9 miljoen in 2026).
- Lagere lasten als gevolg van overdracht taken kernregistratie personen programmaonderdeel B.2 Digitale stad en overheid naar programma B.1 Dienstverlening (€ 7,1 miljoen in 2023 en € 4,1 miljoen in 2024 en volgende jaren).
- Hogere lasten vanaf 2023 als gevolg van loon- en prijsontwikkelingen (€ 7,2 miljoen).
- Hogere lasten in 2023 als gevolg van een budgetoverheveling van 2022 naar 2023 voor de (provinciale) verkiezingen en voor het nieuwe systeem Burgerzaken waarvan de implementatie in 2022 vertraging heeft opgelopen (€ 4,7 miljoen).
- Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**0,4**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo effecten begroting 2023	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na begroting 2023	**0,4**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**

Er zijn geen onttrekkingen en ook geen toevoegingen in dit programmaonderdeel.

4.B.3 Horizontaal thema Democratisering

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	17,4	9,5	4,5	4,0	4,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**-17,4**	**-9,5**	**-4,5**	**-4,0**	**-4,0**
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	-4,6	4,8	0,2	0,2	0,2
Saldo effecten begroting 2023	**4,6**	**-4,8**	**-0,2**	**-0,2**	**-0,2**
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	12,7	14,3	4,7	4,2	4,2
Saldo na begroting 2023	**-12,7**	**-14,3**	**-4,7**	**-4,2**	**-4,2**

Baten

Er zijn geen baten begroot in dit programmaonderdeel

Lasten

De totale lasten in dit programmaonderdeel dalen met € 4,6 miljoen in 2022. In 2023 stijgen de lasten met € 4,8 miljoen en vanaf 2024 stijgen de lasten met € 0,2 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door:

- Daling met € 4,6 miljoen in 2022 van de middelen voor democratisering en buurtbudgetten. Deze middelen schuiven we volledig door naar 2023 om de gestarte activiteiten in 2023 te kunnen afronden. Het proces rondom democratisering is zo ingericht dat de activiteiten niet binnen een begrotingsjaar afgerond kunnen worden. De activiteiten lopen grotendeels door in het jaar daarop.
- Overige afwijkingen lichten we niet verder toe, omdat de afzonderlijke afwijkingen kleiner zijn dan € 1 miljoen.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	2,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**2,9**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo effecten begroting 2023	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	2,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na begroting 2023	**2,9**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**

Er zijn geen onttrekkingen en ook geen toevoegingen in dit programmaonderdeel.

4.B.4 Bestuur

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Lasten	31,5	30,4	30,3	30,3	30,5
Saldo begroting na viermaands 2022	**-30,8**	**-29,7**	**-29,6**	**-29,6**	**-29,8**
Baten	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Lasten	0,2	3,2	3,3	3,3	3,3
Saldo effecten begroting 2023	**-0,4**	**-3,3**	**-3,5**	**-3,5**	**-3,5**
Baten	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Lasten	31,7	33,6	33,7	33,7	33,9
Saldo na begroting 2023	**-31,2**	**-33,0**	**-33,1**	**-33,1**	**-33,3**

Baten

De baten in dit programmaonderdeel dalen vanaf 2022 met € 0,1 miljoen ten opzichte van de laatst vastgestelde begroting. De doorbelasting van de ondersteuning aan Weesp vervalt als gevolg van de integratie.

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel stijgen in 2023 met € 3,2 miljoen en vanaf 2024 stijgen de lasten met € 3,3 miljoen ten opzichte van de laatst vastgestelde begroting. Dit komt door:

- Verhoging van de bijdragen aan de VNG en MRA (€ 1,1 miljoen in 2023 en verder).
- Een aanvullende nominaal bijdrage (€ 1,0 miljoen).
- Uitbreiding van het college met een 9de wethouder (€ 0,3 miljoen).
- Intensivering budgetten raadsfracties (€ 1,4 miljoen in 2023 en verder).
- Lagere kapitaallasten na actualisering kapitaallasten (€ 0,5 miljoen).

Reserves

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Onttrekking	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**0,3**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo effecten begroting 2023	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Onttrekking	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na begroting 2023	**0,3**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**

Onttrekkingen reserves

De onttrekking uit de algemene reserve van € 0,3 miljoen vervalt per 2023. De gemeenteraad van Weesp heeft begin 2022 besloten het niet in 2021 bestede Corona budget beschikbaar te stellen voor uitgaven in 2022.

Toevoegingen reserves

Er zijn geen toevoegingen aan de reserve.

4.B.5 Overhead

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	9,8	10,8	10,8	10,8	10,8
Lasten	623,9	589,4	575,4	572,9	570,3
Saldo begroting na viermaands 2022	**-614,1**	**-578,7**	**-564,7**	**-562,2**	**-559,5**
Baten	0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Lasten	10,4	21,6	15,4	15,3	15,3
Saldo effecten begroting 2023	**-10,4**	**-21,6**	**-15,4**	**-15,4**	**-15,4**
Baten	9,8	10,7	10,7	10,7	10,7
Lasten	634,3	611,0	590,8	588,2	585,6
Saldo na begroting 2023	**-624,5**	**-600,3**	**-580,1**	**-577,6**	**-574,9**

Baten

De wijzigingen in de baten in dit programmaonderdeel zijn minder dan € 1,0 miljoen en worden verder niet toegelicht.

Lasten

De totale lasten in dit programmaonderdeel stijgen in 2023 met € 21,6 miljoen en in 2024 stijgen de lasten met € 15,4 miljoen ten opzichte van de laatst vastgestelde begroting. In 2025 en verder stijgen de lasten met € 15,3 miljoen ten opzichte van de laatst vastgestelde begroting. Dit komt door:

- Hogere structurele lasten vanaf 2023 in verband met de inflatieontwikkeling (€ 32,0 miljoen).
- Hogere lasten door budget neutrale mutaties. Deze mutaties verlopen over de programma's heen neutraal (€ 10,1 miljoen).
- Hogere lasten die worden gedekt uit de reserve. Dit verloopt over de programma's heen neutraal (€ 1,3 miljoen).
- Hogere lasten voor bestuursondersteuning als gevolg van de uitbreiding van het aantal wethouders (€ 1,3 miljoen).
- Lagere lasten als gevolg van doorbelasting van kosten aan projecten en grondexploitatie (€ 19,3 miljoen). Deze mutaties verlopen over de programma's heen neutraal.
- Lagere lasten als gevolg van actualisatie van kapitaallasten (€ 4,1 miljoen).
- Overige afwijkingen in de lasten zijn kleiner dan € 1,0 miljoen en lichten we niet verder toe.

4.B.6 Inzet specifieke expertise fysieke & sociale sector

Financiële toelichting

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Lasten	-2,7	-6,0	-6,1	-6,1	-6,1
Saldo begroting na viermaands 2022	**3,2**	**6,5**	**6,6**	**6,6**	**6,6**
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	0,0	5,7	5,7	5,7	5,7
Saldo effecten begroting 2023	**0,0**	**-5,7**	**-5,7**	**-5,7**	**-5,7**
Baten	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Lasten	-2,7	-0,3	-0,4	-0,4	-0,4
Saldo na begroting 2023	**3,2**	**0,8**	**0,9**	**0,9**	**0,9**

Baten

De totale baten in dit programmaonderdeel wijzigen niet.

Lasten

De lasten in dit programmaonderdeel stijgen vanaf 2023 met € 5,7 miljoen. Dit komt door;

- Hogere lasten door stijging van de overhead die aan dit programmaonderdeel wordt toegerekend (€ 8,8 miljoen). Dit leidt in programmaonderdeel B.5 tot een kostenverlaging.
- Hogere lasten voor personeelskosten als gevolg van nominale ontwikkelingen en bijstelling van de beoogde capaciteit vanaf 2023 (€ 7,1 miljoen)
- Lagere lasten doordat de interne omzet hoger wordt, die als negatieve lasten in de begroting staat (€ 10 miljoen in 2023 en hierna € 10,8 miljoen). De hogere omzet komt doordat de hogere personeelslasten worden doorberekend.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo begroting na viermaands 2022	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo effecten begroting 2023	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo na begroting 2023	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**

Onttrekkingen en toevoegingen aan reserves

De onttrekkingen en toevoegingen wijzigen niet in de jaren 2022 tot en met 2026.

5

5

Verplichte en overige paragrafen

5.1	Weerstandsvermogen en risicobeheersing	262
5.2	Financiering	270
5.3	Lokale heffingen	283
5.4	Verbonden partijen	290
5.5	Onderhoud kapitaalgoederen	298
5.6	Grondbeleid	317
5.7	Investeringsparagraaf	322
5.8	Subsidieoverzicht	330
5.9	Bedrijfsvoering	336

5.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

De belangrijke thema's voor het risicomanagement in het voorliggend begrotingsjaar zijn het nieuwe coalitieakkoord 2022-2026 en de verbreding van het risicomanagement beleid. We staan voor een solidaire stad met kansen voor iedereen. Samen geven wij vorm aan hoe de stad zich verder ontwikkelt. De lage opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen laat de noodzaak zien om te werken aan het vergroten van vertrouwen. Dat doen we ook met een nieuw en breder risicomanagement beleid: daarin stellen we goed en behoorlijk bestuur centraal en nemen de maatschappelijke doelen als uitgangspunt.

De nasleep van de coronacrisis is nog steeds voelbaar. Actuele ontwikkelingen in het risicobeeld zijn de aanhoudende stijging van lonen, inkoopprijzen en inflatie en de geopolitieke ontwikkelingen zoals de oorlog in Oekraïne. Niet iedereen komt meer goed mee ondanks de inspanningen die zij zichzelf getroosten en de mogelijkheden en ondersteuning die de gemeente biedt. Ook door inwoners en ondernemers die wel goed mee komen wordt gekeken naar de overheid. Enerzijds om voor oplossingen te zorgen en anderzijds om een gelijk speelveld te bewaren voor allen. Dat betekent veel voor de verwachtingen aan het bestuur van de stad, de mogelijkheden om aan die verwachtingen gehoor te geven en de manier waarop we dat doen. Het college vertaalt daarom de bestuurlijke aandacht hiervoor ook naar het risicomanagement beleid.

De paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft een beschouwing op het risicobeeld van de gemeente Amsterdam op het moment van de begroting 2023. De paragraaf start met een korte beschrijving van het risicomanagementbeleid van de gemeente Amsterdam. Daarna volgt een toelichting op de belangrijke ontwikkelingen in 2022 en 2023 en een samenvatting van het integrale risicobeeld per programma. We sluiten de paragraaf af met het financieel risicobeeld, een toelichting op de stand van zaken van het herstelplan Algemene Reserve en de financiële kengetallen waar0nder het weerstandsvermogen.

Het risicomanagementbeleid

Kansen en risico's horen bij het openbaar bestuur. Het beleid is niet gericht op het volledig wegnemen van risico's. Het is gericht op een systematische toepassing van risicomanagement in de besluitvorming en in de uitvoering. Het college verbreedt het beleid door niet meer alleen de financiën als uitgangspunt te nemen maar de Nederlandse code voor goed openbaar bestuur als bestuurlijk vertrekpunt te kiezen. Het college B&W zal in 2022 dit nieuwe beleid aan de Raad voorstellen middels de Nota Risicomanagement 2022-2026.

De code stelt de beginselen:
- Openheid en integriteit
- Participatie
- Behoorlijke contacten met burgers
- Doelgerichtheid en doelmatigheid
- Legitimiteit
- Lerend en zelfcorrigerend vermogen
- Verantwoording.

Met inachtneming van deze beginselen bevordert het college van B en W goed risicomanagement door:
- Een hoge kwaliteit van de besluitvorming door raad en college. Door in de bestuurlijke besluitvorming zowel kansen als risico's expliciet te wegen en de uitvoeringskracht en de financiële draagkracht van de eigen organisatie in de besluitvorming te betrekken.
- Het stellen van de principes, kaders en proces van het risicomanagement
- Het zorgdragen voor de aanwezigheid en gebruiken van systemen voor risicomanagement.

De bestuurlijke overwegingen hebben vervolgens betrekking op:
- Verwachtingen aan goed en behoorlijk bestuur
- Wet- en regelgeving
- Financiële gevolgen
- De mate waarin de organisatie risico kan dragen en beheersen

Belangrijke ontwikkelingen in het integrale risicobeeld

Er zijn in 2023 voor het risicomanagement een aantal belangrijke ontwikkelingen:

- Stijging van het loon- en prijspeil als gevolg van inflatie.
  De inflatie is in Juli 2022 met ruim 10% tot recordhoogte gestegen en deze werkt door in onze lasten. We hebben vanuit het Rijk compensatie gekregen in de gemeentefondsuitkering en houden rekening met een verdere compensatie in het najaar. Het risico is dat de kosten boven het niveau van de compensatie uitstijgen. Dat zou betekenen dat we onze ambities moeten bijstellen.
- Stijgende rentelasten.
  Stijgende rentelasten zijn het gevolg van stijgende rentes op de kapitaalmarkt en te verwachten ingrepen door de Europese Centrale Bank. Het is onzeker hoever de stijging zal doorzetten maar de trend is omhoog. We staan bloot aan dit risico omdat elk jaar van een deel van de schuld de rente wordt herzien en wanneer we nieuwe financiering aantrekken voor onze investeringen. Rentestijgingen leiden daarom onherroepelijk tot hogere lasten. Deze tegenvallers moeten in de begroting worden verwerkt omdat ze structureel zijn. De beheersingsmaatregelen zijn conform wet FIDO gericht op het vertragen van de doorwerking van rentestijging naar structurele lasten voor de gemeente zodat we de lastenverzwaring over langere tijd kunnen spreiden.
- Krapte op de arbeidsmarkt.
  Voor de dienstverlening en de bedrijfsvoering van de gemeente zien we een risico dat we het personeel niet op het benodigde peil houden: tekorten in specifieke rollen, overspannen arbeidsmarkt en vergrijzing zijn daarvan de oorzaken. Dit heeft in combinatie met de ambities het risico in zich van een stijgende werkdruk en hoger ziekteverzuim.
- Dalend consumentenvertrouwen als voorbode van economische krimp en recessie.
  Het consumentenvertrouwen is in juni gedaald naar het laagste niveau ooit. In deze maand kwam het vertrouwen uit op -50 en daarmee ligt het consumentenvertrouwen in juni ruim onder het gemiddelde over de afgelopen twintig jaar. De koopbereidheid kwam in juni uit het laagste niveau sinds 1986. Consumenten waren pessimistischer over zowel hun financiële situatie in de afgelopen twaalf maanden als die in de komende twaalf maanden. Nooit eerder waren zoveel consumenten zo negatief over hun financiële vooruitzichten. De verwachting van het CPB is dat de huidige economische groei van de Amsterdamse economie nog even door zet dat er op termijn een recessie zal komen.
- Herinrichting van de juridische functie van de gemeente.
  Met de bedoeling dat deze meer ten dienste staat van een vertrouwensrelatie tussen burgers en gemeente. Dit is van belang voor het risicomanagement omdat het juridisch stelsel een hoeksteen is van het risicomanagement.
- Klimaatverandering.
  De effecten van klimaatverandering tekenen zich zichtbaar af en zijn in die zin geen risico meer maar werkelijkheid. De onzekerheid over de gevolgen voor de gemeente is dat wel. De risico's zullen vooral impact hebben in de openbare ruimte en de infrastructuur en neerslaan in de investeringen die de gemeente daarin doet. De met klimaatverandering samenhangende wet en regelgeving en handhaving maakt dat we op dit moment met botsende maatschappelijke belangen te maken hebben. Zo is de stikstof crisis een factor die onzekerheid meebrengt, ook voor Amsterdam en dan met name voor de stedelijke ontwikkeling.
- Afronding verkoop Afval Energiebedrijf (AEB) is afhankelijk van goedkeuring door de Autoriteit Consument en Markt (ACM).
  Wanneer de verkoop van AEB in 2022 kan worden afgerond zal het financieel risico dat wij op AEB hebben aflopen. Het slagen van de verkoop is nog afhankelijk van de goedkeuring door de ACM. Omdat AEB opereert in een risicovolle en fluctuerende markt en een kapitaalintensief en technisch bedrijf is, is het financieel risico zeer hoog en daarmee het aandeel in de benodigde weerstandscapaciteit ook hoog. Omdat het financieel risico zeer hoog en bij verkoop wegvalt zal een aanzienlijke reductie op het benodigd weerstandsvermogen in 2023 mogelijk worden. Zolang de verkoop niet is afgerond blijft dit risico ook in het weerstandsvermogen voor 2023 meelopen. Mocht de verkoop van AEB onverhoopt niet door kunnen gaan dan zal:
  – De gemeente aandeelhouder blijven en het financiële risico blijven dragen;

  - de gemeentelijke schuld niet kunnen worden verlaagd omdat de verwachte verkoopopbrengst en aflossing van de lening van de gemeente aan AEB van in totaal c.a. € 250 miljoen niet binnenkomen;
  - waarschijnlijk een beroep op de gemeente worden gedaan voor financiering van investeringsvoorstellen van AEB die van belang zijn voor de realisatie van de duurzaamheidsdoelstellingen;
  - mogelijk de huidige externe financiering van AEB door het bankenconsortium van ca. € 170 miljoen niet door deze banken geherfinancierd worden waardoor ook daarvoor de gemeente als financier moet optreden. De externe financiering door het bankenconsortium loopt medio 2023 grotendeels af
- Grote projecten.
  In opdracht van de gemeente worden er vele projecten van groot tot klein in besluitvorming en uitvoering gebracht. Voor de hele grote projecten is er een Regeling Risicovolle Projecten omdat vooral de grote projecten door hun complexiteit, uniciteit en lange doorlooptijd extra risico meebrengen voor de gemeente. Op dit moment vallen er 12 projecten onder de regeling, het daarmee gemoeide budget is€ 4,5 miljard. Het gaat om de projecten: Renovatie Amsterdamse Wegtunnels (RAW), Bruggen en kademuren, Oranje Loper, Singelgrachtgarage, De Entrée, Signalling & Control Metronet, Zuidasdok, Sprong over het IJ, Hoogwaardig Openbaar Vervoer Oostflank, Warmtenet Middenmeer Noord, Amsterdam Museum en Transitieplan Werven
  Naar verwachting komt er in de voorliggende collegeperiode een relatief groot aantal projecten bij waartoe aan de raad nog een kredietbesluit wordt voorgelegd. Het gaat om schaalsprong projecten zoals het doortrekken van de Noord-Zuidlijn naar Hoofddorp, het sluiten van de metroring tussen Isolatorweg en Centraal Station en diverse maatschappelijke projecten zoals het slavernijmuseum en theater De Meervaart.

Het risicobeeld bij de activiteiten van de gemeente is:

In het programma Ruimtelijke ontwikkeling, bouwen en wonen
Door de lange doorlooptijden kunnen de marktomstandigheden – vraag naar grond voor de ontwikkeling van woningen en kantoren- tussentijds verslechteren. De vooruitzichten zijn door oplopende inflatie en rente minder gunstig geworden. Deze zorgen voor extra (kapitaal)lasten, het financieren van maatschappelijke voorzieningen wordt duurder en er is meer onzekerheid over de investeringsruimte. Het werken aan een ‘complete stad’ komt daardoor onder druk. Verder zijn de gevolgen van de klimaatverandering die zich uiten in vaker extreem weer een probleem voor de groenvoorziening.

Het resterend financieel risico betreft voornamelijk risico op plan- en claimschade door planologische wijzigingen en de garanties Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) en het Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW). Het grootste deel van het garantievolume heeft een laag risicoprofiel en hoort bij de achtervangpositie die de gemeente heeft voor het WSW en het WEW. De stijging van de rente heeft dit risico vergroot. Een toelichting op deze garanties staat in de Financieringsparagraaf.

In het programma Openbare Ruimte, Water en Groen
Ook in dit programma staat het werken aan een ‘complete’ stad onder druk. Zonder extra middelen vanuit het Rijk kan het overgrote deel van de investeringen uit de mobiliteitsplannen niet worden uitgevoerd. We bouwen dan een stad die ‘niet compleet’ en/of onvoldoende bereikbaar is.
De invoering van 30 km/u snelheidslimiet in de stad is risico verhogend door negatieve financiële consequenties voor de exploitatie van het openbaar vervoer: langzamer rijden betekent meer bussen en personeel inzet teneinde de dienstregeling op het peil te houden van die bij de huidige 50 km/u limiet. Onzekerheid over dekking van de financiële consequenties vanuit het Rijk en de Vervoerregio betekent dat invoering ten koste kan komen van het gemeentelijk vervoerbedrijf en daarmee de gemeente. Of ten koste van het vervoeraanbod en daarmee de van het OV gebruikmakende Amsterdammers en bezoekers.

Het tempo waarin Amsterdam groeit en verdicht ligt hoger dan de mogelijkheden om voldoende voorzieningen te financieren, te maken en te onderhouden. In de openbare ruimte is sprake van achterstallig onderhoud. Bij onder meer kades, bruggen en verhardingen voldoet verouderd areaal onvoldoende aan de veiligheidswetgeving. Naast de prijsstijgingen is de onzekerheid over levering van grondstoffen en (deel) producten groot. Krapte op de arbeidsmarkt en stijgende prijzen drukken extra zwaar op het beheer en onderhoud.

Door klimaatverandering is er meer extreme neerslag. Het gevolg is een groter risico van verstoorde afvoer van afval- en regenwater. Dit wordt versterkt door achterstallig onderhoud en renovatie van het rioolstelsel. Dat zal leiden tot extra kosten vanwege aanpassingen van het riool- en drinkwaterstelsel.

Het resterend risico betreft voornamelijk grote projecten als Oranje Loper, restposten van de oplevering van het Noord/Zuid-lijnproject en calamiteiten bij civiele constructies zoals bruggen, kades en infrastructurele kunstwerken.

In 2022 zullen risico’s voor een werkend openbaar vervoerssysteem overgaan naar de Vervoerregio Amsterdam. De Vervoerregio heeft nu de volledige zeggenschap op de ov-keten in Amsterdam, de gemeente heeft nog wel risico door:

- Ons aandelenbelang in het GVB, die het beheer en onderhoud van ons overneemt.
- En omdat wij de grootste deelnemer in de Vervoerregio zijn en financieel garant.

In het programma Economie, kunst, cultuur en erfgoed
De coronacrisis heeft nog steeds een grote financiële impact op de gehele cultuursector en daarmee voor kunst- en cultuurinstellingen in het Kunstenplan 2021-2024. Hoe de impact van de coronamaatregelen zich de komende periode gaat ontwikkelen blijft ongewis. De verwachting is dat het herstel voor de cultuursector lang zal duren en langzamer zal verlopen dan in andere sectoren.

Er is een risico dat de ruimtelijke kwaliteit en de bijdrage van erfgoed aan de leefbaarheid in de stad afneemt omdat Cultuurhistorie onvoldoende is gekoppeld aan ruimtelijke processen.

Het resterend risico bij Kunst, Cultuur en Erfgoed zit in een aantal grote projecten zoals het verplaatsen van OBA Next naar Zuid Oost en het naderen van de uitvoeringsfase van projecten Amsterdam Museum en de Meervaart.

In de programma's Sport en Onderwijs
De risico's hebben vooral betrekking op de stijging van het loon- en prijspeil. Daardoor is er meer onzekerheid of de voorzieningen op het gewenste niveau kunnen blijven.

In programma Volksgezondheid, jeugd en zorg
De impact van de coronacrisis is nog niet te overzien. De gezondheidsverschillen tussen arm en rijk, praktisch opgeleid en theoretisch opgeleid en werkenden en niet-werkenden, met en zonder migratieachtergrond zijn toegenomen. Er zal schade zijn voor de mentale gezondheid en er is sprake van uitgestelde zorg.

Door de oplopende bouwkosten is ook in dit programma het risico dat er onvoldoende middelen zijn om de maatschappelijke voorzieningen te laten meelopen met de groei van de stad, waardoor geen complete stad gebouwd wordt. Aanbestedingen kunnen mislukken/ vertragen.

We moeten uitgaan van een aanzienlijke toename in de vraag naar WMO-voorzieningen. Om de financiële risico's voor de gemeente in de hand te kunnen houden zijn er budgetplafonds voor de zorg aanbieders. Dat zou kunnen leiden tot wachttijden, een groter beroep op mantelzorgers, sociale basis en de buurtteams, en mogelijk tot achteruitgang van het welzijn van individuele Amsterdammers.

De Jeugdwet geeft gemeenten een breed gedefinieerde zorgplicht, met een open einde karakter. Doordat de gemeente zorg moet financieren kan er beroep op de Jeugdzorg worden gedaan die boven de gecontracteerde budgetten gaat. De hoogte van de financiering vanuit het Rijk is onzeker, omdat het Rijk incidenteel (compensatie) middelen toekent voor de bewezen tekorten in de jeugdzorg en (nog) niet structureel totdat de Hervormingsagenda Jeugd is afgerond (naar verwachting eind 2022).

In het programma Werk, inkomen en participatie
De hoogte van het rijksbudget voor de uitkeringsverstrekking is te laag om daaruit alle uitkeringen in de stad te betalen. Als de aantallenontwikkeling (Participatiewet en Bijstand voor zelfstandigen regeling) in negatieve zin afwijkt van de landelijke ontwikkeling bestaat het risico dat ruimte voor andere prioriteiten in het gedrang komt. Verder is er risico op overbesteding op de armoederegelingen omdat ook deze open-einde-regelingen zijn.

Als gevolg van de nasleep van de coronacrisis en de toename van de kosten voor levensonderhoud bestaat de kans op een groter beroep op schuldhulpverlening dan wij op dit moment kunnen bieden. Wettelijk zijn wij daartoe verplicht.

Risico's die worden betrokken in het weerstandsvermogen
Onder het kopje *Belangrijke ontwikkelingen in het integrale risicobeeld* hebben we een beeld gegeven van risico's die binnen de programma's zijn erkend en deels worden beheerst. Het deel dat niet redelijkerwijze kan worden opgevangen binnen die programma's noemen we resterend risico waartoe bij de huidige inzichten € 185 miljoen nodig is om die gevolgen op te kunnen vangen.

Benodigde weerstandscapaciteit voor het resterend risico 185 miljoen euro

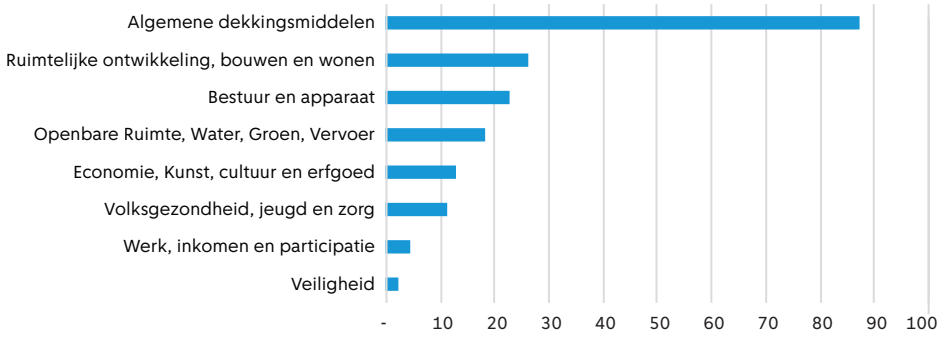

Risico's en onzekerheden als gevolg van een mogelijke crisis of recessie

De onzekerheid over de economische ontwikkeling is nog altijd zeer groot. Het verloop van de oorlog in Oekraïne is van grote invloed. Er zijn ook andere risico's: er is nog altijd de dreiging van een nieuwe coronagolf, ook bestaat het risico dat centrale banken er niet in slagen de inflatie te beteugelen, dan wel dat ze nog harder moeten ingrijpen om inflatieverwachtingen niet te zeer te laten toenemen. Oplopende renteverschillen in het eurogebied kunnen ook tot spanningen leiden. Gezien deze risico's en gegeven de zeer gematigde groei valt zeker niet uit te sluiten dat er zich enkele kwartalen van negatieve groei zullen voordoen. Dit type risico heeft zijn oorzaken buiten de invloed van de gemeente Amsterdam en kan zeer grote invloed hebben op de gemeentefinanciën. De gevolgen van crisis kunnen de benodigde weerstandscapaciteit van € 185 miljoen ver te boven gaan. Dat hebben wij eerder gezien bij financiële en economische crisis van 2008-2013 en recent bij de corona crisis. Om een beeld te krijgen wat crisis kunnen betekenen doen we als toevoeging aan het reguliere risicomanagement een stresstest. Daarmee evalueren we de invloed van crisis scenario's op de gemeente Amsterdam. Crisisscenario's zijn relevante en plausibele situaties waarin Amsterdam terecht kan komen, het zijn geen voorspellingen. Met scenario's berekenen we de bandbreedte waarbinnen onze financiën zich kunnen ontwikkelen. Dit levert bij de begroting 2023 het volgende beeld op:

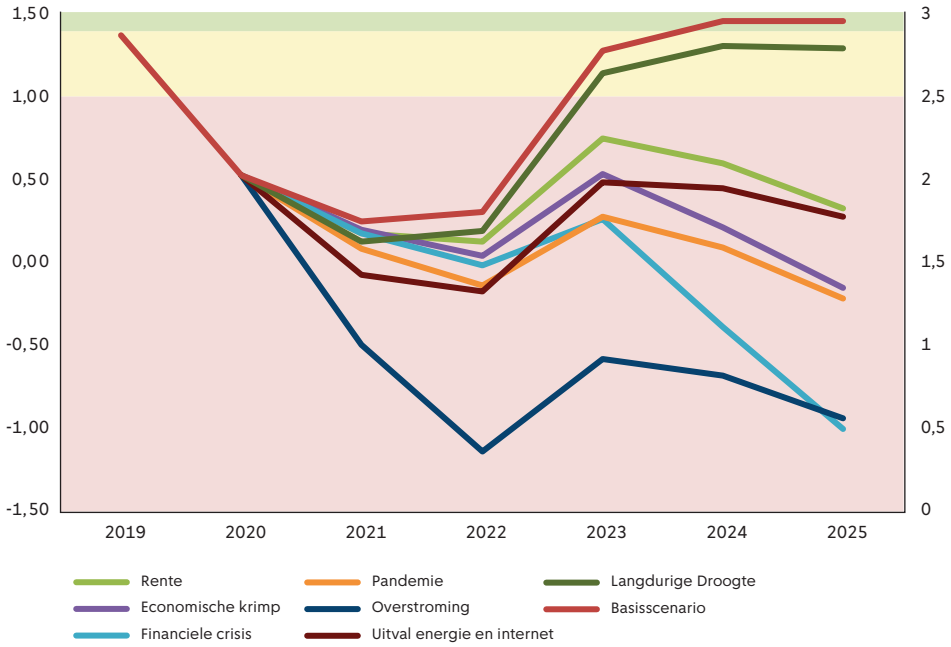

Nieuwe crises kunnen ons weer in problemen brengen, afhankelijk van de duur en invloed. 2 voorbeelden van diepe crises zijn de volgende:

- Economische crises kunnen over een periode van 5 jaar de grote financiële effecten veroorzaken:
  - Minder baten oplopend tot € 235 miljoen.
  - Kortingen op het Gemeentefonds, oplopend tot € 340 miljoen.
  - Wanbetaling op verstrekte leningen en inroepen van garanties kunnen oplopen tot boven de € 100 miljoen.
- Overstromingen zijn in onze regio minder waarschijnlijk maar kunnen optreden en kunnen ons hard treffen. In dat geval zullen we direct veel middelen nodig hebben. Door overstromingen kunnen delen van Amsterdam langere tijd niet beschikbaar zijn voor bedrijvigheid en zal er economische krimp zijn.

Tussen de uitersten zijn mildere crises denkbaar. Schokken zoals langdurige droogte of uitval van kritieke infrastructuur hebben vooral gevolgen op de korte termijn. En zijn daarmee minder lang en dus beperkter van invloed op de financiën. Langduriger schokken kunnen de gemeente in financiële nood brengen. Denk hierbij voorbeeld aan d fors stijgende rente en structurele tegenvallers in onze inkomsten. Of schokken met een kettingreactie op de economie zoals een nieuwe of voortdurende pandemie. Die notie gecombineerd met de recente ervaring van de corona crisis en het bedrukte economische vooruitzicht hebben geleid tot een normstelling voor de hoogte van de Algemene Reserve naar 5% van het begrotingstotaal. Daarmee kunnen de eerste klappen van een crisis opgevangen worden zonder direct de beleidsuitgaven in de programma's terug te moeten schroeven.

Algemene reserve

Bij de Begroting 2023 is de benodigde weerstandscapaciteit € 306 miljoen. De algemene reserve en daarmee de beschikbare weerstandscapaciteit stijgt naar verwachting in 2023 naar € 191 miljoen. Het weerstandsvermogen is de actuele stand van de algemene reserve gedeeld door de normhoogte (5% van het begrotingstotaal) voor de algemene reserve. Die zal naar verwachting in 2023 uitkomen op 0,64.

Het gunstige verloop van de Algemene Reserve vanaf 2020 is het gevolg van de ontvangen coronasteun van het Rijk van in het totaal € 323 miljoen en de hoger dan verwachte gemeentefondsuitkering per meicirculaire 2022. Uit de grafiek blijkt dat de Algemene Reserve ook vanaf 2023 verder zal kunnen herstellen. De verwachte stand van de algemene reserve in 2023 komt op 3,4% van het begrotingstotaal en zit daarmee nog wel onder de normhoogte van 5%. Om voldoende dekking te bieden moet de Algemene Reserve minstens 5 procent van het begrotingstotaal -exclusief de mutaties reserves- zijn. Dat niveau komt in 2024 in beeld.

Definitie en toelichting kengetallen

Deze kengetallen geven algemeen inzicht in onze financiële positie. De kengetallen zijn vooral in onderlinge samenhang informatief. Het is belangrijk om te kijken naar ontwikkelingen en trends over een langere periode en naar het onderliggende risicoprofiel. Voor het risicomanagement zijn de kengetallen Weerstandsvermogen, Schuldquote, Solvabiliteit en Structurele Exploitatieruimte van belang.

Kengetallen	2022	2023	2024	2025	2026	Signaal-waarde voldoende	Signaal-waarde neutraal	Signaal-waarde onvoldoende
Weerstandsvermogen	0,6	0,64	1,02	1,60	1,27	1.4<	1 < x <1.4	<1
Netto schuldquote	110%	122%	123%	129%	144%	< 90%	90% < X < 130%	> 130%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	104%	116%	117%	123%	138%	< 90%	90% < X < 130%	> 130%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor erfpacht	58%	68%	69%	72%	82%	geen	geen	geen
Solvabilteit	48%	45%	45%	44%	42%	> 50%	50% < X < 20%	< 20%
Solvabiliteit gecorri-geerd voor erfpacht	28%	25%	25%	26%	24%	geen	geen	geen.
Structurele Exploitatieruimte	1,14%	1,77%	-0,28%	-0,98%	-1,39%	0<	0	<0
Grondexploitatie	-5,9%	-6,5%	-6,7%	-8,0%	-9,6%	geen	geen	geen
Belastingcapaciteit	0,93	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	geen	geen	geen

Verwachting weerstandsvermogen.

Artikel 11 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) verplicht overheden om risicomanagementbeleid op te stellen. Daarin staan weerstandsvermogen, beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit voor het bepalen en op peil houden van de financiële draagkracht van de gemeente centraal. Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit

Een weerstandsvermogen tussen de 1 en 1,4 betekent dat we redelijk zeker zijn dat er voor de komende twee jaar dekking is voor een negatief rekening resultaat als het gevolg van de resterende risico's. Met redelijk zeker bedoelen we dat het bedrag van de benodigde weerstandscapaciteit in 9 van de 10 gevallen het maximaal te verwachten negatieve gevolg is voor het rekening resultaat. Er is dan nog een kans van 10% dat dit gevolg mogelijk (veel)groter is.

Netto schuldquote

De netto schuldquote berekenen we door de netto schuld te delen door het begrotingstotaal.

We geven de netto schuldquote weer zonder en met correctie voor verstrekte leningen. Zo zien we in hoeverre het gaat om doorlenen. De provincie Noord-Holland is onze toezichthouder. Volgens hun signaalwaarden is een schuld lager dan 90 procent van het begrotingstotaal 'voldoende'. Een schuld hoger dan 130 procent van het

begrotingstotaal is ‘onvoldoende’. De toezichthouder hanteert daarbij de schuldquote inclusief erfpacht.

Solvabiliteitsratio
De solvabiliteitsratio berekenen we door het eigen vermogen te delen door het balanstotaal. De solvabiliteitsratio is een maatstaf voor kredietwaardigheid. De toezichthouder provincie Noord-Holland noemt een solvabiliteitsratio hoger dan 30 procent ‘voldoende’ en lager dan 20 procent ‘onvoldoende’. De toezichthouder hanteert daarbij de solvabiliteitsratio inclusief erfpacht.

Structurele exploitatieruimte
De structurele exploitatieruimte is een maatstaf voor het verschil tussen structurele baten en lasten. Het percentage geeft aan hoeveel de lasten nog kunnen stijgen of de baten kunnen dalen binnen een structureel sluitende begroting. Er is geen norm voor het niveau van dit kengetal, een negatief percentage geeft aan dat de begroting of jaarrekening niet structureel sluit.

Grondexploitatie
Dit percentage geeft informatie over de boekwaarde van *Niet in exploitatie genomen gronden* (NIEGG) en *Bouwgronden in exploitatie* (BIE) in verhouding tot onze totale baten.
Er is geen VNG-norm voor de hoogte van deze ratio. In de regel geldt: hoe lager de ratio des te minder investeringen in grondexploitaties we hoeven terug te verdienen. En daarmee hoe lager ons financiële risico. We hebben een negatief percentage, omdat we in de lopende grondexploitaties meer opbrengsten dan kosten hebben geboekt. Hierdoor is de stand van de balanspost *Bouwgronden in exploitatie* (BIE) negatief en is het financieel risico laag.

Belastingcapaciteit
De belastingcapaciteit bepalen we via de hoogte van de gemiddelde lasten per meerpersoonshuishouden met eigen woning voor:
- OZB
- Rioolheffing
- Reinigingsheffing.

De gemiddelde gemeentelijke woonlasten voor een meerpersoonshuishouden met eigen woning in Amsterdam waren in 2021 € 761 en in 2022 € 837. We hebben nog geen zicht op de gemiddelde woonlasten voor 2023.

5.2 Financiering

Inleiding

In deze paragraaf beschrijven we de uitvoering van de gemeentelijke financierings-functie. De financieringsfunctie zorgt ervoor dat we voldoende geld beschikbaar hebben om aan alle financiële verplichtingen te kunnen voldoen.
Hiervoor trekken we kort- en langlopende leningen aan. Onder de financieringsfunctie vallen ook het verstrekken van leningen en garanties en het beheersen van financiële risico's.

Het wettelijk kader ligt vast in nationale en Europese regelgeving. Binnen de nationale regelgeving zijn de kaders vooral:
- de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido)
- de Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet hof)
- de Gemeentewet
- het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Deze wettelijke kaders hebben we verder uitgewerkt en vastgelegd in het gemeentelijke Treasury- statuut. Het beleid over verstrekken en beheren van leningen en garanties door ons aan derden staat in het "Lening- en garantiebeleid gemeente Amsterdam".

Algemeen beeld

We lenen om onze investeringen te financieren. In de voorgaande jaren hebben we flink geïnvesteerd in de stad. Hierdoor is de schuld sterk gestegen. Met de ingestelde meerjarige investeringsruimte in het nieuwe investeringsstelsel is de ontwikkeling van onze schuld getemperd. Desondanks zal onze schuld blijven toenemen in de komende jaren, van € 6,7 miljard in 2021 tot € 9,1 miljard in 2026.

De afgelopen jaren hebben we geprofiteerd van zeer lage tot zelfs negatieve rentes. Inmiddels is de rente sterk gestegen. Hierdoor verwachten we dat onze rentelasten ook zullen stijgen. Het effect van de sterk gestegen marktrentes werkt echter vertraagd door. Dit komt doordat we onze externe schuld hebben afgesloten met langlopende leningen tegen een vaste rente. In 2022 verwachten we een gemiddelde rente van 0,9% op onze totale schuld. Dat is historisch laag. Door de stijgende schuld zullen we nieuwe leningen moeten afsluiten tegen hogere rente, net als aflopende leningen. Daardoor zullen de rentelasten behoorlijk toenemen in de komende jaren. De hogere structurele lasten hebben we verwerkt in deze begroting.

Door de stijgende schuld verslechteren ook de schuldratio's. De solvabiliteit en de netto schuldquote (exclusief erfpacht) blijven voldoende.

De ontwikkeling van de externe schuld, rente en de schuldratio's lichten we verder toe in deze paragraaf.

Geprognosticeerde balans

De geprognosticeerde balans over meerdere jaren toont de ontwikkeling van het bezit en hoe we het bezit financieren. In tabel 1 staat onze vereenvoudigde geprognosticeerde balans. Het gaat hier om een vereenvoudigde balans omdat voorraden, debiteuren en crediteuren niet afzonderlijk zijn gepresenteerd. Dit presenteren we namelijk als saldering (voorraden plus debiteuren minus crediteuren) in de vorm van het werkkapitaal. Hieruit blijkt dat onze bezittingen eind 2021 € 14,9 miljard waren. Deze waren gefinancierd met:
- € 8,2 miljard interne financieringsmiddelen (reserves, resultaat na bestemming en voorzieningen)
- € 6,7 miljard externe financieringsmiddelen

Tabel 1: Geprognosticeerde balans (vereenvoudigd)

Balans, vereenvoudigd (bedragen x € 1 miljoen)

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Immaterieel bezit	31	31	31	31	31	31
Materieel bezit	13.670	14.029	14.565	15.136	15.648	16.174
Financieel bezit	1.156	1.164	1.181	1.201	1.219	1.231
Totaal bezit	14.857	15.223	15.777	16.368	16.898	17.436
Reserves	7.723	7.594	7.537	7.758	8.024	8.105
Resultaat na bestemming	81	0	0	0	0	(90)
Voorzieningen	356	340	324	322	321	320
Externe financieringsmiddelen	6.659	7.026	7.690	8.093	8.441	9.080
Werkkapitaal	38	263	226	195	112	21
Totaal financieringsmiddelen	**14.857**	**15.223**	**15.777**	**16.368**	**16.898**	**17.436**

Hierna gaan we verder in op de samenstelling en ontwikkeling van de bezittingen en financieringsmiddelen.

Bezittingen

Onze bezittingen bestaan uit materiële bezittingen en financiële bezittingen.
De materiële bezittingen bestaan onder andere uit:

- erfpachtgronden
- weg-, water- en rioolwerken
- (school)gebouwen
- de Noord/Zuidlijn

Financiële bezittingen bestaan voornamelijk uit verstrekte leningen en aandelenkapitaal in deelnemingen.

Zoals uit tabel 1 blijkt, nemen onze bezittingen de komende jaren toe van € 14,9 miljard in 2021 tot € 17,4 miljard in 2026. In de Investeringsparagraaf (zie paragraaf X) lichten we de samenstelling en ontwikkeling van de materiële bezittingen verder toe.

Financiële bezittingen

Tabel 2 geeft een overzicht van de samenstelling en verwachte ontwikkeling van de financiële bezittingen. Deelnemingen zijn het grootste deel van de financiële bezittingen. De waarde van de deelnemingen neemt toe. Dit komt vooral door de toename van het aandelenbelang in Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) voor de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Dit groeit naar € 40 miljoen in 2026. Verder neemt de omvang toe door de opbouw van aandelenkapitaal bij Watertransportmaatschappij Rijn-Kennemerland (WRK).
De omvang van het financiële bezit kan in de toekomst wijzigen vanwege afstoten of aangaan van een (nieuw) belang in een deelneming. Als dit gebeurt, nemen we dit op in de cijfers. Verdere (financiële) toelichting over de deelnemingen volgt in de paragraaf Verbonden partijen (zie paragraaf 5.4).

Tabel 2: Financiële bezittingen

Financiële bezittingen (bedragen x € 1 miljoen)

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Deelnemingen	772	782	792	802	812	821
Verstrekte leningen	347	344	352	361	369	372
Overig	38	38	38	38	38	38
Totaal	**1.156**	**1.164**	**1.181**	**1.201**	**1.219**	**1.231**

Financieringsmiddelen

De bezittingen financieren we met interne en externe financieringsmiddelen.
De interne financieringsmiddelen bestaan uit:

- reserves
- voorzieningen
- het resultaat na bestemming

De externe financieringsmiddelen zijn leningen van externe partijen waarover we rente betalen.

Interne financieringsmiddelen

Zoals uit tabel 3 blijkt, stijgt de verwachte omvang van de interne financieringsmiddelen van € 8,2 miljard in 2021 tot € 8,3 miljard in 2026. Dit betekent dat we een deel van onze inkomsten gebruiken om reserves te vormen. Vaak voor toekomstige uitgaven. In de bijlage Reserves (zie bijlage 7.4) en de bijlage Voorzieningen (zie bijlage 7.5) lichten we de samenstelling en ontwikkeling van de reserves en voorzieningen verder toe.

Tabel 3: Interne financieringsmiddelen

Interne financieringsmiddelen (bedragen x € 1 miljoen)

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reserves	7.723	7.594	7.537	7.758	8.024	8.105
Resultaat na bestemming	81	0	0	0	0	-90
Voorzieningen	356	340	324	322	321	320
Totaal	**8.159**	**7.934**	**7.861**	**8.080**	**8.345**	**8.334**

Externe financieringsmiddelen

De schuldprognose is het resultaat van overige ontwikkelingen op de balans.
De behoefte aan externe financieringsmiddelen is namelijk het verschil tussen de bezittingen en de interne financieringsmiddelen. De behoefte aan externe financieringsmiddelen stijgt volgens deze manier van voorspellen de komende vijf jaren van € 6,7 miljard in 2021 tot € 9,1 miljard in 2026. Dit is voornamelijk het gevolg van de investeringen in onze stad.

Grafiek 1 toont het verloop van de externe financieringsmiddelen van de afgelopen jaren en de verwachte ontwikkeling.

Grafiek 1: Ontwikkeling externe financieringsmiddelen

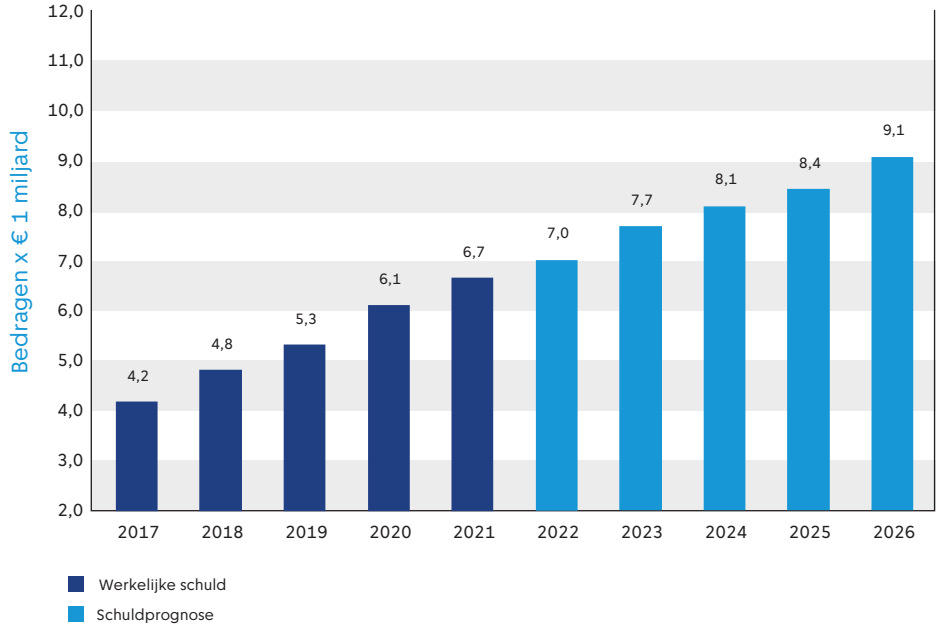

Tabel 4 toont de samenstelling en ontwikkeling van de externe financieringsmiddelen, ook wel de externe schuld. De tabel belicht de kort- en langlopende leningen, de omvang van de nog aan te trekken financiering en de rentelasten.

Tabel 4: Externe financieringsmiddelen

Externe financieringsmiddelen (bedragen x € 1 miljoen)

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Kortlopende schuld	520	305	400	400	400	400
Bestaande langlopende schuld	6.140	6.384	5.835	5.331	4.695	4.092
Nog aan te trekken langlopende schuld	-	337	1.455	2.362	3.346	4.589
Omvang externe schuld	**6.659**	**7.026**	**7.690**	**8.093**	**8.441**	**9.080**
Rentelast	67	63	85	105	130	156
Gemiddeld gewogen rentepercentage	1,1%	0,9%	1,1%	1,3%	1,6%	1,8%

Rentelast

Voor de begroting 2023 gaan we uit van een verwachte rente van:

- 1,0 procent voor de nog aan te trekken kortlopende schuld.
- 2,75 procent voor de nog aan te trekken langlopende schuld.

Deze rentes baseren we op de marktrente van 10-jaarsleningen (lang) en 1-jaarsleningen (kort) aan gemeenten.

Uit tabel 4 blijkt dat de rentelasten de komende jaren toenemen. Dit komt doordat we meer gaan lenen, maar vooral door de gestegen marktrentes. Aflopende leningen verwachten we hierdoor tegen hogere rente te herfinancieren. We verwachten dat de externe rentelasten stijgen naar € 156 miljoen in 2026.

Aflossingsprofiel

Grafiek 2 toont een overzicht van de aflossingen van de totale bestaande langlopende schuld. Hieruit blijkt dat deze aflossingsverplichtingen goed zijn gespreid over de jaren. De bestaande langlopende schuld staat in tabel 4.

Grafiek 2 : Aflossingen bestaande langlopende schuld

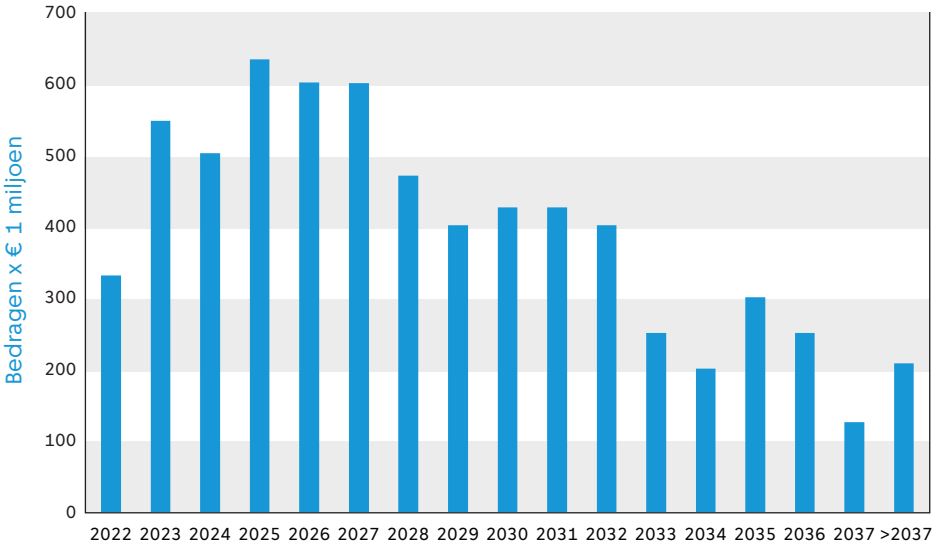

Kengetallen

Er zijn verschillende invalshoeken om de schuld en de houdbaarheid ervan te beoordelen. Kengetallen moeten inzicht geven om de schuld en ontwikkeling daarvan beter te kunnen begrijpen. De solvabiliteitsratio[1] en de netto schuldquote[2] zijn verplichte kengetallen vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Deze kengetallen geven we weer exclusief erfpacht en inclusief erfpacht. Vanuit de Wet fido zijn de renterisiconorm en de kasgeldlimiet verplichte kengetallen. Daarnaast geven we een toelichting op schatkistbankieren.

Kengetallen exclusief erfpacht

De genoemde signaleringswaarden zijn gemaakt voor een gemiddelde gemeente. Amsterdam is echter geen gemiddelde gemeente. Naast onze omvang maakt onder andere het erfpachtstelsel Amsterdam speciaal. Om ons beter met de andere gemeenten te kunnen vergelijken, kan de schuldquote gecorrigeerd worden voor erfpacht. Het gaat dan om de balanswaarde van de erfpachtgronden die canon-betalend zijn min de reserve financiering erfpachtgrond.

Tabel 5 toont een overzicht van de solvabiliteit en netto schuldquote exclusief erfpacht. De netto schuldquote exclusief erfpacht stijgt door de investeringen in de stad en komt uit op 82% eind 2026. Met deze schuldquote voldoen we aan de signaleringswaarde ‘voldoende’ van de provincie Noord-Holland. De solvabiliteit exclusief erfpacht daalt doordat de omvang van de externe schuld harder stijgt dan de omvang van de reserves en komt uit op 24% eind 2026. Met deze solvabiliteit voldoen we aan de signaleringswaarde ‘neutraal’ van de provincie Noord-Holland.

Tabel 5: Kengetallen schuld exclusief erfpacht

							Signaleringswaarden toezichthouder provincie Noord-Holland		
Kengetallen schuld exclusief erfpacht*	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**Onvoldoende**	**Neutraal**	**Voldoende**
Solvabiliteit	33%	28%	25%	25%	26%	24%	< 20%	20% < X < 50%	> 50%
Netto schuldquote	46%	58%	68%	69%	72%	82%	> 130%	90% < X < 130%	< 90%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	41%	52%	62%	63%	66%	76%	> 130%	90% < X < 130%	< 90%

**Bij de berekening van deze kengetallen veronderstellen we dat de Reserve Coalitieakkoordmiddelen 2022-2026 volledig wordt besteed en hiermee de externe schuld toeneemt.*

Kengetallen inclusief erfpacht

Tabel 6 toont een overzicht van de kengetallen inclusief erfpacht. De netto schuldquote inclusief erfpacht komt eind 2026 uit op 144%. Deze schuldquote is volgens de signaleringswaarde van de provincie Noord-Holland ‘onvoldoende’. De solvabiliteit inclusief erfpacht daalt naar 42% eind 2026. Met deze solvabiliteit voldoen we aan de signaleringswaarde ‘neutraal’ van de provincie Noord-Holland.

1 De solvabiliteitsratio berekenen we door het eigen vermogen te delen door het balanstotaal. De solvabiliteitsratio geeft aan hoeveel we van ons bezit financieren met eigen vermogen.

2 De netto schuldquote berekenen we door de netto schuld volgens het BBV te delen door het begrotingstotaal. Het begrotingstotaal zijn de totale baten zonder reservemutaties. We geven de netto schuldquote weer zonder en met correctie voor leningen die wij zelf verstrekt hebben. Zo weten we in hoeverre er sprake is van doorlenen.

Tabel 6: Kengetallen schuld

							Signaleringswaarden toezichthouder provincie Noord-Holland		
Kengetallen schuld*	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**Onvoldoende**	**Neutraal**	**Voldoende**
Solvabiliteit	50%	48%	45%	45%	44%	42%	< 20%	20% < X < 50%	> 50%
Netto schuldquote	93%	110%	122%	123%	129%	144%	> 130%	90% < X < 130%	< 90%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	88%	104%	116%	117%	123%	138%	> 130%	90% < X < 130%	< 90%
Kasgeldlimiet	5%	5%	7%	6%	6%	7%	> 8,5%		
Renterisiconorm	5%	6%	9%	8%	10%	10%	> 20%		

**Bij de berekening van deze kengetallen veronderstellen we dat de Reserve Coalitieakkoordmiddelen 2022-2026 volledig wordt besteed en hiermee de externe schuld toeneemt.*

Kasgeldlimiet
De kasgeldlimiet begrenst onze maximale kortlopende schuld. Dit zijn leningen met een looptijd tot 1 jaar. We berekenen het door de gemiddelde omvang van de kortlopende leningen te delen door het begrotingstotaal. De limiet hiervoor ligt op maximaal 8,5% van het begrotingstotaal. De komende jaren blijft de kasgeldlimiet redelijk constant en binnen de norm van de Wet fido.

Renterisiconorm
De renterisiconorm geeft het renterisico op de bestaande langlopende schuld weer. We berekenen het door het bedrag van de bestaande langlopende schuld dat we binnen een gegeven jaar verplicht moeten aflossen of waarvan we de rente moeten herzien, te delen door het begrotingstotaal. Ook de renterisiconorm blijft de komende jaren binnen de norm van de Wet fido. Dit komt doordat we onze aflossingsverplichtingen goed hebben gespreid over de jaren, zoals ook staat in grafiek 2. Door de toenemende behoefte aan externe financieringsmiddelen liggen de aflossingsverplichtingen vanaf 2023 wel iets hoger dan de jaren daarvoor, maar blijft dit ruim binnen de gestelde renterisiconorm.

Schatkistbankieren
Alle decentrale overheden moeten vanaf een bepaald drempelbedrag overtollige middelen in de schatkist van het ministerie van Financiën aanhouden. Deelname van de decentrale overheden aan schatkistbankieren zorgt voor een lager EMU-saldo van Nederland. Met ons begrotingstotaal voor 2023 is het drempelbedrag € 20,8 miljoen aan liquide middelen dat we mogen aanhouden. Is de stand van de liquide middelen hoger dan het drempelbedrag, dan moeten we dit uitlenen aan de schatkist. We mogen de limiet tijdelijk overschrijden. Toetsing gebeurt achteraf via de bepaling van het gemiddelde over een periode van 3 maanden. Gezien de blijvende financieringsbehoefte zullen de overtollige middelen tot een minimum beperkt zijn. Hierdoor zullen we weinig geld bij de schatkist aanhouden.

EMU-saldo

Het 'Economische en Monetaire Unie saldo' (EMU-saldo) is het verschil van inkomsten en uitgaven van de overheid. Onze inkomsten en uitgaven tellen mee bij het bepalen van het EMU-saldo van Nederland. Er is een verschil tussen het exploitatiesaldo en het EMU-saldo. In het EMU-saldo zijn investeringsuitgaven en aan- en verkopen van grond opgenomen. Maar geen afschrijvingen en toevoegingen aan reserves en voorzieningen. Dit is wel zo in het exploitatiesaldo.
Tabel 7 toont het effect van ons op het EMU-saldo van Nederland. Hieruit blijkt dat wij in de komende jaren een flinke invloed hebben op het EMU-saldo van Nederland. Dat komt doordat we fors investeerden in de stad. De grootste investeringen in de stad zijn de investeringen in erfpachtgronden, (school)gebouwen en openbare voorzieningen.

Tabel 7: EMU-saldo

EMU-saldo (bedragen x € 1 miljoen)

	2022	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan reserves of onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-230	-56	221	266	-9
Mutatie (im)materiële vaste activa	-359	-536	-571	-512	-526
Mutatie voorzieningen	-20	-16	-3	-0	-2
Mutatie voorraden (inclusief bouwgronden in exploitatie)	-25	-38	-31	-83	-91
Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	10	11	12	13	13
Berekend EMU-saldo	**-624**	**-635**	**-372**	**-317**	**-614**

Lening- en garantiebeleid

We verstrekken leningen als deze voorwaarden allemaal gelden:
- Dit dient het publiek belang.
- Geen andere externe financiers willen een lening verstrekken.
- Vanuit financiële analyses blijkt dat de lener aan alle rente- en aflossings-verplichtingen kan voldoen.

Garanties verstrekken we alleen als dit een toegevoegde waarde oplevert ten opzichte van een lening. Verstrekken van leningen en garanties brengt echter risico's met zich mee. Juist de combinatie van publiek belang en de afwezigheid van externe financieringsmogelijkheid maakt het risico hoger dan gemiddeld. Bij specifieke risico's treffen we een voorziening. Onze resterende risico's bij verstrekken van leningen en garanties zitten in de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit. Hiervoor houden we de Algemene Reserve aan vanuit de regels Weerstandsvermogen.

Verstrekte leningen

We hebben eind 2021 voor € 354 miljoen aan leningen aan derden verstrekt. We verwachten dat de omvang van de verstrekte leningen toeneemt naar € 438 miljoen eind 2026. Deze stijging komt vooral door de stijging van verstrekte leningen aan AEB door bijschrijving van de rente van de lening aan de hoofdsom. Hier wordt ook een voorziening voor getroffen omdat het onzeker is of AEB dit terug kan betalen. De verwachte verkoop van AEB is hier nog niet meegenomen in de cijfers. Gecorrigeerd voor voorzieningen stijgt de totale omvang van de verstrekte leningen van €347 miljoen eind 2021 naar € 372 miljoen eind 2026. Zie ook tabel 8.

Tabel 8: Verstrekte leningen

*Verstrekte leningen (bedragen * € 1 miljoen)*

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Risico indicatie	Verantwoordelijke organisatie	Soort
AEB Amsterdam	158,1	159,2	170,3	182,1	194,6	207,8	Hoog	B&O	Deelneming
Alliander	55,0	55,0	55,0	55,0	55,0	55,0	Laag	B&O	Deelneming
Amsterdams Investeringsfonds (AIF)	5,4	4,2	3,8	3,4	3,0	2,6	Hoog	B&O	Overig
Amsterdamse Middensegment Hypotheekleningen	7,4	6,4	5,6	4,9	4,4	3,9	Laag	Wonen	Overig
Carré	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	Hoog	B&O	Deelneming
Duurzaamheidsfonds	9,7	10,9	11,4	11,9	12,4	12,9	Middel	R&D	Overig
Energieleningen	9,0	12,2	14,4	13,0	11,6	10,5	Laag	Wonen	Overig
Internationaal Theater Amsterdam	3,3	2,4	1,5	0,6	-	-	Middel	K&C	Overig
Marktkwartier	5,9	5,9	5,9	5,9	5,9	5,9	N.v.t.	G&O	Overig
Nationaal Restauratiefonds	5,0	5,3	5,3	5,2	5,2	5,1	Laag	M&A en Wonen	Overig
Nationaal Restauratiefonds stortingen	1,0	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	Laag	M&A en Wonen	Overig
NEMO Science Museum	11,3	11,3	11,3	11,3	11,3	11,3	N.v.t.	B&O	Overig
Schiphol Area Development Company (SADC)	0,6	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	Hoog	Economie	Deelneming
Schuldsaneringsleningen	16,8	15,7	15,7	15,7	15,7	15,7	Hoog	Inkomen	Overig
Staatsobligaties	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	N.v.t.	B&O	Overig
Startersleningen	5,8	5,0	4,3	3,5	2,8	2,3	Laag	Wonen	Overig
Starters- en energielening stortingen	2,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	Laag	Wonen	Overig
Stichting Financiering Bouw Sport Accommodaties	-	1,1	1,0	0,9	0,8	0,7	Middel	Sport & Bos	Overig
Westpoort Warmte (WPW)	52,9	57,9	62,9	67,9	72,9	77,9	Middel	B&O	Deelneming
Wooncoöperaties	-	2,4	5,7	14,1	20,0	20,0	Middel	Wonen	Overig
Overige leningen < € 1 miljoen	0,4	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1			
Totaal	**354,0**	**361,2**	**380,3**	**401,6**	**421,8**	**437,9**			
Correctie voorziening AEB		-10,4	-21,5	-33,3	-45,8	-59,0			
Correctie voorziening Marktkwartier	-5,9	-5,9	-5,9	-5,9	-5,9	-5,9			
Correctie voorziening Schuldsaneringsleningen	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2			
Boekwaarde verstrekte leningen	**347,0**	**343,8**	**351,8**	**361,3**	**368,9**	**371,8**			

Per lening is er een aanduiding van het financieringsrisico. Een risicoaanduiding 'laag', 'middel' of 'hoog' betekent dat er een lage, gemiddelde of hoge kans bestaat dat we rentebetalingen of aflossingen niet volledig ontvangen. Als er een voorziening is om het risico te dekken, dan staat dit bij de toelichting op die lening. Bij enkele leningen staat risicoclassificatie ‘niet van toepassing’ (n.v.t.). Dat zijn aflossingsvrije leningen met een speciale constructie. Hieronder volgt een toelichting op de belangrijkste veranderingen, op leningen waar de risicoaanduiding 'midde' of 'hoog', voor nieuw verstrekte leningen of leningen waarvan de structuur is gewijzigd.

Afval Energiebedrijf (AEB)
We hebben aan Afval Energiebedrijf (AEB) een achtergestelde lening verstrekt van € 158 miljoen per eindejaar 2021.

De gemeente sloot op 8 december 2021 een verkoopovereenkomst voor AEB met de winnende bieder AVR Afvalverwerking. Verwacht wordt dat na toestemming van de ACM in het najaar van 2022 de definitieve verkoop zal plaatsvinden. Dan zal ook de achtergestelde lening worden afgelost. Een achtergestelde lening is een lening die pas wordt terugbetaald nadat, in dit geval, de lening aan de banken is terugbetaald. Op dit moment wordt de rente over de lening van AEB, conform de afspraken in de leningsovereenkomst, bijgeschreven bij de hoofdsom. Hier wordt ook een voorziening voor getroffen omdat het onzeker is of AEB dit terug kan betalen. In 2022 heeft AEB, als onderdeel van de afspraken bij de verkoop van WPW, € 9 miljoen van de lening afgelost. De verwachte verkoopopbrengst zal voldoende zijn om de achtergestelde lening volledig af te lossen.
Het financieringsrisico van deze lening is 'hoog' vanwege het achtergestelde karakter van de lening en de risico's van AEB.

Alliander
We hebben aan Alliander een converteerbare lening van € 55 miljoen verstrekt.
Door het verstrekken van deze lening wordt de eigen vermogenspositie van Alliander versterkt. Dit is noodzakelijk met het oog op de grootschalige investeringen die Alliander de komende jaren moet doen in elektriciteitsnetten. Dit als gevolg van de energietransitie. De lening wordt naar verwachting in de komende jaren omgezet naar aandeelkapitaal. Dat betekent dat de lening niet wordt terugbetaald met geld maar met aandelen Alliander.
Het financieringsrisico is op 'laag' gesteld omdat Alliander een solide bedrijf is en opereert in een gereguleerde markt.

Amsterdams Investeringsfonds (AIF)
We verstrekken vanuit ons Amsterdams Investeringsfonds (AIF) leningen op het vlak van economie, stedelijke ontwikkeling en duurzaamheid. Inmiddels is het fonds gesloten. We verstrekken geen nieuwe leningen meer. Eind 2021 stond voor in totaal € 5,4 miljoen uit. De uitstaande hoofdsom zal de komende jaren afnemen door de aflossingen. Het financieringsrisico houden we op 'hoog', omdat de leningen verstrekt zijn om nieuwe ideeën te stimuleren. We hebben een reserve getroffen die de omvang van alle verstrekte leningen dekt.

Carré
We verstrekken aan Koninklijk Theater Carré een aflossingsvrije lening. Eind 2021 bedraagt deze lening € 2,2 miljoen. Daarnaast verstrekken we een rekening-courant van maximaal € 2 miljoen. Deze is tot nu toe niet gebruikt. Carré is hard getroffen door de coronacrisis en heeft de deuren lange tijd moeten sluiten voor bezoekers. Vanwege het publieke belang van Carré voor de stad hebben wij € 3 miljoen steun gegeven in de vorm van een kapitaalstorting. Vanwege de invloed van de coronacrisis op de cultuursector behouden wij het financieringsrisico op 'hoog'.

Duurzaamheidsfonds
We verstrekken vanuit ons Duurzaamheidsfonds leningen aan duurzame projecten in de stad. Eind 2021 stond voor in totaal € 9,7 miljoen aan leningen uit. De verwachting is dat dit de komende periode verder zal stijgen met ongeveer € 0,5 miljoen tot € 1 miljoen per jaar. Het Duurzaamheidsfonds heeft een totaal beschikbare omvang van € 52,5 miljoen. Het financieringsrisico houden we op 'middel'. Voor het risicogedeelte hebben we een reserve gevormd.

Internationaal Theater Amsterdam (ITA, voormalige Stadsschouwburg)
We verstrekken aan ITA een langlopende lening voor financiering van de vaste activa van het theater. Eind 2021 resteert een hoofdsom van € 3,3 miljoen. ITA ontvangt een in principe eeuwigdurende subsidie voor de rentebetalingen uit deze lening.
Dit verrekenen wij intern. Tijdens de coronacrisis heeft ITA gebruik kunnen maken van de financiële steunpakketten van de Rijksoverheid, specifiek voor de culturele en creatieve sector. Gezien de sterke liquiditeitspositie van ITA door de ontvangen steun, zal ITA naar verwachting tot en met 2023 geen gebruik maken van extra leningen maar de bestaande lening volgens schema aflossen. Vanwege de aanhoudende onzekerheid door de coronacrisis voor de culturele sector en de reguliere exploitatie van ITA houden we het financieringsrisico op 'middel'.

Schiphol Area Development Company
De aandeelhouders van Schiphol Area Development Company (SADC) hebben samen een leningsfaciliteit verstrekt van maximaal € 13,5 miljoen, waarvan wij maximaal € 3,375 miljoen uitlenen aan SADC. In 2022 heeft SADC de uitstaande aandeelhouderslening geheel afgelost. Overigens loopt de leningsovereenkomst tot 2025. Gedurende de looptijd kan SADC nog gebruikmaken van de bestaande leningsfaciliteit en trekkingsverzoeken indienen.

Schuldsaneringsleningen
We verstrekken vanuit schuldsanering leningen. Dit als onderdeel van ons beleid voor armoedebestrijding. Daarvan was de stand eind 2021 € 16,8 miljoen. Vanwege het karakter van schuldsanering schatten we het financieringsrisico op 'hoog'. Als maatregel van risicobeheersing volgt de Gemeentelijke Kredietbank Amsterdam (GKA) deze leningen intensief.

Leningenportefeuille Financiering Bouw Sport Accommodaties
In het verleden verstrekte Stichting Financiering Bouw Sport Accommodaties (SFBSA) leningen voor de financiering van verenigingsgebouwen van sportverenigingen. De financiering van SFBSA werd gedaan door de Rabobank onder garantie van ons. In 2019 liet SFBSA weten te willen stoppen en de leningen over te willen dragen aan de gemeente. Na goedkeuring in de gemeenteraad eind 2021, is de leningenportefeuille van SFBSA overgenomen in 2022. Het gaat hierbij om 17 leningen met een totaalbedrag van € 1,2 miljoen. Met de overnamesom heeft SFBSA de financiering van de Rabobank afgelost en zijn de garanties voor deze leningen komen te vervallen. Het financieringsrisico stellen we op 'middel'.

Westpoort Warmte
We hebben, samen met de andere aandeelhouder Vattenfall, aan Westpoort Warmte (WPW), ieder een faciliteit van € 77,9 miljoen verstrekt. Dit betekent dat we maximaal dit bedrag uitlenen onder bepaalde voorwaarden. Het uitstaande saldo van de verstrekte leningen is € 52,9 miljoen eind 2021. De komende jaren zal dit bedrag met € 5 miljoen per jaar stijgen. Hoewel WPW nog sterk afhankelijk is van AEB voor de warmtelevering, wordt dit risico steeds beter gespreid over andere warmtebronnen. Bovendien zijn er afspraken gemaakt met Vattenfall die de risico's verder verzachten. Het financieringsrisico classificeren we als 'middel'.

Wooncoöperaties
In juli 2021 is een Wooncoöperatiefonds van € 20 miljoen opgericht. Doelstelling van het fonds is de stimulering van sociale en middeldure huurwoningen van woncoöperaties (niet te verwarren met woningcorporaties). Dit stimuleren we met leningen ter aanvulling van leningen van andere partijen. Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVn) doet het beheer. De eerste lening is verstrekt in 2022. De verwachting is dat het fonds jaarlijks groeit richting € 20 miljoen in 2026. Het financieringsrisico classificeren we als 'middel'. Dit komt vooral door de onderpandswaarde. Voor het risicogedeelte hebben we een reserve gevormd.

Overige leningen kleiner dan € 1 miljoen
We hebben een aantal kleinere leningen verstrekt. De belangrijkste ontwikkelingen hier zijn rond twee leningen aan sociale firma's met een totale omvang van € 0,1 miljoen. De financiële situatie van deze resterende twee sociale firma's staat nog steeds onder druk. Beide sociale firma's hebben sinds ruim twee jaar uitstel van betaling. Het financieringsrisico van deze leningen is 'hoog'.

Verstrekte garanties

We hebben eind 2021 voor € 10,1 miljard aan financiële garanties aan derden verstrekt. Naar verwachting blijft de totale omvang van de verstrekte garanties ongeveer gelijk richting 2026. Zie ook tabel 9.

Bij een financiële garantie:
- Verstrekt een andere partij een lening aan de kredietnemer (meestal banken).
- Staan we garant wanneer de kredietnemer niet aan zijn rente- of aflossingsverplichtingen kan voldoen.

Tabel 9: Verstrekte garanties

*Verstrekte garanties (bedragen * € 1 miljoen)*

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Risico indicatie	Verantwoordelijke organisatie
Achtervangpositie WEW	1.320	1.195	1.070	945	820	695	Laag	Wonen
Achtervangpositie WSW	8.482	8.610	8.735	8.860	8.985	9.110	Laag	Wonen
De Meervaart	1	1	1	1	1	0	Hoog	K&C
Gemeentegaranties wonen	4	3	3	3	2	2	Laag	Wonen
Gemeentegaranties zorg	2	1	1	1	1	0	Laag	Wonen
Hogeschool van Amsterdam	10	9	9	8	7	6	Laag	Nieuw-West
Keersluis	4	-	-	-	-	-	Middel	Noord
Nationaal Restauratiefonds	1	1	1	1	1	1	Middel	Wonen
Sportfondsenbad West	6	6	6	5	5	5	Hoog	Sport & Bos
Stichting Financiering Bouw Sport-accommodaties	1	-	-	-	-	-	Middel	Sport & Bos
Stichting Waternet (langlopende leningen)	84	61	53	45	37	29	Laag	B&O
Stichting Waternet (Rekening Courant)	27	16	16	16	16	19	Laag	B&O
Watertransport-maatschappij Rijn-Kennemerland (WRK)	129	144	163	190	214	226	Middel	R&D
Overig garanties < € 1 miljoen	2	2	2	1	1	1		
Totaal	**10.072**	**10.049**	**10.059**	**10.075**	**10.088**	**10.094**		

Per garantie geven we een aanduiding van het financiële risico. De risicoaanduidingen 'laag', 'middel' of 'hoog' betekenen dat er een lage, gemiddelde of hoge kans is dat de garantie wordt ingeroepen. Dan moeten we de omvang van de garantie gedeeltelijk of in zijn geheel verstrekken aan de begunstigde. Als we een voorziening hebben gevormd om het risico te dekken, dan staat dit bij de toelichting van die garantie. Hieronder lichten we de garanties toe als deze nieuw zijn, een risicoaanduiding ‘middel’ of ‘hoog’ hebben, of een risicoaanduiding ‘laag’ hebben maar die groot van omvang zijn.

Algemene verantwoording achtervang Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW) en Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW)

Het WEW waarborgt leningen die burgers hebben afgesloten voor het kopen van een huis onder de Nationale Hypotheek Garantie (NHG). Het WSW staat borg voor de rente en aflossingen van leningen van woningcorporaties.
Wij geven de garantieomvang voor de achtervangpositie in de waarborgfondsen aan als het totaal van de borgstellingen die de waarborgfondsen hebben afgegeven en die aan ons gerelateerd zijn. De omvang van beide waarborgfondsen samen was € 9,8 miljard per eind 2021. Dit is niet de werkelijke garantieomvang voor ons, deze is beduidend lager. Anders dan bij een garantie staat de gemeente niet rechtstreeks garant voor verstrekte leningen aan woningcorporaties of burgers, maar vormt de gemeente samen met het Rijk de achtervang voor de Waarborgfondsen die deze garantieverplichting zijn aangegaan. De achtervang heeft de verplichting het risico-vermogen van de waarborgfondsen middels het verstrekken van renteloze leningen aan te vullen indien dit door aanspraken op de waarborgfondsen nodig blijkt. In dit geval verwachten we dat deze leningen een omvang van enkele tientallen miljoenen zullen hebben. Als we renteloze leningen moeten verstrekken, heeft dit invloed op onze externe schuld en rentelasten.

De systematiek, omvang en inschatting van de risico’s van de gemeente als achtervang van beide Waarborgfondsen wordt daarom expliciet toegelicht.

Achtervangpositie Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW)

Het Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW) waarborgt leningen die burgers hebben afgesloten voor het kopen van een huis onder de Nationale Hypotheek Garantie (NHG). Soms kan de leningnemer niet aan zijn financiële verplichtingen voldoen. Dan kunnen financiers het WEW aanspreken voor de restschuld bij gedwongen verkoop. Het Rijk en gemeenten vormden tot eind 2010 samen een achtervang als het garantievermogen van het WEW onvoldoende bleek. Het Rijk nam deze taak volledig over voor leningen die vanaf 2011 zijn afgesloten. Sinds 2011 vallen daarmee geen nieuwe leningen meer onder de gemeentelijke achtervang. Onze achtervangpositie wordt jaarlijks kleiner door aflossingen op geborgde leningen.

Het volume aan NHG-hypotheken die tot en met 2010 aan Amsterdammers verstrekt zijn, bedroeg € 1,3 miljard eind 2021. Dit is een afname van ongeveer € 340 miljoen ten opzichte van eind 2020. De verwachting is dat de daling de komende jaren door blijft zetten door het hoge aantal verkooptransacties in het (voormalige) NHG-segment in Amsterdam en de waardestijging in de afgelopen periode.

We schatten het risico op aanspraak uit de gemeentelijke achtervang, ondanks de recente stijging van de hypotheekrente, in als 'laag'. Dit vanwege het aanwezige vermogen bij het WEW en de aanwezige vraag op de huizenmarkt in het segment waar NHG van toepassing was/is.

Achtervangpositie Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW)
Het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) staat borg voor de rente en aflossingen van leningen van woningcorporaties. Daardoor kunnen de corporaties tegen gunstige voorwaarden lenen. De achtervang van de deelnemende Nederlandse gemeenten en het Rijk is onderdeel van een bredere zekerheidsstructuur. Die bestaat uit drie lagen:

1. De eerste zekerheid ligt in de onderlinge waarborg tussen de corporaties binnen het WSW (solidariteit). Als een corporatie niet meer kredietwaardig is, kan deze saneringssteun ontvangen die de andere corporaties opbrengen met de saneringsheffing.
2. Als de saneringssteun onvoldoende is of wordt besloten om niet te saneren, dan kunnen financiers aanspraak maken op het WSW (secundaire zekerheid). Het risicovermogen van het WSW en de obligoverplichtingen (voorwaardelijke verplichtingen) van de geborgde corporaties dekken de mogelijke verplichtingen die uit de borgstelling voortkomen. Daarnaast gelden de activa van de corporatie(s) als onderpand voor de verleende borgstelling en kunnen deze uitgewonnen worden. Dit is geregeld via een positieve hypotheekverklaring bij die activa, ten gunste van het WSW.
3. De Nederlandse gemeenten en het Rijk vullen zo nodig het garantievermogen van het WSW aan door renteloze leningen te verstrekken. Het doel hiervan is dat het WSW de borgstellingen aan geldverstrekkers altijd kan nakomen.

Het strategisch programma van het WSW is eind 2020 afgerond en geïmplementeerd middels de nieuwe achtervangovereenkomst voor nieuw te borgen leningen die de gemeente Amsterdam in het najaar 2021 heeft gesloten met het WSW.
De wijzigingsovereenkomst betreffende de bestaande leningen is vertraagd en wordt verwacht eind 2022 gesloten te worden. De nieuwe overeenkomsten bevatten een aantal verbeteringen voor een robuuster stelsel en de positie van de gemeente als achtervanger. Verder is het kapitaalbeleid van het WSW nader uitgewerkt. Dit beleid richt zich onder andere op de financiële risico's die het WSW loopt en de toereikendheid van de beschikbare middelen. De versterking van de positie van het WSW heeft onder andere geleid tot de invoering van de obligolening en tot een aanscherping van afspraken over het onderpand dat het WSW heeft op het vastgoed van woningcorporaties.

WSW heeft een AAA-rating van Moody's en van Standard & Poor's, beide met een stabiele outlook. Deze ratings tonen de hoge kredietwaardigheid van het borgstelsel aan. De afschaffing van de verhuurdersheffing helpt de sector de stijgende rente-, onderhouds- en energiekosten (deels) op te vangen. Op basis van deze ontwikkelingen houden we het risico op 'laag'.
Eind 2021 bedroeg het door ons geborgde aandeel € 8,5 miljard. Dit is een toename van ongeveer € 300 miljoen ten opzichte van 2020. Het Rijk staat hiervan voor 50 procent in de achtervang. De komende jaren verwachten we een toename van het achtervangvolume in lijn met de volkshuisvestelijke opgave in Amsterdam die vertaald is in de samenwerkingsafspraken 2020-2023 tussen de Federatie Amsterdamse Huurderskoepels (FAH), de Amsterdamse Federatie van Woningcorporaties (AFWC) en de gemeente Amsterdam.

De Meervaart
We hebben in het verleden een garantie verstrekt om een verbouwing van theater De Meervaart te financieren. Het resterende saldo is € 1,0 miljoen eind 2021.
Het vraagstuk rondom de nieuwbouw van de Meervaart zal de komende jaren verder uitgewerkt worden met omwonenden, belanghebbenden en de gemeente Amsterdam. Vanwege de aanhoudende invloed van de coronacrisis op de culturele sector en de reguliere exploitatie van de Meervaart houden we het financieringsrisico voorlopig op 'hoog'.

Keersluis
Voorheen verstrekten we een garantie voor financiering van een bedrijfsverzamelgebouw op de Asterweg in Amsterdam Noord. Die is bestemd voor startende bedrijven. In januari 2022 heeft Keersluis zich geherfinancierd bij de Rabobank en is de garantie komen te vervallen.

Nationaal Restauratiefonds
Wij hebben restauratiehypotheken en -leningen gegarandeerd die het Nationaal Restauratiefonds heeft verstrekt. We verstrekken geen nieuwe garanties meer sinds er in 2003 rechtstreeks rijksgelden beschikbaar kwamen. Daarom was een gemeentegarantie niet langer nodig. Het risico schatten we op 'middel'.

Sportfondsenbad
We hebben een garantie voor een lening aan het Sportfondsenbad Amsterdam West verstrekt. Het uitstaande saldo is € 6,5 miljoen eind 2021. Het garantierisico is 'hoog' vanwege de gestegen energieprijzen, die grote invloed hebben op de kosten van het zwembad, en de lage buffers van het Sportfondsenbad.

Stichting Financiering Bouw Sport Accommodaties
In 2022 is deze garantie komen te vervallen. In deze paragraaf lichten we dit verder toe bij het onderdeel Verstrekte leningen.

Stichting Waternet
Stichting Waternet voert wettelijke en publieke taken uit op het gebied van onder andere drinkwater, riolering en het versterken van dijken voor de gemeente en waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV). In 1997 is stichting Waternet opgericht en zijn waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV) en de gemeente een samenwerkings-overeenkomst aangegaan. In de samenwerkingsovereenkomst hebben de gemeente en AGV zich verplicht om de dekkingsmiddelen noodzakelijk voor het uitvoeren van de taken beschikbaar te stellen.
Daarnaast garanderen de gemeente en AGV gezamenlijk leningen die stichting Waternet afsluit voor een maximaal bedrag van € 120 miljoen.

Watertransportmaatschappij Rijn-Kennemerland (WRK)
WRK levert, zuivert en distribueert water en hoort daarmee tot de vitale infrastructuur voor Amsterdam (uitvoering wettelijke taak) en de provincie Noord-Holland. Degemeente heeft met oog op het publieke belang van de Amsterdamse drinkwater-voorziening in 2021 besloten om gezamenlijk met het waterleidingbedrijf PWN garant te staan voor de externe financiering van WRK voor maximaal € 230 miljoen. Eind 2021 bedroeg de omvang van de garantie € 129 miljoen. De garantieomvang zal de komende jaren toenemen richting € 230 miljoen in 2026.

Achtergrond zijn forse investeringen die nodig zijn om de continuïteit van de toekomstige drinkwatervoorziening te waarborgen. WRK heeft vier afnemers met langjarige contracten. Alle kosten van WRK (exploitatie en kapitaal) worden via een verdeelsleutel jaarlijks aan de vier afnemers van WRK doorberekend. WRK heeft een zeer beperkte eigen vermogenspositie die de komende jaren versterkt zal worden. Het risicoprofiel van de garantie die wij verstrekken, schatten we in op ‘middel’.

Overige garanties kleiner dan € 1 miljoen
We hebben een aantal kleinere garanties verstrekt met een omvang van in totaal rond de € 2 miljoen.
De grootste garantie betreft broedplaatsen voor een resterend totaalbedrag van ongeveer € 1 miljoen eind 2021. Door de garantie kan Triodos financiering verstrekken aan de betreffende broedplaats. Het risico op deze garantie hebben is ‘middel’, vanwege de aard van de leningen in de culturele sector. De risicoprofielen van de overige garanties variëren van ‘laag’ tot ‘hoog’.

5.3 Lokale heffingen

Algemeen

Inwoners en ondernemers in Amsterdam helpen met het betalen van lokale heffingen mee aan het welzijn, de leefbaarheid en voorzieningen in onze stad. Deze lokale heffingen zijn een belangrijk onderdeel van onze inkomsten.

Bij lokale heffingen onderscheiden we belastingen, retributies en leges.

- *Belastingen* zijn verplichte bijdragen aan de gemeente zonder dat hier meteen een tegenprestatie tegenover staat.
- *Retributies* ('verplichte betalingen') heffen we als we een van onze bezittingen beschikbaar stellen. Of als we een dienst verlenen aan een persoon of onderneming.
- *Leges* zijn vergoedingen voor kosten die we maken voor administratieve handelingen. Bijvoorbeeld informatie geven of vergunningen verstrekken.

Deze paragraaf gaat over inkomsten en de lokale lastendruk die daarbij hoort en over het beleid rond lokale heffingen dat we in 2023 voeren. De belastingverordeningen voor 2023 (met tarieven) bieden we tegelijk met de Begroting 2023 aan bij de gemeenteraad. De tarieven voor de onroerendezaakbelasting (OZB) en de roerende ruimtebelasting (RRB) zijn nog niet bekend, dus die bieden we in december aan. De hoogte van OZB en RRB zijn namelijk mede afhankelijk van de waardeontwikkeling van woningen en zakelijk vastgoed. Om waarden vast te stellen, gebruiken we zoveel mogelijk verkooptransacties van onroerende zaken.

In het coalitieakkoord is afgesproken om de opbrengsten van de OZB te verhogen met € 52,5 miljoen om de financiële tekorten te dempen. Daarmee bewegen de OZB-lasten richting het landelijk gemiddelde. Eigenaren/gebruikers van zakelijke objecten en eigenaren van woningen gaan zo meer bijdragen aan het voorzieningenniveau van de stad. Aangezien de afvalstoffenheffing in Amsterdam hoger is dan in andere steden in de G4, wordt de afvalstoffenheffing structureel verlaagd vanaf 2023 door € 10 miljoen van de algemene middelen aan te wenden voor de dekking van de afvalstoffenketen. Daarmee bieden we ook deels compensatie voor minimahuishoudens. Ondanks deze compensatie stijgen de tarieven door extra indexatie wegens loon- en prijsontwikkelingen. Voor eenpersoonshuishoudens stijgt het tarief daarmee met € 13,- tot € 344,- en voor meerpersoonshuishoudens stijgt het tarief met € 18,- tot € 459,-. Het lage en hoge tarief van het reinigingsrecht voor bedrijven stijgt met 12,6%.

Door harmonisatie van de indexering van de lokale heffingen willen we € 1,0 miljoen aan extra opbrengsten realiseren. Dat betekent dat we de tarieven precariobelasting en de reclamebelasting met ingang van 2023 jaarlijks gaan indexeren. Daarmee kunnen we ook meer zekerheid aan belastingplichtigen bieden over de lastenontwikkeling en kunnen we schokken in de lastenontwikkeling proberen te voorkomen.

Daarnaast vinden wijzigingen plaats op het gebied van parkeren. De parkeerinkomsten worden vanaf medio 2023 structureel verhoogd. Betaald parkeren wordt uitgebreid in (een deel van) Nieuw-West en Zuidoost. Een risico hierbij is dat de extra parkeerinkomsten niet direct worden gehaald wanneer de invoering meer tijd kost. Verder worden de tijden waarbinnen betaald parkeren geldt in een aantal buurten verruimd. In het centrum wordt 's nachts betaald parkeren ingevoerd en naast een aanpassing van de kortparkeertarieven worden ook de vergunningtarieven (binnen de ring) geharmoniseerd. Tot slot wordt de bezoekersregeling structureel uitgebreid.

Belastingen, retributies en leges

In tabel 4.3.1 staan de geschatte inkomsten uit belastingen, retributies en leges. Onder de tabel lichten we nader toe wat deze heffingen inhouden.

Tabel 4.3.1 Overzicht totale opbrengsten belastingen, retributies en leges
(Bedragen x € 1 miljoen)

	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
OZB	231,5	225,9	283,0	287,6	292,3	297,0
RRB	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6
Rioolheffing	74,3	84,3	86,7	89,7	92,7	95,9
Toeristenbelasting	42,4	79,8	165,0	175,0	207,5	217,5
Binnenhavengeld	3,4	4,5	4,7	4,8	4,8	4,9
Vermakelijkhedenretributie	1,0	3,4	5,3	6,5	6,9	7,9
Precariobelasting	2,6	2,7	7,1	7,3	7,4	7,5
Reclamebelasting	0,0	8,3	10,2	10,4	10,6	10,8
Afvalstoffenheffing	159,0	168,6	177,4	177,4	177,4	177,4
Reinigingsrecht	7,1	7,3	10,0	10,0	10,0	10,0
Parkeerbelasting	235,8	263,0	289,0	310,3	311,3	311,3
Marktgelden	3,0	4,9	5,3	5,3	5,3	5,3
Lijkbezorgingsrechten	6,2	6,2	6,7	6,7	6,7	6,7
Leges	100,8	91,9	99,9	107,8	107,8	107,8
Totaal	**867,6**	**951,2**	**1.137,4**	**1.185,8**	**1.227,9**	**1.247,2**

Tabel 4.3.2 Tarievenoverzicht belastingen en retributies

	Tarief 2021	Tarief 2022	tarief 2023	Grondslag heffing
Afvalstoffenheffing*				
eenpersoonshuishouden	€ 326	€ 331	€ 344	per perceel
meerpersoonshuishouden	€ 435	€ 441	€ 459	per perceel
Reinigingsrecht*				
laag	€ 405 ex. btw	€ 419 ex. btw	€ 472 ex. btw	per ondernemer
hoog	€ 858 ex. btw	€ 888 ex. btw	€ 1.000 ex. btw	per ondernemer
Rioolheffing*				
eigenaren gebruik (<300m^3)	€ 144,00	€ 152,50	n.n.b.	per aansluiting
OZB/RRB				
gebruik niet-woningen	0,13%	0,12%	n.n.b.	WOZ-waarde
eigendom woningen	0,04%	0,04%	n.n.b.	WOZ-waarde
eigendom niet-woningen	0,18%	0,16%	n.n.b.	WOZ-waarde
Toeristenbelasting				
hotels	7% en € 3	7% en € 3	7% en € 3	omzet en per persoon
campings	7% en € 1	7% en € 1	7% en € 1	omzet en per persoon
verblijf in woningen	10%	10%	10%	omzet
dagtoeristenbelasting cruises	€ 8	€ 8	€ 8	per transitpassagier
Vermakelijkhedenretributie				
rondvaartboten (stadsrondritten vervallen per 2023)	€ 1,50	€ 1,50	€ 1,50	per instapper
waterfietsen	€ 0, 75	€ 0, 75	€ 0,75	per opstapper
gidsrondleidingen (vervallen per 2023)	€ 1,50	€ 1,50	€ -	per deelnemer

**Indicatief en onder voorbehoud goedkeuring van separate raadsvoordrachten.*

Onroerendezaakbelasting

De onroerendezaakbelasting (OZB) is een belasting voor:

- de eigenaar van een woning of bedrijfspand(object)
- de huurder en de gebruiker van een bedrijfspand

In het coalitieakkoord is afgesproken om de opbrengsten van de OZB te verhogen met € 52,5 miljoen om de financiële tekorten te dempen. Daarnaast stijgen de opbrengsten van de OZB elk jaar door de groei van de stad en passen we sinds 2019 indexatie toe op de OZB. Bij het inschatten van de totale OZB-opbrengsten houden we rekening met deze groei. De precieze heffing stellen we vast via een percentage van de WOZ-waarde (WOZ staat voor waardering onroerende zaken). De waardeontwikkelingen bepalen mede de hoogte van de OZB. We stellen het tarief zo laat in mogelijk in 2022 vast om zoveel mogelijk verkooptransacties van onroerende zaken te kunnen meenemen in de bepaling van de waarde.

Roerende ruimtebelasting

Eigenaren van roerende woonruimten (zoals woonboten) en eigenaren en gebruikers roerende bedrijfsruimten betalen roerende ruimtebelasting (RRB). Voor de RRB geldt de wettelijke verplichting om dezelfde tarieven als voor de OZB te hanteren. Eigenaren en gebruikers van roerende ruimten gaan daarmee ook mee bijdragen aan de voorzieningen in de stad. De heffing stellen we vast via een percentage van de waarde van de roerende ruimte.

Rioolheffing

We leggen rioolheffing op aan alle eigenaren van de registreerde objecten die aangesloten zijn op de gemeentelijke riolering (aansluitrecht). Waternet voert de rioleringstaak uit. De gemeentelijke afdeling Belastingen verstuurt de aanslagen en int deze. De hoogte van het tarief bepalen we jaarlijks via een vijfjaarverwachting. Tarieven mogen jaarlijks niet te veel verschillen.

We berekenen het tarief rioolrecht door een eigenarenheffing en een gebruikersheffing. De gebruikersheffing baseren we op het (drink) waterverbruik. Hiermee passen we het uitgangspunt toe dat de gebruiker/ vervuiler betaalt.

Het tarief in 2023 voor het eigenarendeel en gebruikersdeel stijgt ten opzichte van 2022 met 5,0%. De gebruikersheffing kent meerdere tarieven, met een drempel van 300 m3. Zo passen we het principe ‘de vervuiler betaalt’ zo goed mogelijk toe. Er zijn zeven verschillende tarieven vanaf 300 m3 waterverbruik. Grootgebruikers betalen hierdoor via hun waterverbruik mee aan de kosten voor het rioleringsstelsel.

Toeristenbelasting

We heffen toeristenbelasting voor overnachtingen van personen die niet als ingezetene staan ingeschreven in de gemeentelijke basisadministratie. Voor verblijf in hotels geldt naast het percentage toeristenbelasting van 7% ook een vast bedrag van € 3,- per persoon per overnachting. Voor verblijf op campings is deze vaste voet € 1,-. Daarmee leveren alle overnachtende bezoekers een vaste minimale bijdrage aan de stad. Kinderen tot 16 jaar zijn vrijgesteld van de toeristenbelasting en voor de vaste bijdrage geldt een maximum van 21 dagen. Voor verblijf in woningen (particuliere vakantie-verhuur, bed & breakfast en Short Stay) geldt geen vaste bijdrage, maar betalen bezoekers 10% van de overnachtingsprijs. Daarnaast betalen passagiers van zee- en riviercruises die Amsterdam als tussenstop aandoen een toeristenbelasting van € 8,- per persoon per dag.

Het toerisme in Amsterdam trekt na de corona-crisis sneller aan dan verwacht, waar-door de verwachting is dat er vanaf 2025 extra inkomsten zullen worden gegenereerd zonder de tarieven te verhogen. Komt deze verwachting niet uit dan zullen de tarieven voor de toeristenbelasting verhoogd worden om dit bedrag te realiseren.

Binnenhavengeld

Binnenhavengeld is een gemeentelijke belasting voor boten die aanmeren in Amsterdam. Met deze retributie betaalt de gebruiker mee aan onderhoud en beheer van de Amsterdamse vaarwegen en kades en aan het handhaven van de orde en veiligheid ophet water.

Het tarief dat per jaar verschuldigd is, is afhankelijk van de oppervlakte van de boot (grootste lengte x grootste breedte over het dek gemeten). Pleziervaartuigen die uitstootvrij varen, krijgen een korting van 70% op het reguliere tarief. Voor de tarieven van het binnenhavengeld wordt (in lijn met de leges) voor 2023 een verhoging voorgesteld van 3,4% voor loon- en prijsstijgingen.

De tarieven voor 2023 en de kortingspercentages worden vastgesteld door de gemeenteraad via de Binnenhavengeldverordening Pleziervaart 2023.

Vermakelijkhedenretributie

De vermakelijkhedenretributie (VMR) leggen we op aan ondernemers die tegen vergoeding vermaak op het water aanbieden (bijvoorbeeld een rondvaart) en vanaf 2023 aan organisatoren van betaalde evenementen in de openbare ruimte (waaronder festivals). De VMR voor stadsrondritten per bus en gidstours in de stad komt per 2023 te vervallen, gelet op de grote uitvoeringscomplexiteit van deze heffingen.

Precariobelasting

Precariobelasting is de vergoeding voor het plaatsen of hebben van voorwerpen onder, op of boven gemeentegrond of -water met een openbare bestemming.
We hebben drie varianten van precariobelasting:

Terrassen

Vanaf 2023 wordt weer precario geheven op terrassen die zich op gemeentelijke grond of water met een openbare bestemming bevinden. Deze belasting is vanwege de coronacrisis niet geheven in de periode 2020-2022. De tarieven zijn afhankelijk van de drukte in een gebied.

Liggeld

Voor een ligplaats in openbaar gemeentewater heffen we precario. Zoals aangekondigd in het coalitieakkoord worden de tarieven vanaf 2023 jaarlijks geïndexeerd. We heffen ook precario voor het (’s nachts) liggen van passagiersvaartuigen. Er gelden twee tarieven, afhankelijk van het gebied waar het passagiersvaartuig ligt: een hoger tarief in het centrumgebied en een lager tarief daarbuiten.

Reclamebelasting

Deze belasting wordt met ingang van 1 maart 2022 geheven op aankondigingen van ondernemers die zichtbaar zijn vanaf de openbare weg. Het tarief hangt af van de oppervlakte (aantal m^2) van de aankondiging en het gebied waarin de aankondiging wordt gedaan. We onderzoeken de mogelijkheden om op budgetneutrale wijze de heffingsdrempel voor kleine reclame-uitingen te verruimen zodat kleine uitingen niet belast zijn en het zwaartepunt komt te liggen op die uitingen die het meeste beslag leggen op de openbare ruimte.

Afvalstoffenheffing

We leggen een afvalstoffenheffing op aan inwoners voor het inzamelen van afval van huishoudens. Uitgangspunt voor de afvalstoffenheffing is dat we de inwoners van de stad de kosten laten betalen voor de inzameling van het huishoudelijk afval. Bewoners met een inkomen tot 100% van het wettelijk sociaal minimum kunnen kwijtschelding van de afvalstoffenheffing krijgen. Vanuit het coalitieakkoord 2023-2026 wordt de afvalstoffenheffing structureel gedempt vanaf 2023 door € 10 miljoen van de algemene middelen aan te wenden voor de dekking van de kosten afvalstoffenketen. Daarmee bieden we ook een tegemoetkoming voor minimahuishoudens. Desondanks stijgt het tarief voor de afvalstoffenheffing door toepassing van extra loon- en prijsindexatie.

Reinigingsrecht

Reinigingsrecht gaat over het inzamelen en verwerken van bedrijfsvuil. Hiervoor belasten we kleine ondernemers. Voor een aanbod tot vijf zakken wekelijks geldt een laag tarief. Voor een aanbod tussen vijf en negen zakken geldt een hoger tarief. Kan de ondernemer een contract tonen waarin staat dat zijn afval apart wordt ingezameld? Dan vervalt de aanslag. Voor een aanbod boven de negen zakken is een contract verplicht. In de hele gemeente gelden dezelfde tarieven..

Parkeerbelasting

Parkeerbelasting heffen we om de parkeerdruk in de openbare ruimte goed te regelen. De parkeerbelasting bestaat uit drie delen:

1. parkeertarieven per uur voor bezoekers
2. tarieven voor parkeervergunningen per half jaar voor bewoners en bedrijven
3. tarieven voor aanslagen (parkeerboetes) die we opleggen bij het niet betalen van verschuldigde parkeerbelasting en eventueel voor het wegslepen

Het hoogste parkeertarief is er voor parkeren in de oude binnenstad. Het laagste uurtarief is voor parkeren bij enkele sportvelden en begraafplaatsen.

De parkeeropbrengsten zijn in 2021 fors lager uitgevallen als gevolg van de corona maatregelen. In 2022 herstellen de opbrengsten zich door versoepelingen en het daardoor aantrekkende (dag)toerisme. In 2023 wordt een verder herstel verwacht. Vanaf 2023 zijn ook de in het jongste coalitieakkoord opgenomen opbrengstenstijgingen verwerkt. Deze lopen op van € 5,9 miljoen in 2023 tot € 28,2 miljoen. in 2025 en 2026. Kostendekkendheid is niet van toepassing.

Marktgelden

Marktgelden worden bij de marktkoopman in rekening gebracht als vergoeding voor het gebruik van gemeentegrond en voor de levering van elektriciteit en het reinigen van het marktterrein. De Corona crises heeft grote impact gehad op de inkomsten in 2021. De begrote inkomsten zijn in 2022 incidenteel € 0,4 mln. lager door het (negatieve) effect op de inkomsten van de Corona maatregelen in het 1ste kwartaal van 2022.

Lijkbezorgingsrechten

In tegenstelling tot de meeste andere gemeentelijke dienstverlening zoals de uitgifte van een paspoort of het ophalen van het huisvuil, is bij de tarieven voor lijkbezorging sprake van marktwerking. In de regio Amsterdam zijn naast de gemeentelijke begraafplaatsen en crematoria circa tien andere begraafplaatsen en crematoria actief. De gemeente faciliteert circa 35% van de uitvaarten van overleden Amsterdammers. Bij de beoordeling van de tarieven is het principe dat er één tarief is voor gelijke dienstverlening deels losgelaten. De ligging en omvang van de begraafplaats en de faciliteiten vragen om een meer individuele bepaling van de tarieven.

Uitgangspunt bij de tariefstelling is dat de gemeente de exploitatie van de gemeentelijke begraafplaatsen en crematoria op een goed niveau tegen marktconforme en kostendekkende tarieven uitvoert.

Gelet op de aard van de begraafplaatsen kunnen er verschillende tarieven voor grafrechten en bijdrage aan onderhoud begraafplaatsen zijn. De geraamde opbrengst van alle tarieven te samen dekken alle werkelijke kosten, die met de exploitatie van de begraafplaats/crematorium zijn gemoeid.
De lijkbezorgingsrechten zijn geen onderdeel van de lokale lastendruk, omdat er geen verplichte afname van de dienstverlening is. Lijkbezorgingsrechten worden niet kwijtgescholden.

Leges

Leges zijn vergoedingen die inwoners en bedrijven betalen voor gemeentelijke dienstverlening.
De legestarieven worden op basis van begrotingscijfers, voorafgaand aan het begrotingsjaar vastgesteld. De wet vereist namelijk dat de verordening op leges moet zijn vastgesteld vóórdat je de leges gaat heffen. Al onze legestarieven staan in de legestabel. De legestabel is, na vaststelling, terug te vinden op **www.amsterdam.nl**.
In 2023 is er geen aparte legestabel meer voor het Stadsgebied Weesp. De legestabel van Amsterdam is vanaf 1 januari 2023 voor heel Amsterdam geldig.

Kostendekkendheid leges

Op grond van de gemeentewet mogen de opbrengsten van leges niet hoger zijn dan de uitgaven.
We mogen geen winst maken op de leges, maar we mogen wel kostendekkend werken tot maximaal 100%. Hoe hoger de kostendekkendheid, hoe meer de kosten worden gedragen door de aanvrager(s) van de legesproducten. Op die manier komt een kleiner deel van de kosten ten laste van de algemene middelen.
Bij de samenstelling van de begroting 2023 en de legesverordening 2023 is ervan uitgegaan dat de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen per 1 januari 2023 in werking treedt. Of de Omgevingswet per 1 januari 2023 wordt ingevoerd, wordt op zijn vroegst – en laatst – in oktober 2022 duidelijk. Dan oordeelt de Eerste Kamer of die invoeringsdatum al dan niet verantwoord is.
Als de Omgevingswet niet per 1 januari 2023 ingaat is de verwachting dat hij in de loop van 2023 in werking zal treden. Er zal dan een gewijzigde legestabel 2023 aan de raad worden voorgelegd, met een herschreven hoofdstuk Fysieke leefomgeving.
Door het in werking treden van de Omgevingswet en Wet kwaliteitsborging voor het bouwen verandert er veel. Het principe van legesheffing verandert niet. Wel vervallen er activiteiten waarvoor de gemeente leges mag heffen. Voor een deel van de bouwactiviteiten wordt de bouwtechnische toets overgedragen van de gemeente Amsterdam naar private kwaliteitsborgers. Hierdoor vallen zowel de kosten als desbetreffende

legesbaten weg binnen de gemeente. Maar er komen ook nieuwe taken bij, waarvoor geen leges geheven kunnen worden. De gemeente dient te controleren of de private kwaliteitsborgers die zijn aangesteld om de bouwplannen te controleren wel (juist) gecertificeerd zijn om de private kwaliteitsborging bouw te mogen doen. Om de begrotingstegenvaller, die hiervan het gevolg is, voor een deel op te vangen wordt de kostendekkendheid van de leges omgevingsvergunningen verhoogd.

Bij leges onderscheiden we drie soorten dienstverlening met daarbinnen verschillende onderdelen:

1. Algemene dienstverlening zoals onder andere burgerzaken en vergunningen voor werken in openbare ruimte, verkeer en vervoer en ligplaatsen.
2. Omgevingsvergunning, waaronder bouwvergunningen, huisvestingvergunningen en kapvergunningen.
3. Dienstverlening die valt onder de Europese Dienstenrichtlijn (EDR) zoals onder andere horecavergunningen, evenementenvergunningen, ambulante handel en kinderopvang.

In de tabel met het overzicht van de kosten, de opbrengsten en de kostendekkendheid van de drie soorten dienstverlening, wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende soorten kosten:

- Onder A Personeel en inkopen vallen onder andere kosten zoals de personeelskosten van uitvoering, automatiseringskosten en materiële kosten (inkopen) die voor de dienstverlening worden gemaakt.
- Onder B valt de overhead en de btw. Niet alle overheadkosten die de gemeente maakt mogen volgens de wet worden meegenomen in de leges. Kosten zoals bestuursondersteuning, beleidsadvisering en juridische zaken zijn daarom niet meegerekend. Om te bepalen wat de overgebleven overheadkosten zijn, wordt er gerekend met een opslag per formatieplaats (zie voor nadere toelichting op overhead programmaonderdeel B.1 en financiële verordening artikel 16).
  De toegerekende overhead bedraagt € 30,5 miljoen. De toegerekende btw bedraagt € 1,9 miljoen.

	Personeel en inkopen	Overhead en BTW	Totale Lasten	Baten	Kostendekkendheid	
Per onderdeel legestabel x € 1.000	**A**	**B**	**A+B**		**2023**	**2022**
Algemene Dienstverlening						
H 11 Algemeen	325	145	470	389	83%	-
H 2 Burgerzaken	15.112	4.980	20.092	13.169	66%	65%
H 6 Economie en Milieu	130	68	198	218	110%	94%
H 7 Openbare Ruimte	2.619	1.239	3.858	4.065	105%	83%
H 8 Verkeer en Vervoer	9.316	4.646	13.962	13.070	94%	82%
H 9 Binnenwater	544	292	836	93	11%	14%
Omgevingsvergunning						
H 3 Omgevingswet en H5 Fysieke leefomgeving	38.511	15.498	54.009	58.901	109%	96%
Dienstverlening vallend onder Europese Dienstenrichtlijn						
Huisvestingswet 2014 (H 5.2, H 5.3 en H 5.7)	1.361	711	2.072	1.356	65%	-
Prostitutiebedrijven (H 5.4 en H 6.3)	-	-	-	-	-	97%
Horeca (H 6.1)	5.096	2.699	7.795	4.844	62%	76%
Winkeltijdenwet (H 6.4)	-	-	-	-	-	-
Evenementen (H 6.5)	3.757	1.820	5.577	3.028	54%	50%
Activiteiten op openbare weg (H 6.6.1 en H 6.6.3)	19	9	28	28	100%	-
Leefmilieu (H 6.7)	3	1	4	4	100%	-
Reclame (H 7.3)	30	15	45	17	38%	-
Ambulante Handel (H 7.4)	135	83	218	203	93%	98%
Bedrijfsvaartuigen (H 9.2)	277	109	386	336	87%	57%
Kinderopvang (H10)	212	61	273	178	65%	63%
Totaal Legesverordening 2023	**77.447**	**32.376**	**109.823**	**99.899**	**91%**	**83%**

De kostendekkendheid, voor het totaal van de legesverordening, is ten opzichte van 2022 gestegen van 83% naar 91 %. Daarmee blijven we binnen de bandbreedte van 85%-95% kostendekkendheid die als doelstelling is opgenomen in het beleidskader leges.
In het beleidskader is ook aangegeven dat we kruissubsidiëren kunnen toepassen als dat de kostendekkendheid voor het totaal ten goede komt. Volgens de landelijke regels mogen we geen winst maken op het totaal van de legesverordening, maar we mogen wel kruissubsidiëren. Kruissubsidiëring is winst maken op een onderdeel, om een verlies op een ander onderdeel te compenseren. Sommige onderdelen kunnen dus een kostendekkendheid boven de 100% hebben. Voor diensten die vallen onder de Europese Dienstenrichtlijn (EDR), mogen de opbrengsten, per vergunningstelsel, niet hoger zijn dan de kosten.

De kostendekkendheid blijft niet van jaar op jaar hetzelfde:
- Wijzigingen van aantallen verstrekte legesproducten hebben effect op de omvang van de toegerekende kosten en de raming van de legesopbrengsten;
- Verbetering van werkprocessen (besparingsopdracht), onder andere als gevolg van digitalisering, leidt tot kostenverlaging;
- Wijziging in wet- en regelgeving en beleidskeuzes bepalen mede de kostendekkendheid.

De invoering van de Omgevingswet heeft grote impact op de opgaven die Vergunningen Toezicht en Handhaving (VTH) uitvoert. Dat heeft geleid tot een herijking van de kostentoerekening voor de onderdelen die door VTH worden uitgevoerd. Als gevolg daarvan treedt een wijziging op in de kostendekkendheid van de vergunningen Economie en Milieu, Horeca en Evenementen. Invoering van de Omgevingswet leidt tot een begrotingstegenvaller die voor een deel wordt opgevangen door de kostendekkendheid van de leges omgevingsvergunningen te verhogen tot 109%.
De toename van de kostendekkendheid Openbare Ruimte en Verkeer en Vervoer is een gevolg van de toename van de aantallen verstrekte vergunningen en ontheffingen. Dat leidt tot een hogere legesopbrengst terwijl de kosten in verhouding minder toenemen als gevolg van procesoptimalisatie.
Jaarlijks worden de legestarieven geïndexeerd. De indexering van legestarieven leidt niet tot een hogere kostendekkendheid. Met de indexering van de legestarieven wordt de kostenstijging als gevolg van stijgende lonen en prijzen opgevangen, waardoor de kostendekkendheid gelijk blijft.

Ontwikkeling legesopbrengsten

Het totaal van de geraamde legesopbrengsten komt voor 2023 uit op € 99,9 miljoen. Dit is een toename van € 8 miljoen ten opzichte van de geraamde opbrengsten 2022.

Overzicht totale opbrengsten leges

(Bedragen x € miljoen)

Opbrengstraming 2022 (x € 1 miljoen)	**91,9**
Indexering tarieven 3,4%	3,1
Volumegroei	4,9
Opbrengstraming 2023	99,9

Ontwikkelingen met invloed op leges 2023

Er is een aantal ontwikkelingen die tot wijziging van de legesverordening 2023 kunnen leiden:
- Het huidige stelsel met taxivergunningen komt te vervallen. Hiervoor in de plaats komt een nieuwe zonale ontheffing voor alle taxichauffeurs die werkzaam zijn in Amsterdam. Doel is de opstap- én bestelmarkt als geheel beter te reguleren en de leefbaarheid te verbeteren.
- Mogelijk wordt er voor bepaalde gebieden een ontheffingsplicht voor touringcars ingevoerd.
- Afhankelijk van nog te maken beleidskeuzes komt er in 2023 mogelijk een nieuwe ronde vergunning deelvervoer. In afwachting daarvan zijn nu geen kosten en opbrengsten geraamd in het overzicht van kostendekkendheid.
- De afgelopen jaren is het aantal vaartuigen dat gebruik maakt van het Amsterdamse Havenwater toegenomen. Dit komt met name door het intensiever worden van de beroepsvaart en de toename van passagiersvaart. Dit heeft gevolgen voor de vlotheid en veiligheid op het Afgesloten IJ en de doorvaart van het scheepvaartverkeer. Daarnaast is de overlast toegenomen die omwonenden ondervinden van met name vaartuigen voor dagtochten. Om het aantal vaarbewegingen te reguleren is het voornemen een exploitatievergunningenstelsel in te voeren voor Havenwater.

Meerjarige ontwikkeling legesopbrengsten

De legesopbrengsten zullen naar verwachting in 2024 toenemen met € 7,9 miljoen. Deze toename is het gevolg van de ontwikkeling van de aantallen verstrekte reisdocumenten. Met ingang van maart 2014 is de geldigheidsduur van reisdocumenten gewijzigd van vijf jaar naar tien jaar. Dit leidt tot een sterke afname van het aantal verstrekte reisdocumenten in de periode 2019 - 2023. Vanaf 2024 neemt het aantal verstrekte documenten weer toe en daarmee de legesopbrengst.

Overzicht totale opbrengsten leges

(Bedragen x € miljoen)

	Realisatie 2021	**Begroting 2022**	**Begroting 2023**	**Begroting 2024**	**Begroting 2025**	**Begroting 2026**
Leges	100,8	91,9	99,9	107,8	107,8	107,8

5.4 Verbonden partijen

Inleiding

In deze paragraaf geven wij een overzicht van al onze verbonden partijen en van de financiële aspecten ervan. Dit doen wij volgens het Besluit begroting en verantwoording (BBV). Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke en publiekrechtelijke organisaties waar wij een financieel én een bestuurlijk belang in hebben. Privaatrechtelijke organisaties kunnen stichtingen, verenigingen en vennootschappen zijn. In het laatste geval gebruiken we de term deelneming. Een deelneming is een vennootschap (NV of BV) waarin wij via aandelen deelnemen. De samenwerking tussen gemeenten in publiekrechtelijke constructies heten gemeenschappelijke regelingen.

Voor de betekenis van de begrippen 'bestuurlijk belang' en 'financieel belang' sluiten we aan bij de definities in het BBV.

In de volgende gevallen spreken we van een financieel belang:
- Als wij een bedrag dat we aan een verbonden partij ter beschikking hebben gesteld, bij faillissement niet kunnen verhalen.
- Als wij aansprakelijk zijn wanneer de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Dit kan onder meer het geval zijn als wij:
- aandeelhouder zijn.
- aan een gemeenschappelijke regeling deelnemen.
- een garantie hebben afgegeven.
- een lening hebben verstrekt.

Een bestuurlijk belang houdt in dat wij zeggenschap hebben over de verbonden partij. Dat kan zijn door vertegenwoordiging in het bestuur of omdat we stemrecht hebben.

Informatie over het beleid en de risico's bij de verschillende verbonden partijen staan in de programma's van de begroting die daarover gaan. Er zijn drie deelnemingen die niet specifiek aan een programma en een specifiek beleidsdoel zijn gekoppeld. In deze paragraaf geven we het publiek belang weer in deze deelnemingen.

Beleid verbonden partijen

De gemeenteraad van Amsterdam heeft op 15 september 2021 de *Nota beleidskader verbonden partijen 2021* vastgesteld, waarin is vastgelegd hoe de gemeente met haar beleid voor verbonden partijen het publieke belang borgt. De nota geeft de beleidslijnen voor de oprichting, het beheer, de verkoop en het afstoten van de verbonden partijen van de gemeente.

Het beleid voor de verbonden partijen is in 2021 bijgewerkt vanwege relevante (maatschappelijke) ontwikkelingen, zoals de invoering van de herziene Nederlandse Corporate Governance Code. Deze Code blijft de leidraad voor het deelnemingenbeheer. Daarbij zijn in het beleidskader de aanbevelingen verwerkt van diverse rekenkameronderzoeken, de onderzoekscommissie Winter (over het AEB) en het concern auditprogramma over het beheer van verbonden partijen.

De hoofdlijnen van het beleidskader zijn:
- De eerder in 2013 vastgelegde kaders en uitgangspunten ten aanzien van deelnemingen worden herbevestigd.
- Het publiek belang blijft centraal staan. Dat houdt in dat de gemeente alleen taken uitvoert die voortkomen uit een (gemeentelijk) publiek belang.
- De gemeente blijft zich opstellen op als een actief en betrokken aandeelhouder.
- De gemeente hecht groot belang aan de bevordering van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO).

Uitkomsten enquêtecommissie AEB

Op 7 december 2021 verscheen het eindrapport van de enquêtecommissie over het afval- en energiebedrijf (AEB). De commissie deed onderzoek naar de bepalende momenten in de geschiedenis van het AEB over de afgelopen dertig jaar. Daarmee plaatste de enquêtecommissie de crisis rond het stilleggen van vier van de zes verbrandingslijnen in 2019 in een historisch perspectief. Het rapport geeft inzicht in een lange periode van gemeentelijk beleid en handelen en schijnt licht op de dynamische en complexe relatie tussen markt en overheid. De raadsbehandeling van het eindrapport leidt tot aanbevelingen over het gebruik van verbonden partijen en het borgen van publieke belangen.

In februari 2022 heeft het college besloten over het vervolg van de AEB-Raadsenquête. Er is gestart met een ambtelijke *Roadshow* om de geleerde lessen van de AEB Raadsenquête onder de aandacht van de gemeentelijke organisatie te brengen. Ook heeft het college op verzoek van de gemeenteraad een *Quickscan* uitgevoerd van de aanbevelingen van de Raadsenquête onder de deelnemingen Tevens is het college gestart met onderzoeken naar de financiële stromen van verbonden partijen en het gebruik van de statutaire instructiebevoegdheid. Het college heeft de gemeenteraad op 12 juli 2022 geïnformeerd over de verdere voortgang van de AEB Raadsenquête.

Beloningsbeleid Deelnemingen

In 2016 hebben wij het Beloningsbeleid Deelnemingen vastgesteld. Wij kiezen als aandeelhouder voor een sobere beloning die past bij het publieke belang en het maatschappelijke kapitaal van een deelneming. Wel moeten de deelnemingen gekwalificeerde en deskundige bestuurders kunnen aantrekken. Wij gebruiken onze invloed om het Beloningsbeleid Deelnemingen zo goed mogelijk vast te leggen in het beloningsbeleid van iedere deelneming.

Jaarverslag Deelnemingenbeheer

In het laatste kwartaal van 2021 publiceerden we het Jaarverslag Deelnemingen 2020. Hierin staat hoe we in 2020 het aandeelhouderschap van de deelnemingen hebben ingevuld. Ook is per deelneming een overzicht gegeven van ontwikkelingen rondom:

- strategie.
- investeringen.
- goed ondernemingsbestuur (governance).
- maatschappelijk verantwoord ondernemen.
- financiële resultaten.

Overzicht deelnemingen en financiële kerngegevens deelnemingen

In deze paragraaf staan de (financiële) kerngegevens van deelnemingen die op dit moment in ons beheer zijn. Onze voornemens om deelnemingen aan te gaan of te beëindigen staan ook in deze paragraaf.

Kerngegevens deelnemingen

Verschillende deelnemingen keren winst uit aan de aandeelhouders in de vorm van dividend. De dividendinkomsten verantwoorden we in programmaonderdeel A.1 Rente en resultaat (zie hoofdstuk 3).

Tabel 5.4.1 geeft de (financiële) kerngegevens per deelneming. We gebruiken de volgende afkortingen:

- BW: boekwaarde balans gemeente (in miljoenen euro's)
- EV: eigen vermogen (in miljoenen euro's)
- VV: vreemd vermogen (in miljoenen euro's)
- NW: netto winst (in miljoenen euro's)

De weergegeven boekwaarde is de verkrijgingsprijs van de deelneming. De verkrijgingsprijs bestaat uit de investering en het gestort aandelenkapitaal gecorrigeerd voor eventuele langdurige waardeverminderingen. Tenzij anders aangegeven baseren wij de cijfers over eigen vermogen, vreemd vermogen en netto winst op de jaarrekening 2021 van de deelnemingen. Het vreemd vermogen is het totale vermogen minus het eigen vermogen.

#	Deelneming	Vestigings-plaats	Aandeel	Programmaonderdeel	BW	EV	VV	NW
1	Amsterdam Clipper Beheer BV	Amsterdam	100%	3.1 Economie en Innovatie	0	2,6	0	0
2	AEB Holding NV (*)	Amsterdam	100%	2.3 Ophalen van afval en reinigen openbare ruimte	101*	61,6	474,7	107
3	Alliander NV	Arnhem	9,2%	1.6 Duurzaamheid en milieubeheer	72,6	4.470	5.730	242
4	Beurs van Berlage (**)	Amsterdam		3.1 Economie en innovatie	0,4			
	Exploitatie BV		25%			3,6	4,2	-0,4
	Vastgoed BV		25%			0,8	7,2	-0,1
	Palazzo Pubblico Amsterdam BV**		100%			0,4	1,9	0,1
5	Exploitatiemaatschappij Carré BV (*)	Amsterdam	100%	1.5 Vastgoed	2,1*	0,2	22,4	- 0,1
6	GEM Lutkemeer (CV, GEM Lutkemeer Beheer BV, Gemeente Amsterdam Participatie Lutkemeer BV (GAP))	Amsterdam	20%	1.2 Grond	9,7	22	1,0	0,8
7	GVB Holding NV	Amsterdam	100%	2.2 Openbaar vervoer	78,8	99,3	417,5	5,2
8	Havenbedrijf Amsterdam NV	Amsterdam	100%	3.1 Economie en innovatie	304,8	662,5	288,8	57,7
9	NV Bank Nederlandse Gemeenten	Den Haag	1,10%	Paragraaf verbonden partijen	1,4	5.062	143995	236
10	ODE Energie BV	Amsterdam	17%	3.2 Kunst en cultuur	0,6	1,1	2,8	0,1
11	RAI Holding BV	Amsterdam	25%	3.1 Economie en innovatie	22,7	60,1	182,7	-29,2
12	ROM InWest BV (belang in InWest Regio BV)	Amsterdam	37,2%	3.1 Economie en innovatie	5	***		
13	Life Sciences Fund Amsterdam BV	Amsterdam	29%	3.1 Economie en innovatie	2,2	7,2	0,0	-4,6
14	Royal Schiphol Group NV	Amsterdam	20%	3.1 Economie en innovatie	16,9	3530	6360	0,1
15	Matrix Innovation Center	Amsterdam	25%	3.1 Economie en innovatie	2,2	17,3	59,9	2,4
16	Scheepsexploitatiemaatschappij BAVO NV	Amsterdam	100%	1.5 Vastgoed	0,4	0,4	0	0
17	Schiphol Area Development Company NV	Amsterdam	25%	3.1 Economie en innovatie	5,8	120,5	24,3	4,2
18	Stadion Amsterdam NV	Amsterdam	48% certificaten	Paragraaf verbonden partijen	6,6	101,7	39,8	-1,5
19	Stadsgoed NV	Amsterdam	17%	3.1 Economie en innovatie	21,2	232	69,2	4,8
20	NV Stadsherstel Amsterdam	Amsterdam	13,6%	3.3 Erfgoed	8,5	463,6	172,1	44,1
21	NV Verzekeringsbedrijf Groot Amsterdam	Amsterdam	100%	Paragraaf verbonden partijen	9,4	31,3	30,5	8,5
22	Westpoort Warmte	Amsterdam	50%	1.6 Duurzaamheid en milieubeheer	73	47,1	233,8	9,5
23	NV Watertransportmaatschappij Rijn-Kennemerland	Amsterdam	50%	2.7 Riool en Drinkwater	0	0,8	145,5	0,3
24	NV Zeedijk	Amsterdam	78%	3.1 Economie en innovatie	6,5	14,7	28,8	0,8

** Boekwaarde inclusief voorzieningen/reserves.*
*** Jaarcijfers 2020.*
**** oprichting in 2021 nog geen jaarverslag beschikbaar.*

De kapitaalverstrekkingen en leningen aan deelnemingen zijn afzonderlijk op de balans opgenomen onder de financiële vaste activa (zie 4.2 Financiering en 8.1 Balans met toelichting).

In de paragraaf 4.7 Weerstandsvermogen en risicobeheersing staan de resterende risico's voor de deelnemingen. Het gaat dan aan de ene kant over het risico op mogelijke afwaardering op de boekwaarde (de 'verkrijgingsprijs'). Wij hebben per deelneming geanalyseerd of er een duurzame waardevermindering is. Aan de andere kant is er voor een aantal deelnemingen een dividendrisico opgenomen in de resterende risico's. Een aantal deelnemingen is hard geraakt door de coronacrisis, zoals bijvoorbeeld Schiphol, Carré, de RAI en GVB. Bij de bepaling van de restrisico's hebben we gelet op de negatieve effecten van de coronacrisis.

Publiek belang van deelnemingen die niet in de programma's zijn opgenomen

NV Bank Nederlandse Gemeenten

NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) werkt voor decentrale overheden als centrale inkooporganisatie op de geld en kapitaalmarkt. Hierdoor ontstaat een groter inkoop-volume wat scherpere (rente)tarieven oplevert voor financiering van publieke en semipublieke instellingen. BNG is de belangrijkste financier van de gemeente Amsterdam.

Stadion Amsterdam NV

Stadion Amsterdam is eigenaar en exploitant van het multifunctionele voetbalstadion de Johan Cruyff ArenA, de thuisbasis van Ajax.

NV Verzekeringsbedrijf Groot Amsterdam (VGA)

NV Verzekeringsbedrijf Groot Amsterdam vervult voor ons de centrale verzekeringsrol. Daarmee verzekeren wij ons onder de beste omstandigheden tegen risico's en beheersen wij de schadelast voor onszelf.

Nieuwe deelnemingen en af te stoten deelnemingen

Het deelnemingenbeleid schrijft voor om iedere collegeperiode nut en noodzaak van alle deelnemingen te bekijken. Dit heet de 'herijking deelnemingen'. In de herijking deelnemingen gaan wij na of er een publiek belang is en of wij het publiek belang het beste dienen met een deelneming. Daarnaast kunnen we een nieuwe deelneming aangaan als dit nodig is om een publiek belang te behartigen en de markt daar niet zelf in kan voorzien.

AEB

Op 8 december 2021 sloot de gemeente een overeenkomst over de verkoop van AEB met AVR-Afvalverwerking B.V. AVR kwam tijdens het verkoopproces naar voren als de meest geschikte kandidaat-koper voor AEB. Het is een ervaren partij, die in het verleden met succes eerst verzelfstandigd is en vervolgens naar de markt is gebracht.

De overeengekomen verkoopprijs voor AEB bedraagt € 450 miljoen en hiermee moeten zowel de schuld van de banken als aan de gemeente worden afgelost. Wat resteert, zal verrekend worden met de bestaande boekwaarde van AEB.
Vooruitlopend op de definitieve verkoop kan nu al een deel van de voorziening op het eigen vermogen vrijvallen, omdat er door de verkoopovereenkomst een inschatting is van de waarde van AEB en daarmee van de noodzaak van de aanwezige voorzieningen. De definitieve verkoopprijs staat echter nog niet vast en is onder andere afhankelijk van de precieze rente- en bankstanden van dat moment. Daarnaast is de definitieve verkoopprijs afhankelijk van het tijdstip en mogelijke 'Leakage' (bedragen die conform de verkoopovereenkomst moeten worden afgetrokken van de verkoopprijs).
Daarom is een inschatting gemaakt hoeveel van de voorziening kan vrijvallen. De gehele voorziening op de achtergestelde lening ad € 24 miljoen kan vrijvallen en daarnaast kan een deel van de voorziening voor het eigen vermogen ad € 31 miljoen vrijvallen (een totaal van € 55 miljoen). Daarbij wordt nog een kleine buffer voor onvoorziene omstandigheden aangehouden, zodat niet alsnog een verlies optreedt bij de definitieve verkoop. De definitieve verkoop, na goedkeuring van de Autoriteit Consument en Markt (ACM), is naar verwachting in het najaar van 2022.
De boekwaarde van de deelneming AEB bedroeg per eindejaar 2021 € 200 miljoen en daarnaast resteert, rekening houdend met bovengenoemde vrijval, een voorziening van in totaal € 104 miljoen. Per saldo komt daarmee de boekwaarde van AEB op € 101 miljoen.

Herijking Stichting Waternet

In maart en april 2021 verschenen rapporten van respectievelijk de Inspectie voor Leefomgeving en Transport (ILT) en de Rekenkamer Amsterdam (RK). Daarin wordt onafhankelijk van elkaar geconcludeerd dat de organisatiestructuur en -cultuur van de Stichting Waternet aanpassing behoeft. Beide onderzoeken laten zich kritisch uit over de aansturing van Waternet door AGV en Amsterdam:
In dit kader hebben AGV en Amsterdam als opdrachtgevers van de Stichting Waternet een bestuursopdracht geformuleerd om de governance te herijken.

In november 2021 is een principebesluit genomen om de huidige constructie van stichting Waternet aan te passen en onderzoek te doen naar:

- Een bedrijfsvoering organisatie conform de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr.) voor de watertaken, waarop wordt samengewerkt. Gelijktijdig worden de (on) mogelijkheden van de stichting verder onderzocht.
- Versterking van de opdracht gevende, beleidsbepalende en toezichthoudende rol door per opdrachtgever een eigen strategische unit op te richten. In een aparte bestuursopdracht worden de gemeentelijke watertaken concreter in beeld gebracht. Dit gaat over meerdere portefeuilles dan alleen water, namelijk ook over klimaatadaptatie, aquathermie etc.
- Een drinkwatertaak die – in ieder geval administratief - is ondergebracht in een aparte NV.

Overzicht overige verbonden partijen en financiële gegevens

Slechts een deel van de Amsterdamse verbonden partijen is een deelneming. Hieronder volgt een overzicht van de overige verbonden partijen. Daartoe behoren:

- publiekrechtelijk: gemeenschappelijke regelingen.
- privaatrechtelijk: stichtingen en (coöperatieve) verenigingen.

Wij nemen de beleidsinformatie en beleidsrisico's van verbonden partijen op in de programma's van de begroting waar zij bij horen. In de programma's staan ook:

- ontwikkelingen bij (overige) verbonden partijen die we nu beheren.
- eventuele plannen om nieuwe verbonden partijen op te richten.
- eventuele plannen om verbonden partijen te beëindigen.

Hieronder volgt wel een overzicht van de financiële kerngegevens van de overige verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regelingen

In de tabel hieronder staan de (financiële) kerngegevens van de gemeenschappelijke regelingen. De cijfers baseren wij op de vastgestelde jaarrekeningen over 2021 van de gemeenschappelijke regelingen.
We gebruiken de volgende afkortingen:

- EV: eigen vermogen (in miljoenen euro's)
- VV: vreemd vermogen (in miljoenen euro's)
- NW: netto winst (in miljoenen euro's)
- AB: algemeen bestuur
- DB: dagelijks bestuur

Tabel 5.4.2 Kerngegevens per gemeenschappelijke regeling

(Bedragen x € 1 miljoen)

#	Verbonden partij	Vestigingsplaats	Programmaonderdeel	Bestuurlijk belang	EV	VV	NW
1	Gemeenschappelijke Regeling Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaalgebied (CNB) (*)	Amsterdam	3.1 Economie en innovatie	Vertegenwoordiging in AB en DB. Tevens voorzitter.	De Divisie Havenmeester van Havenbedrijf Amsterdam NV voert de taken van het CNB uit. Havenbedrijf Amsterdam NV stelt in haar begroting de middelen ter beschikking aan de Divisie Havenmeester om deze taken uit te voeren.		
2	GGD Amsterdam-Amstelland	Amsterdam	6.1 Basisvoorzieningen	Vertegenwoordiging in AB en DB. Tevens voorzitter.	7,5	0,0	2,9
3	Ombudsman Metropool Amsterdam	Amsterdam	B.4 Bestuur	Lid AB. Benoeming ombudsman.	0,44	0,29	0,16
4	Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied	Zaandam	1.6 Duurzaamheid en milieubeheer	Twee leden in AB (stemrecht 30%) en één in lid in DB (stemrecht 20%).	4,0	18,7	0,8
5	Recreatieschap Groengebied Amstelland	Amstelveen	2.6 Groen en dierenwelzijn	Vertegenwoordiging in AB en DB (49,2%)	1,7	3,2	-0,1
6	Recreatieschap Twiske Waterland	Velsen	2.6 Groen en dierenwelzijn	Vertegenwoordiging in AB en DB. Stemrecht 23,6% in Twiske, 23,6% in Waterland.	5,0	0,5	0,1
7	Recreatieschap Spaarnwoude	Velsen-Zuid	2.6 Groen en dierenwelzijn	Vertegenwoordiging in AB en DB.	15,1	3,5	-1,1
8	Rekenkamer Metropool Amsterdam	Amsterdam	B.4 Bestuur	Benoeming van lid AB (door raad). Het college benoemd DB.	0,7	0,25,	0,06
9	Vervoerregio Amsterdam	Amsterdam	2.2 Openbaar vervoer	Vertegenwoordiging in regioraad en DB (één van de drie leden). Wethouder Verkeer en Vervoer, Water en Luchtkwaliteit is voorzitter van DB.	1,2	333	0,5
10	Veiligheidsregio Amsterdam Amstelland	Amsterdam	8.1 Brandweer en crisisbeheersing	Vertegenwoordiging in AB en DB. Tevens voorzitter.	24,2	62,9	0,9
11	Centrumregeling ambtelijke samenwerking Weesp-Amsterdam*	Amsterdam	B.4 Bestuur	Amsterdam is aangewezen als centrumgemeente. In een dienstverlenings- overeenkomst is de verdeling van taken en verplichtingen tussen beide gemeente vastgelegd.	24 maart 2022 heeft voor Amsterdam en Weesp een gemeentelijke herindeling plaatsgevonden. Vanaf die datum is Weesp onderdeel van de gemeente Amsterdam De gemeenschappelijke regeling is geëindigd per ingangsdatum van de gemeentelijke fusie.		

Stichtingen

In de tabel hieronder staan de (financiële) kerngegevens van de stichtingen. Tenzij anders aangegeven komen de cijfers uit de jaarrekening 2021 van de stichtingen.

Tabel 5.4.3 Kerngegevens per stichting

(Bedragen x € 1 miljoen)

#	Verbonden partij	Vestigingsplaats	Programmaonderdeel	Bestuurlijk belang	EV	VV	NW
1	Amsterdam Economic Board (*)	Amsterdam	3.1 Economie en innovatie	Burgemeester en Wethouder Economische Zaken zijn lid van de Amsterdam Economic Board. Burgemeester is tevens voorzitter.	0,5	2,3	0
2	Amsterdam & Partners	Amsterdam	3.1 Economie en innovatie	Benoemingsrecht raad van toezicht	4,1	4,7	1,5
3	Pantar Amsterdam	Diemen	7.2 Werk, participatie en inburgering	Statutaire bevoegdheden. College van b en w benoemt de leden van de raad van toezicht.	13,1	20,9	-4,4
4	Stichting J.H. Christiaanse	Rotterdam		Lid van het bestuur	0,1	0	0
5	Stichting Waternet	Amsterdam	2.5 Water	Lid van het bestuur	157	157	0
6	Stichting Ouder en kindteams Amsterdam	Amsterdam	6.2 Wijkteams	Benoeming bestuur en raad van toezicht.	1,8	5,3	1,3

(Coöperatieve) verenigingen

In de tabel hieronder staan de (financiële) kerngegevens van de (coöperatieve) verenigingen. Tenzij anders aangegeven komen de cijfers uit de jaarrekening 2020 van de (coöperatieve) verenigingen.

Tabel 5.4.4 Kerngegevens per (coöperatieve) vereniging

(Bedragen x € 1 miljoen)

#	Verbonden partij	Vestigingsplaats	Programmaonderdeel	Belang	EV	VV	NW
1	Servicehuis Parkeer en Verblijfsrechten U.A.	Lathum	2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	Lid bestuur. Belang bedraagt 16,9%.	1,2	44	-0,4
2	Wigo4it U.A.	Den Haag	7.1 Inkomensregelingen	Lid bestuur en deelnemersvergadering (besluitvorming op basis van unanimiteit).	8,4	13,3	-1,3

Wij zijn lid van meerdere Verenigingen van Eigenaren (VvE). Als lid van een VvE kunnen we het aan lidmaatschap verbonden stemrecht uitoefenen.

5.5 Onderhoud kapitaalgoederen

Kapitaalgoederen zijn onze eigendommen, zoals bruggen, wegen en sport-accommodaties. We moeten deze goederen beheren en onderhouden om een veilige en leefbare stad voor onze inwoners te kunnen garanderen. Dit kost geld. Het kwaliteitsniveau van de kapitaalgoederen dat we willen, stellen we vooraf vast. In deze paragraaf staat meer informatie over:

- het gewenste kwaliteitsniveau van onze kapitaalgoederen.
- de uitgaven die we voor het onderhoud begroten.
- het achterstallig onderhoud.

Achterstallig onderhoud

Vooral bij de kapitaalgoederen in de openbare ruimte is er achterstallig onderhoud. We moeten flink verbeteren en vervangen. Dit omdat veel infrastructuur niet meer voldoet aan de eisen, de wetgeving, of is verouderd. Het verkeer is de afgelopen tientallen jaren toegenomen en vrachtverkeer werd zwaarder. Hiermee hebben we tijdens de bouw van de infrastructuur onvoldoende rekening gehouden.

Achterstallig onderhoud kan leiden tot hogere lasten en onveilige situaties. Daarom moeten we achterstallig onderhoud zo snel mogelijk herstellen. In 2020 is de notitie Materiële vaste activa van de Commissie Besluit begroting en verantwoording gepubliceerd. Hierin is een belangrijke wijziging doorgevoerd met betrekking tot het ramen van achterstallig onderhoud. Voorheen mochten de lasten van achterstallig onderhoud verdeeld worden over 4 jaar. Dit mag niet langer. De middelen die we nodig hebben voor het oplossen van achterstallig onderhoud moeten we voortaan direct vrijmaken in het begrotingsjaar waarin we de omvang en benodigde maatregelen vaststellen. Deze wijziging is verwerkt in de beleidsnota reserves en voorzieningen 2021.

We stelden bij het Jaarverslag een reserve in om deze lasten te dekken. Jaarlijks passen we de hoogte hiervan aan bij de Voorjaarsnota, zodat deze past bij de huidige kwaliteitsambitie (‘sober’).

Amsterdams Akkoord

De komende jaren komt er meer aandacht voor het onderhouden van de bestaande stad. Door de beperkingen op de gemeentefinanciën betekent dit wel dat er de komende periode scherpe keuzes gemaakt zullen moeten worden om dit te bewerkstelligen.

We blijven investeren in het herstel van Kades en Bruggen, maar door de beperkte financiële ruimte zullen we vaker kostenbesparende maatregelen moeten nemen zoals het slaan van damwanden, vernieuwen van bomen of het afsluiten van bruggen en vaarroutes. Ook kijken we nadrukkelijk naar slimme combinaties met de Agenda Autoluw; ook in het onderhoudsprogramma.

We gaan een impuls geven aan het onderhoud van de bestaande stad. Hiervoor maken we € 80 miljoen aan incidentele middelen vrij uit het Stedelijk Mobiliteitsfonds. Daarnaast wordt vanaf 2026 structureel € 20 miljoen verschoven vanuit het Stedelijk Mobiliteitsfonds naar het programma Stadsbehoud. Dat betekent structureel minder budgettaire ruimte voor nieuwe en bestaande stadsverbeteringsprojecten en beleidsprogramma’s in de openbare ruimte. Bij de actualisatie van het programma Stadsverbetering zal moeten worden nagegaan welke projecten worden uitgesteld of stopgezet en welke aanpassingen op de stadsverbeteringsprogramma’s nodig en mogelijk zijn. Het betekent verder dat nieuwe projecten moeten worden getemporiseerd en het accent verschoven wordt naar projecten met een onderhoudscomponent.

We formuleren een bestuursopdracht om te onderzoeken of en in hoeverre een verdere verlegging van de focus van stad verbeteren naar stadsbehoud budgettair mogelijk is en welke inhoudelijke consequenties dit heeft. Daarbij wordt meegenomen in hoeverre het onderhoud zodanig kan worden uitgevoerd dat het ook past bij het effect van de groei op de bestaande stad en dus toekomstbestendig is. Bij de besluitvorming over de Voorjaarsnota 2023 worden de uitkomsten voorgelegd.

Programma Bruggen en Kademuren

Het achterstallig onderhoud bij bruggen en kademuren krijgt de afgelopen jaren veel extra aandacht. Op basis van onze huidige kennis schatten we in dat een groot deel van de bruggen en kademuren er slecht aan toe is, maar we weten niet hoe slecht de situatie is. Daarom onderzoeken we de komende jaren het volledige areaal. Dit doen we met archiefonderzoek, duikonderzoek, technische inspecties en technische berekeningen.

Amsterdam telt in totaal 1.800 bruggen en 600 kilometer kade. Het Programma Bruggen en Kademuren richt zich op 850 bruggen en ongeveer 200 kilometer kademuren. Die zijn belangrijk voor het functioneren van de stad of hebben hoog ingeschatte risico’s op constructieve gebreken.

Het programmaplan staat niet op zichzelf. Het bouwt voort op het actieplan Bruggen en Kademuren. Het programma werkt aan het behoud van onze stad voor volgende generaties door te sturen op 4 doelen:

1. Waarborgen van de veiligheid en functionaliteit van de bruggen en kademuren.
2. Zorgen voor een functionerende stad tijdens al het werk.
3. Maken van een haalbare programmering voor de vervanging.
4. Zo goed mogelijk maken en vernieuwen van processen en werkwijzen.

Algemene beleidskaders en belangrijke ontwikkelingen

In 2017 presenteerden we de Visie Openbare Ruimte 2025. In deze visie staan onze richtlijnen voor ontwikkelen, inrichten en beheren van de openbare ruimte van Amsterdam. De nadruk ligt hierbij op de verblijfsfunctie van de openbare ruimte. Met de Visie Openbare Ruimte 2025 sluiten we direct aan bij de woningbouwstrategie Koers 2025: Ruimte voor de Stad. En bij de plannen om de bereikbaarheid van de stad te verbeteren (Mobiliteitsaanpak 2025 en Uitvoeringsagenda Mobiliteit). Samen met de Structuurvisie Amsterdam 2040, de Agenda Groen (2015), de Watervisie (2016) en de Ecologische Visie (2012) vormen deze rapporten ons openbare ruimtebeleid.

De kwaliteit waaraan onze kapitaalgoederen moeten voldoen, staat in de landelijke CROW-norm. Dat hebben we zo afgesproken vanuit 1Amsterdam Heel & Schoon. Door eenduidige normen en definities te gebruiken weten de beheerders wat het gemeentebestuur verwacht. Het beheer van de stedelijke zaken in de openbare ruimte heeft 3 ambitieniveaus: sober, verzorgd en top.

Ambitieniveau		Toelichting
A+		Zo goed als nieuw / alles 100% schoon
A	Top	Heel goed in orde / prachtig straatbeeld, amper vervuiling
B	Verzorgd	Heel en functioneel / verzorgd straatbeeld, matige vervuiling
C	Sober	Verminderd comfort / rommelig straatbeeld, behoorlijke vervuiling
D		Functieverlies / vuil

We willen de hele stad in 2025 verzorgd maken en houden. Maar door het achterstallig onderhoud bij verschillende kapitaalgoederen besloten we bij de Voorjaarsnota 2019 om voorlopig te werken aan het niveau sober. Bij de onderdelen waarvoor we al stappen hebben gezet naar ‘verzorgd’ proberen we dit niveau wel te behouden.

In het onderhoud hebben we aandacht voor 5 principes:
1. De openbare ruimte kan goed en veilig gebruikt worden (functionaliteit).
2. We beheren de openbare ruimte duurzaam, met oog voor mens en milieu (duurzaamheid).
3. Beheer zorgt voor een aantrekkelijke en verzorgde openbare ruimte (aantrekkelijkheid).
4. Waar mogelijk beheren we samen met bewoners en bedrijven (participatie).
5. We beheren slagvaardig en met oog voor de kosten (kostenefficiency).

Assetmanagement

Amsterdam groeit en bloeit en is volop in ontwikkeling. Klimaatadaptatie, energie-transitie, digitalisering zijn voorbeelden van trends die consequenties hebben voor nieuwe ontwikkelingen in het beheer en onderhoud van onze assets. We gaan daarom door met de ontwikkeling van ons centrale, stedelijke assetmanagementsysteem.

Assetmanagement betekent dat we vanuit de waarden, prestaties, gebruik en risico’s van de openbare ruimte bepalen wat me moeten doen om de openbare ruimte aan het ambitieniveau te laten voldoen.We verbeteren het assetmanagement door de processen van de levenscyclus van de kapitaalgoederen aan elkaar koppelen. Dus: van ontwikkeling via ontwerp, bouw en beheer tot sloop. Ook leggen we nadrukkelijker de koppeling tussen de technische staat en het gebruik van het kapitaalgoed. In de hele beheer- en uitvoeringsorganisatie voeren we assetmanagement in. Hierdoor kunnen we in de toekomst gerichter sturen op de balans tussen prijs, prestaties en risico’s van het kapitaalgoed. En op de voorspelbaarheid hiervan over de hele levenscyclus.

Overzicht onderhoud kapitaalgoederen

In tabel 5.5.1 staan de begrote bedragen voor het onderhoud van kapitaalgoederen voor de jaren 2022 tot en met 2026. Het gaat hier om de begrote uitgaven voor onderhoud. De investeringen in kapitaalgoederen zien we hier niet in terug. Deze worden geactiveerd op de balans. We onderscheiden 12 soorten kapitaalgoederen.

Tabel 5.5.1 Overzicht onderhoud kapitaalgoederen

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Civiele kunstwerken	115,8	69,2	72,8	78,1	81,3
Gebouwen	48,8	29,6	26,5	26,2	29,4
Groen	70,7	64,6	56,0	53,7	54,0
Openbare verlichting	11,1	11,3	11,3	11,3	11,3
Riolering	42,4	51,8	51,8	51,8	51,8
Sportaccommodaties	16,7	16,1	16,5	17,1	13,5
Tunnels	9,1	5,9	5,9	5,9	5,9
Verkeerssystemen	16,4	16,9	15,7	16,1	17,4
Water	31,8	32,1	32,1	31,6	31,6
Wegen / Verhardingen	42,3	33,5	37,9	37,5	38.3
Straatmeubilair & speeltoestellen	9,5	11,2	8,9	9,3	9,7
Stedelijke busstations	1,5	1,3	0,8	0,8	0,8
Totaal	**416,2**	**342,9**	**335,4**	**338,8**	**344,3**

Civiele kunstwerken

Onder de civiele kunstwerken vallen vaste en beweegbare bruggen, kades, sluizen en steigers. In totaal beheren we:

- 1.851 vaste bruggen en 113 beweegbare bruggen (inclusief Amsterdamse bos en Weesp)
- 620 kilometer kademuren en oevers
- 38 sluizen
- 501 steigers
- 19,5 kilometer geluidsschermen

Het uitvoeren van baggeren in watergangen is onderdeel van het Dagelijks Onderhoud.

Specifieke beleidskaders

Voor dit kapitaalgoed geldt het beleidskader 1Amsterdam Heel & Schoon (2017).

Onderhoud en ontwikkelingen

Het huidige onderhoudsniveau van de civiele kunstwerken is niveau D. Het gewenste niveau is C (sober). Bij de Rapportage programma Stadsbehoud (2019) is besloten voorlopig voor de openbare ruimte te streven naar het onderhoudsniveau ‘sober’.

In de afgelopen twee jaar is van ongeveer 80 procent van onze civiele kunstwerken een toestandsinspectie uitgevoerd en eind dit jaar is van ongeveer 95 procent van onze civiele kunstwerken een toestandsinspectie beschikbaar. Dit zijn visuele inspecties, de constructieve onderzoeken worden uitgevoerd door Programma Bruggen en Kades. Uit de inspecties blijkt dat 13 procent van de civiele kunstwerken een te laag kwaliteitsniveau (dus onder sober) heeft.

De ervaringen uit de inspecties passen we toe in de nieuwe inspectiecontracten waarmee in 2023 en de jaren erna inzicht wordt verkregen in de staat van ons beweegbaar areaal. Met de beschikbare inspectieresultaten is de onderhoudsbehoefte beter inzichtelijk geworden. Dit heeft geleid tot een onderhoudsprogrammering die ondertussen tot 2027 doorloopt, de invulling van een meerjarig onderhoudsprogramma. Dit meerjarenprogramma zorgt ervoor dat we kunnen afstemmen met onze keten-partners en overige assetbeheerders. Wél is de onderhoudsbehoefte de komende vijf jaar hoger dan de nu beschikbare budgetten.

De inspecties worden confrom het inspectieprogramma uitgevoerd. Daarmee zijn we steeds meer in staat om, op basis van een technische en risicogestuurde afweging, de onderhoudsopgave voor 2023 en de navolgende jaren te bepalen. De assets worden in stand gehouden door het uitvoeren van een combinatie van dagelijks-, groot onderhoud en vervangingen waarbij de betrouwbaarheid, beschikbaarheid en veiligheid van de assets belangrijke indicatoren zijn voor het functioneren. Omdat er nog sprake is van achterstalligheid is veiligheid het belangrijkste criterium om onderhoudswerk te prioriteren. Dankzij de keuzes in het coalitieakkoord zijn er meer middelen beschikbaar voor onderhoud en kan er verder gegroeid worden in de uitvoering. Om flexibel om te gaan met fluctuaties in de uitvoering bevat de programmering elk jaar werk dan budgettair uitgevoerd kan worden.

In 2023 staan wederom veel onderhoudswerken gepland waaronder de vervanging van fiets-voetgangersbruggen en beschoeiingen, groot onderhoud aan vaste bruggen en basaltglooiingen en onderhoud aan de werktuigbouwkundige onderdelen van beweegbae bruggen en sluizen. De kapitaalintensieve onderhoudswerken (wederom vervanging van bruggen/oevers en werktuigbouwkundige installaties) worden gedekt vanuit kredieten. De werken vinden verspreid over de stad plaats waarbij zoveel als mogelijk is gezocht naar clustering van werken (gebiedsgerichte aanpak) en combinatie van werken met andere assets (werk-met-werk maken).

Het onderzoeksprogramma naar de constructieve staat van de bruggen en kademuren (PBK) is goed op stoom. We leren het areaal steeds beter kennen. De aanpak vanuit het actieplan Bruggen en Kademuren (juni 2019), waarbij veiligheid voorop staat, heeft geleid tot een gestroomlijnd en gestandaardiseerd proces waarin we adequaat en snel kunnen handelen wanneer dat vanuit veiligheid nodig is. De noodzaak tot het treffen van deze maatregelen de komende jaren hangt sterk samen met het vernieuwings-tempo.

Het huidige coalitieakkoord 2022-2026 “Amsterdams Akkkoord” stelt dat er meer aandacht uitgaat naar het beheren van de bestaande stad. Om dit te bereiken zijn meer middelen vrij gemaakt. Door meer middelen in te zetten kan weer worden gegroeid in kwaliteitsniveau. De afgelopen jaren is gegroeid in de uitvoering van onderhoud en die groei kan met deze middelen worden doorgezet.

Het Programma Bruggen en Kademuren heeft als primair doel het veilig en functioneel houden van de verkeersbruggen (838) en de kademuren met een constructief element (ca. 28 kilometer). In 2019 was de inschatting, vanuit een toen nog beperkt inzicht, dat van de constructies met een hoog risicoprofiel (kademuren met zichtbare schade en bruggen op een houten paalfundering) 10 tot wellicht 60 procent een veiligheids-maatregel nodig hadden. Deze constructies zijn inmiddels onderzocht, evenals constructies waar vanuit monitoring of via meldingen zorgen over waren. Bij circa 33 procent van de onderzochte kademuren en 10 procent van de onderzochte bruggen zijn daadwerkelijk veiligheidsmaatregelen getroffen. Bij de nog te onder-zoeken bruggen verwachten we dat bij 5 tot 10 procent een maatregel nodig is, waarvan slechts een beperkt deel een versterking. Potentieel gaat het de komende jaren nog om 3 tot 5 kilometer veiligheidsconstructie.

Op basis van de huidige inzichten is de verwachting dat zo'n 80 tot 125 bruggen en circa 60 kilometer kademuur de komende decennia hersteld moeten worden, dat wil zeggen gerenoveerd of vernieuwd. Het niet tijdig herstellen van verouderde constructies en constructies met gebreken (en daar voldoende middelen voor vrij maken) zorgt voor toename van kosten over de hele levensduur, hogere kosten voor dagelijks onderhoud, noodzaak tot treffen veiligheidsmaatregelen en verder oplopend achterstallig onderhoud. Ook zullen hogere maatschappelijke kosten ontstaan vanwege het afsluiten van bruggen en kades, waardoor de bereikbaarheid verminderd. In het Amsterdams Akkoord is uitgesproken te blijven investeren in het herstel van kades en bruggen. Door de beperkte financiële ruimte zullen we echter vaker kostenbesparende maatregelen moeten nemen, zoals het slaan van damwanden, vernieuwen van bomen of het afsluiten van bruggen en vaarroutes. Ook kijken we nadrukkelijk naar slimme combinaties met de Agenda Autoluw; ook in het onderhoudsprogramma. In hoeverre we de komende jaren kunnen blijven investeren, hangt mede af van de uitkomsten van de bestuursopdracht om te komen tot additionele bezuinigingen en meer investeringsruimte, welke bij de Voorjaarsnota 2023 worden gepresenteerd.

Achterstallig onderhoud

Op basis van visuele inspecties van 80 procent van ons areaal (exclusief de scope Programma Bruggen en Kades) heeft ongeveer 13 procent een te laag kwaliteitsniveau (dus onder sober), dit is achterstallig onderhoud te noemen.

Het beweegbaar areaal moet nog geïnspecteerd worden, dit is in kwantiteit niet zo groot, maar in onderhoudskosten wel heel hoog. Het is de verwachting dat hierbij nog het nodige (achterstallig) onderhoud wordt geïnventariseerd. Op dit moment zijn 23 van de ruim 100 beweegbare bruggen niet functioneel vanwege gebreken. Van een deel van deze beweegbare bruggen overwegen we om daar een vaste brug van te maken met als effect dat de beheerkosten dalen.

Op basis van de onderzoeken van het Programma Bruggen en Kademuren bleek dat bij 33 procent van de onderzochte kades en 10 procent van de bruggen veiligheidsmaatregelen nodig waren. De verwachting is dat bij 10 tot 15 procent van de te onderzoeken kades en 5 tot 10 procent van de te onderzoeken bruggen nog veiligheidsmaatregelen nodig zijn. Dit is achterstallig onderhoud te noemen. Op basis van de huidige inzichten is de verwachting dat zo'n 80 tot 125 bruggen en circa 60 kilometer kademuur die de komende decennia hersteld moeten worden, dat wil zeggen gerenoveerd of vernieuwd.

Het achterstallig onderhoud is toegenomen. Dit heeft twee redenen; er zijn niet afdoende middelen en capaciteit (de organisatie groeit in de uitvoering maar kan nog niet de gehele opgave uitvoeren, dit kost tijd) om al het noodzakelijk onderhoud uit te voeren én met het uitvoeren van inspecties is meer noodzakelijk onderhoud inzichtelijk gemaakt. Daar staat tegenover dat in het coalitieakkoord besloten is tot het inzetten van meer middelen voor onderhoud en dat het uitgevoerd onderhoud structureel groeit. Hiermee kan het achterstallig onderhoud stap voor stap worden teruggebracht.

De programmatische aanpak van de vervanging van kades en bruggen ademt zo veel mogelijk mee met de financiële ruimte wat maakt dat het inlopen van de achterstalligheid geen lineair proces wordt.

Het achterstallige onderhoud is dus nog niet volledig ingelopen en dat kan leiden tot hogere kosten voor het dagelijks onderhoud.

Financieel overzicht en toelichtingen

Tabel 5.5.2 Overzicht onderhoud civiele kunstwerken

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal	**115,8**	**69,2**	**72,8**	**78,1**	**81,3**

Het budget in 2023 is fors lager dan in 2022 door het afsterven van de reserve achterstallig onderhoud, wat effect heeft op de middelen voor Dagelijks en Groot Onderhoud én structureel lagere middelen voor het Programma Bruggen en Kades. De middelen uit het vorige coalitieakkoord voor Programma Bruggen en Kades zijn komen te vervallen maar in het huidige coalitieakkoord 2022-2026 "Amsterdams Akkoord" is wel € 25 miljoen structureel beschikbaar gesteld.

Na 2023 groeien de beschikbare budgetten. Nog niet alle toegekende coalitiemiddelen (impuls, onderhoud, bestaande stad) zijn verwerkt in de cijfers, dat volgt in de Voorjaarsnota 2023.

Gebouwen

Onder het kapitaalgoed gebouwen vallen de volgende objecten:
- stadsdeelkantoren
- stedelijke kantoren
- werven
- onderwijsgebouwen
- gymnastiekgebouwen
- sportaccommodaties
- welzijnsvoorzieningen
- woningen
- cultuurpanden
- parkeergarages
- parkeerterreinen
- woonwagenlocaties

We beheren het volgende:
- 891 panden
- 5 (dienst)woningen
- 30 overige gebouwen (zoals dienstgebouwen, kiosken, toiletten)
- 18 woonwagenlocaties (met in totaal 190 woonwagenstandplaatsen en 2 ligplaatsen)
- 5 woonwagens
- 24 Openbare garages
- 18 Bewoners- en vergunnninghoudersgarages
- 18 Parkeerterreinen (incl. P+R terreinen)
- 17 fietsenstallingen

Ook beheren we de begraafplaats en crematorium De Nieuwe Ooster en De Nieuwe Noorder.

Specifieke beleidskaders

Er gelden verschillende beleidskaders omdat dit kapitaalgoed uit verschillende soorten gebouwen bestaat. Een aantal hiervan zijn:
- Meerjaren Onderhoudsplan (per locatie)voor de parkeergarages en parkeerterreinen (2019)
- Meerjaren Onderhoudsplan gemeentelijke fietsenstallingen (2019)
- Strategische Visie Vastgoed (2016)
- Spelregels Vastgoed (2016)
- Agenda duurzaamheid (2015)
- Overheveling middelen coalitieakkoord verduurzaming vastgoed (2018) voor het gemeentelijk vastgoed
- Huurbeleid Woonwagenstandplaatsen (2015)
- Beleidskader woonwagens en standplaatsen (voorjaar 2020)
- Bosplan 2020–2030 (2021)

Onderhoud en ontwikkelingen

Het minimale kwaliteitsniveau van de gebouwen is redelijk (niveau 3). De gebouwen voldoen aan het gewenste kwaliteitsniveau.

Een uitzondering hierop vormen de woonwagenlocaties. Voor woonwagenlocaties is het gewenste onderhoudsniveau B (verzorgd). De herinrichting woonwagenlocatie aan het Ma Braunpad en de uitbreiding van standplaatsen woonwagenlocaties worden verwacht in 2023 en deels ook in 2024.

De Gemeentelijke en Maatschappelijke panden verkeren in een redelijk tot goede staat. Het overgrote deel van de Maatschappelijke vastgoedportefeuille voldoet aan het gewenste kwaliteitsniveau.

In 2023 starten we met een onderzoek naar een mogelijk regiemodel voor onze panden. Groot onderhoud wordt onder andere uitgevoerd bij de Herenmarkt 1-12 en de Nachtegaalstraat 157. Naast de aanpak installaties en schilderwerk zullen onder meer de gevels en daken worden geïsoleerd.

Binnen de Eigen Huisvestingsportefeuille zal er verder worden gewerkt aan de renovatie van Plein 40-45 en zal het onderhoud bij de Bazel aan de Vijzelstraat 32 worden aangepakt.

In 2023 gaat we beginnen aan de vervanging van de camerasystemen (CCTV) in bepaalde garages.

Achterstallig onderhoud

Bij dit kapitaalgoed is er bij de Hof- en Werfgarage sprake van achterstallig onderhoud.

In 2022 wordt de aanbesteding gedaan voor de vervanging van de dakconstructie van de Hof- en Werfgarage. Na gunning worden de werkzaamheden in 2023 uitgevoerd. Er is in 2021 een voorziening achterstallig onderhoud gevormd om deze kosten te kunnen dekken (€ 6,5 miljoen).

Bij De Nieuwe Noorder is sprake van achterstallig onderhoud aan de paden en de begraafplaats. Het herinrichten van de paden is inmiddels in uitvoering. Voor het wegwerken van het achterstallig onderhoud aan de begraafplaats is inmiddels een meerjaren onderhoudsprogramma opgesteld om de staat van het onderhoud op de begraafplaats op het gewenste niveau "goed" te krijgen.

Bij De Nieuwe Ooster is het meubilair in de koffiekamers, de keukeninrichting van het hoofdgebouw versleten en moet hoognodig vervangen worden. De inrichting van café Roosenburgh is niet meer functioneel en moet volledig opnieuw worden ingericht. Er is verder sprake van achterstallig onderhoud aan de paden en de begraafplaats.
Het herinrichten van de paden is inmiddels in uitvoering. Voor het wegwerken van het achterstallig onderhoud aan de begraafplaats is inmiddels een meerjaren onderhoudsprogramma opgesteld om de staat van het onderhoud op de begraafplaats op het gewenste niveau "goed" te krijgen.

Financieel overzicht en toelichtingen

Tabel 5.5.3 Overzicht onderhoud gebouwen
(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal	**48,8**	**29,6**	**26,5**	**26,2**	**29,4**

In 2023 begroten we voor het onderhoud van gebouwen in totaal € 29,6 miljoen.
Het groot onderhoud voor parkeergarages en terreinen wordt vanaf 2022 weer uit de voorziening groot onderhoud parkeergebouwen gedekt. Verschil tussen 2022 en 2023 betreft de toevoeging aan de voorziening groot onderhoud. Verschil 2023 tot en met 2024 betreft de lasten voor Hof- Werf garage.

Voor de vergroening van de vastgoedpanden is € 2 miljoen coalitiemiddelen opgenomen in de voorziening vastgoed.

Er wordt € 1,8 miljoen uit de reserve Bouwstimulering en de reserve Corporatiebudget voor herinrichting en uitbreiding van woonwagenlocatie doorgeschoven van 2022 naar 2023 en 2024. Er wordt voor uitvoering zowel in 2023 als in 2024 € 0,9 miljoen onttrokken uit deze reserves.

Voor de herinrichting en het realiseren van een aantal extra standplaatsen op de bestaande woonwagenlocaties is totaal € 1,8 miljoen beschikbaar uit de reserve Bouwstimulering (€ 1,3 miljoen) en de reserve Corporatiebudget (€ 0,5 miljoen). Naar verwachting zal de feitelijke uitvoering, afhankelijk van de bestemmingsplanprocedure, in de loop van 2023 kunnen plaatsvinden. De onttrekkingen uit deze reserves verschuift van 2022 naar 2023 en 2024.

Groen

Het kapitaalgoed groen in Amsterdam bestaat uit:
- 260.000 bomen (dit aantal is het in het databeheersysteem geregistreerde aantal bomen)
- 16 miljoen vierkante meter gras
- 10 miljoen vierkante meter beplanting
- 2 miljoen vierkante meter ruigte en oeverbeplanting
- 33 hectare van de gemeentelijke begraafplaats De Nieuwe Ooster, 7 hectare van de gemeentelijke begraafplaats De Nieuwe Noorder en 1 hectare dorpsbegraafplaatsen in Noord
- Het Amsterdamse Bos met 2.275 bomen, 324 hectare bos met (200.000 bomen), 1,5 miljoen vierkante meter gras, 4 miljoen vierkante meter beplanting en 1 miljoen vierkante meter ruigte en oeverbeplanting
- De door de gemeente beheerde watergangen en waterobjecten. De omvang van het Amsterdamse water-areaal is momenteel nog niet in beeld.

Per 1 januari 2023 is het groen dat we in beheer hebben aanzienlijk vergroot als gevolg van de volgende uitbreidingen in 2021 en 2022;
- Weesp
- Volgermeerpolder
- Brasapark
- Rieteiland-Oost (IJburg)

In totaal is er ruim 1,5 miljoen vierkante meter groen bij gekomen en ruim 10.700 stuks bomen.
Daarnaast nemen we Sloterdijken I t/m III over in beheer. Financieel wordt hier voor de Begroting 2023 geen aparte melding van gemaakt omdat budget voor dit beheer reeds in de begroting aanwezig is (als overeenkomst met Port of Amsterdam).

Specifieke beleidskaders

Eind 2020 is de Groenvisie 2020-2050 vastgesteld. Onze ambitie is om het bestaande groen te verbeteren en toegankelijker te maken, nieuw groen toe te voegen en de groene ruimte in en om de stad beter met elkaar te verbinden. Onderdeel van de Groenvisie is het Handboek Groen. Hierin staan de uitgangspunten en afspraken vastgelegd voor de groene inrichtingselementen voor in de openbare ruimte. In 2017 is het beleidskader 1Amsterdam Heel & Schoon vastgesteld.

Het onderhoud van openbaar groen voeren we op een planmatige manier uit. Groot onderhoud en vervanging plannen we 4 jaar vooruit met het instandhoudingsplan. Dit wordt elk jaar herzien. Voor bomen geldt het Bomenbeleidsplan en de Bomen-

verordening. Daarnaast volgen we stedelijke kaders zoals de Hoofdgroenstructuur en de Groene Puccini voor het onderdeel bomen. Voor het onderhoud van het Amsterdamse Bos is in 2021 het Bosplan 2020-2030 vastgesteld.

Onderhoud en ontwikkelingen

Het ambitieniveau is niet overal in de stad gelijk. Het niveau is overwegend sober (niveau C). Bepaalde gebieden zitten boven het niveau sober (niveau B, verzorgd). Dit houdt verband met het niveau van dienstverlening (klachten).

We richten ons op het wegwerken van achterstallig onderhoud en het handhaven van de huidige kwaliteit als de haalbare optie in de komende periode.

In geval van dagelijks onderhoud is voor de beeldkwaliteit in 1Amsterdam Heel & Schoon als ambitieniveau opgenomen niveau verzorgd (90 procent niveau B). In de doelenboom van de begroting hebben we 80 procent niveau B als doelstelling opgenomen.

In 2023, binnen de beschikbare middelen, voeren we de volgende werkzaamheden uit:
- uitbreiding areaal (o.a. vergroeningen)
- structureel renoveren van plantvakken en gazons (zowel in de wijken als in parken),
- planten van extra bomen
- omvormen terreinen ten behoeve van ecologisch beheer
- creëren ecologische houtopstanden inclusief herplant
- extra groeiruimte voor monumentale bomen.

Rondom het programma Groei van de stad verwachten we in 2022 de volgende ontwikkelingen:
- areaaluitbreidingen met IJburg Centrumeiland en HavenStad
- het vergroenen van de stadsstraten waarbij we groen voor iedereen bereikbaar en dichtbij maken
- het intensiever gebruikmaken van groen, met name de parken en evenementlocaties

Rondom biodiversiteit en klimaat spelen de volgende ontwikkelingen in 2023:
- inspecties naar de ecologie en het streven naar uitbreiding of aanpassing van het ecologisch beheer
- omvormingen van regulier groen naar ecologisch te beheren groen
- meer groen door vergroenen van de stad
- ruimte bieden aan (nieuwe) bomen om uit te groeien tot monumentale fase
- realiseren van ecologische houtopstanden
- vermindering van de CO2-uitstoot bij de uitvoering
- verwijderen Japanse Duizendknoop, bestrijden eikenprocessierups en iepziekte

Met betrekking tot stedelijke inkoop en raamcontracten verwachten we in 2023:
- Inkoop van beplanting
- Uitvoeren van boomanalyse
- Inkoop van natuurproducten
- onderhoud en vervanging van beregeningsinstallaties

Voor Parken focussen we op een:
- integrale aanpak
- het renoveren evenemententerreinen/delen van parken
- en een onderzoek naar de bodemdaling

Bij het renoveren van wijkgroen werken we aan:
- een integrale aanpak waarin we de groenvisie stadsdelen verwerken
- het oplossen bewonersklachten,
- klimaatadaptieve aanpassingen
- en bewonersparticipatie/medebeheer

Verder intensiveren we de bestrijding van boomziekten, -plagen en invasieve exoten. We verwachten dan door klimaatveranderingen meer boomziekten zich sterker zullen verspreiden alsmede invasieve exoten zoals Japanse duizendknoop en dat uitbraken zich vaker zullen voordoen en groter in omvang zullen zijn (zoals bijvoorbeeld iepziekte en eikenprocessierups).

Achterstallig onderhoud

Uit de inventarisatie van het DORA-programma in 2016 bleek een achterstand van ongeveer € 20 miljoen voor groen. Ongeveer € 10 miljoen pakten we aan met het DORA-programma. De overige opgave moet landen in de lopende programma's.
Voor bomen dringen we de resterende achterstand terug met het boomvervangings-programma tot 2023 (jaarlijkse vervanging van ongeveer 2.000 tot 2.500 bomen).
In het Amsterdamse Bos investeren we in fiets- en voetpaden, bruggen en natuurterreinen.

Financieel overzicht en toelichtingen

Tabel 5.5.4 Overzicht onderhoud groen

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal	**70,7**	**64,6**	**56,0**	**53,7**	**54,0**

In 2022 begroten we voor het onderhoud van groen in totaal € 64,6 miljoen.

Vanaf het jaar 2023 is er een verlaging te zien en ontstaan structurele tekorten voor beheer en instandhouding. Daarna zal datgene uitgevoerd worden wat binnen de dan beschikbare middelen kan worden aangepakt op basis van prioritering. Een veilige openbare ruimte heeft daarbij de hoogste prioriteit.

De toegekende coalitie akkoord middelen (impuls, onderhoud, bestaande stad) zijn gedeeltelijk verwerkt in de cijfers. De verdere verdeling per asset volgt in de voorjaarsnota 2023.

Openbare verlichting

Het kapitaalgoed openbare verlichting bestaat uit het volgende:
- 128.000 lichtmasten
- 149.300 armaturen
- 2 lichtmanagementsystemen
- 688 kilometer elektra- en aansluitkabels
- 293 openbare verlichting voeding & verdeelkasten
- 336 stuks stadsverlichting, 50 installaties Lichtkunst, 190 decoratieve verlichtings-installaties, 6.800 armaturen Decoratieve verlichting
- 129 stadsklokken

Specifieke beleidskaders
Voor het onderhouden van openbare verlichting geldt het Beleidskader Verlichting (2017), Beleidskader Puccinimethode en 1Amsterdam Heel en Schoon (2017).

Onderhoud en ontwikkelingen
We voeren vanuit het onderhoudsniveau ‘sober’ het dagelijks onderhoud uit, waaronder:
- monitoring
- verhelpen van storingen
- vervangen van lampen

Energiekosten
In de afgelopen jaren is er door de verledding bespaard op energiekosten. Echter door de huidige ontwikkelingen in de wereld wordt er een significante toename van de energiekosten verwacht.

Overspanningen
In 2022 zijn we begonnen met de voorbereidende werkzaamheden van de complete renovatie van de overspanningsinstallaties voor openbare verlichting. Binnen dit project worden alle gevelverbindingen gecontroleerd op technische veiligheid en indien nodig gerenoveerd. Naar verwachting starten we met de renovaties in 2023. Dan worden ook alle verlichtingsarmaturen vervangen door een energiezuinige led-versie. Het resultaat is dat de overspanningsinstallaties daarna veilig zijn en energiebesparend.

Top systeem
In 2022 hebbe we een start gemaakt met de uitrol van het TOP systeem. Met dit systeem kan verlichting op afstand worden geschakeld. Dit systeem vervangt een technisch verouderd systeem met niet meer ondersteunde technologie. Vervanging is daarom noodzakelijk geworden om de openbare verlichtging te laten functioneren. In de toekomst biedt dit ook mogelijkheden voor meer functionaliteit en koppelingen met systemen en datamanagement. Naar verwachting wordt de laatste hand aan dit systeem gelegd in 2023.

Sturen op beschikbaarheid van de openbare verlichting: Aan/uit inspecties met handhaving parkeerbeheer
De laatste jaren sturen we op de beschikbaarheid van de verlichting. Lichtbronnen dienen namelijk te branden. In het verleden werd via burgermeldingen lichtbronuitval inzichtelijk gemaakt. Er zijn contracten afgesloten om deze uitval zo spoedig mogelijk te verhelpen. Daarnaast zijn in 2019 contracten afgesloten om proactief op lichtbron-uitval te controleren. Op dit moment is een proef gaande waarbij parkeerbeheer met een videocamera de verlichting controleert op uitval. De eerste resultaten zijn bemoedigend. Mogelijk resulteert deze proef in 2023 tot een verdere uitrol van de parkeerbeheer-voertuigen met camera’s zodat het controleren op uitval een continu karakter krijgt en hierdoor de beschikbaarheid van de verlichting nog beter wordt geborgd.

Achterstallig onderhoud
Er is bij dit kapitaalgoed geen achterstallig onderhoud.

Financieel overzicht en toelichtingen

Tabel 5.5.6 Overzicht onderhoud openbare verlichting
(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal	**11,1**	**10,7**	**10,7**	**10,7**	**10,7**

In 2023 begroten we voor het onderhoud van openbare verlichting € 10,7 miljoen. De toegekende coalitieakkoord middelen (impuls, onderhoud, bestaande stad) zijn gedeeltelijk verwerkt in de cijfers. De verdere verdeling per kapitaalgoed volgt in de Voorjaarsnota 2023.

Riolering

De riolering bestaat uit voorzieningen voor:
- afvoeren van afvalwater uit de leefomgeving
- verwerken van hemelwater
- voorzieningen voor grondwater

Dit zijn:
- transportriolen
- gemengde riolen
- vuilwaterriolen
- regenwaterriolen
- drainagebuizen
- persleidingen

Maar ook objecten zoals:
- rioolgemalen
- bergbezinkbassins
- overstorten
- putten
- kolken

Specifieke beleidskaders
Het Omgevingsprogramma Riolering 2022-2027 (2022).

De lasten voor het onderhoud van deze kapitaalgoederen komen ten laste van onze begroting. Hierbij vormen de kostendekkende riooltarieven de dekkingsbron. Hiermee opereren we binnen het onderhoud van de riolering in een gesloten systeem waarin toenames van kosten worden opgevangen.

Onderhoud en ontwikkelingen
De onderhoudstoestand van de riolering is ‘verzorgd’. Door assetmanagement voeren we gericht onderhoud en vervanging uit. De volgende criteria bepalen het kader voor de beslissingen:
- bedrijfszekerheid
- veiligheid
- kwaliteit
- imago
- milieu
- schade

Om de onderhoudstoestand op niveau ‘verzorgd’ te houden, is komende jaren meer vervanging van de riolering nodig. Deze opgave staat niet op zichzelf; er speelt ook een aantal andere stadsbrede opgaven zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en de vervanging van bruggen en kademuren. Komende jaren ontwikkelen we samen met andere asseteigenaren een nieuwe werkwijze die ervoor moet zorgen dat we al deze uitdagingen zoveel mogelijk in combinatie kunnen plannen.

Het onderhoud van de leidingen is het periodiek schoonhouden op basis van hoe de toestand van de leiding is. Regelmatige inspectie helpt daarbij om de constructieve toestand van het rioolstelsel in kaart te brengen. Het onderhoud van de rioolgemalen gebeurt via risicoanalyse vanuit bovenstaande criteria. Afhankelijk van het bepaalde risico onderhouden we de rioolgemalen bij storingen of preventief.

Het onderhoud van de leidingen betreft het periodiek en toestandsafhankelijk schoonhouden, geholpen door regelmatige inspectie om de constructieve toestand van het rioolstelsel in kaart te brengen. Het onderhoud van de rioolgemalen gebeurt aan de hand van risicoanalyse op basis van eerdergenoemde criteria. Afhankelijk van het bepaalde risico worden de rioolgemalen curatief of preventief onderhouden.

Daarnaast worden toekomstige ontwikkelingen meegewogen in de vervangings-beslissing.

Om de riolering op onderhoudsniveau verzorgd te houden, verhogen we vanaf 2022 de hoeveelheid riolen die we willen vervangen. Deze opgave staat niet op zichzelf; er speelt ook een aantal andere stadsbrede opgaven zoals de energietransitie, klimaat-adaptatie en de vervanging van bruggen en kademuren. Tot en met 2023 wordt samen met andere asseteigenaren een nieuwe werkwijze ontwikkeld die er voor moet zorgen dat al deze uitdagingen zo veel mogelijk in combinatie kunnen worden geprogrammeerd.

Het Omgevingsprogramma Riolering beoogt vanaf 2023 specifieke middelen voor aanleg en beheer van Rainproof- en grondwatervoorzieningen en voor het ontwikkelen van assetmanagement voor grondwatervoorzieningen.

Achterstallig onderhoud
Er is bij dit kapitaalgoed geen achterstallig onderhoud.

Financieel overzicht en toelichtingen

Tabel 5.5.7 Overzicht onderhoud riolering
(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal	**42,4**	**51,8**	**51,8**	**51,8**	**51,8**

In 2023 begroten we voor het onderhoud van riolering € 51,8 miljoen. Vanaf 2023 zijn de getallen overgenomen uit het Omgevingsprogramma Riolering, waarin de financiële onderbouwing is berekend aan de hand van de meest recente situatie en vastgestelde ambities. Daarnaast is nominaal toegekend (salaris- en prijscompensatie).

De verwachte geraamd kosten geraamd zijn de basis voor een tariefbepaling voor de rioolheffing in de begroting. De kosten zijn daar geraamd exclusief inflatie.

Sportaccommodaties en sportparken

Het kapitaalgoed sportaccommodaties en sportparken bestaat uit de volgende zaken:
- 28 sporthallen
- 45 sportparken
- 2 watersportcentra
- 11 zwembaden

Specifieke beleidskaders

Het specifieke beleidskader voor sportaccommodaties en sportparken zijn de Sportvisie 2025 (2016) en de richtlijnen uit de handboek sportaccommodaties van het NOC/NSF.

Sportvisie 2025 (2016) hebben we uitgewerkt in afzonderlijke meerjarige onderhoudsplannen. Voor de sportaccommodaties ligt het beheerplan vast in het planologisch gebouwen onderhoudssysteem (Planon). Voor de sportparken ligt dat vast in het meerjarenonderhoudsplan van Grijs en Groen (GISSIB) conform de normering van het Instituut voor milieu en agritechniek.

Verder gelden het beleidskader 1Amsterdam Heel en Schoon (2017), de Agenda duurzaamheid (2015), de Agenda groen (2015) en het Nationaal Sportakkoord (2018).

Onderhoud en ontwikkelingen

Bij de sportaccommodaties en sportparken is de onderhoudsstaat op het niveau dat de sportbonden wensen of eisen voor de sporttechnische sportlagen. Op onderhoudsniveau B (verzorgd).

Het geplande onderhoud op basis van de gewenste onderhoudsniveau zal in 2023 in het geding komen indien er verdere bezuinigingen en taakstellingen ten laste van het onderhoudsbudget worden gebracht. Daarnaast worden er ook nieuwe accomodaties opgeleverd, waarvan nog niet duidelijk is of de daarvoor ingediende beheer en onderhoudsbudgetten worden toegekend.

Verder zijn de onderhoudskosten die samenhangen met het verduurzamen van de kapitaalgoederen onvoldoende toereikend. Het gaat hier vooral om het onderhoud van zonnepanelen op verzorgd niveau, zodat we het duurzaam effect en rendement daaruit kunnen halen. Aanpassingen op het onderhoud van nieuwe warmte-installaties vallen soms ook duurder uit dan begroot.

De staat van het onderhoud van de ondergrondse kapitaalgoederen moeten nog in kaart worden gebracht,. Het gaat hier om zaken zoals onderhoud kunstwerken, kabels en leidingen, baggerwerkzaamheden, bomeninspectie en onderhoud, bestrating van parkeervoorzieningen. Knelpunten in het onderhoudsniveau doen zich ook voor, doordat er bij het ontwikkelen van nieuwe sportaccomodaties en sportparken en uitbreidingen de daarmee samenhangende beheer- en onderhoudsbudget niet altijd worden toegekend in de begroting.

Zwembaden

Voor het De Mirandabad vind er een vooronderzoek plaats om te komen tot een aardgasloze warmtevoorziening. De middelen die hiervoor noodzakelijk zijn worden in 2022 aangevraagd, aangezien het een ingrijpende renovatie met zich meebrengt. In het Noorderparkbad is de tegelvloer en tegelwand op meerdere plekken hersteld vanwege opbolling van de tegels.

Sporthallen

Binnen een aantal sportaccommodaties is de sportverlichting vervangen voor Ledverlichting. Daarnaast zijn er ook schilderwerkzaamheden uitgevoerd evenals het renoveren en onderhoud van de sportvloeren. Voor een optimaal beheer van het vastgoed van de sportaccomodaties wordt er samengwerkt met Vastgoed volgens het Meerjarig onderhoudsplan vastgelegd in het systeem Planon. Hierin wordt het 25 jarig onderhoud per object vastgelegd voor het uitvoeren van noodzakelijk onderhoud aan gebouwen, terreinen en installaties.

Sportparken
Er zijn vele projecten gedaan op de diverse sportaccommodaties om deze op niveau te houden volgens de NOC/NSF sporteisen. Hier wordt er gewerkt met het Gisib systeem voor het integraal beheer van buiten ruimten om het meerjarig onderhoud in vast te leggen van de bovengrondse infrastructuur (verhardingen, verkeersborden en terreinmeubilair), ondergrondse infrastructuur (kabels, leidingen en rioleringen), mechanische en elektronische installaties (kunstwerken, openbare verlichting) en vanzelfsprekend ook met levende organismen (bomen, struiken en planten).

Achterstallig onderhoud
Er is achterstallig onderhoud.

De ondergrondse infrastructuur, hekwerken en bestrating dateert uit de 60 en is toe aan vervanging wat aanzienlijke financiële gevolgen kan veroorzaken. Ook het asfalt op de sportparken is van een oude verslechterde kwaliteit en zal na inventarisatie vervangen dienen te worden. De Roeibaan aan de Bosbaan heeft een erg slecht waterkwaliteit. In samenwerking met het kapitaalgoed water zal hier de komende jaren actie in moeten worden ondernomen. Hetzelfde geldt voor de bomen. Onderhoud is niet belegd maar heeft wel een wettelijke verplichting. Hier zit achterstallig onderhoud. Een samenwerking met de asset groen is in wording en tot die tijd is er geen geld voor een inhaalslag van het achterstallig onderhoud.

Met behulp van assetmanagement werken we aan een uniforme systematiek voor het beheer en onderhoud. De huidige beheerplannen worden verder geactualiseerd en op orde gebracht. Om efficiëntie te behalen wordt er bij andere aanbestedingen aangehaakt binnen de gemeente om te kunnen voldoen aan de nieuwe regels omtrent inkoop en aanbesteding. Deze veranderingen leiden tot een gewijzigde werkwijze met en een andere capaciteit en specialistische functionarissen.

Financieel overzicht en toelichtingen

Tabel 5.5.8 Overzicht onderhoud sportaccommodaties en sportparken
(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal	**16,7**	**16,1**	**16,5**	**17.1**	**13,5**

In 2023 begroten we voor het onderhoud van sportaccommodaties en sportparken € 16,1 miljoen. De begroting 2023 wijkt met € 0,6 miljoen af ten opzichte van de begroting van 2022. Dat komt minder geraamde grootonderhoud.

De afwijking tussen 2023 en 2024 van € 0,4 miljoen heeft betrekking op toegekende onderhoudbudgetten in verband met de uitbreiding van de kapitaalgoederen. Dit geldt ook voor de afwijking van voor de afwijking begroting 2025 ten opzichte van 2024. De afwijking van € 3,6 miljoen voor de begroting 2026 ten opzichte van 2025 wordt veroorzaakt, omdat de jaarschijf 2026 voor de toegekende middelen in 2025 i.v.m. areaaluitbreiding nog niet is verwerkt.

Tunnels

Het kapitaalgoed tunnels bestaat uit vijf wegtunnels:
1. Michiel de Ruijtertunnel
2. IJ-tunnel
3. Piet Heintunnel
4. Arenatunnel
5. Spaarndammertunnel

Daarnaast hebben we de Verkeerscentrale Amsterdam. Van daaruit bedienen en bewaken we de tunnels en voeren we het operationele verkeersmanagement in de stad uit.

Specifieke beleidskaders
Voor dit kapitaalgoed geldt beleidskader 1Amsterdam Heel & Schoon (2017). Daarnaast gelden de Wet aanvullende regels veiligheid wegtunnels en het Bouwbesluit 2012.

Onderhoud en ontwikkelingen
Het gewenste onderhoudsniveau van de tunnels is C (sober). Hieraan voldoen de tunnels. Vanaf 1 mei 2019 moeten alle tunnels in Nederland voldoen aan de wettelijke eisen uit de Wet aanvullende regels veiligheid wegtunnels. Met uitzondering van de Piet Heintunnel voldoen onze tunnels aan deze landelijke eisen. Voor de Piet Heintunnel namen we in de afgelopen jaren verschillende maatregelen om het veiligheidsniveau dichter bij het wettelijke niveau te brengen. Hierdoor was het toegestaan om gebruik te blijven maken van de tunnel tot aan de start van de geplande renovatie in juni 2021. Medio juni 2021 sloot de Piet Heintunnel voor 15 maanden voor renovatie. Hierna zal de Piet Heintunnel volledig voldoen aan de landelijke eisen.

Bij de voorbereiding op de toekomstige renovatie van de Arenatunnel is in onderzoek naar voren gekomen dat de tunnel niet aan het Bouwbesluit 2012 voldoet. De renovatie stond gepland voor 2023 maar het project in bij begrotingsbehandeling 2022 in portefeuille gehouden. Met uitzondering van de parkeergarage P1 is de tunnel vanaf

23 december 2021 afgesloten geweest voor verkeer. Nader onderzoek in het voorjaar van 2022 heeft uitgewezen dat de AAT met beperkt aantal maatregelen (o.a. aanbrengen van vluchtdeuren) weer aan de eisen kan voldoen. Vanaf 1 juni is de AAT weer open voor het verkeer. Het project renovatie Arenatunnel wordt door AWA tot en met DO opgeleverd en kan in een vervolgtraject als basis gebruikt worden voor de aanbesteding. De renovatie van de AAT wordt door de tunnelbeheerorganisatie (TBO) bij de VJN 2022 weer opnieuw opgevoerd voor 2025. Bij uitblijven van middelen voor renovatie of tijdelijke maatregelen leidt het mogelijk op korte termijn weer tot sluiting van de tunnel.

Naast de renovatie van de Arenatunnel is ook het geplande vervangingsonderhoud IJ-tunnel 2024 in portefeuille gehouden. Voor beide tunnels is daarmee in 2021 achterstallig onderhoud ontstaan.

In maart 2022 is een intentieovereenkomst getekend met Yunex-Heijmans om de komende 2 jaar (met optie tot 1 jaar verlenging) ook het onderhoud te laten uitvoeren. Dit onderhoud was als optie opgenomen in het renovatiecontract en geldt als overbruggingsperiode tot het overkoepelende areaalbrede onderhoudscontract waarin TBO voornemens is om alle tunnels worden opgenomen.

De renovatie van de AAT wordt door de tunnelbeheerorganisatie (TBO) bij de Viermaandsrapportage 2022 weer opnieuw opgevoerd voor 2025. Bij uitblijven van middelen voor renovatie of tijdelijke maatregelen leidt het mogelijk op korte termijn weer tot sluiting van de tunnel.

De laatste jaren zijn er steeds goede (ontwikkel)stappen gezet om professioneler te werken, maar het gewenste (al dan niet beschreven) ambitieniveau is nog zeker niet behaald en het tempo moet omhoog om het Tunnelbeheer op niveau te krijgen en te houden. Om dit mogelijk te maken is het programma Versterkingsopgave in het leven geroepen. De komende tijd worden mensen beschikbaar gesteld om aan de versterkingsopgave mee te werken.

Achterstallig onderhoud

Er is bij dit kapitaalgoed sprake van achterstallig onderhoud.

Op 4 juni 2019 is het programmaplan Aanpak Wegtunnels Amsterdam vastgesteld. Dit programma bevat de projecten Renovatie Piet Heintunnel, Aanpassingen Michiel de Ruijtertunnel, Renovatie Amsterdam Arenatunnel en Vernieuwing Verkeerscentrale Amsterdam. Deze projecten zijn noodzakelijk omdat meerdere systemen het einde van hun levensduur hebben bereikt en omdat ze moeten voldoen aan aangescherpte wetgeving.

Daarnaast is in het programma de uitvoering van (onder andere) brandwerende maatregelen in de Michiel de Ruijtertunnel ondergebracht. De maatregelen in het programma zijn niet alleen voor de renovatie, maar ook om bij te dragen aan een uniforme bediening en onderhoudbaarheid van de tunnels. De integrale aanpak draagt daarmee bij aan de toekomstbestendige bediening, beheer en onderhoud van de Amsterdamse tunnels.

Voor de projecten Renovatie Amsterdam Arenatunnel, Vervangingsonderhoud IJtunnel en Vernieuwing Verkeerscentrale zijn (aanvullende) middelen opgenomen bij de Voorjaarsnota 2021. De Vernieuwing Verkeerscentrale is het krediet beschikbaar gesteld. Eind 2021 zijn de projecten Renovatie Amsterdam Arenatunnel en Vervangingsonderhoud IJ-tunnel uit de gemeentelijke begroting gehaald en uitgesteld. De Arenatunnel is vanaf 23 december 2021 dicht voor verkeer en wordt nader onderzoek gedaan met welk pakket maatregelen de tunnel weer aan de veiligheidseisen kan voldoen en de daarmee verbonden risico's.

Voor de IJ-tunnel wordt inzichtelijk gemaakt wat het gevolg is van het uitstellen van het Vervangingsonderhoud aan de hand van inventarisatie van de risico's en de daarop te nemen maatregelen. In de IJ-tunnel en Arenatunnel is daarmee sprake van achterstallig onderhoud.

Financieel overzicht en toelichtingen

Tabel 5.5.9 Overzicht onderhoud tunnels

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal	**9,1**	**5,9**	**5,9**	**5,9**	**5,9**

In 2022 begroten we voor het onderhoud van tunnels € 5,9 miljoen.

Correctief onderhoud is duurder uitgevallen. IJ-tunnel nadert haar periode voor vervangingsonderhoud; er is intensiever correctief onderhoud benodigd geweest en dat is zichtbaar in de kosten. Tijdens de aanbesteding voor de schoonmaakcontracten zijn in de inschrijfstaat lage tarieven op minder frequente werkzaamheden gehanteerd en hogere tarieven op frequente werkzaamheden. Als gevolg van corona moesten er kortetermijnmaatregelen genomen worden in de werkruimte van Verkeersleiding, de klimaatinstallatie is aangepast ten behoeve van betere ventilatie.

De toegekende coalitie akkoord middelen (impuls, onderhoud, bestaande stad) zijn gedeeltelijk verwerkt in de cijfers. De verdere verdeling per asset volgt in de Voorjaarsnota 2023.

Verkeerssystemen

Het kapitaalgoed verkeerssystemen bestaat uit verkeersinformatiesystemen en Verkeersregelinstallaties.

Verkeersinformatiesystemen bestaan uit de volgende zaken:
- 3.219 objecten voor bewegwijzering
- 213 parkeerverwijzingen naar garages
- 271 CCTV en ANPR-camera's voor reistijd, milieuzone en verkeersobservatie
- 96 stadsplattegronden
- 38 dynamische informatiepanelen
- 118 eenheden verkeersregulering
- 29 telpunten

Het aantal Verkeersregelinstallaties bedraagt op dit moment 400 stuks. Deze zijn opgedeeld naar het aantal signaalgroepen. Hoe meer signaalgroepen, hoe meer masten, lantaarns en detectielussen nodig zijn.

Daarnaast bestaat het kapitaalgoed uit 2.251 parkeerautomaten.

Specifieke beleidskaders
Voor het onderhouden van verkeerssystemen geldt het Beleidskader 1Amsterdam Heel en Schoon en het coalitieakkoord 'Duurzaam doorpakken!'.

Onderhoud en ontwikkelingen
De verkeerssystemen voldoen aan onderhoudsniveau C (sober). Om te blijven voldoen aan dit gewenste onderhoudsniveau voeren we dagelijks onderhoud uit, waaronder:
- monitoring
- inspecteren
- verhelpen van storingen en schades
- grondonderzoek

Voor onderdelen waar al stappen zijn gezet richting onderhoudsniveau B (verzorgd) proberen we dit niveau in stand te houden.

Vanuit het programma Autoluw is in 2021 gestart met data-verrijking van de VLOG-data. VLOG-data zijn alle events van verkeerslichten, detectielussen en signaalgevers. Deze data-verrijking heeft inmiddels geleid tot zeer uitgebreide herkenning van fouten en storingen die op een normale manier op basis van waarnemingen en klachten nooit naar voren zouden zijn gekomen. Mogelijk resulteert dit tot een verdere uitrol in 2023 waarbij de integratie van de bestaande storingstafel mogelijk wordt gemaakt. In de toekomst biedt dit ook mogelijkheden voor meer functionaliteit en koppelingen met systemen en datamanagement.

Met de komst van de nieuwe verkeerscentrale Amsterdam (VCA) is de mogelijkheid om een serverruimte beschikbaar te hebben voor de VRI/VIS-systemen. Dit is een eenmalige kans want op de vorige locatie is naar voren gekomen dat er ruimtegebrek is, capaciteitsgebrek voor energie en koelvermogen, asbest en blijkt de locatie niet brandveilig te zijn. Met de komst van de nieuwe VCA worden de huidige servers veilig geborgd en bestendig voor toekomstige aanpassingen en uitbreiding.

Begin 2022 zijn de elektrische veiligheid (NEN3140) inspecties aan de verkeersregel-installaties afgerond en de inspectieresultaten beschikbaar gesteld. Deze inspectie-resultaten worden op dit moment geanalyseerd om de herstelmaatregelen te bepalen die in 2023 getroffen moeten worden om de veilige elektrische bedrijfsvoering van de installaties te waarborgen. Naast de elektrische veiligheid vinden er 2022 ook de beeldkwaliteitsniveau inspecties (CROW 323) plaats, de inspectieresultaten hiervan zullen in de loop van 2022 beschikbaar komen. Het herstellen van eventuele gebreken uit de beeldkwaliteitsniveau inspecties zal naar alle waarschijnlijkheid in 2023 gaan plaatsvinden.

In 2023 inventariseren en verwijderen we zo nodig verdwaalde assets, de weesborden. Deze weesborden zijn bij de centralisatie van beheer niet overgegaan naar Stedelijk Beheer.

Het programma Aanpak Autoluw Amsterdam zal ook voor 2023 veel wijzigingen brengen aan de verkeersstromen binnen de stad. Zo wijzigt het verkeersaanbod op wegvakken en kruispunten en verschuift de vervoerswijzekeuze van autoritten naar meer duurzame vormen van vervoer. Autoluw geeft meer ruimte aan langzaam verkeer en openbaar vervoer, maar zal op de alternatieve routes juist meer verkeer genereren. Verkeerslichten en Verkeersinformatiesystemen moeten worden aangepast om al deze verschuivingen te faciliteren.

Het onderhoud en beheer is gericht op de optimale beschikbaarheid van de parkeerautomaten op straat, zodat inning van parkeerrechten geborgd is en blijft. De parkeerautomaten zijn eigendom van de gemeente Amsterdam. Het onderhoud en beheer is uitbesteed. Het betreft het aantal parkeerautomaten op straat in het bezit van de gemeente.

In 2023 gaat er geïnvesteerd worden in de parkeerautomaten. Het gaat om een upgrade van de technische infrastructuur en de modificatie van kritische onderdelen om de parkeerautomaten operationeel te houden. Daarnaast is er in het nieuwe

coalitieakkoord bepaald dat de parkeertariefgebieden Nieuw-West en Zuid-Oost worden toegevoegd. De impact daarvan op de onderhoudslasten van parkeerautomaten is nog niet bekend.

Achterstallig onderhoud
Er is bij dit kapitaalgoed geen achterstallig onderhoud.

Financieel overzicht en toelichtingen

Tabel 5.5.10 Overzicht onderhoud verkeerssystemen
(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal	**16,4**	**16,9**	**15,7**	**16,1**	**17,4**

In 2023 begroten we voor het onderhoud van verkeerssystemen € 16,9 miljoen. Het budget in 2024 is lager in vergelijking met 2023 doordat in 2023 achterstallige onderhoud word gereduceerd. Het budget in 2026 is hoger in vergelijking met 2025 doordat er weer inspecties worden uitgevoerd.

Er wordt gerekend met een jaarlijkse indexatie van 5%. Daarnaast zijn er meer parkeerautomaten bijgekomen door de uitbreiding van het aantal parkeertariefgebieden (Weesp). Parkeren zit in het aanbestedingstraject voor een nieuwe leverancier van parkeerhandhaving. Een onderdeel daarvan is het onderhoud van kapitaalgoederen. Omdat de impact nog niet duidelijk is voor 2024, is het bedrag van 2023 aangehouden als onderhoudslasten.

De toegekende coalitieakkoordmiddelen (impuls, onderhoud, bestaande stad) zijn gedeeltelijk verwerkt in de cijfers. De verdere verdeling per asset volgt in de Voorjaarsnota 2023.

Water

Het kapitaalgoed water (excl. Weesp, Volgermeerpolder, Brasapark en Sloterdijken) bestaat uit:
- 2047 ha oppervlaktewater (waterbodem, waterplanten, drijvuil- en grofvuilverwijdering)
- 273,000 m^2 woonbootligplaatsen
- 16.000 brandkranen
- 111 km natuurvriendelijke oevers
- 1985 km reguliere groene oevers
- Onbekend aantal km drainage in groen en parken
- Onbekend aantal (gedoogde) zwemlocaties volgens nieuwe handboek zwemmen
- Onbekend aantal stuwen
- Onbekend aantal waterinlaten
- Onbekend aantal duikers
- Onbekend aantal faunapassages en mosselbanken

Per 1 januari 2023 is het areaal dat in beheer is bij SW/V&OR aanzienlijk vergroot als gevolg van de volgende areaaluitbreidingen in de periode 2021/2022; Weesp, Volgermeerpolder, Brasapark en Rieteiland-Oost (IJburg).
Daarnaast neemt SW/V&OR ook Sloterdijken I t/m III over in beheer.

De watertaken worden uitgevoerd door verschillende organiaties in de stad zoals Waternet, Stadswerken, Stedelijk Beheer, Haven Amsterdam en Sport en Bos. Stedelijk beheer is vooralsnog verantwoordelijk voor alle waterassets die niet door andere diensten of partijen worden beheerd en onderhouden

Waternet beheert namens ons alle installaties en leidingen om voor voldoende en gezond drinkwater te zorgen. Het gaat om de volgende zaken:
- 3 productielocaties drinkwater
- 3 pompstations
- 2 boosterpompen
- ongeveer 2.900 kilometer drinkwaterleidingen

Daarnaast onderhoudt en bekostigt Waternet een vloot voor Baggeren en Drijfvuilvissen. De kosten voor de uitvoer van het baggeren belasten zij door aan de opdrachtgevers gemeente Amsterdam en waterschap Amstel Gooi & Vecht.

Specifieke beleidskaders
Toekomstvisie Drinkwater tot en met 2050 (2021).

Voor het baggeren en drijfvuilvissen gelden de Europese kaderrichtlijn Water en het Nationaal Bestuursakkoord Water.

De lasten voor het onderhoud van de kapitaalgoederen met betrekking tot drinkwater komen ten laste van onze exploitatiebegroting. Hierbij vormen de kostendekkende drinkwatertarieven de dekkingsbron. Hiermee opereren we binnen het onderhoud van de riolering in een gesloten systeem waarin toenames van kosten worden opgevangen.

Onderhoud en ontwikkelingen

Beleidsontwikkeling en uitvoering is ondergebracht bij verschillende diensten en organisaties, allemaal met een eigen budget en programmering. Er is daardoor nog weinig stadsbreed beleid over de hierboven genoemde kapitaalgoederen. Een nieuw assetteam water is de huidige situatie in kaart aan het brengen. In 2017 is het beleidskader 1Amsterdam Heel & Schoon vastgesteld. Het assetteam Water gaat volgens dit beleidskader aan het werk. Het huidige onderhoudsniveau in de stad is onbekend omdat reguliere inspecties nog niet worden uitgevoerd. Verwacht wordt dat er sprake zal zijn van achterstallig onderhoud.

In 2021 is een eerste goede en grote stap gezet door normkosten vast te stellen en 70% van het areaal te localiseren. Op basis hiervan is een eerste budgetaanvraag gedaan voor 2023. In 2022 wordt het asset, management verder uitgerold en worden voorbereidingen getrroffen op vlak van data, inkoop en kaders zodat er in 2023 gestart kan worden met de eerste reguliere inspecties.

In 2023 wordt onderhoud uitgevoerd aan alle waterkapitaalgoederen die niet door andere partijen en diensten worden onderhouden en wordt een begin gemaakt met de eerste reguliere toestandinspecties.
Onze drinkwaterkapitaalgoederen zijn in verzorgde staat (niveau B). Zo blijven de vaartuigen voldoen aan de eisen ten aanzien van de veiligheid en uitstraling volgens de gestelde eisen van Waternet en Amsterdam.

bijvoorbeeld De ouderdom van sommige kapitaalgoederen heeft de aandacht: we voeren onderzoek uit om de risico's te bepalen. Door gepaste maatregelen houden we de kapitaalgoederen in verzorgde staat. Daarbij is het uitgangspunt dat de drinkwaterkwaliteit en de bedrijfszekerheid niet verminderen. Dit is een doorlopende activiteit en geborgd in de assetmanagement processen.

Eind 2015 hebben we het Meerjaren Drinkwater Plan 2016-2021 opgesteld. Het plan geeft aan hoe Waternet op korte en lange termijn zorgt voor het leveren van voldoende, gezond en kwalitatief uitstekend drinkwater. In het plan staan de huidige situatie, de wensen en doelen voor de komende jaren en hoe deze worden behaald.

In 2018 onderzochten we de daken en gevels. Het bleek dat een aantal daken en gevels aan het einde van de technische levensduur zijn. Voor 2023 staan met name bouwkundige investeringen voor de gevels en daken in de planning. Deze investeringen zullen ook de jaren daarna gedaan worden.

Het huidige- en gewenste onderhoudsniveau van de vloot voor baggeren en drijfvuilvissen is Verzorgd. De gemotoriseerde vaartuigen worden of gemoderniseerd of afgestoten; na modernisering worden deze vaartuigen op niveau Verzorgd gehouden. Dit houdt in dat storingen en reparatie voorspelbaar worden zodat onderhoud op het juiste tijdstip wordt ingezet waardoor de bedrijfszekerheid geborgd is.

Doordat er een nieuw vaarweg profiel in 2025 gaat gelden zal dat mogelijk invloed hebben op de huidige configuratie van de schepen/bakken. Wat dat precies zal gaan betekenen voor de vloot en welke aanpassing nodig zullen zijn moeten we nog verder onderzoeken. Er zal een nieuw vloot visie worden ontwikkeld waarin de toekomstige ontwikkelingen worden meegenomen. Het assetmanagement zal verder geprofessionaliseerd worden om meer risico gestuurd te worden om een betere balans te vinden in prestatie, kosten en risico.

De huidige internationale onrust (onder andere Oekraine) leidt tot schaarste van materialen, duurder producten en langer levertijden. Dit kan invloed hebben op het huidige onderhoudsbudget en mogelijk op de beschikbaarheid van de vloot.

Achterstallig onderhoud

Er is bij de drinkwaterkapitaalgoederen geen achterstallig onderhoud.

Ook voeren we op dit moment inspecties uit om eventueel achterstallig onderhoud bij dit kapitaalgoed in kaart te brengen.

Financieel overzicht en toelichtingen

Tabel 5.5.11 Overzicht onderhoud water
(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal	**31,8**	**32,1**	**32,1**	**31,6**	**31,6**

In 2023 begroten we voor het onderhoud van water € 32,1 miljoen.

De kapitaallasten gaan stijgen, vernieuwing van de vloot brengt extra kosten met zicht mee, boten vallen nu nog in garantieperiode van onderhoud, budget zal hier nu wel voor aangewend gaan worden.

De toegekende coalitieakkoordmiddelen (impuls, onderhoud, bestaande stad) zijn gedeeltelijk verwerkt in de cijfers. De verdere verdeling per asset volgt in de Voorjaarsnota 2023.

Wegen en verhardingen

Onder dit kapitaalgoed verstaan we de verhardingen van alle wegen, straten, pleinen en paden in beheer van Amsterdam. Verhardingen beslaan ongeveer 10 procent van de stad en hebben een totale omvang van ruim 3.047 hectare. Het gaat hierbij om:

- rijbanen
- busbanen
- fiets- en voetpaden
- pleinen
- Parkeervakken
- markeringen en straatkolken (voorziening om regenwater af te voeren)

Specifieke beleidskaders

In 2017 is het beleidskader 1Amsterdam Heel & Schoon vastgesteld. Andere voorbeelden van beleidsstukken zijn de Standaard voor het Amsterdamse straatbeeld (Puccinimethode) voor ontwerp en inrichting van de openbare ruimte, Slagvaardig werken in de openbare ruimte (SWOR) en nota Stedelijke infrastructuur.

Elk jaar stellen we een instandhoudingsplan op waarin we de instandhoudingsopgave uitwerken. Dit betreft zowel de opgave voor de diverse soorten onderhoud als overkoepelende activiteiten zoals monitoring & inspectie, programmering en inkoop. Ook werken we jaarlijks de rapportage normkosten bij, een rekensystematiek voor budgetramingen.

Onderhoud en ontwikkelingen

Op 1 oktober 2021 bevond 85 procent van het kapitaalgoed verhardingen zich op het onderhoudsniveau Sober. Daarmee is 15 procent op niveau D (functieverlies / vuil). en is er sprake van 5 procent achterstallig onderhoud. Het gewenste onderhoudsniveau is niveau C (sober).

Het verbeteren en vernieuwen van de openbare ruimte leunt financieel en planmatig in toenemende mate op de programmering van onderhoud aan verhardingen door minder financiële middelen voor stadsverbetering.

Inzetten op maximaal hergebruik. Dit draagt bij aan de circulaire doestellingen van de gemeente maar betekent ook een andere beleving van opgeleverd werk (geen nieuw materiaal).

Materiaal- en brandstofprijzen ontwikkelen zich in een tempo dat we niet kunnen voorzien en voorspellen. Deze prijsstijgingen hebben mogelijk invloed op hoeveelheid en aard van het uit te voeren onderhoud met de beschikbare middelen.

Door toegenomen percentage achterstallig onderhoud verwachten we ook een toename in dagelijks onderhoud en een stijging van het aantal SIA meldingen voor verhardingen.

Voor herstel na opbrekingen ontvangt gemeente Amsterdam ontoereikende middelen om het definitieve herstel uit te voeren. Voor 2023 maken we nieuwe afspraken met nutsbedrijven om de verrekentarieven en werkafspraken wel kostendekkend te maken.

Onder druk van zowel interne als externe belanghebbenden met stapelende wensen en stapeling van beleid wordt met enige regelmaat voorgenomen sober onderhoud gaandeweg het project opgeschaald tot kostbare vervangingen of herinrichtingen, terwijl dit vanuit de levenscyclus van het materiaal nog niet nodig is. Waar we daarmee tevredenheid en beleidsrealisatie aan de ene kant behalen, loopt achterstallig onderhoud en dus onveiligheid op, maar komt ook het behalen emissie- en circulariteitsdoelstellingen in gevaar.

Met het coalitieakkoord als uitgangspunt maken we voor dit dilemma een nieuw afwegingskader, voor toepassing in de projecten vanaf 2023.

Achterstallig onderhoud

Een groot deel van het achterstallig onderhoud verhardingen (niveau D) bestaat uit kwalitatief slechte voetpaden en parkeervakken in woonbuurten en uit rijbanen in de landelijk gebieden binnen de gemeente. Voor de hele stad bedraagt het achterstallig onderhoud ongeveer 150 hectare. Dit is circa 5 procent van het areaal. Uitgesteld onderhoud, boomwortelopdruk en bodemdaling zijn de voornaamste oorzaken van achterstallig onderhoud. Door bezuinigingen, en is het onzeker of we de achterstallig-heden in de komende jaren kunnen inlopen.

Financieel overzicht en toelichtingen

Tabel 5.5.12 Overzicht onderhoud wegen en verhardingen
(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal	**42.3**	**33,5**	**37,9**	**37,5**	**38,3**

In de voorjaarsrapportage stadsbehoud 2022 is een afgewogen gewenste begroting overlegd. Hiervoor zouden in 2023 ongeveer 120 projecten gerealiseerd kunnen worden met een oppervlakte van ongeveer 1,5 miljoen vierkante meter, waarmee achterstallig onderhoud niet verder oploopt.

In de Begroting 2023 is ongeveer 20 procent van die gewenste middelen niet opgenomen. Dit betekent dat achterstallig onderhoud verder oploopt. Hierbij neemt ook de druk op dagelijks onderhoud toe.

Straatmeubilair & speeltoestellen

Dit kapitaalgoed bestaat uit:
- 7.463 speeltoestellen
- 320.000 stuks straatmeubilair, zoals zitbanken, fietsenrekken, bebording en geleiderail
- 828 kunstobjecten in de openbare ruimte, waaronder oorlogsmonumenten
- 116 fonteinen
- 15 waterspeelplaatsen

Specifieke beleidskaders

Beleidskaders voor Straatmeubilair & speeltoestellen zijn 1Amsterdam Heel & Schoon (2017), Standaard voor het Amsterdamse straatbeeld (2021, Puccinimethode) en het Strategisch huisvestingsplan (2021) voor sport en spelen.

Voor speeltoestellen en speelbadjes hanteren we de wettelijke vereisten, die hoger liggen / strenger zijn dan onderhoudsniveau dan 1AH&S met niveau Sober voorschrijft. Elk jaar stellen we een instandhoudingsplan op waarin we de opgave voor groot onderhoud en vervanging uitwerken. Ook werken we jaarlijks de rapportage normkosten bij, een rekensystematiek voor budgetramingen.

Onderhoud en ontwikkelingen

Bij stroomkasten is sprake van een lagere kwaliteit dan gewenst. Verder is onduidelijk wanneer nieuwe wetgeving rond zwemwaterkwaliteit ingaat en wat dat qua eisen inhoudt voor onze speelbadjes. We werken dit uit met de omgevingsdienst.
In 2023 vervangen we circa 350 speeltoestellen en valondergronden, 40 openbare stroomkasten en voeren we groot onderhoud uit aan 10 fonteinen.

Achterstallig onderhoud

Bij stroomkasten is sprake van achterstallig onderhoud.
Bij de andere assets is sprake van werkvoorraad, maar nog geen achterstalligheden.

Financieel overzicht en toelichtingen

Tabel 5,5.13 Straatmeubilair & speeltoestellen
(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal	**9,5**	**11,2**	**8,9**	**9,3**	**9,7**

Voor 2023 bedraagt de begroting 11,2 miljoen euro voor dagelijks en groot onderhoud. Voor groot onderhoud betreft dit het laatste jaar waarin incidentele middelen voor speeltoestellen beschikbaar zijn. Verder zijn incidentele middelen voor speelbadjes en stroomkasten aanwezig.

Vanaf 2024 daalt het budget van dagelijks onderhoud met 0,5 miljoen euro structureel door de verwerking van besparingsmaatregelen ‘samen uit de crisis’.

Vanaf 2025 zijn structurele middelen aanwezig voor groot onderhoud voor de totale asset.

Stedelijke busstations

Dit kapitaalgoed bestaat uit 11 stedelijke busstations:
1. IJ-zijde
2. Sloterdijk
3. Bijlmer
4. Holendrecht
5. Appeltjesmarkt
6. Amstelstation
7. Duivendrecht
8. Lelylaan
9. Noorderpark
10. Noord
11. Gaasperplas

Specifieke beleidskaters

Beleidskaders voor Stedelijke busstations zijn 1Amsterdam Heel & Schoon, Handleiding geleidenlijnen Amsterdam en Toegankelijke busstations.

Onderhoud en ontwikkelingen

Naast regulier onderhoud en reiniging van platforms, meubilair en voorzieningen op alle stedelijke busstations vinden er in 2023 op twee busstationsherstelwerkzaamheden aan de verhardingen plaats. Het gaat om:

- Busstation IJ-zijde: reparaties aan omvangrijke delen van de deklaag.
- Busstation Noord: herstellen van schades en het versterken van koppen en randen van platforms.

Achterstallig onderhoud

Bij stedelijke busstations is geen sprake van achterstallig onderhoud.

Financieel overzicht en toelichtingen

Tablel 5.5.14 Stedelijke busstations

(bedragen x € 1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal	**1,5**	**1,3**	**0,8**	**0,8**	**0,8**

Voor 2023 is herstel aan busstation Noord opgenomen in de begroting en bedraagt ongeveer € 0,5 miljoen euro bovenop de reguliere begroting van ongeveer 8 ton.

5.6 Grondbeleid

Inleiding

In overeenstemming met artikel 16 van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) bevat deze paragraaf grondbeleid:
- de visie op het grondbeleid en de wijze waarop deze wordt uitgevoerd;
- de wijze en onderbouwing van winstnemingen en de aangehouden reserves in relatie tot de risico's.

Deze paragraaf grondbeleid gaat in op het grond(prijs)beleid en de overige beleidsmatige uitgangspunten voor de grondexploitaties.

Over de financiële ontwikkelingen in de grondexploitaties wordt twee keer per jaar gerapporteerd. In het voorjaar via het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG) dat tevens dienstdoet als onderbouwing voor de jaarrekening en in het najaar via de actualisatie van het MPG (AMPG). Bij het MPG vindt ook formele besluitvorming plaats door de gemeenteraad over de actualisatie van de saldi van de grondexploitaties. De actuele prognose van de grondexploitaties is niet afzonderlijk opgenomen in deze paragraaf aangezien het AMPG ten tijde van het opstellen van de begroting nog niet gereed was.

Het kader voor de verantwoording van de grondexploitaties is vastgelegd in de Nota *Financiële verantwoording grondexploitaties en erfpachtuitgifte* (hierna: de Nota Financiële verantwoording). Deze aangepaste Nota is op 8 mei 2020 door de gemeenteraad vastgesteld. Deze Nota Financiële verantwoording is een vertaling van de regelgeving van het Besluit Begroting en Verantwoording voor grondexploitaties en erfpachtgronden en beschrijft hoe met grondexploitaties en erfpachtgronden moet worden omgegaan. De regelgeving is na 2020 niet aangepast.

Inhaaleffect tijdens het tweede jaar van de coronacrisis en de eerste tekenen van hoge inflatie

Het jaar 2021 werd gebaseerd op de omvang van gronduitgiften een topjaar. De vertraging die in 2020 was ontstaan door de coronacrisis werd tegen de eerdere verwachtingen in 2021 in de gebiedsontwikkeling ruimschoots ingehaald. Bij het MPG22 is het beeld geschetst van de waarde van de portefeuille op langere termijn. De omvang van de netto waarde van de actieve portefeuille grondexploitaties gebaseerd op de stand van eind 2021 na risico's bedraagt € 1 miljard. Voorts geeft het MPG ook een beeld van de ontwikkeling van de zogenaamde Vereveningsruimte gedurende de eerste jaren. Ten aanzien van de Vereveningsruimte is geconcludeerd dat incidenteel extra vrije ruimte is ontstaan, maar dat de verdere ontwikkelingen onzeker zijn. In het laatste kwartaal van 2021 is de inflatie onverwacht hoog opgelopen. In de jaarrekening 2021 is rekening gehouden met het financiële effect van de hoge inflatie. Dit heeft in 2021 geleid tot een hogere tekortvoorziening bij financieel negatieve plannen. Inmiddels is gebleken dat de hoge inflatie in 2022 nog steeds aanhoudt. Tweejaarlijks worden alle meer dan 160 grondexploitaties geactualiseerd, juist omdat de conjuncturele omstandigheden in een kort tijdsbestek kunnen veranderen. In het najaar van 2022 zullen de nieuwe financiële inzichten middels de actualisatie van alle plannen in de actualisatie van het MPG22 (AMPG22) worden gerapporteerd, waaronder de ontwikkeling van de Vereveningsruimte. Inmiddels is wel duidelijk dat door de aanhoudende hoge inflatie de Vereveningsruimte onder druk komt te staan.

Coalitieakkoord 2022-2026

In het Coalitieakkoord 2022-2026 wordt een groot aantal maatregelen genoemd die de gebiedsontwikkeling financieel raken. Het meest concreet is de toename van de structurele winstafdracht uit het Vereveningsfonds aan de algemene middelen. Dit vraagt om aanpassingen in de projecten en is sterk afhankelijk van de conjuncturele ontwikkeling.

Grondbeleid

Amsterdam richt zich met haar grondbeleid op de ontwikkeling van gemengde wijken geschikt voor wonen, werken en recreëren. Gezien de druk op de woningmarkt ligt een belangrijke focus op het realiseren van nieuwe woningen. Vanwege de toenemende schaarste aan woningen voor mensen met een laag- en middeninkomen, wordt meer gereguleerd om meer grip te krijgen op de woningmarkt. Dit heeft als doel de woningmarkt beter te verdelen naar de verschillende doelgroepen.

De gemeente stuurt actief op de verdere (her-)ontwikkeling van de stad. Ruim 85 procent van de grond binnen de gemeentegrenzen is gemeentelijk eigendom. Als gevolg daarvan is de gemeente vaak als grondeigenaar actief betrokken bij stedelijke ontwikkeling.

Grofweg zijn er twee hoofdvormen van gebieds- of locatieontwikkeling:
1. *Actief grondbeleid*: van deze vorm is sprake bij nieuwe terreinen en gebieden waar niet sprake is van zittende particuliere eigenaren en erfpachters.
2. *Faciliterend grondbeleid:* van deze vorm is sprake bij een functiewijziging of verandering op pand- of gebiedsniveau. Daarbij zijn er belanghebbenden in het gebied zoals particuliere eigenaren die (een deel van) de grond bezitten of erfpachters.

In de eerste variant heeft de gemeente een actieve positie en rol. De gemeente is in de regel verantwoordelijk voor het planontwikkelproces, het bouw- en woonrijp maken van de locatie en voor de uitgifte in erfpacht van de bouwrijpe kavels. Uitgifte in erfpacht vindt plaats aan een ontwikkelende partij die vervolgens het vastgoed realiseert. De gemeentelijke kosten en opbrengsten van een gebied dat ontwikkeld wordt, zijn financieel vertaald in een zogenoemde grondexploitatiebegroting.
In de tweede variant heeft de gemeente een meer faciliterende rol, ondanks het feit dat de gemeente ook hier (mede)grondeigenaar kan zijn. De gemeente stelt de stedenbouwkundige en programmatische randvoorwaarden op en legt dit vast in een investeringsbesluit dat door de gemeenteraad wordt vastgesteld. Het initiatief voor de daadwerkelijke aanpassing op pandniveau laat de gemeente over aan de eigenaren of erfpachters in het gebied. Wel worden eigenaren of erfpachters hierbij door de gemeente ondersteund. Dat doen we bijvoorbeeld door aanpassing van bestemmingsplannen en/of wijziging van erfpachtrechten om (door)ontwikkeling mogelijk te maken. Aanvankelijk richtte de gemeente zich hierbij op aanpassingen op pandniveau.
De laatste jaren gaat het steeds vaker over transformatie op gebiedsniveau. Dit betreft complexe ontwikkelingen die vragen om een aangepaste benadering die zich kenmerkt door een mix van een actieve en een facilitaire rol. Inmiddels is op basis van het MPG2022 ook besloten de aanpassingen op pandniveau die gepaard gaan met beperkte aanpassingen in de openbare ruimte te reguleren binnen het Vereveningsfonds.

Financiële prudentie
De gemeente opereert in financieel opzicht prudent bij haar actieve grondbeleid. Financiële prudentie is en blijft een belangrijk aandachtspunt binnen de gebiedsontwikkeling. Tegelijkertijd wil de gemeente ook haar ambities van hoge woningproductie met het vergroten van het aandeel betaalbare woningen realiseren. Net na de crisis van 2008-2013 bewogen de grondproductie en de investeringen zich nog op een laag niveau. De omvang van de gebiedsontwikkeling waaronder ook de investeringen is in de afgelopen sterk gestegen om de verhoogde ambities te kunnen verwezenlijken. Bij nieuwe voorinvesteringen in verschillende gebieden wordt nauwkeurig gekeken naar het risicoprofiel van de gebiedsontwikkeling en het risico dat de investeringen niet worden terugverdiend. Op basis hiervan worden sommige voorinvesteringen wel vooraf gedekt uit het Vereveningsfonds en andere voorinvesteringen niet. In het laatste geval wordt het risicoprofiel van het terugverdienen van deze voorinvesteringen als laag ingeschat. Door deze handelswijze is het mogelijk de grondproductie en woningbouw te verhogen met een verantwoord risicoprofiel op portefeuilleniveau. Derhalve is dit nog steeds prudent en ruim binnen van een van de doelstellingen (voorzichtigheidsregels) van het Besluit Begroting en Verantwoording voor grondexploitaties om het risico bij economische terugval te kunnen op vangen binnen het Vereveningsfonds. Wel is met ingang van de Begroting 2021, en versterkt in het coalitieakkoord, besloten tot een structurele winstafdracht uit het Vereveningsfonds ten gunste van de algemene middelen die oploopt naar structureel € 38 miljoen in 2026. Dit vraagt om aanpassingen in de projecten en is sterk afhankelijk van de conjuncturele ontwikkeling.

Grondprijsbeleid

In het grondprijsbeleid bij nieuwe gronduitgiften en zelfrealisatie door erfpachters past de gemeente een genormeerde residuele benadering van de grondwaardebepaling toe. De grondwaarde wordt marktconform bepaald op basis van de op de grond te realiseren bestemming (de functie). De genormeerde residuele grondprijsbenadering houdt in dat de grondprijs het verschil is (het residu) tussen de gemiddelde marktwaarde van een vastgoedbestemming en de te maken genormeerde kosten om het vastgoed te bouwen (stichtingskosten).
Elk jaar worden de stichtingskosten van de verschillende typen vastgoed onderzocht en indien nodig geactualiseerd. De ramingen van de gronduitgiften in de grondexploitaties zijn gebaseerd op het systeem van eeuwigdurende erfpacht.
Voor commerciële bestemmingen geldt hierbij een verplichte afkoop van de erfpacht. Voor woningen geldt geen verplichte afkoop. Voor gronduitgifte aan marktpartijen gebruikt de gemeente bij voorkeur de tenderprocedure met regeling voor optievergoeding. Dit is in lijn met het door de gemeenteraad vastgestelde selectiebeleid. Het selectiebeleid schrijft voor dat de gemeente via een tenderprocedure het ontwikkelrecht voor een kavel mag toekennen. Dit houdt in dat de optie aan een ontwikkelende partij wordt gegund via vooraf beschreven kwalitatieve en financiële criteria.

De grondprijssystematiek voor de bestaande erfpachtrechten is tegelijk met de herziening van het erfpachtstelsel aangepast. Om de grondwaarde te bepalen voor de bestemming wonen, gebruiken we sinds medio 2017 de WOZ-waardes en buurtstraatquotes. Deze waardes worden elk jaar geactualiseerd en ook door een extern bureau getoetst. Voor de transformatieprojecten waar sprake is van een transformatie van vijf woningen of meer geldt deze methode echter niet. Voor deze projecten is namelijk geen WOZ-waarde beschikbaar en de methode sluit niet goed aan op het maatwerk dat voor dit type projecten nodig is. Voor deze transformatieprojecten gebruiken we dan ook de genormeerde residuele benadering die ook bij nieuwe uitgiftes wordt gebruikt. Ook voor alle niet-woonbestemmingen wordt de genormeerde residuele benadering gehanteerd.

Werking Vereveningsfonds en Zuidas

In het Vereveningsfonds worden de resultaten van de Amsterdamse grondexploitaties met elkaar verevend. Het Vereveningsfonds en Zuidas bestaan uit de verzameling van reserves, voorzieningen en actieve grondexploitaties die samenhangen met de gebiedsontwikkeling.
In grondexploitaties worden de kosten van onder meer verwerven, landmaken en bouw- en woonrijp maken opgenomen; en de opbrengsten van uitgifte in erfpacht van bouwrijpe grond voor de realisatie van woningen, kantoren of ander vastgoed.
Deze kosten en opbrengsten worden in het kader van een grondexploitatie in de tijd geplaatst (gefaseerd).

De werking van het Vereveningsfonds is hieronder schematisch weergegeven.
De werking van de reserve Zuidas is vergelijkbaar.

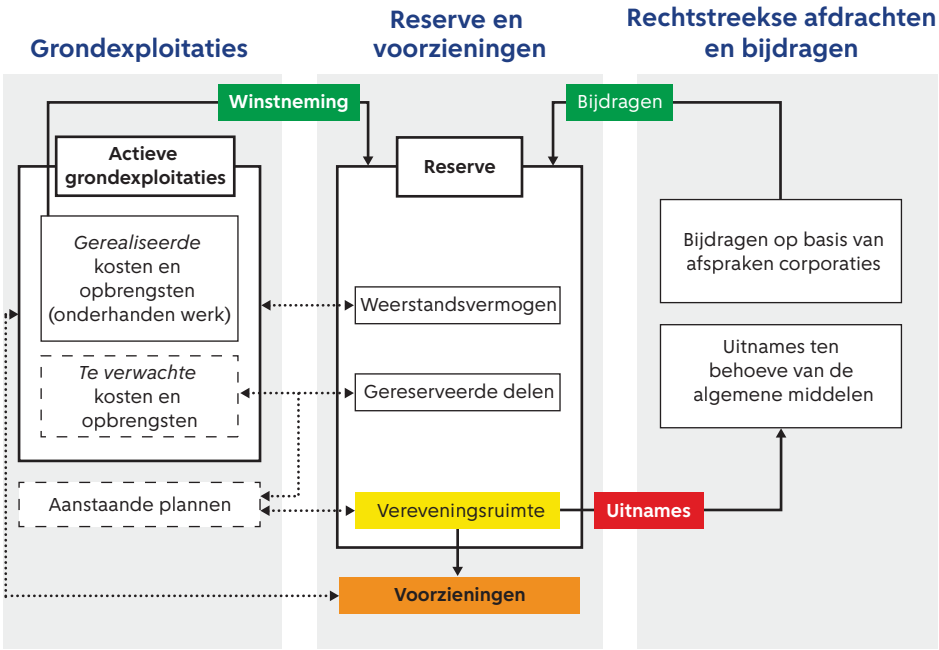

Voeding reserve en aanwending
Vanuit financieel positieve grondexploitaties vinden tussentijdse winstnemingen plaats. Deze tussentijdse winstnemingen worden bepaald door de in de BBV voorgeschreven POC-methodiek (*percentage of completion*), waarbij de winst wordt berekend naar de mate van realisatie. De prognoses op basis van de optelling van de afzonderlijke grondexploitaties op fondsniveau worden gecorrigeerd om te komen tot een realistische prognose van de te verwachten kasstromen. De gecorrigeerde kasstroom wordt gebruikt als referentie voor de beoogde winstneming, rekening houdend met risico's. Met deze winstnemingen wordt de reserve gevoed. Vanuit de reserve worden de voorzieningen gevormd ten behoeve van verlieslatende plannen.
Behalve door de grondexploitaties wordt het Vereveningsfonds ook beïnvloed door rechtstreekse inkomsten en onttrekkingen. Onttrekkingen vinden plaats op basis van bijvoorbeeld afspraken in het kader van het Coalitieakkoord. Rechtstreekse inkomsten volgen uit onder meer de afspraken met corporaties over de inzet van meerwaarde erfpacht bij conversie en verkoop van corporatiebezit.
De reserve heeft drie delen:

- een deel dat dient om risico's te dragen (weerstandsvermogen);
- gereserveerde delen die bestemd zijn als voorfinanciering van grote investeringen (zoals Zuidasdok);
- de vereveningsruimte die besteed kan worden aan voorfinanciering van nieuwe plannen of tekorten op nieuwe plannen.

Het Vereveningsfonds en Zuidas bestaan uit projecten (voornamelijk grondexploitaties), reserves en voorzieningen die samenhangen met de gebiedsontwikkeling. Onderstaande kaart toont de belangrijkste actieve plannen en (nog niet actieve) plannen in voorbereiding. De plannen in uitvoering zijn gebaseerd op een eerder door de gemeenteraad genomen investeringsbesluit. De plannen in voorbereiding zijn plannen die zich in de fasen 2 en 3 van het Plaberum bevinden, het ruimtelijke model voor onder meer gefaseerde planvorming. Dat wil zeggen plannen waarvoor al wel een principebesluit is genomen, maar nog geen investeringsbesluit.

De grondexploitaties nader beschouwd

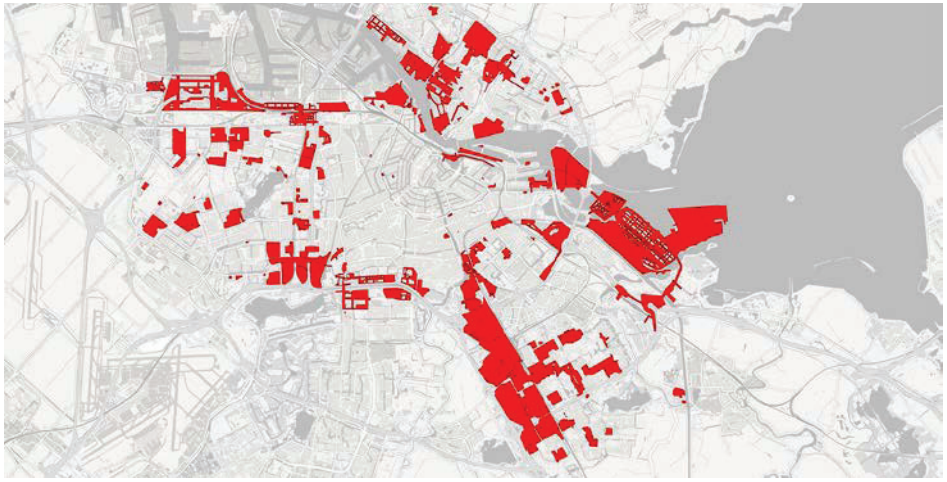

De gemeente gaat op basis van de besluitvorming van de eerdergenoemde nota Financiële verantwoording uit van integrale gebiedsontwikkeling van een gebied. Dit betekent dat zowel grond in volle eigendom van de gemeente, erfpachtgrond (grond in blooteigendom van de gemeente) en grond in eigendom van derden in het plangebied kunnen liggen. De grondexploitaties van deze integrale gebiedsontwikkeling bestaan dan ook uit een mix van:

- nieuw in erfpacht uit te geven gronden;
- aanpassingen van bestaande erfpachtgrond, voornamelijk naar wonen;
- aanpassing van grond van derden waarbij de gemeente de kosten die de zij moet maken voor onder andere investeringen in de openbare ruimte verhaalt op de grondeigenaar.

De reeds in *uitvoering genomen grondexploitaties* bestaan grotendeels uit gronden die in bezit zijn van de gemeente, en die nieuw worden ontwikkeld tot bouwgrond met inrichting van de openbare ruimte. In een aantal grondexploitaties zijn ook gronden opgenomen die in volledig eigendom zijn van derden. In het laatste geval is sprake van kostenverhaal van de door de gemeente gemaakte kosten. Dit gebeurt bij voorkeur via nog af te sluiten of reeds afgesloten anterieure overeenkomsten. Dit kostenverhaal is geraamd in de desbetreffende grondexploitaties.
Bij *recent vastgestelde grondexploitaties* is steeds vaker sprake van gebieden waarin eerder in erfpacht uitgegeven gronden zijn opgenomen. Deze erfpachtgronden worden door de erfpachter of door derden namens die erfpachter getransformeerd. Indien daarbij sprake is van meerwaarde erfpacht, dan komen deze inkomsten (conform de nota Financiële Verantwoording) toe aan de desbetreffende grondexploitaties. De verwachting is dat nieuwe grondexploitaties in toenemende mate eerder uitgegeven erfpachtgronden zullen bevatten.

Vennootschapsbelasting voor overheidsondernemingen

In 2020 is geconstateerd dat het Grondbedrijf (alle grondexploitaties) per 2019 VPB-plichtig is geworden. Op basis van dit feit is een traject doorlopen waarbij voorbereidingen zijn getroffen om te voldoen aan de eisen bij de overgang naar VPB-plicht per 2019. Hierbij heeft de gemeente voor het Grondbedrijf gebruik gemaakt van een fiscaal door de Rijksbelasting aanvaard model om tot een fiscale openingsbalans te komen. Op basis van deze openingsbalans is de verwachting dat voor de eerste jaren tot en met 2021 na invoering van de VPB-plicht beperkt VPB (minder dan € 2 miljoen) zal hoeven te worden betaald. In het weerstandsvermogen is rekening gehouden met het nog te betalen bedrag. Een vergelijkbaar patroon komt ook voor bij eerdere per 2016 VPB-plichtige gemeentelijke Grondbedrijven in het land. Begin 2021 heeft de gemeente aan de Rijksbelastingdienst formeel een verzoek gedaan om tot een vaststellingsovereenkomst te komen. De besprekingen worden naar verwachting op korte termijn afgerond.

5.7

Investeringsparagraaf

Inleiding

De gemeente geeft niet alleen geld uit voor de uitvoering van beleidsprogramma's maar ook voor het doen van investeringen. Jaarlijks investeert de gemeente voor honderden miljoenen euro's, in onder meer infrastructurele projecten, onderwijshuisvesting, cultuur-, welzijns- en sportaccommodaties, herinrichting van de openbare ruimte en gemeentelijke huisvesting. Het gaat hierbij om investeringen in de groei van de stad (stad maken) en om investeringen in de bestaande stad (stad zijn, stad verbeteren).
Kenmerkend voor investeringen is dat ze bezit opleveren en hun nut over meerdere jaren bewijzen. Een brug gaat wel vijftig jaar mee voordat deze moet worden vervangen. Daarom verdelen we de uitgaven die we doen voor een investering over de jaren dat we er profijt van hebben. Deze jaarlijkse lasten van een investering noemen we kapitaallasten en zijn onderdeel van de lasten in de beleidsprogramma's. Vaak is er daarnaast ook nog sprake van lasten voor beheer en onderhoud. De bezittingen die voortvloeien uit de investeringen maken we zichtbaar op de balans.

Door de Begroting 2023 vast te stellen stemt de gemeenteraad in met de investeringsruimte voor 2023, die in deze paragraaf per gebundeld programma inzichtelijk wordt gemaakt. In een afzonderlijke bijlage bij de begroting zijn de portfolio's opgenomen met daarin overzichten van de investeringen binnen deze investeringsruimte. Dit is conform de 'Financiële verordening gemeente Amsterdam 2022'. Nieuwe investeringsprojecten vanaf € 20 miljoen worden afzonderlijk ter goedkeuring voorgelegd aan de gemeenteraad. De raad kan bij de begrotingsbehandeling ook voor andere nieuwe investeringsprojecten aangeven dat ze hierover afzonderlijk wil besluiten.

De bundeling van programma's in investeringsdomeinen is als volgt:

Investeringsdomein	Begrotingsprogramma's
Openbare ruimte en mobiliteit	1, 2
Maatschappelijke voorzieningen	3, 4, 5, 6
Bestuur en organisatie en overig	7, 8, B

Naast de investeringruimte voor deze drie domeinen houden we ook ruimte aan voor investeringen in grond die we jaarlijks produceren en in erfpacht uitgeven. Grond maakt een groot deel van ons bezit uit.

Deze paragraaf kent de volgende opbouw: Eerst lichten we de ontwikkeling van het bezit toe en staan we stil bij het beleid omtrent investeringen. Daarna volgt een toelichting op de verdeling van de investeringsruimte en de investeringen per domein. De paragraaf gaat ter afsluiting in op de exploitatielasten van investeringen.

Ontwikkeling bezit

Investeringen leiden tot voorzieningen voor Amsterdammers en bezit voor de stad en komen tot uitdrukking op de gemeentelijke balans. Op de balans is het materieel bezit (de materiële activa) aan de linkerkant opgenomen. Aan de rechterkant van de balans is af te lezen op welke wijze het bezit is gefinancierd. In de financieringsparagraaf wordt nader ingegaan op de prognose van de balans.

Onderstaande tabel toont de geraamde ontwikkeling van het materieel bezit:

Materieel bezit (bedragen x € 1 mln)

	2022	2023	2024	2025	2026
Beginstand	13.670	14.030	14.568	15.139	15.650
Bij :					
investeringen nieuw en lopend	465	627	618	559	605
in erfpacht uit te geven grond	95	154	211	239	245
Af:					
Afschrijvingen	-201	-245	-258	-286	-324
Eindstand	**14.030**	**14.568**	**15.139**	**15.650**	**16.176**

De materiële bezittingen bestaan onder andere uit:
- gronden.
- weg-, water- en rioolwerken.
- (school)gebouwen.
- de Noord/Zuidlijn.

Financiële beleid omtrent investeringen

Vanaf de vorige begroting hanteren we een nieuw stelsel voor investeringen. Hiertoe is de financiële verordening aangepast.

In de kern is het nieuwe investeringsstelsel bedoeld om meer te sturen op realiseerbaarheid, financierbaarheid en betaalbaarheid van investeringen. De uitgaven voor investeringen worden begrensd door vanuit deze verschillende lenzen investeringsruimte ('plafonds') te bepalen. De investeringsportfolio's onder de plafonds staan in het stelsel centraal en maken het mogelijk dat de raad op een meer strategisch en programmatisch niveau het gesprek kan voeren over en sturing geven op de totale investeringsportefeuille. De individuele investeringsprojecten in de portfolio's blijven overigens wel in het zicht. De investeringsportfolio's zijn opgenomen in de bijlage bij de begroting.

In het investeringsstelsel maken we gebruik van het instrument overprogrammeren. Dit wil zeggen dat de domeinen meer investeringen programmeren dan waar feitelijk ruimte voor is, omdat we er rekening mee houden dat er altijd sprake zal zijn van enige vertraging in de realisatie van de investeringen. We pasten de overprogrammering totnogtoe centraal toe maar brengen deze nu over naar de domeinen zodat de domeinen gericht kunnen sturen op de afgesproken realisatie van het portfolio.

Investeringsruimte

Algemeen

Bij het bepalen van de beschikbare investeringsruimte en daarmee samenhangende begroting, is gekeken vanuit drie perspectieven:

1. Betaalbaarheid: kunnen we binnen de begroting de kapitaal- en exploitatielasten van de investeringen betalen?
2. Financierbaarheid: kunnen we de investeringen financieren zonder dat de schuld te hoog oploopt (schuldquote) of het eigen vermogen te laag wordt (solvabiliteitsratio)?
3. Realiseerbaarheid: kunnen we de geplande investeringen tijdig ook uitvoeren?

Uitgangspunt vanuit betaalbaarheid is dat we de investeringsruimte ramen vanuit de gewenste omvang van kapitaal- en exploitatielasten van investeringen in de begroting. Vanzelfsprekend geldt hierbij de randvoorwaarde dat de begroting reëel en structureel in evenwicht is.

Een beheerste ontwikkeling van de schuldquote die op termijn stabiliseert is een ander belangrijk uitgangspunt. Door het unieke erfpachtstelsel kijken we naar een schuldquote met en zonder erfpacht. Bij de begroting 2023 is het uitgangspunt een totale schuldquote in 2026 zonder erfpacht van maximaal 82% en met erfpacht van maximaal 144%.

Om te komen tot een realistisch investeringsniveau begrenzen we het jaarlijkse volume aan geplande investeringsuitgaven. We willen een stuwmeer van nog uit te voeren investeringen voorkomen. Door overprogrammering toe te passen houden we rekening met onvoorziene marktontwikkelingen die voor vertraging kunnen zorgen. Over de gehele investeringsportefeuille 2022 – 2026 is sprake van overprogrammering van € 840 miljoen.

Investeringsruimte 2022 - 2026

De basis voor de omvang van de investeringsruimte voor 2022-2026 is de afspraak in het coalitieakkoord: *Het investeringsplafond voor 2026 is opgehoogd tot het gemiddelde van 2022-25*. Dit resulteert in een ophoging van de investeringsruimte met € 640 miljoen voor de jaarschijf 2026.

De afspraak in het coalitieakkoord houdt voor investeringen geen rekening met inflatie. In de afgelopen maanden is gebleken dat de inflatie een hoge vlucht heeft genomen en (bouw)kosten sterk zijn gestegen. Om het gewenste gemiddelde niveau van investeren in 22-26 te kunnen bewerkstelligen is de investeringsruimte geïndexeerd. Bij de Voorjaarsnota 2023 zal dit worden geëvalueerd.

We hebben de benodigde investeringsruimte voor erfpachtgrond verruimd, gelet op de prognoses over de gronduitgifte naar aanleiding van besluitvorming over gebiedsontwikkeling en woningbouw. Bij de coalitieonderhandelingen is besproken om tot en met 2026 rekening te houden met het verhogend schuldeffect hiervan. Dit laat onverlet dat we maatregelen onderzoeken om de financieringsbehoefte voor erfpachtgrond te verlagen zodat ruimte structureel is te handhaven op € 150 miljoen.

Er zijn diverse omvangrijke "schaalsprong"-investeringen in beeld, bijv. doortrekking NZ/lijn, Ringlijn (ontsluiten Havenstad), en sprong over het IJ. Daarnaast wordt er met het Rijk gesproken over een oplossing voor het budgettekort Zuidasdok (ZAD). Deze projecten worden in de MRA en met het Rijk in samenhang met elkaar besproken. Voor het gros van deze projecten wordt een beroep gedaan op beschikbare middelen van het Rijk, de Vervoerregio Amsterdam (VRA) en andere regionale partners. Ook wordt een substantiële bijdrage van Gemeente Amsterdam verwacht. Voor de bijdragen aan het grootste deel van deze projecten zijn nog geen voorzieningen opgenomen in de investeringsruimte en dit leidt tot keuzes in het investeringsportfolio voor de (midden)lange termijn. De daadwerkelijke wijze waarop de gemeente haar bijdrage vorm geeft is nader uit te werken.

Bovenstaande uitgangspunten leiden tot de volgende onderverdeling van de meerjarige ruimte voor investeringsuitgaven:

Investeringsruimte (bedragen x €1 miljoen)

	2022	2023	2024	2025	2026	Totaal
Openbare ruimte en Mobiliteit	365	504	455	384	368	2.076
Maatschappelijke Voorzieningen	177	206	272	316	374	1.345
Bestuur en Organisatie en Overig	63	76	71	59	23	292
Portfolioruimte domeinen	605	787	798	759	765	3.713
Overprogrammering	-140	-160	-180	-200	-160	-840
Realiseerruimte domeinen	465	627	618	559	605	2.873
Erfpachtgrond	203	386	133	285	261	1.268
Investeringsvolume	669	1.013	751	844	865	4.142

Onderstaande grafiek toont de realisatie 2021 en de geraamde investeringsuitgaven voor 2022 en verder en daarnaast het investeringsvolume, rekening houdend met de gemeentebrede overprogrammering.

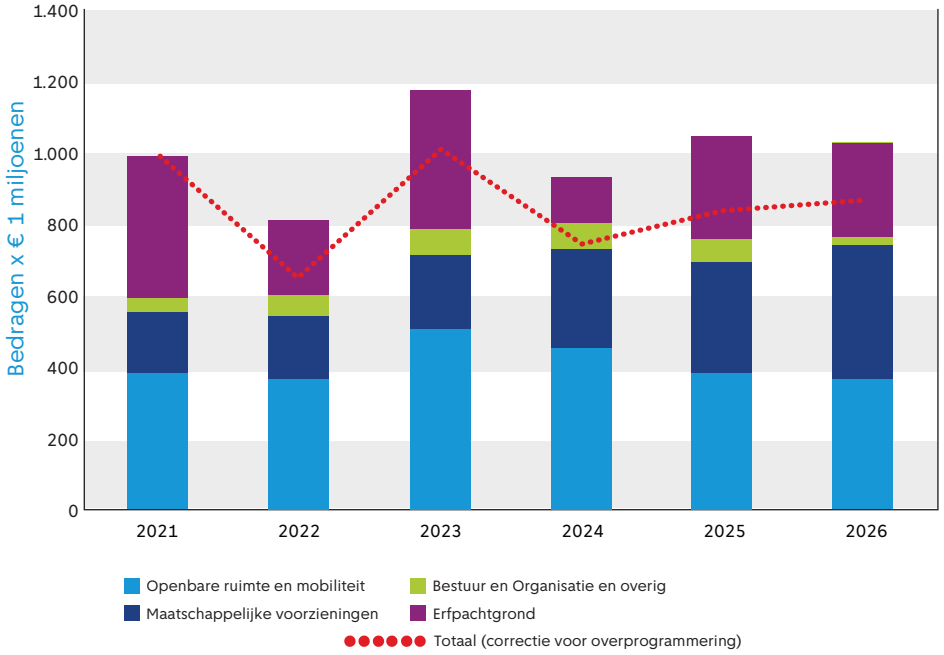

Investeringen per domein

Openbare ruimte en mobiliteit

Doelstellingen

De openbare ruimte en de verkeer- en vervoersystemen vormen het fundament voor het wonen, werken en leven in Amsterdam. Samen met de Amsterdammers en ondernemers werken we daaraan. De openbare ruimte en de verkeer- en vervoer-systemen in Amsterdam staan om verschillende redenen onder druk. In de openbare ruimte is sprake van achterstalligheid in de vervanging van de bruggen en kademuren, de tunnels en de wegen. Om de groei van Amsterdam mogelijk te maken moeten we de verkeer- en vervoersystemen daarop aanpassen om ruimte te bieden aan toenemend gebruik en het ook functioneel en veilig te maken en te houden. Tot slot staat Amsterdam net als andere gemeenten gesteld voor grote opgaven om de stad klimaatrobuust te maken, de CO2-voetafdruk te verlagen, de biodiversiteit te verbreden en de energietransitie uit te voeren. Dit zijn opgaven die voor een belangrijk deel ook hun beslag krijgen in de openbare ruimte.

Prioriteiten

Voor maatschappelijke en financieel rendabele)investeringen is er voor Openbare ruimte en mobiliteit investeringsuimte van in totaal € 2,1 miljard t/m 2026 beschikbaar (gemiddeld € 415 miljoen per jaar).

De investeringsaanvragen zijn teruggebracht van € 3,2 miljard naar € 2,1 miljard. Evenals bij de begroting 2022 krijgt *stad zijn* bij de begroting 2023 voorrang boven *stad verbeteren* en *stad maken*. Concreet betekent dit voor het portfolio:

- Stad zijn:
  - De aanvragen ‘stad zijn / stadsbehoud’ incl. bruggen & kades zijn alleen opgenomen voor de eerste paar jaar. De benodigde vervangingsinvesteringen vanaf 2024 / 2025 konden (nog) niet worden ingepast onder het plafond.
  - Tunnels: De uitvoering van de renovatie Arenatunnel is niet opgenomen (€ 21 miljoen); de voorbereidingskosten wel (bij de begroting 2022). Uitvoering groot onderhoud IJtunnel is voor de helft opgenomen (ca. € 30 miljoen).
  - Voor Programma Bruggen en Kades is uitgaan van het minimumscenario, zoals opgenomen in het Coalitieakkoord.
  - De investeringsruimte is bij de begroting 2023 met € 10,5 miljoen verhoogd voor de uitbreiding met Weesp. In het investeringsportfolio is aan (lopende) investeringen in Weesp een hoger bedrag opgenomen.

  - De aanvragen van de tariefdiensten (Waternet en Afval & Grondstoffen) zijn op basis van de gerealiseerde investeringsomvang in vorige jaren naar beneden bijgesteld (resp. - € 74 en -33 miljoen).
  - Bij begraafplaatsen zijn wel de reeds vastgestelde investeringen opgenomen inclusief nominale prijsaanpassingen, maar zijn geen nieuwe investeringsaanvragen opgenomen.
- Stad verbeteren:
  - Alleen enkele noodzakelijke investeringen zijn opgenomen.
  - Enkele investeringen die in de planvorming klaar zijn voor uitvoering konden niet worden ingepast, met name de tunnel sciencepark / Mc Gillavrylaan (SMF). Bij de Voorjaarsnota 2023 zal een voorstel worden gedaan.
  - Vanwege nog beschikbare ruimte uit 2021 en 2022 voor het Strategisch Huisvestingsplan Groen is voor 2023 geen nieuwe tranche opgenomen.
- Stad maken:
  - In de huidige portefeuille zijn geen van de aanvragen voor de groeiende stad opgenomen. De voorbereidingskosten zijn gedekt in het SMF (t/m 2023). Deze investeringen zijn op grond van de vastgestelde mobiliteitsplannen nodig om als bereikbare en 'complete stad' met 7.500 woningen per jaar te groeien.
  - Enkele grote vervolginvesteringen maken nog geen onderdeel uit van het investeringsportfolio, zoals cruciale mijl IJburg en van Hasseltknoop Noord. Deze grote ingrepen zouden volgens de mobiliteitsplannen in 2028 gereed moeten zijn om IJburg en Noord bereikbaar te houden. De uitvoering zou dan deze periode moeten starten.
  - In de vastgestelde gebiedsontwikkeling zijn (deels) rendabele parkeergarages / hubs opgenomen, die nodig zijn voor de bereikbaarheid van de nieuwe wijken die worden gebouwd in hoge dichtheid met lage parkeernorm. Deze hubs maken nu geen deel uit van het investeringsportfolio. Een grote, urgente casus is de Smart Mobility Hub bij de JC Arena (ruim € 100 miljoen), waarvoor een alternatieve eigendomsvorm wordt onderzocht die het investeringsplafond niet belast.

Deze afwegingen laten de spanning zien die er is tussen enerzijds ambitie en investeringsopgave en anderzijds de beschikbare investeringsruimte. Door investeringen nu niet te doen staat de realisatie van ambities onder druk en verhogen we kosten van dagelijks beheer en onderhoud of verschuiven we het vraagstuk naar de toekomst.

Planning

De grootste investeringen in 2023 zijn (bedragen zijn de begrote uitgaven in het jaar 2023):

- Openbare ruimte en mobiliteit
  - Het programma bruggen en kades (renovatie en vernieuwing, € 57 miljoen)
  - Oranje Loper (aanpak van CS naar Mercatorplein, waaronder 9 bruggen en 3 km straat, € 68 miljoen)
  - Aanpak wegtunnels Amsterdam, incl. IJ-tunnel (onderhoud en aanpassingen tbv tunnelveiligheid, € 44 mln miljoen)
  - Vervangingsinvesteringen overige 'assets', onder andere verhardingen en openbare verlichting (€71 miljoen)
- Tariefdiensten:
  - Distributie Drinkwater 2023 – jaarlijks terugkerende routinematige investeringen in het op peil houden van het distributienetwerk (€ 23 miljoen)
  - Productie Drinkwater 2023 - (jaarlijks terugkerende routinematige investeringen in het productieproces (€ 14 miljoen)
  - Renovatie Riolen 2023 - routinematige investeringen in de noodzakelijke vervanging om het functioneren van de riolering op het vereiste niveau te houden (€ 27 miljoen)
- Overig
  - Strategisch huisvestingsplan Groen en investeringen in parken (€ 20 miljoen)

Maatschappelijke voorzieningen

Doelstellingen

Maatschappelijke voorzieningen zijn de ruggengraat van een complete, leefbare en inclusieve stad. Daarom investeren we in maatschappelijke voorzieningen in nieuwe ontwikkelgebieden en in bestaande wijken. Dit betreft zowel de reguliere investeringen voor de groei van de stad en de bestaande stad als investeringen in grootstedelijke voorzieningen. Het totale investeringsprogramma voor maatschappelijke voorzieningen heeft betrekking op de portefeuilles Onderwijs, Jeugd, Zorg en Basisvoorzieningen, Sport en recreatie en Kunst en Cultuur en omvat ook de zogenaamde 'specials' zoals Amsterdam Museum etcetera.

Doelstelling van het investeringsportfolio is een leefbare en complete stad. De maatschappelijke voorzieningen zijn hier een cruciaal onderdeel van. Dit betekent het investeren in nieuwe voorzieningen in ontwikkelgebieden, het noodzakelijk vervangen van verouderde voorzieningen en het extra investeren in die wijken waar de sociale problematiek het grootst is en de kansen het kleinst.

Prioriteiten

Voor maatschappelijke en financieel rendabele)investeringen is er voor Maatschappelijke voorzieningen, inclusief specials, investeringsuimte van in totaal € 1,3 miljard t/m 2026 beschikbaar (gemiddeld € 269 miljoen per jaar).
Investeringen in nieuwe maatschappelijke voorzieningen in de gebiedsontwikkelingen (Stad maken) hebben nu de hoogste prioriteit. Hiermee kan worden voldaan aan de ambitie 'bouwen van een complete stad'. Daarnaast investeren we primair in die wijken

waar de sociale opgave het grootst is, en de maatschappelijke voorzieningen het hardst nodig zijn. Ten slotte heeft de gemeente ook een wettelijke taak waar we invulling aan dienen te geven.

De investeringsopgave voor de maatschappelijke voorzieningen is groter dan de beschikbare investeringsruimte. De gestegen bouwkosten zorgen ervoor dat de investeringsplafonds steeds meer knellen. Daarnaast zorgen de stijgende energiekosten voor knelpunten in de exploitatie en de resterende middelen voor programma. Dit betekent het maken van steeds ingrijpendere keuzes om binnen het kasuitgavenplafond te blijven. Naast bovenstaande prioriteiten zijn investeringen rondom energie besparing belangrijk, vanuit de duurzaamheidsopgave waar we voor staan én omdat deze investeringen direct effect hebben op de exploitatiekosten.

De verwachte uitgaven van de acht specials zijn passend binnen de investeringsruimte voor specials in de periode 2022 – 2026. Van de acht specials zijn de plannen voor Amsterdam Museum, Jaap Edenbaan (buitenbaan) en De Mirandabad (binnenbad) ver gevorderd en hier is de noodzaak om tot uitvoering over te gaan groot. Zo is de buitenbaan Jaap Edenbaan aan het einde levensduur en geldt voor deze voorzieningen dat de exploitatielasten zo extreem zijn toegenomen (energieverbruik) dat een snelle renovatie en verduurzaming ook financieel verstandig is. Wel zal ook voor deze projecten worden bekeken of alternatieve dekkingsbronnen voor de investeringen in duurzaamheid en de specifieke uitkering sport (SPUK) benut kunnen worden om zo de investering ten laste van de investeringsruimte van MV terug te brengen. Er is nog geen rekening gehouden met mogelijke nieuwe specials; Slavernijmuseum, twee nieuwe zwembaden en Bijlmerparktheater. We werken scenario's uit voor het faseren, versoberen en/of temporiseren van bestaande en nieuwe specials om tot een passende meerjarige opgave te komen.

Planning

De grootste investeringen in 2023 zijn:

- Onderwijs:
  - Berlage Lyceum: renovatie (€ 24 miljoen). Renovatie bestaand schoolgebouw van het Berlage Lyceum in Zuid op grond van bouwkundige noodzaak.
  - Toekenning meerkosten voor verschillende bouwprojecten als gevolg van gestegen bouwprijzen en/of aanvullende (stedenbouwkundige) eisen van in totaal € 22 miljoen.
  - Xplore Amsterdam (€ 6,2 miljoen). Nieuwbouw schoolgebouw van Xplore Amsterdam in Noord als gevolg van groei van de stad.
- Jeugd-, Zorg- en Basisvoorzieningen:
  - OKT, Buurtteam, Huis van de wijk & Jongerencentrum K-buurt Bijlmer Oost. Uitbreiding op basis van groei van de stad in combinatie met vervanging bestaande voorziening.
  - MOBW Voorziening Sluisbuurt. Extra locatie ten behoeve kwaliteitsslag naar meer kleinschaligere locaties met huisvesting waar cliënten minder prikkels krijgen en meer privacy hebben.
  - Permanente locatie voor winterkoude opvang in Sloterdijk. De tijdelijke locatie met een capaciteit van 400 bedden aan de Transformatorweg wordt de komende jaren vervangen door 4 permanente locaties met een capaciteit van 100 bedden. Dit is een van de beoogde locaties.
- Kunst en Cultuur:
  - Noodzakelijke indexering van de Specials (Amsterdam Museum en Meervaart)
- Sport:
  - Roeicentrum Bosbaan:restaureren en verduurzamen gebouw (€ 6,9 miljoen). De botenopslag is een Rijksmonument met achterstallig onderhoud, lekkages, verouderde douches, energieverslindende verwarming- en lichtinstallaties en het voldoet niet aan de huidige eisen voor een moderne topsporttrainingslocatie.
  - Duurzame vervanging sportveldverlichting (€ 5,5 miljoen). Veel sportveldverlichtingsarmaturen moeten worden vervangen omdat ze aan het einde van hun economische levensduur zijn. En als de masten of elektrische installaties niet meer aan veiligheids- of sportbondeisen voldoen, worden deze vervangen en de armaturen direct ook door het duurzamer alternatief dan conventionele verlichtingsarmaturen, namelijk LED-verlichtingsarmaturen. Deze LED verlichtingsarmaturen vergt een grotere investering, omdat de investeringskosten van LED verlichting hoger zijn dan van conventionele verlichting, maar dit betaalt zich terug in later minder vervangingsinvesteringen, lagere energiekosten én een duurzamere stad.
  - Herinrichting Bijlmer Sportpark (€ 3,7 miljoen). Het sportpak zal geoptimaliseerd worden tot een sportpark dat voldoet aan de huidige wensen van sporters, gebruikers en bewoners van Zuidoost. Het sportpark ligt midden in het Nelson Mandelapark in het hart van het stadsdeel. Sport en Bos en het stadsdeel hebben in Zuidoost een grote opgave om de sport en beweegparticipatie te vergroten.

Bestuur en Organisatie en Overig

Doelstellingen

Domein Bestuur & Organisatie en Overig is een verzamel portfolio bestaande uit:

- Beleidsinhoudelijke programma's met een klein investeringsvolume: programma 7, Werk, inkomen en participatie en programma 8, Veiligheid. Dit betreffen investeringen voor de veiligheid van de bestaande stad en investeringen in informatiesystemen.
- Programma bestuur en organisatie: investeringen ten behoeve van de bedrijfsvoering van de gemeentelijke organisatie en het in stand houden van de dienstverlening.

De investeringen bestaan op een enkele rendabele investering na, uit maatschappelijke investeringen. Het betreffen voornamelijk de volgende soorten investeringen:
- investeringen veiligheid op gebied van inrijbeperkende maatregelen in de stad;
- vervangingsinvesteringen die nodig zijn om de dienstverlening aan de Amsterdammers te faciliteren (systemen Werk, Participatie & Inkomen en systemen Dienstverlening);
- (vervangings-) investeringen die nodig zijn om de organisatie draaiend te houden en onze medewerkers te faciliteren bij de uitvoering van hun werkzaamheden:
  - (vervangings-) investeringen in gemeentelijk huisvesting, kantoorinrichting (faciliteren hybride werken) en werven (o.a. transitieplan Werven) en ambtelijke huisvesting (o.a. stadhuis en renovatie pand GGD);
  - (vervangings-) investeringen in ICT infrastructuur, verbindingen, digitale werkplekken en generieke voorzieningen die nodig zijn om de organisatie goed te laten functioneren;
  - Vervangingsinvesteringen in bedrijfsvoeringsystemen (o.a. Financieel Management Informatie systeem en bestuurlijke besluitvorming (Andreas).

Prioriteiten
Voor maatschappelijke en financieel rendabele investeringen is er voor Bestuur en organisatie en overig investeringsuimte van in totaal € 0,3 miljard t/m 2026 beschikbaar (gemiddeld € 58 miljoen per jaar).
De volgende afwegingen zijn gemaakt om tot een sluitend meerjaren beeld te komen:
- Uitsluitend aanvragen voor noodzakelijke investeringen zijn gehonoreerd. Het betreffen dan investeringen die noodzakelijk zijn vanwege wetgeving, continuïteit bedrijfsvoering, indexering reeds lopende investeringen (transitiepan Werven en gevelrenovatie GGD). Binnen deze noodzakelijke investeringen zijn aanvullende keuzes gemaakt om te temporiseren dan wel te versoberen. Het zwaartepunt ligt bij investeringen in het I-domein om bij te kunnen dragen aan de effectiviteit en efficiency van onze dienstverlening en bedrijfsvoering. Er gaat minder aandacht toe naar het cyclische groot onderhoud en renovatie van de ambtelijke huisvesting en de kantoorinrichting.
- Voor investeringen die invulling geven aan Bestuurlijke Ambities is geen ruimte beschikbaar. Dit betreffen investeringen t.b.v. de duurzaamheidsagenda (installaties en laadpalen voertuigen en duurzaamheidsinvesteringen in huisvesting (€ 38,4 miljoen). Hierbij is de begrotingsruimte voor duurzaamheid in het coalitie-akkoord buiten beschouwing gelaten (€ 20 miljoen). Er wordt nog een bestedings-plan opgesteld. De stelpost Duurzaamheids-investeringen (€ 9,3 miljoen) kan hierbij dan worden betrokken.
- Voor investeringen die bijdragen aan een meer effectieve en efficiëntere bedrijfs-voering (Fit voor de Toekomst) is evenmin ruimte beschikbaar (€ 65,4 miljoen). Dit betreffen onder andere investeringen in het I-domein, het publieksconcept Stadsarchief, de cyclus van renovatie en groot onderhoud van de ambtelijke huisvesting en de kantoorinrichting (25, 50 en 75 jaar).

Planning
Er is veelal sprake van een cyclus van vervangingsinvesteringen. De investeringen waarover in 2023 een besluit wordt genomen, zullen eveneens in 2023 starten.
De grootste investeringen in 2023 zijn:
- Programma 8: € 1,0 miljoen; vervangingsinvesteringen Wagenpark
- Programma B: € 31,9 miljoen:
  - I-domein: vervangingsinvesteringen hardware, verbindingen, werkomgeving en documentmanagement- en postarchiefsystemen: € 15,0 miljoen.
  - Vastgoed: aanvullende kredieten plan Werven en GGD gevelrenovatie, funderings-herstel Oudezijds Voorburgwal en brandveiligheid Oranjevrijstaatplein: € 7,5 miljoen.
  - Investering in voorzieningen hybride werken: € 7,0 miljoen.
  - Personeel & Organisatie: vervangingsinvesteringen in diverse systemen (opleiding, tijdregistratie, etc.) vanwege rechtmatigheid aanbesteding: € 2,4 miljoen.

Exploitatielasten van investeringen

Kapitaallasten en bijkomende exploitatielasten
Kenmerkend voor investeringen is dat ze leiden tot bezit en hun nut over meerdere jaren bewijzen. Daarom verdelen we de uitgaven die we doen voor een investering over de jaren dat we ze gebruiken en er profijt van hebben. Dit zijn de afschrijvings-lasten. Samen met de rentelasten vormen de afschrijvingslasten de jaarlijkse kapitaallasten van een investering. Naast deze kapitaallasten kunnen investeringen ook bijkomende exploitatielasten met zich meebrengen, voor bijv. onderhoud, beheer of programmering. De kapitaallasten en de bijkomende exploitatielasten zijn onderdeel van de lasten in de beleidsprogramma's.

De kapitaallasten behorend bij investeringen zijn als volgt in de Begroting 2023 opgenomen:

x €1 miljoen

	2022	2023	2024	2025	2026
Kapitaallasten afgeronde investeringen	262	248	239	231	222
Kapitaallasten investeringsportfolio's	6	50	68	95	126
Totaal	**268**	**297**	**307**	**326**	**348**

We bekostigen de kapitaal- en overige exploitatielasten van de investeringen deels vanuit de algemene middelen, deels vanuit inkomsten uit bijv. heffingen of tarieven.

Exploitatielasten door investeringen onder de activeringsgrens

Jaarlijks vinden er ook enkele investeringen plaats die niet worden geactiveerd omdat de hiermee gemoeide uitgaven niet boven de activeringsgrens uitkomen.
De activeringsgrens voor investeringen in activa in de openbare ruimte bedraagt € 5 miljoen, voor investeringen in andere activa € 0,1 miljoen. De investeringen onder de activeringsgrens komen in één keer ten laste van de beleidsprogramma's.

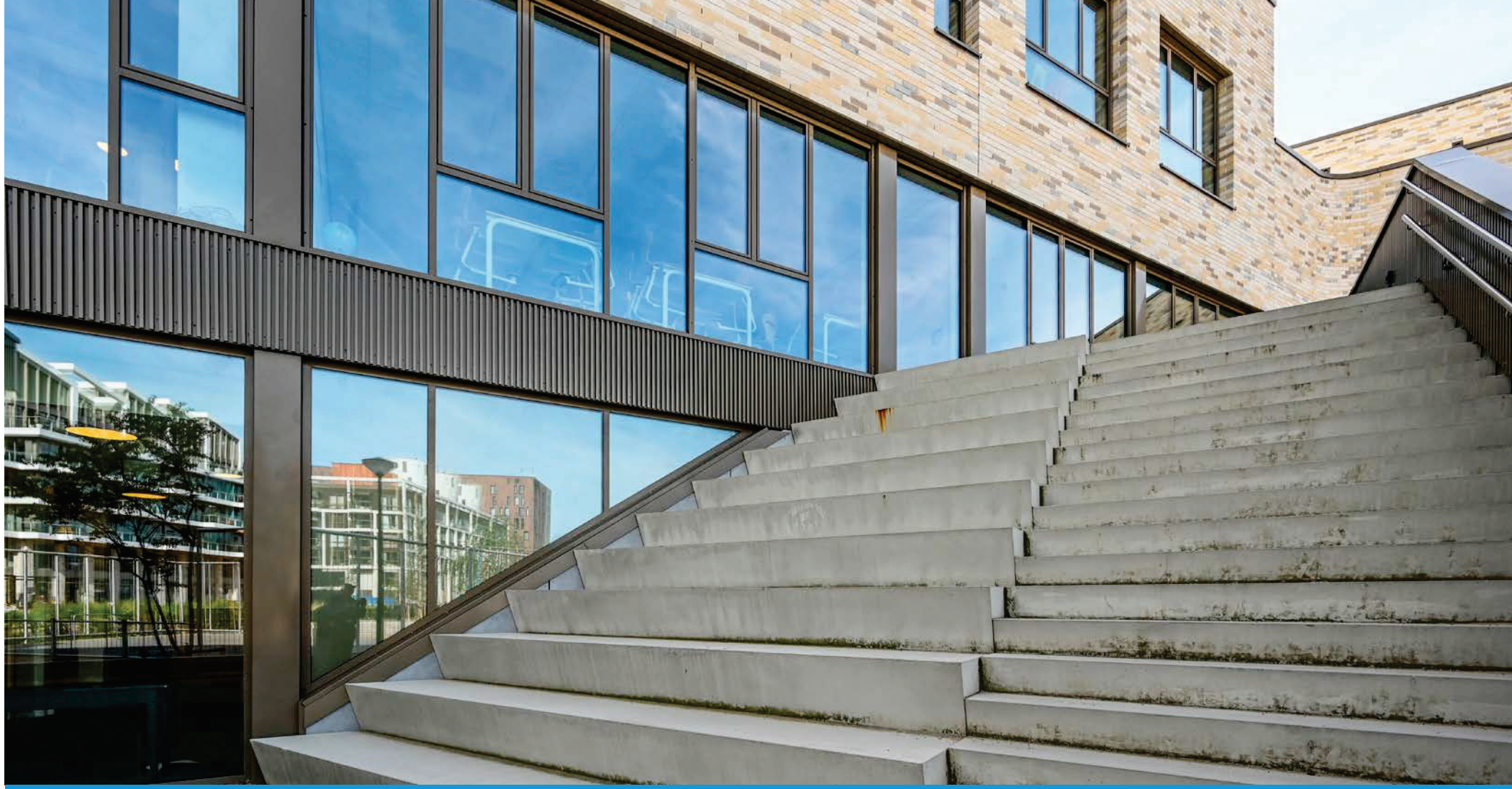

5.8 Subsidieoverzicht

Inleiding

Eén van de middelen die de gemeente Amsterdam inzet om de doelstellingen te realiseren is het verlenen van subsidies. In de begroting worden per programma-onderdeel doelen opgenomen. De doelen geven weer wat we willen bereiken. Bij de programma(onderdelen) wordt aangegeven welke (belangrijke) subsidies een bijdrage leveren aan het bereiken van deze doelen. Het subsidieoverzicht maakt deel uit van de toelichting bij de begroting. Het is een specificatie van de geraamde subsidiebedragen die zijn opgenomen in de programma's en programmaonderdelen van de gemeente-begroting.

Subsidiebudgetten

Binnen de gemeente maken we onderscheid tussen verschillende soorten subsidies. In het Subsidieoverzicht zijn de volgende subsidiesoorten opgenomen:

Subsidiesoort:

Begrotingspostsubsidies - Subsidies 'op instellingsnaam'	€ 207,4 miljoen
Subsidies op basis van subsidieregelingen en - verordeningen	€ 418,3 miljoen
Overige subsidies	€ 50,2 miljoen
Totaal	**€ 675,9 miljoen**

In het Subsidieoverzicht worden deze subsidiesoorten gespecificeerd op programma en programmaonderdeel.

Per programma zijn de subsidiebudgetten (inclusief nominale bijstelling) als volgt:

	Subsidiebudgetten per programma		(bedragen x € 1 miljoen
1.	Bouwen, Wonen en Duurzaamheid		36,7
	- begrotingspost	7,6	
	- regeling	19,2	
	- overig	9,9	
2.	Openbare ruimte, water, groen, vervoer		6,3
	- begrotingspost	6,0	
	- regeling	0,3	
	- overig	0,0	
3.	Economie, kunst, cultuur en erfgoed		201,7
	- begrotingspost	151,8	
	- regeling	49,5	
	- overig	0,4	
4.	Sport		13,3
	- begrotingspost	3,5	
	- regeling	8,9	
	- overig	0,9	
5.	Onderwijs		152,3
	- begrotingspost	7,8	
	- regeling	84,4	
	- overig	0,1	
6.	Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit		207,2
	- begrotingspost	14,7	
	- regeling	186,1	
	- overig	6,4	
7.	Sociale zaken en Armoedebestrijding		41,2
	- begrotingspost	2,8	
	- regeling	6,8	
	- overig	31,6	
8.	Veiligheid		17,2
	- begrotingspost	13,1	
	- regeling	3,2	
	- overig	0,9	
	Totaal		**675,9**

Nominale compensatie

In de Begroting 2023 is een nominale compensatie subsidies verwerkt van 3,2%. Deze bijstelling van omgerekend € 16,6 miljoen hebben we ook in het subsidie-overzicht verwerkt. De in het overzicht opgenomen subsidiebedragen zijn maximaal begrote bedragen.
De nominale compensatie (accres) is een begrotingstechnische manier waarlangs het College (en de raad) besluit om de subsidie budgetten te compenseren/ verhogen met de gemiddeld te verwachten loon- en prijsstijgingen.
De subsidiepartners worden gevraagd om bij hun subsidieaanvraag een realistische begroting in te dienen gebaseerd op de activiteiten die uitgevoerd gaan worden en waar subsidie voor wordt gevraagd. Eventuele loon- en prijsstijgingen dienen hierbij

inzichtelijk gemaakt te worden. Als dit betekent dat er voor eenzelfde volume activiteiten meer budget nodig is, dient gemotiveerd te worden waarom dat is. Er is dus geen sprake van een automatisch recht op de nominale compensatie.

Overzicht subsidies

Gespecificeerd naar instellingsnaam, naam subsidieregeling en/of-verordening en overige subsidiebudgetten.

Subsidies per programmaonderdeel (bedragen in euro's)

Programma(onderdeel)	Begroting 2023
1. Bouwen, Wonen en Duurzaamheid	36.679.277
1.1. Ruimtelijke ordening	215.204
ARCAM	215.204
1.4. Wonen	26.661.567
Emil Blaauw proceskosten fonds	203.000
Woon!	5.856.520
Huurders Netwerk Amsterdam (HNA), Stichting	338.991
Federatie Amsterdamse van Amsterdamse Huurderskoepels (FAH)	200.000
Bijzondere subsidie verordening stedelijke ontwikkeling Amsterdam	12.013.560
Subsidieregeling Duurzame Amsterdamse gebouwen	7.140.000
Overig	909.496
1.6. Duurzaamheid en milieubeheer	9.802.506
ANMEC, Stichting	802.506
Overig	9.000.000
2. Openbare ruimte, water, groen, vervoer	6.259.190
2.1. Verkeer, vervoer en parkeren	290.000
Subsidieregeling Lang parkeren Amsterdam	290.000
2.6. Groen (inclusief Amsterdamse Bos) en Dierenwelzijn	5.969.190
De Toevlucht	128.706
Dierenambulance	412.176
Dierenbescherming	20.448
Dierenopvangcentrum Amsterdam	647.224
Hortus Botanicus	519.677
Natura Artis Magistra	4.217.082
Overig	23.876
3. Economie, kunst, cultuur en erfgoed	201.658.996
3.1. Economie en innovatie	21.321.540
AMS, Stichting	5.107.000
Amsterdam & Partners, Stichting	4.819.125
Amsterdam Economic Board, Stichting	1.610.624
Amsterdam Health and Technology	84.000
Zuid Oost partners	50.000
Subsidieregeling Bedrijveninvesteringszone (BIZ)	4.456.933
Subsidieregeling Economische Ontwikkeling en Innovatie	98.000
Subsidieregeling economische structuur- & arbeidsmarktversterking (SESA)	2.583.300
Subsidieregeling Economische stimulering binnen het gebiedsgericht werken Amsterdam	690.646
Subsidieregeling Bewonersinitiatieven stadsdeel West	321.912
Subsidieregeling Projectstimulering Herstel- en Investeringsplan	1.500.000
3.2. Kunst en cultuur	180.337.456
Amsterdam Museum	9.161.470
Amsterdam Museum (huursubsidie)	2.199.554
Amsterdam Sinfonietta	308.933
Asko Schönberg	199.129
Aslan Muziekcentrum	1.178.062
BAMB (huursubsidie)	2.936.188
Bijlmer Parktheater	1.621.920
Capella Amsterdam	117.182
CBK Zuid Oost	745.702
Concertgebouworkest	6.924.366
De Appel	490.032
De Balie	751.898
De Meervaart	2.997.917
De Melkweg	1.051.074
De Toneelmakerij	1.017.177
De Waag	213.057
DW-RS Productie, Stichting	259.805

Programma(onderdeel)	Begroting 2023
Eye Filmmuseum	186.426
FOAM	1.012.023
Frascati	2.173.365
Het Bimhuis	1.384.087
Het Concertgebouw	1.012.023
Holland Festival	881.554
ICK	692.437
IDFA	852.230
Int. Theater Amsterdam (ITA)	10.652.872
ISH Dance Collectivee	266.322
Jongerencultuurfonds	1.707.750
Leerorkest Amsterdam	835.447
Likeminds	452.747
Literaire Activiteiten (Slaa)	291.889
Lokale Media, Funx	51.682
Mocca	1.383.099
Muziekcentrum Zuidoost, Stichting	159.793
Muziekgebouw aan 't IJ	3.057.374
Muziekschool Amsterdam	3.905.836
Muziekschool Amsterdam Noord	1.123.623
Nationale Opera & Ballet	12.495.818
Nederlands Blazers Ensemble	250.343
Nowhere	330.239
Ons Lieve Heer Op Solder	644.207
Pakhuis De Zwijger	479.379
Paradiso	756.354
Podium Mozaïek	948.106
Podiumpartners / Oostblok	164.267
Publieke Omroep Amsterdam	4.140.500
ROSE Stories	266.322
SEP	236.243
Stadschouwburg (huursubsidie)	3.975.755
Stedelijk Museum	13.768.837
Stedelijk Museum (huursubsidie)	6.934.643
Stedelijk Museum (kunstaankopen)	215.254
Tolhuistuin	532.644
Van Eesterenmuseum, Stichting	110.564
Voucherbeheer Amsterdam	1.882.477
Regeling projectsubsidies Professionele kunst 2021-2025 (uitvoering bij AFK)	32.648.441
Verordening Amsterdamse culturele infrastructuur, Hoofdlijnen en Kunstenplan	3.485.568
Subsidieregeling Broedplaatsen 2020	16.644
Subsidieregeling sociale basis Amsterdam	668.975
Regeling gebiedsgebonden kunst- en cultuuractiviteiten 2021-2024	3.020.886
Overig	411.980
4. Sport	13.297.483
4.1. Sport	13.297.483
Exploitatie Olympisch Stadion, Stichting	448.879
Jaap Eden IJscomplex	930.579
Space Amsterdam, Stichting	1.779.148
Sporthal Gaasperdam, Stichting	97.670
TCS Amsterdam Marathon	311.248
Subsidieregeling verenigingsaccomodaties buitensport	711.824
Subsidieregeling Gehandicaptensport	86.544
Subsidieregeling sociale basis Amsterdam	8.067.520
Overig	864.071
5. Onderwijs	152.343.834
5.1. Onderwijs	152.343.834
ELK, Stichting	349.824
Onderwijs Consumenten Organisatie, Stichting	493.184
Openbare Bibliotheek Amsterdam	439.472
Openbare Bibliotheek Amsterdam	27.696.965
ROC TOP / ROCvA	3.842.838
Samenwerkingsverband PO Amsterdam Diemen	2.134.347
Samenwerkingsverband passend onderwijs	536.990
Verordening op het lokaal onderwijsbeleid (VLOA)	39.527.739
Subsidieregeling MBO-Agenda 2019	3.620.409

Programma(onderdeel)	Begroting 2023
Subsidieregeling Voorschoolse Educatie Amsterdam 2020	20.059.631
Verordening huisvestingsvoorzieningen Amsterdam 2020	81.245.641
Overig	93.759
6. Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	207.211.892
6.1. Basisvoorzieningen	98.275.884
4/5 mei comitee	14.635
Aktie Gezondheid Gaasperdam, Stichting	1.300
Amsterdams Netwerk Ervaringskennis(ANE)	100.000
Argan	340.758
ATA, Stichting	458.469
Chen Hui, Stichting	3.233
Chinese ouderenvereniging Tung Lok	16.949
Combiwel	199.189
De Dorpsraad Driemond	71.569
JAM, Stichting	43.041
Jeugdland, Stichting	411.200
Joods Maatschappelijk Werk, Stichting	475.025
Kinder- en Jongeren Rechtswinkel	41.456
Kinderboerderij De Bijlmerweide	72.555
Kinderboerderij De Strohalm	505.176
Kinderboerderij De Werf	41.080
Kinderboerderijen op Zuid- De Dierenpijp	48.579
Kinderboerderij 't Brinkie	75.681
Leefkringhuis, Stichting	993.888
Manege voor gehandicapten, Stichting	14.362
MEE Amstel en Zaan	5.056.354
Natuurtuin Cinetol, Stichting	7.871
Radio en Televisie Amsterdam Zuidoost, Stichting	26.422
Speeltuinvereniging Disneyland	12.384
Speeltuinvereniging Don Bosco	15.000
Stedelijke Wmo Adviesraad Amsterdam	36.120
Vereniging Clientenbelang Amsterdam	2.394.343
Vliegverkeer Bijlmermeer, Stichting	4.950

Programma(onderdeel)	Begroting 2023
Welzijn Doven in Amsterdam, Stichting	198.710
Werkwijs, Stichting	54.490
Subsidieregeling Bewonersinitiatieven Stadsdeel Centrum	79.866
Subsidieregeling Bewonersinitiatieven Stadsdeel Noord	212.946
Subsidieregeling Bewonersinitiatieven Stadsdeel Oost	183.860
Subsidieregeling Bewonersinitiatieven Stadsdeel West	440.408
Subsidieregeling Bewonersinitiatieven Stadsdeel Zuid	218.652
Subsidieregeling Bewonersinitiatieven Stadsdeel Zuidoost	319.874
Subsidieregeling maatschappelijke initiatief stadsdeel Noord	965.740
Subsidieregeling maatschappelijke initiatief stadsdeel Oost	351.362
Subsidieregeling maatschappelijke initiatief stadsdeel Zuidoost	88.750
Subsidieregeling ondersteuning mantelzorg en vrijwillige inzet/ Plafond 3	1.793.477
Subsidieregeling ondersteuning mantelzorg en vrijwillige inzet/ Plafond 2	398.107
Subsidieregeling ondersteuning mantelzorg en vrijwillige inzet/ Plafond 1	898.960
Subsidieregeling sociale basis Amsterdam	79.914.851
Overig	674.243
6.2. Wijkteams	53.467.803
Subsidieregeling Buurtteams Amsterdam	53.467.803
6.3. Individuele voorzieningen	53.965.571
Blijf Groep	197.032
Combiwel Projecten, Stichting	52.125
Cordaan Groep, Stichting	207.303
De Regenboog Groep	20.565
Humanitas, Stichting	71.604
HVO Querido, Stichting	747.800
Kamers met Aandacht, Stichting	4.376
Levvel, Stichting	5.557
perMens, Stichting	545.319
Timon, Stichting	82.721
Viore, Stichting	5.000
Vrijwilligerscentrale Amsterdam, Stichting	10.000
Subsidieverordening Maatschappelijke Opvang/ categorie D. dag- en nachtopvang etc.	19.440.720

Programma(onderdeel)	Begroting 2023
Subsidieverordening Maatschappelijke Opvang/ categorie A. preventie	3.153.897
Subsidieverordening Maatschappelijke Opvang/ categorie B. ambulante begeleiding en dienstverlening	4.823.161
Subsidieverordening Maatschappelijke Opvang/ categorie E. inloopvoor-zieningen en respijtzorg Deelplafond inloopvoorzieningen	5.293.177
Subsidieverordening Maatschappelijke Opvang/ categorie C. zorgtoeleiding	3.549.884
Subsidieverordening Maatschappelijke Opvang/ categorie F. onafhankelijke cliëntondersteuning, cliënt gestuurde activiteiten en inzet ervaringsdeskundigen	2.112.971
Subsidieverordening Maatschappelijke Opvang/ categorie categorie G. sekswerk en mensenhandel.	1.589.175
Subsidieregeling Ongedocumenteerden - “Werken aan een duurzaam perspectief”	6.312.946
Overig	5.740.239
6.4. Diversiteit	1.502.633
Meldpunt Discriminatie Regio Amsterdam (MDRA)	681.000
Nationaal Instituut Nederlands Slavernijverleden en Erfenis (NiNsee)	371.633
Subsidieregeling Strategische Allianties	450.000
7. Sociale zaken en Armoedebestrijding	41.182.017
7.2. Werk, participatie en inburgering	6.755.033
Dress For Succes Amsterdam	100.000
Participatieraad	63.917
Vluchtelingenwerk Nederland	118.490
Subsidieregeling sociale basis Amsterdam	5.808.989
Overig	663.637
7.3. Armoede en schuldhulp	34.426.984
BBU, Stichting	100.420
FBNA	1.134.974
Leergeld Amsterdam, Stichting	250.000
Buurtteams	30.749.168
SINA, Stichting	324.500
Single Supermom, Stichting	100.000
Voedselbank Steunpunt Amsterdam, Stichting	111.081
Woon!, Stichting	472.500
Subsidieregeling sociale basis Amsterdam	981.840
Overig	202.500
8. Veiligheid	17.231.832
8.2. Openbare orde en veiligheid	17.231.832
Aanpak Overlast Amsterdam, Stichting	10.950.466
Levvel, Stichting	2.197.361
Subsidieregeling Evenementenfonds	1.672.836
Subsidieregeling sociale basis Amsterdam	1.548.623
Overig	862.546
Eindtotaal	**675.864.520**

5.9 Bedrijfsvoering

1. Paragraaf Bedrijfsvoering Begroting 2023

Het sturen op en beheersen van de bedrijfsprocessen is de primaire verantwoordelijkheid van het college. De raad moet zich wel een oordeel kunnen vormen over de inrichting en het functioneren van de bedrijfsvoering in de zin dat deze doeltreffend en doelmatig is ingericht. De paragraaf Bedrijfsvoering heeft tot doel dit inzicht te geven.

Wij hebben een begin gemaakt met het beschrijven van de operationele risico's in onze bedrijfsvoering. Dit geeft inzicht in een integraal risicobeeld over de uitvoerbaarheid van de besluiten die wij als college en raad nemen.

Tevens hebben wij een begin gemaakt met een doelen- en activiteitenboom per bedrijfsvoeringsfunctie om meer inzicht te geven over de effectiviteit en doelmatigheid van de bedrijfsvoering. De doelen- en activiteitenboom en de bijbehorende indicatoren zullen in toenemende mate worden uitgewerkt in volgende planning & control documenten.

2. Opgavegericht, wendbaar en vertrouwen

De koers van onze organisatie richt zich op de volgende principes: opgavegericht, wendbaar en met vertrouwen richting onze burgers en medewerkers. De drie inhoudelijke prioriteiten waar wij in 2023 aan werken zijn:

- **het terugbrengen van de menselijke maat.** We vergroten onze dienstbaarheid, betrouwbaarheid, toegankelijkheid en transparantie en brengen de menselijke maat in onze dienstverlening en samenwerking terug.
- We **werken vanuit vertrouwen, inclusie en sociale veiligheid**. De ontwikkeling van onze organisatie vraagt ook een andere manier van leren kijken naar hoe wij samenwerken en hoe wij onszelf gaan organiseren.
- We werken **opgave- en gebiedsgericht**: We gaan ons meer rondom de opgaven organiseren, zijn wendbaar en zoeken de samenwerking op.

In de paragraaf Bedrijfsvoering gaan wij nader in op de wijze waarop de bedrijfsvoeringsfuncties invulling of ondersteuning geven aan deze prioriteiten. Hierbij stellen wij ons tot doel dat de overhead zo effectief en efficiënt mogelijk ondersteuning biedt aan het primaire proces.

3. Personeel & Organisatie: Portefeuillehouder: Wethouder Van Buren

De omgeving stelt andere eisen aan de gemeente Amsterdam als organisatie.
De organisatie staat voor steeds complexere opgaven die verschillende portefeuilles raken. Daarom richten we ons op een wendbare organisatie, samenwerking op maatschappelijke opgaven en flexibele inzet van medewerkers. Belemmeringen voor een flexibele inzet van medewerkers nemen we weg en we werken aan een cultuur van vertrouwen. Het gemeentebrede traject van organisatieontwikkeling zetten we in 2023 voort.

Op het gebied van personeel hebben ook wij te maken met krapte op de arbeidsmarkt. In 2023 ligt de opgave in het tijdig verkrijgen van inzicht in de ontwikkeling van moeilijk vervulbare vacatures. De gemeente Amsterdam blijft zich onderscheiden als goed, inclusief en aantrekkelijk werkgever.

In onderstaand overzicht staat wat wij willen bereiken en wat wij hiervoor gaan doen.

Doel	**Beter samenwerken en wendbaar organiseren rondom de maatschappelijke opgaven**
Activiteiten	■ We implementeren een nieuw leiderschapsprofiel voor alle managers waarin onder andere aandacht wordt besteed aan houding en gedrag van de managers, een sociaal veilige werkomgeving en vertrouwen in de medewerkers. ■ We analyseren ontwikkelingen op de interne en externe arbeidsmarkt, o.a. met behulp van voorspellingen over waar werk ontstaat, verandert of verdwijnt (forecasting) en anticiperen daarop. ■ We ontwikkelen innovatieve manieren van werving en selectie. ■ We bevorderen de doorstroom van medewerkers met divers talent mede op basis van de analyse van de interne arbeidsmarkt. We faciliteren omscholingstrajecten, voorkomen boventalligheid en schouwen jong potentieel voor managementfuncties. ■ We signaleren financiële en administratieve belemmeringen bij de flexibele inzet van medewerkers en het organiseren van teams rond de opgaven en nemen die belemmeringen weg.

Doel	**Blijvend aantrekkelijk werkgeverschap voor (toekomstige) medewerkers**
Toelichting Doel	Als werkgever streven we ernaar dat medewerkers vanuit hun expertise en verantwoordelijkheid kunnen bijdragen en dat leiders sturen op basis van vertrouwen. Een aantrekkelijke werkgever is voor ons een inclusieve werkgever.
Activiteiten	■ We creëren een veilige en vitale werkomgeving en werken vanuit vertrouwen. ■ We zetten in op de preventie en terugdringing van verzuim door onder andere managers hierin meer operationeel te ondersteunen en risico's in kaart te brengen. ■ Inclusie en diversiteit zijn de norm voor goed werkgeverschap. We willen een afspiegeling zijn van de Amsterdamse beroepsbevolking en een betere werkgever zijn voor een meer diverse groep medewerkers. Om dit te bereiken ontwikkelen en implementeren we o.a. antidiscriminatiebeleid, werken we met voorkeursbeleid en streefcijfers voor bepaalde groepen en ontwikkelen we een trainingsaanbod om ons hierbij te helpen. Ook werken we aan de toegankelijkheid van de organisatie, fysiek, digitaal en sociaal, voor medewerkers met een handicap en/ of chronische ziekte ■ We stimuleren voorbeeldgedrag en de rol van leidinggevenden in de ontwikkeling van de organisatie en medewerkers. ■ We implementeren de nieuwe visie op leiderschap en het leiderschapsprofiel en starten een leiderschapsprogramma. ■ We geven invulling aan belangrijke cultuurthema's zoals sociale veiligheid en integriteit. We geven ook deze thema's een plek binnen het leiderschapsprogramma. ■ We leiden de HR-adviseurs verder op, zodat zij leidinggevenden kunnen ondersteunen en adviseren op het gebied van inclusie, leiderschap, sociale veiligheid en integriteit.

Operationele Risico's

- **Risico:** We hebben te maken met tekort aan aanbod van personeel (met specifieke expertise) en tegelijkertijd met de pensionering van veel medewerkers de komende tien jaar.
- **Maatregel:** Wij blijven inzetten op aantrekkelijk werkgeverschap en op het benutten van onze eigen medewerkers, onder meer door doorstroom en omscholing te stimuleren.

- **Risico:** De toenemende eisen die de omgeving stelt aan de organisatie gecombineerd met een hoge werkdruk, toenemend ziekteverzuim en 120 miljoen aan besparingen op de organisatie, kan risico's voor de uitvoering van de opgaven met zich meebrengen.
- **Maatregel:** Het is en blijft noodzakelijk om steeds een realistische inschatting te maken van de haalbaarheid van ambities en deze kritisch te prioriteren.

- **Risico:** De organisatie is niet altijd in staat om de maatschappelijke opgaven volledig met eigen medewerkers aan te pakken. Bepaalde expertises zijn niet altijd binnen de organisatie aanwezig of beschikbaar en het is soms moeilijk om deze rollen met vaste medewerkers in te vullen door de krapte op de arbeidsmarkt. De maatregelen om de externe inhuur te verlagen, kunnen hierdoor onder druk komen te staan.
- **Maatregel:** We zetten er op in om de expertise die wel binnen de organisatie beschikbaar is, flexibel in te kunnen zetten door belemmeringen in systemen en structuren weg te nemen en door interne flexibele pools meer en beter te benutten.

4. ICT en Informatievoorziening Portefeuillehouder: Wethouder Rijxman

Moderne ICT en informatievoorziening zijn onontbeerlijk voor een wendbare organisatie die werkt aan de opgaven in de stad. Door de coronacrisis is het nog duidelijker geworden dan voorheen dat een goed functionerende digitale organisatie in de huidige tijd een vereiste is. voorheen dat een goed functionerende digitale organisatie onontbeerlijk is.

Doel	**De gemeente Amsterdam is een moderne digitale organisatie die 24/7 beschikbaar is voor haar burgers en haar medewerkers.**	
Activiteiten	We zorgen dat ervoor dat de digitale werkplek altijd veilig en stabiel beschikbaar is, zodat de ambtelijke organisatie haar werk voor de stad kan doen.	
Indicatoren		**Doelstelling 2023**
	Bereikbaarheid **Amsterdam.nl**	99,6%
	beschikbaarheid ADW voor medewerkers	99,6%
Toelichting	■ Wij zorgen ervoor dat de Amsterdammer 24/7 gebruik kan maken van digitale dienstverlening op **amsterdam.nl**. ■ Wij zorgen ervoor dat de digitale werkplek altijd veilig en stabiel beschikbaar is, zodat de ambtelijke organisatie haar werk voor de stad kan doen	

Digitale Transformatie

Digitalisering is geen doel op zich. Digitalisering creëert alleen toegevoegde waarde als het bijdraagt aan de opgaven van de stad. Daarbij spelen data en (al dan niet innovatieve) digitale technologieën vrijwel altijd een rol. Om de ambities op een verantwoorde wijze te realiseren is een adequate organisatie en de inzet van de juiste middelen nodig. In 2022 is de formele reorganisatie afgerond. Dit om het opgave-gericht werken te mogelijk te maken. Deze digitale transformatie is geen geringe opgave; naar verwachting zal het 5 jaar duren om alle veranderingen door te voeren.

Bouwen aan de juiste fundamenten

De gemeente Amsterdam maakt de overstap naar een cloud-based infrastructuur. Hierbij wordt de gehele infrastructuur zoals bijvoorbeeld servers, netwerken en opslagcapaciteit afgenomen als een dienst. De gemeente bezit dan niet meer de hardware die gebruikt wordt, maar schakelt daarvoor derden in. Om moderne applicaties te kunnen gebruiken en snel te kunnen inspelen op een veranderende behoefte aan ICT-voorzieningen, gaan we naar een infrastructuur die schaalbaar en wendbaar is en voldoet aan de laatste standaarden. Via de gemeentelijke regie-organisatie en het *cloud competence center* wordt gezorgd dat de juiste diensten worden afgenomen, dat de cloud-aanbieder alle verplichtingen nakomt en dat wordt voldaan aan wet- en regelgeving.

Datafunctie
De gemeente Amsterdam beheert de beschikbare data veilig en efficiënt en zet daarom in op een sterke datafunctie. Immers, alle opgaven in de stad hebben een datacomponent. Daarbij worden de activiteiten die de gemeente uitvoert steeds meer data gedreven. De gemeentelijke organisatie gaat daarom gebruik maken van één dataplatform. Waarin data op een consistente en veilige manier ontsloten wordt. Dit versterkt onze informatiepositie en biedt mogelijkheden om kansen te benutten. In 2023 wordt het dataplatform verder uitgebouwd. Hiervoor zijn dataprofessionals nodig; we zetten in op het ontwikkelen en behouden van kennis en competenties.

Slim Inkopen
De ontwikkeling, inkoop en onderhoud van IT-diensten moet betrouwbaar en van hoge kwaliteit zijn. We stellen daarom hoge eisen aan onze leveranciers. Door het bundelen van kennis en kunde op het leveringsvlak gaat de kwaliteit omhoog. Waarbij de opgaven in de stad centraal staan bij het vaststellen van de inkoopbehoefte. En niet het aanbod dat de leverancier doet.

Generieke Voorzieningen
Om efficiënter aan de gehele organisatie te leveren, gaan we meer gebruik maken van gemeenschappelijke en generieke voorzieningen. Als er meerdere organisatie-onderdelen behoefte hebben aan een bepaalde voorziening (zoals bijvoorbeeld een digitaal loket, een systeem om documenten in op te slaan, robotica of chatbot-technologie), dan gaan ze niet meer elk apart een oplossing zoeken en gebruiken, maar wordt er gebruik gemaakt van een gemeenschappelijke voorziening.

Kennis en kunde
De digitale ontwikkelingen volgen elkaar snel op. Daarom investeren we fors in onze mensen. We investeren in de ontwikkeling van de moderne competenties (digitalisering, data, innovatie en regievoering) van eigen medewerkers en trekken daar waar het nodig is nieuw talent aan. Soms halen we expertise van buiten. Maar we willen dat vaardigheden zoveel mogelijk van binnenuit worden ontwikkeld, door middel van gerichte en intensieve opleidingstrajecten.

Moderne digitale organisatie
De gemeente Amsterdam is een moderne digitale organisatie die 24/7 beschikbaar is voor haar burgers. En waarin de medewerker 24/7 kan beschikken over veilige en betrouwbare ict-voorzieningen om te werken aan de opgaves in de stad.

Operationele risico's
- Als gevolg van onvoldoende beschikbare capaciteit binnen het i-domein bestaat de kans dat IT-systemen en applicaties niet naar behoren functioneren waardoor continuïteit van de dienstverlening onder druk kan komen te staan.
  Maatregel: we blijven als Amsterdam investeren in medewerkers met behulp van om- en bijscholing en door aandacht voor carrièremogelijkheden te blijven benoemen. Ook trekken we extra recruiters aan om talenten op de (krappe) arbeidsmarkt aan ons te binden.
- Als gevolg van onvoldoende compensatie voor opgetreden inflatie voor de opgelopen kosten in het i-domein bestaat de kans dat er onvoldoende middelen beschikbaar zijn waardoor het realiseren van de veranderopgave van het i-domein in gedrang komt.
  Maatregel: We kijken naar digitalisering als mogelijke motor om besparingen te positioneren. Tevens organiseren we stevige sturing op de financiële component van de digitale transformatie en voeren het gesprek daarover om bij te kunnen sturen wanneer nodig.
- Als gevolg van het toegenomen gebruik van Software-as-a-Service (SaaS) toepassingen bestaat de kans dat Amsterdam steeds meer afhankelijk wordt van de leveranciers en van oplossingen waardoor de continuïteit van dienstverlening (deels) wordt onderbroken indien er iets gebeurt met de betreffende leverancier(s).
  Maatregel: We hebben inmiddels in kaart gebracht welke SaaS-applicaties worden gebruikt en er loopt een traject om alle informatie hierover te bundelen. In 2022 wordt de volgende stap gezet in kwaliteitssturing en beheersing op een hoger niveau te brengen.

5. Juridische dienstverlening: Portefeuillehouder: Burgemeester Halsema

Wij willen inwoners en ondernemers centraal stellen en het vertrouwen van de Amsterdammer in de gemeente vergroten. Dit is ook opgenomen In het coalitie-akkoord en reeds eerder tot uitdrukking gebracht in de notitie "Vertrouwen begint bij de overheid" van de burgemeester Halsema (13 januari 2022).

Het uitgangspunt voor nieuw vertrouwen is dat elke Amsterdammer eerlijk, gelijk en onbevooroordeeld wordt behandeld. Dit vraagt om dienstbaarheid, betrouwbaarheid en efficiëntie. De komende tijd wordt daarom het reeds ingezette programma van dejuridisering, mediation en verbetering klachtbehandeling met voorrang voortgezet.

In onderstaande doelen- en activiteitenboom die nog in ontwikkeling is, zullen de beoogde doelen en bijbehorende activiteiten nader worden uitgewerkt in 2023. Het uitwerken van relevante indicatoren maakt onderdeel uit van het versterken van de sturing op de juridische kolom.

Doel	**In de juridische dienstverlening staan bewoners en ondernemers centraal , waarbij elke Amsterdammer eerlijk, gelijk en onbevooroordeeld wordt behandeld**
Activiteiten	De invoering van een verplicht afwegingskader voor de totstandbrenging van beleid en regelgeving waarbij uitgangspunt is dat voorgenomen beleid en regelgeving noodzakelijk en evenredig moet zijn, alsook doenlijk en begrijpelijk is voor de Amsterdammer
	Oplossingsgerichte benadering bij juridische kwesties onder meer door verhoging inzet passende aanpak en waar mogelijk mediation
	Adequate klachtbehandeling (stedelijk programma klachtbehandeling)
	Versnelling en vereenvoudiging afhandeling van bezwaarschriften door bepaalde bezwaarschriften door een eenhoofdige ambtelijke commissie dan wel een onafhankelijk adviescommissie te laten afdoen (triage).

Doel	**Versterking juridische advisering binnen de gemeentelijke organisatie**
Activiteiten	Investeren in menselijk kapitaal: verplichte juridische cursussen in kennis en in vaardigheden.
	Beperken inhuur extern juridisch advies en advocaatdiensten door meer inzet eigen juristen en eigen advocaten.

Operationele risico's

In de bovenstaande toelichting zijn de belangrijkste activiteiten benoemd maar daarmee zijn tevens de risico's benoemd en de maatregelen wij hierbij voor ogen hebben. Deze kunnen nog worden aangevuld met het onderstaande:

- Het verder afnemende vertrouwen van de Amsterdammer in de overheid als de juridische vernieuwing uitblijft. Maar, er is een congruente aanpak nodig waarbij een cultuurverandering wordt doorgevoerd die niet alleen de juridische functie betreft. De verandering moet in samenhang worden gedaan met de andere strategische functies (zoals het personeelsbeleid, communicatie, de informatiehuishouding en het financieel beleid). Om die reden moet ook worden aangesloten bij de organisatie-ontwikkeling. Ook moet de hele keten van primaire beslissing tot uitvoering worden betrokken.
- De basis is nog niet op orde, dit uit zich onder meer door het niet halen van de wettelijke termijnen. Naast de verbeteringen die worden doorgevoerd om de processen efficiënter te maken en de instroom te kunnen reduceren door beter uitgelegd beleid en genomen besluiten, is onvoldoende juridische capaciteit een risico om op alle vlakken aan de wettelijke vereisten te voldoen (primaire besluiten niet op tijd, bezwaar niet op tijd, voorbereidingstijd voor beroepsprocedures suboptimaal, klachtbehandeling ook niet binnen de termijn, enz.). Hierin zullen ook keuzes (zowel ambtelijk als bestuurlijk) moeten worden gemaakt nu alles niet tegelijkertijd kan.
- Een oorzaak dat de basis niet op orde is ook de huidige schaarste op de juridische arbeidsmarkt. Eigen kweek vergt enkele jaren. Hervormen door anders inrichten van het werk kan een oplossing bieden. Ook personeelsbeleid zal hierin een belangrijke rol kunnen vervullen (zie ook eerder bij de congruente aanpak).

6. Communicatie met de stad: Portefeuillehouder: Burgemeester Halsema

Betrouwbaar, toegankelijk en begrijpelijk communiceren met de stad. Dat is waar de gemeentelijke communicatie voor staat. We bouwen aan het vertrouwen in de gemeente door begrijpelijke, betrouwbare en toegankelijke communicatie. We hebben en houden daarbij oog voor iedere Amsterdammer. Ons taalgebruik is duidelijk en toegankelijk, onze communicatie is voor iedereen herkenbaar, met begrijpelijke informatie in beeld en taal, die ook geschikt is voor laaggeletterden. We houden ook rekening met de diversiteit in onze stad.

We hanteren verschillende vormen van participatie. Het online streamen van bijeenkomsten is door de coronacrisis snel verder ontwikkeld en zal komend jaar onderdeel blijven van de werkwijze van de gemeente. Daarnaast stemmen we de online-communicatie zo goed mogelijk af op de behoeften van de verschillende doelgroepen. Via onder andere apps, de website, en social media maken we zichtbaar wat de gemeente doet voor de Amsterdammer. Dit zal een belangrijke focus blijven in 2023.

We verbeteren steeds onze onlinecommunicatie en onlinedienstverlening. Een nieuw Content Management Systeem (CMS) wordt aanbesteed. Dit CMS zal bijdragen aan het toegankelijk en begrijpelijk houden van ons beleid en onze uitvoering.
Het evenementenbeleid van de gemeente ontwikkelen we met het oog op een breed, divers en vernieuwend aanbod, passend bij de draagkracht van de stad. In 2023 zetten we verder in op communicatie en gedragsinzichten rondom evenementen als preventie tegen overlast van bezoekers.

Vertrouwen in de overheid:

Met goede communicatie dragen wij bij aan het versterken van het vertrouwen in de gemeente en de acceptatie en de impact van ons werk voor en met de stad. Aan de Amsterdammer leggen we het beleid uit en maken we de uitvoering hiervan mogelijk. Denk hierbij aan communicatie over waar het vuilnis wordt opgehaald tot gedrags-beïnvloeding in de coronacrisis. Welke bestuurlijke keuzes hebben wij gemaakt?

Hoe staat het ervoor met de bruggen en kades? Wat doet het college en hoe kunnen Amsterdammers helpen in de klimaatcrisis? Daarnaast wordt er in Amsterdam dagelijks gebouwd, ingericht, heringericht, gesloopt of getransformeerd. Maar ook de niet altijd even zichtbare onderwerpen, zoals het bestrijden van kansenongelijkheid vraagt goede en strategische communicatie. Het herstellen en versterken van vertrouwen is een opgave voor het bestuur en de hele ambtelijke organisatie. Communicatie speelt een sleutelrol.

Doel	**Beleid en uitvoering van de gemeente Amsterdam is begrijpelijk, toegankelijk en betrouwbaar (BTB) voor alle Amsterdamse doelgroepen, bestuur en organisatie**	
Activiteiten	De directe Communicatie is zo georganiseerd dat beleid en uitvoering integraal samenwerken	
	Alle teams van de directie Communicatie werken opgavegericht en dragen bij aan de uitvoering van het college akkoord en interne opgaves van de organisatie.	
	De directie Communicatie is een inclusieve en diverse organisatie met vitale en betrokken medewerkers	
	Een nieuw CMS-systeem met doelstelling: interactie met de Amsterdammer persoonlijk, eenvoudig en toegankelijk (of Begrijpelijk, toegankelijk en betrouwbaar)	
Indicatoren		**Doelstelling 2023**
	Burgermonitor	n.t.b.
	Tevredenheid gebruikers: **www.amsterdam.nl**, cockpit social	n.t.b.

Operationele risico's:

Het nalaten van begrijpelijke, toegankelijke en betrouwbare communicatie leidt tot minder vertrouwen van de Amsterdammer in de overheid en afnemend draagvlak in de samenleving en tot vertraging in de uitvoering van ons beleid. Dit monitoren we jaarlijks met de burgermonitor.

7. Financiën: Portefeuillehouder: Wethouder Van Buren

Toekomstbestendige financiële huishouding

Wij willen zorgen voor een solide toekomstbestendige financiële huishouding.
Een betrouwbare, heldere financiële administratie is daarbij essentieel. Wij hechten er belang aan dat er gestuurd kan worden op de realisatie van ambities en dat deze goed navolgbaar zijn in de vorm van heldere indicatoren en doelen in de P&C producten.

In onderstaand overzicht staat wat wij willen bereiken en wat wij hiervoor gaan doen.

Doel	**Het verbeteren van het inzicht in de financiën en de samenhang met de uitvoering van de gemeentelijke dienstverlening.**
Toelichting doel	We werken aan het zo eenvoudig mogelijk inrichten van onze kaders en processen, met systemen die ons ondersteunen (bijvoorbeeld door selfservicemogelijkheden). Speerpunt in 2023 is de implementatie van het nieuwe Financieel Management en Inkoop Systeem (FMIS). Hiermee kunnen we o.a. beter sturen op rechtmatige inkoop. Door slim en effectief gebruik te maken van data en digitalisering helpen we de gemeentelijke organisatie om beter inzicht te krijgen in de financiën en vergroten we de samenhang met beleidsinhoudelijke data.
Activiteiten	Gemeentebreed implementeren van het nieuwe Financieel Management en Inkoop Systeem, met als doel de verbetering van de effectiviteit en efficiëntie van de administratieve en informatievoorzieningsprocessen (o.a. selfservice-faciliteiten, realtime inzicht voor managers en rapportages met gecombineerde data).
	We versterken het sturen op en het organiseren in de ketens (o.a. Verkoop tot en met Ontvangst en Inkoop tot en met Betalen). Ketensturing betekent dat de focus ligt op de resultaten van de keten in plaats van op de resultaten van individuele teams/ afdelingen. Hiervoor gaan we meer multidisciplinair werken, waarbij alle onderdelen van de keten met elkaar samenwerken).
	Het versterken van (strategische) financiële advisering samen met onze partners binnen de gemeente, onder andere door middel van een multidisciplinaire aanpak gericht op de opgave. Tevens richten wij ons nadrukkelijker in ons advies op het nemen van goede beslissingen door het management (de goede dingen goed / doelmatig en rechtmatig doen) met oog voor het nemen van te grote risico's en het voorkomen van tunnelvisie
	Slim en effectief gebruik maken van data en digitalisering. Het verhogen van de kwaliteit van data om te komen tot betrouwbare prognoses
	Het verzamelen en analyseren van gegevens en het creëren van beslissingsonder-steunende informatie (intelligence). Deze gegevens zijn bijvoorbeeld bestuurlijke signalen, signalen uit de stad en signalen vanuit beleidsontwikkeling.

Operationele risico's

- Implementatie FMIS. De impact van FMIS is organisatiebreed groot:
  - Er zijn zo'n 3000 gebruikers.
  - Er zullen diverse koppelingen met subadministraties gemaakt worden
  - na de tweede aanbesteding (voor de implementatie- en beheerpartner) is met zekerheid te zeggen of en zo ja, hoe dit project binnen de begrote implementatie- en beheerkosten kan blijven.
  - De voorbereiding van de implementatie in 2023 zal druk leggen op andere taken

Deze en andere projectrisico's worden gemanaged met een gedegen project governance.

- Minder financiële expertise beschikbaar dan de organisatie vraagt. Komende jaren wordt een groot beroep gedaan op de financiële specialismen. We prioriteren scherp en investeren in capaciteitsmanagement.
- Voor strategisch financiële experts is er krapte op de arbeidsmarkt, terwijl juist op dit specialisme een groot beroep wordt gedaan. We investeren in het op peil houden van deze capaciteit door extra mensen in te zetten voor werving en selectie en door te investeren in interne doorgroeimogelijkheden. Bij onvoldoende capaciteit huren we in.
- Fraude/integriteit: in de fraude- en integriteitsscan zijn risico's opgenomen ten aanzien van het verwijderen van facturen het overmaken van geld aan rekeningen van bevriende relaties. Voor alle deze risico's zijn beheersmaatregelen opgenomen.

8. Rechtmatigheidsverantwoording: Portefeuillehouder: Wethouder Van Buren

Vanaf begrotingsjaar 2023 vindt een grote verandering plaats in de verantwoordelijkheden voor het presenteren van de rechtmatigheid van de jaarrekening van de gemeente. Het is niet langer de accountant die vaststelt dat in lijn met wet- en regelgeving wordt gehandeld, maar er komt, als onderdeel van de jaarrekening, een rechtmatigheidsverantwoording. Hiermee legthet college expliciet verantwoording af over de rechtmatigheid van de financiële transacties. De *rechtmatigheid zelf* is, en was altijd al, de verantwoordelijkheid van het college.

Dat betekent dat het college de raad voorjaar 2024 – in de Jaarrekening 2023 – voor het eerst een rechtmatigheidsverantwoording zal voorleggen.

De invoering van de rechtmatigheidsverantwoording door het college houdt in dat:

- De accountant in de toekomst geen verklaring meer zal afgeven over de rechtmatigheid maar alleen over de getrouwheid van de jaarrekening.
- Daarvoor in de plaats wordt door het college in het jaarverslag een (korte en bondige) rechtmatigheidsverantwoording opgenomen die verder wordt toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering van het jaarverslag.
- Verder verwacht de wetgever dat het college en de raad door het jaar heen in gesprek gaan over rechtmatigheid en niet alleen achteraf naar aanleiding van de jaarrekening.
- Voor Amsterdam zullen verantwoording en toelichting met name gericht zijn op processen als inkoop en aanbesteden, bijstandsverlening, subsidies en gemeentelijke belastingen.

9. Coördinatie Inkoop: Portefeuillehouder: Wethouder Van Buren

In onderstaand overzicht staat wat wij willen bereiken en wat wij hiervoor gaan doen.

Doel	**Doelgericht inkopen door de mogelijkheden van de markt optimaal te benutten voor meer vernieuwende, duurzame en sociale producten en diensten, zodat bijgedragen wordt aan het oplossen van maatschappelijke en sociale vraagstukken van de stad.**
Toelichting doel	We kopen jaarlijks voor circa € 2,8 miljard in aan producten, diensten en werken. De Bestuursopdracht Inkoop (2019-2022) heeft de basis gelegd voor het doorvoeren van verbeteringen voor een excellent inkoopstelsel, langs de assen: opdrachtgever- en opdrachtnemerschap, kaderstelling, uitvoering & interne beheersing. Hier gaan we mee door. Denk hierbij aan doelgericht inkopen door de mogelijkheden van de markt optimaal te benutten voor meer vernieuwende, duurzame en sociale producten en diensten, zodat bijgedragen wordt aan het oplossen van maatschappelijke en sociale vraagstukken van de stad.
Activiteiten	We voeren categoriemanagement inclusief strategische beleidsadvisering gemeentebreed in alle domeinen in.
	Het contractmanagement wordt gemeentebreed ingericht als sturingsmechanisme voor onze contracten en leveranciersrelaties.
	We richten inkoop-opdrachtgeverstafels in om het opdrachtgeerschap en eigenaarschap van contracten en categorieën te versterken.

Doel	**Rechtmatig inkopen o.a. door soortgelijke inkoopbehoeften te bundelen en in te kopen, zodat wordt voldaan aan geldende regels en besluiten.**	
Toelichting doel	Het terugdringen van de onrechtmatigheid van de inkoopuitgaven (inkopen waarbij de Aanbestedingswet niet is gevolgd), blijft ook in 2023 onze topprioriteit.	
Activiteiten	We zetten extra in rechtmatig inkopen onder andere door gelijksoortige inkoop-behoeften gebundeld in te kopen	
	We laten directies met een te hoge onrechtmatigheid (meer dan 1 procent van de inkoopuitgaven) een plan van aanpak opstellen en monitoren periodiek de voortgang van de uitvoering van de plannen.	
	We werken verder aan een compleet gevulde stedelijke inkoopkalender, zodat tijdig duidelijk is wat wanneer moet worden ingekocht en er ook naar gehandeld kan worden. Hierdoor weten leveranciers ook tijdig wat Amsterdam gaat inkopen en kunnen hierop inspelen, hetgeen leidt tot beter aanbod.	
Indicatoren		**Doelstelling 2023**
	Tolerantiemarge onrechtmatigheid inkoopuitgaven t.o.v. begroting	< 1%
	Een compleet gevulde stedelijke inkoopkalender	=> 70%
	Een tijdig gepubliceerde stedelijke inkoopkalender **	=> 85%

Operationele risico's

- Implementatie FMIS. De voorbereiding van de implementatie van het inkoop-gedeelte in 2023 vergt naar alle waarschijnlijkheid meer interne capaciteit dan voorzien. Dit legt druk op reguliere taken (op operationeel en tactisch niveau). Deze en andere projectrisico's worden gemanaged met een gedegen project governance;
- Minder inkoop expertise beschikbaar dan de organisatie vraagt. We sturen actief op de inkoopkalender, zodat tijdig bekend is welke werkzaamheden prioriteit krijgen;

Voor inkoopprofessionals is er krapte op de arbeidsmarkt (specifiek op niveau S11 t/m S13), terwijl juist op dit specialisme een groot beroep wordt gedaan. We investeren in het op peil houden van deze capaciteit door extra mensen in te zetten voor werving en selectie (IFI) en door te investeren in interne doorgroeimogelijkheden. Bij onvoldoende capaciteit huren we in.

10. Fiscale aspecten: Portefeuillehouder: Wethouder Van Buren

In onze fiscale strategie hebben we vastgelegd dat we een betrouwbare belasting-betaler willen zijn door de fiscale wet- en regelgeving na te leven. Daarbij volgen we doel en strekking van de wetgeving en maken geen gebruik van constructies die op gespannen voet staan met de wet- en regelgeving. We zorgen ervoor dat we niet meer en niet minder belasting betalen dan volgens een redelijke interpretatie van de wet nodig is. Onze houding naar de Belastingdienst is open en transparant. In het convenant Horizontaal Toezicht hebben we afspraken met de Belastingdienst vastgelegd om te komen tot een werkwijze waarmee we de Belastingdienst inzicht geven in de fiscale beheersing. Met onder meer steekproefsgewijze controles tonen we met een redelijke mate van zekerheid aan dat de ingediende belastingaangiften juist zijn. Hiermee voorkomen we verrassingen en geven we uitvoering aan het convenant Horizontaal Toezicht dat met de Rijksbelastingdienst is gesloten.

Operationele risico's

Bij de boeking van facturen kunnen fouten worden gemaakt. Met controles worden fouten zo veel mogelijk hersteld. Ook bij de salarisverwerking, inhuur van zzp-ers en de controle op privégebruik van het wagenpark lopen we risico's. De controles zijn zodanig ingericht dat we de risico's zoveel mogelijk beperken. De risico's en de beheersing daarvan bespreken we periodiek met de Belastingdienst.

11. Facilitaire voorzieningen en gemeentelijke huisvesting
Portefeuillehouders: Wethouders Van Buren en Groot Wassink

Onze huisvesting en de inrichting ervan dient een omgeving te bieden waarin bestuur en collega's optimaal kunnen presteren en waar bezoekers zich welkom voelen.

- Wij zorgen voor een werkomgeving en voorzieningen die optimaal aansluiten op het werk van onze medewerkers en de opgaven waar wij als stad voor staan.
- Wij dragen bij aan het verder verduurzamen van de gemeentelijke organisatie, zodat wij onze voorbeeldrol goed kunnen vervullen.

In onderstaand overzicht staat wat wij willen bereiken en wat wij hiervoor gaan doen.

Doel	**Een duurzame en hybride werkomgeving**
Toelichting Doel	We realiseren een werkomgeving met faciliteiten, die medewerkers in staat stelt de beste resultaten te behalen voor de stad en haar bewoners.
Activiteiten	Implementatie van een huisvestingsstrategie, kantorenplan en inrichtingsconcept waarmee hybride werken optimaal wordt ondersteund.
	Het zorgen voor een passende huisvestingsportefeuille.
Toelichting Activiteiten	■ Hybride werken betekent dat medewerkers flexibel zijn in hun werklocatie: op kantoor, thuis of elders. Dit vraagt om goede faciliteiten en betekent ook dat er uiteindelijk minder kantoorwerkplekken nodig zijn. We richten onder andere 4 testlocaties om te onderzoeken welke werkomgeving en faciliteiten het beste aansluiten op de behoefte. ■ Ter uitvoering van de bestuursopdracht 'besparing op huisvesting', wordt medio 2023 het aantal werkplekken met circa 1.000 verminderd. Verdere vermindering van werkplekken volgt in 2024 en verder.

Doel	**Verduurzaming gemeentelijke organisatie**
Toelichting Doel	Wij voeren de Uitvoeringsagenda verduurzaming gemeentelijke organisatie uit. Voor 2030 zijn onder meer de volgende doelstellingen geformuleerd: ■ 35 procent minder energieverbruik in panden ■ 100 procent circulaire bedrijfsvoering (inkoop, gebruik en retour) ■ 50 procent minder materiaalgebruik (ten opzichte van 2018) ■ Alle panden hebben energielabel A
Activiteiten	Verdere energiereductie door minder verwarmen in de winter en minder koelen in de zomer.
	Alle daken zijn waar mogelijk belegd met zonnepanelen.

Doel	Going concern
Toelichting Doel	De werkomgeving zorgt ervoor dat bestuur en medewerkers zo goed mogelijk kunnen presteren en dat bezoekers zich welkom voelen. We sturen op een doelmatige en rechtmatige inzet van middelen met inachtneming van ontwikkelingen en innovaties op het vakgebied.
Activiteiten 2023	Een doelmatige en rechtmatige inzet van middelen met inachtneming van ontwikkelingen en innovaties op het vakgebied

Operationele risico's

- Stijgende marktprijzen. Veel contracten zijn op basis van Consumenten Prijs Index (CPI-cijfers. Deze zijn op dit moment rond de 10 procent. Daarnaast is er sprake van (semi-) variabele gasprijzen. Ook deze stijgen fors.
- Beschikbaarheid in capaciteit en middelen van onze leveranciers. Door leverings-problemen en krapte op de arbeidsmarkt kunnen onze leveranciers niet (tijdig) voldoen aan onze vraag om hiermee onze facilitaire dienstverlening te kunnen vervullen.
- Beschikbaarheid van eigen medewerkers bij specialistische functies. Door de krapte op de arbeidsmarkt en hoge uitstroom door het bereiken van pensioengerechtigde leeftijd komt onze capaciteit onder druk te staan in de aankomende jaren.

12. Subsidies Portefeuillehouder: Wethouder Van Buren

Het subsidieproces ondersteunt de bestuurlijke doelen die gesteld worden in de beleidsprogramma's. Ten aanzien van het subsidie proces zelf is de opgave om het stelsel van regelingen voor de burger eenvoudiger en toegankelijker te maken en de benodigde ambtelijke capaciteit daarbij terug te brengen. Dit wordt in 2022 uitgewerkt in termen van doelen en activiteiten.

Met het in gebruik nemen van het nieuwe subsidiesysteem in 2022 is er een basis gelegd voor een solide, langlopende applicatie die ons in staat stelt de komende bestuursperiode de dienstverlening aan de subsidieaanvragers gerichter vorm te geven conform de ambitie. In 2023 zal de prioriteit liggen bij het toegankelijker en eenvoudiger maken van de regelingen en het naar beneden brengen van de lastendruk voor subsidieaanvragers. Denk bij het laatste aan het niet onnodig uitvragen van reeds toegankelijke gegevens en aan het verkennen van andere manieren om verantwoording af te leggen. Daarnaast verbeteren we voor de Amsterdammer het inzicht in beschikbare subsidieregelingen, maar ook digitale ondersteuning bij de aanvraag en verantwoording. Om dit alles te bereiken zullen zowel de regelingen als het interne proces worden herijkt.

Operationele risico's en beheersmaatregelen van het subsidieproces.

- **Uitval van de subsidieapplicatie.**
  Dit kan leiden tot het niet kunnen aanvragen, verantwoorden of betalen van subsidies.
  Beheersmaatregel: met de leverancier zijn afspraken gemaakt hoe dergelijke verstoringen moeten worden opgepakt, afhankelijk van de impact van de storing.
- **Het niet halen van vastgestelde doorlooptijden.**
  Het niet halen van de gestelde termijnen heeft als risico imagoschade en dat het vertrouwen in de gemeentelijke dienstverlening afneemt.
  Beheersmaatregel: door signalering van dreigende termijnoverschrijding en periodieke voortgangsrapportages werken we aan het voldoen aan de voorgeschreven doorlooptijden.
- **Het risico op dubbele betalingen.**
  Beheersmaatregel: door een koppeling tussen het subsidiesysteem en het financiële systeem voorkomen we dat subsidiebetalingen dubbel worden aangeleverd.

13. Integriteit Portefeuillehouder: Burgemeester Halsema

Het college staat voor een weerbare en integere organisatie. Het blijft van belang continu en structureel in te zetten op beheersing van fraude- en integriteitsrisico's. Mede op grond van de ervaring met de scans van de afgelopen jaren zetten we in 2023 op het volgende in:

- Voortbordurend op afgelopen jaar blijft het gemeentelijke management team elk kwartaal aan de hand van actuele casuïstiek en dilemma's het gesprek over integriteit voeren. Leren en ontwikkelen vervult hierbij een centrale rol. De lessen uit deze gesprekken worden binnen de ambtelijke organisatie verder uitgewerkt.
- In de afzonderlijke directies vervullen de risicoscans een belangrijke functie. De feedback en aanbevelingen van de risicoscan worden door de directies opgepakt en verder uitgewerkt.
- Wij zullen de raad vanaf komend jaar in de jaarrekening over fraude- en integriteits-risico's informeren. Dit is In lijn met het verenigen van fraude en integriteitsrisico's als integraal onderdeel van het bredere risicomanagement en –beheersing van de organisatie.

14. Apparaatslasten Portefeuillehouder: Wethouder Van Buren

Apparaatslasten	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Programma 1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid	236,3	259,4	251,4	250,2	249,1
Programma 2 Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer	192,8	168,5	166,7	166,2	166,2
Programma 3 Economie, kunst, cultuur en erfgoed	22,7	25,1	24,8	24,8	24,8
Programma 4 Sport	22,9	25,2	25,2	25,2	25,0
Programma 5 Onderwijs	32,0	33,5	33,3	32,4	32,4
Programma 6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	204,8	164,3	164,2	164,8	164,1
Programma 7 Sociale zaken en Armoedebestrijding	149,4	144,1	141,4	138,8	138,5
Programma 8 Veiligheid	96,3	102,6	102,6	102,4	102,8
Programma A Algemene dekkingsmiddelen	21,3	21,8	20,4	20,4	20,4
Programma B Bestuur en organisatie	736,4	720,2	701,9	699,3	696,6
Totaal apparaatslasten	**1.715,0**	**1.664,7**	**1.632,0**	**1.624,6**	**1.620,1**
waarvan intern personeel	1.339,9	1.385,5	1.379,8	1.375,0	1.373,0
waarvan externe inhuur	176,2	103,8	93,6	93,2	93,1
waarvan overige apparaatslasten*	198,9	175,4	158,6	156,4	154,0

* overige apparaatslasten doen zich alleen voor bij B1, overhead, en bestaat uit huisvesting, ict, kapitaallasten en diversen

Samen met de drie andere grote steden Rotterdam, Den Haag en Utrecht is een gezamenlijke definitie opgesteld van apparaatslasten. Met deze definitie kunnen we de apparaatslasten van de G4 makkelijker onderling vergelijken. In beperkte mate zullen de gepresenteerde apparaatslasten nog afwijken van de definitie omdat specifieke kostensoorten verschillend kunnen worden geïnterpreteerd in de G4 bij het hanteren van de definitie.

Apparaatslasten bestaan uit het volgende:

- Alle salaris- en persoonlijke lasten zoals opleidingen, dienstkleding, mobiele telefoons van alle medewerkers.
- De lasten van externe inhuur, zowel voor de reguliere bedrijfsvoering als voor de beleidsprogramma's.
- De lasten die niet toe te delen zijn aan de beleidsprogramma's en ondersteunend zijn aan de organisatie zoals ICT, informatievoorziening, schoonmaak, trainees, huisvesting, licenties, bestuurs- en raadsondersteuning, management in de primaire processen, koffie, energie en water, huur enzovoort. Deze lasten staan in de begroting opgenomen bij B1. Overhead.

Ontwikkelingen

De apparaatslasten laten in 2023 een daling zien van 3 procent (€ 50,3miljoen) ten opzichte van 2022. Dit komt voornamelijk door:

- Programma 1, Bouwen, Wonen en Duurzaamheid (toename € 23,1 miljoen). De stijging is hoofdzakelijk het gevolg van een hogere overhead die wordt doorbelast aan investeringsprojecten, waaronder grondexploitaties en andere investeringen in programma 1 (€ 19,7 miljoen). Hierdoor dalen de apparaatslasten in programma B met hetzelfde bedrag. De overige stijging is onder andere het gevolg van nominale ontwikkelingen en bijstelling van de capaciteitsramingen.
- Programma 2, Openbare ruimte, water, groen en vervoer (afname € 24,3 miljoen). In 2022 was voor € 33,2 miljoen lasten voor Programma Bruggen en Kademuren opgenomen. Programma bruggen en kademuren is een specifiek programma van het vorige college. De financiering was daarom geregeld tot 2022. In het nieuwe coalitieakkoord is wederom begroting toegekend aan Programma Bruggen en Kademuren, maar dit is nog niet zichtbaar onder de apparaatslasten.
- Programma 3, Economie, kunst, cultuur en erfgoed (toename € 2,4 miljoen). De stijging is het gevolg van de extra nominale ontwikkelingen. De extra nominale ontwikkeling betreft echter voornamelijk subsidiegelden, waardoor de weergave als apparaatslasten niet correct is. Dit beeld wordt bij een volgende begrotingswijziging hersteld.
- Programma 4, Sport, (toename € 2,3 miljoen). Dit wordt veroorzaakt door een extra toegekend structureel budget voor nominale ontwikkelingen.
- Programma 5, Onderwijs, (toename € 1,5 miljoen). De toename wordt veroorzaakt door een extra toegekend budget voor de nominale ontwikkelingen.
- Programma 6, Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit (Afname € 40,5 miljoen). Dit wordt veroorzaakt door minder Corona gerelateerde inzet bij test- en vaccinatiestraten.
- Programma 7, Sociale zaken en Armoedebestrijding, (afname € 5,3 miljoen). Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere uitvoeringslasten van het Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) en omdat de programma's cohortaanpak, startproces en veerkracht aflopen in 2022.
- Programma 8, Veiligheid, (toename € 6,3 miljoen). Dit wordt veroorzaakt door een stijging van de formatie, waardoor de lasten van de bedrijfsvoering toenemen met € 1,3 miljoen. Daarnaast is sprake (geweest) van loonontwikkelingen. Deze hebben geleid tot een toename van de lasten met ruim € 5 miljoen.
- Programma B, Bestuur en organisatie (afname € 16,2 miljoen). De afname van de lasten wordt voornamelijk veroorzaakt door de hogere interne toerekening van de apparaatslasten aan investeringsprojecten, waaronder grondexploitaties en andere investeringen in programma 1.
- Overige programma's (afname € 0,4 miljoen).

Salarissen en inhuur

Salarissen

De salarisbegroting in 2023 bedraagt circa € 1,45 miljard, een stijging van 3% (circa € 52 miljoen) ten opzichte van 2022. In belangrijke mate wordt deze stijging veroorzaakt door het omzetten van inhuurbudgetten en programmalasten in salarislasten, omdat de onderliggende werkzaamheden als structureel zijn aangemerkt. Dit speelt met name bij de vorming van het nieuwe cluster Digitalisering, Innovatie en Informatie en vormt het grootste deel van de stijging. De genoemde stijging van de lasten wordt met name zichtbaar in het programma Bestuur en Organisatie, onderdeel Overhead.

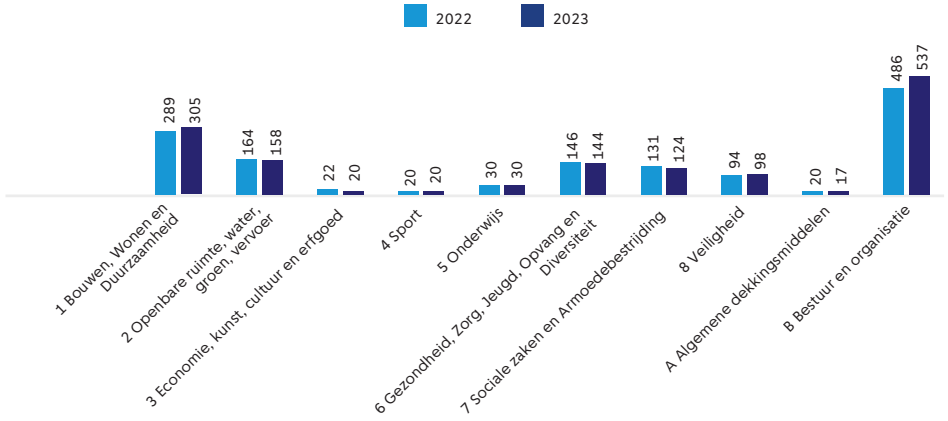

Inhuur

De organisatie blijft werken aan: uitvoeren van structureel werk door medewerkers met een dienstbetrekking en het verminderen van externe inzet. Wij zetten ook in 2023 de uitvoering van het plan van aanpak “Bewust omgaan met externe inzet” onverminderd door.

De inhuurbegroting voor 2023 bedraagt € 99 miljoen. Dit is een afname met ruim 40% ten opzichte van 2022 (afname met € 72 miljoen). Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door minder Corona gerelateerde inzet bij test- en vaccinatiestraten (programma Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit). Tevens dalen de inhuurlasten door het omzetten van externe inzet naar vast personeel (zichtbaar in het programma Bouwen, Wonen en Duurzaamheid en het programma Sociale zaken en Armoedebestrijding).

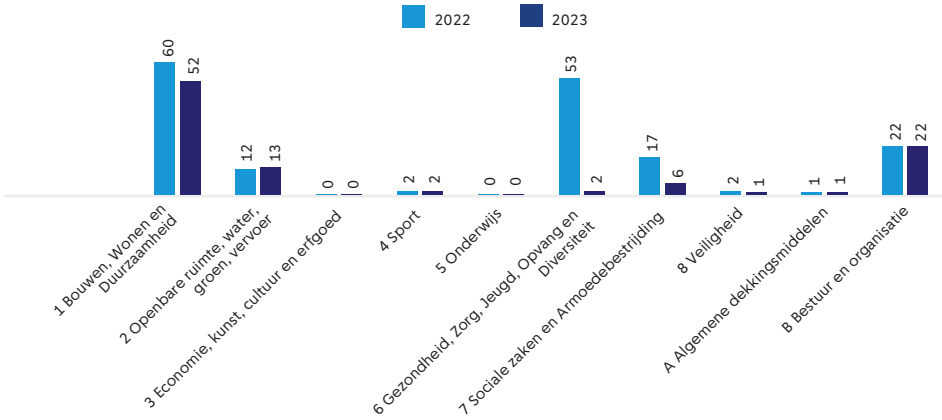

6

Afkortingen- en begrippenlijst

Afkortingen- en begrippenlijst

A

AAGG	Amsterdamse Aanpak Gezond Gewicht	Afkorting
A-Bis	Amsterdamse Basisinfrastructuur	Afkorting
ACAM	Accountancy en Advies Amsterdam	Afkorting
Accres	Het accres is de beweging (krimp of groei) die het gemeentefonds maakt met de rijksuitgaven mee. Extra rijksuitgaven leiden tot groei van het gemeentefonds. Bezuinigingen op rijksuitgaven leiden tot krimp van het gemeentefonds.	Begrip
ACE	Aanvullend Convenant Erfpacht	Afkorting
Achtergestelde lening	Een lening waarbij, in het geval van faillissement van de lener, de partij die de lening verstrekt wordt achtergesteld in de positie als schuldeiser. De partij die de lening verstrekt kan in dit geval dus pas na andere 'normale' schuldeisers, zoals banken, de schuld opeisen.	Begrip
Activa	De activa zijn onderdeel van de balans en bestaan uit materieel bezit (oftewel materiële activa) en financieel bezit (oftewel financiële activa). De materiële activa zijn de bezittingen in tastbare zaken, zoals grond, schoolgebouwen en de Noord/ Zuidlijn. De financiële activa zijn bezittingen in financieel waardepapier, zoals aandelen in deelnemingen of verstrekte leningen aan anderen.	Begrip
AcVZ	Actiecentrum Veiligheid en Zorg	Afkorting
ADAM	Amsterdamse Dierenhulp aan Minima	Afkorting
AEB	Afval Energie Bedrijf	Afkorting
AFK	Amsterdams Fonds voor de Kunst	Afkorting
Afschrijving	Investeringen bewijzen hun nut over meerdere jaren. De kosten van een investering, ofwel de geïnvesteerde som, worden daarom ook over meerdere jaren verdeeld. Het jaarlijkse bedrag is de afschrijving. Het aantal jaren waarover de kosten worden verdeeld heet de afschrijvingstermijn.	Begrip
AGV	Amstel, Gooi en Vecht	Afkorting
AIF	Amsterdams Investeringsfonds	Afkorting
Algemene reserve	Dit is het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente en is een buffer voor het kunnen opvangen van (niet-structurele) financiële tegenvallers.	Begrip
Algemene uitkering	Uitkering van het gemeentefonds waarbij geen specifiek doel voor de besteding van de middelen is aangegeven. De hoogte van deze uitkering is afhankelijk van de karakteristieken van een gemeente en eventuele nieuwe gemeentelijke taken, of taken die vervallen.	Begrip
AMIF	Asiel, Migratie en Integratiefonds	Afkorting
AMR2	Subsidie voor arbeidsmarktregio's voor de toeleiding van mensen met een achterstand naar de arbeidsmarkt	Afkorting
AMS	Advanced Metropolitan Solutions	Afkorting

A

AMSYS	Amsterdam Metro Systeem	Afkorting
ANMEC	Amsterdam Natuur en Milieu Educatie	Afkorting
ANPR	Automatic Number Plate Recognition	Afkorting
AO	Ambulante ondersteuning	Afkorting
AOV	Aanvullend Openbaar Vervoer	Afkorting
Apparaatslasten	Alle personele- en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de gemeentelijke organisatie (los van de kosten van het bestuur). Denk aan de loonkosten voor het ambtelijk apparaat, kosten voor inhuur, huisvestingskosten, facilitaire kosten en automatiseringskosten. Ook kapitaallasten zijn onderdeel hiervan, voor zover deze betrekking hebben op investeringen voor het laten functioneren van de gemeentelijke organisatie.	Begrip
APV	Algemeen Plaatselijke Verordening	Afkorting
Areaalsystematiek	Systematiek voor het meebewegen van de begroting met de groei van de stad. Met een beperkte set objectieve parameters ramen we hoeveel middelen nodig zijn om de Amsterdammers volgend jaar hetzelfde voorzieningenniveau te kunnen aanbieden.	Begrip
ASG	Aanvullende regeling Seksuele Gezondheidszorg	Afkorting
ASP	Amsterdam Science Park	Afkorting
AV	Aanvullend Vervoer	Afkorting
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming	Afkorting
AWVN	Algemene Werkgeversvereniging Nederland	Afkorting

B

B&O	Bestuur en organisatie	Afkorting
B&W	Burgemeester en wethouders	Afkorting
Balans	Het overzicht van onze activa en passiva op een bepaald moment.	Begrip
Baten	Inkomsten. Zie ook stelsel van baten en lasten	Begrip
Bboor	Bestuurlijke boete overlast openbare ruimte	Afkorting
BBV	Besluit begroting en verantwoording Dit zijn de wettelijke eisen voor de opzet en inhoud van de begroting en jaarrekening.	Afkorting/ Begrip
Bbz	Besluit Bijstandsverlening voor Zelfstandigen	Afkorting
BCF	Btw-compensatiefonds Vanaf 2003 zijn gemeenten btw-plichtig. Het BCF heeft als doel dit nieuwe btw-regime budgettair neutraal te laten verlopen. De gemeente kan onder voorwaarden betaalde btw terugvragen via het BCF.	Afkorting/ Begrip

B

Bestemmingsreserve	Dit is een reserve waaraan de raad of provinciale staten een bestemming heeft gegeven: het dient een bepaald doel en heeft een vooraf bepaalde looptijd.	Begrip
BIE	Bouwgronden in exploitatie	Afkorting
BIO	Beleidsregel Integriteit en Overeenkomsten Inkoop	Afkorting
BIZ	Bedrijven Investeringszone	Afkorting
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten	Afkorting
BOA	Buitengewoon opsporingsambtenaar	Afkorting
BORI	Beheer en Onderhoud Rail Infrastructuur	Afkorting
BOTOC	Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit	Afkorting
BRP	Basis Registratie Personen	Afkorting
Btw	Belasting toegevoegde waarde	Afkorting
Budgettair neutraal	Een budgettair neutrale wijziging in de begroting is een wijziging die geen effect heeft op het saldo van baten en lasten.	Begrip
BV	Besloten Vennootschap	Afkorting
BVOV	Beschikbaarheidsvergoeding openbaar vervoer	Afkorting
Bvo	Bruto vloeroppervlak	Afkorting
BW	Beschermd Wonen	Afkorting
BW	Boekwaarde	Afkorting
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	Afkorting

C

CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst	Afkorting
CCTV	Closed-circuit television	Afkorting
CNB	Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaalgebied	Afkorting
CO2	Koolstofdioxide	Afkorting
COA	Centraal Orgaan opvang asielzoekers	Afkorting
COB	Centrale Object Bediening	Afkorting
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden	Afkorting
CPO	Collectief Particulier Opdrachtgeverschap	Afkorting
CRK	Commissie Ruimtelijke Kwaliteit	Afkorting
CROW	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Weg- en Waterbouw en de Verkeerstechniek	Afkorting
CSZ	College Sanering Zorginstellingen	Afkorting
CTO	Centrum voor Topsport en Onderwijs Amsterdam	Afkorting

D

DB	Dagbesteding	Afkorting
DB	Dagelijks Bestuur	Afkorting
DBA (wet)	Wet deregulering beoordeling arbeidsrelaties	Afkorting

D

Decentralisatie-uitkering	Een tijdelijke uitkering vanuit het gemeentefonds, waarbij middelen anders verdeeld kunnen worden dan bij de algemene uitkering. Het wordt vaak gebruikt om specifieke uitkeringen over te hevelen naar het gemeente fonds, of om specifieke uitkeringen te voorkomen.	Begrip
Dekkingspercentage	Dit is de mate waarin gemeentelijke lasten, van bijvoorbeeld riolering en afvalinzameling, aan de burger worden doorberekend. Bij een dekkingspercentage van 100% worden de lasten volledig doorberekend, dus dekken de baten de lasten volledig.	Begrip
DGO	Duurzame Gemeentelijke Organisatie	Afkorting
DIV	Document- en Informatievoorziening	Afkorting
DMS	Data Management Systeem	Afkorting
DOA	Doelgericht op afstand	Afkorting
Doelenboom	Het geheel van doelen, activiteiten en indicatoren per programma(onderdeel). Doelen geven weer wat we willen bereiken, activiteiten geven weer wat we daarvoor gaan doen en indicatoren verschaffen een gekwantificeerd inzicht in de voortgang of uitvoering.	Begrip
DOR	Digitaal Opkopers Register	Afkorting
DORA	Deltaplan Openbare Ruimte Amsterdam Met het Deltaplan Openbare Ruimte Amsterdam werken we vanuit meerdere disciplines samen om de leefbaarheid in de stad te verbeteren door het achterstallig onderhoud in de openbare ruimte aan te pakken.	Afkorting/ begrip
DSD	Doorontwikkeling Sociaal Domein	Afkorting
DWS	De Weerbare Stad	Afkorting

E

EC	Europese Commissie	Afkorting
EDR	Europese Dienstenrichtlijn	Afkorting
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling	Afkorting
EFUS	European Forum for Urban Security	Afkorting
Egalisatiereserve	Reserve met het doel tot een gelijkmatige verdeling te komen van in de tijd onregelmatig gespreide kosten.	Begrip
Eigen vermogen	Dit gaat om de interne financieringsmiddelen en wordt gevormd door de algemene- en bestemmingsreserves en voorzieningen.	Begrip
EMA	Europees Medicijnagentschap	Afkorting
EMU	Europese Economische en Monetaire Unie	Afkorting
ENSIA	Eenduidige Normatiek Single Information Audit	Afkorting
ESF	Europees Sociaal Fonds	Afkorting
ESV	Economische Structuur en Arbeidsmarktversterking	Afkorting
EU	Europese Unie	Afkorting

E

EURO2020	Europese Kampioenschappen (EK) Voetbal	Afkorting
EV	Eigen vermogen	Afkorting
Exploitatielasten	Alle jaarlijkse kosten van kapitaalgoederen die terug te vinden zijn in de begroting. Daarbij gaat het om afschrijvingen, rentekosten, onderhoudskosten, kosten om risico's te dekken en overheadkosten.	Begrip
EZK	Economische Zaken	Afkorting

F

FEC		
Financieringsfunctie	Alle activiteiten die te maken hebben met het verwerven en beheren van financiële middelen door de gemeente.	Begrip
FPAJ	Flexibel preventief aanbod jeugd	Afkorting
Fte	Fulltime-equivalent	Afkorting

G

G&O	Grond en Ontwikkeling	Afkorting
G4	De vier grootste steden in Nederland (Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Utrecht).	Begrip
Garantie	Een voorwaardelijke financiële verplichting van de gemeente aan een andere partij, die pas tot uitbetaling komt als zich bij de wederpartij een bepaalde omstandigheid (realisatie van een risico) voordoet.	Begrip
GDI	Generieke Digitale Infrastructuur	Afkorting
Gemeentefonds	Fonds onder beheer van het ministerie van BZK, waaruit gemeenten jaarlijks uitkeringen ontvangen ter dekking van een deel van hun uitgaven. Dit gaat om de algemene uitkering en eventuele om decentralisatie(- en integratie)uitkeringen.	Begrip
GGD	Geneeskundige en Gezondheidsdienst	Afkorting
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg	Afkorting
GHOR	Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio	Afkorting
GI	Gecertificeerde instellingen	Afkorting
GKA	Gemeentelijke kredietbank Amsterdam	Afkorting
GMA	Gemeenschappelijke Meldkamer Amsterdam	Afkorting
GMT	Gemeentelijk managementteam	Afkorting
GR	Gemeenschappelijke regeling	Afkorting
GRIP	Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijdingsprocedure	Afkorting
GRP	Gemeentelijk Rioleringsplan	Afkorting
GT12	Geïntegreerde Territoriale Investeringen	Afkorting
GVB	Gemeentelijk Vervoerbedrijf	Afkorting

H

HbH	Hulp bij het Huishouden	Afkorting
HBO	Hoger Beroepsonderwijs	Afkorting
HIC	High impact crimes	Afkorting
HOOR	Herstel van openbrekingen in de openbare ruimte	Afkorting
HOV	Hoogwaardig openbaar vervoer	Afkorting
HvA	Hogeschool van Amsterdam	Afkorting
HVO	Hydrotreated Vegetable Oil (biodiesel)	Afkorting

I

I visie	Informatievisie	Afkorting
IB	Ingenieursbureau	Afkorting
IBO	Individuele betaalovereenkomst	Afkorting
ICAI	Innovation Centre for Artificial Intelligence	Afkorting
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie	Afkorting
IFA	Intensieve Forensische Aanpak	Afkorting
IGOR	Intelligent gebruik openbare ruimte	Afkorting
IJSei	IJ-zijde Stationseiland	Afkorting
Integratie-uitkering	Een tijdelijke uitkering vanuit het gemeentefonds, waarbij middelen anders verdeeld kunnen worden dan bij de algemene uitkering. Bij instelling van de uitkering wordt bepaald wanneer de middelen worden overgeheveld naar de algemene uitkering.	Begrip
Investering	Met een investering wordt de kapitaalgoederenvoorraad (het bezit van de gemeente) uitgebreid of, in het geval van vervangingsinvesteringen, in stand gehouden.	Begrip
IOAW	Inkomensvoorziening voor Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte Werknemers	Afkorting
IOAZ	Inkomensvoorziening voor oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte Zelfstandigen	Afkorting
iPGA-R	Integrale Persoonsgerichte aanpak - Radicalisering	Afkorting
ISA	Implementatie Scenario Analyse 2015 inzake de veiligheid van reizigers bij calamiteiten	Afkorting
ITA	Internationaal Theater Amsterdam	Afkorting
IV	Informatievoorziening	Afkorting
IVBN	Vereniging van Institutionele Beleggers in Vastgoed, Nederland	Afkorting
IVO	Inventariserend Vooronderzoek	Afkorting
iVRI	Intelligente verkeersregelinstallatie	Afkorting

J

J&V	Justitie en Veiligheid	Afkorting
JAN	Jonge Ambtenaren Netwerk	Afkorting
JV	Jaarverslag	Afkorting

K

K&C	Kunst en cultuur	Afkorting
Kapitaalgoed	Kapitaalgoederen zijn goederen met een meerjarig nut waarin we investeren om diensten aan onze burgers te kunnen leveren en om onze doelen te bereiken. Voorbeelden zijn drinkwatervoorzieningen , openbare verlichting, bushaltes en sporthallen.	Begrip
Kapitaallasten	Elk jaar na een investering moet de jaarlijkse afschrijving plus de rente over het deel dat nog afgeschreven moet worden, gedekt worden in de exploitatiebegroting. Deze rente en afschrijvingslasten vormen samen de kapitaallasten.	Begrip
Kasgeldlimiet	De kasgeldlimiet geeft de verdeling van kort en langlopende leningen weer. We berekenen het door de gemiddelde omvang van de kasgeldleningen te delen door het begrotingstotaal.	Begrip
KDD	Raadcommissie Kunst, Diversiteit en Democratisering	Afkorting
Kengetal (financieel)	Vanaf begrotingsjaar 2017 vereist het BBV dat we naast het weerstandsvermogen zes financiële kengetallen opnemen in de begroting en de jaarstukken. Deze kengetallen worden uitgedrukt in een absoluut cijfer of percentage en geven in onderlinge samenhang globaal inzicht in onze financiële positie.	Begrip
KRW	(Europese) Kaderrichtlijn Water	Afkorting
KVW	Kansen voor West	Afkorting

L

LCS	Luchtvaartcommunity Schiphol	Afkorting
LED	Licht-emitterende diode	Afkorting
Leges	Vergoedingen voor kosten die de gemeente maakt voor administratieve handelingen. Bijvoorbeeld voor het geven van informatie of het verstrekken van vergunningen.	Begrip
LetOp	Leren en Tegenspraak Organiseren bij Projecten	Afkorting
LEV	Light electric vehicle	Afkorting
LHBTIQ+	Lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuele mensen, transgender personen, intersekse personen, queer personen en anderen die wat betreft hun genderidentiteit, genderexpressie, seksualiteit of hun lichaam vallen buiten wat in de maatschappij wordt gezien als ‘standaard’	Afkorting
LIV	Lage-inkomensvoordeel	Afkorting
LTAP	Lange Termijn Asset Planning	Afkorting

M

M&A en Won	Monumenten en archeologie en Wonen	Afkorting
MaaS	Mobiliteit als Service	Afkorting
MACA	Moving Arts Centre Amsterdam	Afkorting
Madi	Maatschappelijke Dienstverlening	Afkorting
MAEX	Maatschappelijke AEX (Amsterdam Exchange Index)	Afkorting
MBO	Middelbaar Beroepsonderwijs	Afkorting

M

MBP	Medical Business Park	Afkorting
MDRA	Meldpunt Discriminatie Amsterdam	Afkorting
Meerjarige intertemporele compensatie	Het verevenen van de begrotingsruimte zodat de begroting per jaar sluitend wordt gehouden en meerjarig en structureel in evenwicht is.	Begrip
MIC	Matrix Innovation Centre	Afkorting
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport	Afkorting
MJOP	Meerjarenonderhoudplannen	Afkorting
MKB	Midden- en kleinbedrijf	Afkorting
MMA	Mensen Make Amsterdam	Afkorting
MO	Maatschappelijke opvang	Afkorting
MO	Mede-opdrachtgeverschap	Afkorting
MORA	Meldingen openbare ruimte Amsterdam	Afkorting
MPG	Meerjaren Perspectief Grondexploitaties	Afkorting
MPG	Milieu Prestatie Gebouwen	Afkorting
MRA	Metropoolregio Amsterdam	Afkorting
MVA	Materiële vaste activa	Afkorting
MVP	Meerjaren Vervangingsprogramma	Afkorting
MW	MegaWatt	Afkorting

N

NCTV	Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid	Afkorting
NDSM	Nederlandse Dok- en Scheepsbouw Maatschappij	Afkorting
NGF	(commissie) Nationaal Groeifonds	Afkorting
NHG	Nationale Hypotheek Garantie	Afkorting
NHZ	Noord-Holland Zuid	Afkorting
NIEGG	Niet in exploitatie genomen gronden	Afkorting
NiNsee	Nationaal Instituut Nederlands Slavernijverleden en Erfenis	Afkorting
NJN	Najaarsnota	Afkorting
NO2	Stikstofdioxide	Afkorting
Nominale compensatie	Nominale compensatie is het aanpassen van de gemeentebudgetten aan de inflatie. De kosten die de gemeente maakt voor het uitvoeren van haar taken, zoals loonkosten, subsidiekosten en inkoopkosten (de zogenaamde materiële kosten), stijgen normaal gesproken door inflatie. De budgetten in de gemeentelijke begroting moeten dus aangepast worden voor deze prijsstijgingen om dezelfde koopkracht te behouden.	Begrip
Normeringssystema-tiek	Dit is de systematiek waarmee de hoogte van de algemene uitkering van het gemeentefonds is gekoppeld aan de omvang van rijksuitgaven. Ook wel de ‘trap-op, trap-af’ systematiek.	Begrip
NOVB	Nationaal Openbaar Vervoer Beraad	Afkorting
NOW	Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid	Afkorting

N

NPR	Nationaal Parkeer Register	Afkorting
NRGA	Nieuwe Rechtspositieregeling Gemeente Amsterdam	Afkorting
NV	Naamloze Vennootschap	Afkorting
NW	Netto winst	Afkorting
NWO	Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek	Afkorting
NZK	Noordzeekanaal	Afkorting

O

OAIS	Ondergrondse Afval Inzamel Systemen	Afkorting
OBA	Openbare Bibliotheek Amsterdam	Afkorting
OD NZKG	Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied	Afkorting
OER	Omgevingseffectrapportage	Afkorting
OHG	Oostelijk Havengebied	Afkorting
OIS Amsterdam	Onderzoek, Informatie en Statistiek Amsterdam	Afkorting
OKT	Ouder Kind Teams	Afkorting
OM	Openbaar Ministerie	Afkorting
Omslagrente	Dit is de intern gehanteerde rente. Conform het renteomslagstelsel worden de financieringslasten en –baten doorberekend (omgeslagen) over de gemeentelijke organisatieonderdelen naar verhouding van de balansstanden van de activa aan het begin van het jaar.	Begrip
OOV	Openbare Orde & Veiligheid	Afkorting
OV	Openbaar vervoer	Afkorting
OZB	Onroerendezaakbelasting	Afkorting

P

P&C	Planning en Control	Afkorting
P+R	Park and Ride	Afkorting
Passiva	De passiva zijn onderdeel van de balans en laten zien hoe ons bezit is gefinancierd. De passiva bestaan uit de interne financieringsmiddelen (eigen vermogen) en de financieringsmiddelen van anderen (vreemd vermogen). Bij de passiva is ook de regel werkkapitaal opgenomen. Dit laat het verschil zien tussen de waarde van de voorraden plus debiteuren, minus de waarde van de crediteuren.	Begrip
PGA GHOR	Publieke Gezondheidszorg Asielzoekers en Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio	Afkorting
PGB	Persoonsgebonden budget	Afkorting
PIEK-aanpak	Professionaliseren, Innoveren, Excelleren en Kansen bieden	Afkorting
PIJOFACH	Personeel, informatievoorziening, juridische zaken, organisatie, financiën, automatisering, communicatie en huisvesting	Afkorting
PIT	Preventief interventieteam	Afkorting
PLABERUM	Plan- en Besluitvormingsproces Ruimtelijke Maatregelen	Afkorting

P

PM	Pro memorie (nog te bepalen)	Afkorting
PO	Primair onderwijs	Afkorting
POC-methode	Percentage of Completion	Afkorting
Precariobelasting	Vergoeding voor het plaatsen of hebben van voorwerpen onder, op of boven gemeentegrond of -water met een openbare bestemming.	Begrip

Q

R

R&D	Ruimte en Duurzaamheid	Afkorting
RES	Regionale Energie Strategieën	Afkorting
RIEC	Regionaal Informatie Expertise Centrum	Afkorting
RIS	Regional Innovation Scoreboard (van de Europese Commissie)	Afkorting
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu	Afkorting
RMA	Rekenkamer Metropool Amsterdam	Afkorting
RMC	Regionaal Meld- en Coördinatiepunt	Afkorting
ROGO	Raamovereenkomst groot onderhoud	Afkorting
ROM	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij	Afkorting
RRB	Roerende ruimtebelasting	Afkorting
RvIG	Rijksdienst voor Identiteitsgegevens	Afkorting
RVV	Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens	Afkorting
RWC	Regionaal Werkcentrum	Afkorting

S

SADC	Schiphol Area Development Company	Afkorting
SAOA	Stichting Aanpak Overlast op straat Amsterdam	Afkorting
SBAB	Samen Bouwen aan Bereikbaarheid	Afkorting
SHP	Strategisch Huisvestingplan	Afkorting
SHPV	Servicehuis Parkeer en Verblijfsrechten	Afkorting
SIA	Signalen Informatievoorziening Amsterdam	Afkorting
SiSa	Single Information Single audit	Afkorting
SISG	(Actieplan) Seksuele intimidatie en seksueel geweld	Afkorting
SJSO	Specialistische jeugdhulp op het speciaal onderwijs	Afkorting
SM	Sociaal Medische Indicatie	Afkorting
SMF	Stedelijk Mobiliteitsfonds	Afkorting
SNOR	deel van het Masterplan handhaving	

S

Sociale basis	In 2020 treedt het nieuwe stedelijk kader 'Samen Vooruit' 2020-2023 in werking: op weg naar een stevige sociale basis in Amsterdam. Dit vervangt het stedelijk kader basisvoorzieningen. In de begroting wordt vaak simpelweg gerefereerd aan 'de sociale basis'. Een verdere uitleg van de sociale basis is opgenomen in programmaonderdeel 8.1.	Begrip
SpACe	Sport Amsterdam Centrum	Afkorting
Specifieke uitkering	Uitkering van het Rijk dat moet worden besteed aan bepaalde taken. We leggen bij Rijk verantwoording af over hoe we het geld hebben besteed.	Begrip
SPUK	Specifieke Uitkering Sport	Afkorting
SPV	Strategisch Plan Verkeersveiligheid	Afkorting
Stelpost	Middelen die in eerste instantie niet over de programma's te verdelen zijn, bijvoorbeeld de reservering voor kapitaallasten van toekomstige investeringen en de reservering voor nominale ontwikkelingen. Stelposten zijn opgenomen in onderdeel A.4 Overige eigen middelen. Deze verdelen we naar de programma's nadat er een besluit is genomen over concrete bestedingsvoorstellen of bezuinigingsvoorstellen.	Begrip
Stelsel van baten en lasten	We werken met een stelsel van baten en lasten. Dat betekent dat inkomsten (baten) en uitgaven (lasten) worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben. Dit in tegenstelling tot een kasstelsel, wat het Rijk hanteert, waarbij inkomsten en uitgaven worden toegerekend aan het jaar waarin de betalingen zijn gedaan.	Begrip
SW	Sociale werkvoorziening	Afkorting
SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid	Afkorting

T

TBC	Tuberculose	Afkorting
THOR	Toezicht en Handhaving Openbare Ruimte	Afkorting
THV	Tijdelijk Huisverbod	Afkorting
Top400	Lijst met 400 jongeren en jongvolwassenen die al in contact zijn geweest met de politie, maar nog niet zo vaak als de veelplegers uit de Top600.	Begrip
Top600	Lijst van 600 personen die de afgelopen jaren relatief veel high-impact delicten hebben gepleegd in Amsterdam.	Begrip
Tozo	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers	Afkorting
Treasury	De treasuryfunctie omvat alle activiteiten die zich richten op het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de daaraan verbonden risico's.	Begrip
TSA	Team Sportservice Amsterdam	Afkorting
TSI	Teams Snelle Interventie	Afkorting
TTO	Toegelaten Taxi-Organisaties	Afkorting
TVS	Tegemoetkoming Verhuurders Sportaccommodaties COVID-19	Afkorting

U

UMC	Universitair medisch centrum	Afkorting
UvA	Universiteit van Amsterdam	Afkorting

V

V&OR	Verkeer & Opernbare Ruimte	Afkorting
VAT	Voorbereiding, administratie en toezicht	Afkorting
VCA	Verkeer Centrale Amsterdam	Afkorting
Verplichting (financieel)	Het aangaan van een overeenkomst voor de inkoop van een dienst, levering of werk, het toekennen van een subsidie of elke andere onherroepelijke handeling die leidt tot een definitieve juridische binding van de gemeente Amsterdam tot het doen van een uitgave.	Begrip
VGA	Verzekeringsbedrijf Gemeente Amsterdam	Afkorting
VHVBZ	Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden	Afkorting
VJN	Voorjaarsnota	
VLOA	Verordening Lokaal Onderwijsbeleid Amsterdam	Afkorting
VMBO	Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs	Afkorting
VMR	Vermakelijkhedenretributie	Afkorting
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten	Afkorting
VO	Voortgezet Onderwijs	Afkorting
Voorziening	Een voorziening wordt getroffen: ▪ wanneer er met zekerheid (of een hele grote kans) sprake is van een toekomstige verplichting of een toekomstig verlies. ▪ wanneer we een bijdrage ontvangen van derden met een verplicht bestedingsdoel. ▪ voor groot onderhoud.	Begrip
VPB	Vennootschapsbelasting	Afkorting
VRA	Vervoersregio Amsterdam	Afkorting
VrAA	Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland	Afkorting
Vreemd vermogen	Dit zijn de externe financieringsmiddelen, ofwel de leningen die we als gemeente hebben aangetrokken, en vormen daarmee de gemeenteschuld.	Begrip
VRI	Verkeersregelinstallaties	Afkorting
VSG	Vereniging Sport Gemeenten	Afkorting
VSO	Vaststellingsovereenkomst	Afkorting
vsv	Voortijdig schoolverlater	Afkorting
VTH	Vergunningen, Toezicht- en Handhavingstaken	Afkorting
VTH-A	Vergunningverlening, toezicht, handhaving en advisering	Afkorting
VU	Vrij Universiteit Amsterdam	Afkorting
VV	Vreemd vermogen	Afkorting
VvE	Verenigingen van Eigenaren	Afkorting
VvE	Vereniging van Eigenaren	Afkorting
VWS	Volksgezondheid, Welzijn en Sport	Afkorting

W

WABO	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht	Afkorting
WAM	Wijken Aardgasvrij Maken	Afkorting
Warvw	Wet aanvullende regels veiligheid wegtunnels	Afkorting
WAS	Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen	Afkorting
WCCF	World Cities Culture Forum	Afkorting
Web	Wet Educatie en Beroepsonderwijs	Afkorting
Weerstandsvermogen	Met weerstandsvermogen worden de gevolgen van risico's opgevangen. Weerstandsvermogen is de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit: ▪ De benodigde weerstandcapaciteit is de optelsom van alle risico's die we lopen nadat we beheersmaatregelen hebben getroffen en de risico's niet kunnen opvangen in de begroting. ▪ De beschikbare weerstandscapaciteit is de optelsom van onze Algemene reserve, onze niet benutte belastingcapaciteit en de voorgenomen toevoeging van het renteresultaat in het lopende jaar.	Begrip
Wet Bopz	Wet bijzondere opnemingen in psychische ziekenhuizen	Afkorting
Wet Fido	Wet financiering decentrale overheden	Afkorting
Wet Hof	Wet houdbare overheidsfinanciën	Afkorting
WEW	Waarborgfonds Eigen Woningen	Afkorting
Wgr-plus	Wet gemeenschappelijke regeling-plus	Afkorting
WHO	Wereldgezondheidsorganisatie (World Health Organisation)	Afkorting
WIA	Wonen in Amsterdam	Afkorting
WMO	Werkmaatvoorziening	Afkorting
Wmo	Wet Maatschappelijke Ondersteuning	Afkorting
Wnra	Wet normalisering rechtspositie Ambtenaren	Afkorting
WNT	Wet Normering Topinkomens	Afkorting
WO	Wetenschappelijk Onderwijs	Afkorting
Wob	Wet Openbaarheid Bestuur	Afkorting
Woo	Wet Open Overheid	Afkorting
WOZ	Waardering onroerende zaken	Afkorting
WPI	Werk Participatie en Inkomen	Afkorting
WPW	Westpoort Warmte	Afkorting
WSM	Wettelijk sociaal minimum	Afkorting
WSP	Werkgeversservicepunt	Afkorting
WSW	Waarborgfonds Sociale Woningbouw	Afkorting
Wsw	Wet sociale werkvoorziening	Afkorting
Wvggz	Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg	Afkorting
WW	Werkloosheidswet	Afkorting

X

Y

Z

ZonMw	Nederlandse organisatie voor gezondheidsonderzoek en zorginnovatie	Afkorting

7

7

Bijlagen

7.1	Overzicht van baten en lasten	357
7.2	Baten en lasten per programmaonderdeel	359
7.3	Taakveldenraming	372
7.4	Reserves	375
7.5	Voorzieningen	384
7.6	Begrotingsregels	389
7.7	Overzicht incidentele baten en lasten	394
7.8	Brugstaat	399

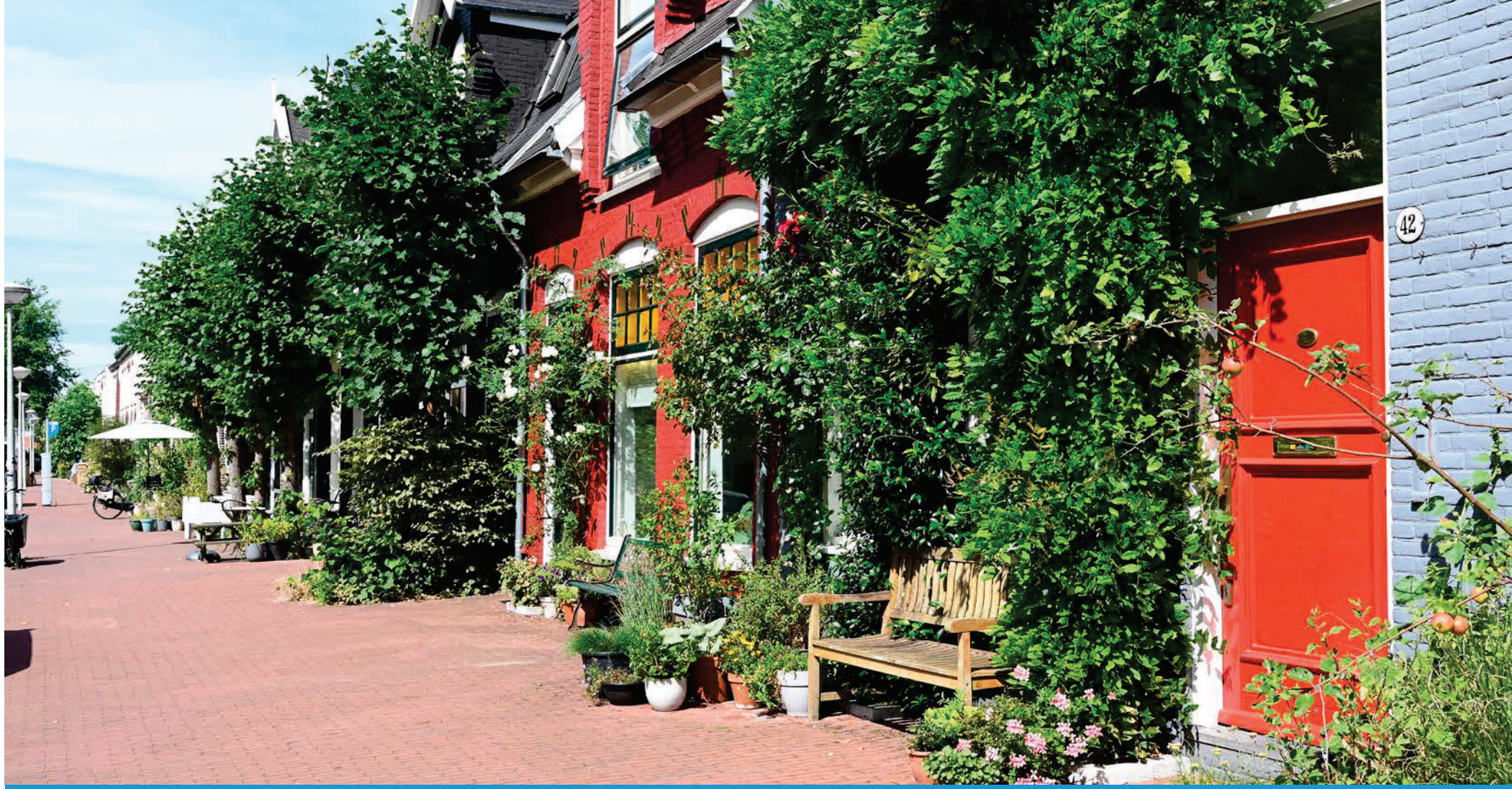

7.1 Overzicht van baten en lasten

Overzicht van baten en lasten

(bedragen x € 1 miljoen)

Baten en lasten per programma en overig	Baten	Lasten	Saldo
Programma 1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid	869,1	887,1	-18,0
Programma 2 Openbare ruimte, water, groen, vervoer	560,8	1.149,6	-588,8
Programma 3 Economie, kunst, cultuur en erfgoed	22,6	227,1	-204,5
Programma 4 Sport	17,1	81,0	-63,9
Programma 5 Onderwijs	57,8	306,6	-248,8
Programma 6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	60,8	1.170,7	-1.109,9
Programma 7 Sociale zaken en Armoedebestrijding	628,9	1.040,5	-411,6
Programma 8 Veiligheid	19,8	248,2	-228,4
Programma B Bestuur en organisatie (excl. overhead)	12,7	688,9	-674,6
Totaal programma's	**2.249,5**	**5.799,8**	**-3.550,3**
Programma A Algemene dekkingsmiddelen (excl. overige posten)	**3.645,9**	**100,7**	**3.545,3**
Overige posten:			
- heffing Vpb	0,0	1,9	-1,9
- bedrag onvoorzien	0,0	2,0	-2,0
Totaal overige posten	**0,0**	**3,9**	**-3,9**
Overhead	**30,8**	**82,7**	**-52,0**
Totaal	**5.926,2**	**5.987,1**	**-60,9**

(bedragen x € 1 miljoen)

Reserveringen per programma en overig	Onttrekking	Toevoeging	Saldo
Programma 1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid	338,9	280,9	58,0
Programma 2 Openbare ruimte, water, groen, vervoer	226,9	143,3	83,6
Programma 3 Economie, kunst, cultuur en erfgoed	14,4	3,2	11,2
Programma 4 Sport	0,8	0,0	0,8
Programma 5 Onderwijs	1,2	0,0	1,2
Programma 6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit	10,3	6,9	3,4
Programma 7 Sociale zaken en Armoedebestrijding	16,2	0,1	16,1
Programma 8 Veiligheid	0,7	0,0	0,7
Programma B Bestuur en organisatie (excl. overhead)	5,3	4,6	0,7
Totaal programma's	**614,7**	**438,9**	**175,8**
Programma A Algemene dekkingsmiddelen	**137,9**	**255,9**	**-117,9**
Overhead	**3,1**	**0,0**	**3,0**
Totaal reserveringen	**755,7**	**694,8**	**60,9**
Geraamd resultaat			**0,0**

7.2

Baten en lasten per programmaonderdeel

Programmaonderdeel 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	16,1	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	39,0	9,2	13,6	12,3	11,2	10,7
Saldo Baten en Lasten	**-22,9**	**-8,6**	**-13,6**	**-12,3**	**-11,2**	**-10,7**
Onttrekking	0,9	-0,1	2,1	2,4	1,0	1,0
Toevoeging	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,7**	**-0,1**	**2,1**	**2,4**	**1,0**	**1,0**
Totaal Programmaonderdeel 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	**-22,2**	**-8,7**	**-11,5**	**-9,8**	**-10,2**	**-9,7**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	12,5	-1,7	1,3	1,3	1,3	1,3

Programmaonderdeel 1.2 Grond

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	952,2	513,6	482,5	707,5	549,9	591,3
Lasten	795,9	510,8	526,1	625,7	532,3	555,6
Saldo Baten en Lasten	**156,3**	**2,8**	**-43,6**	**81,8**	**17,6**	**35,7**
Onttrekking	262,8	200,6	144,2	144,0	154,4	162,3
Toevoeging	309,5	163,0	104,0	220,2	163,8	186,3
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-46,7**	**37,6**	**40,3**	**-76,2**	**-9,5**	**-24,0**
Totaal Programmaonderdeel 1.2 Grond	**109,6**	**40,3**	**-3,3**	**5,6**	**8,1**	**11,6**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	113,5	133,9	146,7	146,8	145,6	144,5

Programmaonderdeel 1.3 Erfpacht

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	249,4	244,1	213,8	196,6	194,9	199,7
Lasten	49,0	53,9	56,8	47,8	47,1	48,6
Saldo Baten en Lasten	**200,3**	**190,2**	**157,0**	**148,8**	**147,8**	**151,1**
Onttrekking	439,1	394,1	326,9	40,7	2,0	2,0
Toevoeging	377,7	325,9	174,5	74,4	28,9	29,2
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**61,5**	**68,2**	**152,4**	**-33,8**	**-26,8**	**-27,2**
Totaal Programmaonderdeel 1.3 Erfpacht	**261,8**	**258,3**	**309,3**	**115,1**	**120,9**	**123,9**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	21,9	23,9	25,2	17,1	17,1	17,1

Programmaonderdeel 1.4 Wonen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	69,4	84,2	86,1	80,1	76,5	69,2
Lasten	142,0	176,5	158,0	156,7	130,3	120,7
Saldo Baten en Lasten	**-72,5**	**-92,4**	**-71,8**	**-76,6**	**-53,7**	**-51,6**
Onttrekking	6,5	23,9	16,7	22,8	0,0	0,0
Toevoeging	2,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**4,5**	**22,9**	**16,7**	**22,8**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 1.4 Wonen	**-68,0**	**-69,5**	**-55,2**	**-53,8**	**-53,7**	**-51,6**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	90,8	62,0	65,5	65,5	65,5	65,5

Programmaonderdeel 1.5 Vastgoed

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	71,4	73,9	75,4	61,8	61,8	62,1
Lasten	47,5	50,3	51,1	45,8	45,9	45,9
Saldo Baten en Lasten	**24,0**	**23,6**	**24,3**	**16,0**	**15,8**	**16,2**
Onttrekking	1,1	1,4	1,0	1,0	1,0	1,0
Toevoeging	4,0	3,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-2,9**	**-1,8**	**1,0**	**1,0**	**1,0**	**1,0**
Totaal Programmaonderdeel 1.5 Vastgoed	**21,1**	**21,8**	**25,3**	**17,0**	**16,9**	**17,2**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	8,9	9,7	9,7	9,7	9,7	9,7

Programmaonderdeel 1.6 Duurzaamheid en milieubeheer

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	6,7	2,4	2,3	3,0	0,3	0,3
Lasten	41,5	75,3	72,6	70,9	31,2	31,2
Saldo Baten en Lasten	**-34,8**	**-72,9**	**-70,2**	**-67,9**	**-30,9**	**-30,9**
Onttrekking	19,0	48,7	47,3	44,9	7,6	7,6
Toevoeging	46,5	44,7	2,4	2,3	2,2	2,1
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-27,5**	**4,0**	**44,9**	**42,6**	**5,4**	**5,5**
Totaal Programmaonderdeel 1.6 Duurzaamheid en milieubeheer	**-62,3**	**-68,9**	**-25,4**	**-25,3**	**-25,5**	**-25,4**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	16,5	4,7	7,0	7,0	7,0	7,0

Programmaonderdeel 1.7 Begraafplaatsen en crematoria

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	7,8	8,5	8,8	8,8	8,8	8,8
Lasten	7,8	8,1	8,4	8,4	8,4	8,4
Saldo Baten en Lasten	**0,0**	**0,4**	**0,4**	**0,4**	**0,5**	**0,5**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 1.7 Begraafplaatsen en crematoria	**0,0**	**0,4**	**0,4**	**0,4**	**0,5**	**0,5**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	3,6	3,8	4,0	4,0	4,0	4,0

Programma 1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal programma	239,9	23,9	40,0	49,6	57,2	66,6

Programmaonderdeel 2.1 Verkeer, vervoer en parkeren

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	280,5	318,7	48,2	48,9	51,5	41,8
Lasten	222,6	181,2	232,2	200,2	199,0	178,6
Saldo Baten en Lasten	**57,9**	**137,6**	**-184,1**	**-151,3**	**-147,5**	**-136,7**
Onttrekking	341,3	134,7	110,8	7,8	6,8	3,7
Toevoeging	267,2	214,6	143,2	120,7	112,9	125,5
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**74,1**	**-79,9**	**-32,4**	**-112,9**	**-106,1**	**-121,8**
Totaal Programmaonderdeel 2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	**132,0**	**57,6**	**-216,4**	**-264,3**	**-253,6**	**-258,5**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	71,6	20,1	14,3	13,9	13,4	13,4

Programmaonderdeel 2.2 Openbaar vervoer

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	139,2	29,6	33,5	40,0	70,4	20,7
Lasten	193,0	77,7	85,3	97,2	130,8	78,6
Saldo Baten en Lasten	**-53,8**	**-48,1**	**-51,8**	**-57,2**	**-60,4**	**-57,9**
Onttrekking	2,6	13,3	1,0	1,0	1,0	0,7
Toevoeging	0,0	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**2,6**	**11,9**	**1,0**	**1,0**	**1,0**	**0,7**
Totaal Programmaonderdeel 2.2 Openbaar vervoer	**-51,2**	**-36,2**	**-50,8**	**-56,2**	**-59,4**	**-57,2**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	18,7	1,4	2,5	2,5	2,5	2,5

Programmaonderdeel 2.3 Ophalen van afval en reinigen openbare ruimte

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	178,3	190,6	201,4	201,4	201,3	201,3
Lasten	200,2	215,7	232,8	228,9	229,0	228,9
Saldo Baten en Lasten	**-22,0**	**-25,0**	**-31,4**	**-27,6**	**-27,6**	**-27,6**
Onttrekking	0,0	1,4	0,1	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,5**	**0,1**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 2.3 Ophalen van afval en reinigen openbare ruimte	**-22,0**	**-24,5**	**-31,3**	**-27,6**	**-27,6**	**-27,6**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	80,7	73,3	76,0	74,6	74,6	74,6

Programmaonderdeel 2.4 Beheer en onderhoud Openbare Ruimte

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	40,5	35,8	35,8	35,8	35,8	35,8
Lasten	236,2	255,2	247,1	249,4	257,4	271,4
Saldo Baten en Lasten	**-195,8**	**-219,4**	**-211,3**	**-213,6**	**-221,6**	**-235,6**
Onttrekking	0,0	109,4	71,8	73,1	75,1	78,8
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**109,4**	**71,8**	**73,1**	**75,1**	**78,8**
Totaal Programmaonderdeel 2.4 Beheer en onderhoud Openbare Ruimte	**-195,8**	**-110,0**	**-139,5**	**-140,5**	**-146,5**	**-156,8**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	74,2	70,9	57,5	57,5	57,5	57,5

Programmaonderdeel 2.5 Water

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	3,8	47,1	4,9	5,2	5,3	5,4
Lasten	69,9	103,0	39,7	38,9	41,6	43,7
Saldo Baten en Lasten	**-66,1**	**-55,9**	**-34,8**	**-33,7**	**-36,3**	**-38,4**
Onttrekking	0,0	39,9	15,7	15,6	18,5	20,6
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,4
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**39,9**	**15,7**	**15,6**	**18,1**	**20,2**
Totaal Programmaonderdeel 2.5 Water	**-66,1**	**-15,9**	**-19,1**	**-18,0**	**-18,2**	**-18,2**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	17,7	10,5	1,8	1,8	1,8	1,8

Programmaonderdeel 2.6 Groen (inclusief Amsterdamse Bos) en Dierenwelzijn

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	1,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
Lasten	96,1	91,8	87,5	78,6	71,5	68,2
Saldo Baten en Lasten	**-94,4**	**-89,1**	**-84,8**	**-75,9**	**-68,8**	**-65,5**
Onttrekking	1,4	38,0	27,4	17,2	14,5	14,8
Toevoeging	5,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-3,9**	**38,0**	**27,4**	**17,2**	**14,5**	**14,8**
Totaal Programmaonderdeel 2.6 Groen (inclusief Amsterdamse Bos) en Dierenwelzijn	**-98,3**	**-51,1**	**-57,3**	**-58,7**	**-54,3**	**-50,7**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	20,6	16,6	16,5	16,5	16,5	16,5

Programmaonderdeel 2.7 Riool en Drinkwater

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	199,9	219,7	234,4	238,7	243,7	248,3
Lasten	195,8	211,5	225,0	229,0	233,7	238,3
Saldo Baten en Lasten	**4,1**	**8,2**	**9,3**	**9,7**	**10,0**	**10,0**
Onttrekking	2,9	1,1	0,0	0,0	0,1	0,1
Toevoeging	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2	0,2
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**2,9**	**1,1**	**-0,1**	**-0,1**	**-0,1**	**-0,1**
Totaal Programmaonderdeel 2.7 Riool en Drinkwater	**7,0**	**9,3**	**9,3**	**9,6**	**9,9**	**9,9**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Programma 2 Openbare ruimte, water, groen, vervoer

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal programma	-294,3	-170,7	-505,2	-555,7	-549,7	-559,1

Programmaonderdeel 3.1 Economie en innovatie

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	23,4	22,6	21,7	21,4	20,8	19,8
Lasten	62,5	72,9	57,4	54,0	49,8	46,0
Saldo Baten en Lasten	**-39,2**	**-50,3**	**-35,7**	**-32,7**	**-29,0**	**-26,2**
Onttrekking	20,9	29,0	12,9	9,9	3,2	0,4
Toevoeging	20,0	23,3	3,2	3,2	0,2	0,2
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,9**	**5,7**	**9,7**	**6,7**	**3,0**	**0,2**
Totaal Programmaonderdeel 3.1 Economie en innovatie	**-38,3**	**-44,6**	**-26,0**	**-26,0**	**-26,0**	**-26,0**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	20,4	18,2	20,4	20,2	20,2	20,2

Programmaonderdeel 3.2 Kunst en cultuur

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Lasten	201,0	159,8	166,5	165,6	161,9	163,0
Saldo Baten en Lasten	**-200,3**	**-159,0**	**-165,8**	**-164,8**	**-161,1**	**-162,2**
Onttrekking	0,0	3,4	1,2	1,4	0,0	0,0
Toevoeging	2,2	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-2,2**	**2,4**	**1,2**	**1,4**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 3.2 Kunst en cultuur	**-202,5**	**-156,6**	**-164,5**	**-163,4**	**-161,1**	**-162,2**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	2,1	2,0	2,1	2,1	2,1	2,1

Programmaonderdeel 3.3 Erfgoed

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Lasten	3,3	3,5	3,2	2,8	2,8	2,8
Saldo Baten en Lasten	**-3,2**	**-3,3**	**-3,0**	**-2,6**	**-2,6**	**-2,6**
Onttrekking	0,2	0,3	0,3	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,2**	**0,3**	**0,3**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 3.3 Erfgoed	**-3,0**	**-3,0**	**-2,8**	**-2,6**	**-2,6**	**-2,6**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	2,7	2,6	2,7	2,5	2,5	2,5

Programma 3 Economie, kunst, cultuur en erfgoed

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal programma	-243,7	-204,2	-193,3	-192,0	-189,7	-190,8

Programmaonderdeel 4.1 Sport

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	28,7	31,4	17,1	18,1	18,1	18,1
Lasten	81,2	92,7	81,0	82,0	84,3	83,8
Saldo Baten en Lasten	**-52,5**	**-61,2**	**-63,9**	**-63,8**	**-66,2**	**-65,6**
Onttrekking	3,6	5,4	0,8	1,3	2,1	0,8
Toevoeging	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**3,1**	**5,4**	**0,8**	**1,3**	**2,1**	**0,8**
Totaal Programmaonderdeel 4.1 Sport	**-49,5**	**-55,9**	**-63,1**	**-62,5**	**-64,1**	**-64,8**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	23,4	22,9	25,2	25,2	25,2	25,0

Programma 4 Sport

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal programma	-49,5	-55,9	-63,1	-62,5	-64,1	-64,8

Programmaonderdeel 5.1 Onderwijs

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	56,9	64,3	57,8	53,2	53,2	53,2
Lasten	248,7	291,4	306,6	306,6	310,5	316,2
Saldo Baten en Lasten	**-191,8**	**-227,1**	**-248,8**	**-253,4**	**-257,3**	**-263,0**
Onttrekking	0,9	1,7	1,2	0,5	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,5	0,5	0,5
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,9**	**1,7**	**1,2**	**0,0**	**-0,5**	**-0,5**
Totaal Programmaonderdeel 5.1 Onderwijs	**-190,9**	**-225,3**	**-247,6**	**-253,4**	**-257,8**	**-263,5**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	33,4	32,0	33,5	33,3	32,4	32,4

Programma 5 Onderwijs

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal programma	-190,9	-225,3	-247,6	-253,4	-257,8	-263,5

Programmaonderdeel 6.1 Basisvoorzieningen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	197,0	148,6	43,0	43,0	43,0	43,0
Lasten	368,2	335,5	243,0	237,6	238,1	238,1
Saldo Baten en Lasten	**-171,3**	**-186,9**	**-200,0**	**-194,6**	**-195,1**	**-195,1**
Onttrekking	0,6	2,9	1,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	4,5	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-3,9**	**2,6**	**0,9**	**-0,1**	**-0,1**	**-0,1**
Totaal Programmaonderdeel 6.1 Basisvoorzieningen	**-175,2**	**-184,4**	**-199,0**	**-194,7**	**-195,2**	**-195,1**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	164,1	149,5	107,1	107,1	107,7	106,9

Programmaonderdeel 6.2 Wijkteams

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Lasten	85,6	111,7	122,8	122,7	122,9	123,5
Saldo Baten en Lasten	**-84,8**	**-110,8**	**-121,9**	**-121,7**	**-121,9**	**-122,6**
Onttrekking	0,0	7,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**7,5**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 6.2 Wijkteams	**-84,8**	**-103,3**	**-121,9**	**-121,7**	**-121,9**	**-122,6**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	1,9	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5

Programmaonderdeel 6.3 Individuele voorzieningen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	24,9	19,3	16,8	18,0	22,8	21,0
Lasten	737,1	750,0	794,7	705,8	678,2	685,4
Saldo Baten en Lasten	**-712,2**	**-730,7**	**-777,9**	**-687,8**	**-655,4**	**-664,4**
Onttrekking	0,0	12,6	9,3	12,1	11,7	13,2
Toevoeging	23,5	30,6	6,8	5,6	3,9	2,2
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-23,5**	**-17,9**	**2,5**	**6,5**	**7,9**	**11,0**
Totaal Programmaonderdeel 6.3 Individuele voorzieningen	**-735,7**	**-748,6**	**-775,4**	**-681,3**	**-647,5**	**-653,4**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	52,2	52,5	54,3	54,2	54,2	54,2

Programmaonderdeel 6.4 Diversiteit

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	8,6	9,0	10,2	9,9	8,7	8,3
Saldo Baten en Lasten	**-8,6**	**-9,0**	**-10,2**	**-9,9**	**-8,7**	**-8,3**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 6.4 Diversiteit	**-8,6**	**-9,0**	**-10,2**	**-9,9**	**-8,7**	**-8,3**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	1,8	1,3	1,5	1,5	1,5	1,5

Programma 6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal programma	-1.004,3	-1.045,2	-1.106,5	-1.007,6	-973,3	-979,4

Programmaonderdeel 7.1 Inkomensregelingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	861,8	616,0	593,1	593,1	593,1	593,1
Lasten	922,5	686,2	656,5	656,3	655,0	648,0
Saldo Baten en Lasten	**-60,7**	**-70,2**	**-63,3**	**-63,2**	**-61,8**	**-54,8**
Onttrekking	9,3	13,3	13,1	12,2	1,4	1,4
Toevoeging	9,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-0,2**	**13,3**	**13,1**	**12,2**	**1,4**	**1,4**
Totaal Programmaonderdeel 7.1 Inkomensregelingen	**-60,9**	**-56,9**	**-50,2**	**-51,0**	**-60,4**	**-53,4**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	55,1	45,6	44,0	42,4	41,6	41,6

Programmaonderdeel 7.2 Werk, participatie en inburgering

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	29,4	22,4	19,2	19,1	19,1	19,1
Lasten	226,6	253,3	242,3	220,1	212,8	204,6
Saldo Baten en Lasten	**-197,2**	**-230,9**	**-223,1**	**-201,0**	**-193,7**	**-185,5**
Onttrekking	0,0	8,1	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8
Toevoeging	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-0,5**	**8,1**	**-0,8**	**-0,8**	**-0,8**	**-0,8**
Totaal Programmaonderdeel 7.2 Werk, participatie en Inburgering	**-197,7**	**-222,8**	**-223,9**	**-201,8**	**-194,5**	**-186,3**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	92,3	90,7	84,3	83,4	81,8	81,6

Programmaonderdeel 7.3 Armoede en schuldhulp

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	2,4	18,1	16,5	15,5	14,2	14,2
Lasten	148,1	226,6	141,7	131,7	127,2	125,2
Saldo Baten en Lasten	**-145,8**	**-208,5**	**-125,2**	**-116,2**	**-112,9**	**-111,0**
Onttrekking	0,0	2,2	3,9	1,7	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**2,2**	**3,8**	**1,6**	**-0,1**	**-0,1**
Totaal Programmaonderdeel 7.3 Armoede en schuldhulp	**-145,8**	**-206,3**	**-121,4**	**-114,5**	**-113,0**	**-111,1**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	14,5	13,2	15,8	15,6	15,4	15,3

Programma 7 Sociale zaken en Armoedebestrijding

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal programma	-404,3	-485,9	-395,5	-367,3	-367,8	-350,8

Programmaonderdeel 8.1 Brandweer en crisisbeheersing

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	3,5	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Lasten	79,8	85,1	83,9	83,9	83,9	83,9
Saldo Baten en Lasten	**-76,4**	**-82,2**	**-80,9**	**-80,9**	**-80,9**	**-80,9**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 8.1 Brandweer en crisisbeheersing	**-76,4**	**-82,2**	**-80,9**	**-80,9**	**-80,9**	**-80,9**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	3,3	3,3	3,4	3,4	3,4	3,4

Programmaonderdeel 8.2 Openbare orde en veiligheid

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	20,6	18,1	16,8	16,8	16,8	16,8
Lasten	143,0	152,7	164,3	162,1	161,8	155,5
Saldo Baten en Lasten	**-122,4**	**-134,6**	**-147,5**	**-145,2**	**-145,0**	**-138,6**
Onttrekking	1,3	3,7	0,7	0,0	3,0	0,0
Toevoeging	1,6	0,0	0,0	3,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-0,3**	**3,7**	**0,7**	**-3,0**	**3,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel 8.2 Openbare orde en veiligheid	**-122,7**	**-130,9**	**-146,8**	**-148,2**	**-142,0**	**-138,6**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	95,4	93,0	99,1	99,2	99,0	99,4

Programma 8 Veiligheid

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal programma	-199,0	-213,0	-227,8	-229,1	-222,9	-219,5

Programmaonderdeel A.1 Lokale heffingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	294,5	337,3	488,0	504,3	542,2	558,4
Lasten	31,1	31,9	32,0	32,4	33,1	33,1
Saldo Baten en Lasten	**263,5**	**305,4**	**456,0**	**471,9**	**509,1**	**525,2**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel A.1 Lokale heffingen	**263,5**	**305,4**	**456,0**	**471,9**	**509,1**	**525,2**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	20,2	21,2	21,7	20,3	20,3	20,3

Programmaonderdeel A.2 Gemeentefonds

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	2.554,1	2.717,7	2.783,7	2.848,5	2.952,9	2.817,4
Lasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo Baten en Lasten	**2.554,1**	**2.717,7**	**2.783,7**	**2.848,5**	**2.952,9**	**2.817,4**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel A.2 Gemeentefonds	**2.554,1**	**2.717,7**	**2.783,7**	**2.848,5**	**2.952,9**	**2.817,4**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Programmaonderdeel A.3 Treasury en deelnemingen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	132,2	53,3	84,8	87,5	89,0	89,8
Lasten	25,9	13,9	29,2	46,4	71,2	97,0
Saldo Baten en Lasten	**106,3**	**39,4**	**55,6**	**41,1**	**17,8**	**-7,1**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel A.3 Treasury en deelnemingen	**106,3**	**39,4**	**55,6**	**41,1**	**17,8**	**-7,1**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Programmaonderdeel A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	22,6	3,5	0,3	0,3	0,3	0,3
Lasten	14,6	46,7	43,1	165,2	282,5	450,4
Saldo Baten en Lasten	**7,9**	**-43,1**	**-42,8**	**-164,9**	**-282,2**	**-450,1**
Onttrekking	302,1	407,0	137,9	62,5	51,2	95,5
Toevoeging	324,4	355,5	255,9	254,1	299,6	128,6
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-22,3**	**51,6**	**-117,9**	**-191,7**	**-248,4**	**-33,1**
Totaal Programmaonderdeel A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	**-14,4**	**8,5**	**-160,7**	**-356,6**	**-530,6**	**-483,3**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	12,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

Programma A Algemene dekkingsmiddelen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal programma	2.909,4	3.071,0	3.423,5	3.315,1	3.260,4	3.163,5

Programmaonderdeel B.1 Dienstverlening

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	30,3	29,2	30,8	38,7	38,9	38,9
Lasten	56,5	58,9	82,7	82,5	81,6	82,0
Saldo Baten en Lasten	**-26,3**	**-29,7**	**-52,0**	**-43,8**	**-42,7**	**-43,1**
Onttrekking	0,0	1,2	3,1	1,5	0,3	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,4	0,5	1,2
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**1,2**	**3,0**	**1,0**	**-0,2**	**-1,2**
Totaal Programmaonderdeel B.1 Dienstverlening	**-26,3**	**-28,5**	**-49,0**	**-42,8**	**-42,9**	**-44,2**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	56,5	45,7	53,4	55,7	55,6	55,6

Programmaonderdeel B.2 Horizontaal thema Digitale stad en overheid

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	13,1	1,8	1,0	1,0	1,0	1,0
Lasten	50,4	42,9	30,4	30,9	29,7	30,1
Saldo Baten en Lasten	**-37,4**	**-41,1**	**-29,4**	**-29,9**	**-28,7**	**-29,1**
Onttrekking	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,4**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel B.2 Horizontaal thema Digitale stad en overheid	**-37,4**	**-40,7**	**-29,4**	**-29,9**	**-28,7**	**-29,1**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	33,5	24,7	21,6	21,3	21,3	21,3

Programmaonderdeel B.3 Horizontaal thema Democratisering

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lasten	9,1	12,7	14,3	4,7	4,2	4,2
Saldo Baten en Lasten	**-9,0**	**-12,7**	**-14,3**	**-4,7**	**-4,2**	**-4,2**
Onttrekking	0,0	2,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**2,9**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel B.3 Horizontaal thema Democratisering	**-9,0**	**-9,9**	**-14,3**	**-4,7**	**-4,2**	**-4,2**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	2,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Programmaonderdeel B.4 Bestuur

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	5,2	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Lasten	28,7	31,7	33,6	33,7	33,7	33,9
Saldo Baten en Lasten	**-23,5**	**-31,2**	**-33,0**	**-33,1**	**-33,1**	**-33,3**
Onttrekking	1,4	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**1,4**	**0,3**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel B.4 Bestuur	**-22,1**	**-30,9**	**-33,0**	**-33,1**	**-33,1**	**-33,3**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	9,4	9,7	10,8	10,8	10,8	10,8

Programmaonderdeel B.5 Overhead

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	11,2	9,8	10,7	10,7	10,7	10,7
Lasten	597,7	634,3	611,0	590,8	588,2	585,6
Saldo Baten en Lasten	**-586,6**	**-624,5**	**-600,3**	**-580,1**	**-577,6**	**-574,9**
Onttrekking	1,4	36,5	5,3	2,1	2,7	2,1
Toevoeging	2,5	0,0	4,6	9,4	9,4	9,4
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**-1,1**	**36,5**	**0,7**	**-7,4**	**-6,7**	**-7,3**
Totaal Programmaonderdeel B.5 Overhead	**-587,7**	**-587,9**	**-599,6**	**-587,5**	**-584,3**	**-582,2**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	423,9	624,5	600,3	580,1	577,6	574,9

Programmaonderdeel B.6 Inzet specifieke expertise fysieke & sociale sector

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	0,0	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Lasten	0,0	-2,7	-0,3	-0,4	-0,4	-0,4
Saldo Baten en Lasten	**0,0**	**3,2**	**0,8**	**0,9**	**0,9**	**0,9**
Onttrekking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toevoeging	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo onttrekkingen en toevoegingen reserves	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Totaal Programmaonderdeel B.6 Inzet specifieke expertise fysieke & sociale sector	**0,0**	**3,2**	**0,8**	**0,9**	**0,9**	**0,9**

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Apparaatslasten	0,0	31,7	34,2	34,1	34,1	34,1

Programma B Bestuur en organisatie

(bedragen x € 1 miljoen)

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal programma	-682,4	-694,6	-724,5	-697,1	-692,3	-692,2

	Jaarverslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal baten	**6.530,0**	**5.890,8**	**5.926,2**	**6.236,1**	**6.256,4**	**6.119,7**
Totaal lasten	**6.466,9**	**6.120,0**	**5.987,1**	**6.016,9**	**5.990,8**	**6.129,0**
Totaal onttrekkingen	**1.419,1**	**1.395,3**	**755,7**	**474,8**	**357,0**	**405,2**
Totaal toevoegingen	**1.401,4**	**1.165,3**	**694,8**	**694,1**	**622,7**	**485,9**
Resultaat	**80,8**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**-90,0**

7.3

Taakveldenraming

(bedragen x € 1.000)

Taakveld 01	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	Baten	Lasten	Totaal
0.1	Bestuur	1,1	46,8	-45,7
0.2	Burgerzaken	16,4	56,1	-39,7
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	37,5	29,0	8,6
0.4	Overhead	10,7	607,8	-597,2
0.5	Treasury	97,3	43,6	53,8
0.61	OZB woningen	114,6	28,1	86,5
0.62	OZB niet-woningen	176,2	0,0	176,2
0.63	Parkeerbelasting	290,8	30,7	260,1
0.64	Belastingen overig	18,0	1,3	16,7
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	2.783,7	0,4	2.783,3
0.8	Overige baten en lasten	0,3	111,5	-111,2
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	0,0	1,9	-1,9
0.10	Mutaties reserves	755,7	694,8	60,9
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	0,0	0,0	0,0
Totaal Taakveld 0		**4.302,2**	**1.652,0**	**2.650,2**

Taakveld 1	VEILIGHEID	Baten	Lasten	Totaal
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	3,0	85,8	-82,8
1.2	Openbare orde en veiligheid	16,9	148,1	-131,2
Totaal Taakveld 1		**19,9**	**233,9**	**-214,0**

Taakveld 2	VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT	Baten	Lasten	Totaal
2.1	Verkeer en vervoer	61,0	412,7	-351,7
2.2	Parkeren	38,1	65,4	-27,2
2.3	Recreatieve havens	0,0	0,2	-0,2
2.4	Economische havens en waterwegen	8,0	35,9	-27,9
2.5	Openbaar vervoer	30,7	77,4	-46,7
Totaal Taakveld 2		**137,8**	**591,5**	**-453,7**

Taakveld 3	ECONOMIE	Baten	Lasten	Totaal
3.1	Economische ontwikkeling	11,4	28,7	-17,3
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	55,9	71,2	-15,3
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	141,2	149,2	-8,1
3.4	Economische promotie	175,4	14,7	160,7
Totaal Taakveld 3		**383,8**	**263,8**	**120,0**

Taakveld 4	ONDERWIJS	Baten	Lasten	Totaal
4.1	Openbaar basisonderwijs	0,0	9,5	-9,5
4.2	Onderwijshuisvesting	3,1	117,0	-113,9
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	63,9	165,5	-101,6
Totaal Taakveld 4		**67,0**	**292,0**	**-225,0**

Taakveld 5	SPORT, CULTUUR EN RECREATIE	Baten	Lasten	Totaal
5.1	Sportbeleid en activering	0,0	24,7	-24,7
5.2	Sportaccommodaties	17,2	59,2	-42,0
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	23,7	139,8	-116,1
5.4	Musea	6,8	47,1	-40,3
5.5	Cultureel erfgoed	0,4	3,8	-3,4
5.6	Media	0,2	35,0	-34,8
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreactie	2,8	99,9	-97,1
Totaal Taakveld 5		**51,2**	**409,6**	**-358,4**

Taakveld 6	SOCIAAL DOMEIN	Baten	Lasten	Totaal
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	4,6	181,2	-176,6
6.2	Wijkteams	1,9	123,1	-121,2
6.3	Inkomensregelingen	606,4	791,0	-184,7
6.4	Begeleide participatie	1,4	82,4	-81,0
6.5	Arbeidsparticipatie	10,9	132,5	-121,6
6.6	Maatwerkvoorziening (WMO)	0,3	36,1	-35,8
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	9,1	228,1	-218,9
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	0,8	246,4	-245,6
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	10,4	272,4	-261,9
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	0,0	62,3	-62,2
Totaal Taakveld 6		**645,8**	**2.155,4**	**-1.509,6**

Taakveld 7	VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU	Baten	Lasten	Totaal
7.1	Volksgezondheid	43,0	82,5	-39,5
7.2	Riolering	90,2	79,8	10,5
7.3	Afval	201,3	149,4	51,9
7.4	Milieubeheer	3,1	79,9	-76,8
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	8,8	8,4	0,4
Totaal Taakveld 7		**346,4**	**400,0**	**-53,6**

Taakveld 8	VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING EN STEDELIJKE VERNIEUWING	Baten	Lasten	Totaal
8.1	Ruimtelijke ordening	0,0	15,9	-15,9
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	641,5	507,5	134,0
8.3	Wonen en bouwen	86,3	160,4	-74,1
Totaal Taakveld 8		**727,8**	**683,8**	**44,0**

		Baten	Lasten	Totaal
	Totaal taakvelden	**6.681,9**	**6.681,9**	**0,0**

inhoud
van het Kastje
gratis
NEDERLANDS
ENGELS
Engels
Nederlands
Nederlands
Duits
Nederlands
LONG-PLAY

7.4 Reserves

Programmaonderdeel, naam en doel reserve	ID-nr	Instellings-jaar	Soort reserve	Rekening 2021	Weesp	Beginstand 2022 inclusief Wees 2022	Verwachte stand ultimo 2022	Totale toevoeging 2023	Totale onttrekking 2023	Totale Vrijval 2023	Verwachte stand ultimo 2023	Verwachte stand ultimo 2024	Verwachte stand ultimo 2025	Verwachte stand ultimo 2026
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	70052	2020	Overige bestemmingsreserve	3,8	0,0	3,8	4,6	0,0	-1,1	0,0	3,5	2,0	2,0	2,0
Reserve IJ-oeververbinding De reserve wordt gebruikt om de eerste IJ-oeververbinding voor te bereiden tot aan de fase voorkeursbesluit. De begrotingsdoelstelling waarme de IJoeververbinding een relatie heeft is "We zorgen voor integrale en kwalitatieve afwegingen bij inzet en prioritering ruimtelijke ontwikkeling".														
1.2 Grond	74002	2004	Egalisatie-reserve	396,2	0,0	396,2	418,3	81,9	-93,2	-22,1	385,0	352,8	311,1	263,8
Reserve Vereveningsfonds Een deel van de reserve is benodigd als weerstandsvermogen en ter dekking van vastgestelde (voor)investeringen. Het resterende deel is de vereveningsruimte en is beschikbaar voor nieuwe investeringen in het kader van de gebiedsontwikkeling.														
1.2 Grond	74044	2001	Egalisatie-reserve	1,8	0,0	1,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Reserve Wallengebied Deze reserve is bestemd voor planschadekosten in het kader van Project Wallengebied en de proceskosten van het project.														
1.2 Grond	77002	2004	Egalisatie-reserve	487,3	0,0	487,3	451,3	22,0	-29,2	-0,1	444,1	552,3	603,3	674,4
Reserve Zuidas bijdrage dok en grondexploitaties Dekking van de gebiedsontwikkeling op de Zuidas en de bijdrage van de gemeente Amsterdam aan de ontwikkeling van Zuidas Dok.														
1.3 Erfpacht	74001	2004	Financierings-reserve	4.908,4	0,0	4.908,4	4.691,6	18,0	-118,9	0,0	4.590,7	4.568,8	4.587,7	4.606,9
Reserve afkoopsommen erfpacht Deze reserve dient voor de financiering van de waarde van de in erfpacht uitgegeven gronden.														
1.3 Erfpacht	74050	2019	Financierings-reserve	522,8	0,0	522,8	820,2	156,5	-10,4	0,0	966,3	1.020,3	1.028,2	1.036,1
Reserve financiering erfpachtgrond Het doel is zoveel mogelijk in erfpacht uitgegeven grond te financieren met eigen vermogen.														
1.4 Wonen	74041	2015	Overige bestemmingsreserve	9,0	0,0	9,0	8,4	0,0	-4,4	0,0	4,0	2,7	2,7	2,7
Reserve Actieplan bouwstimulering Alloceren van middelen voor het stimuleren van woningbouw in Amsterdam.														
1.4 Wonen	76006	2004	Overige bestemmingsreserve	49,3	0,0	49,3	34,0	0,0	-12,3	0,0	21,8	0,3	0,3	0,3
Reserve Corporatiebudget Het Corporatiebudget wordt primair ingezet t.b.v. onrendabele vastgoedinvesteringen in de stedelijke vernieuwingsgebieden in Nieuw-West, in de Kolenkitbuurt in West, De Banne en Nieuwendam-Noord in Noord. Corporaties kunnen op projectbasis subsidies aanvragen.														
1.4 Wonen	76007	2021	Overige bestemmingsreserve	2,0	0,0	2,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,8	0,8	0,8	0,8
Reserve Wooncoöperatieven Het beschikbaar stellen van middelen voor de voorziening die gevormd wordt tegenover verstrekte leningen aan wooncoöperatieven en het dekken van beheerkosten SvN.														
1.4 Wonen	76050	2016	Overige bestemmingsreserve	0,4	0,0	0,4	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Stedelijke reserve Wonen boven winkels en bedrijven Stimuleren van het creëren van woonruimte boven winkels en bedrijven.														

Programmaonderdeel, naam en doel reserve	ID-nr	Instellings-jaar	Soort reserve	Rekening 2021	Weesp	Beginstand 2022 inclusief Wees 2022	Verwachte stand ultimo 2022	Totale toevoeging 2023	Totale onttrekking 2023	Totale Vrijval 2023	Verwachte stand ultimo 2023	Verwachte stand ultimo 2024	Verwachte stand ultimo 2025	Verwachte stand ultimo 2026
1.4 Wonen	87036	1997	Overige bestemmingsreserve	0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Woningonttrekking Dekking van de geraamde lasten voor casco funderingsonderzoeken , conform de door het AB van stadsdeel Centrum oorspronkelijk vastgestelde doelstelling voor de bestemmingsreserve Woningonttrekking.														
1.4 BWonen	88050	2012	Overige bestemmingsreserve	0,5	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stedelijke Vernieuwing Opvangen van de risico's binnen de stedelijke ontwikkeling. Reserveren van middelen voor het nakomen van met partners overeengekomen verplichtingen i.v.m. de stedelijke ontwikkeling. Reserveren van middelen om aanvullende voorzieningen te treffen. Opvangen van risico's van planschade. Interimbeheer bij herinrichting. De 10% bijdrage aan de kosten voor inrichting woonomgeving bij stedelijke vernieuwingsplannen.														
1.5 Vastgoed	71005	2015	Financieringsreserve	47,4	0,0	47,4	49,5	0,0	-2,4	0,0	47,1	46,0	45,0	43,9
Financiering gemeentelijk vastgoed Dekking van een deel van de afschrijvingslasten van het vastgoed in eigendom van de gemeente.														
1.6 Duurzaamheid en milieubeheer	67018	2015	Financieringsreserve	15,2	0,0	15,2	11,5	0,4	-0,1	0,0	11,8	12,1	12,3	12,6
Reserve duurzaamheidsfonds Alloceren van middelen en het verstrekken van leningen ter bevordering van hernieuwbare energie en energiebesparing.														
1.6 Duurzaamheid en milieubeheer	67060	2019	Overige bestemmingsreserve	111,6	0,0	111,6	105,9	0,0	-39,3	0,0	66,6	29,3	29,3	29,3
Reserve Klimaatfonds Het in het kader van, en passend bij, de gemeentelijke rolopvatting ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal en aardgasvrij Amsterdam.														
1.6 Duurzaamheid en milieubeheer	74040	2016	Egalisatie-reserve	141,8	0,2	142,0	101,5	2,0	-8,0	0,0	95,5	90,9	86,3	81,5
Stedelijke Bodemsanering en Nazorg Het reserveren van middelen voor de meerjarige stedelijke bodemsaneringsprogramma's en nazorgactiviteiten die conform gemaakte afspraken met het Rijk grotendeels vanuit Rijksmiddelen worden gefinancierd.														
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70002	1998	Egalisatie-reserve	141,5	0,0	141,5	101,1	0,0	0,0	-101,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Reserve Stedelijk Mobiliteitsfonds Dekking van projecten die passen binnen de doelstellingen uit het uitvoeringsbesluit Mobiliteitsfonds.														
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70025	2019	Egalisatie-reserve	21,8	1,7	23,5	9,2	95,7	-69,7	0,0	35,2	42,7	42,7	51,4
Reserve Programma Stadsbehoud Deze reserve ondersteunt een programmatische aanpak voor het in stand houden van de openbare ruimte en infrastructuur, waaronder de arealen civiele constructies, verhardingen, verkeersystemen, groen, straatmeubilair, speelvoorzieningen en op termijn wegtunnels. Met behulp van de reserve kan gestuurd worden op het programma en op de arealen. De middelen worden flexibel ingezet voor verschillende arealen, verschillende activiteiten en over de jaren heen. Financiële afwijkingen worden binnen het programma opgevangen door vereffening tussen de arealen.														
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70027	2019	Overige bestemmingsreserve	6,2	0,0	6,2	5,6	0,0	-0,7	0,0	4,9	4,8	2,8	0,0
Zuidelijke IJ-oevers (POR) De reserve is bestemd voor de voorbereiding en uitvoering van het Plan Openbare Ruimte Zuidelijke IJoever (Oosterdok en Stationsplein).														

Programmaonderdeel, naam en doel reserve	ID-nr	Instellings-jaar	Soort reserve	Rekening 2021	Weesp	Beginstand 2022 inclusief Wees 2022	Verwachte stand ultimo 2022	Totale toevoeging 2023	Totale onttrekking 2023	Totale Vrijval 2023	Verwachte stand ultimo 2023	Verwachte stand ultimo 2024	Verwachte stand ultimo 2025	Verwachte stand ultimo 2026
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70048	2007	Overige bestemmingsreserve	7,7	0,0	7,7	7,3	0,0	-0,6	0,0	6,7	1,9	0,0	0,0
Leidseplein De gecoördineerde uitvoering van de herinrichting van het Leidseplein en omgeving binnen het samenwerkingsproject Leidseplein. Het uiteindelijke doel is om het gebied beter te laten functioneren als ontmoetingsplek en als cultureel centrum van Amsterdam.														
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70050	2005	Overige bestemmingsreserve	4,0	0,0	4,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rode Loper De bouw van vier stations voor de Noord-Zuidlijn in de stadsdelen Centrum en Zuid vraagt om herinrichting van de openbare ruimte rond die nieuwe stations, vanwege de gewijzigde functie van de openbare ruimte en de slijtage door de vele werkzaamheden.														
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70077	2014	Overige bestemmingsreserve	0,6	0,0	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stationseiland Dekking van de projectkosten Stationseiland / De Entree.														
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70080	2019	Overige bestemmingsreserve	68,4	0,0	68,4	0,4	20,4	-20,2	0,0	0,7	0,7	0,7	0,7
Reserve achterstallig onderhoud, infrastructuur, openbare ruimte en groen Deze reserve ondersteunt een programmatische aanpak voor het wegwerken van grootschalig achterstallig onderhoud in de openbare ruimte en van de infrastructuur. De reserve is gevormd ter dekking van de aan bovengenoemde aanpak verbonden ingrepen en activiteiten, zoals onderzoek, handhaving, monitoring, brandweerorganisatie en innovatie.														
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	70170	2017	Financierings-reserve	176,8	0,0	176,8	191,6	2,1	-0,3	0,0	193,4	199,8	203,8	204,8
Financieringsreserve activa met maatschappelijk nut Inzet van de eigen bijdrage van de gemeente voor de dekking van investeringen in de openbare ruimte met een maatschapelijk nut.														
2.2 Openbaar vervoer	70006	2000	Overige bestemmingsreserve	0,8	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Reserve IJsei inclusief Waterfront De realisatie van een autotunnel, een busstation met overkapping, ondergrondse fietsenstalling met aanvaarbescherming en de herinrichting van de openbare ruimte aan de IJzijde van het Stationseiland.														
2.2 Openbaar vervoer	70075	2017	Overige bestemmingsreserve	4,0	0,0	4,0	3,0	0,0	-1,0	0,0	2,0	1,0	0,0	0,0
Reguliere vervanging IJveren Voor incidentele vervangingsinvesteringen in de veerverbindingen over het IJ.														
2.3 Ophalen van afval en reinigen openbare ruimte	83030	2015	Egalisatie-reserve	3,5	0,0	3,5	3,5	0,0	0,0	0,0	3,5	3,5	3,5	3,5
Egalisatiereserve afval Het reguleren van de over- en onderschrijding op de kwijtschelding en de solidariteitsbijdrage van de afvalstoffenheffing.														
2.3 Ophalen van afval en reinigen openbare ruimte	83103	2015	Egalisatie-reserve	0,0	0,5	0,5	1,0	0,0	0,0	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Reserve afvalstoffenheffing Dekking van investeringen en innovaties in de afvalketen.														

Programmaonderdeel, naam en doel reserve	ID-nr	Instellings-jaar	Soort reserve	Rekening 2021	Weesp	Beginstand 2022 inclusief Wees 2022	Verwachte stand ultimo 2022	Totale toevoeging 2023	Totale onttrekking 2023	Totale Vrijval 2023	Verwachte stand ultimo 2023	Verwachte stand ultimo 2024	Verwachte stand ultimo 2025	Verwachte stand ultimo 2026
2.3 Ophalen van afval en reinigen openbare ruimte	83105	2017	Financierings-reserve	11,6	0,0	11,6	11,6	0,0	0,0	0,0	11,6	11,6	11,6	11,6
Financieringsreserve OAT Sluisbuurt Financieren afschrijvingslasten Ondergronds Afval Transport (OAT).														
2.6 Groen en Dierenwelzijn	67042	2016	Egalisatie-reserve	0,6	0,0	0,6	0,2	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2
Reserve Herplantfonds De middelen worden ingezet voor compensatie van gekapte bomen, conform het vastgestelde beleid ten aanzien van compensatie en herplanting van bomen.														
2.6 Groen en Dierenwelzijn	67050	2019	Overige bestemmingsreserve	8,9	0,0	8,9	5,8	0,0	-5,0	0,0	0,8	0,8	0,8	0,8
Kwaliteitsimpuls Groen De reserve wordt gebruikt om te investeren in parken (groen). Doelstelling 11.3.1 Amsterdam is een stad voor mens, plant en dier met groene plekken in alle buurten en goed onderhouden parken en bos.														
2.7 Riool en Drinkwater	96001	2006	Egalisatie-reserve	1,2	0,0	1,2	0,0	0,1	0,0	0,0	0,1	0,2	0,3	0,3
Reserve egalisatie drinkwatertarieven Waternet Het verevenen van bij het jaarverslag blijkende overschotten of tekorten met betrekking tot de drinkwatervoorziening voor burgers en bedrijven. Het streven is de overschotten of tekorten in volgende jaren te verevenen via tarieven. Daarnaast dient de reserve voor het afdekken van het risico van afwijkingen in het resultaat.														
3.1 Economie en innovatie	73015	2009	Egalisatie-reserve	0,1	0,0	0,1	0,0	0,2	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Amsterdams Promotiefonds voor cultuur en stadsinitiatieven Het realiseren van projecten waarvan de opzet is zowel de doelen van Holland Casino als van de gemeente te verwezenlijken.														
3.1 Economie en innovatie	73031	2014	Overige bestemmingsreserve	16,7	0,0	16,7	10,5	0,0	-5,1	0,0	5,4	3,0	0,3	0,3
Reserve Amsterdam Metropolitan Solutions Realiseren van een nieuw op te richten wetenschappelijk opleidings- en onderzoeksinstituut door kennisinstellingen en bedrijven op gebied van toegepaste technologie met als werknaam Amsterdam Metropolitan Solutions.														
3.1 Economie en innovatie	73035	2015	Overige bestemmingsreserve	17,7	0,0	17,7	16,1	0,0	-4,5	-3,0	8,6	1,3	1,0	0,8
Reserve Economische structuurversterking Het stimuleren van economische structuurversterking conform het door de gemeenteraad vastgestelde bestedingskader.														
3.1 Economie en innovatie	73036	2021	Financierings-reserve	3,0	0,0	3,0	6,0	3,0	0,0	0,0	9,0	12,0	12,0	12,0
Financieringsreserve ROM InWest Deze reserve dient als financiering met eigen vermogen ten behoeve deelname aan de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Metropoolregio InWest.														
3.2 Kunst en cultuur	79059	2014	Egalisatie-reserve	2,7	0,0	2,7	3,8	0,0	-1,2	0,0	2,6	1,1	1,1	1,1
Egalisatiereserve Kunstenplan Om de vier jaar worden in de Hoofdlijnen Kunst en Cultuur de nieuwe beleidsdoelstellingen voor de komende vier jaar bepaald. De doelstelling van deze systeemreserve volgt de doelstellingen van elk nieuw Kunstenplan.														

Programmaonderdeel, naam en doel reserve	ID-nr	Instellings-jaar	Soort reserve	Rekening 2021	Weesp	Beginstand 2022 inclusief Wees 2022	Verwachte stand ultimo 2022	Totale toevoeging 2023	Totale onttrekking 2023	Totale Vrijval 2023	Verwachte stand ultimo 2023	Verwachte stand ultimo 2024	Verwachte stand ultimo 2025	Verwachte stand ultimo 2026
3.3 Erfgoed	67015	2019	Overige bestemmingsreserve	0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Opzetten landelijke erfgoedregistratie Er voor zorgen dat de registratie van erfgoedgegevens voldoet aan de eisen van de Omgevingswet.														
3.3 Erfgoed	67016	2009	Overige bestemmingsreserve	0,0	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Reserve monumenten Weesp Verstrekken van subsidies tbv monumenten, opknappen monument begraafplaats Landscroon en aanwijzen monumenten in Weesp.														
4.1 Sport	56027	2015	Financierings-reserve	11,5	0,0	11,5	7,5	0,0	-0,8	0,0	6,7	5,9	5,1	4,3
Financieringsreserve sportaccommodaties De reserve is de dekking voor de afschrijvingslasten van de kredieten voor het Sportaccommodatiefonds.														
4.1 Sport	56080	2014	Overige bestemmingsreserve	3,5	0,0	3,5	3,5	0,0	0,0	0,0	3,5	3,0	1,7	1,7
Reserve sportevenementen Middelen bestemmen voor toekomstige topsportevenementen, zoals het EK 2020.														
6.1 Basisvoorzieningen	57054	2021	Overige bestemmingsreserve	4,5	0,0	4,5	3,5	0,0	0,0	0,0	3,5	3,5	3,5	3,5
Reserve Streeklaboratoria Het uitvoeren van vervolgonderzoek naar de effecten van de Corona pandemie en voorbereiden van het Streeklaboratorium en de andere laboratoria in Amsterdam op een eventuele volgende gezondheidscrisis.														
6.1 Basisvoorzieningen	90089	2021	Overige bestemmingsreserve	0,0	0,4	0,4	0,7	0,0	0,0	0,0	0,7	0,7	0,7	0,7
Reserve vastgoed Weesp Dekking van toekomstige exploitatietekorten van maatschappelijke organisaties voor gemeentelijk vastgoed in Weesp middels subsidieverstrekking.														
6.3 Individuele voorzieningen	55044	2006	Egalisatie-reserve	24,8	0,0	24,8	33,2	6,8	-8,3	0,0	31,8	26,6	18,8	7,8
Reserve egalisatie WMO Opvangen fluctuaties WMO openeinde regelingen.														
6.3 Individuele voorzieningen	55805	2022	Egalisatie-reserve	0,0	0,0	0,0	15,2	0,0	-0,5	0,0	14,7	13,3	13,3	13,3
Egalisatiereserve Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag Het egaliseren van de door het rijk te ontvangen POK-middelen en uitgaven hiervan voor extra ondersteuning van mensen in kwetsbare posities en voorkomen dat mensen in zo'n positie terecht komen.														
6.3 Individuele voorzieningen	55804	2022	Egalisatiereserve Jeugd	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Egalisatiereserve Jeugd Het opvangen van fluctuaties in de begroting van de uitvoering van de Jeugdwet om tot een stabieler meerjarenbeeld te komen.														
7.1 Inkomensregelingen	52050	2004	Egalisatie-reserve	112,5	0,0	112,5	93,3	0,0	-2,6	-10,0	80,8	69,2	68,6	68,0
Reserve egalisatie inkomensdeel en conjunctuur Egaliseren van overschotten en tekorten voortvloeiend uit de uitvoering van de Participatiewet voor het inkomensdeel (bijstandsuitkeringen)en de uitvoering van Tozo.														

Programmaonderdeel, naam en doel reserve	ID-nr	Instellings-jaar	Soort reserve	Rekening 2021	Weesp	Beginstand 2022 inclusief Wees 2022	Verwachte stand ultimo 2022	Totale toevoeging 2023	Totale onttrekking 2023	Totale Vrijval 2023	Verwachte stand ultimo 2023	Verwachte stand ultimo 2024	Verwachte stand ultimo 2025	Verwachte stand ultimo 2026
7.2 Werk, participatie en inburger	53064	2018	Egalisatie-reserve	8,7	0,0	8,7	8,7	0,0	0,0	0,0	8,7	8,7	8,7	8,7
Reserve Sociaal Werk Egaliseren van overschotten en tekorten voortvloeiend uit de uitvoering van de Wet Sociaal Werk en de Participatiewet met als doel werk te bieden aan Amsterdammers met een arbeidsbeperking en indien nodig aanvullend te investeren in Sociaal Werk. Het gaat om Amsterdammers met een arbeidsbeperking ofwel in dienst bij de sociale werkvoorziening (Stichting Pantar), ofwel via de gemeente direct gedetacheerd bij sociale firma's of bij reguliere werkgevers.														
8.2 Openbare orde en veiligheid	13014	2019	Overige bestemmingsreserve	2,4	0,0	2,4	2,4	0,0	0,0	0,0	2,4	5,4	2,4	2,4
Reserve Amsterdam 750 De financiering van activiteiten rondom de viering van het 750-jarig bestaan van Amsterdam in 2025.														
8.2 Openbare orde en veiligheid	87061	1999	Overige bestemmingsreserve	3,7	0,0	3,7	2,3	0,0	-0,7	0,0	1,7	1,7	1,7	1,7
Verevening onroerend goed Dekken van de onrendabele top van panden die met een beleidsmatig doel worden aangeschaft (strategische aankopen) en egaliseren van exploitatieresultaten in de vastgoedportefeuille van stadsdeel Centrum. Dekken van fundamentele ingrepen in het kader van de aanpak binnenstad om toenemende drukte en daarmee gepaarde overlast te verminderen/reguleren.														
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12001	1995	Algemene reserve	78,5	12,0	90,5	174,6	150,4	-133,8	0,0	191,3	306,6	478,5	390,1
Algemene Reserve Een buffer voor het kunnen opvangen van niet structurele financiële tegenvallers.														
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12003	nvt	Algemene reserve	80,8	5,3	86,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Jaarrekeningresultaat Resultaatafwikkeling t-1 en resultaat t zijn onderdeel van de algemene reserve en op deze manier apart zichtbaar gemaakt.														
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12006	2000	Financierings-reserve	6,5	0,0	6,5	6,5	0,0	0,0	0,0	6,5	6,5	6,5	6,5
Reserve financiering NV Zeedijk Het met eigen middelen financieren van de uitbreiding van de gemeentelijke deelneming in de NV Zeedijk.														
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12014	2021	Financierings-reserve	0,1	0,0	0,1	1,5	1,5	0,0	0,0	3,0	4,8	6,8	9,0
Financieringsreserve WRK Investeren in het eigen vermogen van deelneming WRK uit de inkomsten van de garantiepremie zonder dat dit begrotingsruimte kost of gefinancierd wordt.														
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12015	2021	Financierings-reserve	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	50,0
Reserve verbeteren schuldpositie Schuldpositie van de gemeente verbeteren door een deel van het bezit te financieren met eigen vermogen														
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12075	2019	Egalisatie-reserve	18,1	0,0	18,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Reserve overheveling gemeentefondsmiddelen september- en decembercirculaire Het reserveren van middelen afkomstig uit het gemeentefonds, die bij de september- en decembercirculaire worden toegekend, voor zover het niet gaat om de algemene uitkering.														

Programmaonderdeel, naam en doel reserve	ID-nr	Instellings-jaar	Soort reserve	Rekening 2021	Weesp	Beginstand 2022 inclusief Wees 2022	Verwachte stand ultimo 2022	Totale toevoeging 2023	Totale onttrekking 2023	Totale Vrijval 2023	Verwachte stand ultimo 2023	Verwachte stand ultimo 2024	Verwachte stand ultimo 2025	Verwachte stand ultimo 2026
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12096	2007	Financierings-reserve	78,8	0,0	78,8	78,8	0,0	0,0	0,0	78,8	78,8	78,8	78,8
Reserve financiering deelneming GVB Het met eigen middelen financieren van de uitbreiding van de gemeentelijke deelneming in de NV GVB.														
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12100	2008	Egalisatie-reserve	5,7	0,0	5,7	19,0	24,6	0,0	0,0	43,7	49,6	55,6	55,6
Reserve frictiekosten 1 Stad 1 Opgave In 2013 is voor de dekking van verwachte frictiekosten voor diverse organisatieonderdelen in het kader van de operatie 1 Stad 1 Opgave een reserve ingesteld. Het betreft diverse maatregelen (21) die gepaard kunnen gaan met frictiekosten.														
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12115	2017	Egalisatie-reserve	63,7	0,0	63,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Meerjarige Intertemporele Compensatie Het verevenen van de begrotingsruimte over meerdere jaren waarbij de begroting meerjarig per jaar sluitend wordt gehouden, terwijl de begroting ook reëel en structureel in evenwicht is.														
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12158	2011	Financierings-reserve	11,3	0,0	11,3	11,3	0,0	0,0	0,0	11,3	11,3	11,3	11,3
Reserve financiering lening NEMO Deze reserve dekt de gemeentelijke lening aan NEMO.														
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12560	2014	Financierings-reserve	49,9	0,0	49,9	19,2	0,0	0,0	-0,4	18,8	18,3	17,9	17,5
Amsterdams Investeringsfonds financieel Het fonds is opgezet om ontwikkelingen gericht op structuurversterking in de stad met een grote waarde voor Amsterdam te bevorderen. Het gaat daarbij om ontwikkelingen die zonder het fonds niet van de grond komen. Investeringen uit AIF dienen de stedelijke infrastructuur voor de toekomst te versterken en zich maatschappelijk en/of economisch terug te verdienen. Met het AIF financieel deel worden leningen gefinancierd die in het kader van de doelstelling zijn toegekend.														
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12561	2014	Egalisatie-reserve	1,7	0,0	1,7	0,4	0,0	-0,2	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2
Amsterdams Investeringsfonds maatschappelijk Het fonds is opgezet om ontwikkelingen gericht op structuurversterking in de stad met een grote waarde voor Amsterdam te bevorderen. Het gaat daarbij om ontwikkelingen die zonder het fonds niet van de grond komen. Investeringen uit AIF dienen de stedelijke infrastructuur voor de toekomst te versterken en zich maatschappelijk en/of economisch terug te verdienen. Uit het AIF maatschappelijk deel worden subsidies verstrekt die in het kader van de doelstelling zijn toegekend.														
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12562	2019	Egalisatie-reserve	26,2	0,0	26,2	3,2	0,0	-3,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Reserve Incidentele Coalitiemiddelen De reserve Incidentele coalitiemiddelen is bedoeld om de specifieke incidenteel aangewezen coalitiemiddelen in de coalitieperiode beschikbaar te houden.														
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12564	2022	Egalisatie-reserve	0,0	0,0	0,0	20,8	76,2	-9,0	0,0	88,1	152,4	217,2	284,7
Reserve Coalitiemiddelen 22-26 De reserve coalitiemiddelen is bedoeld om de specifieke incidenteel aangewezen coalitiemiddelen in de coalitieperiode 2022-2026 beschikbaar te houden.														

Programmaonderdeel, naam en doel reserve	ID-nr	Instellings-jaar	Soort reserve	Rekening 2021	Weesp	Beginstand 2022 inclusief Wees 2022	Verwachte stand ultimo 2022	Totale toevoeging 2023	Totale onttrekking 2023	Totale Vrijval 2023	Verwachte stand ultimo 2023	Verwachte stand ultimo 2024	Verwachte stand ultimo 2025	Verwachte stand ultimo 2026
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12563	2021	Egalisatie-reserve	6,3	0,0	6,3	4,5	7,8	-7,2	0,0	5,2	12,8	21,3	31,3
Egalisatiereserve XaaS Omzetten kapitaallasten van XaaS-investeringen in exploitatielasten, om vertraging in de uitvoering van de investering te voorkomen.														
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12565	2021	Financierings-reserve	2,0	0,0	2,0	2,0	0,0	0,0	0,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Financieringsreserve Carré Het met eigen middelen financieren van de uitbreiding van de gemeentelijke deelneming in de Theater Carré														
B.4 Bestuur	17204	2007	Egalisatie-reserve	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Raadsonderzoeken Dekking van de kosten als de gemeenteraad besluit tot een onderzoek.														
B.5 Overhead	71004	2015	Financierings-reserve	0,7	0,0	0,7	0,7	0,0	-0,1	0,0	0,6	0,5	0,4	0,3
Financiering huisvesting gemeentelijk apparaat Dekking van een deel van de afschrijvingslasten voor de huisvesting van de gemeentelijke organisatie.														
B.5 Overhead	71268	2014	Egalisatie-reserve	6,2	0,0	6,2	5,9	0,0	0,0	0,0	5,9	5,9	5,9	5,9
Reserve gemeentelijke huisvestingsprojecten Dekking van tijdelijke exploitatietekorten van de Businesscase III (verbouwing Stadhuis) en Businesscase IV (optimalisatie ambtenarenhuisvesting) en Transitieplan werven en overslagpunten..														
Eindtotaal				**7.803,6**	**20,1**	**7.823,7**	**7.593,7**	**694,8**	**-619,0**	**-136,7**	**7.532,8**	**7.752,1**	**8.017,7**	**8.098,4**

7.5 Voorzieningen

Programmaonderdeel, naam en doel reserve	ID-nr	Instellings-jaar	Categorie voorziening a, b, c, d of e[1])	Rekening 2021	Weesp	Beginstand 2022 inclusief Wees 2022	Verwachte stand ultimo 2022	Totale toevoeging 2023	Totale onttrekking 2023	Totale Vrijval 2023	Verwachte stand ultimo 2023	Verwachte stand ultimo 2024	Verwachte stand ultimo 2025	Verwachte stand ultimo 2026
8.2 Openbare orde en veiligheid	84004	2014	a	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Dekking van extra kosten van boventalligheid en arbeidsongeschiktheid Dekking van de salarislasten en de WW en WIA-lasten die het gevolg zijn van boventalligheid en arbeidsongeschiktheid.														
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	68057	2021	c	6,5	0,0	6,5	0,8	4,1	-4,5	0,0	0,3	1,7	3,5	2,2
Achterstallig onderhoud parkeren Voorziening is gevormd voor het te plegen achterstallig onderhoud.														
2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	68072	2013	a	1,1	0,0	1,1	0,8	0,0	-0,3	0,0	0,5	0,2	0,1	0,0
Sociaal Plan Cition Uit deze voorziening wordt het verschil tussen het huidige loon bij EPS (Egis Parking Service) en het loon bij BV Cition betaald, conform de afspraken die bij de overgang van het personeel gemaakt zijn.														
2.4 Beheer en onderhoud Openbare Ruimte	82001	2013	c	1,5	0,0	1,5	1,9	0,4	-0,1	0,0	2,2	2,5	2,8	3,2
Vervanging en Onderhoud beheer Werven Ter dekking van de specifieke kosten voor de gemeentelijke werven. Het gaat om werven gebonden voorzieningen, inclusief het deel dat binnen de VVE (vereniging van eigenaren) valt.														
2.2 Openbaar vervoer	70058	2007	e	154,8	0,0	154,8	142,7	0,0	-9,3	0,0	133,4	131,5	129,7	127,8
Integraal vervoerssysteem veren Exploitatielasten die verband houden met de veerverbindingen over het Noordzee Kanaal.														
3.2 Kunst en cultuur	90007	2004	e	0,4	0,0	0,4	0,4	0,1	-0,1	0,0	0,4	0,4	0,4	0,4
Verwervingsfonds CBK Bewaren (gespaarde) bedragen van derden t.b.v. verwerving kunst.														
4.1 Sport	56050	2017	c	11,5	0,0	11,5	11,7	3,5	-2,0	0,0	13,2	14,7	16,2	17,7
Voorziening Groot Onderhoud Sport Meerjarig grootonderhoud van sporthallen, sportparken en zwembaden.														
6.1 Basisvoorzieningen	55026	1966	e	0,3	0,0	0,3	0,3	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3
Verzorgingshuizen ouden van dagen Fonds bestemd voor dekking van uitgaven door de gemeente aan voorzieningen voor bejaarden.														
6.3 Individuele voorzieningen	57092	2015	a	0,4	0,0	0,4	0,3	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3	0,2	0,2
Voorziening Veilig thuis Personele frictiekosten Veilig Thuis.														
5.1 Onderwijs	55027	1968	e	1,0	0,0	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Burgerlijke instellingen maatsch. Zorg Fonds t.b.v. nooddruftige burgers.														
6.3 Individuele voorzieningen	55120	2019	e	0,7	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Voorziening transformatiefonds jeugd In het voorjaar van 2018 heeft het ministerie van VWS het landelijk Actieprogramma Zorg voor de Jeugd opgesteld. Daarbij werd geld, het Transformatiefonds, beschikbaar gesteld waarmee de belangrijkste knelpunten in de jeugdhulp structureel en in onderlinge samenhang aangepakt worden.														

Programmaonderdeel, naam en doel reserve	ID-nr	Instellings-jaar	Categorie voorziening a, b, c, d of e[1])	Rekening 2021	Weesp	Beginstand 2022 inclusief Wees 2022	Verwachte stand ultimo 2022	Totale toevoeging 2023	Totale onttrekking 2023	Totale Vrijval 2023	Verwachte stand ultimo 2023	Verwachte stand ultimo 2024	Verwachte stand ultimo 2025	Verwachte stand ultimo 2026
2.7 Riool en Drinkwater	96001	2005	c	8,1	0,7	8,7	9,0	0,0	-2,8	0,0	6,2	3,9	2,3	1,9
Rioolrecht Egalisatiefonds voor de tarieven rioolheffing.														
B.4 Bestuur	13076	2014	b	0,2	0,0	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2
Niet opgevraagde tegoeden Terugbetalen van de door de gemeente (aan teruggekeerde Joodse burgers) opgelegde boetes over de niet-tijdig betaalde canon tijdens de Tweede Wereldoorlog en het terugbetalen van niet opgevraagde tegoeden (van niet teruggekeerde Joodse burgers) bij de Gemeentegiro.														
6.3 Individuele voorzieningen	55035	2021	e	1,6	0,0	1,6	1,6	0,0	0,0	0,0	1,6	1,6	1,6	1,6
VZ.Reg. Bijdrage JGD Levvel 5 Afwikkeling overeenkomst waarbij gemeenten in regio Noord Holland gezamenlijk een bijdrage leveren aan jeugdzorginstelling om de continuïteit van jeugdhulp te waarborgen. De bijdrage is bedoeld om de liquiditeit van de jeugdzorginstelling te borgen.														
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	67050	2018	c	2,5	0,0	2,5	2,5	0,0	-1,1	0,0	1,4	1,4	1,4	1,4
Voorziening onderhoud Vinkeveense plassen Financieren van noodzakelijk onderhoud Vinkeveense Plassen t/m 2025, zoals afgesproken bij de uittreding van Amsterdam uit het recreatieschap.														
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	67906	2021	a	4,0	0,0	4,0	4,0	0,0	0,0	0,0	4,0	4,0	4,0	4,0
Voorziening GNR Afkoopsom Uittreding Goois Natuurreservaat (GNR)														
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	67053	2021	a	0,9	0,0	0,9	0,9	0,0	0,0	0,0	0,9	0,9	0,9	0,9
Uittr. Weesp Gooi-&Vechtstreek Ter dekking van de verwachte kosten omdat Weesp uittreedt uit de Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (ODFGV)														
2.3 Ophalen van afval en reinigen openbare ruimte	83111	2021	b	2,3	0,0	2,3	2,3	0,0	0,0	0,0	2,3	2,3	2,3	2,3
Voorziening dynamisch inzamelen Afdekken risico's met betrekking tot Dynamisch inzamelen (routeoptimalisatie)														
1.2 Grond	74011	2004	a	7,7	0,0	7,7	2,6	0,1	-2,5	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2
Voorziening grondgerelateerde kosten buiten grexen "Deze voorziening is ingesteld om bijdragen aan derden te kunnen dekken. Deze externe bijdragen zijn gerelateerd aan de gebiedsontwikkeling in Amsterdam en worden gedekt uit het Vereveningsfonds. Het gaat bijvoorbeeld om toegezegde bijdragen aan woningcorporaties vanuit het gronddeel van het voormalige Stimuleringsfonds en bijdragen aan infrastructurele projecten die niet door de gemeente worden uitgevoerd."														
1.4 Wonen	76900	2021	b	0,0	0,0	0,0	1,2	0,0	0,0	0,0	1,2	1,2	1,2	1,2
Voorziening Wooncoöperatieven Het afdekken van het risico wat samenhangt met het verstrekken van geldleningen aan wooncoöperatieven														
A.3 Treasury en deelnemingen	12042	1890	e	0,8	0,0	0,8	0,8	0,0	0,0	0,0	0,8	0,8	0,8	0,8
Sophia Augusta / Lopez Suasso Legaat van de weduwe Sophia Adriana Lopez Suasso-de Bruijn ten behoeve van het behoud van de aan Amsterdam gelegateerde ‘inboedel en woonhuis.														

Programmaonderdeel, naam en doel reserve	ID-nr	Instellings-jaar	Categorie voorziening a, b, c, d of e[1])	Rekening 2021	Weesp	Beginstand 2022 inclusief Wees 2022	Verwachte stand ultimo 2022	Totale toevoeging 2023	Totale onttrekking 2023	Totale Vrijval 2023	Verwachte stand ultimo 2023	Verwachte stand ultimo 2024	Verwachte stand ultimo 2025	Verwachte stand ultimo 2026
A.3 Treasury en deelnemingen	12043	1889	e	0,2	0,0	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2
Willet Holthuysen Het inzetten van de renteopbrengst ten behoeve van het onderhoud van het woonhuis en inboedel in het museum Willet Holthuysen.														
2.5 Water	12118	2014	b	2,8	0,0	2,8	2,8	0,0	-1,2	0,0	1,6	0,4	0,0	0,0
Voorziening Sluisjes Halfweg Voorziening ter dekking van de afkoop van verplichtingen om bij te dragen aan de kosten voor een veilige afvoer van het boezemwater in het kanaal Halfweg.														
A.3 Treasury en deelnemingen	13004	1496	e	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Vicarygoederen Een inwoner van Amsterdam heeft tot zijn overlijden recht op (2/3) van de opbrengst van het vicarie.														
A.3 Treasury en deelnemingen	13015	1820	e	0,6	0,0	0,6	0,6	0,0	0,0	0,0	0,6	0,6	0,6	0,6
Gildenfondsen Het kapitaal is eeuwigdurend uitgeleend aan het ministerie van Financien d.m.v. grootboekleningen.														
B.5 Overhead	24001	2021	c	14,4	0,0	14,4	14,4	5,9	-5,9	0,0	14,4	14,4	14,4	14,4
Onderhoud binnenruimte huisvesting gemeentelijk apparaat Egalisatie van de jaarlijks fluctuerende kosten van onderhoud van de binnenruimte van de huisvesting gemeentelijk apparaat.														
A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	12041	2002	b	5,0	0,0	5,0	5,0	0,0	0,0	0,0	5,0	5,0	5,0	5,0
Juridische risico's Het afdekken van risico's van belang bij juridische aangelegenheden.														
B.5 Overhead	13016	1820	e	0,8	0,0	0,8	0,8	0,0	0,0	0,0	0,8	0,8	0,8	0,8
Liefdadigheidsdoelen Doel is financiële hulpverlening aan inwoners van Amsterdam die in urgente financiële noodsituaties verkeren, waarbij een voorliggende voorziening niet (meer) beschikbaar is.														
B.5 Overhead	71006	2015	c	21,7	0,0	21,7	21,6	5,5	-5,9	0,0	21,2	20,7	20,3	19,8
Groot onderhoud huisvesting gemeentelijk apparaat Egalisatie van de jaarlijks fluctuerende kosten van groot onderhoud van huisvesting gemeentelijk apparaat.														
B.5 Overhead	23002	2015	b	1,8	0,0	1,8	1,1	0,0	-0,4	0,0	0,7	0,4	0,1	0,1
Dekking financiële risico's (voormalig) personeel De voorziening is bedoeld om verplichtingen aan (voormalig) personeel in het kader van vervroegde uittreding, boventalligheid, (B)WW, wachtgeld, uitbetaling aanvullende (nabestaanden) pensioenen en aanspraken op de nieuwe FWS-regeling (50-100 regeling) te bekostigen.														
B.5 Overhead	23010	2018	b	2,4	0,0	2,4	2,8	0,0	0,0	0,0	2,8	2,8	2,8	2,8
Premie reparatie uitkering WW De reparatie-WW dient als aanvulling op de verkorte maximale WW-duur.														
B.5 Overhead	23005	1956	b	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Pensioenfonds Concertgebouworkest Uitbetaling van aanvullend pensioen aan gepensioneerden van het Concertgebouworkest met dienstjaren van voor 28 december 1956 – de datum waarop de personeelsleden het ambtenaarschap in de zin van de Algemene Burgerlijke Pensioenwet hebben verworven –, of hun nabestaanden.														

Programmaonderdeel, naam en doel reserve	ID-nr	Instellings-jaar	Categorie voorziening a, b, c, d of e[1])	Rekening 2021	Weesp	Beginstand 2022 inclusief Wees 2022	Verwachte stand ultimo 2022	Totale toevoeging 2023	Totale onttrekking 2023	Totale Vrijval 2023	Verwachte stand ultimo 2023	Verwachte stand ultimo 2024	Verwachte stand ultimo 2025	Verwachte stand ultimo 2026
1.5 Vastgoed	71007	2015	c	33,0	0,4	33,3	37,3	15,6	-13,5	0,0	39,4	41,6	43,7	45,8
Voorziening groot onderhoud gemeentelijk vastgoed Egalisatie van de jaarlijks fluctuerende kosten van groot onderhoud van het gemeentelijk vastgoed.														
B.4 Bestuur	23003	2001	b	17,2	0,0	17,2	16,6	0,0	-0,6	0,0	16,0	15,4	14,8	14,1
Waardeoverdracht pensioenen (gewezen) wethouders Bekostiging van pensioenuitkeringen en waardeoverdracht van opgebouwde pensioenrechten van wethouders naar een ander pensioenfonds, conform de Wet APPA (Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers) .														
B.4 Bestuur	23026	2014	b	49,3	0,0	49,3	48,3	0,0	-1,1	0,0	47,2	46,1	45,0	44,0
Pensioenfonds SD Wethouders Bekostiging van pensioenuitkeringen en waardeoverdracht van opgebouwde pensioenrechten naar een ander pensioenfonds van voormalig leden dagelijks besturen stadsdelen die voor maart 2014 in functie waren en daarmee onder de Wet APPA vielen. (APPA = Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers.)														
B.4 Bestuur	23027	2022	b	0,0	3,1	3,1	3,4	0,3	0,0	0,0	3,6	3,9	4,2	4,5
Pensioenfonds Wethouders Weesp Bekostiging van pensioenuitkeringen van voormalig wethouders Weesp.														
Eindtotaal				**355,9**	**4,1**	**360,0**	**340,0**	**35,3**	**-51,2**	**0,0**	**324,2**	**321,5**	**321,2**	**319,5**

1 Categorieën voorzieningen

a. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;

b. bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;

c. kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren;

d. de bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven;

e. van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden, met uitzondering van de voorschotbedragen van Europese en Nederlandse overheidslichamen.

7.6 Begrotingsregels

MANIFEST MET UITGANGSPUNTEN BEGROTINGSREGELS

We hebben gezonde gemeentefinanciën. We willen voldoende middelen tot onze beschikking hebben om onze maatschappelijke opgaven en ambities te realiseren, nu en in de toekomst. Daarbij willen we wendbaar zijn bij veranderende opgaven. Vanzelfsprekend handelen we binnen de kaders van de geldende wetgeving. We spreken daarom af dat we sturen op een begroting die structureel en reëel in evenwicht is, en die flexibel en schokbestendig is.

We sturen opgavegericht en gebiedsgericht. Met opgavegericht bedoelen we dat de maatschappelijke opgaven en onze bijbehorende bestuurlijke ambities centraal staan. Deze opgaven en ambities zijn vervat in de begrotingsprogramma's en vertaald naar beleidsdoelen. Wij sturen langs de lijnen van de programma's die zijn gericht op het realiseren van de beleidsdoelen. Gebiedsgericht werken maakt daar integraal onderdeel vanuit. De kracht is daar in te zetten waar de maatschappelijke opgave het grootst is of het meeste waarde oplevert. We doen dit in gezamenlijkheid met inwoners, ondernemers en met de bestuurders van de stadsdelen en stadsgebied Weesp.

We sturen integraal en hebben één hoofdbesluitvormingsmoment. De beleidsdoelen samen vertegenwoordigen alle opgaven en middelen waarop wij sturen. Dat doen we in samenhang, dus *integraal*. We willen de samenhang tussen de verschillende beleidsterreinen borgen en we willen de middelen uit onze begroting op de beste manier inzetten voor onze stad. We kunnen alleen goede keuzes maken als de samenhang en alle keuzes in beeld zijn. Daarom is onze besluitvorming over de programmabegroting integraal. We doet dat op één moment in het jaar, in het voorjaar, zo creëren we overzicht en rust.

We zijn als college een collectief, samen maken we de stad. We zijn een collegiaal bestuur, we opereren als één team en zijn collectief verantwoordelijk voor het gemeentebeleid en de begroting. We maken het werkbaar door de verantwoordelijkheden binnen ons college te verdelen over de verschillende begrotingsprogramma's, waarbij ieder van ons de opdracht op zich neemt om de beleidsdoelen van haar/zijn programma(s) te realiseren. Ieder neemt verantwoordelijkheid voor haar/zijn programma(s) en toont medeverantwoordelijkheid voor de programma's van anderen en de begroting als geheel.

We sturen op de begroting die door de raad is goedgekeurd. De begroting wordt geautoriseerd door de raad, en vormt daarmee een 'contract' met de raad over wat wij gaan doen en hoeveel dat mag kosten. De begroting wordt vanzelfsprekend ook goedgekeurd door ons college, en is daarmee tevens een contract met elkaar over hoe wij de beschikbare middelen onderling verdelen. Een overschrijding bij de één, betekent onherroepelijk dat dit moet worden bijgelegd door een ander. Het is belangrijk dat de beoogde doelen kunnen worden bereikt en ieder erop kan rekenen dat de middelen per programma beschikbaar zijn en blijven. We spreken daarom af dat overschrijdingen van de uitgaven (of lagere inkomsten) op programmaniveau waar mogelijk worden voorkomen.

We gaan ordentelijk om met afwijkingen. De werkelijkheid verloopt doorgaans anders dan is vastgelegd in de begroting, en we vinden het belangrijk om in goede samenwerking om te gaan met afwijkingen. We zorgen dat we elkaar niet verrassen, en dat we elkaar (of het collectief) niet opzadelen met een probleem zonder oplossing. We spreken daarom af dat we elkaar informeren bij afwijkingen en dat de verantwoordelijke wethouder altijd zorgt voor een voorstel tot oplossing. Het ligt in de rede om deze oplossing in eerste instantie te zoeken binnen het eigen begrotingsprogramma, gezien het 'contract' dat de begroting vormt met de raad en met elkaar. Een oplossing kan echter ook gevonden worden in andere begrotingsprogramma's, zolang dit maar tot stand komt in afstemming en met wederzijdse instemming.

We willen wendbaar zijn bij het uitvoeren van onze begroting. We zijn bij het uitvoeren van de begroting zo wendbaar mogelijk, vanzelfsprekend binnen de kaders die ons zijn opgelegd door de gemeenteraad. Dat is nodig om goed in te kunnen spelen op veranderende opgaven. Daarom kunnen collegeleden voorstellen doen om middelen te schuiven tussen doelen of over de jaren.

We willen dat onze begrotingsuitvoering plaatsvindt in bestuurlijke rust. We willen immers dat ieder van ons gedurende het jaar kan rekenen op de beschikbare middelen per begrotingsprogramma en beleidsdoel. We spreken daarom af dat de ontwikkelingen in de algemene dekkingsmiddelen (met doorgaans een externe oorzaak) in het lopende jaar worden verrekend met het rekeningresultaat, en daarmee geen directe invloed hebben op de middelen die we beschikbaar stellen voor het bereiken van de beleidsdoelen. Om overhaaste beslissingen aan het eind van het jaar te voorkomen, spreken we af dat we niet-bestede middelen (gemaximeerd) kunnen meenemen naar het volgende jaar.

We hebben een grote opgave ten aanzien van investeringen in de stad, en zorgen voor een integraal investeringsportfolio. De investeringen in onze stad hebben een samenhang met elkaar: door de tijd, en over de beleidsdomeinen heen. We willen ons investeringsportfolio daarom integraal behandelen. Tegelijkertijd willen we dat onze begroting beheersbaar en wendbaar blijft, en daarom werken we met een investeringsruimte (in totaal, en per domein).

We willen goed inzicht hebben in de effectiviteit en doelmatigheid van ons beleid. We evalueren ons beleid daarom op een systematische manier, want door deze evaluaties kan de effectiviteit en doelmatigheid van ons beleid worden vergroot. We sturen daarbij op impact en stoppen met beleidsdoelen waarvan de impact onduidelijk is of stoppen met activiteiten waarbij de beleidsdoelen beter via een andere weg bereikt kunnen worden.

BEGROTINGSREGELS EN BIJSLUITERS

1. We hebben gezonde gemeentefinanciën

We willen voldoen aan de wet die voorschrijft dat we een degelijke begroting hebben, en willen onze financiële situatie gezond te houden zodat we de middelen hebben (en houden) om de maatschappelijke opgaven te realiseren en we wendbaar zijn bij veranderende opgaven.

We spreken daarom af dat we sturen op een gezonde begroting, dus meerjarig sluitend, structureel en reëel in evenwicht, flexibel en schokbestendig. Op deze manier zorgen we ervoor dat we de juiste middelen begroten om onze taken en ons beleid te kunnen blijven uitvoeren, dat we de inkomsten hebben om deze uitgaven te bekostigen, en dat we een goede buffer hebben en dat we wendbaar zijn bij veranderende omstandigheden. Onze buffer is de algemene reserve, waar we de (minimale) normhoogte van bepalen op 5% van ons begrotingstotaal. Meevallers binnen de algemene dekkingsmiddelen in het lopende jaar worden toegevoegd aan de algemene reserve zolang de omvang van deze reserve onder deze norm ligt. Daarnaast doteren we het rekeningresultaat (gecorrigeerd met de eindejaarsmarge) aan de algemene reserve.

Daarnaast sturen we op ons structureel evenwicht door in onze begroting een duidelijk onderscheid te maken tussen incidenteel en structureel beleid. We zorgen ervoor dat beleid dat is gedekt met incidentele middelen ook echt incidenteel beleid is, dus dat afloop is geregeld. We zorgen dat structureel beleid ook daadwerkelijk structureel gedekt is.

Ook zorgen we dat de bestedingskracht van de begroting op peil blijft door rekening te houden met de toekomstige loon-en prijsontwikkelingen. Daarbij is de standaard-regel dat we de loon- en prijsindexatie jaarlijks uitkeren volgens onze systematiek.

2. De maatschappelijke opgaves zijn leidend en we werken en prioriteren gebiedsgericht

De maatschappelijke opgaves staan centraal. Deze vertalen we naar programma's en beleidsdoelen waarop we sturen. Voor ieder beleidsdoel wordt bepaald welke activiteiten we uitvoeren om deze doelen (en daarmee de maatschappelijke opgaven) te behalen. Zo zorgen we ervoor dat alle inzet vanuit de organisatie gericht is op de maatschappelijke opgaven. Daarbij werken en prioriteren we zoveel als mogelijk gebiedsgericht.

We spreken af dat we de programma-indeling in de begroting vormen op basis van de maatschappelijke opgaves. Dat houdt in dat we de van de maatschappelijke opgaven afgeleide beleidsdoelen zo logisch mogelijk ordenen in de verschillende programma's, zodat de doelen die een grote samenhang hebben en op elkaar inwerken (bijvoor-beeld afval en reiniging) in hetzelfde programma zitten, waardoor de sturing hierop – en daarmee op de bovenliggende maatschappelijke opgave – verbetert. We gaan hierbij ook sturen op (horizontale) thema's die alle of bijna alle programma's raken, zoals duurzaamheid en kansengelijkheid. Om zoveel mogelijk gebiedsgericht te werken, bepalen we per programma welke middelen zich hiervoor lenen en zetten deze middelen in gegeven de lokale opgaven, in overleg met de dagelijks besturen.

3. We sturen integraal en hebben één hoofdbesluitvormingsmoment

We willen onze middelen zo goed mogelijk inzetten voor de opgaven in onze stad en de daarvan afgeleide beleidsdoelen. Dit betekent dat we goede beslissingen moeten nemen over de inzet van onze schaarse middelen in relatie tot de verschillende opgaven. Dat kan alleen als alle keuzes gelijktijdig in beeld zijn, zodat deze integraal tegen elkaar kunnen worden afgewogen. Om dat zoveel mogelijk in bestuurlijke rust te laten verlopen, doen we deze integrale weging éénmaal per jaar. Daarnaast zijn er twee momenten om de begroting gedurende het jaar bij te stellen.

Om een goede integrale afweging te kunnen maken tussen de verschillende beleids-doelstellingen en bijbehorende middelen vindt de besluitvorming over de begroting plaats op één vast moment in het jaar. Dit 'hoofdbesluitvormingsmoment' valt in het voorjaar, bij de voorjaarsnota. De voorjaarsbesluitvorming bepaalt op hoofdlijnen de kaders voor de begroting in het eerstvolgende jaar, inclusief de meerjarenraming.

4. Het college is collectief verantwoordelijk voor de gehele begroting, en verdeelt deze naar verantwoordelijken per programma

We zijn als college collectief verantwoordelijk voor de gehele begroting. Om deze verantwoordelijkheid waar te kunnen maken, zorgen we voor een heldere verdeling van de budgettaire verantwoordelijkheden binnen ons college.

Onze collectieve budgettaire verantwoordelijkheid is een optelsom van onze individuele verantwoordelijkheden. We zorgen daarom voor een heldere verdeling van de budgettaire verantwoordelijkheden binnen ons college. We maken een duidelijk onderscheid tussen de *algemene dekkingsmiddelen* (de budgetten waarvoor het gehele college *als team* verantwoordelijk is) en de *beleidsprogrammamiddelen* (de budgetten waarvoor een collegelid *als portefeuillehouder eerst*verantwoordelijk is en die binnen een programma samenwerkt met andere portefeuillehouders).

5. Per programma zijn betreffende collegeleden verantwoordelijk voor begrotingsdiscipline

De raad moet ervan kunnen uitgaan dat wij sturen op de budgetten zoals die door de raad zijn goedgekeurd. Tegelijkertijd moet ieder van ons ervan uit kunnen gaan dat de middelen per programma, die nodig zijn om de maatschappelijke opgaven aan te pakken, beschikbaar blijven. Dat impliceert begrotingsdiscipline per programma van ieder van ons.

Om onze collectieve verantwoordelijkheid voor de begroting waar te kunnen maken, moeten we kunnen vertrouwen op elkaars begrotingsdiscipline bij het uitvoeren van onze werkzaamheden. Ieder collegelid zorgt er daarom voor dat de baten en lasten binnen haar/zijn portefeuille (inclusief de baten en lasten van apparaat en de reserves) in de pas lopen met de begroting, waarbij het uitgangspunt is dat overschrijdingen van de uitgaven (of lagere inkomsten) op programmaniveau worden voorkomen.

Tijdens het hoofdbesluitvormingsmoment (de voorjaarsnota) wordt besloten over de inpassing van meevallers of tegenvallers uit de algemene dekkingsmiddelen, en wordt door het college als geheel besloten over de door de portefeuillehouder voorgestelde maatregelen op de beleidsprogrammamiddelen.

6. Bij de begrotingsdiscipline hoort vrijheid om voorstel aan college voor te leggen over inzet meevallers en oplossen tegenvallers

Collegeleden hebben de vrijheid en verantwoordelijkheid om zelf voorstellen voor te leggen aan het college over de meevallers en tegenvallers binnen hun portefeuille. We proberen hierin zo transparant mogelijk te zijn, om iedereen in het college een gelijke kans te geven.

Het uitgangspunt is dat collegeleden eigenaarschap voelen voor, en vrijheid voelen binnen hun eigen portefeuilles. Tegelijkertijd heeft ieder van ons de verantwoordelijkheid om bij te dragen aan een gelijk speelveld binnen het college. We spreken daarom af dat relevante mee-en (onvermijdelijke) tegenvallers onderdeel zijn van de integrale besluitvorming. Bij meevallers is het de verantwoordelijkheid van een collegelid om de inzet van deze meevallers transparant te maken, het is vervolgens aan het college om te beslissen hoe meevallers ingezet worden. Het vereist in elk geval instemming door het college als een (autonome) meevaller wordt ingezet voor een beleidsmatige intensivering. Bij tegenvallers is het de verantwoordelijkheid van een collegelid om zelf voorstellen te doen hoe deze tegenvallers te dekken (waar relevant samen met de portefeuillehouder die de dekking levert).

Voor een aantal specifieke (programma)onderdelen, waarvan de uitgaven gedekt worden met inkomsten uit bestemmingsheffingen / tarieven, geldt een gesloten systeem. Dat houdt in dat vanuit dat onderdeel geen compensatie gevonden hoeft te worden voor een tegenvaller in een ander onderdeel binnen het programma. Dit geldt voor afvalstoffenheffing, rioolrecht en vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH).

7. We zijn wendbaar in de uitvoering van de begroting, schuiven tussen doelen en over jaren is mogelijk onder voorwaarden

We zijn bij het uitvoeren van de begroting zo wendbaar mogelijk, vanzelfsprekend binnen de kaders die ons zijn opgelegd door de gemeenteraad. Dat is nodig om goed in te kunnen spelen op veranderende opgaven. Daarom kunnen collegeleden voorstellen doen om middelen te schuiven tussen doelen of over de jaren.

Collegeleden kunnen bij de voorjaarsnota voorstellen doen om de middelen binnen hun programma op een andere wijze in te zetten voor beleidsdoelen dan is opgenomen in de begroting. Deze voorstellen dienen budgettair sluitend te zijn, en over deze voorstellen wordt door het college als geheel besloten. Daarnaast kunnen collegeleden bij de voorjaarsnota en bij de begroting verzoeken indienen voor het verschuiven van lasten over de jaargrenzen heen als gevolg van vertraging of versnelling in de uitvoering van beleid, en van deze verzoeken zal door het college met een positieve grondhouding worden bezien of deze ingepast kunnen worden.

Voorwaarde aan deze verzoeken is dat de schuif binnen de meerjarenperiode van de begroting moet plaatsvinden.

8. Om een goede inzet van onze middelen te borgen, mogen onderbestedingen (tot op zekere hoogte) meegenomen worden naar het volgende jaar

Bij verantwoordelijkheid voor begrotingsdiscipline per programma, hoort ook de vrijheid om niet-bestede middelen mee te nemen naar het komende jaar. De keerzijde hiervan is dat een overbesteding gecompenseerd moet worden in het jaar erna. We werken met het budget dat we geautoriseerd hebben gekregen en daar sturen we op. Als dit uit de pas loopt, kan dat bij de voorjaarsnota en de begroting worden aangepast door te schuiven over doelen of jaren (regel 7). Mocht dit na begroting bekend worden, geeft deze regel de mogelijkheid om niet-bestede middelen voor maximaal 1% van het lastentotaal mee te nemen.

Om overhaaste uitgaven aan het eind van het jaar te voorkomen, krijgen collegeleden de ruimte om onderbesteding gedurende het jaar (gemaximeerd op 1% van het lastentotaal, verminderd met een eventueel tekort op het batentotaal, op het niveau van programma ten tijde van de originele begroting) mee te nemen naar het volgende jaar. Dit wordt de ‘eindejaarsmarge’ genoemd. Op de eindejaarsmarge gelden uitzonderingen: de lasten die samenhangen met reserves (inclusief de fondsen en middelen uit de september-en decembercirculaire die niet tot besteding komen maar wel worden doorgeschoven naar het volgende jaar) en de buurtbudgetten mogen onbeperkt mee naar het volgende jaar. Ten slotte geldt de afspraak dat wanneer een programma eerder is gecompenseerd uit de algemene middelen en deze middelen niet zijn ingezet in het betreffende jaar, deze middelen moeten terugvloeien naar het algemeen beeld.

Om de bestuurlijke rust te vergroten, en om zeker te stellen dat programma’s de middelen tot hun beschikking houden die nodig zijn, spreken we af dat mee- en tegenvallers in de algemene dekkingsmiddelen gedurende het lopende jaar ten gunste of laste van het resultaat komen. Op deze manier hoeven programma’s bijvoorbeeld niet direct te bezuinigen als er een tegenvaller is op de algemene dekkingsmiddelen.

9. We sturen integraal op ons investeringsportfolio

De investeringsopgave die we hebben in de stad is groot en daarom zullen wij speciale aandacht hebben voor ons investeringsportfolio. Onze investeringen hebben een samenhang, over de domeinen heen, en door de tijd. We willen onze investeringen daarom in samenhang, dus integraal, bekijken. We willen voldoende ruimte bieden om de noodzakelijke investeringen te kunnen doen, nu en in de toekomst. Tegelijk willen we zorgen voor een beheersbare en betaalbare begroting, nu en in de toekomst.

We spreken af dat we werken met een jaarlijkse investeringsruimte per domein. De investeringsruimte omvat alle investeringsuitgaven die binnen een domein jaarlijks worden geactiveerd. Door deze ruimte meerjarig vast te stellen zorgen we voor beheersbaarheid van onze begroting, en voor zekerheid en flexibiliteit binnen de domeinen bij het programmeren van projecten. Voor de investeringsruimte geldt een 100% eindejaarsmarge, hetgeen betekent dat alle onderuitputting meegenomen kan worden naar toekomstige jaren (en andersom: dat alle overschrijdingen moeten worden gecompenseerd in de meerjarenperiode). In onze begroting houden we rekening met alle lasten die voortvloeien uit onze investeringen (zoals de kapitaallasten, exploitatielasten en onderhoudslasten). Naar analogie van de investeringsruimte, geldt er ook een 100% eindejaarsmarge voor de (huidige) projecten uit het programma stadsverbetering.

Tijdens de hoofdbesluitvorming in het voorjaar besluiten we over de meerjarige investeringsruimte en over de indexatie van de investeringsruimte voor loon- en prijsontwikkelingen. Bij de begrotingsbesluitvorming in september besluiten we over de invulling van het investeringsportfolio.

10. We vergroten onze effectiviteit door systematisch ons beleid te evalueren

We evalueren ons beleid op een systematische manier, want door deze evaluaties kan de effectiviteit en doelmatigheid van ons beleid worden vergroot. We sturen daarbij op impact en stoppen met beleidsdoelen waarvan de impact onduidelijk is of stoppen met activiteiten waarbij de beleidsdoelen beter via een andere weg bereikt kunnen worden. We willen alle beleidsdoelen in de begroting periodiek evalueren, op een slim moment.

Om het inzicht in de effectiviteit en doelmatigheid van ons beleid te vergroten, zullen we al het beleid systematisch evalueren. Dat doen we door ieder onderdeel van de begroting (bijvoorbeeld doel) periodiek te evalueren, en dit te doen op een slim moment in de beleidscyclus. Dat betekent dus dat we kijken naar wanneer er nieuw beleid voor een bepaald beleidsterrein voorzien is en het moment van evaluatie daarop af te stemmen. Dit levert, naast inzicht in mogelijkheden om de effectiviteit en doelmatigheid van ons beleid te vergroten, ook inzicht op in alternatieve beleidsopties.

7.7

Overzicht incidentele baten en lasten

De begroting structureel en reëel in evenwicht

In de Gemeentewet staat dat onze begroting structureel en reëel in evenwicht moet zijn. In artikel 189 (tweede lid) staat: “De raad ziet erop toe dat de begroting structureel en reëel in evenwicht is. Hiervan kan hij afwijken indien aannemelijk is dat het structureel en reëel evenwicht in de begroting in de eerstvolgende jaren tot stand zal worden gebracht.”

Onze begroting is structureel in evenwicht wanneer we de structurele lasten dekken door structurele baten. Er is een structureel tekort wanneer de structurele baten niet voldoende zijn om de structurele lasten te dekken. Dus wanneer we structurele lasten dekken met incidentele baten.

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is deze bepaling verder uitgewerkt. Zo staat in het BBV hoe gemeenten (en provincies) het structurele saldo moeten berekenen. En staat er hoe gemeenten het structurele saldo moeten toelichten in de begroting en in het jaarverslag. Met deze bijlage geven we invulling aan dit voorschrift.

In het algemeen geldt dat een gemeente structurele taken uitvoert en daarvoor structurele baten en lasten raamt in de begroting. Structurele lasten en baten zijn dus de regel. Incidentele lasten en baten zijn de uitzondering, bijvoorbeeld voor eenmalige zaken of (meerjarige) projecten of subsidies met een tijdelijk karakter. Het BBV bepaalt dat we de uitzonderingen (dus de incidentele baten en lasten) duidelijk maken en toelichten.

Het structurele saldo drukken we meestal uit in euro’s. Het structurele saldo kunnen we ook uitdrukken als percentage van de batenkant van de begroting (hier: de batenkant exclusief reserves). In dat geval noemen we het de ‘structurele exploitatieruimte’. De structurele exploitatieruimte is een verplicht kengetal vanuit het BBV en staat in de paragraaf over het Weerstandvermogen (zie paragraaf 5.1).

Het BBV schijft voor dat we voor alle jaren van onze meerjarenbegroting een structureel saldo moeten berekenen. In deze begroting dus voor de jaren 2022 tot en met 2026. Het begrip ‘structureel evenwicht’ hangt hierbij voor 2023 altijd samen met de meerjarige ontwikkeling, zoals ook in de Gemeentewet staat. Het structurele saldo is in 2023 positief. Vanaf 2024 is echter een negatief saldo te zien, dit saldo wordt in 2025 en 2026 negatiever. De oorzaak hiervoor ligt in de incidentele meevaller in het gemeentefonds en de structurele terugval van inkomsten vanaf 2026. Hierdoor is er tot en met 2025 weliswaar incidenteel genoeg geld beschikbaar, maar dus niet structureel. Daarom is er sprake van een negatief structureel saldo. Dit is inclusief opbouw van het structurele saldo weergeven in tabel 7.7.1 en in Grafiek 7.7.1.

Tabel 7.7.1. Structureel saldo en structurele exploitatieruimte

	2022	2023	2024	2025	2026	Berekening
Totale baten exclusief reserves	5.891	5.926	6.236	6.256	6.120	a
Totale lasten exclusief reserves	6.121	5.987	6.017	5.991	6.129	b
Saldo voor bestemming	**-230**	**-61**	**219**	**266**	**-9**	**c (=a-b)**
Onttrekkingen aan reserves (inclusief vrijval)	1.395	756	475	357	405	d
Toevoegingen aan reserves	1.165	695	694	623	486	e
Saldo na bestemming	**0**	**0**	**0**	**0**	**-90**	**f (=c+d-e)**
Totale incidentele baten	193,5	65,2	54,5	90,5	0,0	g
Totale incidentele lasten	260,8	170,1	37,0	29,4	4,9	h
Saldo incidentele baten en lasten	**-67,3**	**-104,9**	**17,5**	**61,1**	**-4,9**	**i**
Structurele begrotingssaldo	**67,3**	**104,9**	**-17,5**	**-61,1**	**-85,1**	**j (=f-i)**
Structurele exploitatieruimte	1,14	1,77	-0,28	-0,98	-1,39	= i/a * 100%

Grafiek 7.7.1. Structurele baten, lasten en structurele exploitatieruimte

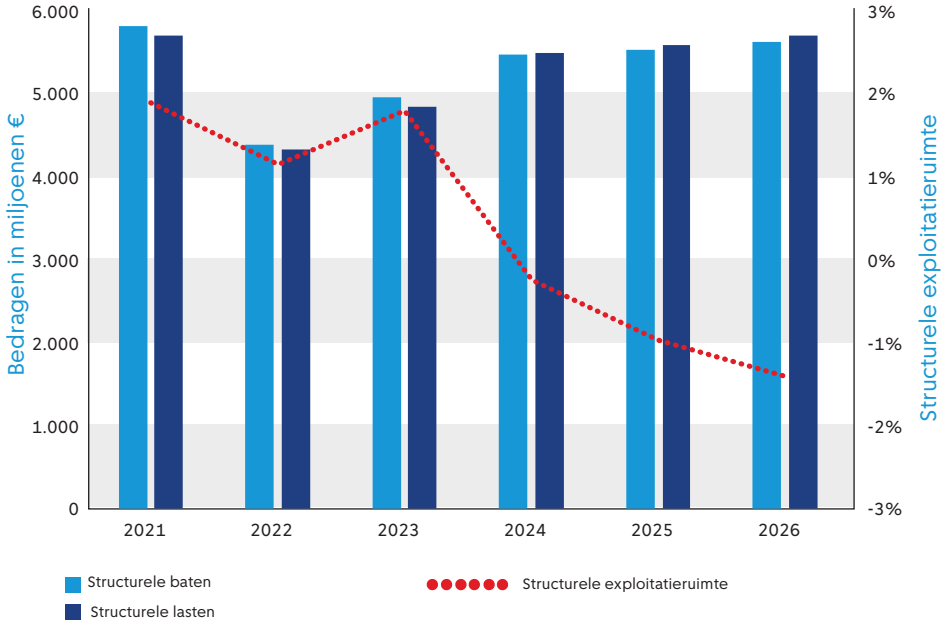

Toelichting op de incidentele baten en lasten

Het BBV schrijft voor dat de toelichting op de meerjarenraming een overzicht per jaar van de geraamde incidentele baten en lasten per programma bevat.

Incidentele lasten

Programma	2022	2023	2024	2025	2026	Bron
1. Bouwen, Wonen en Duurzaamheid						
Handhaving woonboten en niet-varende bedrijfsvaartuigen	0,6	0,5				NBR
Actieplan bouwen en wonen	7,0					NBR
Locaties huisvesting kwetsbare groepen	1,0	1,0				NBR
Transformaties	1,8	1,0				NBR
Kasschuif Digitalisering bouwdossiers	0,9					VJB2020
Digitalisering bouwdossiers	0,1	-0,1	-0,1			VJB2020
Principebesluiten gebiedsontwikkelingen	1,5					VJN2019
Verkenning impact groei gebiedsontwikkeling	6,8	6,2				B2020
Stedelijke bodemsanering en nazorg	5,0	2,0				B2022
Overlanden	1,5					NBR
Haven-Stad/voorbereiden gebiedsontwikkeling	2,3	0,5				NBR
Regie op stedelijke planning/voorbereiden gebiedsontwikkeling	1,8	1,3	1,3			NBR
Woningbouwregie	0,5	0,5				NBR
Ontwikkelbuurten	9,5					NBR
Inkomsten evenementen (openbare ruimte)	2,0					VJN2021
Handhaving woninggebruik	1,0					VJN2019
Aanpak statushouders	0,4					NBR
2. Openbare ruimte, water, groen, vervoer						
Nautisch beheer en beleid	0,3		0,3			VJB2020
Project Stationsplein	1,5					B2020
Programma Stadsbehoud	44,9	42,7				B2020
Duurzaamheid	14,2	4,4	4,4	5,0		NBR
ASH	5,0	2,0				NBR
Sprong over het IJ	2,0	0,2				NBR
Uitstootloze mobiliteit (luchtkwaliteit)	7,8	7,1	7,2	4,7		NBR
Afvalstoffenheffing	2,8	0,9				B2020
Omgevingsweg inclusief omgevingsvisie	1,7					NBR
Tunnelbeheer	0,4					B2019
3. Economie, kunst, cultuur en erfgoed						
Broedplaatsen	1,7					NBR
Kunstenplan	2,5	2,5	2,5			NBR
Economische structuurversterking	20,3	0,0				B2020
4. Sport						
Organisatie topsportevenementen	0,5					NBR
Sportstimulering en sportevenementenbudget	2,9					NBR
5. Onderwijs						
Kasschuif Programma 5: € 4,54 mln van 2020 naar 2021 en 2022	0,0	2,7				B2021
Voorkomen onderwijsachterstanden icm NPO	9,9	4,8				B2021
Lerarenagenda	0,9	1,2	0,3			NBR
Gezonde scholen	0,7	0,6	0,6			NBR
Afboeken restwaarde Onderhuisvesting a.g.v. sloop panden	2,5	1,2				NBR
Piek-aanpak	1,5					NBR
Kenniscentrum ongelijkheid	1,4	0,7				NBR
Wegvallen incidentele middelen volwasseneducatie	3,0	2,0				NBR
Schoolveiligheid	0,1	1,0				NBR
Aanvullen tekort Leerlingenvervoer		0,7	0,4			
Schoolzwemmen		1,1				
CA-middelen onderwijs	4,0	4,0				VJN2019
6. Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit						
GGD correctie kasschuif	0,2					B2021
Kasschuif (2) Buurtteams	0,8	-0,6				B2021
Buurtteams en GGD preventiemiddelen	2,7	1,8				VJB2020
Winteropvang	3,1	2,1				NBR
Transitie buurtteams in 2021 en 2022	0,8					NBR
Hulp bij huishouden	3,3	1,9				NBR
Intensiveringen voor jeugdwerk en jongeren in de buurt	1,0	2,0				NBR
Landelijk plan van aanpak daklooshEid (Blokhuismiddelen)	14,6	0,9	0,2			NBR
Verbeteren en stimuleren van de sociale en fysieke toegankelijkheid	0,8					NBR
Voorbereidingskosten voor het realiseren van een Nationaal museum voor Slavernijverleden	1,5	1,0	1,0			NBR
Regisseurs voor Top600/400 personen	0,5					NBR
Preventieve middelen ongelijkheid gezondheid	1,5					NBR
Preventie middelen ongelijkheid gezondheid binnen stadsdelen	1,5					NBR
Preventief drugsbeleid	0,4					NBR
Aanpak racisme en discriminatie en zelforganisaties	1,5					NBR
Gezinsregisseurs van gertificeerde instellingen	1,8					NBR

Programma	2022	2023	2024	2025	2026	Bron
Amsterdam vitaal en gezond	0,5					NBR
Niet justitiële preventieve aanpak	1,0					VJN2019
7. Sociale zaken en Armoedebestrijding						
Community Wealth Building en bouwopleiding Zuidoost	1,0					VJN2021
Meer kans op werk	4,0					NBR
Werkbonus/stimuleringspremie bijverdienen in de bijstand	3,0	3,0				NBR
Sargentini banen	1,2	1,1	0,6	0,6		NBR
MBO en toeleiding naar werk en om- en bijscholen	1,0	1,5	1,5			NBR
Armoede en SHV	10,2	5,0				NBR
Caseload verhoging	4,5	2,8	2,5	2,3		NBR
Wendbaar en toekomstbestendig maken WPI	2,1	2,7	0,7	0,3		NBR
Incidentele middelen voor autonome groei bijstandsbestand	0,0	7,1	1,8			NBR
Statushouders	3,4	2,5	2,5	2,3		NBR
Kasschuif Werkbrigade 2020->2022 MKOW jongeren	2,6					B2021
Herstelpakket Programma 7	10,1	6,0				B2021
Gemeentelijke aanpak statushouders	2,0					VJN2019
Intensiveren op verlagen bijstandsuitkeringen	4,0					VJN2019
Intertemporele compensatie werkbrigade	2,9					VJN2019
Tijdelijke financiering stafpersoneel in programma B	-0,2	-0,2				B2023
Grip op je Eigen Geld en Op eigen kracht	0,0	0,2				B2023
Kasschuif ELIP	-0,2				0,2	B2023
Kasschuif Meer Kans Op Werk Jongeren	-0,3	0,3				B2023
Kasschuif Sociaal Werk	-3,8	1,9	1,9			B2023
Kasschuif Autonome Groei		-0,8	0,8			B2023
Kasschuif Werkgelegenheid in jongerenwerk	-0,5	0,5				B2023
kasschuif MKOWJ voor gelden uit meiciruculaire	-2,6	2,6				B2023
Onderlinge verrekening budgetten plus kasschuif Volwasseneneducatie	-1,0	1,0				B2023
Vrijval Autonome Groei		-3,6				B2023
Coalitieakkoord intensiveringen: volwasseneneducatie		0,7	1,2	1,2	0,6	B2023
Coalitieakkoord intensiveringen: werk		4,5	4,5	4,5	2,3	B2023
Intertemporele compensatie voor energie Armoedebestrijding	-23,0	19,0	2,0	2,0		B2023
Intertemporele compensatie voor POK Armoedebestrijding	-1,6	1,6				B2023
Coalitieakkoord ombuigingen: bestandsreductie - Inkomen (incidenteel)		-5,0	-5,0	3,0		B2023
Coalitieakkoord ombuigingen: aanbod stadspas - Armoede (incidenteel)						B2023
Intensivering coalitieakkoord - Inkomen		3,5	3,5	3,5	1,8	B2023

Programma	2022	2023	2024	2025	2026	Bron
Gemeentelijke bijdrage Sociaal Werk	3,3					B2020
8. Veiligheid						
Masterplan Zuidoost	2,5					B2021
Weerbare Mensen Weerbare Wijken	1,5	0,4	0,4			
Intertemporele boeking D&T en WMWW	0,1					B2021
Aanpak Binnenstad	5,0					B2021
Veiligheid, Top 600, OOV	2,0					NBR
Drugsaanpak	1,0					B2019
A. Algemene dekkingsmiddelen						
Buurtbanen/regeling maatschappelijk initiatief	3,0	5,0				B2021
B. Bestuur en organisatie						
Verhoging salarisbudget wethouders	0,2					VJN2019
Digitale stad	1,4					NBR
Buurtbudgetten	4,0					NBR
Participatie	1,4					NBR
Regeling maatschappelijke initiatieven/buurtbanen	3,0	5,0				NBR
	260,8	**170,1**	**37,0**	**29,4**	**4,9**	
Totale incidentele lasten						
Incidentele toevoegingen aan reserves	1.142,0	860,0	546,0	429,0	463,0	
Totale incidentele lasten (inclusief reserves)	**1.402,8**	**1.030,1**	**583,0**	**458,4**	**467,9**	

Incidentele baten

Programma	2022	2023	2024	2025	2026	Bron
1. Bouwen, Wonen en Duurzaamheid						
Baten ten gunste van Vereveningsfonds	138,7	59,6	70,5	90,5		B2022
Besparing op zelfbouw en transformaties	0,8					VJN2019
2. Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer						
Afronding opbrengsten parkeerinkomsten	0,2	0,2				VJN2019
Stedelijke bodemsanering en nazorg (bijdrage Rijk)	5,1	5,1				B2020
Dekking uit groengelden	4,5	1,7				VJN2019
3. Economie, kunst, cultuur en erfgoed						
4. Sport						
5. Onderwijs						
Inzet NPO voor onderwijsvertraging	10,2	4,6				
6. Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit						
7. Sociale zaken en Armoedebestrijding						
8. Veiligheid						
A. Algemene dekkingsmiddelen						
Herstelpakket maatregelen Belastingen	34,0	-6,0	-16,0			B2021
B. Bestuur en organisatie						
Slimmere openingstijden Stadhuis	0,1					VJN2019
Totale incidentele baten	**193,5**	**65,2**	**54,5**	**90,5**	**0,0**	
Incidentele onttrekkingen aan reserves	1.471,0	924,0	442,0	335,0	322,0	
Totale incidentele baten (inclusief reserves)	**1.664,5**	**989,2**	**496,5**	**425,5**	**322,0**	

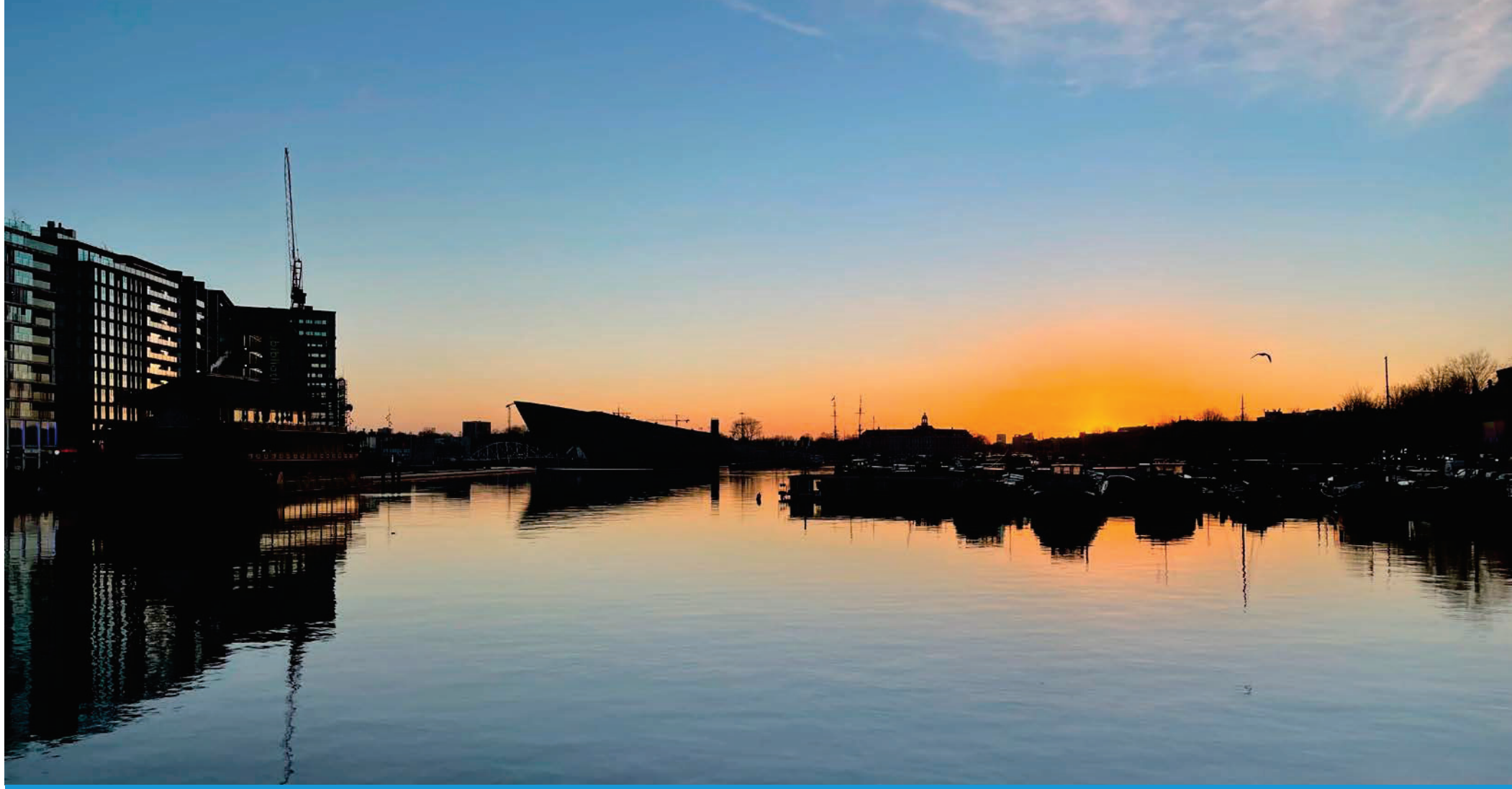

7.8 Brugstaat

Programma 1 Bouwen, Wonen en Duurzaamheid

(bedragen x € 1 miljoen))

	Begroting 2023
Programmaonderdeel 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	
Baten	0,0
Lasten	13,6
Onttrekking	2,1
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel 1.2 Grond	
Baten	482,5
Lasten	526,1
Onttrekking	144,2
Toevoeging	104,0
Programmaonderdeel 1.3 Erfpacht	
Baten	213,8
Lasten	56,8
Onttrekking	126,9
Toevoeging	174,5
Programmaonderdeel 1.4 Wonen	
Baten	86,1
Lasten	158,4
Onttrekking	17,4
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel 1.5 Vastgoed	
Baten	75,4
Lasten	51,1
Onttrekking	1,0
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel 1.6 Duurzaamheid en milieubeheer	
Baten	2,3
Lasten	72,6
Onttrekking	47,3
Toevoeging	2,4
Programmaonderdeel 1.7 Begraafplaatsen en crematoria	
Baten	8,8
Lasten	8,4
Onttrekking	0,0
Toevoeging	0,0

Programma 2 Openbare ruimte, Water, Groen en Vervoer

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2023
Programmaonderdeel 2.1 Verkeer, vervoer en parkeren	
Baten	48,2
Lasten	232,2
Onttrekking	110,8
Toevoeging	143,2
Programmaonderdeel 2.2 Openbaar vervoer	
Baten	33,5
Lasten	85,3
Onttrekking	1,0
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel 2.3 Ophalen van afval en reinigen openbare ruimte	
Baten	201,4
Lasten	232,8
Onttrekking	0,1
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel 2.4 Beheer en onderhoud Openbare Ruimte	
Baten	35,8
Lasten	247,1
Onttrekking	71,8
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel 2.5 Water	
Baten	4,9
Lasten	39,7
Onttrekking	15,7
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel 2.6 Groen (inclusief Amsterdamse Bos) en Dierenwelzijn	
Baten	2,7
Lasten	87,5
Onttrekking	27,4
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel 2.7 Riool en Drinkwater	
Baten	234,4
Lasten	225,0
Onttrekking	0,0
Toevoeging	0,1

Programma 3 Economie, kunst, cultuur en erfgoed

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2023
Programmaonderdeel 3.1 Economie en innovatie	
Baten	21,7
Lasten	57,4
Onttrekking	12,9
Toevoeging	3,2
Programmaonderdeel 3.2 Kunst en cultuur	
Baten	0,8
Lasten	166,5
Onttrekking	1,2
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel 3.3 Erfgoed	
Baten	0,2
Lasten	3,2
Onttrekking	0,3
Toevoeging	0,0

Programma 4 Sport

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2023
Programmaonderdeel 4.1 Sport	
Baten	17,1
Lasten	81,0
Onttrekking	0,8
Toevoeging	0,0

Programma 5 Onderwijs

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2023
Programmaonderdeel 5.1 Onderwijs	
Baten	57,8
Lasten	306,6
Onttrekking	1,2
Toevoeging	0,0

Programma 6 Gezondheid, Zorg, Jeugd, Opvang en Diversiteit

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2023
Programmaonderdeel 6.1 Basisvoorzieningen	
Baten	43,0
Lasten	243,0
Onttrekking	1,0
Toevoeging	0,1
Programmaonderdeel 6.2 Wijkteams	
Baten	0,9
Lasten	122,8
Onttrekking	0,0
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel 6.3 Individuele voorzieningen	
Baten	16,8
Lasten	794,7
Onttrekking	9,3
Toevoeging	6,8
Programmaonderdeel 6.4 Diversiteit	
Baten	0,0
Lasten	10,2
Onttrekking	0,0
Toevoeging	0,0

Programma 7 Sociale zaken en Armoedebestrijding

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2023
Programmaonderdeel 7.1 Inkomensregelingen	
Baten	593,1
Lasten	656,5
Onttrekking	13,1
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel 7.2 Werk, participatie en inburgering	
Baten	19,2
Lasten	242,3
Onttrekking	-0,8
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel 7.3 Armoede en schuldhulp	
Baten	16,5
Lasten	141,7
Onttrekking	3,9
Toevoeging	0,1

Programma 8 Veiligheid

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2023
Programmaonderdeel 8.1 Brandweer en crisisbeheersing	
Baten	3,0
Lasten	83,9
Onttrekking	0,0
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel 8.2 Openbare orde en veiligheid	
Baten	16,8
Lasten	164,3
Onttrekking	0,7
Toevoeging	0,0

Programma A Algemene dekkingsmiddelen

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2023
Programmaonderdeel A.1 Lokale heffingen	
Baten	777,2
Lasten	32,3
Onttrekking	0,0
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel A.2 Gemeentefonds	
Baten	2.783,7
Lasten	0,0
Onttrekking	0,0
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel A.3 Treasury en deelnemingen	
Baten	84,8
Lasten	29,2
Onttrekking	0,0
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel A.4 Overige eigen middelen en onvoorzien	
Baten	0,3
Lasten	43,1
Onttrekking	137,9
Toevoeging	255,9

Programma B Bestuur en organisatie

(bedragen x € 1 miljoen)

	Begroting 2023
Programmaonderdeel B.1 Dienstverlening	
Baten	30,8
Lasten	82,7
Onttrekking	3,1
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel B.2 Horizontaal thema Digitale stad en overheid	
Baten	1,0
Lasten	30,4
Onttrekking	0,0
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel B.3 Horizontaal thema Democratisering	
Baten	0,0
Lasten	14,3
Onttrekking	0,0
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel B.4 Bestuur	
Baten	0,6
Lasten	33,6
Onttrekking	0,0
Toevoeging	0,0
Programmaonderdeel B.5 Overhead	
Baten	10,7
Lasten	611,0
Onttrekking	5,3
Toevoeging	4,6
Programmaonderdeel B.6 Inzet specifieke expertise fysieke & sociale sector	
Baten	0,5
Lasten	-0,3
Onttrekking	0,0
Toevoeging	0,0

Totaal baten	**5.926,2**
Totaal lasten	**5.987,1**
Totaal onttrekkingen	**755,7**
Totaal toevoegingen	**694,8**
Resultaat	**0,0**